UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI

Krzysztof Świątczak

Instytucje i instrumenty prawne służące sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej zawarte w ustawie o zarządzie sukcesyjnym

Rozprawa doktorska przygotowana
pod kierunkiem naukowym
dr hab. Anny Moszyńskiej, prof. UMK

Toruń 2026

Pracę tę dedykuję moim kochanym Rodzicom,
bez których nie mógłbym być w tym miejscu,
w którym jestem.

Spis treści

Wykaz skrótów **11**

Wstęp **13**

Rozdział I. Zagadnienia wstępne związane z ustawą o zarządzie sukcesyjnym **23**

1. Geneza i cel ustawy 23
   - 1.1. Potrzeba regulacji 23
   - 1.2. Prokurent *mortis causa* 24
   - 1.3. Geneza i cele ustawy o zarządzie sukcesyjnym 28
   - 1.4. Pierwsza nowelizacja ustawy o zarządzie sukcesyjnym 33
2. Zakres regulacji 34
3. Przesłanki umożliwiające zastosowanie przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym 35
   - 3.1. Uwagi wprowadzające 35
   - 3.2. Status przedsiębiorcy 35
   - 3.3. Wykonywanie działalności gospodarczej 38
   - 3.4. Wpis do CEIDG 39
4. Zarząd sukcesyjny a działalność rolnicza oraz pozostałe rodzaje działalności 41
5. Natura prawna zarządu sukcesyjnego (cywilna, administracyjna czy hybrydowa?) 48
6. Zarząd sukcesyjny a pandemia COVID-19 49
7. Kompleksowość ustawy o zarządzie sukcesyjnym 52

Rozdział II. Przedsiębiorstwo w spadku **57**

1. Uwagi wprowadzające 57
2. Składniki przedsiębiorstwa w spadku 59
   - 2.1. Kryterium przedmiotowe 59
   - 2.2. Kryterium podmiotowe 62
   - 2.3. Kryterium funkcjonalne 70
   - 2.4. Kryterium czasowe 76
3. Kryterium czasowe istnienia przedsiębiorstwa w spadku 78
4. Pasywa przedsiębiorstwa w spadku 80
5. Oznaczenie przedsiębiorstwa w spadku 81
6. Zdolność prawna przedsiębiorstwa w spadku 84
7. Przedsiębiorstwo w spadku jako jednostka organizacyjna *sui generis* 87
8. Przedsiębiorstwo w spadku a przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. 88
9. Przedsiębiorstwo w spadku a spadek 91
10. Wielkość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku 93

Rozdział III. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku **99**

1. Uwagi wprowadzające 99
2. Osoby posiadające status właścicieli przedsiębiorstwa w spadku 100
3. Prawa i obowiązki właścicieli przedsiębiorstwa w spadku 104
   - 3.1. Prawa właścicieli przedsiębiorstwa w spadku 104
     - 3.1.1. Prawo do udziału w zyskach i obowiązek uczestnictwa w stratach oraz prawo żądania podziału i wypłaty zysku 105

3.1.2. Prawo do żądania wypłat zaliczek na poczet przewidywanego zysku 107
3.2. Obowiązki właścicieli przedsiębiorstwa w spadku 108
3.2.1. Ponoszenie solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku 109

Rozdział IV. Zachowawczy zarząd sukcesyjny 111

1. Uwagi wprowadzające 111
2. Osoby uprawnione do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego 112
3. Zakres czasowy zachowawczego zarządu sukcesyjnego 117
4. Zakres czynności podejmowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego 119
   4.1. Uwagi wprowadzające 119
   4.2. Czynności konieczne do zachowania majątku przedsiębiorstwa w spadku 120
   4.3. Czynności konieczne dla zachowania możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku 122
   4.4. Przykładowy katalog czynności podejmowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego 123
   4.5. Czynności zwykłego zarządu w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę przed jego śmiercią ..124
   4.6. Czynności podejmowane w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego na mocy odrębnych przepisów 126
5. Odpowiedzialność osób podejmujących czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego 126
   5.1. Odpowiedzialność osób podejmujących czynności w dobrej wierze 126
   5.2. Odpowiedzialność osób podejmujących czynności w złej wierze 128

Rozdział V. Wymagania stawiane wobec osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego 133

1. Uwagi wprowadzające 133
2. Przesłanki pozytywne 134
   2.1. Status osoby fizycznej 134
   2.2. Jednoosobowość (niekolegialność) funkcji 138
   2.3. Pełna zdolność do czynności prawnych 140
3. Przesłanki negatywne 142
   3.1. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej orzeczony na podstawie prawa upadłościowego 142
   3.2. Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej orzeczony na podstawie kodeksu karnego 143

Rozdział VI. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego 149

1. Uwagi wprowadzające 149
2. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego przed śmiercią przedsiębiorcy 149
   2.1. Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę 149
   2.2. Wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego 159
   2.3. Dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego 164
   2.4. Moment ustanowienia zarządu sukcesyjnego 174
      2.4.1. Uwagi wprowadzające 174

2.4.2. Chwila śmierci przedsiębiorcy 174
2.4.3. Pozostałe przypadki 177
2.5. Zalety ustanowienia zarządu sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy 180
3. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy 181
3.1. Przypadki zastosowania procedury 181
3.2. Krąg podmiotów uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy 183
3.3. Problematyka powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku dziedziczenia przedsiębiorstwa przez małoletniego 193
3.4. Problematyka powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku dziedziczenia przedsiębiorstwa przez *nasciturusa* 197
3.5. Powołanie zarządcy sukcesyjnego 199
3.6. Wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego 207
3.7. Procedura notarialna powołania zarządcy sukcesyjnego 209
3.7.1. Uwagi wprowadzające.....209
3.7.2. Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego 210
3.7.3. Akt powołania zarządcy sukcesyjnego 221
3.8. Dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego 228
3.9. Terminy umożliwiające powołanie zarządcy sukcesyjnego 231
3.10. Moment ustanowienia zarządu sukcesyjnego 236
3.11. Zalety ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy ..238
4. Powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy przez sąd 239
5. Powołanie dalszego zarządcy sukcesyjnego 241

Rozdział VII. Prawa, obowiązki oraz odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego 247

1. Uwagi wprowadzające 247
2. Zewnętrzna granica kompetencji 248
2.1. Prawa i obowiązki wynikające z wykonywanej działalności gospodarczej 249
2.2. Prawa i obowiązki wynikające z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku 250
2.3. Czynna i bierna legitymacja procesowa 252
2.4. Prawa i obowiązki wyrażone w odrębnych przepisach 256
3. Wewnętrzna granica kompetencji 259
3.1. Uwagi wprowadzające 259
3.2. Czynności zwykłego zarządu na gruncie u.z.s. 261
3.3. Czynności przekraczające zwykły zarząd na gruncie u.z.s. 263
3.4. Dopuszczalność zawarcia umowy pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielem przedsiębiorstwa w spadku 266
4. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego 268
4.1. Uwagi wprowadzające 268
4.2. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego wobec osób trzecich (odpowiedzialność w stosunkach zewnętrznych) 269
4.3. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego wobec właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (odpowiedzialność w stosunkach wewnętrznych) 271

Rozdział VIII. Zakończenie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego 279

1. Uwagi wprowadzające 279
2. Śmierć zarządcy sukcesyjnego 282
3. Ograniczenie lub utrata przez zarządcę sukcesyjnego zdolności do czynności prawnych 283
4. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego 284
   - 4.1. Uwagi wprowadzające 284
   - 4.2. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę 284
   - 4.3. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy 288
   - 4.4. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd 293
5. Rezygnacja zarządcy sukcesyjnego z pełnionej funkcji 301
   - 5.1. Uwagi wprowadzające 301
   - 5.2. Rezygnacja zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy 302
   - 5.3. Rezygnacja zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy 307
6. Orzeczenie o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej 317

Rozdział IX. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego 319

1. Uwagi wprowadzające 319
2. Upływ dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy 322
3. Uprawomocnienie się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku 326
4. Nabycie przedsiębiorstwa w spadku w całości przez jedną osobę 328
5. Upływ miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z ewidencji 330
6. Ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy 331
7. Dokonanie działu spadku przedsiębiorstwa w spadku 337
8. Upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy 342

Rozdział X. Przedłużenie zarządu sukcesyjnego 345

1. Uwagi wprowadzające 345
2. Przesłanki umożliwiające przedłużenie zarządu sukcesyjnego 346
   - 2.1. Istnienie zarządu sukcesyjnego 346
   - 2.2. Wystąpienie ważnych przyczyn 350
   - 2.3. Inne przesłanki 358
3. Okres przedłużenia zarządu sukcesyjnego 359
4. Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego 362
5. Orzeczenie sądu w sprawie przedłużenia zarządu sukcesyjnego 365

Rozdział XI. Decyzje związane z przedsiębiorstwem 369

1. Uwagi wprowadzające 369
2. Decyzje związane z przedsiębiorstwem w przypadku śmierci przedsiębiorcy 370
   - 2.1. Definicja decyzji związanych z przedsiębiorstwem 370
   - 2.2. Przesłanki negatywne zastosowania u.z.s. do decyzji związanych z przedsiębiorstwem 371
     - 2.2.1. Wykluczenie zastosowania u.z.s. przez odrębne przepisy 371
     - 2.2.2. Wydanie decyzji wyłącznie wobec osoby fizycznej 372
     - 2.2.3. Przejście z mocy prawa praw i obowiązków wynikających z decyzji na następców prawnych przedsiębiorcy z chwilą jego śmierci 375

2.3. Wygasanie decyzji związanych z przedsiębiorstwem 376
2.4. Potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji oraz przeniesienie decyzji 379
2.4.1. Przesłanki wydania decyzji 380
2.4.2. Wykonywanie uprawnień wynikających z decyzji przed wydaniem decyzji przez organ 381
2.4.3. Wydanie przez organ decyzji pozytywnej 385
2.4.4. Wydanie negatywnej decyzji przez organ 386
2.4.5. Równoczesne złożenie wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji oraz wniosku o przeniesienie decyzji 387
3. Decyzje związane z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa ..390
3.1. Uwagi wprowadzające 390
3.2. Definicja nabywcy przedsiębiorstwa 392
3.3. Procedura przeniesienia decyzji na nabywcę przedsiębiorstwa 393
4. Działalność regulowana a zarząd sukcesyjny 395
4.1. Uwagi wprowadzające 395
4.2. Procedura kontynuacji działalności regulowanej przez zarządcę sukcesyjnego 397
4.3. Postępowanie organu w sprawie wpisu działalności regulowanej 398
4.4. Uwagi końcowe 399
5. Promesy a zarząd sukcesyjny 399

Rozdział XII. Daniny publiczne a zarząd sukcesyjny 403

1. Uwagi wprowadzające 403
2. Status przedsiębiorstwa w spadku na gruncie prawa podatkowego 405
2.1. Przedsiębiorstwo w spadku jako jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej będąca podatnikiem 405
2.2. Przedsiębiorstwo w spadku jako sukcesor podatkowy zmarłego przedsiębiorcy 408
2.3. Obowiązek ewidencyjny przedsiębiorstwa w spadku 410
3. Wykonywanie praw i obowiązków podatkowych przedsiębiorstwa w spadku ...411
4. Odpowiedzialności za zobowiązania oraz zaległości podatkowe przedsiębiorstwa w spadku 413
4.1. Uwagi wprowadzające 413
4.2. Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe 414
4.3. Odpowiedzialność za zaległości podatkowe 416
4.3.1. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego 416
4.3.2. Odpowiedzialność zarządcy faktycznego 418
5. Problematyka sukcesji podatkowej po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego 420

Rozdział XIII. Zarząd sukcesyjny w spółce cywilnej 423

1. Uwagi wprowadzające 423
2. Termin rozwiązania spółki cywilnej w przypadku pozostania w spółce jednego wspólnika 423
3. Kompetencje jedynego wspólnika spółki cywilnej 425
4. Zarząd sukcesyjny w spółce cywilnej jako instytucja odrębna wobec zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku 428
5. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego w przypadku zastrzeżenia wejścia spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy do spółki cywilnej 429

6. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego w przypadku niezastrzeżenia wejścia spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy do spółki cywilnej 430
7. Kompetencje zarządcy sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej 435

Rozdział XIV. Tymczasowy przedstawiciel udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie 439

1. Uwagi wprowadzające 439
2. Przesłanki umożliwiające powołanie tymczasowego przedstawiciela 443
   2.1. Śmierć małżonka przedsiębiorcy 444
   2.2. Przedsiębiorstwo jako wyłączna własność przedsiębiorcy oraz małżonka 444
   2.3. Brak wpisu małżonka przedsiębiorcy w CEIDG 445
3. Przedmiot zarządu sprawowanego przez tymczasowego przedstawiciela 445
4. Właściciele udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie 446
5. Wielkość udziałów w udziale zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie 447
6. Powołanie tymczasowego przedstawiciela 448
7. Procedura notarialna powołania tymczasowego przedstawiciela 450
8. Wymagania stawiane wobec osoby powołanej na tymczasowego przedstawiciela 454
   8.1. Status osoby fizycznej 454
   8.2. Pełna zdolność do czynności prawnych 455
   8.3. Jednoosobowość (niekolegialność) funkcji 456
9. Prawa i obowiązki tymczasowego przedstawiciela 457
   9.1. Uwagi wprowadzające 457
   9.2. Wykonywanie praw z udziału małżonka w przedsiębiorstwie 457
   9.3. Spłacanie długów spadkowych 459
   9.4. Czynna i bierna legitymacja procesowa 461
   9.5. Wydanie majątku spadkowego 463
   9.6. Wydanie przedmiotu zapisu windykacyjnego 464
10. Zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela 466
    10.1. Uwagi wprowadzające 466
    10.2. Odwołanie tymczasowego przedstawiciela 467
    10.3. Upływ dwóch tygodni od złożenia rezygnacji 470
    10.4. Ogłoszenie testamentu 471
11. Wygaśnięcie umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela 472

Zakończenie 477

Bibliografia 493

Wykaz aktów prawnych 519

Wykaz orzeczeń 525

Wykaz źródeł internetowych 540

Pozostałe źródła 542

Załącznik nr 1 – Kwestionariusz ankiety nr 1. Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw **545**

Załącznik nr 2 – Kwestionariusz ankiety nr 2. Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i

innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (ankieta dot. zarządu sukcesyjnego).....**577**
Załącznik nr 3 – Kwestionariusz ankiety nr 3. Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (ankieta dot. instytucji tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie).....**588**

Wykaz skrótów

Czasopisma

AUMCS-sG – Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio G

BSP – Białostockie Studia Prawnicze

DNSWSB – Debiuty Naukowe Studentów Wyższej Szkoły Bankowej

DPBISP – Doradztwo Podatkowe. Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych

DR – Doradca Restrukturyzacyjny

EPS – Europejski Przegląd Sądowy

FCKIS - Fenix.pl Czasopismo Krajowej Izby Syndyków

GSP – Gdańskie Studia Prawnicze

KP – Krytyka Prawa

KPN – Krakowski Przegląd Notarialny

KPP – Kwartalnik Prawa Podatkowego

Kw. Pr. Pryw. - Kwartalnik Prawa Prywatnego

MP – Monitor Prawniczy

MPB – Monitor Prawa Bankowego

MP – d – Monitor Prawniczy dodatek do MoP

NKPK – Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego

NP – Nowe Prawo

NPN – Nowy Przegląd Notarialny

OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich

PAK – Prawo – Administracja – Kościół

PE – Przedsiębiorczość – Edukacja

Per. Pl. – Personel Plus

PiP – Państwo i Prawo

PiW – Prawo i Więź

PiZ – Przedsiębiorczość i Zarządzanie

PiZS – Praca i Zabezpieczenie Społeczne

PNUEW – Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

PP – Przegląd Podatkowy

PPC – Polski Proces Cywilny

PPH – Przegląd Prawa Handlowego

PPiA – Przegląd Prawa i Administracji

PPK – Przegląd Prawa Konstytucyjnego

PPLiFS – Przegląd Podatków Lokalnych i Finansów Samorządowych

PPPM – Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego

PP TBSP UJ – Przegląd Prawniczy Towarzystwa Biblioteki Słuchaczów Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego

Pr. Sp. – Prawo Spółek

Prz. Pr. Egz. – Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Prz. Pr. Ekon. – Przegląd Prawno Ekonomiczny

Prz. Sąd. – Przegląd Sądowy

PUG – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego

PwD-SC – Prawo w Działaniu. Sprawy cywilne

RAiP – Roczniki Administracji i Prawa

RNP – Roczniki Nauk Prawnych

RP – Radca Prawny

RPZN – Radca Prawny. Zeszyty Naukowe

RPEiS – Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

SEZNUEK – Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

SiMMO – Studia i Materiały „Miscellanea Oeconomicae"

SI – Studia Iuridica

SPE – Studia Prawno-Ekonomiczne

SPK – Studia Prawnicze. Kwartalnik

TPP – Transformacje Prawa Prywatnego

WSS – Wrocławskie Studia Sądowe

ZNIBPS – Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego

Organy władzy i instytucje

CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

SA – Sąd Apelacyjny

SN – Sąd Najwyższy

SO – Sąd Okręgowy

SR – Sąd Rejonowy

TK – Trybunał Konstytucyjny

Publikatory

Dz. U. – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej

Legalis – System informacji prawnej Legalis

LEX – System informacji prawnej LEX

Wstęp

Jednoosobowa działalność gospodarcza prowadzona przez osoby fizyczne na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej jako: CEIDG) stanowi zdecydowanie najpopularniejszą formę wykonywania działalności gospodarczej w Polsce. Zgodnie z danymi Ministerstwa Rozwoju i Technologii na dzień 4 kwietnia 2025 r. w rejestrze CEIDG aktywnych było 2,696 mln takich przedsiębiorców, wśród których 103 tys. współdziałało w ramach spółek cywilnych[1]. Jednoosobowa działalność gospodarcza jest również najpopularniejszą formą wykonywania działalności gospodarczej wybieraną przez przedsiębiorców rozpoczynających prowadzenie własnej działalności. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2024 r. ogółem zostało zarejestrowanych 347 043 przedsiębiorstw, wśród których aż 286 007 stanowiły przedsiębiorstwa osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co stanowiło ponad 82% nowopowstałych podmiotów[2]. W I poł. 2025 r. zarejestrowanych zostało natomiast 175 978 przedsiębiorstw, wśród których 146 289, czyli ponad 83% stanowiły przedsiębiorstwa osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą[3]. Zgodnie z raportem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), wśród których w 2023 r. zdecydowaną większość (86,9%) stanowiły jednoosobowe działalności gospodarcze, generował w 2022 r. niemal połowę polskiego PKB (46,6%)[4]. Według powołanego raportu w 2023 r. w podmiotach zaliczanych do MSP pracowało ponad 6,9 mln osób, co stanowiło 67% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw[5]. Wydaje się zatem słuszne stwierdzenie, że kondycja polskiej gospodarki uzależniona jest w dużej mierze od sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne w formie jednoosobowej działalności gospodarczej.

Jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed przedsiębiorcami prowadzącymi swoją działalność na podstawie wpisu do CEIDG jest kwestia sukcesji. Wielu przedsiębiorców rozpoczynało swoją działalność na początku lat 90 XX w., tym samym zbliżają się oni do osiągnięcia wieku emerytalnego albo osiągnęli już ten wiek osiągnęli.

[1] Dane uzyskane z Ministerstwa Rozwoju i Technologii na podstawie złożonego dnia 27 marca 2025 r. wniosku o udostępnienie informacji publicznej, znak pisma: BM-II.015.265.2025.
[2] *Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w IV kwartale 2024 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2025, s. 6.
[3] *Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w II kwartale 2025 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2025, s. 5.
[4] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce (2025)* (red. A. Skowrońska, A. Tarnawa), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2025, s. 17.
[5] *Tamże*, s. 18-20.

Zgodnie z danymi Ministerstwa Rozwoju i Technologii na dzień 4 kwietnia 2025 r. wpisanych do CEIDG było 264 tys. przedsiębiorców, którzy ukończyli 65 rok życia, co stanowi niemal 9,8% wszystkich osób fizycznych wpisanych do CEIDG. Wyraźnie widoczne jest, że problem sukcesji już teraz dotyczy co dziesiątego przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG. Zgodnie z raportem Instytutu Biznesu Rodzinnego w Polsce z 2014 r. aż 74% przedsiębiorców chciało przekazać przedsiębiorstwa rodzinne w ręce następnego pokolenia. Należy podkreślić, iż polskich przedsiębiorców wyróżnia fakt, iż chcieliby oni przekazać prowadzone przedsiębiorstwa członkom rodziny[6]. Niestety liczba sukcesorów chcących przejąć prowadzone przez rodziców przedsiębiorstwo nadal jest niewielka. Jak wskazuje Instytut Biznesu Rodzinnego w 2016 r. chęć taką deklarowało zaledwie 8,1% sukcesorów, co stanowi niewielki wzrost zainteresowanych w porównaniu z badaniem przeprowadzonym w 2013 r., kiedy to liczba ta wynosiła 6,3%[7]. Wyraźnie widoczna jest zatem duża dysproporcja między liczbą przedsiębiorców, którzy chcą przekazać przedsiębiorstwo, a liczbą członków rodziny, którzy chcieliby takie przedsiębiorstwo przyjąć, co w konsekwencji może grozić brakiem możliwości przeprowadzenia płynnej sukcesji po śmierci przedsiębiorcy.

Swoistym remedium na problemy związane z sukcesją jednoosobowych działalności gospodarczych miało stanowić uchwalenie ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (dalej jako: u.z.s.). Jak wskazali projektodawcy podstawowym celem nowej regulacji było zapewnienie przedsiębiorcom, będącymi osobami fizycznymi, warunków do zachowania ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po ich śmierci[8]. Kluczowe znaczenie ma przy tym funkcjonowanie przedsiębiorstwa w tzw. okresie krytycznym, czyli w czasie trwania postępowania spadkowego. Nierzadko bowiem przedłużające się postępowanie spadkowe w połączeniu z brakiem odpowiednich regulacji prawnych umożliwiających zarządzanie przedsiębiorstwem powodowało zakończenie jego funkcjonowania.

Według stanu na dzień 4 kwietnia 2025 r. wpisanych do CEIDG było 71 tys. zarządców sukcesyjnych, wśród których tzw. zarządcy zapasowi stanowili 4,2 tys. Zdecydowania większość z nich została powołana przez przedsiębiorców za życia (66,4 tys.). Od 2018 r. najwięcej zarządców sukcesyjnych zostało powołanych w 2019 r. (12 033),

[6] M. Widz, M. Lewandowska, *Raport Facts. Preferencje sukcesyjne polskich przedsiębiorców rodzinnych*, Poznań 2016, s. 18.
[7] A. Lewandowska, Ł. Tylczyński, *Barometr sukcesyjny i prognozowane ścieżki kariery dzieci z firm rodzinnych*, Poznań 2014, s. 14, 25; A. Lewandowska, Ł. Tylczyński, *Barometr Sukcesyjny. Ścieżki Kariery Pokolenia Next Generation w Polskich Firmach Rodzinnych*, Poznań 2017, s. 28.
[8] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.* Druk nr 2293, s. 8.

a od 2022 r. liczba nowopowoływanych zarządców sukcesyjnych oscyluje w granicach ok. 7 tys. rocznie. Zgodnie z ww. danymi obecnie ok. 3,1 tys. zarządców sukcesyjnych prowadzi przedsiębiorstwa w spadku. Coraz więcej więc przedsiębiorców decyduje się na ustanowienie zarządu sukcesyjnego, choć należy podkreślić, że nadal jest to niewielki odsetek w porównaniu do ogólnej liczby przedsiębiorców wpisanych do CEIDG. Biorąc pod uwagę liczbę aktywnych przedsiębiorców jedynie ok. 2,5% z nich zdecydowało się na powołanie zarządcy sukcesyjnego.

25 listopada 2025 r. minęło dokładnie 7 lat od wejścia w życie u.z.s. We wskazanym okresie wydano wiele publikacji dotyczących wskazanej regulacji, a powstałe na jej tle problemy i wątpliwości nierzadko stanowiły przedmiot orzeczeń sądowych, głównie sądów powszechnych. Dopiero z perspektywy kilku lat obowiązywania ustawy możliwe jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy rozwiązania w niej zawarte spełniają zamierzenia nakreślone przez projektodawców. Głównym celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest rozstrzygnięcie, czy instytucje i instrumenty prawne zawarte w u.z.s. zapewniają możliwość zachowania ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej po śmierci prowadzących je przedsiębiorców. Aby osiągnąć wskazany cel w pierwszej kolejności należy odpowiedzieć na pytanie, czy na mocy u.z.s. wprowadzone zostały odpowiednie mechanizmy umożliwiające sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem w okresie od śmierci przedsiębiorcy do zakończenia postępowania spadkowego, czyli dnia nabycia przedsiębiorstwa w spadku stanowiącego składnik spadku w całości przez jedną osobę, bądź dnia dokonania działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo w spadku, który to czas określić można mianem krytycznego dla danego przedsiębiorstwa. W drugiej kolejności należy rozważyć, czy instytucje i instrumenty prawne zawarte w u.z.s. mogą służyć sukcesji w dalszej perspektywie czasowej, czyli czy u.z.s. zawiera regulacje umożliwiające kontynuowanie działalności przedsiębiorstwa po zakończeniu postępowania w przedmiocie nabycia spadku albo po dokonaniu działu spadku. Celem dodatkowym niniejszej rozprawy jest również wskazanie jakie dodatkowe rozwiązania należy wprowadzić do u.z.s. oraz które przepisy przedmiotowej ustawy należy zmienić oraz jaki nadać im kształt, aby możliwe było w pełni wykorzystanie potencjału wskazanej ustawy i zrealizowanie celów nakreślonych przez projektodawców i prawodawcę.

Dotychczas wydanych zostało około 90 publikacji poświęconych u.z.s. W większości są to artykuły naukowe, artykuły w czasopismach prawniczych oraz rozdziały w monografiach, które w większości dotyczą funkcji zarządcy sukcesyjnego. Wśród publikacji poświęconych tematyce związanej z niniejszą dysertacją doktorską wyróżnić należy przede wszystkim monografię autorstwa Rafała Wrzecionka pt. „Zarządca sukcesyjny

przedsiębiorstwa w spadku. Status i charakter prawny", stanowiącą jedno z najlepszych i najbardziej kompleksowych opracowań poświęconych funkcji zarządy sukcesyjnego. Ponadto wskazać należy na monografię pod redakcją Adama Mariańskiego pt. „Planowanie sukcesyjne. Prawne i podatkowe aspekty zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej", monografię pod redakcją Jadwigi Pazdan oraz Adama Bieranowskiego pt. „Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej" czy monografię Rafała Blicharza pt. „Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku". Wskazane publikacje, poświęcone są jednak głównie wybranym zagadnieniom związanym z u.z.s. Ponadto większość z nich ze względu na okres wydania nie obejmuje analizy zmian wprowadzonych do u.z.s. na mocy nowelizacji z 31 lipca 2019 r. Dotychczas opublikowano również trzy komentarze poświęcone u.z.s. autorstwa Jerzego Bieluka, Stefana Babiarza i Macieja Jaśniewicza oraz pod redakcją Konrada Osajdy. Niniejsza rozprawa doktorska w zamyśle ma stanowić pierwsze opracowanie poświęcone kompleksowej analizie u.z.s. po nowelizacji z 31 lipca 2019 r. Dysertacja nie koncentruje się zatem tylko i wyłącznie na analizie instytucji zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej, ale jako opracowanie mające z założenia charakter całościowy obejmuje swym zakresem także zagadnienia: zarządu przedsiębiorstwem w spadku do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, decyzji związanych z przedsiębiorstwem, działalności regulowanej i wpisów do rejestrów działalności regulowanej oraz innych rejestrów w przypadku śmierci przedsiębiorcy, decyzji związanych z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa, zarządu sukcesyjnego w przypadku śmierci wspólnika spółki cywilnej, tymczasowego wykonywania praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie czy sukcesji prawnopodatkowej przedsiębiorstwa w spadku.

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w niniejszej pracy jest metoda formalno-dogmatyczna. Poddany analizie został dorobek piśmienniczy związany z tematyką rozprawy, w szczególności liczne artykuły naukowe, a także monografie i komentarze. Poczynione w niniejszej dysertacji rozważania odnoszą się nie tylko do przepisów u.z.s., ale także powiązanych z nimi ustaw jak: prawo o notariacie[9], ordynacja podatkowa[10], kodeks cywilny[11] czy ustawa o CEIDG[12].

[9] Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1001, z późn. zm.).
[10] Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. 2025, poz. 111, z późn. zm.).
[11] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1071, z późn. zm.).
[12] Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz. U. 2022, poz. 541, z późn. zm.).

W dalszej kolejności przeprowadzonymi badaniami objęto orzeczenia sądowe, które należy podzielić na dwie grupy. Do pierwszej grupy zaliczają się głównie wyroki oraz postanowienia, udostępnione w Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych, Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych czy Bazie Orzeczeń Sądu Najwyższego. Do drugiej grupy orzeczeń należą natomiast dotychczas niepublikowane orzeczenia pozyskane na podstawie złożonych do wszystkich sądów powszechnych w całej Polsce dwóch wniosków o udostępnienie informacji publicznej. Wnioski obejmowały orzeczenia sądowe dotyczące tematyki u.z.s., czyli orzeczenia, które zapadły w sprawach sądowych, w których stroną był reprezentujący przedsiębiorstwo w spadku zarządca sukcesyjny, a także wszelkie orzeczenia, które w uzasadnieniu odwoływały się do u.z.s., a zwłaszcza związanych z przedmiotową ustawą pojęć i zagadnień takich jak: zarządca sukcesyjny, zarząd sukcesyjny, przedsiębiorstwo w spadku, czynności konieczne (w rozumieniu art. 13 u.z.s.), tymczasowy przedstawiciel, zarząd sukcesyjny w przypadku śmierci wspólnika spółki cywilnej, ustanowienie zarządu sukcesyjnego, odwołanie zarządcy sukcesyjnego, wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, przy czym pierwszy wniosek został złożony na początku marca 2025 r. i obejmował wszystkie orzeczenia wydane do tego okresu, a drugi wniosek został złożony na przełomie listopada i grudnia 2025 r. i obejmował wszystkie orzeczenia wydane w okresie od dnia 1 marca 2025 do dnia rozpatrywania przez sądy niniejszego wniosku. Na podstawie pierwszego z ww. wniosków 197 sądów rejonowych, 16 sądów okręgowych i 2 sądy apelacyjne przesłały łącznie ponad 1050 orzeczeń. Około połowę z nich stanowiły postanowienia w przedmiocie przedłużenia bądź odmowy przedłużenia zarządu sukcesyjnego. Dalsze 25% udostępnionych orzeczeń obejmowało nakazy zapłaty oraz wyroki o zapłatę. W pozostałym zakresie sądy orzekały w sprawach dotyczących między innymi odwołania zarządcy sukcesyjnego czy udzielenia pozwolenia na dokonanie czynności przekraczających zwykły zarząd. Na podstawie drugiego z ww. wniosków 114 sądów rejonowych, 9 sądów okręgowych i 1 sąd apelacyjny przesłały łącznie ponad 270 orzeczeń, wśród których – podobnie jak w przypadku orzeczeń uzyskanych na podstawie pierwszego ze złożonych wniosków – około połowę stanowiły postanowienia w przedmiocie przedłużenia bądź odmowy przedłużenia zarządu sukcesyjnego, a około 25% z nich obejmowało nakazy zapłaty oraz wyroki o zapłatę. Wyniki szczegółowej analizy wskazanych orzeczeń zostały przedstawione w niniejszej rozprawie.

W niniejszej dysertacji zostały poddane szczególnej analizie również przepisy odnoszące się do czynności notarialnych związanych z instytucjami zarządu sukcesyjnego oraz tymczasowego przedstawicielstwa, czyli związane między innymi z powołaniem i odwołaniem zarządcy sukcesyjnego oraz tymczasowego przedstawiciela. Prawidłowe

przeprowadzenie ww. czynności jest bowiem niezbędne do właściwego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci prowadzącego je przedsiębiorcy bądź jego małżonka. W ramach dokonanych badań, oprócz wskazanej wcześniej metody formalno-dogmatycznej, zastosowano również metodę badań ankietowych. Niniejsza rozprawa obejmuje prezentację wyników trzech internetowych ankiet, których kwestionariusze przesłano do wszystkich kancelarii notarialnych w całej Polsce, adresowanych do wszystkich notariuszy, zastępców notarialnych oraz emerytowanych notariuszy. Pierwszy ze wskazanych kwestionariuszy ankiety, dotyczący całości u.z.s., został wypełniony przez 11 notariuszy, 1 emerytowanego notariusza oraz 1 zastępcę notarialnego[13]. Drugi kwestionariusz zawierał pytania odnoszące się wyłącznie do zarządu sukcesyjnego i został wypełniony przez 14 notariuszy[14]. Trzeci kwestionariusz, obejmujący pytania z zakresu instytucji tymczasowego przedstawiciela udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, wypełniło 3 notariuszy[15]. Wskazane kwestionariusze ankiet obejmowały między innymi pytania odnoszące się do protokołu oraz aktu powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego i tymczasowego przedstawiciela, w tym fakultatywnych i obligatoryjnych danych, które powinny zawierać wskazane dokumenty, niezbędnych załączników czy przebiegu procedury dokonywania powyższych czynności notarialnych. Uzyskane odpowiedzi pozwoliły na ocenę skuteczności regulacji u.z.s. w praktyce notarialnej oraz praktyczną weryfikację poglądów wyrażonych w doktrynie.

Analizowane zagadnienia związane z u.z.s. pozwoliły na sformułowanie trzech hipotez badawczych. Zgodnie z pierwszą z nich zastosowane przez prawodawcę rozwiązania wynikające z u.z.s. umożliwiają sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem osoby fizycznej w okresie trwania postępowań spadkowych (postępowania o stwierdzenie nabycia spadku oraz postępowania o dział spadku), czyli w tzw. okresie krytycznym, natomiast nie umożliwiają one przeprowadzenia w pełni sukcesji w dalszej perspektywie. Ze względu na pewne istotne braki, chcąc przeprowadzić pełen proces sukcesji, dzięki któremu dane przedsiębiorstwo funkcjonowałoby po zakończeniu postępowania w przedmiocie nabycia spadku bądź

[13] Tytuł kwestionariusza ankiety brzmiał „Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw". W dalszej części pracy badanie to zostało określone jako „ankieta nr 1"

[14] Tytuł kwestionariusza ankiety brzmiał „Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (ankieta dot. zarządu sukcesyjnego)". W dalszej części pracy badanie to zostało określone jako „ankieta nr 2".

[15] Tytuł kwestionariusza ankiety brzmiał „Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (ankieta dot. instytucji tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie)". W dalszej części pracy badanie to zostało określone jako „ankieta nr 3".

dokonaniu działu spadku, należy sięgnąć po rozwiązania uregulowane w innych ustawach, głównie z zakresu prawa cywilnego i gospodarczego.

Druga hipoteza stanowi, że w związku z występowaniem licznych rozbieżności w doktrynie u.z.s. wymaga wprowadzenia szeregu zmian, które usprawniłyby proces zarządzania przedsiębiorstwem w spadku. Zmiany te powinny obejmować między innymi procedurę powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego oraz tymczasowego przedstawiciela, a także kwestie związane z przedłużeniem dopuszczalnego okresu trwania zarządu sukcesyjnego.

W myśl ostatniej hipotezy zmiany wprowadzone przez prawodawcę do u.z.s. na mocy nowelizacji z 31 lipca 2019 r., choć stanowią istotny krok naprzód w zakresie przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej, to nadal są jednak niewystarczające do przeprowadzenia pełnego procesu sukcesji, czyli takiej sukcesji, dzięki której przedsiębiorstwo mogłoby funkcjonować po zakończeniu postępowania w przedmiocie nabycia spadku bądź dokonania działu spadku.

Niniejsza rozprawa doktorska składa się z czternastu rozdziałów. W I rozdziale opisane zostały między innymi: geneza i cele u.z.s oraz jej nowelizacji, przesłanki umożliwiające zastosowanie przepisów u.z.s. oraz rozważania dotyczące natury prawnej i kompleksowości zarządu sukcesyjnego, a także możliwości jego zastosowania w odniesieniu do działalności rolniczej czy wpływu pandemii COVID-19 i uchwalanych w tym okresie ustaw na regulacje u.z.s. Rozdziały II i III poświęcone zostały podstawowym zagadnieniom związanym z u.z.s., czyli przedsiębiorstwu w spadku oraz właścicielom przedsiębiorstwa w spadku. W ramach rozważań dotyczących przedsiębiorstwa w spadku wyszczególnione zostały wyróżniające je kryteria, a także dokonano jego porównania w odniesieniu do innych podmiotów czy mas majątkowych funkcjonujących i uregulowanych w dotychczas obowiązujących przepisach prawa. W odniesieniu do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, oprócz fundamentalnej kwestii analizy katalogu osób posiadających wskazany status, poruszono również zagadnienia odnoszące się do podstawowych praw i obowiązków właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Rozdział IV zawiera analizę instytucji zachowawczego zarządu sukcesyjnego, czyli zarządu sprawowanego do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego. Wskazane przepisy znajdują zastosowanie zwłaszcza wtedy, gdy nie dochodzi do ustanowienia zarządu sukcesyjnego wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy. W ramach tych rozważań za kluczowe uznano wskazanie, kto może podejmować czynności zachowawcze, a także jaki jest zakres i jakie są ograniczenia w dokonywaniu wskazanych czynności.

Rozdziały V, VII i VIII poświęcone zostały *stricte* osobie zarządcy sukcesyjnego od momentu jego powołania poprzez sprawowanie funkcji aż do zakończenia pełnienia przez niego obowiązków. W rozdziale V podjęto rozważania na temat przesłanek pozytywnych, których wystąpienie jest konieczne, aby dana osoba mogła sprawować funkcję zarządcy sukcesyjnego oraz przesłanek negatywnych, uniemożliwiających powołanie danej osoby na zarządcę sukcesyjnego bądź dalsze sprawowanie przezeń wskazanej funkcji. Rozdział VII zawiera analizę praw, obowiązków oraz zasad odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego. W ramach praw i obowiązków zarządcy sukcesyjnego wyszczególnić można zewnętrzną granicę kompetencji, która odnosi się do między innymi do praw i obowiązków wynikających z wykonywanej działalności gospodarczej czy prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, a także biernej i czynnej legitymacji procesowej zarządcy sukcesyjnego. Wewnętrzna granica kompetencji opiera się natomiast o rozróżnienie pojęć zwykłego zarządu oraz tych przekraczających zwykły zarząd na gruncie u.z.s. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego – podobnie jak granica jego kompetencji – ma charakter zewnętrzny i wewnętrzny. Pierwszy z nich odnosi się do osób trzecich, natomiast drugi dotyczy relacji w odniesieniu do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. W rozdziale VIII poruszono natomiast problematykę zakończenia pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego. W jego ramach opisano przesłanki, których wystąpienie powoduje skutek w postaci zakończenia sprawowania przez daną osobę funkcji zarządcy sukcesyjnego.

Rozdziały VI, IX i X dotyczą instytucji zarządu sukcesyjnego, a ściśle – kluczowych zagadnień związanych z jego istnieniem, czyli jego ustanowieniem, wygaśnięciem i ewentualnym przedłużeniem. Rozdział VI zawiera analizę procesu kluczowego dla istnienia zarządu sukcesyjnego, czyli jego ustanowienia. Ze względu na specyfikę owego mechanizmu rozważania na temat ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia oraz po jego śmierci podzielono na odrębne podrozdziały. Oprócz dokładnego opisu przebiegu całego procesu wskazano również na zalety zastosowania poszczególnych procedur. W rozdziale IX podjęte zostały rozważania na temat przesłanek, których zaistnienie powoduje bezpowrotne wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. W przeciwieństwie bowiem do zdarzeń wyszczególnionych w rozdziale VIII, dotyczącym zakończenia pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, wystąpienie którejkolwiek przesłanki wskazanej w rozdziale IX prowadzi do zakończenia istnienia zarządu sukcesyjnego jako takiego, a zatem niemożliwe jest powołanie „piastuna" funkcji zarządcy sukcesyjnego.

W rozdziale XII opisane zostały zagadnienia podatkowe związane z zarządem sukcesyjnym, a dokładnie kwestie danin publicznych, statusu przedsiębiorstwa w spadku na gruncie prawa podatkowego, wykonywania przez przedsiębiorstwo w spadku praw i

obowiązków podatkowych, jego odpowiedzialności za zobowiązania i zaległości podatkowe, czy problematyka sukcesji prawnopodatkowej. Wyszczególnienie wskazanych kwestii jest o tyle istotne, że status przedsiębiorstwa w spadku w prawie podatkowym znacznie różni się od jego statusu na płaszczyźnie prawa cywilnego i gospodarczego. Rozdział XI zawiera rozważania na temat między innymi sukcesji decyzji administracyjnych związanych z przedsiębiorstwem. Przejęcie koncesji, licencji, zezwoleń i pozwoleń przez następców prawnych przedsiębiorcy jest bowiem niezbędne do dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa. We wskazanym rozdziale wyszczególniony został również podrozdział dotyczący jednej z kluczowych zmian wprowadzonych na mocy nowelizacji z 31 lipca 2019 r., czyli umożliwienia przeniesienia decyzji związanych z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa. Oprócz decyzji administracyjnoprawnych we wskazanym rozdziale poddano analizie również kwestie związane z działalnością regulowaną oraz promesami w kontekście instytucji zarządu sukcesyjnego.

Ostatnie dwa rozdziały niniejszej rozprawy poświęcone zostały zagadnieniom wykraczającym poza zakres uregulowanej w u.z.s. instytucji zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej, a konkretnie zarządowi sukcesyjnemu w spółce cywilnej oraz nowej instytucji wprowadzonej do u.z.s. na mocy nowelizacji z lipca 2019 r., czyli tymczasowemu przedstawicielowi udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Zarząd sukcesyjny w spółce cywilnej między innymi, dlatego że obejmuje on zarządzanie nie przedsiębiorstwem w spadku, a ogółem praw i obowiązków zmarłego wspólnika, uznawany jest za instytucję odrębną od zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem w spadku. Choć niniejsza praca poświęcona jest głównie sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej to ze względu na fakt, iż nierzadko działalności prowadzone w formie jednoosobowej działalności gospodarczej i spółki cywilnej są ze sobą powiązane, niniejsza rozprawa zawiera również rozważania na temat zarządu sukcesyjnego w spółce cywilnej. Ponadto chcąc ocenić, czy u.z.s. w sposób kompleksowy spełnia zamierzone przez prawodawcę cele nie można pominąć wskazanych regulacji. Regulacje dotyczące tymczasowego przedstawiciela udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie umożliwiają natomiast zarządzanie przedsiębiorstwem w przypadku, gdy pierwszy umrze małżonek przedsiębiorcy. Przedmiotem tak sprawowanego zarządu będzie zatem nie przedsiębiorstwo w spadku, a udział w przedsiębiorstwie przysługujący zmarłemu małżonkowi. Instytucja ta ze względu na fakt, iż stanowiła istotną część nowelizacji u.z.s. z 31 lipca 2019 r., wymaga odrębnego omówienia oraz oceny jej skuteczności w kontekście przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej i realizacji zamierzonych przez prawodawcę celów w tym zakresie.

W tym miejscu pragnę złożyć serdeczne podziękowania mojej Pani Promotor dr hab. Annie Moszyńskiej, prof. UMK za opiekę naukową w okresie kształcenia w Interdyscyplinarnej Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych – Academia Rerum Socialium oraz za włożony trud w przygotowanie niniejszej rozprawy doktorskiej, a zwłaszcza za wszelkie uwagi o charakterze merytorycznym i metodologicznym.

Rozprawa uwzględnia stan prawny na dzień 31 grudnia 2025 r.

Rozdział I

Zagadnienia wstępne związane z ustawą o zarządzie sukcesyjnym

1. Geneza i cel ustawy

1.1. Potrzeba regulacji

Przedstawiciele polskiej doktryny prawa prywatnego od początku drugiej dekady XXI w. wyraźnie wskazywali na konieczność wprowadzenia do prawa polskiego nowych przepisów, które unormowałyby problematykę sukcesji przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne na podstawie wpisu do CEIDG[1]. Śmierć przedsiębiorcy powodowała bowiem szereg komplikacji dotyczących w szczególności sfery następstwa cywilnoprawnego czy podatkowego w konsekwencji oznaczała ona zazwyczaj kres prowadzonej działalności gospodarczej – umów o pracę, koncesji, licencji itd.[2] Ówczesne regulacje nie zawierały natomiast instrumentów umożliwiających optymalną i bezpieczną dla obrotu gospodarczego sukcesję przedsiębiorstwa utworzonego przez przedsiębiorcę –

[1] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku. Status i charakter prawny*, Warszawa 2020, s. 59. Problematykę prawnych aspektów funkcjonowania, rozwoju i sukcesji przedsiębiorstw rodzinnych poruszono także [w:] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Wybrane postulaty dotyczące zmian w przepisach prawa w zakresie ułatwienia sukcesji w firmach rodzinnych*, PiZ 2014, t. XV, z. 7, cz. I, s. 115-128; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Prawo jako narzędzie planowania sukcesji w firmie rodzinnej. Uwagi wprowadzające*, PiZ 2013, t. XIV, z. 6, cz. I, s. 83-94; P. Rataj, P. Szewczyk, *Plan sukcesji w firmach rodzinnych – wprowadzenie do problematyki prawnej i zapisu windykacyjnego*, PiZ 2012, t. XIII, z. 8, s. 341-355; P. Blajer, *Ryzyko kontynuacji działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy a problemy z dziedziczeniem przedsiębiorstwa*, PiZ 2014, t. XV, z. 5, cz. II, s. 101-112; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ład rodzinny i konstytucje rodzinne jako nowe instytucje w planowaniu sukcesji – aspekty prawne*, PiZ 2017, t. XVIII, z. 6, cz. I, s. 23-36; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej w planowaniu sukcesji firmy rodzinnej*, PiZ 2018, t. XIX, z. 7, cz. I, s. 73-86. Należy wskazać, że problematyka przedsiębiorstw rodzinnych jest przedmiotem zainteresowań także przedstawicieli innych nauk. Zob. zwłaszcza: Ł. Sutkowski (red.), *Firmy rodzinne – determinanty funkcjonowania i rozwoju. Współczesne aspekty zarządzania*, PiZ 2011, t. XII, z. 6; A. Marjański (red.), *Firmy rodzinne – determinanty funkcjonowania i rozwoju. Zarządzanie rozwojem i zmianą*, PiZ 2011, t. XII, z. 7; Ł. Sutkowski (red.), *Firmy rodzinne – współczesne wyzwania przedsiębiorczości rodzinnej*, PiZ 2012, t. XIII, z. 7; A. Marjański (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania globalne i lokalne*, PiZ 2013, t. XIV, z. 6, cz. II; A. Marjański (red.), Ł. Sułkowski (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania globalne i lokalne*, PiZ 2013, t. XIV, z. 6, cz. III; B. Piasecki (red.), A. Marjański (red.), *Firmy Rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, PiZ 2014, t. XV, z. 7, cz. II; Ł. Sułkowski (red.), A. Marjański (red.), *Firmy Rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, PiZ 2014, t. XV, z. 7, cz. III; A. Marjański (red.), M. R. Contreras Loera (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania współczesności,* PiZ 2016, t. XVII, z. 6, cz. I; Ł. Sułkowski (red.), A. Marjański (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania współczesności,* PiZ 2016, t. XVII, z. 6, cz. II; B. Piasecki (red.), A. Marjański (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania współczesności,* PiZ 2016, t. XVII, z. 6, cz. III; Ł. Sułkowski (red.), A. Marjański (red.), *Firmy Rodzinne – rozwój teorii i praktyki zarządzania,* PiZ 2017, t. XVIII, z. 6, cz. II; B. Piasecki (red.), A. Marjański (red.), *Firmy Rodzinne – rozwój teorii i praktyki zarządzania,* PiZ 2017, t. XVIII, z. 6, cz. III; Ł. Sułkowski (red.), A. Marjański (red.), J. Klimek (red.), *Firmy rodzinne – zarządzanie, rozwój, przedsiębiorczość,* PiZ 2018, t. XIX, z. 7, cz. II; B. Piasecki (red.), A. Marjański (red.), K. Safin (red.), *Firmy rodzinne – zarządzanie, rozwój, przedsiębiorczość,* PiZ 2018, t. XIX, z. 7, cz. III.

[2] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny – nowa instytucja w polskim prawie spadkowym*, BSP 2017, nr 4, s. 48.

osobę fizyczną[3], w tym pozwalających na płynne przejęcie prowadzonej działalności gospodarczej przez spadkobierców. Wskazywano, że w przypadku sporów pomiędzy spadkobiercami i wynikającego z tego długotrwałego postępowania spadkowego przedłużał się okres niepewności co do bytu prawnego działającej jednostki gospodarczej, a w braku porozumienia pomiędzy spadkobiercami szanse na kontynuację działalności spadkodawcy były niewielkie, tym samym podkreślano doniosłość potrzeb społecznych w zakresie stworzenia odpowiednich regulacji prawnych[4].

Problemy te zostały dostrzeżone także przez polskie władze. W przyjętym w 2016 r. przez rząd „Planie na rzecz odpowiedzialnego rozwoju" w ramach rozwiązań filaru nr 2 pt. „Rozwój innowacyjnych firm"[5] wskazano na potrzebę stworzenia i wprowadzenia *zasad sukcesji przedsiębiorstw prowadzonych przez jednoosobowych przedsiębiorców w celu zachowania ciągłości ich prowadzenia przez spadkobierców, dotychczasowych pracowników lub inwestorów zewnętrznych*[6]. Cel ten został doprecyzowany w dokumencie pt. „Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju"[7], stanowiącym część pakietu „100 zmian dla firm – Pakiet ułatwień dla przedsiębiorców"[8], gdzie wskazano, iż mają zostać przygotowane rozwiązania prawne w zakresie sukcesji przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne wpisanych do CEIDG[9]. Sprawne przeprowadzenie procesu takiej sukcesji przedsiębiorstw, utrzymanie w mocy istniejących kontraktów handlowych i umów o pracę miało umożliwić według pierwotnych założeń rozszerzenie zastosowania instytucji prokury i wprowadzenie prokurenta *mortis causa*[10].

1.2. Prokurent *mortis causa*

Wyniki prac nad nowymi regulacjami prawnymi zostały opublikowane dnia 24 czerwca 2016 r. przez Ministerstwo Rozwoju w formie projektu założeń ustawy o zmianie

[3] *Opinia Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. dotycząca skutków przygotowanego przez Ministra Rozwoju projektu założeń do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku, z sukcesja przedsiębiorstwa osoby fizycznej,* s. 2. Podobnie także [w:] *Uwagi dotyczące założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej*, PM Doradztwo Gospodarcze sp. z o.o., s. 2-3.
[4] *Tamże*.
[5] Uchwała Rady Ministrów nr 14/2016 z dnia 16 lutego 2016 r.
[6] *Załącznik do uchwały nr 14/2016 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2016 r.*, s. 7, 11.
[7] Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. „Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju" (SOR) potocznie określana jako „plan Morawieckiego".
[8] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 61. Zob. także: *Pakiet 100 zmian dla firm*; https://mf-arch2.mf.gov.pl/documents/764034/5123672/100_zmian_dla_firm.pdf [dostęp: 24.01.2024].
[9] Co ciekawe jako termin graniczny do uchwalenia tego rodzaju przepisów ustalono 2030 rok. *Załącznik do uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, M.P. 2017, poz. 260, s. 81.
[10] *Tamże*, s. 81.

niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej[11]. Jednym z głównych założeń projektu było wprowadzenie do prawa polskiego, a konkretnie do kodeksu cywilnego, instytucji tzw. prokurenta *mortis causa*, który mógłby podjąć działalność związaną z prowadzeniem przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy. Co istotne, zasadniczo możliwość udzielenia zarówno prokury, jak i prokury *mortis causa* byłaby dopuszczalna dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą[12]. Prokura *mortis causa* mógłby zostać udzielona zarówno przez samego przedsiębiorcę jeszcze za życia, jak i po jego śmierci przez spadkobierców, a w przypadku braku porozumienia między nimi przez sąd. Prokurent *mortis causa* miał podlegać obowiązkowemu wpisowi do CEIDG. Prokurent *mortis causa* mógłby prowadzić przedsiębiorstwo do czasu działu spadku, jednakże nie dłużej niż rok od dnia otwarcia spadku. W przypadku udzielenia prokury *mortis causa* przez sąd, ramy czasowe sprawowania jego funkcji byłyby określane stosownie do okoliczności, jednakże terminem granicznym również miał być rok, chyba że zaistniałyby

[11] *Projekt założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej*; https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//1/12286850/12360708/12360709/dokument227632.pdf [dostęp: 24.01.2024]. Zob. także: K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz*, (red. K. Osajda), Legalis 2022, t. 47-50; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 60-61.

[12] W chwili przygotowywania opisywanych założeń projektu ustawy treść art. 109^1 §1 k.c. była inna niż obecnie. Treść art. 109^1 §1 k.c. w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2003, nr 49 poz. 408) była następująca: „Prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa". Kontrowersje oraz spory w doktrynie dotyczyły zwłaszcza pojęcia „rejestr przedsiębiorców". Znaczna część przedstawicieli piśmiennictwa uważała bowiem, że stwierdzenie to nie obejmowało CEIDG. Tym samym osoby fizyczne wpisane do CEIDG nie mogły udzielić prokury. Zob. zwłaszcza: E. Gniewek, R. Strugała, *Komentarz do art. 109^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek P. Machnikowski), Legalis 2017, t. 3; K. Osajda, *Komentarz do art. 109^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda), Legalis 2017, t. 15; M. Pazdan [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 2* (red. Z. Radwański), Warszawa 2008, s. 538; A. Koronkiewicz, *Czy osoba fizyczna może udzielić prokury*, Rejent 2007, nr 7-8, s. 141; A. Doliwa, *Prokura w świetle zmienionych przepisów Kodeksu cywilnego*, MP 2003, nr 20, s. 921; D. Wajda, *Prokura – problemy praktyczne*, PPH 2008, nr 6, s. 39; L. Moskwa, *Prokura – kilka uwag w kwestii nowej regulacji* [w:] *W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga Jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemianina* (red. M. Zieliński), Szczecin 2005, s. 183; M. Bielecki, *Ograniczenia prokury*, MP 2007, nr 1, s. 10; J. Grykiel, *Powstanie prokury*, Warszawa 2008, s. 157. Odmiennie: P. Chała, *Prokura jako szczególny rodzaj pełnomocnictwa*, AUMCS-sG 2015, vol 62, no 1, s. 20-21; M. Wyrwiński, *Udzielenie prokury przez przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną*, MP 2005, nr 1, s. 28; M. Hejbudzki, *Instytucja prokury w świetle nowelizacji Kodeksu cywilnego*, RP 2004, nr 6, s. 77; A. Kidyba, *Nowe rozwiązania kodeksu cywilnego dotyczące prokury* [w:] *Państwo – prawo – myśl prawnicza. Prace dedykowane Profesorowi Grzegorzowi Leopoldowi Seidlerowi w 90. rocznicę urodzin* (red. A. Korobowicz, L. Leszczyński, A. Pieniążek), Lublin 2003, s. 96. Podobnie spór istniał w orzecznictwie. Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 czerwca 2007 r., sygn. VI SA/Wa 250/07, Legalis nr 91959; wyrok WSA w Lublinie z dnia 17 maja 2011 r., sygn. III SA/Lu 101/11, Legalis nr 374383. Obecna treść art. 109^1 k.c. w brzmieniu nadanym przez art. 3 pkt 1 Przepisów wprowadzających Prawo przedsiębiorców od 30 kwietnia 2018 r. jest następująca: „Prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa". Tym samym dopuszczono możliwość udzielenia prokury przez przedsiębiorców wpisanych do CEIDG. Zob. także: P. Bielski, *Glosa do wyroku SN z 20.10.2005 r., sygn. II CK 120/05*, Pr. Sp. 2006, nr 5, s. 59.

szczególnie uzasadnione przypadki. Funkcję prokurenta mogłaby sprawować jedynie osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych[13].

Prokurent *mortis causa* miał dysponować dość szerokim zakresem uprawnień w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku: dokonywać samodzielnie czynności w zakresie zwykłego zarządu, natomiast czynności przekraczające zwykły zarząd wymagałyby zgody wszystkich znanych spadkobierców albo sądu. Mógłby on zaciągać wszelkie zobowiązania, jednakże musiałyby być one zaspokajane z dochodów przedsiębiorstwa i gospodarczo uzasadnione. Ponadto prokurent *mortis causa* miałby możliwość zawierania, wykonywania i rozwiązywania umów, także tych zawartych przed śmiercią przedsiębiorcy oraz reprezentowałby spadkobierców w sprawach dotyczących przedsiębiorstwa we wszelkich postępowaniach sądowych, administracyjnych, administracyjnosądowych, podatkowych i polubownych[14].

Należy podkreślić, iż wyraźnie wskazano na alternatywną funkcję prokurenta *mortis causa* w odniesieniu do innych przewidzianych przepisami prawa instytucji takich jak np.: kurator spadku czy wykonawca testamentu. Wprowadzenie wyżej wskazanego rozwiązania nie wyłączałoby zatem możliwości zastosowania innych regulacji prawnych. Postulowano nawet wprowadzenie odesłania, zgodnie z którym przepisy dotyczące prokurenta *mortis causa* byłyby w odpowiednim zakresie stosowane do kuratora spadku albo wykonawcy testamentu[15].

Dnia 24 czerwca 2016 r. ww. projekt założeń został skierowany do konsultacji publicznych[16]. Niektóre z podmiotów nie zgłaszały żadnych uwag do projektu[17]. Inne natomiast, z reguły pozytywnie wypowiadały się nt. założeń projektu ustawy[18], jednakże złożyły propozycje szeregu poprawek oraz nowych założeń legislacyjnych. Dotyczyły one m.in.: wprowadzenia do prawa polskiego możliwości przekształcenia działalności przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą w spółkę prawa osobowego np. spółkę jawną; nabycia przez przedsiębiorstwo zobowiązań i uprawień

[13] Dokładne opis projektowej konstrukcji prokurenta *mortis causa* wraz z uzasadnieniem zawarto [w:] *Projekt założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją...*, s. 4-8.
[14] *Tamże,* s. 5-6.
[15] *Tamże,* s. 7.
[16] Pismo z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie przekazania do konsultacji publicznych projektu założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej, sygn. DDR-VI-0210-3/7/16, s. 1. Warto wskazać, że projekt został wysłany do 110 podmiotów, co wynika z rozdzielnika do ww. pisma.
[17] Pismo z dnia 21 lipca 2016 r. Federacji Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia „Porozumienie Zielonogórskie", sygn. BFPZ/466/07/2016; pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej, L. dz. 1221/2016; pismo z dnia 6 lipca 2016 r. Krajowej Izby Biegłych Rewidentów, sygn. R-20160706-001; pismo z dnia 15 lipca 2016 r. Polskiej Izby Paliw Płynnych.
[18] Pismo z dnia 21 lipca 2016 r. Krajowej Izby Doradców Restrukturyzacyjnych; pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Stowarzyszenia Geodetów Polskich, L. dz. 10/82/2016.

zmarłego przedsiębiorcy; umożliwienia spadkobiercom z kręgu rodziny utrzymania przedsiębiorstwa z nazwiskiem założyciela niezależnie od nazwisk, które noszą; umożliwienia udzielenia prokury *mortis causa* przez spółki cywilne, spółki osobowe prawa handlowego i gospodarstwa rolne; wyraźnego określenia kto i w jakim zakresie w okresie przejściowym odpowiada za odprowadzenie podatków[19]; obligatoryjnego zestawienia składników przedsiębiorstwa przekazanych prokurentowi *mortis causa*[20] bądź wprowadzenia obowiązku sporządzenia przez prokurenta *mortis causa* wykazu inwentarza przedsiębiorstwa na dzień objęcia obowiązków, odroczenia terminu spłat spadkobierców[21]; możliwości doprecyzowania w testamencie lub w umowie z prokurentem warunków prowadzenia przedsiębiorstwa oraz zakresu jego uprawień i obowiązków; wzmocnienia pozycji prokurenta *mortis causa* poprzez wstrzymanie możliwości działania przez spadkobierców we wszystkich sprawach dotyczących przedsiębiorstwa; rozważenia możliwości dokonania przez prokurenta zmiany formy prawnej prowadzonego przedsiębiorstwa; wprowadzenia do prawa polskiego instytucji testamentu małżeńskiego, a także przepisów umożliwiających kontynuację umowy rachunku bieżącego, innych rachunków związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, umów kredytów oraz umów zlecenia i innych umów w przypadku kontynuacji działalności gospodarczej przez prokurenta *mortis causa*; utrzymania w mocy decyzji administracyjnych, także w przypadku wniesienie całości lub zorganizowanej części przedsiębiorstwa tytułem aportu do spółki prawa handlowego; zastąpienia zachowku rozwiązaniem o charakterze alimentacyjnym; wprowadzenia ustawowego obowiązku uwzględniania w wyrokach o zachowek możliwości płatniczych przedsiębiorstwa; dopuszczalności zawarcia umowy o zrzeczenie się zachowku, części zachowku (wyrażonego ułamkowo) bądź części zachowku odnoszącej się do konkretnego składnika spadku lub przedmiotu darowizny[22]; preferencyjnych zasad spłaty tych spadkobierców, którzy nie zamierzają kontynuować działalności gospodarczej[23]; wprowadzenia do prawa polskiego instytucji fundacji rodzinnej[24]. Nie brakowało także głosu krytycznego do proponowanych założeń, zgodnie z którym wprowadzenie nowego rodzaju prokury *mortis causa* zaburzyłoby dotychczasowy jasny zakres uprawnień

[19] Pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Inicjatywy Firm Rodzinnych, s. 4.
[20] Pismo z dnia 13 lipca 2016 r. Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, sygn. ZGŁ./PREZ/FW/1228/2016, s. 5-6.
[21] Pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Inicjatywy..., s. 5.
[22] *Uwagi i rekomendacje do projektu ustawy o zmianie niektórych zapisów dot. sukcesji przedsiębiorstw rodzinnych*, Instytut Biznesu Rodzinnego, s. 8, 14-15, 23-26,
[23] *Uwagi dotyczące założeń projektu ustawy o zmianie...*, s. 2.
[24] *Uwagi i rekomendacje do projektu ustawy...*, s. 31-34.

prokurenta oraz spowodowałoby wątpliwości co do stosunku prokury „zwykłej" do prokury *mortis causa*[25].

Dnia 5 sierpnia 2016 r. odbyła się w Ministerstwie Rozwoju konferencja uzgodnieniowa dotycząca założeń projektu opisywanej ustawy[26]. Wkrótce projekt został wycofany, a w jego miejsce rozpoczęto prace nad nowym projektem[27].

1.3. Geneza i cele ustawy o zarządzie sukcesyjnym

Wycofanie założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej nie oznaczało bynajmniej zakończenia przez Ministerstwo Rozwoju prac nad wprowadzeniem do prawa polskiego rozwiązań umożliwiających sprawne przeprowadzenie procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej *mortis causa*. Dnia 19 lipca 2017 r. opublikowany został projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej[28]. Tego samego dnia wskazany projekt został skierowany do konsultacji publicznych, obejmujących 313 podmiotów, wśród których znalazły się m.in. stowarzyszenia, fundacje, izby, związki czy wojewódzkie sądy administracyjne[29]. Uwagi do projektu ustawy zgłosiło jedynie 29 podmiotów[30]. W dniach 14-15 września 2017 r. odbyła się konferencja uzgodnieniowa nt. projektu ustawy[31].

Dnia 22 lutego 2018 r. projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej wpłynął do Sejmu[32], a 5 dni później został on skierowany do I czytania[33]. Przedstawiciele wszystkich klubów poselskich byli zgodni, że problematyka sukcesji jednoosobowej działalności gospodarczej jest niezwykle istotna i dotychczas brakowało

---

[25] M. Margoński, *Uwagi do projektu założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej*, Słubice 2016, s. 1.

[26] Pismo z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zaproszenia na konferencję uzgodnieniową projektu założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej (numer w wykazie prac Rady Ministrów ZD4), sygn. DDR-VI-0210-3/8/16, s. 1.

[27] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 49.

[28] *Projekt z dnia 14 lipca 2017 r. ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, nr w wykazie prac UD 190.

[29] Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD 190) z dnia 11 października 2017 r., s. 1-5.

[30] *Tamże,* s. 5. Ministerstwo Rozwoju i Finansów wyznaczyło zaledwie 30-dniowy termin od dnia otrzymania na zgłaszanie uwag do przedłożonego projektu ustawy. Zgłoszone uwagi wraz ze stanowiskiem Ministerstwa Rozwoju i Finansów zestawiono w tabele i opublikowano. Zob.: *Zestawienie uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Warszawa, dnia 13 września 2017 r.; *Zestawienie uwag zgłoszonych po wyznaczonym terminie w ramach uzgodnień oraz konsultacji publicznych do projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Warszawa, dnia 4 października 2017 r.

[31] Pismo z dnia 28 sierpnia 2017 r. w sprawie zaproszenia na konferencję uzgodnieniową projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD190), sygn. DDR-III.0210.18.2017.

[32] *https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2293*

[33] Tamże.

rozwiązań chroniących funkcjonowanie tego rodzaju działalności po śmierci przedsiębiorcy. Przedstawiciele klubów opozycyjnych zwracali przy tym uwagę, że okres 2 miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy na powołanie zarządcy sukcesyjnego może okazać się zbyt krótki. Podkreślano również konieczność wprowadzenia regulacji umożliwiających jednoosobowemu przedsiębiorcy przekształcenie działalności w spółkę osobową, np. w spółkę jawną. Słusznie podniesiono także, że należy położyć nacisk na systemowe rozwiązanie informacyjno-edukacyjne tak, aby rozwiązania przewidziane w u.z.s. mogły być w praktyce dobrze wykorzystywane. Przedstawiciel MRiT przedstawiając uzasadnienie projektu, wskazał natomiast, że okres ten jest krótki, gdyż ma on przede wszystkim działać mobilizująco na następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy. Ponadto z punktu widzenia kontrahentów zmarłego przedsiębiorcy oraz jego pracowników istotne jest, aby stan niepewności co do przyszłości danego przedsiębiorstwa nie trwał zbyt długo[34].

9 maja 2018 r. miało miejsce II czytanie projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w trakcie którego w znacznym stopniu powielono stanowiska oraz część uwag z I czytania. Wszystkie kluby oraz koła poselskie podkreślały, że wskazana ustawa jest bardzo ważna i długo wyczekiwana. Jednocześnie przedstawiciele klubów opozycyjnych powtórnie przypomnieli, że okres 2 miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy na powołanie zarządcy sukcesyjnego może być zbyt krótki. Projektowi u.z.s. zarzucono również ograniczenie skutków podatkowych wyłącznie do przedsiębiorstw jednoosobowych, podczas gdy wskazane byłoby objęcie regulacją wszystkich sytuacji, w których do chwili śmierci dana osoba uzyskiwała dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej[35]. Następnie postanowiono skierować projekt do Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji, która w opublikowanym dzień później sprawozdaniu odniosła się do zaproponowanych na łamach Sejmu poprawek[36].

7 czerwca 2018 r. miało miejsce III czytanie projektu ustawy, po którym spośród 431 posłów Sejmu 430 zagłosowało za uchwaleniem projektu ustawy, zaś 1 osoba wstrzymała się od głosu[37]. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym została zatem uchwalona ponad podziałami

---

[34] *Sprawozdanie Stenograficzne z 60. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 marca 2018 r. (pierwszy dzień obrad)*, Warszawa 2018, s. 41-51. Następnie podczas I czytania na posiedzeniu Sejmu w dniu 22 marca 2018 projekt skierowano do Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji, która jednak nie wniosła żadnych zastrzeżeń do projektu. Zob. *Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji o rządowym projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej z dnia 12 kwietnia 2018 rok*. Druk nr 2454.

[35] *Sprawozdanie Stenograficzne z 62. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 maja 2018 r. (drugi dzień obrad)*, Warszawa 2018, s. 192-199.

[36] *Dodatkowe sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji o rządowym projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*. Druk nr 2454-A.

[37] *Głosowanie nr 73 na 63. posiedzeniu Sejmu dnia 07-06-2018 r. o godz. 20:44:51. Głosowanie nad przyjęciem w całości projektu ustawy w brzmieniu z druku nr 2454, wraz z przyjętymi poprawkami*.

politycznymi. Następnego dnia ustawę przekazano do Senatu, który wniósł do niej nieliczne poprawki[38]. Poprawki te zostały 5 lipca 2018 r. przyjęte przez Sejm[39], a następnie ustawę przekazano do podpisu Prezydenta RP, który dokonał tego 25 lipca 2018 r. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej została ogłoszona 24 sierpnia 2018 r. i weszła w życie po upływie 3 miesięcy tj. 25 listopada 2018 r.[40]

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym (dalej jako u.z.s.) śmierć przedsiębiorcy bądź zaistnienie innych zdarzeń uniemożliwiających jego sprawne działanie np. choroba, wypadek, uszczerbek na zdrowiu itp., powodowały *de facto* zakończenie bytu prawnego prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa postrzeganego jako ,,organizm gospodarczy"[41]. Przed uchwaleniem u.z.s. istniały pewne instrumenty służące tworzeniu i realizacji planów sukcesji przedsiębiorstw takie jak: przekształcenie przedsiębiorcy w spółkę kapitałową, wniesienie przedsiębiorstwa aportem do spółki kapitałowej, możliwość zrzeczenia się zachowku, zapis windykacyjny, jednakże większość przedsiębiorców nie podejmowała tego rodzaju inicjatyw[42]. Sprawne przeprowadzenie procesu sukcesji wymagało jednakże podjęcia przez przedsiębiorców odpowiednich działań jeszcze za życia.

Jedynym rozwiązaniem umożliwiającym zarządzanie przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy było zabezpieczenie spadku poprzez ustanowienie zarządcy tymczasowego. Tego rodzaju rozwiązanie miało jednak istotne wady. Po pierwsze, wymagało złożenia wniosku o zabezpieczenie spadku do sądu, a następnie podjęcia przez sąd stosownego działania tzn. wszczęcia i przeprowadzenia postępowania w ww. przedmiocie. W okresie od śmierci przedsiębiorcy do chwili ustanowienia zarządcy tymczasowego nie istniały natomiast narzędzia umożliwiające sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem[43]. Po drugie nawet pomimo udzielenia zabezpieczenia spadku w ww. sposób nadal nie można było

[38] *Uchwała Senatu RP w sprawie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*. Druk nr 2685.
[39] *Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji o uchwale Senatu w sprawie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*. Druk nr 2691.
[40] Dokładna treść art. 135 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. 2018 poz. 1629) brzmiała następująco: ,,Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:
1) art. 30, który wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia;
2) art. 122, który wchodzi w życie z dniem 1 października 2018 r.".
[41] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 5. Por. także: J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 48. Więcej na ten temat zob. w: J. Kozaczek, *Nowa instytucja prawa gospodarczego – zarząd sukcesyjny. Analiza prawna*, RAiP 2019, nr XIX (zeszyt specjalny), s. 339-341.
[42] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 4.
[43] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 7-8.

wykonywać uprawnień publicznoprawnych, czy korzystać z takich składników przedsiębiorstwa jak firma, czy numer NIP[44].

Kontynuacja bądź wznowienie działalności przedsiębiorstwa przez następców prawnych przedsiębiorcy – jak wskazał projektodawca – wiązało się z szeregiem problemów. Za najważniejsze z nich uznano:

1) brak „ośrodka decyzyjnego" – jednej osoby uprawnionej do prowadzenia spraw przedsiębiorstwa i samodzielnej reprezentacji wszystkich następców prawnych;
2) ograniczone możliwości posługiwania się, choćby tymczasowo, firmą przedsiębiorcy, która identyfikowała w obrocie prawnym nie tylko jego, ale także jego przedsiębiorstwo;
3) wygaśnięcie umów o pracę zawartych przez przedsiębiorcę i – co do zasady – pełnomocnictw dla pracowników i współpracowników;
4) wygaśnięcie lub brak faktycznej możliwości wykonywania umów cywilnoprawnych związanych z działalnością przedsiębiorstwa;
5) wygaśnięcie decyzji administracyjnych, niezbędnych do prowadzenia danego rodzaju działalności gospodarczej (np. koncesji, licencji i zezwoleń);
6) ograniczone możliwości przejęcia uprawnień i obowiązków podatkowych;
7) trudności z dostępem do rachunku bankowego prowadzonego na potrzeby działalności gospodarczej i z dokonywaniem z niego wypłat;
8) obowiązek zwrotu pomocy publicznej otrzymanej na podstawie umów, które nie zostały jeszcze wykonane, w całości wraz z odsetkami od dnia jej przekazania przez podmiot finansujący[45].

Śmierć przedsiębiorcy powodowała więc niemożność korzystania z zespołu składników niematerialnych i materialnych, wchodzących w skład przedsiębiorstwa, czy wręcz bezpowrotną utratę niektórych z nich, takich jak uprawnienia publicznoprawne. Tym samym tego rodzaju podmiot w porównaniu do przedsiębiorstwa prowadzonego przez żyjącego przedsiębiorcę stawał się swego rodzaju „niepełnym przedsiębiorstwem". Zwłaszcza utrata koncesji, licencji i zezwoleń powodowała, że tak działający, czy wręcz wegetujący twór tracił swój gospodarczy sens. Prowadzenie bowiem szeregu różnego

[44] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 8.

[45] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 5-6. Zob. także: J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 49-50; S. Babiarz, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz* (red. S. Babiarz), LEX/el 2021, t. 1; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 4-5; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 60; M. Maciejak, *Przedsiębiorstwo w spadku – analiza założeń projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Palestra 2018, nr 5, s. 70; M. Błońska, *Fundacja rodzinna a prawo spadkowe* [w:] *Fundacje rodzinne. Aspekty prawne i podatkowe* (red. A. Mariański), Warszawa 2023, s. 60-62.

rodzaju działalności wymaga obligatoryjnego posiadania danego rodzaju uprawnienia czy uprawnień publicznoprawnych. Także wszelkie przysługujące na podstawie przepisów podatkowych prawa o charakterze niemajątkowym, związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, zazwyczaj wygasały, gdyż jak stanowi art. 97 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa[46] warunkiem *sine qua non* przejścia ww. uprawnień na spadkobierców jest dalsze prowadzenie tej działalności na ich rachunek.

Brak „ośrodka decyzyjnego" w postaci przedsiębiorcy oraz wygaśnięcie wraz z jego śmiercią wszelkiego rodzaju pełnomocnictw powodowało paraliż decyzyjny, cechujący się m.in. brakiem możliwości zawierania, przedłużania czy wykonywania umów cywilnoprawnych, umów o pracę, czy umów handlowych. Brak faktycznej możliwości wykonywania umów związany był m.in. z utratą uprawnień publicznoprawnych, których posiadanie jest nierzadko niezbędne do wykonania danej umowy, a także niemożnością zapłaty określonej ceny, wynagrodzenia, czynszu, prowizji czy nawet składki w związku z brakiem dostępu do rachunku bankowego przedsiębiorstwa. Ponadto śmierć przedsiębiorcy powodowała wygaśnięcie umów, których wykonanie uzależnione było od jego osobistych cech.

Projektodawcy w uzasadnieniu do projektu u.z.s. wskazali, że proponowana regulacja miała dwa cele: cel podstawowy i cel dodatkowy. Cel podstawowy ustawy odnosił się do samego przedsiębiorcy oraz stworzonego i prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa. W ocenie projektodawcy konieczne było zapewnienie ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci prowadzącej je osoby fizycznej. Podkreślono, przy tym znaczenie przedsiębiorstwa jako podmiotu mającego charakter dobra prawnego, którego wartość należy postrzegać nie tylko z perspektywy majątkowej czy gospodarczej, ale również społecznej. Dodatkowy cel regulacji obejmował swym zakresem ochronę praw osób trzecich, związanych z prowadzonym przedsiębiorstwem. Wyszczególniono tutaj zarówno podmioty, które łączyły z przedsiębiorstwem trwałe i wewnętrzne stosunki np. pracownicy oraz podmioty zewnętrzne współpracujące bądź korzystające z usług danego przedsiębiorstwa w sposób ciągły, okresowy bądź sporadyczny czy nawet jednorazowy, takich jak: kontrahenci, konsumenci i inni[47].

Z założenia więc uchwalenie u.z.s. miało umożliwić kontynuację funkcjonowania przedsiębiorstwa, a zwłaszcza generowanie przez nie zysków, co w dalszej mierze skutkowałby zachowaniem miejsc pracy, umożliwieniem i ułatwieniem konsumentom korzystania ze swych uprawień oraz regulowaniem zobowiązań zarówno wobec podmiotów

[46] T.j. Dz. U. 2021, poz. 1540, z późn. zm.
[47] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 8.

prywatnych, jak i publicznych. Ponadto, jak wskazał projektodawca, dzięki u.z.s. zwiększyłyby się szanse na dalszy rozwój przedsiębiorstwa, które nierzadko było efektem wieloletniej pracy przedsiębiorcy i członków jego rodziny[48].

1.4. Pierwsza nowelizacja ustawy o zarządzie sukcesyjnym

Zaledwie kilka miesięcy po wejściu w życie ustawy o zarządzie sukcesyjnym Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii rozpoczęło prace nad drugim etapem zmian, mającym na celu m.in. ułatwienie sukcesji przedsiębiorstw[49] oraz ograniczenie obciążeń dla obywateli i przedsiębiorstw[50]. Efekty wskazanych działań zostały opublikowane 20 marca 2019 r. w formie projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych[51]. Projekt wyżej wskazanej ustawy został następnie poddany szerokim konsultacjom publicznym do udziału, w których zaproszono 318 podmiotów w tym: izby, fundacje i stowarzyszenia[52]. Dnia 12 lipca 2019 r. projekt ustawy wpłynął do Sejmu, został uchwalony już z końcem lipca i następnie[53], ustawa została podpisana przez Prezydenta RP 6 sierpnia 2019 r.[54] Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (dalej: ustawa o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych) weszła w życie 1 stycznia 2020 r.[55]

Ustawa o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych znowelizowała ustawę o zarządzie sukcesyjnym. Przede wszystkim rozszerzono zakres u.z.s. poprzez uregulowanie w niej także kwestii zarządu spadkiem w zakresie tymczasowego wykonywania praw z udziału w przedsiębiorstwie małżonka przedsiębiorcy po śmierci tego małżonka oraz przejęcia koncesji, zezwoleń, licencji oraz pozwoleń, wydanych wobec przedsiębiorcy w formie decyzji organu administracji publicznej. Kwestie te zostały uregulowane w dodanym rozdziale 7a zatytułowanym: „Decyzje związane z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa" (art. 45a-45e) oraz dodanym rozdziale 11a zatytułowanym:

---

[48] *Tamże*.
[49] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 63.
[50] Pismo z dnia 20 marca 2019 r. w sprawie informacji o udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (numer w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów: UD494) wraz z uzasadnieniem oraz oceną skutków regulacji do konsultacji publicznych, sygn. DDR-V.0210.1.3.2019, s. 1.
[51] *Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych*, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321366 [dostęp: 24.01.2024].
[52] Pismo z dnia 20 marca 2019 r. w sprawie informacji o udostępnieniu..., s. 2-9. Fakt wysłania zaproszenia do wskazanej liczby podmiotów wynika z rozdzielnika do ww. pisma.
[53] Senat nie wniósł poprawek do projektu ww. ustawy.
[54] https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3622 [dostęp: 24.01.2024].
[55] Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz. U. 2019, poz. 1495).

„Tymczasowe wykonywanie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie" (art. 60a-60j).

2. Zakres regulacji

Zgodnie z art. 1 u.z.s., ustawa ta reguluje cztery kategorie spraw[56], które określono w następujących po sobie trzech punktach:

1) tymczasowe zarządzanie przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który we własnym imieniu wykonywał działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, oraz kontynuowanie działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa;
2) zarząd spadkiem w zakresie tymczasowego wykonywania praw z udziału w przedsiębiorstwie małżonka przedsiębiorcy, wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG, po śmierci tego małżonka;
3) przejęcie koncesji, zezwoleń, licencji oraz pozwoleń, wydanych wobec przedsiębiorcy, wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG, w formie decyzji organu administracji publicznej, związanych z wykonywaną przez niego działalnością gospodarczą.

Ustawa o zarządzie sukcesyjnym w pierwotnym jej brzmieniu regulowała tylko i wyłącznie kwestie wskazane w pkt 1[57]. Dwa kolejne punkty zostały dodane przez ustawę o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych[58]. Jak wskazano w uzasadnieniu do ww. aktu prawnego nowelizacja ta, stanowiąca drugi etap zmian, miała na celu ułatwienie sukcesji przedsiębiorstw[59].

[56] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[57] Pierwotna nazwa ustawy brzmiała: „Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej". Drugi człon nazwy: „i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw" został dodany ustawą o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych
[58] Należy także wskazać, iż ustawą tą utworzono w u.z.s. odrębny „Rozdział 1" zawierający tylko i wyłącznie art. 1, natomiast pozostałe przepisy pierwotnego rozdziału 1, czyli art. 2-5 zostały umieszczone w Rozdziale 1a.
[59] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych*. Druk nr 3622, s. 71.

3. Przesłanki umożliwiające zastosowanie przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym

3.1. Uwagi wprowadzające

Na podstawie art. 1 pkt 1 u.z.s. można wyszczególnić trzy pozytywne przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji u.z.s. wobec danego podmiotu. Są to: posiadanie statusu przedsiębiorcy, wykonywanie przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej i wpis danego przedsiębiorcy do CEIDG. Wskazane przesłanki muszą przy tym zostać spełnione łącznie przez przedsiębiorcę, a nie jego następców prawnych. Artykuł 1 u.z.s. nie zawiera bowiem żadnych wymogów odnoszących się do następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy. Jedyną przesłanką negatywną, wyszczególnioną przez prawodawcę, której zaistnienie uniemożliwia zastosowania przepisów u.z.s. jest ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy (art. 6 ust. 3 u.z.s.). Jeżeli natomiast upadłość zostanie ogłoszona w trakcie istnienia zarządu sukcesyjnego wygasa on z mocy prawa wraz z dniem ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy (art. 59 ust. 1 pkt 5 u.z.s.).

3.2. Status przedsiębiorcy

Podstawową przesłanką umożliwiającą zastosowanie przepisów u.z.s. jest posiadanie przez osobę wpisaną do CEIDG statusu przedsiębiorcy[60]. Sama ustawa nie zawiera definicji przedsiębiorcy[61], w art. 1 wskazuje jedynie, że ustawa obejmuje tylko i wyłącznie przedsiębiorstwa takich przedsiębiorców, którzy prowadzili działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG. Biorąc pod uwagę racjonalność ustawodawcy, a także dalsze przepisy ustawy, należy przyjąć, że gdyby chciał on zdefiniować pojęcie przedsiębiorcy, to zrobiłby to, w którymś z pierwszych artykułów ustawy, tak, jak zdefiniowane zostało pojęcie przedsiębiorstwa w spadku lub właściciela przedsiębiorstwa w spadku. Tym samym nie ma potrzeby formułowania kolejnej definicji przedsiębiorcy na gruncie przedmiotowej ustawy. Przyjęcie, że w art. 1 u.z.s. zawarto definicję przedsiębiorcy,

[60] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8-12.
[61] Odmiennie jednak: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 99; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 9; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1*, DPBISP 2017, nr 11, s. 94; M. Ciszewski, *Zarząd sukcesyjny* [w:] *Nowe instytucje prawa spadkowego w praktyce notarialnej* (red. J. Bocianowska), Warszawa 2022, s. 127 wskazując, że taka definicja została sformułowana w art. 1 u.z.s.

kolidowałoby również z „Zasadami techniki prawodawczej”[62], a zwłaszcza z § 151, który wyraźnie wskazuje, jak należy konstruować definicję danego pojęcia[63]. Słusznie wskazano przy tym, że przepisy u.z.s. ograniczają pojęcie przedsiębiorcy jedynie do osób fizycznych[64], gdyż do takich przedsiębiorców instytucja zarządu sukcesyjnego ma zastosowanie.

W związku z brakiem legalnej definicji pojęcia przedsiębiorcy na gruncie u.z.s. pojawia się problem właściwego rozumienia wskazanego pojęcia. W piśmiennictwie słusznie wskazuje się, że należy przyjąć jedną z definicji w znaczeniu ogólnosystemowym[65]. Największe znaczenie mają tutaj definicje sformułowane w art. 43^1 kodeksu cywilnego[66] oraz w art. 4 Prawa przedsiębiorców[67]. W piśmiennictwie dominuje pogląd, że należy przyjąć drugą ze wskazanych definicji. Po pierwsze, wynika to z zastosowania przez ustawodawcę kryterium wynikającego z przepisów publicznego prawa gospodarczego jako decydującego[68], a mianowicie zastosowania przepisów ustawy tylko wobec tych przedsiębiorców, którzy są wpisani do CEIDG. Po drugie pojęcie przedsiębiorcy w u.z.s. silnie powiązane jest z pojęciem działalności gospodarczej, które w innych miejscach komentowanej ustawy również zostało powiązane z problematyką publicznoprawną[69].

Kryteria te bez wątpienia są istotne, jednakże należy dodatkowo zwrócić uwagę na inne aspekty, a mianowicie sposób sformułowania art. 1 u.z.s. i użyte w nim terminy. Przede wszystkim ustawodawca wskazał, że niniejszy akt prawny ma zastosowanie wobec podmiotów, które „wykonywały” działalność gospodarczą. Słowo „wykonywały” stanowi część składową definicji sformułowanej w art. 4 p.p., gdyż art. 43^1 k.c. posługuje się zwrotem „prowadzić”[70]. Nadto, prawodawca nie wskazał, że ustawa ma zastosowanie wobec podmiotów prowadzących także działalność zawodową, a jedynie działalność gospodarczą. Tym samym wydaje się, że może to być argument przemawiający za zastosowaniem

[62] Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. 2016 poz. 283)

[63] § 151.1. Definicję formułuje się tak, aby wskazywała w sposób niebudzący wątpliwości, że odnosi się do znaczenia określeń, w szczególności nadaje się jej postać: „Określenie „a” oznacza b.” albo „Określenie „a” znaczy tyle co wyrażenie „b”. 2. Jeżeli względy stylistyczne przemawiają za inną formą definicji, używa się zwrotu łączącego „jest to”.

[64] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku na gruncie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej* [w:] *Prawo prywatne w służbie społeczeństwu. Księga poświęcona pamięci Profesora Adama Jedlińskiego* (red. P. Zakrzewski, D. Bierecki), Sopot 2019, s. 148.

[65] K. Górniak, *Komentarz art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.

[66] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1071, z późn. zm.).

[67] Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1480.) (dalej jako: p.p.).

[68] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 9; K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.

[69] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11. Za przyjęciem, iż pod pojęciem przedsiębiorcy na gruncie u.z.s. należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu art. 43^1 k.c. opowiedziano się w: K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny zarządcy sukcesyjnego*, PPH 2018, nr 12, s. 4.

[70] Wskazaną różnicę terminologiczną zauważono również w: R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 147, aczkolwiek trafnie wskazano jednocześnie, że w tym przypadku nie ma różnicy pomiędzy pojęciem „wykonywanie” a terminem „prowadzenie.

definicji wynikającej z 4 p.p., gdyż art. 43^1 k.c. podkreśla, że przedsiębiorca prowadzi we własnym imieniu działalność „gospodarczą i zawodową", a art. 4 p.p. wskazuje jedynie na działalność „gospodarczą". W literaturze wskazuje się w związku z tym, iż gdyby zastosować definicję przyjętą na gruncie art. 43^1 k.c. oznaczałoby to, że zarząd sukcesyjny może dotyczyć działalności każdego przedsiębiorcy jednoosobowego, bez względu na rodzaj wykonywanej działalności gospodarczej, a także takiego, który prowadził działalność zawodową, w szczególności wykonywał we własnym imieniu wolny zawód[71]. Argument ten należy jednakże traktować jako pomocniczy i odnosić się do niego z rezerwą, gdyż w doktrynie wskazuje się, że odwołanie do pojęcia działalności gospodarczej obejmuje również działalność zawodową, wobec czego praktyczna różnica pomiędzy art. 43 k.c., a art. 4 p.p. uległa zatarciu[72].

Z praktycznego punktu widzenia wydaje się zatem, że ze względu na bliskość obu definicji nie ma znaczenia, która z nich zostanie wzięta pod uwagę. Należy przy tym podkreślić, iż zarówno pierwsza, jak i druga z nich powinny ulec na gruncie u.z.s. zawężeniu. Z dobrodziejstw u.z.s. nie może bowiem korzystać osoba prawna ani jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, tym samym wskazane podmioty nie są przedsiębiorcami na gruncie u.z.s. Ponadto zgodnie z art. 1 u.z.s. prawodawca wymaga, aby przedsiębiorca taki podlegał wpisowi do CEIDG tym samym *a contrario* wszyscy przedsiębiorcy, którzy nie są, bądź nie mogą być wpisani do ewidencji, nie mają tego statusu na gruncie wskazanej ustawy. Problematyczna pozostaje przy tym również kwestia objęcia zakresem u.z.s. przedsiębiorców spełniających wszystkie wymogi określone w art. 1, ale wykonujących działalność zawodową. Rozważania na temat dopuszczalności stosowania przepisów u.z.s. do osób wykonujących tzw. wolne zawody, a zwłaszcza problemy z tym związane, zostaną podjęte w rozdziale XI niniejszej dysertacji.

W doktrynie pojawił się spór, czy posiadanie statusu prawnego przedsiębiorcy przez osobę fizyczną jest samodzielną przesłanką stosowania przepisów tej ustawy. Według zwolenników wskazanej koncepcji sam fakt wpisu do CEIDG nie stanowi jedynego i wyłącznego kryterium pozwalającego na jego kwalifikację do zbioru znaczeniowego tegoż pojęcia[73]. Przeciwnicy twierdzą natomiast, że sam fakt wpisu do CEIDG pozbawia konieczności badania statusu wpisanego podmiotu[74].

[71] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 4.
[72] A. K. Kruszewski, *Komentarz do art. 4 p.p. [w:] Prawo przedsiębiorców. Komentarz* (red. A. Pietrzak), LEX/el 2019, t. 8.2.
[73] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 101.
[74] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 8.

Należy przychylić się do pierwszego ze wskazanych stanowisk. Po pierwsze, wynika to z literalnej wykładni art. 1 u.z.s. Prawodawca mógł bowiem zamiast wskazanego terminu zastosować przykładowo pojęcie „osoba fizyczna". Użycie terminu „przedsiębiorca" wyraźnie podkreśla status, jaki musi przysługiwać podmiotowi chcącemu skorzystać z dobrodziejstw u.z.s. Po drugie, wpis do CEIDG nie daje absolutnej pewności, że dany podmiot faktycznie jest przedsiębiorcą, a jedynie związane jest z nim domniemanie prawdziwości wynikające art. 16 ustawy o CEIDG. Domniemanie to jest wzruszalne, jeżeli w drodze postępowania zostanie wykazane, że dane są niezgodne ze stanem rzeczywistym[75]. Tym samym należy przyjąć, że posiadanie statusu przedsiębiorcy stanowi konieczną przesłankę stosowania przepisów u.z.s. Warto dodać, że w praktyce regulacje u.z.s. będą dotyczyły głównie mikroprzedsiębiorców[76].

3.3. Wykonywanie działalności gospodarczej

Zgodnie z art. 1 u.z.s. podmiot, wobec którego u.z.s. może mieć zastosowanie, musi oprócz posiadania statusu przedsiębiorcy wykonywać działalność gospodarczą[77]. W doktrynie pojawił się jednak odmienny pogląd, zgodnie z którym u.z.s. obejmuje swym zakresem także podmioty wpisane do CEIDG, które jednak nigdy nie podjęły działalności gospodarczej (np. z powodu śmierci) bądź jej nie prowadzą[78]. Pogląd ten nie zasługuje jednak na aprobatę. Po pierwsze, art. 1 u.z.s. wyraźnie stanowi, że działalność gospodarcza musi być wykonywana. Dla spełnienia tej przesłanki konieczne jest zatem rzeczywiste wykonywanie działalności gospodarczej, polegającej co najmniej na dokonaniu po raz pierwszy w obrocie gospodarczym konkretnej czynności, która ma bezpośredni związek z określonym przedmiotem takiej działalności[79]. Po drugie, prawodawca przewidział w ustawie wyjątki od wyżej wskazanej zasady, które wprost uregulował w art. 6 ust. 2 u.z.s. i art. 25 ust. 2 pkt 8 p.p. dopuszczając tym samym możliwość ustanowienia zarządcy sukcesyjnego w okresie zawieszenia działalności gospodarczej, czy trwania postępowania

[75] Wyroki NSA: z dnia 15 marca 2016 r., sygn. I OSK 1632/14, Legalis nr 1456040; z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. I GSK 382/21, LEX nr 3226916; z dnia 8 grudnia 2021 r., sygn. I GSK 922/21, Legalis nr 2677922; z dnia 18 stycznia 2022 r., sygn. I GSK 1084/21, Legalis nr 2676598; z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. I GSK 1149/21, Legalis nr 2683096; z dnia 8 czerwca 2022 r., sygn. I GSK 1548/21, LEX nr 3363030; z dnia 29 czerwca 2022 r., sygn. I GSK 1587/21, LEX nr 3395497; z dnia 29 czerwca 2022 r., sygn. I GSK 1589/21, LEX nr 3398636; wyrok WSA w Kielcach z dnia 12 maja 2022 r., sygn. I SA/Ke 691/21, Legalis nr 2692070.
[76] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej z perspektywy kilku lat* [w:] *Non omne quod licet honestum est. Studia z prawa cywilnego i handlowego w 50-lecie pracy naukowej Profesora Wojciecha Jana Katnera* (red. S. Byczko, A. Kappes, B. Kucharski, U. Promińska), Warszawa 2022, s. 550-551.
[77] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 104.
[78] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 8.
[79] M. Ciszewski, *Zarząd...* , s. 128.

restrukturyzacyjnego[80], a zatem dokonane w tym okresie czynności zmierzające do ustanowienia zarządu sukcesyjnego nie wymagają powtórzenia[81]. Zwłaszcza możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego w okresie zawieszenia działalności gospodarczej uznaje się za rozwiązanie uzasadnione, gdyż nierzadko do zawieszenia działalności gospodarczej dochodzi z powodu problemów zdrowotnych przedsiębiorcy, które mogą doprowadzić do jego zgonu[82]. Należy zatem przyjąć, że gdyby racjonalny prawodawca chciał dopuścić możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego także w innych okresach, poza wykonywaniem działalności gospodarczej i okresem jej zawieszenia, to albo inaczej sformułowałby treść art. 1 u.z.s. albo rozszerzył katalog wyjątków od sformułowanej w tymże artykule zasady. Tym samym za niedopuszczalną należy uznać możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego w przypadku, gdy podmiot podlegający wpisowi do CEIDG złoży na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o CEIDG wniosek o wpis do ewidencji wraz z informacją o niepodjęciu działalności gospodarczej. Podobnie należy ocenić sytuację przedsiębiorców podlegających na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o CEIDG wykreśleniu z rejestru w przypadku stwierdzenia trwałego zaprzestania wykonywania przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej[83].

3.4. Wpis do CEIDG

Jak wynika z art. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s., rozwiązania wskazanej ustawy znajdują zastosowanie tylko i wyłącznie wobec przedsiębiorców, którzy w chwili śmierci byli wpisani do CEIDG[84]. Instytucja zarządu sukcesyjnego nie ma zatem zastosowania w sytuacji, gdy wprawdzie wniosek o wpis został złożony, ale do chwili śmierci przedsiębiorca nie został wpisany do ewidencji[85]. Na gruncie art. 1 można by rozważać, czy ustawa obejmowałaby swym zakresem, także przedsiębiorstwa tych przedsiębiorców, którzy kiedykolwiek prowadzili działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG i mieli ustanowiony w chwili prowadzenia tejże działalności zarząd sukcesyjny, jednakże w chwili

[80] I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego przez dłużnika banku* [w:] *Kredyty, pożyczki i gwarancje bankowe* (I. Heropolitańska, A. Nierodka, T. Zdziarski), Warszawa 2021, s. 888.
[81] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Pytania i odpowiedzi. Wzory pism. Przepisy*, Warszawa 2019, s. 51.
[82] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu sukcesyjnego. Powołanie zarządcy sukcesyjnego*, PwD-SC 2020, nr 44, s. 246.
[83] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...* , s. 104.
[84] K. Górniak, *Komentarz art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2-7. Warto przy tym dodać, iż w doktrynie spodziewano się rozciągnięcia rozwiązań u.z.s. także na działalność niepodlegającą wpisowi do CEIDG. Tak wskazano w: T. Kot, *Rządowy projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, KPN 2018, nr 1, s. 65.
[85] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 4.

śmierci byli oni wykreśleni ze wskazanego rejestru. Biorąc pod uwagę jednak pozostałe regulacje ustawy, a zwłaszcza art. 6 ust. 1 pkt 3, dopuszczenie ustanowienia zarządu sukcesyjnego także dla tego rodzaju przedsiębiorstw wydaje się nieuzasadnione, gdyż osoba zarządcy sukcesyjnego podlega obligatoryjnemu wpisowi do CEIDG. Co prawda zgodnie z art. 33 ustawy o CEIDG wykreślenie z CEIDG przedsiębiorcy nie oznacza usunięcia danych z ewidencji, jakkolwiek w interesie przedsiębiorcy jest, aby po dokonaniu wpisu do CEIDG spełniał on warunki przez cały okres prowadzenia działalności gospodarczej. Przedsiębiorca powinien bowiem liczyć się z konsekwencjami swoich zaniedbań. Tym samym zarząd sukcesyjny nie powstanie po śmierci przedsiębiorcy wykreślonego z CEIDG, pomimo faktycznej kontynuacji przez niego prowadzenia działalności gospodarczej po okresie wykreślenia z ewidencji[86].

Jak wcześniej wskazano, regulacja u.z.s. znajduje zastosowanie tylko i wyłącznie wobec przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą wpisaną do CEIDG. Tym samym należy brać pod uwagę faktyczne istnienie bądź nieistnienie wpisu danego przedsiębiorcy do CEIDG, a nie wynikający z odrębnych ustaw obowiązek wpisu do wskazanego rejestru. Przepisy u.z.s. można zatem stosować także wobec przedsiębiorców niepodlegających obowiązkowi wpisu do CEIDG, którzy jednak takowego wpisu dokonali[87]. Chodzi tu o tzw. działalność nieewidencjonowaną[88] w rozumieniu art. 5 ust. 1[89] p.p., niekiedy nazywaną także „działalnością nierejestrowaną”[90], „działalnością nierejestrową”[91], czy „działalnością bagatelną”[92], która co prawda nie jest działalnością

[86] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2. Trzeba podkreślić przy tym, iż zgodnie z art. 26 ustawy o CEIDG taki przedsiębiorca nie może wykonywać działalności gospodarczej.
[87] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 4.
[88] Termin „działalność nieewidencjonowana” w odniesieniu do działalności wskazanej w art. 5 ust. 1 p.p., był konsekwentnie stosowany przez projektodawcę w uzasadnieniu do projektu ustawy – Prawo przedsiębiorców. Zob.: *Uzasadnienie do rządowego projekt ustawy – Prawo przedsiębiorców,* Druk nr 2051.
[89] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.
[90] M. Zdyb, *Podstawowe zasady (standardy) ładu gospodarczego w świetle ustawy z 6.3.2018 r. – Prawo przedsiębiorców,* MP – d 2018, nr 13 s. 5; B. Kotowicz, M. Słaby, *Ułatwienia dla przedsiębiorców – próba oceny nowych rozwiązań prawnych*, MP – d 2018, nr 13, s. 42. Zob. także: M. Sieradzka, *Podstawowe zasady obowiązujące przy podejmowaniu, wykonywaniu oraz zakończeniu działalności oraz ich wpływ na sytuację prawną przedsiębiorcy*, MP – d 2018, nr 13.
[91] A. Piszcz, *Komentarz do art. 5 p.p.* [w:] *Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz* (red. G. Kozieł), Legalis 2019, t. 2. Należy wskazać, iż bardziej trafne dla określenia działalności wskazanej w art. 5 ust. 1 wydaje się zastosowanie pojęć podkreślających jej niską dochodowość takich jak: „działalność niskoprzychodowa”; „działalność niskodochodowa”; „działalność drobna” czy „działalność bagatelna” bądź wyróżniających jej charakter takich jak: „działalność formalnie niebędąca działalnością gospodarczą" albo „działalność formalnie niegospodarcza”. Więcej nt. działalności nieewidencjonowanej zob.: A. K. Kruszewski, *Komentarz do art. 5 p.p.* [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz* (red. A. Pietrzak), LEX/el 2019, t. 1-5; E. Komierzyńska-Orlińska, *Komentarz do art. 5 p.p.* [w:] *Konstytucja biznesu. Komentarz* (red. M. Wierzbowski), LEX/el 2019, t. 1-8; G. Lubeńczuk, *Komentarz do art. 5 p.p.* [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz* (M. Zdyb, G. Lubeńczuk, A. Wołoszyn-Cichocka), Legalis 2019, t. 1-4.
[92] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 4.

gospodarczą, jednakże na podstawie art. 5 ust. 2 wyżej wskazanej ustawy staje się nią w momencie wpisu do CEIDG.

Zgodnie z wykładnią literalną art. 1 u.z.s. wpis do ewidencji oraz dwie wcześniej wskazane przesłanki, czyli fakt bycia przedsiębiorcą oraz fakt wykonywania działalności gospodarczej muszą być spełnione kumulatywnie, aby możliwe było zastosowanie przepisów tej ustawy. Brak spełnienia którejkolwiek z nich bezwzględnie wyklucza nie tylko możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego, ale także skorzystania z innych regulacji zawartych w ww. ustawie takich jak możliwość przeniesienia decyzji związanej z przedsiębiorstwem czy powołanie tymczasowego przedstawiciela udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie.

4. Zarząd sukcesyjny a działalność rolnicza oraz pozostałe rodzaje działalności

Regulacja u.z.s. nie obejmuje swym zakresem przedsiębiorców, którzy nie mogą być wpisani do CEIDG. Podmioty te wskazano w art. 6 p.p.[93] Są to głównie osoby prowadzące działalność rolniczą oraz inne podobne typy działalności[94]. Z dobrodziejstw u.z.s. nie mogą także skorzystać podmioty, które zgodnie z ustawami odrębnymi nie prowadzą działalności gospodarczej. Chodzi tutaj o taką działalność jak: działalność uczelni wyższych[95], prowadzenie szkół niepublicznych i placówek niepublicznych oraz zespołów takich

[93] Artykuł 6 p.p. stanowi:
„1. Przepisów ustawy nie stosuje się do:
1) działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
2) wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów;
3) wyrobu wina przez producentów wina w rozumieniu art. 2 pkt 23 ustawy z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich (Dz. U. z 2022 r. poz. 24) będących rolnikami wyrabiającymi mniej niż 100 hektolitrów wina w roku winiarskim wyłącznie z winogron pochodzących z własnych upraw winorośli;
4) działalności rolników w zakresie sprzedaży, o której mowa w art. 20 ust. 1c ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1426, z późn. zm.);
5) działalności prowadzonej przez koła gospodyń wiejskich na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 553 i 932), które spełniają warunki, o których mowa w art. 24 ust. 1 tej ustawy".
[94] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[95] Artykuł 425 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1571, z późn. zm.) stanowi: „Wykonywanie przez uczelnię zadań, o których mowa w art. 11, oraz prowadzenie działalności sportowej, rehabilitacyjnej lub diagnostycznej nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców".

podmiotów[96], działalność Centralnego Ośrodka Sportu[97], wytwarzanie i wprowadzanie do sieci energii elektrycznej wprowadzanej przez prosumenta do sieci elektroenergetycznej[98], działalność pożytku publicznego[99], działalność rolnicza prowadzona przez centra integracji społecznych[100], statutowa działalność spółdzielni socjalnych[101], działalność kulturalna[102], działalność partii politycznych[103], prowadzenie szkół lub placówek, zespołu szkół lub placówek oświatowych oraz innych form wychowania przedszkolnego[104].

W związku z wyżej wskazanymi wyłączeniami najwięcej kontrowersji w doktrynie budzi niemożność ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne. Działalność rolników wyłączona jest bowiem spod zakresu działania u.z.s.[105] Zwolennicy rozszerzenia zakresu obowiązywania u.z.s. także wobec rolników prowadzących gospodarstwa rolne argumentują to faktem, iż działalność rolnicza z reguły ma charakter zorganizowanej działalności zarobkowej, wykonywanej we własnym imieniu

[96] Artykuł 170 i 182 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. 2025 r. poz. 1043, z późn. zm.).

[97] Artykuł 29 ust. 1b ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1488, z późn. zm.) stanowi: „Działalność Centralnego Ośrodka Sportu, o której mowa w ust. 1a, nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców".

[98] Artykuł 4 ust. 8 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1361, z późn. zm.) stanowi: „Wytwarzanie i wprowadzanie do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej energii elektrycznej, o której mowa w ust. 1 oraz ust. 1a, przez prosumenta energii odnawialnej, prosumenta zbiorowego energii odnawialnej lub prosumenta wirtualnego energii odnawialnej niebędącego przedsiębiorcą, o którym mowa w ustawie – Prawo przedsiębiorców, nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu art. 3 tej ustawy".

[99] Artykuł 6 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1388), stanowi: „Działalność pożytku publicznego nie jest, z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1, działalnością gospodarczą, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców i może być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub jako działalność odpłatna".

[100] Artykuł 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2025, poz. 83, z późn. zm.) stanowi: „Działalność wytwórcza, handlowa i usługowa, o której mowa w ust. 1, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna pożytku publicznego w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie".

[101] Artykuł 8 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. 2025, poz. 178, z późn. zm.) stanowi: „ Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub działalność nieodpłatna".

[102] Artykuł 3 ust. 2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. 2024, poz. 87, z późn. zm.) stanowi: „Działalność kulturalna określona w art. 1 ust. 1 nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów".

[103] Artykuł 27 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1215) stanowi: „Prowadzenie przez partię polityczną działalności własnej polegającej na sprzedaży tekstu statutu lub programu partii, a także przedmiotów symbolizujących partię i wydawnictw popularyzujących cele i działalność partii politycznej oraz na wykonywaniu odpłatnie drobnych usług na rzecz osób trzecich z wykorzystaniem posiadanego sprzętu biurowego nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów".

[104] Artykuł 170 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1043, z późn. zm.) stanowi: „Prowadzenie szkoły lub placówki, zespołu, o którym mowa w art. 182, oraz innej formy wychowania przedszkolnego nie jest działalnością gospodarczą".

[105] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz. Wzory aktów notarialnych i poświadczeń* (red. W. Gonet), LEX/el 2022, t. 7; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz do wybranych przepisów Prawa o notariacie* (D. Celiński), LEX/el 2020, t. 28.

i w sposób ciągły (wyjątkiem od tej zasady mogą być gospodarstwa socjalne, produkujące tylko na własne potrzeby), tym samym spełnia ona wymogi działalności gospodarczej określone w art. 3 p.p.[106]. Ponadto rolnicy są w zdecydowanej większości przedsiębiorcami w rozumieniu nie tylko p.p., ale także art. 43^1 k.c. Jednakże na mocy art. 6 p.p. rolnicy są wyłączeni spod zakresu stosowania wskazanej ustawy i nie podlegają wpisowi do CEIDG, o czym stanowi art. 4 ustawy o CEIDG[107].

Przeciwnicy objęcia rolników zakresem u.z.s. wskazują, że głównym problemem nie jest zakres zastosowania ustawy, ale fakt, iż działalność wykonywania przez rolników z pewnymi wyjątkami nie może być wpisana do CEIDG. Zarządca sukcesyjny musi być bowiem zgodnie z u.z.s. ujawniony w CEIDG, tym samym, dopóki rolnicy nie będą mieli takiego obowiązku, czy nawet możliwości dokonania fakultatywnego wpisu do CEIDG, tak długo nie da im się przyznać możliwości ustanawiania zarządu sukcesyjnego. Brak obowiązku wpisu do CEIDG stanowi przywilej, który wiąże się jednak z brakiem pewnych dobrodziejstw, takich jak możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Rozwiązaniem tego problemu jest zatem *de lege ferenda* albo objęcie rolników możliwością wpisu do CEIDG albo zachowanie *status quo* obecnych rozwiązań prawnych[108].

Za słuszne należy uznać pierwsze z wyżej wskazanych stanowisk. Jak słusznie podkreślono w piśmiennictwie wyłączenie działalności rolniczej i gospodarstw rolnych spod działania przepisów ustawy jest niekorzystne dla osób prowadzących działalność rolniczą. Skoro działalność wielu rolników nie odbiega od aktywności innych przedsiębiorców, niezrozumiałe jest, dlaczego nie mogą oni korzystać z dobrodziejstw u.z.s.[109] Niesłuszny jest również pogląd zgodnie, z którym jedynym rozwiązaniem problemu jest objęcie rolników obowiązkiem wpisu do CEIDG. Z możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego mogą bowiem korzystać podmioty, które takim obowiązkiem nie są objęte, jednakże mają taką możliwość i z niej skorzystają, czyli podmioty wskazane w art. 5 ust. 2 p.p. Rozwiązać wskazany problem można by co najmniej na kilka sposobów. Pierwszym z nich byłoby utworzenie w ramach CEIDG rejestru rolników. Wpis do takiego rejestru mógłby być obligatoryjny bądź fakultatywny. Tym samym rolnicy, jako podmioty figurujące w CEIDG, mogliby ustanowić zarząd sukcesyjny[110]. Drugim sposobem rozwiązania problemu byłoby

[106] Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 26 lutego 2015 r., sygn. III CZP 108/14, LEX nr 1646366; A. Machnikowska, *Postępowanie w sprawach gospodarczych* [w:] *Postępowania odrębne. System Postępowania Cywilnego. Tom 6* (red. A. Machnikowska), Legalis 2022, s. 204. Zob. także: R. Budzinowski, *Status prawny rolnika jako przedsiębiorcy (Zagadnienia wybrane)*, RPEiS 2002, nr 3, s. 111-120.
[107] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 9-10.
[108] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5
[109] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 10.
[110] Należałoby także w celu rozwiania wszelkich wątpliwości wprowadzić zmianę w art. 6 p.p., tak aby w ograniczonym zakresie ustawa obejmowała rolników prowadzących gospodarstwa rolne.

utworzenie odrębnego rejestru rolników i rozszerzenie zakresu zastosowania u.z.s. o podmioty wskazane w tym rejestrze. Wreszcie można by umożliwić rolnikom na mocy u.z.s. powoływanie zarządcy sukcesyjnego bez obowiązku wpisu do CEIDG czy jakiegokolwiek innego rejestru, jednakże z zastrzeżeniem szczególnej formy dokonania tej czynności np. formy aktu notarialnego. Zwłaszcza to ostatnie rozwiązanie wydawałoby się słuszne, gdyż z jednej strony rolnicy nie byliby obarczeni dodatkowymi obowiązkami związanymi z wpisem do CEIDG, a z drugiej strony szczególna forma ustanowienia zarządu sukcesyjnego wykluczałaby ryzyko nadużyć i zapewniałaby ochronę praw osób trzecich.

De lege lata rolnik prowadzący tylko i wyłącznie gospodarstwo rolne nie podlega wpisowi do CEIDG i nie może ustanowić zarządu sukcesyjnego. W przypadku jednak, gdy osoba prowadząca działalność rolniczą prowadziła poza tym działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów p.p. np. działalność usługową i była na tej podstawie wpisana do CEIDG, to mogłaby ona ustanowić zarząd sukcesyjny. W doktrynie wskazuje się jednoznacznie, że przepisy u.z.s. należy stosować w pełni do tej osoby, a nie tylko do części majątku związanej z działalnością prowadzoną na podstawie wpisu do CEIDG[111]. Z analizy orzecznictwa wynika, że w tego rodzaju podmiotach ustanawiano zarząd sukcesyjny[112]. Rozwiązanie to ma zatem charakter analogiczny do znajdującego się w art. 6 pkt 5 Prawa upadłościowego[113] (dalej jako p.u.), zgodnie z którym nie można ogłosić upadłości osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne, które nie prowadzą innej działalności gospodarczej lub zawodowej. Tym samym rolnicy prowadzący poza działalnością rolniczą także inną działalność gospodarczą mają zdolność upadłościową[114], a ich gospodarstwo wchodzi do masy upadłościowej[115].

Przytoczony powyżej pogląd nt. objęcia także gospodarstwa rolnego niezwiązanego z prowadzoną działalnością gospodarczą u.z.s. w przypadku, gdy rolnik jednocześnie prowadzi działalność rolniczą i gospodarczą, mimo iż jednolity jest bardzo kontrowersyjny. Rozpatrzyć należy bowiem dwa przypadki tzn. sytuację, kiedy gospodarstwo rolne rolnika prowadzącego jednocześnie działalność gospodarczą jest jednocześnie wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej oraz sytuację, w której rolnik oprócz

---

[111] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 19.

[112] Zob. np.: postanowienie SR w Strzelcach Krajeńskich, I Wydział Cywilny z dnia 7 lipca 2022 r., sygn. I Ns 226/22, niepubl.; postanowienie SR w Zielonej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 24 września 2025 r., sygn. I Ns 781/25, niepubl.

[113] Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. 2025, poz. 614, z późn. zm.).

[114] P. Zimmerman, *Komentarz do art. 6 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz* (P. Zimmerman), Legalis 2024, t. 5; R. Adamus, *Komentarz do art. 6 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz* (R. Adamus), Legalis 2021, t. 7; S. Gurgul, *Komentarz do art. 6 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz* (S. Gurgul), Legalis 2020, t. 7.

[115] S. Gurgul, *Komentarz do art. 6 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 7.

prowadzenia gospodarstwa rolnego prowadzi jednocześnie działalność gospodarczą, jednakże przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne są wyraźnie oddzielone np. gospodarstwo rolne i przedsiębiorstwo transportowe. W pierwszym z ww. przypadków ze względów celowościowych należy raczej przychylić się do stanowiska wyrażonego w piśmiennictwie, gdyż w sytuacji prowadzenia jednocześnie gospodarstwa rolnego i działalności usługowej (gospodarczej) w rolnictwie oddzielenie składników przedsiębiorstwa i gospodarstwa rolnego mogłoby być bardzo problematyczne[116]. W drugim z ww. przypadków tego rodzaju postulat wydaje się bardzo kontrowersyjny. Należy bowiem, wziąć pod uwagę fakt, iż zgodnie z art. 1 pkt 1 u.z.s. ustawa ta reguluje zasady tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem. Za przedsiębiorstwo uznaje się natomiast zgodnie z art. 55^1 k.c. zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczony do prowadzenia działalności gospodarczej, zaś gospodarstwo rolne jest przeznaczone do prowadzenia działalności rolniczej, a nie gospodarczej i zostało ono odrębnie zdefiniowane w art. 55^3 k.c. Działalność rolnicza nie jest natomiast działalnością gospodarczą zgodnie z art. 6 p.p. Stanowisko przedstawicieli doktryny wydaje się zatem bardzo niespójne, gdyż z jednej strony wskazują oni na niedopuszczalność stosowania u.z.s. wobec rolników, a z drugiej strony wyraźnie dopuszczają oni objęcie zarządem sukcesyjnym gospodarstwa rolnego, podczas gdy wyraźnie brak jest ku temu przesłanek na gruncie art. 1 pkt 1 u.z.s. Stosowanie w ww. przypadku *argumentum a simili* również wydaje się nietrafne, gdyż brak w u.z.s. przepisu analogicznego do art. 6 pkt 5 p.u.

W literaturze wskazano również, że ustanowienie zarządu sukcesyjnego byłoby skuteczne także w przypadku przedsiębiorcy, który nie może podlegać wpisowi do CEIDG, jednakże pomimo to został on błędnie wpisany do wskazanego rejestru i pozostawał wpisany na chwilę swojej śmierci. Zdaniem zwolenników wskazanego poglądu przesłanką skuteczności ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest istnienie wpisu do CEIDG[117]. Zatem, jeżeli ktoś jest wpisany do CEIDG, to nie ma potrzeby badać, czy podmiot ten jest przedsiębiorcą, czy też nie[118]. Ponadto ujawnienie podmiotu nieuprawnionego w CEIDG stanowi błąd popełniony przez organ administracji publicznej, którego ujemnych konsekwencji nie mogą ponosić obywatele[119]. Wynika to z zasady demokratycznego

[116] Na przykład czy ciągnik rolniczy wykorzystywany jednocześnie do prowadzenia działalności usługowej (gospodarczej) i prowadzenia działalności rolniczej stanowi składnik majątku przedsiębiorstwa czy gospodarstwa rolnego.
[117] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.
[118] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 8.
[119] K. Górniak, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.

państwa prawnego sformułowanej w art. 2 Konstytucji RP[120] oraz zasady *in dubio pro libertate* (czy inaczej zasady przyjaznej interpretacji przepisów określonej w art. 11 p.p.[121]).

Również ten pogląd ten może wzbudzać kontrowersje. Dopuszczenie możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez podmioty błędnie wpisane do CEIDG prowadziłoby do ich uprzywilejowania względem pozostałych podmiotów, niemogących zostać wpisanymi do CEIDG, co jest niedopuszczalne na gruncie polskiego prawa. Zgodnie z art. 32 Konstytucji RP wszyscy są równi wobec prawa i mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Na gruncie Konstytucji RP mamy do czynienia z równością w aspekcie materialnym tzn. charakteryzującą się tym, iż wszystkie podmioty posiadające daną istotną (relewantną) cechę mają być traktowane tak samo[122]. Zasady tej należy przestrzegać zarówno na etapie stanowienia, jak i stosowania prawa[123]. W pierwszym ze wskazanych etapów oznacza ona nakaz kierowany do prawodawcy w procesie tworzenia norm prawnych generalnych i abstrakcyjnych dotyczący kształtowania w sposób jednakowy (podobny) sytuacji prawnej podmiotów, które uznaje się za podobne według kryteriów przyjętych przez prawodawcę[124]. Równość w stosowaniu prawa oznacza natomiast nakaz równego traktowania przez władze publiczne w indywidualnych przypadkach adresatów norm prawnych, uznanych przez prawodawcę za podmioty podobne, czyli zaliczone do danej klasy (kategorii)[125]. W prawie gospodarczym przejawem zasady równości jest, chociażby wynikający z art. 12 p.p. obowiązek prowadzenia przez organ postępowania w sposób budzący zaufanie przedsiębiorców do władzy publicznej, kierując się zasadami

[120] B. Banaszak, *Komentarz do art. 2 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz* (B. Banaszak), Legalis 2012, t. 2; M. Zubik, W. Sokolewicz, *Komentarz do art. 2 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I* (red. L. Garlicki, M. Zubik), LEX/el 2016, t. 9.

[121] M. Zdyb, Komentarz do art. 11 p.p. [w:] Prawo przedsiębiorców. Komentarz (M. Zdyb, G. Lubeńczuk, A. Wołoszyn-Cichocka)…, t. 2; P. Kwiatkowski, *Komentarz do art. 11 p.p. [w:] Prawo przedsiębiorców. Komentarz* (red. A. Pietrzak), LEX/el 2019, t. 1; K. Kokocińska, *Komentarz do art. 11 p.p.* [w:] *Konstytucja biznesu...*, t. 1

[122] J. P. Tarno, *Zasady ogólne postępowania sądowoadministracyjnego* [w:] *System Prawa Administracyjnego. Tom 10. Sądowa kontrola administracji publicznej* (red. R. Hauser, Z. K. Niewiadomski, A. Wróbel), Warszawa 2016, s. 220-221. Zob. także: Wyroki TK: z dnia 18 grudnia 2008 r., sygn. K 19/07, Legalis nr 114000; z dnia 22 lutego 2005 r., sygn. K 10/04, Legalis nr 67388; z dnia 18 grudnia 2000 r., sygn. K 10/00, Legalis nr 49222; z dnia 18 kwietnia 2000 r., sygn. K 23/99, Legalis nr 47039; z dnia 4 stycznia 2000 r., sygn. K 18/99, Legalis nr 46351; z dnia 20 października 1998 r., sygn. K 7/98, Legalis nr 10454; z dnia 21 września 1999 r., sygn. K 6/98, Legalis nr 45361; z dnia 17 maja 1999 r., sygn. P 6/98, Legalis nr 43537; z dnia 6 maja 1998 r., sygn. K 37/97, Legalis nr 10433; z dnia 31 marca 1998 r., sygn. K 24/97, Legalis nr 10426; orzeczenie TK z dnia 9 marca 1988 r., sygn. U 7/87, Legalis nr 10018.

[123] L. Garlicki, M. Zubik, *Komentarz do art. 32 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II* (red. L. Garlicki, M. Zubik), LEX/el 2016, t. 11; P. Tuleja, *Komentarz do art. 32 Konstytucji RP* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz* (red. P. Tuleja), LEX/el 2023, t. 1.

[124] Wyroki TK: z dnia 5 kwietnia 2011 r., sygn. P 6/10, LEX nr 824099; z dnia 19 czerwca 2012 r., sygn. P 27/10, LEX nr 1166009.

[125] Wyrok TK z dnia 15 lipca 2010 r., sygn. K 63/07, Legalis nr 235775.

proporcjonalności, bezstronności i równego traktowania[126]. Ponadto należy wskazać, iż dopuszczalność ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez podmioty błędnie wpisane do CEIDG koliduje z literalną wykładnią art. 1 u.z.s. zgodnie, z którym ustawa reguluje zasady tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który we własnym imieniu wykonywał działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG. A zatem literalna wykładnia prowadzi do wniosku, iż dopiero kumulatywne spełnienie trzech wskazanych wyżej przesłanek, czyli faktu bycia przedsiębiorcą, faktu wykonywania działalności gospodarczej oraz wpisania tejże działalności do CEIDG umożliwia zastosowanie przepisów u.z.s. Ponadto, jak słusznie wskazuje się w doktrynie, CEIDG ma funkcję kontrolną, a zatem organy prowadzące tę ewidencję powinny nie tylko gromadzić i porządkować informacje i dane, ale także są one zobowiązane do sprawdzania zgodności ujawnionych danych z prawem oraz ze stanem faktycznym[127]. Zgodnie z art. 11 ustawy o CEIDG rejestr ten korzysta z informacji zawartych w rejestrach publicznych dostępnych w formie elektronicznej, w szczególności w celu weryfikacji danych wpisanych do CEIDG[128]. Zatem wskazany wcześniej pogląd, zgodnie z którym wpis danego podmiotu do ewidencji oznacza brak konieczności kontroli czy jest on przedsiębiorcą, również należy uznać za kontrowersyjny. Podmiot, który został wbrew przepisom ustawy wpisany do CEIDG, po pierwsze nie powinien mieć możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a po drugie powinien zostać wykreślony z CEIDG z urzędu, o czym stanowi art. 29 ust. 1 ustawy o CEIDG.

Wskazane powyżej wątpliwości w zakresie wykładni art. 1 ustawy o u.z.s. wyraźnie wskazują na konieczność doprecyzowania przepisów ustawy poprzez wyraźne określenie czy gospodarstwo rolne rolnika, będącego jednocześnie przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą, zostanie objęte, tak jak przedsiębiorstwo, zarządem sukcesyjnym, a jeżeli nie w każdym przypadku – to w jakich sytuacjach. Ponadto na tle tychże rozbieżności jeszcze bardziej uwidacznia się potrzeba rozszerzenia zakresu zastosowania u.z.s., także wobec rolników czy innych podmiotów, zwłaszcza tych, które nie mogą zostać wpisane do

[126] M. Zdyb, *Komentarz do art. 12 p.p.* [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz* (M. Zdyb, G. Lubeńczuk, A. Wołoszyn-Cichocka)…, t. 4; T. Długosz, *Komentarz do art. 12 p.p.*[w:] *Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające...*, t. 1; M. Biliński, A. Żurawik, *Zasady ogólne publicznego prawa gospodarczego* [w:] *System Prawa Administracyjnego. Tom 8A. Publiczne Prawo Gospodarcze* (red. R. Hauser, Z. K. Niewiadomski, A. Wróbel), Warszawa 2018, s. 490-497; P. Tracz, *Komentarz do art. 12 p.p.* [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz* (red. A. Pietrzak), LEX/el 2019, t. 2; K. Kokocińska, *Komentarz do art. 12 p.p.* [w:] *Konstytucja biznesu...*, t. 5.

[127] Z. Snażyk, A. Szafrański, *Publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2021, s. 94; A. Żywicka, *Komentarz do art. 2 ustawy o CEIDG* [w:] *Konstytucja biznesu...*, t. 2.

[128] Więcej zob. [w:] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 11 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców. Przedsiębiorcy zagraniczni w obrocie gospodarczym. Komentarz* (red. G. Kozieł), Legalis 2019.

CEIDG np. osób fizycznych prowadzących prywatne przedszkole. Fakt, iż podmioty te nie prowadzą działalności gospodarczej oraz nie są objęte przepisami p.p, a tym samym nie mogą być wpisane do CEIDG, nie oznacza bowiem, iż nie zmagają się one z problematyką sukcesji w mniejszym stopniu aniżeli przedsiębiorcy prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG.

5. Natura prawna zarządu sukcesyjnego (cywilna, administracyjna czy hybrydowa?)

W doktrynie słusznie wskazuje się, że u.z.s. zawiera normy, które można przyporządkować różnym dziedzinom prawa[129]. Zastosowane we wskazanym akcie prawnym rozwiązania nie są powiązane z cywilnoprawnym zarządem majątkiem, co poczytuje się niejako za zaletę regulowanej instytucji[130]. Jedynym spoiwem zawartych w ustawie przepisów jest ich funkcja, czyli ułatwienie przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej lub spółki cywilnej[131].

Znaczną część analizowanego aktu prawnego wypełniają przepisy prawa cywilnego. Regulują one powstanie, treść i ustanie stosunków prawnych łączących zarządcę sukcesyjnego i właścicieli przedsiębiorstwa w spadku oraz analogiczne do powyższych relacje pomiędzy tymczasowym przedstawicielem i małżonkiem przedsiębiorcy[132]. Z racji ich cywilnoprawnego charakteru należy do nich stosować przepisy prawa cywilnego[133].

Do prawa administracyjnego i gospodarczego publicznego można zaliczyć przepisy u.z.s. regulujące: decyzje związane z przedsiębiorstwem, działalność regulowaną i wpisy do rejestrów działalności regulowanej oraz innych rejestrów w przypadku śmierci przedsiębiorcy. Do wspomnianych dziedzin prawa zaliczyć należy także regulacje dotyczące: decyzji związanych z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa, zakresu zastosowania przepisów o wykonywaniu działalności gospodarczej do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku[134].

Ustawa zawiera również przepisy odnoszące się do innych dziedzin prawa, przykładowo do prawa podatkowego lub ujmując szerzej – prawa o daninach publicznych[135],

[129] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 54.
[130] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 6.
[131] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 54.
[132] *Tamże*, t. 55. Dotyczy to: art. 2–4, art. 6–12, art. 17–29, art. 32–35 i art. 51–60 u.z.s.
[133] *Tamże*.
[134] Mowa tutaj o art. 5, art. 36-45 oraz art. 45a-45e u.z.s.
[135] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 57.

zaliczyć można przepisy regulujące daniny publiczne w okresie zarządu sukcesyjnego, a dokładniej określające status przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika oraz jednostki zobowiązanej do zapłaty opłaty skarbowej[136]. Ponadto ustawa zawiera także przepisy odsyłające do aktów prawnych prawa upadłościowego[137], czy prawa pracy[138]. Nieliczne przepisy wskazanego aktu prawnego zawierają również pojęcia i rozwiązania charakterystyczne dla prawa handlowego[139] czy prawa karnego[140].

Pomimo dominującego charakteru norm prawa cywilnego zawartych w u.z.s. wydaje się nieuzasadnione przyporządkowanie wspomnianej ustawy wyłącznie do gałęzi prawa cywilnego. Obecność we wskazanym akcie prawnym przepisów odnoszących się do innych dziedzin prawa, a zwłaszcza ich znaczenie dla przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej bądź spółki cywilnej skłania raczej ku określeniu jego natury mianem hybrydowej, czyli łączącej w sobie odwołania, odniesienia, instytucje bądź zwroty charakterystyczne dla co najmniej kilkunastu aktów prawnych. Słuszny jest zatem wyrażony w doktrynie pogląd, iż zarząd sukcesyjny to instytucja sytuująca się na pograniczu prawa spadkowego i prawa gospodarczego tak prywatnego, jak i publicznego[141].

6. Zarząd sukcesyjny a pandemia COVID-19

Niejednoznaczna natura prawna u.z.s. powodowała problemy zwłaszcza w kontekście wykładni przepisów uchwalonych w polskim porządku prawnym w związku z przeciwdziałaniem pandemii COVID-19. Nowelizacją z dnia 31 marca 2020 r.[142] wprowadzono do ustawy covidowej[143] art. 15 zzr. ust. 1[144], który stanowił, że w okresie

[136] Są to przepisy art. 49 i 50 u.z.s.
[137] Jest to art. 8 ust. 2 pkt 1 u.z.s., który w zakresie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej odwołuje się do art. 373 ust. 1 p.u.
[138] Artykuł 31 ust. 1 u.z.s. zawiera odwołanie do art. 63^2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy.
[139] Artykuł 27 u.z.s, a konkretnie takie fragmenty jak: „mają prawo do udziału w zyskach i uczestniczą w stratach"; „ mogą żądać podziału i wypłaty zysku pomniejszonego o należności publicznoprawne i niepokryte straty"; „Zysk jest wypłacany w odpowiednich częściach"; „wypłaca im zaliczki na poczet przewidywanego zysku"; „Zaliczki mogą być wypłacane wyłącznie ze środków pieniężnych".
[140] Jest to art. 8 ust. 2 pkt 2 u.z.s.
[141] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 143, 160.
[142] Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020, poz. 568).
[143] Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020, poz. 374).
[144] Artykuł 15 zzr ust. 1 został dodany do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych przez art. 1 pkt 14 ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.

obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 bieg przewidzianych przepisami prawa administracyjnego terminów, wskazanych w ww. przepisie[145] nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na ten okres.

Zgodnie z literalną wykładnią ww. przepisu słuszne wydaje się stwierdzenie, że art. 15 zzr. ust. 1 miałby zastosowanie także do u.z.s. Ustawodawca użył bowiem zwrotu „przepis". W doktrynie „przepis prawny" definiuje się jako jednostkę redakcyjną tekstu prawnego[146]. Można zatem stwierdzić, że wszystkie przepisy o charakterze administracyjnoprawnym, także te zawarte w ustawach o charakterze hybrydowym bądź związane z zupełnie inną gałęzią prawa wchodzą w skład zbioru pod nazwą „przepisy prawa administracyjnego" i art. 15 zzr. ust. 1 miałby do nich zastosowanie, oczywiście pod warunkiem spełnienia jednej z sześciu przesłanek wymienionych w dalszej części przepisu. Gdyby prawodawca chciał, aby wyżej wskazany przepis stosowano, tylko do aktów prawnych z zakresu prawa administracyjnego, to użyłby zwrotu „akty prawne prawa administracyjnego".

Kolejne wątpliwości związane z powyższym problemem związane są z próbą udzielenia odpowiedzi na następujące pytanie: „Czy przepisy art. 15 zzr ust. 1 w brzmieniu nadanym mu przez nowelizację z dnia 31 marca 2020 r., miałyby zastosowanie do wszystkich terminów wskazanych w u.z.s.?". Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy rozważyć, czy wszystkie przepisy określające terminy w u.z.s. mają charakter administracyjnoprawny. Bez wątpienia taki charakter mają art. 36-45e. W przypadku pozostałych przepisów określających terminy, czyli: art. 2 ust. 3, art. 12 ust. 9, art. 12 ust. 10, art. 13 ust. 1, art. 27 ust. 2, art. 28 ust. 3, art. 30 ust. 2, 3,4, art. 31 ust. 2, art. 46, art. 47, art. 48 ust. 2 i 3, art. 53, art. 54, art. 57 ust. 2, 58, art. 59 ust. 1, art. 59 ust. 2, art. 60, art. 60f, art. 60g ust. 2, art. 60h kwestia ta nie jest już tak jednoznaczna.

[145] Dotyczyło to terminów:
1) od zachowania których jest uzależnione udzielenie ochrony prawnej przed sądem lub organem,
2) do dokonania przez stronę czynności kształtujących jej prawa i obowiązki,
3) przedawnienia,
4) których niezachowanie powoduje wygaśnięcie lub zmianę praw rzeczowych oraz roszczeń i wierzytelności, a także popadnięcie w opóźnienie,
5) zawitych, z niezachowaniem których ustawa wiąże ujemne skutki dla strony,
6) do dokonania przez podmioty lub jednostki organizacyjne podlegające wpisowi do właściwego rejestru czynności, które powodują obowiązek zgłoszenia do tego rejestru, a także terminów na wykonanie przez te podmioty obowiązków wynikających z przepisów o ich ustroju.

[146] A. Redelbach, *Wstęp do prawoznawstwa,* Toruń 1998, s. 145; S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, s. 64. Zob. także: Z. Ziembiński, *Przepis prawny a norma prawna,* RPEiS 1960, nr 1, s. 105-122.

Wnikliwe rozważania dotyczące każdego z ww. przepisów wydają się bezprzedmiotowe ze względu na uchylenie art. 15 zzr z dniem 15 maja 2020 r.[147] Ponadto ze względu na niewielką popularność instytucji zarządu sukcesyjnego w tym okresie[148] wskazany przepis miał prawdopodobnie marginalne zastosowanie w stosunku do zarządu sukcesyjnego. Wykładnia przepisów wprowadzonych do prawa polskiego w związku z walką z pandemią COVID-19 nie jest przedmiotem niniejszej pracy, niemniej jednak analizując wskazane wcześniej przepisy określające terminy zawarte w u.z.s., pod kątem możliwości zastosowania w odniesieniu do nich art. 15 zzr należy w pierwszej kolejności w odniesieniu do każdego z nich rozważyć czy dany przepis można uznać za przepis prawa administracyjnego, a jeżeli tak, to czy spełnia on którąkolwiek z przesłanek określonych w pkt 1-6 wskazanego przepisu. Tylko udzielenie twierdzącej odpowiedzi w odniesieniu do dwóch wskazanych wyżej kwestii może prowadzić do wniosku, że art. 15 zzr miałby zastosowanie wobec danego przepisu u.z.s.

W okresie pandemii COVID-19 pojawiło się w prawie polskim wiele innych problemów związanych z funkcjonowaniem zarządu sukcesyjnego. Problemy te zostały dostrzeżone przez prawników praktyków i stały się przedmiotem licznych publikacji, głównie popularnonaukowych[149]. Wartym podkreślenia jest fakt, iż pandemia COVID-19 spowodowała większe zainteresowanie problematyką sukcesji przedsiębiorstw, w tym także instytucją zarządu sukcesyjnego[150]. Nadal jednak odsetek podmiotów, które zdecydowały się na ustanowienie zarząd sukcesyjnego, jest niewielki. Według danych przedstawionych przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii w dniu 25 listopada 2020 r., czyli 2 lata po wejściu w życie ustawy o zarządzie sukcesyjnym, liczba powołanych zarządców sukcesyjnych wynosiła 19,1 tys., z czego 1914 prowadziło przedsiębiorstwa[151]. Z danych

[147] Artykuł 46 pkt 20 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020, poz. 875, z późn. zm.).

[148] *Zarząd sukcesyjny wciąż nie jest popularny*, https://firma.rp.pl/prawo-i-podatki/art36448821-zarzad-sukcesyjny-wciaz-nie-jest-popularny [dostęp: 24.01.2024]; M. Domagalski, *Zarząd sukcesyjny nie jest popularny*, https://legalis.pl/zarzad-sukcesyjny-nie-jest-popularny/ [dostęp: 24.01.2024]; J. Kowalczyk, *Zarząd sukcesyjny nadal u nielicznych,* https://grantthornton.pl/publikacja/zarzad-sukcesyjny-nadal-u-nielicznych/ [dostęp: 24.01.2024]; *2 lata ustawy o zarządzie sukcesyjnym – blisko 2 tys. działających zarządców sukcesyjnych*, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/2-lata-ustawy-o-zarzadzie-sukcesyjnym--blisko-2-tys-dzialajacych-zarzadcow-sukcesyjnych [dostęp: 24.01.2024].

[149] R. Horbaczewski, *Firmy pod zarządem sukcesyjnym bez pomocy covidowej*, https://www.prawo.pl/biznes/zarzad-sukcesyjny-firmy-pozbawione-covidowej-pomocy,507706.html [dostęp: 24.01.2024]; *Sukcesja w czasach koronawirusa*, https://glc.pl/sukcesja-w-czasach-koronawirusa/ [dostęp: 24.01.2024]; *Zarządcy sukcesyjni mogą korzystać z dofinansowania pensji pracowników*, https://www.rp.pl/finanse/art35742891-zarzadcy-sukcesyjni-moga-korzystac-z-dofinansowania-pensji-pracownikow [dostęp: 24.01.2024].

[150] *W dobie COVID19 zarządca sukcesyjny zyskuje na znaczeniu*, https://availo.pl/blog/2022/02/17/w-dobie-covid19-zarzadca-sukcesyjny-zyskuje-na-znaczeniu/ [dostęp: 24.01.2024];

[151] *2 lata ustawy o zarządzie sukcesyjnym – blisko 2 tys. działających zarządców sukcesyjnych*, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/2-lata-ustawy-o-zarzadzie-sukcesyjnym--blisko-2-tys-dzialajacych-zarzadcow-sukcesyjnych [dostęp: 24.01.2024].

przedstanionych dokładnie rok później wynikało, że liczba zarządców sukcesyjnych wynosiła 29,2 tys., z czego 3,6 tys. prowadziło przedsiębiorstwa w spadku, co oznaczało wzrost powołanych zarządców sukcesyjnych o ponad 50% w stosunku do roku poprzedniego[152]. Nadal jednak stanowiło to zaledwie niewiele ponad 1% liczby wpisanych do CEIDG aktywnych przedsiębiorców[153].

7. Kompleksowość ustawy o zarządzie sukcesyjnym

Kolejną kwestią budzącą spory w doktrynie jest kompleksowość u.z.s. Pod pojęciem kompleksowych regulacji prawnych (tak zwanych ustaw szczegółowych) rozumie się „zespoły norm odnoszące się do jednego przedmiotu (stosunku społecznoprawnego)", które jednakże pomimo łączącego je przedmiotu należą do kilku gałęzi prawa[154]. Potrzebie wprowadzania do polskiego systemu prawnego regulacji o charakterze kompleksowym dał wyraz także polski prawodawca w § 2 „Zasad techniki prawodawczej" stanowiąc iż: „Ustawa powinna wyczerpująco regulować daną dziedzinę spraw, nie pozostawiając poza zakresem swego unormowania istotnych fragmentów tej dziedziny"[155]. W doktrynie wskazuje się, że przepis ten formułuje tzw. zasadę kompleksowości[156] bądź zasadę zupełności[157] regulacji zawartej w akcie normatywnym, z którą silnie związana jest zasada

[152] *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym – blisko 30 tys. wyznaczonych zarządców sukcesyjnych*, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/ustawa-o-zarzadzie-sukcesyjnym--blisko-30-tys-wyznaczonych-zarzadcow-sukcesyjnych [dostęp: 24.01.2024].

[153] Według danych przedstawionych w raporcie organizacji Grant Thornton liczba zarządców sukcesyjnych według stanu na 31 grudnia 2021 r. wynosiła 32 553 [w:] *Zarząd sukcesyjny Analiza funkcjonowania po 3 latach od wejścia w życie regulacji,* Poznań 2022, s. 8.

[154] Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne. Część ogólna,* Warszawa 2015, s. 5. Jako przykład aktów prawnych o charakterze kompleksowym wskazano: ustawę z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, ustawę z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych.

[155] Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej" (Dz. U. 2016 poz. 283).

[156] G. Wierczyński, *Komentarz do § 2 z.t.p.* [w:] *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz* (G. Wierczyński), LEX/el 2016, t. 1. Więcej nt. § 2 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej" zob. w: M. M. Dębska, *Komentarz do § 2 z.t.p.* [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz* (M. M. Dębska), LEX/el 2013; P. Bielski, *Komentarz do § 2 z.t.p.* [w:] *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz* (T. Bąkowski, K. Kaszubowski, M. Kokoszczyński, J. Stelina, J. K. Warylewski, G. Wierczyński, P. Bielski), LEX/el 2003. Zob. także: M. Zieliński, S. Wronkowska, *Komentarz do Zasad techniki prawodawczej*, Warszawa 2021; S. Wronkowska (red.), *Polskie dyskusje o państwie prawa*, Warszawa 1995. W orzecznictwie: Orzeczenie TK z dnia 26 września 1989 r., sygn. K 3/89, LEX nr 25169; wyroki TK: z dnia 24 marca 2004 r., sygn. K 37/03, LEX nr 107954; z dnia 3 grudnia 2002 r., sygn. P 13/02, LEX nr 57099; z dnia 8 listopada 2004 r., sygn. K 38/03, LEX nr 133752; z dnia 13 września 2011 r., sygn. P 33/09, LEX nr 929854; z dnia 18 listopada 2014 r., sygn. K 23/12, LEX nr 1548281.

[157] D. Szafrański, W. Białończyk, A. Bielecki, Ł. Kasiak, J. Piecha, *Komentarz do § 2 z.t.p.* [w:] *Zasady techniki prawodawczej w zakresie aktów prawa miejscowego. Komentarz praktyczny z wzorami oraz przykładami* (red. D. Szafrański), Legalis 2016, t. 2. Więcej nt. dyrektyw techniki prawodawczej zob. w: M. Błachut, W. Gromski, J. Kaczor, *Technika prawodawcza*, Warszawa 2008, s. 1-7; J. Wróblewski, *Zasady tworzenia prawa*, Warszawa 1989, s. 134-146; A. Michalska, S. Wronkowska, *Zasady tworzenia prawa*, Poznań 1983, s. 55-69;

koncentracji prawotwórstwa. Zasada kompleksowości ma na celu przeciwdziałanie zbytniemu rozproszeniu przepisów regulujących określone zagadnienie, przy czym dziedzina spraw podlegająca danej regulacji może być określona według kryterium przedmiotowego (rodzaj spraw, które zostaną uregulowane) bądź podmiotowego (krąg podmiotów, do których będzie się odnosić dana regulacja)[158].

Część doktryny stoi na stanowisku, iż u.z.s. ma charakter kompleksowej regulacji[159], a całościowy charakter wskazanej ustawy wynika w ich ocenie m.in. z faktu, iż wprowadziła ona szereg zmian do innych aktów prawnych[160]. Słuszne wydaje się jednak być stanowisko pozostałych przedstawicieli doktryny zgodnie, z którym u.z.s. stanowi jedynie rozwiązanie niekompletne[161], a nie kompleksowe[162]. Niesłuszne jest określenie wskazanego aktu prawnego mianem wyczerpującego „prawa sukcesyjnego"[163]. Zbyt radykalny wydaje się natomiast pogląd określający u.z.s. mianem regulacji o charakterze fragmentarycznym czy wręcz szczątkowym[164].

Po pierwsze, należy podkreślić, że sukcesja przedsiębiorstwa obejmuje dwa główne procesy tzn.: proces przekazania majątku (przedsiębiorstwa) i proces zarządzania majątkiem (przedsiębiorstwem). Instytucja zarządu sukcesyjnego obejmuje głównie drugą z wyżej wskazanych sfer. Zarządca sukcesyjny jest bowiem swego rodzaju „opiekunem", który ma prowadzić przedsiębiorstwo w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy bądź od chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego do chwili uregulowania spraw spadkowych[165] albo

---

A. Bałaban, L. Dubel, L. Leszczyński, *Zasady tworzenia prawa*, Lublin 1986, s. 73-83; J. Bafia, *Zasady tworzenia prawa*, Warszawa 1984, s. 194-195.

[158] G. Wierczyński, *Komentarz do § 2 z.t.p.* [w:] *Redagowanie i...*, t. 3.

[159] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 6; J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...,* s. 48; S. Babiarz, *Komentarz do art. 1 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...,* s. 64; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 160; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – nowa regulacja sukcesji przedsiębiorstwa*, RPZN 2019, nr 1, s. 48; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 75.

[160] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 3; J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 48; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 51. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym wprowadziła szereg zmian do ponad sześćdziesięciu aktów prawnych, które zostały wymienione w przypisie nr 1 do ogłoszonego tekstu u.z.s.

[161] M. Błońska, *Fundacja…* [w:] *Fundacje rodzinne. Aspekty...*, s. 64.

[162] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 171.

[163] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15. Tak ustawa o zarządzie sukcesyjnym została określona w: Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 48.

[164] A. Mariański, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej* [w:] *Planowanie sukcesyjne. Prawne i podatkowe aspekty zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej* (red. A. Mariański), Warszawa 2019, s. 18.

[165] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej po jej śmierci* [w:] *Prawo handlowe. Między teorią, praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi A. Strzępce* (red. P. Pinior, P. Relidzyński, W. Wyrzykowski, E. Zielińska, M. Żaba), Warszawa 2019, s. 15; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny. Wybrane zagadnienia* [w:] *Przedsiębiorcy i ich działalność* (red. A. Powałowski, H. Wolska), Warszawa 2019, s. 217; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci pracodawcy*, Warszawa 2018, s. 188-189, 210; A. Ferens, *Zmiany ustawy o rachunkowości wprowadzone ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, SEZNUEK 2019, nr 386, s. 31.

wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z innych przyczyn. Kwestie dotyczące procesu przekazania majątku są w u.z.s. uregulowane w sposób fragmentaryczny, obejmując tylko i wyłącznie następujące zagadnienia: kontynuację stosunków umownych (art. 30), kontynuację obowiązywania decyzji związanych z przedsiębiorstwem (art. 36-44; 45a-45e), dalsze prowadzenie działalności regulowanej lub wymagającej wpisu do rejestru (art. 45), kontynuację umów o pracę (art. 31). Jak słusznie wskazano w piśmiennictwie, zarząd sukcesyjny ułatwia jedynie transfer zarządzania, podczas gdy przekazanie przedsiębiorstwa następcy odbywa się na dotychczasowych zasadach[166].

Po drugie, u.z.s. nie zawiera żadnych rozwiązań chroniących nabywcę przedsiębiorstwa przed roszczeniami ze strony innych spadkobierców. Głównym problemem może być bowiem wynikające z art. 991 i n. k.c. roszczenie z tytułu zachowku, które wynosi połowę wartości udziału spadkowego, a w przypadku trwałej niezdolności do pracy uprawnionego albo małoletniości uprawnionego zstępnego – aż dwie trzecie wartości udziału spadkowego. Ustawa nie zawiera żadnych przepisów szczególnych, które znosiłyby bądź zmniejszały roszczenia z tytułu zachowku w stosunku do nabywcy przedsiębiorstwa, czy też umożliwiały rozłożenie spłaty wskazanych zobowiązań w czasie. Jedyne zastosowanie mogą znaleźć tutaj regulacje wprowadzone na mocy art. 129 ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej[167] (dalej jako: u.f.r.), a w szczególności art. 997^1 k.c., który umożliwia odroczenie terminu płatności z tytułu zachowku, rozłożenia go na raty, a w wyjątkowych przypadkach – jego obniżenia. Terminy uiszczenia rat nie mogą przy tym przekraczać łącznie 5 lat, a jedynie w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie sąd może odroczyć termin zapłaty rat już wymagalnych lub przedłużyć wskazany termin. Zmieniony termin nie może jednak przekraczać 10 lat. Obniżenie zachowku powinno natomiast zostać dokonane z uwzględnieniem sytuacji osobistej i majątkowej uprawnionego oraz obowiązanego do zaspokojenia roszczenia. Wskazane przepisy mają jednak charakter ogólny. Konieczne jest natomiast przyjęcie regulacji dedykowanych dla przedsiębiorców prowadzących działalność na podstawie wpisu do CEIDG. Wydaje się, że ze względu na wartość przedsiębiorstw prowadzonych przez przedsiębiorców na podstawie wpisu do CEIDG należałoby przedłużyć maksymalny termin uiszczenia rat (w przypadku rozłożenia płatności z tytułu zachowku na raty, do 10 czy nawet 15 lat. Obniżenie wysokości roszczeń z tytułu zachowku powinno być przy tym w tego rodzaju przypadkach dopuszczalne ze względu na potrzebę zapewnienia kontynuacji prowadzonej przy wykorzystaniu danego przedsiębiorstwa działalności gospodarczej. *De*

[166] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[167] Dz. U. 2023, poz. 326 z późn. zm.

lege lata bez podjęcia przez spadkodawcę odpowiednich działań za życia, czyli zawarcia z pozostałymi spadkobiercami umowy o zrzeczenie się dziedziczenia albo umowy o zrzeczenie się zachowku[168], nie ma możliwości (poza zawarciem ugody) uniknięcia roszczeń z tytułu zachowku.

Po trzecie u.z.s., dotyczy jedynie sukcesji przedsiębiorstw osób fizycznych wpisanych do CEIDG. W praktyce są to zatem tylko mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Sukcesja jest natomiast problemem, który dotyczy przedsiębiorstw niezależnie od ich rozmiaru czy formy prawnej[169]. Należy zwrócić uwagę także na problemy związane z sukcesją spółek osobowych, czy kapitałowych, do których u.z.s. nie znajduje zasotosowania[170]. W doktrynie wręcz wskazuje się, że skomplikowane problemy prawne czy podatkowe dotyczą zwłaszcza sukcesji średnich i dużych przedsiębiorstw, a te z reguły prowadzone są nie w formie jednoosobowych działalności gospodarczych[171], a spółek prawa handlowego.

Po czwarte, u.z.s. nie zawiera żadnych przepisów umożliwiających zmianę formy prawnej prowadzonego przedsiębiorstwa. Odpowiednia forma prawna dostosowana do potrzeb sukcesji usprawniłaby proces restrukturyzacji[172]. Regulacja u.z.s. nie rozstrzyga czy prowadzenie przedsiębiorstwa w obecnej formie jest optymalne dla sukcesorów[173]. Ponadto sam zarząd sukcesyjny jest instytucją tymczasową, umożliwiającą zarządzanie przedsiębiorstwem w okresie trwania postępowania spadkowego. Przepisy u.z.s. nie wprowadziły do prawa polskiego rozwiązań w zakresie trwałego zarządzania przedsiębiorstwem po zakończeniu postępowania spadkowego, zwłaszcza w sytuacji, gdy potencjalny spadkobierca bądź spadkobiercy nie chcą, nie mogą bądź nie mają kompetencji do prowadzenia przedsiębiorstwa. Wskazany akt prawny nie zawiera zwłaszcza rozwiązań wzorowanych na tych występujących w porządkach prawnych państw *common law*, takich jak instytucja trustu.

Po piąte, jak słusznie wskazuje się w doktrynie, zarząd sukcesyjny nie należy uznawać za rozwiązanie kompleksowe w zakresie sukcesji przedsiębiorstwa osoby

---

[168] Na temat dopuszczalności zawarcia umowy o zrzeczenie się prawa do zachowku zob.: Wyrok TK dnia 25 lipca 2013 r., P 56/11, OTK-A 2013, nr 6, poz. 85; uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 17 marca 2017 r., sygn. III CZP 110/16, LEX nr 2248747. Zob. także: K. Świątczak, *Glosa częściowo krytyczna do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., (III CZP 110/16),* SI 2022, nr 89, s. 332-344.

[169] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14.

[170] J.J. Zięty, J. Dobkowski, *Sukcesja prawa do wykonywania rzemiosła: historia i współczesność* [w:] *W trosce o dobro wspólnoty i jednostki – zagadnienia administracyjnoprawne. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Zofii Duniewskiej* (red. B. Jaworska-Dębska, M. Kapusta, A. Kaźmierska-Patrzyczna, P. Korzeniowski, A. Król, E. Olejniczak-Szałowska, A. Rabiega-Przyłęcka, P. Wilczyński), Łódź – Warszawa 2024, s. 79.

[171] A. Mariański, *Ustawa o zarządzie …* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 16.

[172] *Tamże.*

[173] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 213.

fizycznej, a jedynie rozwiązanie wspomagające ten proces czy wręcz „rozwiązanie awaryjne". Wykorzystanie tej instytucji ma pomóc w przeprowadzeniu procesu sukcesji głównie w sytuacjach, gdy przedsiębiorca umarł przedwcześnie i nieoczekiwanie albo nie podjął on za swojego życia stosownych działań[174]. W piśmiennictwie słusznie wskazuje się, że najlepiej jest przeprowadzić proces sukcesji za życia przedsiębiorcy[175], a niezwykle ważne jest budowanie świadomości wśród przedsiębiorców o konieczności jak najwcześniejszego podejmowania działań, których zwieńczeniem ma być efektywna sukcesja przedsiębiorstwa[176], niemniej jednak za nieuzasadnioną należy uznać krytykę skierowaną pod adresem projektodawców, zgodnie z którą stworzenie instytucji zarządu sukcesyjnego jako rozwiązania alternatywnego dla tworzenia planów sukcesji miałoby zmniejszać szanse na skuteczne transfery wielopokoleniowe[177].

[174] K. Górniak, *Komentarz do rozdziału 1 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.
[175] A. Lewandowska, *Zarządca sukcesyjny to „plan awaryjny"*, https://www.ibrpolska.pl/baza-wiedzy/zarzadca-sukcesyjny-to-plan-awaryjny/ [dostęp: 24.01.2024].
[176] A. Mariański, *Ustawa o zarządzie ...* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 18.
[177] Krytykę taką wyrażono [w:] A. Mariański, *Ustawa o zarządzie ...* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 16.

Rozdział II
Przedsiębiorstwo w spadku

1. Uwagi wprowadzające

Termin ,,przedsiębiorstwo w spadku" stanowi autonomiczne pojęcie wprowadzone do polskiego porządku prawnego przez przepisy u.z.s.[1] i podporządkowane instytucji zarządu sukcesyjnego[2]. Wcześniej pojęcie przedsiębiorstwa w spadku było nieznane w polskim porządku prawnym. Określenie to jest wyjątkowo nietrafne. Przedsiębiorstwo w spadku nie jest bowiem samo w sobie przedsiębiorstwem, a przynajmniej nie musi być przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 55^1 k.c. Ponadto przedsiębiorstwo w spadku niekoniecznie musi należeć do spadku, a w wielu przypadkach do spadku należeć będzie tylko jego część np. gdy należało ono do zmarłego przedsiębiorcy i jego małżonka. Pomimo ww. wątpliwości w doktrynie wskazuje się jednak, że przedsiębiorstwo w spadku może zostać uznane za nowy, odrębny podmiot praw i obowiązków powstały wskutek przekształcenia części masy majątkowej (spadkowej)[3]. Trafniejsze byłoby jednak określenie takiego „podmiotu" mianem ,,przedsiębiorstwo w okresie trwania zarządu sukcesyjnego" (bądź zarządu tymczasowego (zachowawczego), jeżeli zarządca sukcesyjny nie został powołany).

Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.z.s. przedsiębiorstwo w spadku obejmuje składniki niematerialne i materialne, przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę, stanowiące mienie przedsiębiorcy w chwili jego śmierci. Ponadto na podstawie art. 2 ust. 3 u.z.s. przedsiębiorstwo w spadku obejmuje także składniki niematerialne i materialne, przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej, nabyte przez zarządcę sukcesyjnego albo na podstawie tzw. czynności zachowawczych wskazanych w art. 13 u.z.s. w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego. Dodatkowo należy wskazać, iż zgodnie z art. 2 ust. 2 u.z.s., jeżeli w chwili śmierci przedsiębiorcy przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. stanowiło w całości mienie

[1] M. Supera-Markowska, *Rachunkowość – aspekty prawne i podatkowe*, Warszawa 2022, s. 92; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 29; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 15; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 8; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 41.
[2] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 161.
[3] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku – odrębna jednostka organizacyjna* [w:] *Notarialne poświadczenie dziedziczenia* (red. A. Marciniak), Warszawa 2019, s. 209.

przedsiębiorcy i jego małżonka, przedsiębiorstwo w spadku obejmuje całe to przedsiębiorstwo.

Ze względu na brak legalnej definicji przedsiębiorstwa w spadku w ujęciu klasycznym[4] (art. 2 u.z.s. wymienia jedynie składniki takiego przedsiębiorstwa) oraz ogół unormowań dotyczących przedsiębiorstwa w spadku, w literaturze wskazuje się, że niemożliwe jest jednoznaczne sklasyfikowanie wskazanego pojęcia pod względem przedmiotowym, podmiotowym i funkcjonalnym[5]. Zgodnie z innymi poglądami wyrażonymi w doktrynie przedsiębiorstwo w spadku na gruncie art. 2 u.z.s. odpowiada pojęciu przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym[6], choć może ono być definiowanie także w znaczeniu funkcjonalnym – jako synonim prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa[7], czyli ma ono charakter przedmiotowo-funkcjonalny[8]. Liczne problemy związane chociażby z brakiem dobrania i zorganizowania składników masy majątkowej, jaką jest przedsiębiorstwo w spadku, oraz brak prawnorzeczowej odrębności tej masy majątkowej prowadzą do konieczności analizy każdego pojedynczego składnika majątku z osobna pod kątem przynależności do przedsiębiorstwa w spadku[9]. Wprowadzenie pojęcia przedsiębiorstwa w spadku może zatem przynieść więcej realnych komplikacji niż potencjalnych korzyści[10]. W związku z wyżej wskazanymi problemami w dalszej części pracy przedstawione zostaną kryteria

[4] A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa w ujęciu podatkowym,* DPBISP, 2019, nr 11, s. 23; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 146.

[5] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa obejmującego prawo własności nieruchomości*, Nieruchomości@ 2022, nr IV, s. 161. Więcej nt. ujęcia przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym, podmiotowym i funkcjonalnym zob. [w:] M. Litwińska, *Pojęcie przedsiębiorstwa w prawie handlowym i cywilnym. Przedsiębiorstwo jako przedmiot obrotu, cz. 1*, PPH 1993, nr 4, s. 8; B. Sołtys, *Sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego*, PPH 1995, nr 7, s. 19; P. Bielski, *Regulacja pojęcia przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym a projekt prawa spółek handlowych*, PPH 1999, nr 6, s. 29; W. J. Katner, *Przedmioty stosunku cywilnoprawnego. Przedsiębiorstwo* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1343-1352; A. Kidyba, *Dyrektor jako organ przedsiębiorstwa państwowego*, Warszawa 1993, s. 13-14; A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2022, s. 30; E. Norek, *Przedsiębiorstwo w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2008, s. 22-26; T. Targosz, *Nadużycie osobowości prawnej*, Kraków 2004, s. 54-60; M. Wilejczyk, *Zbycie przedsiębiorstwa*, Wrocław 2004, s. 22-29; R. Morek, *Komentarz do art. 55[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2024, t. 29-38.

[6] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 17; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku,* Warszawa 2019, s. 45; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec przedsiębiorstwa w spadku*, PUG 2020 nr 4, s. 25; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 6

[7] M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 25; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 6.

[8] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 161. Tak również w orzecznictwie: wyrok NSA z dnia 23 listopada 2021 r., sygn. II GSK 1749/21, LEX nr 3262770.

[9] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 75.

[10] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 162.

przedmiotowe, podmiotowe, funkcjonalne oraz czasowe przynależności danego składnika majątku do przedsiębiorstwa w spadku[11].

2. Składniki przedsiębiorstwa w spadku

2.1. Kryterium przedmiotowe

Celem ujęcia przedsiębiorstwa w spadku w znaczeniu przedmiotowym jest zapewnienie bezpieczeństwa wyodrębnionej masy majątkowej[12]. Kryterium to wskazuje, jakiego rodzaju składniki majątkowe wchodzą w skład przedsiębiorstwa w spadku. W art. 2 ust. 1 wskazano, że są to składniki niematerialne i materialne, stanowiące mienie. Tego rodzaju szerokie ujęcie prowadzi do wniosku, iż prawodawcy chodziło o wszelkiego rodzaju aktywa obejmujące nie tylko prawa, ale również sytuacje prawne, czyli interesy prawnie chronione[13]. Przez prawa natomiast należy rozumieć wszelkiego rodzaju prawa majątkowe. W pierwszej kolejności będzie to przede wszystkim prawo do przedsiębiorstwa w rozumieniu np. 55^1 k.c., będące nierzadko jedynym składnikiem przedsiębiorstwa w spadku. Ponadto przedsiębiorstwo w spadku może obejmować prawa rzeczowe (w tym: własność, użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe), a także wierzytelności, autorskie prawa majątkowe, prawa własności przemysłowej, licencje, udziały we współwłasności i innych prawach itp. Biorąc pod uwagę powyższe, w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzą zatem zarówno prawa podmiotowe bezwzględne skuteczne (*erga omnes*) np. prawa rzeczowe i prawa własności intelektualnej, jak i prawa podmiotowe względne skuteczne (*inter partes*), czyli wierzytelności. Oznacza to, że w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzą także prawa z umów zawartych przez zmarłego przedsiębiorcę, a zatem zarządca sukcesyjny może w ramach swoich obowiązków wykonywać wskazane umowy pod warunkiem, że spełniają one wskazane np. w art. 2 ust. 1 u.z.s. kryteria podmiotowe i funkcjonalne[14].

W tym kontekście należy zwrócić uwagę, iż w doktrynie pojawił się spór odnoszący się do składu przedsiębiorstwa w spadku, zwłaszcza w odniesieniu do problematyki umów. Według przedstawicieli pierwszego poglądu prawo zarządcy sukcesyjnego do wykonywania umów odnosi się zarówno do umów o charakterze tradycyjnym, tzn. takich, które są

[11] Kryterium przedmiotowe, podmiotowe i funkcjonalne zostały wyróżnione przez: K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 75.
[12] R. Wrzecionek*, Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 152-153.
[13] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 76.
[14] *Tamże*, s. 76-83.

powszechnie stosowane w obrocie prawnym np. umowy sprzedaży, najmu, dzierżawy, jak i umów określanych mianem specyficznych dla środowiska internetowego, obejmujących swym zakresem np. umowę o prowadzenie poczty elektronicznej, umowę o prowadzenie konta w elektronicznym portalu społecznościowym, umowę o prowadzenie strony internetowej i tym podobnych. Usługi elektroniczne świadczone są bowiem na podstawie umów zawieranych przez przedsiębiorcę, natomiast wynikające z nich wierzytelności, będące prawami majątkowymi, mogą – podobnie jak długi – należeć do przedsiębiorstwa w spadku[15]. Zdaniem zwolenników drugiego poglądu sposób sformułowania przez prawodawcę np. w 2 ust. 1 u.z.s. składu majątku przedsiębiorstwa w spadku poprzez położenie nacisku na składniki materialne i niematerialnie nie jest adekwatny do obecnych potrzeb rynkowych, zwłaszcza w dobie znacznego wzrostu znaczenia usług jako przedmiotu dziedziczenia. Problematyczne mogłoby być zatem dziedziczenie praw do kont umożliwiających dostęp do usług elektronicznych, które nierzadko nie mają majątkowego charakteru, np. bezpłatne konto poczty elektronicznej[16]. Choć nie można odmówić słuszności, a zwłaszcza dostrzeżenia wskazanego problemu zwolennikom drugiego poglądu, to jednak ze względu na wykładnię celowościową, biorąc pod uwagę dążenie prawodawcy do umożliwienia przeprowadzenia sprawnego procesu sukcesji przedsiębiorstw osób fizycznych *mortis causa*, należy przychylić się do pierwszego z wyżej wskazanych poglądów.

Warunkiem *sine qua non* dla zaliczenia danego prawa do przedsiębiorstwa w spadku jest jego dziedziczność[17]. Bez znaczenia pozostaje natomiast kwestia zbywalności danego prawa, jeżeli spełniony zostaje wskazany wcześniej warunek[18]. Tym samym jako dziedziczne, choć niezbywalne, do przedsiębiorstwa w spadku mogą należeć np.: prawo

[15] *Tamże*.
[16] R. Wrzecionek*, Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 77. Więcej na ten temat oraz na temat własności wirtualnej i związanej z nią problemami zob. [w:] K. Osajda, *Prawo spadkowe (w) przyszłości. Perspektywy rozwoju prawa spadkowego*, MP 2019, nr 2, s. 70; D. Karkut, *Własność wirtualna w prawie polskim. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2018; K. Szpyt, *Obrót dobrami wirtualnymi w grach komputerowych. Studium cywilnoprawne*, Warszawa 2018; Ł. Goździaszek, *Likwidacja tożsamości na portalu społecznościowym* [w:] *Non omnis moriar. Osobiste i majątkowe aspekty prawne śmierci człowieka. Zagadnienia wybrane* (red. J. Gołaczyński, J. Mazurkiewicz, J. Turłukowski, D. Karkut) Wrocław 2015, s. 298-309; M. Mądel, *Następstwo prawne treści cyfrowych na wypadek śmierci,* Warszawa 2018; M. Załucki, *Facebook Twitter, My Space… Wirtualny świat serwisów społecznościowych mortis causa*, WSS 2014 nr 4, s. 234-247; Z. Waga, *Dziedziczenie konta na Facebooku – czy powtórzenie tezy wyroku BGH z 12.07.2018 r. na gruncie prawa polskiego jest możliwe?*, Rejent 2019, nr 9, s. 120-140; M. Zelek, *Umowa o rejestrację domeny internetowej*, Warszawa 2015; *Prawo a media społecznościowe* (red. R. Markiewicz), Kraków 2022.
[17] W. Borysiak, *Dziedziczenie konstrukcja prawna i ochrona*, Warszawa 2013, s. 137-138.
[18] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 80.

odkupu[19], prawo pierwokupu[20], wierzytelność, której zbywalność wynika z *pactum de non cedendo* lub właściwości zobowiązania, np. wierzytelność o korzystanie z nieruchomości z tytułu umowy najmu lub dzierżawy[21]. W skład przedsiębiorstwa w spadku nie będą natomiast wchodzić te niezbywalne prawa, które wygasają z chwilą śmierci osoby fizycznej i tym samym nie podlegają dziedziczeniu np.: służebność osobista[22], użytkowanie[23] czy dożywocie[24].

W skład przedsiębiorstwa w spadku mogą wchodzić także prawa, których realizacja wymaga dysponowania dokumentem dłużnym. Dotyczy to zwłaszcza papierów wartościowych np.: weksli, czeków, obligacji czy morskich listów przewodowych (konosamentów). W skład przedsiębiorstwa w spadku mogą również wchodzić tytuły uczestnictwa w spółkach kapitałowych w postaci udziałów w spółce z o.o. oraz akcji, jednakże obejmuje to sytuacje, kiedy zmarły przedsiębiorca nabył je celem lokaty kapitału

[19] Zob. wybrane: R. Trzaskowski, C. Żuławska, *Komentarz do art. 595 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa* (red. J. Gudowski), LEX/el 2017, t. 1; M. Nesterowicz, *Komentarz do art. 595 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem. Tom I* (red. J. Winiarz), Warszawa 1989, s. 584; J. Skąpski, *Sprzedaż* [w:] *System prawa cywilnego. Tom III. Cz. 2. Prawo zobowiązań – część szczegółowa* (red. S. Grzybowski), Warszawa 1976, s. 168; S. Buczkowski, *Komentarz do art. 595* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 2. Zobowiązania* (red. J. Ignatowicz), Warszawa 1972, s. 1323.

[20] Zob. wybrane: A. Kozioł, Komentarz do art. 602 k.c. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczególna (art. 535-764[9])* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 1; C. Żuławska, *Komentarz do art. 602 k.c.* [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I-II* (red. G. Bieniek), LEX/el 2011, t. 1; J, Górecki, *Prawo pierwokupu. Komentarz do art. 596-602 k.c. i innych przepisów regulujących prawo pierwokupu*, LEX/el 2002, t. 1-2; W. Gonet, *Prawo pierwokupu nieruchomości,* Warszawa 2017, s. 78; J. Górecki, *Umowne prawo pierwokupu,* Kraków 2000, s. 87, 94. W orzecznictwie zob. zwłaszcza: wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 30 października 2013 r., sygn. V CSK 505/12, Legalis nr 776713; Izba Cywilna z dnia 1 kwietnia 1998 r., sygn. I CKN 572/97, Legalis nr 42931; Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 października 1984 r., sygn. III ARN 5/84, Legalis nr 24393.

[21] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 80.

[22] Zob. wybrane: K. Zaradkiewicz, *Komentarz do art. 299 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449[10]* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2020, t. 1; K. A. Dadańska, *Komentarz do art. 299 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe* (red. A. Kidyba), LEX/el 2012, t. 3. W orzecznictwie zob. zwłaszcza: wyroki WSA: w Gdańsku z dnia 18 kwietnia 2013 r., sygn. III SA/Gd 113/13, LEX nr 1368807; w Gdańsku z dnia 28 marca 2013 r., sygn. III SA/Gd 154/13, LEX nr 1299585; w Gdańsku z dnia 14 lutego 2013 r., sygn. III SA/Gd 788/12, LEX nr 1368940.

[23] Zob. wybrane: J. Gudowski, J. Rudnicka, G. Rudnicki, S. Rudnicki, *Komentarz do art. 254 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe* (red. J. Gudowski), LEX/el 2016, t. 1; G. Sikorski, *Komentarz do art. 254 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski), LEX/el 2014, t. 1; S. Rudnicki, *Komentarz do art. 254 k.c.* [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe* (G. Rudnicki, S. Rudnicki), LEX/el 2011, t. 1; G. Bieniek, S. Rudnicki, *Nieruchomości. Problematyka prawna*, Warszawa 2013, s. 925; A. Sylwestrzak, *Użytkowanie. Konstrukcja prawna,* Warszawa 2013, s. 77; B. Baran, *Prawo cywilne dla zarządców nieruchomości*, Warszawa 2012, s. 122. W orzecznictwie zob. zwłaszcza: wyrok WSA w Warszawie z dnia 30 grudnia 2013 r., sygn. IV SA/Wa 2193/13, Legalis nr 834707.

[24] Zob. wybrane: K. Mularski, *Komentarz do art. 912 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 2; A. Biały, *Komentarz do art. 912 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczególna (art. 765–921[16])* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 3; T. Bielska-Sobkowicz, *Komentarz do art. 912 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa* (red. J. Gudowski), LEX/el 2017, t. 1; E. Niezbecka, *Komentarz do art. 912 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2014, t. 1. W orzecznictwie zob. zwłaszcza: uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna – zasada prawna z dnia 16 marca 1970 r., sygn. III CZP 112/69, Legalis nr 14425; postanowienia SN: z dnia 6 maja 2016 r., sygn. I CSK 297/15, Legalis nr 1460622; z dnia 21 marca 1968 r., sygn. II CZ 67/68, OSNC 1968, nr 11, poz. 197.

lub inwestycji przeznaczonej na rozwój przedsiębiorstwa. To samo dotyczy udziałów w spółce specjalnego przeznaczenia (SPV) powołanej w celu realizacji zadań związanych z prowadzoną indywidualnie działalnością gospodarczą[25].

Przedsiębiorstwo w spadku może obejmować także prawa kształtujące. Umożliwiają one m.in.: uchylenie się od skutków oświadczenia woli zawartego pod wpływem błędu, podstępu lub groźby, wytoczenie powództwa o uznanie umowy za bezskuteczną, potwierdzenie umowy zawartej przez rzekomego pełnomocnika *(falsus procurator),* odstąpienie od umowy, wybór świadczenia przemiennego, wypowiedzenie umowy, potrącenie ustawowe wierzytelności, przyjęcie oferty, którą złożono wcześniej przedsiębiorcy jako oblatowi i której nie zdążył on przyjąć i tym podobne[26]. W skład przedsiębiorstwa w spadku będą wchodziły także roszczenia, m.in.: roszczenie posesoryjne, roszczenie windykacyjne, roszczenie negatoryjne, roszczenie z tytułu odpowiedzialności deliktowej czy kontraktowej, a także roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia[27].

Odrębną kategorię składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku stanowią tak zwane sytuacje prawne. Będą to zatem np.: *know-how,* tajemnica przedsiębiorstwa i wszelkie sytuacje chronione przez przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, skutki prawne posiadania rzeczy, sytuacje prawne prowadzące do powstania prawa w przyszłości (ekspektatywy), kompetencje, które powstały po stronie przedsiębiorcy przed jego śmiercią i nie wygasły z powodu tej śmierci. Fakt, iż mogą one wchodzić w skład przedsiębiorstwa w spadku, umożliwia zarówno korzystanie z nich, jak i dochodzenie roszczeń z tytułu ich naruszenia. Oznacza to m.in. możliwość podejmowania następujących działań: kontynuowania posiadania prowadzącego do zasiedzenia, oczekiwania na nabycie rzeczy w dobrej wierze, oczekiwania na nabycie użytkowania wieczystego[28].

2.2. Kryterium podmiotowe

W ramach kryterium podmiotowego art. 2 ust. 1 u.z.s. stanowi, że w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzą składniki stanowiące mienie przedsiębiorcy w chwili jego śmierci. Ponadto do przedsiębiorstwa w spadku zalicza się także na podstawie art. 2 ust. 2 mienie małżonka przedsiębiorcy pod warunkiem, że przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i jego małżonka. Chodzi tu

[25] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 81-84.
[26] *Tamże*, t. 85, 92; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 88-89; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 135.
[27] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 86.
[28] *Tamże*, t. 87-94.

oczywiście o mienie małżonka wchodzące w skład przedsiębiorstwa. Skład przedsiębiorstwa w spadku może zostać również na podstawie art. 2 ust. 3 u.z.s. poszerzony o składniki nabyte przez zarządcę sukcesyjnego albo przez osoby wykonujące czynności zachowawcze na podstawie art. 13 u.z.s., co podkreśla jego dynamiczny charakter jako pewnego organizmu gospodarczego. Przedsiębiorstwo jest bowiem „żywym" tworem, tym samym sztywne określenie jego składników na moment śmierci przedsiębiorcy byłoby mało operatywne i niezgodne z celem regulacji[29]. Wyodrębnienie przedsiębiorstwa w spadku w oparciu o kryterium podmiotowe ma chronić interesy zarówno spadkobierców, jak i klientów, współpracowników czy wierzycieli[30].

Ustawa wymaga zatem, aby dany składnik majątku należał do zmarłego przedsiębiorcy na chwilę jego śmierci, a przynajmniej mu przysługiwał, gdy mowa jest o niektórych prawach bądź sytuacjach prawnych. Jest to zależne od danego składnika. W przypadku np. prawa własności wymagane jest, aby przedsiębiorca był w momencie śmierci właścicielem danego przedmiotu. W odniesieniu do np. wierzytelności, posiadania czy tajemnicy przedsiębiorstwa muszą one przysługiwać przedsiębiorcy na moment jego śmierci. Przedsiębiorstwo w spadku nie obejmuje natomiast składników majątkowych będących mieniem innych osób, nawet jeśli w chwili śmierci przedsiębiorcy znajdowały się w jego władaniu[31].

Tak, jak wyżej wskazano, art. 2 ust. 2 u.z.s. rozszerza zakres przedsiębiorstwa w spadku o udział przysługujący małżonkowi zmarłego przedsiębiorcy. Nie ma przy tym znaczenia, w jaki sposób udział ten przysługiwał małżonkowi ani jaki ustrój majątkowy obowiązywał w małżeństwie zmarłego przedsiębiorcy[32]. Możliwa jest również sytuacja, gdy oboje małżonkowie będą przedsiębiorcami[33]. Rozwiązanie to ma na celu uniknięcie sytuacji, gdy istniałby spór co do prawa małżonka do majątku wspólnego, jak również co do wielkości jego udziału, a także zakresu składników, które miałyby mu przypaść. Spór taki mógłby bowiem zakłócać funkcjonowanie przedsiębiorstwa jako całości i przekreślić sens zarządu sukcesyjnego[34] nad pozostałą częścią przedsiębiorstwa, gdyż wszystkie składniki

[29] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 149.
[30] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 152-153.
[31] M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 25.
[32] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 117; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 193; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku*, PUG 2018, nr 11, s. 32; T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...*, s. 65; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorcy osoby fizycznej*, KPN 2018, nr 2, s. 64; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, 29.
[33] M. Pazdan, *O rozgraniczaniu statutów i wsysaniu regulacji prawnej (na przykładzie prawa stosowanego do oceny różnych aspektów powołania i funkcjonowania wykonawcy testamentu i zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwem)*, PPPM 2020, nr 27, s. 171.
[34] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 152.

przedsiębiorstwa powinny współgrać ze sobą[35]. Tym samym regulacja ta ma umożliwić zarządcy sukcesyjnemu efektywne i samodzielne zarządzanie przedsiębiorstwem. Choć odbywa się to niejako kosztem żyjącego małżonka, który traci możliwość bezpośredniego, samodzielnego zarządzania swoim udziałem[36], to rozwiązanie to uznaje się na instrumentalną konieczność mającą zapewnić zarządcy sukcesyjnemu możliwość zarządu całym przedsiębiorstwem[37]. Nie jest bowiem zasadne rozdzielanie składników przedsiębiorstwa w spadku pomiędzy zarządcę sukcesyjnego, a małżonka zmarłego[38]. Rozwiązanie to podkreśla zasadę jedności przedsiębiorstwa[39], gdyż w związku z treścią art. 2 ust. 2 u.z.s. zarządem sukcesyjnym może być objęte całe przedsiębiorstwo[40].

W doktrynie wskazano, że istnieją cztery sytuacje, w których małżonkowi zmarłego przedsiębiorcy przysługuje udział w przedsiębiorstwie. Pierwszy z nich to istnienie pomiędzy małżonkami ustroju wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej, w ramach której do majątku wspólnego małżonków należało prawo do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.[41]. Prawo do przedsiębiorstwa należy do majątku wspólnego małżonków, jeżeli przedsiębiorstwo powstało w oparciu o środki pochodzące z majątku wspólnego i majątku osobistego, chyba że małżonkowie postanowili inaczej, a także niezależnie od ww. sytuacji – w przypadku postanowienia o przynależności przedsiębiorstwa do ich majątku wspólnego[42]. W każdym innym przypadku, zwłaszcza gdy przedsiębiorstwo należało tylko do majątku osobistego przedsiębiorcy, powyższy przepis nie ma zastosowania. Drugi przypadek to sytuacja, w której małżonek był współuprawnionym do przedsiębiorstwa w ramach przepisów o wspólności udziałowej[43]. Choć zgodnie z art. 195 k.c. przepisy o współwłasności odnoszą się do rzeczy, to w doktrynie słusznie wskazuje się, że

[35] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[36] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 152.
[37] K. Górniak*, Ustawa o zarządzie sukcesyjnym w prawie prywatnym międzynarodowym*, MP 2021, nr 15, s. 795.
[38] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 152.
[39] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny a wykonawca testamentu* [w:] *Ius est ars boni et aequi. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi* (red. A. Dańko-Roesler, M. Leśniak, M. Skory, B. Sołtys) Wrocław 2018, s. 886.
[40] T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...*, s. 65.
[41] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 105; M. Pazdan, *O rozgraniczaniu statutów...*, s. 171; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 885; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 64; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 29.
[42] Postanowienie SN z dnia 5 grudnia 2014 r., sygn. III CSK 87/14, Legalis nr 1187043. J. Słyk, *Komentarz do art. 31 k.r.o.* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Osajda, M. Domański, J. Słyk), Legalis 2024, t. 56, 64.
[43] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 106; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 885; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 64; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 29.

przedmiotem wspólności *per analogiam* może być również przedsiębiorstwo[44]. Trzeci wariant to zawarcie przez małżonków umowy spółki cywilnej[45], a następnie wniesienie do wspólnego majątku wspólników prawa do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. Wraz ze śmiercią przedsiębiorcy, w przypadku wygaśnięcia umowy spółki cywilnej, powstaje udział w prawie do przedsiębiorstwa. Udział ten należy zaliczyć do przedsiębiorstwa w spadku[46]. W doktrynie wyrażono również pogląd, zgodnie z którym małżonek przedsiębiorcy będzie współuprawniony do przedsiębiorstwa, jeśli przed śmiercią przedsiębiorcy powstała między małżonkami rozdzielność majątkowa z mocy prawa, lecz samo małżeństwo nie ustało. Sytuacja tego rodzaju zaistnieje np. w przypadku orzeczenia separacji. Wówczas gdyby przed otwarciem spadku nie doszło do podziału majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej, małżonek przedsiębiorcy zdaniem zwolenników tegoż poglądu pozostawałby współuprawniony do przedsiębiorstwa z tego tytułu w ramach wspólności majątku małżeńskiego istniejącej po ustaniu ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, a jego udział należałoby zaliczyć do przedsiębiorstwa w spadku[47], o ile przedsiębiorstwo to wchodziło w skład majątku wspólnego małżonków. W przeciwnym razie, jeżeli przedsiębiorstwo wchodziło tylko i wyłącznie w skład majątku osobistego przedsiębiorcy, orzeczenie separacji co do zasady pozbawiało małżonka statusu właściciela przedsiębiorstwa w spadku, gdyż nie stosuje się do niego przepisów o powołaniu do dziedziczenia z ustawy[48]. *De lege ferenda* należy postulować wprowadzenie w art. 2 ust. 2 u.z.s. zmiany w zakresie tegoż przypadku. Zgodnie bowiem z art. 61^4 § 1 k.r.o. orzeczenie separacji powoduje co do zasady takie skutki, jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód. Ustaje przede wszystkim obowiązek wspólnego pożycia, czyli utrzymywania m.in. więzi

[44] P. Księżak, *Komentarz do art. 195 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2024, t. 14; K. Krziskowska, *Komentarz do art. 195 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 126-352)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 11.

[45] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 117; M. Pazdan, *O rozgraniczaniu statutów...*, s. 171; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 885; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 29. O dopuszczalności zawarcia przez małżonków spółki cywilnej zob. [w:] G. Jędrejek, *Przynależność przedsiębiorstwa rodzinnego do majątku spółki cywilnej lub majątku małżonków*, RNP 1999, nr 9, s. 209-220; G. Jędrejek, *Problem dopuszczalności powstania spółki cywilnej między małżonkami*, SPK 1998, nr 3, s. 93-103; G. Jędrejek, *Powstanie wtórne spółki cywilnej między małżonkami*, PAK 2000, nr 2-3, s. 21-33; A. Kondracka, J. Bieluk, *Wniesienie przedsiębiorstwa spółki cywilnej małżonków jako aport do spółki prawa handlowego – wybrane zagadnienia*, RP 2000, nr 6, s. 102-109; Z. Policzkiewicz, *Dopuszczalność spółki cywilnej między małżonkami* [w:] *Problemy kodyfikacji prawa cywilnego. Studia i rozprawy. Księga Pamiątkowa ku czci prof. Radwańskiego* (red. S. Sołtysiński), Poznań 1990, s. 523-532; A. Ślęzak, *Stosunki majątkowe między konkubentami. Zagadnienia wybrane*, Poznań 1992, s. 100-102; P. Kasprzyk, *Stosunki majątkowe między małżonkami a prowadzenie działalności gospodarczej przez małżonków – zagadnienia wybrane*, PE 2005, nr 1, s. 85. Zob. także: M. Nazar, *Rozliczenia majątkowe konkubentów*, Lublin 2022.

[46] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 107.

[47] *Tamże*, t. 108.

[48] I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 886.

gospodarczych, a także przestaje istnieć powinność współdziałania dla dobra rodziny[49], która może mieć wymiar także pomocy przy prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej[50]. Wydaje się zatem, że skoro przedsiębiorca i jego małżonek zdecydowali o tak daleko idącym ograniczeniu łączących ich więzi to ewentualne objęcie zakresem zarządu sukcesyjnego także udziału w przedsiębiorstwie przysługującego temuż małżonkowi powinno być całkowicie wyłączone bądź zależne od jego woli. Nie należy automatycznie zakładać, że po stronie małżonka zmarłego przedsiębiorcy w każdym przypadku będzie istniała chęć dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa oraz współdziałania ze spadkobiercami przedsiębiorcy.

W doktrynie sporne jest natomiast, czy art. 2 ust. 2 u.z.s. obejmuje swym zakresem także udział zmarłego przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie prowadzonym przez samego małżonka. Małżonkowie mogą bowiem ustanowić rozdzielność majątkową, w wyniku której udziały obojga z nich w każdym przedsiębiorstwie będą równe, a jednocześnie samodzielnie zarządzać swoimi przedsiębiorstwami[51]. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem wykładni wskazanego przepisu nie można zawężać do jego literalnego brzmienia, ale dokonywać jej w powiązaniu z art. 2 ust. 1 i art. 1 ust. 1 u.z.s. Biorąc pod uwagę cel ustawy, należy zatem wykluczyć wskazaną możliwość, gdyż istotne jest uregulowanie zasad tymczasowego zarządzania oraz kontynuowanie działalności gospodarczej wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę, a nie ingerowanie w działalność gospodarczą jego żyjącego małżonka[52]. Według drugiego poglądu oba przedsiębiorstwa staną się jednym przedsiębiorstwem w spadku, stąd żyjący małżonek chcący skorzystać z dobrodziejstw zarządu sukcesyjnego będzie musiał utracić samodzielność związaną z prowadzonym przez siebie przedsiębiorstwem[53]. *De lege ferenda* ustawodawca powinien rozstrzygnąć wskazany problem, gdyż przepisy u.z.s. nie dają w tym zakresie jednoznacznej odpowiedzi. Treść art. 1 pkt 1 u.z.s. zdaje się wskazywać, że regulacja koncentruje się na konkretnej działalności, co wykluczałoby tego rodzaju możliwość, jednakże wykluczenie we wskazanym przypadku możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego i jednocześnie tymczasowego przedstawiciela[54] wydaje się zbyt rygorystyczne, gdyż komplikowałoby to prowadzenie działalności przez żyjącego małżonka. Rozstrzygnięciem wskazanego problemu byłoby

[49] J. Panowicz-Lipska, A. Wojcieszak-John [w:] *Prawo rodzinne i opiekuńcze. System Prawa Prywatnego. Tom 11* (red. J. Haberko), Warszawa 2025, s. 1238,
[50] *Tamże*, s. 246.
[51] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 15.
[52] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 32.
[53] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 15.
[54] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 7.

zatem przyjęcie, że tego rodzaju udział wchodzi w skład przedsiębiorstwa w spadku i jest objęty zarządem sukcesyjnym albo przyjęcie, że może być ustanowiony dla niego tymczasowy przedstawiciel, jeżeli przedsiębiorca był wpisany do CEIDG, ale nie w związku z wykonywaną przez jego małżonka działalnością. Drugie ze wskazanych rozwiązań korelowałoby z definicją przedsiębiorcy zawartą w art. 43^1 k.c.

Obligatoryjnym warunkiem zaliczenia udziału małżonka w przedsiębiorstwie do przedsiębiorstwa w spadku jest istnienie wspólnego prawa do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.[55]. Istotne jest, aby dany podmiot nie uległ dezorganizacji (czyli aby nie doszło do rozproszenia należących do niego składników), ani nie przestał być przeznaczony do prowadzenia działalności gospodarczej przed śmiercią przedsiębiorcy. Jeżeli bowiem doszłoby do takiej sytuacji, art. 2 ust. 2 u.z.s. nie miałby zastosowania. Zastosowaniu wskazanego przepisu nie stoi na przeszkodzie fakt dezorganizacji przedsiębiorstwa już po śmierci przedsiębiorcy. Istotny bowiem jest stan danego podmiotu, a konkretnie spełnianie przez niego warunków określonych w art. 55^1 k.c. na chwilę śmierci przedsiębiorcy[56].

Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, mechanizm zaliczający do przedsiębiorstwa w spadku także udział żyjącego małżonka przedsiębiorcy ma charakter wyjątkowy[57]. Uzasadnienia tego rodzaju rozwiązania należy szukać w chęci podkreślenia przez prawodawcę znaczenia więzi łączącej małżonków również w odniesieniu do prowadzonej działalności gospodarczej[58], a także dążeniem do zachowania ciągłości istnienia przedsiębiorstwa. Podkreślenia wymaga fakt, iż mechanizm uregulowany w art. 2 ust. 2 u.z.s. ma zastosowanie tylko i wyłącznie w odniesieniu do udziału małżonka w przedsiębiorstwie. *A contrario* przepis ten nie znajduje zastosowania do jakichkolwiek innych przypadków wspólności prawa do przedsiębiorstwa pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a osobami trzecimi[59], choćby były one w stosunku do niego osobami blisko spokrewnionymi np. dziećmi czy rodzeństwem[60], bądź znajdującymi się z nim w bliskich relacjach np. partner[61]. Podobna sytuacja zachodzi w przypadku byłego małżonka zmarłego

[55] J. Bieluk*, Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 14; K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 110.
[56] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 111.
[57] *Tamże,* t. 112.
[58] *Tamże.*
[59] J. Derlatka, *Udział i status zarządcy sukcesyjnego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Prz. Pr. Egz. 2019, nr 5, s. 27-28; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 885.
[60] I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 885.
[61] Warto przy tym wskazać, iż zgodnie z art. 217 pkt 2 projektu ustawy przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, który został wniesiony do Sejmu dnia 11 czerwca 2025 r. przedsiębiorstwo w spadku po śmierci przedsiębiorcy obejmowałoby również udział osoby pozostającej z nim w związku partnerskim. Wskazany projekt został jednak wycofany dnia 31 grudnia 2025 r. Zob.: *Poselski projekt ustawy - Przepisy*

przedsiębiorcy oraz sytuacji, w której małżonek przedsiębiorcy umiera przed samym przedsiębiorcą[62].

W doktrynie pojawiają się spory do co możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego w przypadku, gdy przedsiębiorstwo z chwilą śmierci przedsiębiorcy nie stanowiło w całości mienia przedsiębiorcy i jego małżonka. Do takiej sytuacji doszłoby m.in. w sytuacji wcześniejszej śmierci małżonka przedsiębiorcy. Zdaniem przeciwników możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego w ww. sytuacji termin „przedsiębiorstwo w spadku" obejmuje swym zakresem tylko i wyłącznie sytuację, w której przedsiębiorstwo jest własnością samego przedsiębiorcy albo przedsiębiorcy i jego małżonka. A zatem w przypadku, gdy przedsiębiorstwo będzie współwłasnością także osób trzecich, nie powstanie w ogóle „przedsiębiorstwo w spadku", tym samym ustanowienie zarządu sukcesyjnego nie będzie możliwe[63]. Zdaniem zwolenników poglądu o możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego w ww. przypadku, art. 2 ust. 2 u.z.s. nie stanowi, że w przypadku, gdy przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. należało do przedsiębiorcy, jego małżonka i osoby trzeciej (np. dzieci małżonka) zakazane jest ustanowienie zarządu sukcesyjnego. W takiej sytuacji możliwe więc będzie ustanowienie zarządu sukcesyjnego, jednakże przedsiębiorstwo w spadku będzie obejmowało jedynie części przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. należące do zmarłego przedsiębiorcy i jego małżonka[64].

Za słuszniejsze należy uznać drugie z wyżej wskazanych stanowisk. Samo uzasadnienie do projektu u.z.s. nie zawiera analizy tego rodzaju sytuacji. Dokonana przez ustawodawcę nowelizacja u.z.s. poprzez wprowadzenie do przedmiotowej ustawy art. 60a-60j podkreśla chęć prawodawcy do kontynuowania działalności gospodarczej przedsiębiorstwa pomimo śmierci przedsiębiorcy bądź wcześniejszej śmierci jego małżonka. Ponadto zarówno w uzasadnieniu do projektu u.z.s., jak i w uzasadnieniu do nowelizacji tejże ustawy, prawodawca jasno podkreśla chęć ułatwienia przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Tym samym, biorąc pod uwagę reguły wykładni celowościowej, uniemożliwienie ustanowienia zarządu sukcesyjnego w przypadku, gdy oprócz przedsiębiorcy i małżonka współwłaścicielem przedsiębiorstwa jest jeszcze osoba trzecia, wydaje się bezzasadne. Oczywiście w tego rodzaju przypadku

wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, Druk nr 1458. Zgodnie natomiast z art. 208 pkt 2 projektu ustawy przepisy wprowadzające ustawę o statusie osoby najbliższej w związku i umowie o wspólnym pożyciu przedsiębiorstwo w spadku po śmierci przedsiębiorcy obejmowałoby również udział osoby będącej drugą stroną umowy o wspólnym pożyciu. Zob.: *Rządowy projekt ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o statusie osoby najbliższej w związku i umowie o wspólnym pożyciu*, Druk 2111.

[62] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 117; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 64.

[63] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 79.

[64] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 120.

sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa wymaga zgodności pomiędzy zarządcą sukcesyjnym, a osobą trzecią, jednakże dopuszczalne jest ustanowienie zarządu sukcesyjnego obejmującego określone udziały w przedsiębiorstwie[65]. Nie można jednak wykluczyć możliwości zastosowania przez sądy odmiennej wykładni, tym samym interwencja ustawodawcy wydaje się konieczna. Aby rozwiać wyżej wskazane wątpliwości związane z art. 2 ust. 2 u.z.s., można by w przepisie wprost wskazać, że w przypadku, gdy współwłaścicielem przedsiębiorstwa jest także osoba trzecia, w skład przedsiębiorstwa w spadku nie wchodzi jego udział. Należałoby jednakże rozważyć rozszerzenie katalogu wskazanego w art. 2 ust. 2 u.z.s., także na wszelkie osoby trzecie. Rozwiązanie takie mogłoby wydawać się kontrowersyjne, wręcz godzące w prawo własności, jednakże umożliwiłoby ono zarządcy sukcesyjnemu sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem w okresie trwania postępowania spadkowego i tym samym stanowiłoby szansę na kontynuację działalności gospodarczej razem z zachowaniem wszelkich składników majątku przedsiębiorstwa, co wydaje się być celem nadrzędnym, uzasadniającym nawet tymczasowe ograniczenie prawa własności. Gdyby osobom trzecim przyznano dodatkowo możliwość wpływu na wybór zarządcy sukcesyjnego, ograniczenie to nie miałoby aż tak rażącego charakteru i byłoby w pełni uzasadnione.

Treść art. 2 ust. 2 wzbudza kontrowersje, także z innego powodu. Należy wskazać bowiem, że obejmuje on swym zakresem tylko przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. A zatem *a contrario* każde inne przedsiębiorstwo, niebędące przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 55^1 k.c., choćby stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i jego małżonka, nie będzie objęte dyspozycją art. 2 ust. 2 u.z.s. Wskazuje się, że w tego rodzaju przypadku nie ma obaw zakłócenia funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku jako całości[66]. Tego rodzaju dualizm wydaje się stać w sprzeczności z samym sensem u.z.s. Sami projektodawcy, powołując się na poglądy doktryny, wskazali, że nie każdy przedsiębiorca wpisany do CEIDG posiada przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. (w znaczeniu przedmiotowym)[67]. Zatem za kontrowersyjną należy uznać konstrukcję art. 2 ust. 2 u.z.s., która obejmuje swym zakresem tylko przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., podczas gdy w zarówno z uzasadnienia ustawy, jak i z samej jej treści wynika, że ustawa ma dotyczyć także podmiotów niespełniających wymogów określonych w ww. przepisie.

W doktrynie wskazuje się również pogląd zgodnie, z którym w skład przedsiębiorstwa w spadku mogą wchodzić tylko składniki przysługujące właścicielom

[65] *Tamże*.
[66] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 152.
[67] R. Morek, *Komentarz do art. 55^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2024, t. 24; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 8.

przedsiębiorstwa w spadku wskazanym w art. 3 u.z.s. Przemawia za tym fakt, iż w odmiennym przypadku zarządca sukcesyjny zarządzałby rzeczą należącą do osoby, która nie ma wobec niego żadnych praw (np. możliwości wpływu na jego wybór), ani obowiązków (np. obowiązku wypłaty wynagrodzenia). Tym samym składnik majątku, który np. w drodze zapisu windykacyjnego lub darowizny na wypadek śmierci został nabyty przez daną osobę, nie wchodzi w skład przedsiębiorstwa w spadku, choćby osoba ta była zgodnie z art. 3 u.z.s. jednym z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[68]. Sytuacja przedsiębiorstwa w spadku stałaby się bardzo problematyczna w sytuacji, gdyby bez danego składnika prowadzenie działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwo było utrudnione, bądź niemożliwe. Wydaje się, że prawodawca pomimo konstytucyjnej ochrony prawa własności w Polsce, powinien przewidzieć w u.z.s. możliwość korzystania przez zarządcę sukcesyjnego z takiego składnika przedsiębiorstwa, bez którego prowadzenie działalności gospodarczej jest znacznie utrudnione bądź niemożliwe. Możliwość ta mogłaby zostać obarczona obowiązkiem uzyskania zgody zapisobiercy windykacyjnego albo w braku jego zgody – zgodą sądu. W obecnym stanie prawnym zarządca sukcesyjny mógłby korzystać z takiego przedmiotu, gdy została zawarta stosowna umowa np. sprzedaży, użyczenia, najmu czy dzierżawy pomiędzy nim a zapisobiercą windykacyjnym. Na marginesie należy zauważyć, że sam przedsiębiorca może również w testamencie rozrządzić danym składnikiem majątku w drodze zapisu zwykłego np. pod warunkiem zawieszającym w postaci wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[69].

2.3. Kryterium funkcjonalne

W ramach kryterium funkcjonalnego ustawodawca wskazał w art. 2 ust. 1 u.z.s., że w skład przedsiębiorstwa w spadku można zaliczyć tylko taki składnik, który przeznaczony był do wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę[70]. *A contrario* przedsiębiorstwo w spadku nie obejmuje zatem składników majątkowych, które w chwili śmierci stanowiły mienie przedsiębiorcy, ale nie były przeznaczone do wykonywania działalności np. jego rzeczy osobiste[71].

Ocena przeznaczenia bądź nieprzeznaczenia danego składnika majątku do wykonywania działalności gospodarczej powinna zostać dokonana na chwilę śmierci spadkodawcy. Tym samym składnik, który przed śmiercią przedsiębiorcy przestał być

[68] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 124.
[69] *Tamże*, t. 125.
[70] *Tamże*, t. 126.
[71] M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 25.

wykorzystywany do prowadzenia działalności gospodarczej, nie będzie wchodził w skład przedsiębiorstwa w spadku. W odwrotnej sytuacji natomiast dany składnik, który wcześniej nie był wykorzystywany do działalności gospodarczej, ale na moment śmierci przedsiębiorcy był jednak do tego celu używany, zostanie zaliczony w skład przedsiębiorstwa w spadku. Bez znaczenia pozostaje natomiast przeznaczenie danego przedmiotu już po śmierci przedsiębiorcy[72].

Słusznie wskazuje się w doktrynie, że oceniając przeznaczenie danego składnika majątku, należy brać pod uwagę rzeczywisty cel do jakiego był on wykorzystywany[73]. Oczywiście można brać pod uwagę m.in.: dokumenty księgowe przedsiębiorstwa zwłaszcza ewidencję księgową lub podatkową, wykaz środków trwałych czy wykaz wyposażenia[74], jednakże należy odrzucić pogląd, zgodnie z którym wyżej wskazane wykazy będą miały decydujący bądź wyłączny charakter[75]. Powinny one mieć co najwyżej charakter pomocniczy. Po pierwsze, nierzadko przedmioty uwzględnione w takiej dokumentacji są w rzeczywistości nabywane przez przedsiębiorców do celów prywatnych, a strukturę przedsiębiorstwa wykorzystuje się tylko do odzyskania podatku od towarów i usług bądź zaliczenia zapłaconej ceny do kosztów uzyskania przychodu[76]. Po drugie, wyżej wskazana dokumentacja może nie uwzględniać zmiany przeznaczenia danego przedmiotu, tym samym określony składnik będzie od pewnego czasu wykorzystywany np. do celów prywatnych, lecz w dokumentacji będzie widniał jako składnik danego przedsiębiorstwa. Możliwe jest również zaistnienie sytuacji, w której dany składnik nie zostanie przed śmiercią przedsiębiorcy uwzględniony w dokumentacji, pomimo faktu, iż stanowi on już część składową przedsiębiorstwa np. faktura za dany przedmiot zostanie wystawiona dzień po śmierci przedsiębiorcy. Ponadto dokumentacja przedsiębiorstwa może nie uwzględniać wszystkich jego części składowych. Słuszność wskazanego stanowiska zdaje się potwierdzać treść art. 2 ust. 1 u.z.s., która wskazuje wprost, że przedsiębiorstwo w spadku obejmuje takie składniki, które przeznaczone są do wykonywania działalności gospodarczej. Prawodawca nie odwołuje się do żadnego rejestru czy dokumentacji, lecz wskazuje kryteria, które należy brać pod uwagę przy uwzględnianiu składników danego przedsiębiorstwa. Zamiarem prawodawcy było zatem umożliwienie kontynuacji przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy działalności gospodarczej w ramach podmiotu, który ma taki sam

[72] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 128.
[73] *Tamże*, t. 131.
[74] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 16.
[75] Tak: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 92; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[76] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 131.

albo maksymalnie zbliżony kształt do przedsiębiorstwa zmarłego przedsiębiorcy, przynajmniej na moment jego śmierci. Zastosowanie wszelkiego rodzaju wykazów bądź dokumentacji przedsiębiorstwa jako jedynego kryterium przy ustalaniu jego składników mogłoby znacznie zaburzyć ten cel. Argument ten jest słuszny zwłaszcza w sytuacji, kiedy dokumentacja przedsiębiorstwa jest zbyt skromna, niekompletna, sprzeczna, bądź w ogóle jej nie ma – ze względu na częściowe albo całkowite zniszczenie. Tym samym ustalenie składników danego podmiotu tylko i wyłącznie przy jej użyciu byłoby znacznie utrudnione czy wręcz niemożliwe. W skład przedsiębiorstwa w spadku będą zatem wchodziły także pojedyncze przedmioty majątkowe, które przedsiębiorca wykorzystywał w działalności, a które nie były częściami składowymi przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., aczkolwiek słuszny wydaje się wyrażony w literaturze pogląd, iż dotyczy to składników stanowiących majątek osobisty przedsiębiorcy, gdyż przedmioty majątkowe objęte współwłasnością małżeńską, a nienależące do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., będą stanowić jedynie składnik masy spadkowej, nieobjęty zakresem przedsiębiorstwa w spadku. W skład przedsiębiorstwa w spadku będzie mógł być zaliczony co najwyżej udział w takich przedmiotach[77].

Przepisy u.z.s. nie wskazują wprost, czy określone składniki majątku mają pozostawać tylko i wyłącznie w bezpośrednim związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, czy też należy uwzględnić także tego rodzaju przedmioty, które pozostają w pośrednim związku z prowadzoną działalnością gospodarczą bądź były one wykorzystywane zarówno do celów związanych z prowadzoną działalnością, jak i do innych celów np. osobistych, rodzinnych, dobroczynnych, religijnych itp.[78]. Artykuł 2 ust. 1 u.z.s. wskazuje jedynie, że przedsiębiorstwo w spadku obejmuje składniki przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej. Należy zatem domniemywać, że ustawodawca chciał zaliczyć w skład przedsiębiorstwa w spadku zarówno składniki pozostające w bezpośrednim, jak i w pośrednim związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. W przypadku pierwszych z ww. przedmiotów w zasadzie nie budzi to wątpliwości. Będą nimi np. rzeczy będące własnością przedsiębiorcy sprzedawane jako towary w sklepie przez niego prowadzonym[79], maszyny rolnicze wykorzystywane do świadczenia usług rolniczych[80], samochody ciężarowe wykorzystywane do świadczenia usług transportu, autobusy wykorzystywane do przewozu osób w przedsiębiorstwie transportowym itp. W przypadku składników majątku mających pośredni związek z prowadzoną działalnością również uznaje

[77] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 153.
[78] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 141.
[79] *Tamże*, t. 139.
[80] Dotyczy przypadków, gdy rolnik prowadzi np. działalność usługową na podstawie wpisu do CEIDG.

się, że spełniają one kryterium funkcjonalne. Przykładowo rzeczy będące własnością przedsiębiorcy, a wchodzące w skład jego biura mogą nie być związane ze świadczonymi przez niego usługami, jednakże są one wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej. Słusznie wskazuje się w doktrynie, że zarządca sukcesyjny powinien mieć do dyspozycji te same składniki majątkowe, które do prowadzenia działalności gospodarczej wykorzystywał zmarły przedsiębiorca[81]. Istotne jest bowiem, aby zarówno zarządca sukcesyjny, jak i następcy prawni zmarłego przedsiębiorcy mogli kontynuować daną działalność. Przepisy powinny bowiem umożliwiać im nie tylko kontynuowanie działalności gospodarczej jako takiej, ale kontynuowanie działalności gospodarczej o profilu takim samym bądź maksymalnie zbliżonym do tej prowadzonej przez zmarłego przedsiębiorcę. Ewentualna zmiana charakteru działalności może natomiast wynikać z dobrowolnej decyzji następców prawnych.

Jeżeli dany składnik majątku ma charakter podzielny to można dokonać jego podziału. Tak będzie w przypadku wierzytelności lub długu, które jeżeli dotyczą świadczeń podzielnych, mogą zostać spełnione częściowo, chyba że przyjęcie takiego świadczenia narusza uzasadniony interes wierzyciela (art. 450 k.c.)[82]. Jeżeli zatem przedsiębiorca był najemcą nieruchomości, którą częściowo wykorzystywał do prowadzenia działalności gospodarczej, a częściowo w innym celu, to zobowiązanie do zapłaty czynszu należy zaliczyć do przedsiębiorstwa w spadku nie w całości, ale tylko w odpowiedniej części[83].

W doktrynie pojawiła się również propozycja usunięcia kolizji celów w drodze tak zwanego intelektualnego podziału uprawnienia lub obowiązku. Miałoby to na celu wyraźne zakreślenie kompetencji zarządcy sukcesyjnego bez nabywania przez kogokolwiek dodatkowych praw. Dotyczy to m.in. przypadków, kiedy zmarły przedsiębiorca był właścicielem domu, który był wykorzystywany do celów zarówno osobistych (np.

[81] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 141.

[82] Więcej nt. uzasadnionego interesu wierzyciela uzasadniającego odmowę przyjęcia świadczenia częściowego zob. [w:] A. Janiak, *Wymagalność roszczenia z tytułu nienależnego świadczenia. Glosa do wyroku SN z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 769/00*, PiP 2002, nr 8, s. 106-110; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014, s. 324; A. Janiak, *Komentarz do art. 450 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 6-7; R. Morek, *Komentarz do art. 450 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 7-9; K. Zagrobelny, *Komentarz do art. 450 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 4; W. Popiołek, *Komentarz do art. 450 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 6-7; A. Doliwa, *Komentarz do art. 450 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 6; W. J. Katner, *Odpowiedzialność przedsiębiorcy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania* [w:] *Prawo umów handlowych. System Prawa Handlowego. Tom 5A* (red. M. Stec), Warszawa 2020, s. 535. Zob. także: M. Czarnecki, L. Bagińska, *Komentarz do art. 39 p.w.* [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz* (M. Czarnecki, L. Bagińska), Legalis 2018, t. 25-29; M. Kaliński, *Komentarz do art. 39 p.w.* [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz* (J. Jastrzębski, M. Kaliński), LEX/el 2014, t. 3; A. Szpunar, *Komentarz do art. 39 p.w.* [w:] *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego* (A. Szpunar), LEX/el 2001, t. 1.

[83] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 143.

zamieszkanie z rodziną), jak i zawodowych (np. prowadzenie biura, zakładu krawieckiego, działalności zegarmistrzowskiej itp.). W skład przedsiębiorstwa w spadku powinna zatem wejść wierzytelność (wierzytelność przysługująca wobec właściciela, której treścią jest nieodpłatne używanie części nieruchomości)[84] umożliwiająca korzystanie z nieruchomości w określony sposób. Choć jak słusznie się wskazuje, jest to dość sztuczny twór, jednakże umożliwia zarządcy sukcesyjnemu zarządzanie takimi składnikami majątku, jakie miał do dyspozycji zmarły przedsiębiorca przed swoją śmiercią[85]. Tego typu rozwiązanie, choć słuszne, może być bardzo problematyczne. Wymaga ono bowiem zgodności i zaufania pomiędzy spadkobiercami, a zarządcą sukcesyjnym. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, w których danych składników majątku nie da się oddzielić bądź wyodrębnić. W przypadku nieruchomości można bowiem wyobrazić sobie, że określony pokój bądź pokoje były wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej, jednakże nadal pozostaje pewna przestrzeń wspólna np. łazienka, korytarz, wejście, z której mogą wspólnie korzystać spadkobiercy i zarządca sukcesyjny, chyba że obie części danej nieruchomości można „wydzielić" na tyle, aby korzystanie ze strefy przeznaczonej do działalności gospodarczej nie miało wpływu na korzystanie ze strefy prywatnej np. nieruchomość posiada odrębne wejścia i pomieszczenia do prowadzenia działalności gospodarczej i działalności niegospodarczej.

Sytuacja znacznie się komplikuje, kiedy dokonanie tego rodzaju „podziału intelektualnego" jest niemal niemożliwe bądź nieracjonalne. Dotyczy to sytuacji, kiedy dany składnik majątku był wykorzystywany zarówno do celów gospodarczych, jak i niegospodarczych, ale w taki sposób, że rozgraniczenie obu sfer jest znacznie utrudnione. Bardzo trudno byłoby korzystać zarządcy sukcesyjnemu np. z samochodu osobowego, którego jednocześnie używa małżonek zmarłego przedsiębiorcy do celów prywatnych[86] albo nieruchomości, w której obszar przeznaczony do prowadzenia działalności gospodarczej i prywatnej nie został wyodrębniony. Wskazanych problemów nie rozwiązuje przy tym w pełni zastosowanie takich rozwiązań prawnych jak podział *quoad usum* czy *carsharing*.

W doktrynie postuluje się, że należy tego rodzaju sytuacje rozstrzygnąć jednoznacznie tzn. dokonać dychotomicznego podziału składników majątku na te należące i nienależące do przedsiębiorstwa w spadku, a kwalifikacja danego przedmiotu powinna

[84] *Tamże*, t. 144
[85] Wydaje się, że stanowisko to zostało aprobowane w: K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 163.
[86] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań po śmierci przedsiębiorcy (zarząd sukcesyjny: nowa instytucja polskiego prawa spadkowego)* [w:] *Wykonanie zobowiązań. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Adamowi Brzozowskiemu* (red. K. Bilewska, W. J. Kocot, D. Krekora-Zając), Warszawa 2021, s. 378

zależeć od tego, jaki cel używania danego przedmiotu jest przeważający. Dokonując tego, zarządca sukcesyjny powinien wziąć pod uwagę wszelkie elementy stanu faktycznego tzn.: od jak dawna dany składnik wykorzystywany jest do prowadzenia działalności gospodarczej, ile czasu w ciągu doby, tygodnia czy miesiąca wykorzystywany był do celów gospodarczych, a ile do prywatnych, czy dany składnik jest jedynym tego rodzaju składnikiem używanym do prowadzenia działalności gospodarczej, czy też przedsiębiorca miał alternatywne składniki, w jakim celu wykorzystywany jest składnik majątku w przypadku działalności niegospodarczej i jak istotny jest ten cel[87].

Z jednej strony zastosowanie podziału dychotomicznego wydaje się stanowić rozwiązanie korzystne dla zarządcy sukcesyjnego. Eksponuje ono znaczenie kontynuowania działalności gospodarczej i wręcz podkreśla jej nadrzędny cel. Należy jednak zadać pytanie, czy tak znaczne ograniczenie praw spadkobierców było celem prawodawcy i jest ono zgodne z konstytucyjną ochroną prawa własności. W gruncie rzeczy kwestia kwalifikacji danego przedmiotu jako składnika przedsiębiorstwa w spadku należy do obowiązków zarządcy sukcesyjnego, który zgodnie z art. 28 ust. 1 u.z.s. ma obowiązek sporządzić i złożyć przed notariuszem wykaz inwentarza. Lepszym rozwiązaniem jest w przypadku tzw. składników mieszanych, dążenie przez zarządcę sukcesyjnego, jeżeli jest taka możliwość, do osiągnięcia porozumienia ze spadkobiercami. Może bowiem dojść do sytuacji, w której przy zgodnej woli spadkobierców i zarządcy sukcesyjnego możliwe będzie wspólne korzystanie ze składników majątku, nawet w przypadku, gdy ,,podział intelektualny" wydaje się trudny czy wręcz niemożliwy. Byłaby to sytuacja umożliwiająca kontynuację działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy, przy jednoczesnej, zmniejszonej do minimum ingerencji w sferę prywatną spadkobierców. Ze względu na rodzinny charakter tego rodzaju podmiotów, sztywna kwalifikacja tzw. składników mieszanych, powinna być albo wynikiem porozumienia pomiędzy spadkobiercami a zarządcą sukcesyjnym, albo ostatecznością – w przypadku całkowitego braku porozumienia pomiędzy spadkobiercami a zarządcą sukcesyjnym.

Aby uniknąć sytuacji, w której dany składnik majątku, mający dla spadkobiercy bądź spadkobierców duże znaczenie w sferze niegospodarczej, zostanie włączony w skład przedsiębiorstwa w spadku, za uzasadnione należy uznać, aby prawodawca zamieścił w u.z.s. przepis umożliwiający spadkobiercy wyłączenie danego składnika majątku z przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli spadkobierca uprawdopodobni, że bez korzystania z tego przedmiotu nie jest on w stanie prowadzić działalności gospodarczej. Obecnie w braku tego

[87] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 146-148.

rodzaju przepisu, jedyną możliwością w pełni rozstrzygającą przynależność danego składnika majątku do majątku związanego z działalnością gospodarczą bądź majątku osobistego jest dokonanie przez przedsiębiorcę jeszcze za życia odpowiedniego rozporządzenia danym składnikiem majątku na rzecz określonego spadkobiercy poprzez zastosowanie zapisu windykacyjnego. W takim przypadku dany składnik majątku nie będzie wchodził w skład przedsiębiorstwa w spadku.

2.4. Kryterium czasowe

Wydaje się, że oprócz wskazanych wyżej kryteriów przedmiotowego, podmiotowego i funkcjonalnego przynależności danego składnika majątku do przedsiębiorstwa w spadku ze względu na specyfikę tworu, jakim jest przedsiębiorstwo w spadku, wyróżnić należy również czasowe kryterium przynależności danego składnika majątku do przedsiębiorstwa w spadku. W pierwszej kolejności przedsiębiorstwo w spadku obejmuje składniki z chwili śmierci przedsiębiorcy (art. 2 ust. 1 u.z.s.). Prawodawca posłużył się przy tym terminem „chwila", co w praktyce oznacza konkretną godzinę i minutę i na ten moment należy oceniać przynależność danego składnika do przedsiębiorstwa w spadku. Dzięki wskazaniu „chwili" śmierci, a nie dnia nie budzi, że jeżeli do zbycia danego składnika doszło tego samego dnia przed śmiercią przedsiębiorcy, to *a contrario* nie wchodzi on w skład przedsiębiorstwa w spadku.

Przedsiębiorstwo w spadku obejmuje również te składniki, które zostały nabyte w ramach czynności zachowawczych w okresie od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego (art. 2 ust. 3 u.z.s.). W jego skład będą zatem wchodzić składniki nabyte w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego w okresie do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, jeżeli nie został on ustanowiony wraz ze śmiercią przedsiębiorcy, a także składniki nabyte w okresie, gdy po odwołaniu zarządcy sukcesyjnego nikt nie sprawuje tej funkcji. Wskazane okresy mogą przy tym wystąpić wielokrotnie, gdyż ustawodawca nie wskazuje ograniczeń, co do liczby możliwych odwołań zarządcy sukcesyjnego. Należy przy tym podkreślić, iż wskazany okres będzie trwał do momentu wpisu nowego zarządcy do CEIDG. Tym samym składniki nabyte w okresie od chwili powołania zarządcy sukcesyjnego do momentu jego wpisu do ewidencji należy zakwalifikować jako nabyte w okresie sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego, o ile dokonały tego osoby uprawnione. *A contrario* składniki zbyte w ww. okresie przestają wchodzić w skład przedsiębiorstwa w spadku.

W skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzą również składniki nabyte przez zarządcę sukcesyjnego, czyli w okresie, kiedy pełnił on swoją funkcję. Zarządca sukcesyjny rozpoczyna pełnić swoją funkcję w chwili śmierci przedsiębiorcy, jeżeli doszło do skutecznego ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez zmarłego przedsiębiorcę. W przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy początkiem pełnienia przez niego funkcji jest chwila dokonania jego wpisu do CEIDG. Wydaje się, że w przypadku następczego powołania zarządcy sukcesyjnego również decydująca powinna być chwila wpisu w ewidencji, aczkolwiek art. 12 ust. 11 u.z.s. nie stosuje się odpowiednio, tym samym okres pełnienia przez niego swojej funkcji rozpoczyna się już momentem powołania. Eliminuje to również przypadki możliwości wystąpienia luki pomiędzy dokonaniem wpisu, a jego ujawnieniem w ewidencji. Zarządca sukcesyjny kończy natomiast pełnić swoją funkcję wraz z dniem śmierci, dniem ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych, chwilą odwołania, upływem dwóch tygodni od dnia złożenia oświadczenia o rezygnacji, chyba że wcześniej powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego, dniem uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej orzeczonego na podstawie prawa upadłościowego bądź prowadzenia określonej działalności gospodarczej na podstawie kodeksu karnego, o ile wcześniej nie ziściła się którakolwiek z przesłanek wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Podobnie jak w przypadku zachowawczego zarządu sukcesyjnego składniki majątku zbyte w okresie sprawowania przez zarządcę sukcesyjnego swojej funkcji przestają wchodzić w skład przedsiębiorstwa w spadku.

Okresy sprawowania funkcji przez zarządcę sukcesyjnego i wykonywania zachowawczego zarządu sukcesyjnego mogą przy tym występować wielokrotnie i przeplatać się z wykonywaniem zarządu zachowawczego. Problematyczne wydaje się przy tym rozróżnienie wskazanych okresów zwłaszcza w przypadku następczego powołania zarządcy sukcesyjnego, gdyż z jednej strony prawodawca powiązał utratę przez niego uprawnień z chwilą odwołania i dniem śmierci, a z drugiej strony przyznał podmiotom wskazanym w art. 14 u.z.s. stosowne kompetencje dopiero „od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję", czyli zgodnie z regułami k.c. dotyczącymi oznaczenia terminów od dnia następnego. Celem wykluczenia istnienia luki w tym zakresie należy przyjąć, że okres sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego wygasa wraz z chwilą śmierci bądź odwołania, a okres wykonywania czynności zachowawczych rozpoczyna się wraz z chwilą zaistnienia ww. zdarzeń. Zatem składniki majątku nabyte chwilę po śmierci bądź odwołaniu zarządcy sukcesyjnego będą kwalifikowane jako składniki nabyte w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego, o ile wraz z ww. momentem funkcji zarządcy sukcesyjnego nie objęła inna osoba.

3. Kryterium czasowe istnienia przedsiębiorstwa w spadku

Ze względu na tymczasowy charakter przedsiębiorstwa w spadku zasadne wydaje się wyszczególnienie kryterium czasowego jego istnienia. W przeciwieństwie do kryterium czasowego przynależności danego składnika majątku do przedsiębiorstwa w spadku kryterium czasowe istnienia przedsiębiorstwa w spadku odnosi się do wskazanego tworu jako całości (agregatu), a nie jego poszczególnych składników (klasy). Prawodawca nie wskazał wprost okresu, w jakim funkcjonuje przedsiębiorstwo w spadku, określenie tych ram czasowych jest jednakże możliwe na podstawie rekonstrukcji przepisów u.z.s.[88]

Momentem powstania przedsiębiorstwa w spadku będzie najczęściej chwila śmierci danego przedsiębiorcy[89], gdyż wtedy zarząd sukcesyjny może zostać najwcześniej ustanowiony na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. Jednakże nie sposób zgodzić się z poglądem, zgodnie z którym każde przedsiębiorstwo w spadku powstaje z chwilą śmierci przedsiębiorcy[90]. W przypadku bowiem braku zawarcia w akcie zgonu daty śmierci przedsiębiorcy albo oznaczenia chwili jego śmierci w postanowieniu stwierdzającym zgon za moment powstania przedsiębiorstwa w spadku należy uznać dzień, w którym znaleziono zwłoki przedsiębiorcy albo uprawomocniło się postanowienie stwierdzające zgon, co pośrednio wynika z art. 12 ust. 10 u.z.s.[91] Powstanie przedsiębiorstwa w spadku nierozerwalnie związane jest z powstaniem uprawnienia do ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Niemniej jednak przedsiębiorstwo w spadku rozpoczyna swój byt niezależnie od tego, czy zarząd sukcesyjny został skutecznie ustanowiony za życia przedsiębiorcy, czy też dokonali tego po śmierci przedsiębiorcy jego następcy prawni[92]. Przepisy u.z.s. nie warunkują bowiem zaistnienia przedsiębiorstwa w spadku od powołania zarządcy sukcesyjnego[93].

---

[88] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 26.
[89] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 26; A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 229; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 115; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 23; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1…*, s. 93; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym…*, s. 54; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77; P. Widerski, *Zapis windykacyjny przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w przedsiębiorstwie w spadku,* KP 2023, nr 1, s. 236; R. Wrzecionek, *Podmiotowość prawnopodatkowa przedsiębiorstwa w spadku* [w:] *Problemy pogranicza prawa cywilnego. Boundary problems of civil law* (red. R. Szczepaniak), Warszawa 2022, s. 193; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 162; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym w kontekście sukcesji firm rodzinnych w Polsce*, NPN 2019, nr 1, s. 50.
[90] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 42.
[91] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 26.
[92] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 229.
[93] R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 193.

Ustawodawca nie wskazał wprost momentu, w którym przedsiębiorstwo w spadku przestaje istnieć[94]. Należy przyjąć, że datą końcową jego istnienia będzie natomiast dzień, w którym upływa termin do powołania zarządcy sukcesyjnego bądź dzień wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[95]. W pierwszym ze wskazanych przypadków uprawnienie to wygasa z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, chyba że akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon – wtedy przedsiębiorstwo w spadku kończy swój byt po upływie dwóch miesięcy od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon, co wynika pośrednio z art. 12 ust. 10 u.z.s. W przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwo w spadku kończy swój byt, gdy zaistnieje jedna z przesłanek wskazanych w art. 59 ust. 1 u.z.s.[96] Nie można zgodzić się natomiast z poglądem, według którego datę końcową istnienia przedsiębiorstwa w spadku wskazuje także art. 30 ust. 2 i ust. 5 ustawy o CEIDG[97]. Ustawodawca wskazał bowiem, w nim że przedsiębiorca zostaje wykreślony z ewidencji niezwłocznie po upływie 2 miesięcy od dnia jego śmierci albo znalezienia jego zwłok, jednakże nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym upłynął ten okres. Tym samym w CEIDG może nadal widnieć wpis przedsiębiorcy z dodaniem oznaczenia „w spadku", choć okres 2 miesięcy już upłynął, kończąc byt przedsiębiorstwa w spadku.

Problematyczna pozostaje kwestia określenia minimalnego czasu istnienia przedsiębiorstwa w spadku. Choć uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego wygasa – jak wskazano w art. 12 ust. 10 u.z.s. – z upływem 2 miesięcy, to jednak wcześniej mogą zostać spełnione inne przesłanki określone w art. 59 ust. 1 u.z.s. Jednoznacznie można natomiast określić górną granicę czasową istnienia przedsiębiorstwa w spadku. Z reguły będzie nią upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, co wynika pośrednio z art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s. W wyjątkowych sytuacjach będzie to upływ maksymalnie 5 lat od tej daty (art. 60 ust. 1 u.z.s.)[98].

---

[94] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 121.

[95] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 230; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 93; R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 193. Odmienny pogląd wyraził R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 121, który wskazał, że nie można utożsamiać momentu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jak również momentu wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego z momentem zakończenia istnienia przedsiębiorstwa w spadku.

[96] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 27; A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 230.

[97] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 27.

[98] Sąd może z ważnych przyczyn przedłużyć okres zarządu sukcesyjnego, jednakże na czas nie dłuższy niż 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy bądź znalezienia jego zwłok albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon w przypadku braku daty zgonu przedsiębiorcy w akcie zgonu, albo oznaczenia terminu jego zgonu w postanowieniu stwierdzającym zgon.

4. Pasywa przedsiębiorstwa w spadku

Na gruncie u.z.s. sporna pozostaje kwestia pasywów (długów) związanych z prowadzoną przez spadkodawcę działalnością gospodarczą. Rozważenia wymaga problem dotyczący wchodzenia bądź niewchodzenia w skład przedsiębiorstwa w spadku długów związanych z prowadzoną działalnością.

Przeważające wydaje się stanowisko, zgodnie z którym długi związane z prowadzoną działalnością gospodarczą nie wchodzą w skład przedsiębiorstwa w spadku[99]. W pierwszej kolejności wynika to z wykładni art. 2 ust. 1 u.z.s., który *in fine* stanowi, że przedsiębiorstwo w spadku obejmuje składniki stanowiące „mienie". Większość przedstawicieli doktryny jest zgodna, że termin ten zawsze odnosi się do aktywów[100]. Wskazany pogląd znajduje potwierdzenie w orzecznictwie[101]. Ponadto w doktrynie wskazuje się, że odpowiedzialność za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku uregulowana została w art. 32 u.z.s.[102], co można uznać za rozwiązanie analogiczne tego zawartego w art. 55^4 k.c.

Przeciwnicy wskazanego stanowiska uważają, że przedsiębiorstwo w spadku, jako majątek odrębny, nawiązuje do szerokiego pojęcia majątku, obejmującego swym zakresem także zobowiązania[103]. Ich zdaniem treść art. 32 u.z.s. nie stoi na przeszkodzie zaliczeniu w poczet przedsiębiorstwa w spadku także pasywów, gdyż wskazany wyżej przepis obejmuje tylko i wyłącznie zobowiązania powstałe po śmierci spadkodawcy, a ponadto nie wskazuje,

---

[99] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 12; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 18.

[100] M. Bednarek, *Mienie. Komentarz do art. 44-55[3] Kodeksu cywilnego*, Kraków 1997, s. 30-31; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 137; Ł. Żelechowski, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 21; M. Balwicka-Szczyrba, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 1; W. Pawlak, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 3; R. Świrgoń-Skok, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 1; A. Kaźmierczyk, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 2; W. J. Katner, *Przedmioty stosunku cywilnoprawnego* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo...*, s. 1298; E. Niezbecka, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2012, t. 1; S. Rudnicki, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna* (S. Dmowski, S. Rudnicki), LEX/el 2011, t. 2; K. Piasecki, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz* (K. Piasecki), LEX/el 2003, t. 5. Na temat pojęcia „majątek" zob.: A. Dyoniak, *Pojęcie majątku w prawie cywilnym*, PiP 1985, nr 11-12, s. 123, gdzie wskazuje się, że prawodawca posługuje się terminem „majątek" zarówno w wąskim, jak i w szerokim znaczeniu.

[101] Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 3 grudnia 2009 r., sygn. II CSK 215/09, Legalis nr 303899.

[102] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 18; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51.

[103] O pojęciu majątku w szerokim znaczeniu zob.: A. Dyoniak, *Pojęcie majątku...*, s. 121-122.

co wchodzi w skład przedsiębiorstwa w spadku. Ponadto nie należy poprzestawać na wykładni językowej art. 2 ust. 1 u.z.s., gdyż prowadziłoby to do wniosku, że zarządca sukcesyjny jest upoważniony i zobowiązany jedynie do zarządzania aktywami przedsiębiorstwa, natomiast pasywa pozostają poza zakresem jego obowiązków. Stałoby to w sprzeczności z dalszymi przepisami u.z.s., a zwłaszcza z art. 29[104].

Rozważając oba poglądy przychylić należy się do przeważającego stanowiska, zgodnie z którym w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzą tylko aktywa[105]. Po pierwsze, wynika to ze zgodnego stanowiska doktryny, dotyczącego definiowania mienia jako wyłącznie aktywów. Inne rozumienie wskazanego pojęcia na gruncie u.z.s. doprowadziłoby do swego rodzaju chaosu legislacyjnego i stałoby w sprzeczności z zasadami wykładni, zwłaszcza zakazem wykładni homonimicznej[106]. Należy przyjąć, że jeżeli prawodawca chciałby, żeby na gruncie u.z.s. pojęcie mienia rozumiano w inny sposób, to wskazałby to wprost w przepisie albo przynajmniej wynikałoby to z uzasadnienia do projektu u.z.s. Po drugie, wykładnia art. 32 u.z.s. zgodnie, z którą przepis ten obejmuje jedynie zobowiązania powstałe po śmierci przedsiębiorcy, wydaje się wzbudzać pewne kontrowersje. Przepis ten należy raczej traktować jako regulację analogiczną do art. 55^4 k.c. Należy przyjąć, że gdyby prawodawca chciał, aby w art. 32 u.z.s. ujęta została jedynie odpowiedzialność za zobowiązania powstałe po śmierci przedsiębiorcy, to sformułowałby wskazany przepis inaczej np. „Za zobowiązania powstałe w toku prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku…". Obecna treść art. 32 u.z.s. skłania zatem do przyjęcia, iż obejmuje on swym zakresem odpowiedzialność zarówno za zobowiązania powstałe przed, jak i po śmierci przedsiębiorcy, natomiast przedsiębiorstwo w spadku, o którym stanowi art. 2 u.z.s. obejmuje jedynie aktywa przedsiębiorstwa.

5. Oznaczenie przedsiębiorstwa w spadku

Na podstawie art. 17 ust. 1 u.z.s. zarządca sukcesyjny prowadząc przedsiębiorstwo w spadku, posługuje się dotychczasową firmą przedsiębiorcy, dodając oznaczenie „w spadku". Celem wskazanego przepisu jest przede wszystkim rozstrzygnięcie wątpliwości. W jego braku sporne byłoby, czy firma ma składać się z imienia i nazwiska zmarłego przedsiębiorcy, zarządcy sukcesyjnego, czy też właścicieli przedsiębiorstwa w spadku.

[104] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 98.
[105] K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51.
[106] T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2019, s. 248; S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa...*, s. 84.

Ponadto w tym ostatnim przypadku do momentu wydania dokumentu potwierdzającego nabycie spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie są znani[107]. Użycie nazwisk spadkobierców czy zapisobiercy windykacyjnego byłoby zatem nadmiernie uciążliwe, a nawet w pewnych okolicznościach niemożliwe[108]. Nadmierna uciążliwość wynikałaby chociażby z faktu, iż w przypadku zbyt dużej liczby spadkobierców firma przedsiębiorstwa byłaby zbyt długa. Prawodawca, stosując ten zabieg, ułatwił kontynuowanie działalności zmarłego przedsiębiorcy przez zarządcę sukcesyjnego. Jak słusznie podkreślono w doktrynie, w firmie ogniskuje się często siła, z jaką przedsiębiorstwo przyciąga klientelę[109]. Zmiana firmy mogłaby bowiem prowadzić do unicestwienia dotychczasowego wizerunku i dodatniego skojarzenia oraz gospodarczych funkcji dotychczasowej firmy[110]. Rozwiązanie przewidziane przez prawodawcę w art. 17 u.z.s. było zatem konieczne, dla realizacji celów u.z.s. Wadą wskazanego rozwiązania jest jednak fakt, iż firma przedsiębiorcy z oznaczeniem „w spadku" może być myląca, chociażby z tego względu, że nie daje żadnych informacji co do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[111]. Pogląd ten należy uznać za słuszny, jednakże ciężko jest wymagać wskazania właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w sytuacji, gdy nie są oni jeszcze znani. Na początkowym etapie, tj. przed stwierdzeniem nabycia spadku po zmarłym przedsiębiorcy, właściciele przedsiębiorstwa w spadku mogą nie być jeszcze w ogóle zidentyfikowani. Okres ten może trwać tygodnie, a nawet miesiące[112]. Gdyby firma musiała zawierać ich imiona i nazwiska paraliżowałoby to w praktyce funkcjonowanie przedsiębiorstwa w spadku, uniemożliwiając jego działanie niemal na każdej płaszczyźnie m.in. gospodarczej, podatkowej itd. Ustawodawca zminimalizował ryzyko wprowadzania przez firmy w błąd poprzez dodanie oznaczenia „w spadku", które poniżej zostało poddane dodatkowej analizie.

Drugim celem wskazanego przepisu jest uniknięcie problemów związanych z obowiązkiem uzyskania zgody na umieszczenie w firmie nazwiska zmarłego przedsiębiorcy po jego śmierci. Na podstawie art. 43^8 §2 k.c. w zw. z art. 43^8 §1 k.c. wymagana jest na to zgoda małżonka i dzieci zmarłego. Jak słusznie wskazano w doktrynie obowiązek uzyskania takiej zgody, mógłby w odniesieniu do przedsiębiorstwa w spadku unicestwić ideę

[107] K. Górniak, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[108] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 31; J. Bieluk*, Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 67; S. Babiarz, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[109] K. Górniak, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[110] S. Babiarz, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[111] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 68.
[112] K. Kopystyński, *Zarządca sukcesyjny jako przedsiębiorca,* PUG 2019, nr 6, s. 22.

kontynuowania działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy[113]. Należy przyjąć, że z uwagi na bezwzględny charakter art. 17 ust. 1 u.z.s. oraz obowiązek jego ścisłej wykładni uzyskanie zgody podmiotów wskazanych w art. 43^8 §2 k.c. nie jest w odniesieniu do przedsiębiorstwa w spadku wymagane[114]. Przepis ten upoważnia zarządcę sukcesyjnego do posługiwania się dotychczasową firmą zmarłego przedsiębiorcy, jednakże z dodaniem oznaczenia „w spadku"[115]. Artykuł 17 ust. 1 u.z.s. stanowi zatem *lex specialis* w odniesieniu do ogólnej zasady wyrażonej w art. 43^5 §3 zd. 2 k.c., wyraża tym samym w zakresie firmy zasadę kontynuacji działalności gospodarczej przedsiębiorstwa zmarłej osoby fizycznej lub wspólnika spółki cywilnej[116].

Firma przedsiębiorstwa w spadku obligatoryjnie składa się z takich samych elementów, jakimi posługiwał się zmarły przedsiębiorca prowadzący za życia działalność gospodarczą[117]. Firma ta powinna obejmować pełne oznaczenie, jakim posługiwał się zmarły przedsiębiorca, a zatem w jej skład wchodzą zarówno elementy konieczne, czyli zgodnie z dyspozycją art. 43^4 k.c. imię i nazwisko, jak i wszelkie elementy fakultatywne[118]. Nie wolno przy tym stosować żadnych dodatkowych elementów wymyślonych przez zarządcę sukcesyjnego, właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, czy inne podmioty, jeżeli nie stanowiły one elementów firmy zmarłego przedsiębiorcy[119]. Niedopuszczalne jest zatem zarówno dodawanie nowych elementów, jak i zmienianie tych istniejących[120]. Rozwiązanie to, jak słusznie wskazano w doktrynie, może budzić wątpliwości. W przypadku przedłużenia trwania zarządu sukcesyjnego obligatoryjne będzie stosowanie firmy zmarłego przedsiębiorcy nawet przez okres 5 lat. Należałoby rozważyć dopuszczenie możliwości uzupełnienia firmy przedsiębiorstwa w spadku o nazwiska nowych właścicieli[121], czy nawet całkowitą zmianę firmy. *De lege lata* zmiana firmy dopuszczalna jest dopiero po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego.

Jedynym dodatkiem, który – co należy podkreślić – ma charakter obligatoryjny, jest oznaczenie „w spadku". Za uzasadnione należy uznać, iż powinien on znajdować się na samym końcu firmy przedsiębiorstwa w spadku. Wydaje się, że prawodawca użył określenia „w spadku" chcąc podkreślić, w jak specyficznej sytuacji znalazł się określony podmiot oraz

[113] S. Babiarz, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[114] *Tamże*.
[115] K. Górniak, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5. W orzecznictwie: wyrok SR w Łasku, I Wydział Cywilny z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. I Co 449/21, niepubl.
[116] S. Babiarz, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[117] K. Górniak, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12 S. Babiarz, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 68.
[118] K. Górniak, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.
[119] *Tamże*.
[120] *Tamże*, t. II.
[121] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 67.

zwrócić uwagę uczestnikom obrotu, iż zmieniła się sytuacja prawna dotychczasowego przedsiębiorstwa[122]. Chroni ono zatem nie tylko interesy właściciela przedsiębiorstwa w spadku jako wierzyciela, lecz także interesy osób trzecich[123].

6. Zdolność prawna przedsiębiorstwa w spadku

W zakresie problematyki zdolności prawnej przedsiębiorstwa w spadku pojawiły się w doktrynie pewne rozbieżności. Choć zdecydowanie przeważa pogląd, zgodnie z którym przedsiębiorstwo w spadku nie ma zdolności prawnej (podmiotowości prawnej), a zatem nie jest tzw. ułomną osobą prawną[124] w rozumieniu art. 33^1 k.c.[125], to jednak zauważalne jest występowanie w piśmiennictwie odmiennego stanowiska[126].

Zgodnie ze stanowiskiem postulującym przyznanie przedsiębiorstwu w spadku zdolności prawnej fakt posiadania przez dany podmiot zdolności prawnej wynika nie wprost z przepisów prawnych, lecz z posiadania przez ten podmiot określonego zespołu cech[127].

---

[122] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 57; S. Babiarz, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5, 9; E. M. Kwiatkowska, A. Trela, *Instytucja zarządu sukcesyjnego – nowe otwarcie dla przedsiębiorstwa osoby fizycznej?*, „KP" 2019 nr 4, s. 240.

[123] K. Górniak, *Komentarz do art. 17 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.

[124] Warto wskazać, że w doktrynie i orzecznictwie na określenie jednostek wskazanych w art. 33^1 k.c. oprócz pojęcia „ułomna osoba prawna" niekiedy stosuje się pojęcie „osoba ustawowa". Zob. zwłaszcza: Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna – zasada prawna z dnia 21 grudnia 2007 r., sygn. III CZP 65/07, Legalis nr 90107; J. Frąckowiak, *Osoby prawne* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2007, s. 1087-1099.

[125] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 47; A. Pardej, *Zmiany w zakresie prawa prywatnego (materialnego i procesowego)* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 76; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 84, 120; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia wybrane*, Rejent 2019, nr 5, s. 38; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 15; K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 18; R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy sukcesyjnego na tle pokrewnych instytucji zarządu masą spadkową*, Rejent 2019, nr 7, s. 76; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 7; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 154; K. Kosowska, *Status prawny, w tym podatkowy, przedsiębiorstwa w spadku oraz zarządcy sukcesyjnego. Wybrane problemy*, PP 2020, nr 8, s. 47; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 56; A. Kalicińska, *Prawa i obowiązki następców prawnych oraz podmiotów przekształconych* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019. Poradnik dla praktyków* (red. A. Mariański), Warszawa 2019, s. 309; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77; R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 195; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51. Tak samo na gruncie projektu u.z.s.: A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje zarządu sukcesyjnego*, PP 2018, nr 6, s. 26.

[126] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 230; J. Serwacki, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 1.

[127] Więcej nt. cech, które powinna posiadać jednostka organizacyjna mająca zdolność prawną zob. [w:] J. Frąckowiak, *Osoby prawne* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1136-1137; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, Warszawa 2019, s. 38–39; uchwała SN z dnia 24 listopada 2006 r., sygn. III CZP 97/06, LEX nr 198919. Krytycznie nt. poglądu o możliwości uznania posiadania przez daną jednostkę organizacyjną zdolność prawnej na podstawie posiadanego zbioru cech zob. [w:] P. Sobolewski, *Komentarz do art. 33^1 k.c.* [w:] *Kodeks*

Wskazuje się, że są to takie cechy jak: oznaczenie jednostki, a dokładnie jej nazwy (firmy) i siedziby, posiadanie przez jednostkę określonej struktury organizacyjnej, posiadanie jasno określonego mechanizmu przypisania jednostce organizacyjnej skutków działań osób fizycznych, posiadanie jasno określonych zasad odpowiedzialności za zobowiązania jednostki, a także udziału w zyskach i stratach, wyraźnie wskazany początek i koniec istnienia jednostki organizacyjnej[128]. Przedsiębiorstwo w spadku jest tworem posiadającym własną nazwę, o czym stanowi art. 17 ust. 1 u.z.s., zgodnie z którym do dotychczasowej firmy przedsiębiorcy dodaje się oznaczenie „w spadku". Siedzibą przedsiębiorstwa w spadku jest z reguły dotychczasowa siedziba zmarłego przedsiębiorcy, choć w tym zakresie mogą zajść zmiany[129]. Przedsiębiorstwo w spadku ma strukturę organizacyjną[130], w ramach której funkcjonuje zarządca sukcesyjny, jako podmiot powołany do zarządzania oraz właściciele przedsiębiorstwa w spadku mający określone prawa. Na wyodrębnienie struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa w spadku wskazują również takie jego cechy jak oryginalny sposób ukształtowania trybu ustanawiania zarządu wskazaną masą majątkową oraz ukształtowanie regulacji dotyczących wyrażania zgody na czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu jego majątkiem[131]. Przepisy u.z.s. nawiązują tym samym do funkcjonujących rozwiązań charakterystycznych dla osób prawnych oraz ułomnych osób prawnych[132]. Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku powierzone zostało na mocy u.z.s. zarządcy sukcesyjnemu, tym samym spełniony został postulat przypisania jednostce organizacyjnej skutków działań osób fizycznych[133]. Kwestie odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku oraz udziału w zyskach i stratach zostały wskazane m.in. w art. 27 i 32 u.z.s. Początek i koniec istnienia przedsiębiorstwa w spadku jest natomiast powiązany ze śmiercią przedsiębiorcy i okresem dopuszczalności ustanowienia zarządu sukcesyjnego oraz wykonywania przez niego obowiązków[134]. Tym samym biorąc pod uwagę powyższą klasyfikację, wydaje się, że przedsiębiorstwo w spadku spełnia cechy jednostki organizacyjnej[135]. Przedsiębiorstwo w spadku posiada ponadto zdolność prawną na gruncie ustaw podatkowych[136].

---

cywilny. Komentarz. Tom I. Przepisy wprowadzające. Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe (red. K. Osajda), Legalis 2013, t. 1.

[128] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 229-230.

[129] *Tamże*, s. 214-215.

[130] *Tamże*, s. 215-221, zawarto całość rozważań nt. struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa w spadku.

[131] *Tamże*, s. 215.

[132] *Tamże*, s. 221.

[133] *Tamże*, s. 221-228.

[134] *Tamże*, s. 229-230.

[135] *Tamże*, s. 230. Odmiennie: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 85-86.

[136] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 230.

Słuszność należy jednakże przyznać stanowisku, zgodnie z którym przedsiębiorstwo w spadku nie ma zdolności prawnej. Po pierwsze, wyraźnie wskazywał to projektodawca w uzasadnieniu do projektu u.z.s.[137]. Po drugie fakt posiadania przez daną jednostkę organizacyjną, niebędącą osobą prawną, zdolności prawnej musi wprost wynikać z przepisów szczególnych[138], co wynika z art. 33^1 § 1 k.c. w zw. z art. 33 k.c., choć z reguły prawodawca, przyznając zdolność prawną, nie posługuje się wprost tym określeniem, lecz czyni to w sposób opisowy, wskazując, że dana jednostka organizacyjna może np. we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe oraz zaciągać zobowiązania w sferze prawa cywilnego[139]. U.z.s. nie zawiera natomiast przepisu zgodnie, z którym przedsiębiorstwo w spadku miałoby przyznaną zdolność prawną. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, wyszczególniony przez zwolenników przyznania przedsiębiorstwu w spadku zdolności prawnej, zespół cech jest na tyle ogólny i szeroki, że wszystkie masy majątkowe, a nawet umowy, spełniają te kryteria[140]. Przyjęcie wskazanych kryteriów jako wyznacznika przyznania danym podmiotom zdolności prawnej prowadziłoby do ogromnego chaosu. Choć postulat posiadania przez podmioty prawa jednolitego statusu na gruncie wszystkich ustaw prawnych należy uznać za słuszny[141], to nie może on prowadzić do uznania przedsiębiorstwa w spadku za jednostkę organizacyjną w rozumieniu art. 33^1 k.c. Przede wszystkim niezrozumiałe jest, dlaczego przedsiębiorstwo w spadku miałoby mieć zdolność prawną, skoro nie miało jej przedsiębiorstwo prowadzone przez zmarłego przedsiębiorcę.

Nie zmienia to faktu posiadania przez przedsiębiorstwo w spadku zdolności prawnej na gruncie przepisów podatkowych, co wynika wprost z art. 49 i 50 u.z.s. Odmienna kwalifikacja określonych podmiotów na gruncie prawa prywatnego i prawa podatkowego nie jest niczym nadzwyczajnym[142], a biorąc pod uwagę znaczne różnice w zakresie funkcji prawa prywatnego i podatkowego, zabieg ten należy uznać za dopuszczalny i zrozumiały[143]. Tym samym nie należy uznawać przedsiębiorstwa w spadku za ułomną osobę prawną na gruncie prawa prywatnego, gdyż wyraźnie zamiarem prawodawcy było przyznanie

[137] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 5.
[138] J. Frąckowiak, *Osoby prawne* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1133.
[139] R. Strugała, *Komentarz do art. 33^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 3; P. Sobolewski, *Komentarz do art. 33^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 3; A. Kubiak-Cyrul, *Komentarz do art. 33^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 2
[140] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.
[141] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 230.
[142] J. Frąckowiak, *Osoby prawne* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1133-1134.
[143] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.

zdolności prawnej temu podmiotowi jedynie na gruncie konkretnie wskazanych i wyszczególnionych ustaw. Ponadto unormowania art. 49-50 u.z.s. jako przepisy o charakterze wyjątkowym nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej[144].

7. Przedsiębiorstwo w spadku jako jednostka organizacyjna *sui generis*

Przedsiębiorstwo w spadku nie ma co prawda zdolności prawnej, jednakże można rozważyć, czy należałoby zakwalifikować ten podmiot jako *sui generis* jednostkę organizacyjną, która nie ma zdolności prawnej. Postulat wyszczególnienia tego rodzaju jednostek pojawił się bowiem już dawno w doktrynie prawa cywilnego[145]. Obecnie wskazuje się, że w obrocie występują tego rodzaju jednostki jak np.: jednostki budżetowe, samorządowe zakłady budżetowe czy też kościelne jednostki organizacyjne[146].

Za przyznaniem przedsiębiorstwu w spadku statusu *sui generis* jednostki organizacyjnej przemawia zdaniem zwolenników wskazanego poglądu treść art. 24 u.z.s., wyłączająca przedsiębiorstwo w spadku w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego spod zarządu sprawowanego przez kuratora spadku albo wykonawcę testamentu. Wyłączenie to można bowiem uznać za element wskazujący na utworzenie z części spadku jednostki organizacyjnej, której zasadniczym celem będzie prowadzenie działalności gospodarczej prowadzonej dotychczas przez zmarłego przedsiębiorcę[147]. Ponadto mają za tym przemawiać również względy praktyczne związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. W przypadku przyznania przedsiębiorstwu w spadku statusu *sui generis* jednostki organizacyjnej działającej pod firmą, rozstrzygnięte zostaną problemy związane chociażby z określeniem nabywcy w przypadku zawarcia i wykonania umowy zobowiązującej czy przedwstępnej. W przeciwnym wypadku dokonywanie przez kontrahentów czynności prawnych z nieznanym podmiotem tj. nieustalonym właścicielem przedsiębiorstwa w spadku zastępowanym przez zarządcę sukcesyjnego może spotykać się z ich nieufnością[148].

Postulować jednak należy odrzucenie tego rodzaju koncepcji. Po pierwsze, jak słusznie wskazano, ww. jednostki organizacyjne korzystają ze zdolności prawnej innego podmiotu[149], czy wręcz przynależą do niego. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku nie

[144] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 87.
[145] Z. Radwański, *Podmioty stosunków cywilnoprawnych* [w:] *System Prawa Cywilnego. Tom I. Części ogólna* (red. S. Grzybowski), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985, s. 290-295.
[146] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 210.
[147] *Tamże*, s. 231.
[148] *Tamże*, s. 231-232.
[149] *Tamże*, s. 210-211.

istnieje podmiot posiadający zdolność prawną, do którego przynależałoby to przedsiębiorstwo. Po drugie, przyjęcie tego rodzaju koncepcji mogłoby wprowadzić pewien chaos do porządku prawnego[150].

Przedsiębiorstwo w spadku należy zatem uznać za wyodrębnioną, szczególnego rodzaju masę majątkową (zespół składników majątkowych) o zróżnicowanym charakterze, obejmującą zbiór składników niematerialnych i materialnych, stworzoną autonomicznie na potrzeby regulacji u.z.s., która zostaje wyodrębniona w celu poddania jej regułom zarządu sukcesyjnego i podporządkowania celowi, jakim jest sprawne wykonywanie zarządu sukcesyjnego[151].

8. Przedsiębiorstwo w spadku a przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c.

Prawodawca posługując się na gruncie u.z.s. pojęciem przedsiębiorstwa w spadku, stworzył swego rodzaju odrębną kategorię przedsiębiorstwa. Wątpliwości wywołuje zwłaszcza, zasygnalizowana już wcześniej kwestia relacji pomiędzy pojęciem przedsiębiorstwa w spadku a przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. W tej kwestii wyszczególnić można w piśmiennictwie występowanie dwóch stanowisk. Zgodnie z pierwszym poglądem przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. oraz przedsiębiorstwo w spadku są niezależnymi od siebie terminami[152], między którymi nie można postawić znaku

[150] M. Pazdan, *Podmioty stosunków cywilnoprawnych – zagadnienia ogólne* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1032.

[151] Por. R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 73; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 29; K. Górniak, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 798; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 93; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 156; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 47; J. Kozaczek, *Nowa instytucja prawa...*, s. 342; C. Dzierzbicki, *Stwierdzenie nabycia spadku w zakresie dotyczącym nieruchomości w badaniach empirycznych* [w:] *Solidarność i dobro wspólne jako wartości w prawie* (red. D. Bach-Golecka), Warszawa 2021, s. 594; T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 555; A. Kalicińska, *Prawa i obowiązki…* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019...*, s. 309; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 81; P. Widerski, *Zapis windykacyjny...*, s. 238; K. Wielgus, *Śmierć wspólnika w spółce cywilnej*, Warszawa 2024, s. 209; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 28; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 33; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 156; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 25; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 60; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 28; K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 27; C. Dzierzbicki, *Stwierdzenie nabycia spadku…* [w:] *Solidarność...*, s. 594.

[152] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 36, 39, 46-47; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2, 5; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 74; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 25; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32. Wydaje się, że tak twierdzi również: D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 29; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 120.

równości ani utożsamiać ich ze sobą[153]. Zgodnie z drugim stanowiskiem oba pojęcia są silnie ze sobą powiązane, a przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c., wraz z momentem śmierci przedsiębiorcy przekształca się w przedsiębiorstwo w spadku[154], bądź też przedsiębiorstwo w spadku jest rodzajem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.[155]

Za uzasadniony należy uznać pierwszy z wyżej wskazanych poglądów. Podstawowa różnica polega na tym, iż przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. cechuje się zorganizowaniem w celu prowadzenia działalności gospodarczej. Podkreśla się, że czynnikiem „konstytuującym" przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym jest występowanie elementu organizacji oraz funkcjonalnego powiązania różnorodnych jego składników umożliwiających traktowanie przedsiębiorstwa jako pewnej całości[156]. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku ustawodawca nie wymaga, aby jego składniki były specjalnie zorganizowane pod kątem prowadzenia określonej działalności gospodarczej[157]. Tym samym przedsiębiorstwo w spadku obejmuje wszelkie składniki spełniające wymogi określone w art. 2 u.z.s., choćby nie wykazywały się one żadnym zorganizowaniem[158]. Brak wymogu zorganizowania oznacza, że dla istnienia przedsiębiorstwa w spadku wystarczające będzie istnienie choćby jednego składnika tego przedsiębiorstwa[159] albo wielu przypadkowo dobranych składników majątkowych, których cechami wspólnymi jest tylko okoliczność, że należały do tego samego podmiotu oraz ich przeznaczenie do prowadzenia działalności

[153] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; T. Czech, *Rachunek bankowy objęty zarządem sukcesyjnym*, MPB 2018, nr 12, s. 53; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 25; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 155; T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 556; P. Widerski, *Zapis windykacyjny...*, s. 236; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 161; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej* [w:] *Notariat. Czynności notarialne* (red. A. J. Szereda), Warszawa 2021, s. 1428; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 28.

[154] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 88. Wydaje się, że wskazany pogląd jest aprobowany również w: K. Kopystyński, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 21.

[155] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 6. Wydaje się, że pogląd ten aprobuje również: J.J. Zięty, J. Dobkowski, *Sukcesja prawa do wykonywania rzemiosła...*, s. 80.

[156] Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 25 czerwca 2008 r., sygn. III CZP 45/08, Legalis nr 100972; wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. I CSK 703/09, Legalis nr 386458; Izba Cywilna z dnia 8 września 2017 r., sygn. II CSK 877/16, Legalis nr 1681978; postanowienia SN: z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. V CSK 79/12, Legalis nr 697948; z dnia 17 czerwca 2015 r., sygn. III CSK 59/15, Legalis nr 1336541; z dnia 2 czerwca 2017 r., sygn. II CSK 722/16, Legalis nr 1651445; z dnia 29 października 2020 r., sygn. V CSK 573/18, Legalis nr 2497040.

[157] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 42; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 53; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 28; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 147; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 47; P. Widerski, *Zapis windykacyjny...*, s. 237; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – wybrane aspekty cywilnoprawne nowej regulacji* [w:] *Ius est ars...*, s. 1363.

[158] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 24; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 121; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 50.

[159] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3.

gospodarczej[160]. Tym samym zakresem przedsiębiorstwa w spadku będzie objęty np. komputer, telefon czy prawo do domeny internetowej[161]. Przedsiębiorstwo w spadku jest zatem pod względem przedmiotowym pojęciem szerszym aniżeli przedsiębiorstwo w ujęciu art. 55^1 k.c.[162], a pod względem podmiotowym pojęciem węższym, gdyż w przeciwieństwie do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. obejmuje ono tylko przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne. Powstaje ono po śmierci każdego przedsiębiorcy, który wykonywał działalność na podstawie wpisu w CEIDG[163], czym prawodawca podkreśla jego powszechność[164]. Słusznie wskazano w doktrynie, że przedsiębiorstwo w spadku należy traktować jako synonim mienia przeznaczonego do prowadzenia działalności gospodarczej[165]. W związku z tym pojęciem przedsiębiorstwa w spadku objęte są wszystkie przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., wchodzące do majątku przedsiębiorcy w ramach wszystkich rodzajów jego działalności w chwili jego śmierci[166]. Choć tak duże zróżnicowanie desygnatów przedsiębiorstwa w spadku może wydawać się wątpliwe celowościowo, to słusznie wskazuje się w doktrynie, iż ustawodawca chciał, aby wskazane pojęcie dało się odnieść do możliwie najszerszej grupy przedsiębiorców. Pojęcie „przedsiębiorstwa w spadku" dostosowane jest zatem zarówno do przedsiębiorców prowadzących działalność w znacznych rozmiarach, o wysokim stopniu organizacji, jak również do osób, które wykonują działalność wyłącznie osobiście i trudno jest wyodrębnić z ich majątku prywatnego pewną całość organizacyjną[167].

Biorąc pod uwagę powyższą różnicę, możliwe jest powstanie bardzo wielu kombinacji obejmujących dwa wyżej wskazane twory. Pierwszym najbardziej oczywistym rozwiązaniem jest przekształcenie się po śmierci przedsiębiorcy przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 w przedsiębiorstwo w spadku. Będzie to więc sytuacja, w której pomiędzy zbiorem składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art.

---

[160] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 121; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 149.
[161] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 148.
[162] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 42; A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 212; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 189; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 28; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 47; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1363; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 50.
[163] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 57; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[164] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[165] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[166] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 29; P. Sławicki, *Wpływ ustanowienia zarządu sukcesyjnego na postępowanie klauzulowe i egzekucyjne*, RNP 2019, nr 2, s. 82; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 148; P. Widerski, *Zapis windykacyjny...*, s. 237; R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 194.
[167] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 148.

55^1 k.c., a przedsiębiorstwem w spadku nie zachodzi żadna różnica. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, najprawdopodobniej będzie to najczęściej występujący przypadek[168]. Druga możliwość to objęcie zakresem przedsiębiorstwa w spadku przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. oraz pewnych dodatkowych składników, które co prawda nie wchodziły w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., ale były przez przedsiębiorcę wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej np. „prywatny" samochód osobowy. Trzecia opcja dotyczy sytuacji, w której w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzi tylko część przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. Dojdzie to tego, gdy zmarły przedsiębiorca jeszcze za życia rozdysponuje danym składnikiem przedsiębiorstwa, np. dokonując zapisu windykacyjnego bądź sporządzając testament. W ramach czwartego rozwiązania w skład przedsiębiorstwa w spadku będą wchodziły dwa albo więcej przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55^1 k.c. Przedsiębiorstwo w spadku może również obejmować twór, który za życia przedsiębiorcy stanowił przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c., lecz po jego śmierci doszło do jego dezorganizacji. Wreszcie przedsiębiorstwo w spadku może obejmować składniki używane przez przedsiębiorcę do wykonywania działalności gospodarczej, które nigdy nie stanowiły przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.[169]. Będą to sytuacje, w których przedsiębiorca używał do prowadzenia działalności gospodarczej jednego albo kilku przedmiotów niespełniających kryteriów pozwalających określić je zbiorczo pojęciem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. np. samochód ciężarowy, biurko i komputer albo samochód i garaż[170]. Wydaje się, że podobnego rodzaju kombinacji może być dużo więcej, natomiast powyżej wskazano najpopularniejsze i najważniejsze warianty.

9. Przedsiębiorstwo w spadku a spadek

Oprócz wskazanych problemów dotyczących relacji pomiędzy pojęciem przedsiębiorstwa w spadku, a przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., pewne trudności powoduje również rozróżnienie pomiędzy przedsiębiorstwem w spadku jako tworu powstałego na gruncie u.z.s. a majątkiem spadkowym, który podlega regulacjom k.c. Biorąc

[168] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 28.
[169] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)*, MP 2018, nr 22, s. 1196; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[170] Więcej nt. możliwych kombinacji zob. K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 41-47; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 14-15; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 12-13.

pod uwagę relację przedsiębiorstwa w spadku do masy majątkowej, może tu nastąpić stosunek krzyżowania się zakresów[171].

Przedsiębiorstwo w spadku może, ale nie musi obejmować wszystkich składników wchodzących w skład spadku. Jak wynika z art. 2 ust. 1 u.z.s., obejmuje ono tylko składniki przeznaczone do prowadzenia działalności gospodarczej. Nie obejmuje ono zatem swym zakresem wszelkich składników niezwiązanych z prowadzoną przez zmarłego działalnością gospodarczą[172], a zatem np. lokalu wykorzystywanego tylko na cele mieszkalne, prywatnego samochodu, rzeczy osobistych itp.[173]. W skład przedsiębiorstwa w spadku nie będą również wchodzić długi spadkowe, także te wskazane w art. 922 § 3 k.c. W doktrynie wyrażono również pogląd, zgodnie z którym zbiór składników należących do przedsiębiorstwa w spadku nie musi w ogóle należeć do spadku[174]. Dokonanie skutecznego zapisu windykacyjnego wyłącza bowiem ze spadku przedmiot tegoż zapisu[175] np. przedsiębiorstwo.

Z drugiej strony przedsiębiorstwo w spadku może obejmować składniki, które nie wchodzą w skład spadku. W skład spadku nie będzie bowiem wchodził udział żyjącego małżonka zmarłego przedsiębiorcy, który na podstawie art. 2 ust. 2 u.z.s. wchodzi w skład przedsiębiorstwa w spadku[176]. W skład spadku nie wchodzą również składniki przedsiębiorstwa w spadku nabyte w trakcie trwania zarządu sukcesyjnego albo wykonywania czynności zachowawczych na podstawie art. 2 ust. 3 u.z.s.[177] Zwłaszcza art. 2 ust. 2 u.z.s. prowadzi do wniosku, iż przedmiotowe rozumienie przedsiębiorstwa w spadku jest szersze niż zakres masy spadkowej po zmarłym przedsiębiorcy[178].

---

[171] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 156.
[172] *Tamże*.
[173] Należy raz jeszcze podkreślić, że w skład przedsiębiorstwa w spadku nie będą wchodzić wszelkie składniki spadku niezwiązane z prowadzoną działalnością gospodarczą, a zatem także prawa, obowiązki i sytuacje prawne. Dokładny wykaz składników spadku zob. w: M. Zelek, *Komentarz do art. 922 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 14-21.
[174] A. Bieranowski, *Dokonywanie czynności prawnych przez zarządcę sukcesyjnego* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej* (red. J. Pazdan, A. Bieranowski), Warszawa 2021, s. 127-128.
[175] T. P. Antoszek, *Komentarz do art. 981[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 44; K. Osajda, *Komentarz do art. 981[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2024, t. 51; J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 981[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 4.
[176] R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 73; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 885; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51.
[177] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 156; P. Widerski, *Zapis windykacyjny...*, s. 238.
[178] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 27.

10. Wielkość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku

Termin ,,Udział w przedsiębiorstwie w spadku" podobnie jak ,,przedsiębiorstwo w spadku" stanowi autonomiczne pojęcie na gruncie u.z.s. Wydaje się, że udział w przedsiębiorstwie w spadku jest *quasi* udziałem, ponieważ z racji faktu, iż przedsiębiorstwo w spadku nie jest przedmiotem żadnego prawa, udział w nim *de iure* nie istnieje. Słusznie wskazano w doktrynie, że ,,udział w przedsiębiorstwie w spadku" należy uznać za pojęcie techniczne, które służy jedynie wyznaczeniu pozycji każdego z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a także innych osób[179].

Sposób obliczania wielkości udziałów w przedsiębiorstwie w spadku prawodawca uregulował w art. 4 u.z.s. Zgodnie ze wskazanym przepisem pod uwagę brane są dwa kryteria, tzn. wielkość udziałów spadkowych lub wielkość udziałów we współwłasności przedsiębiorstwa. Wskazany przepis wymaga każdorazowo precyzyjnego określenia i obliczenia udziału każdego właściciela w przedsiębiorstwie w spadku, gdyż nie ustanowiono w nim żadnego domniemania co do równości udziałów[180]. Branie pod uwagę jednego bądź drugiego kryterium będzie zależeć po pierwsze od tego, czy przedsiębiorca pozostawił po sobie przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c., a po drugie od tego, czy i w jakim zakresie przedsiębiorstwo to weszło w skład spadku po nim[181]. Zastosowanie przez prawodawcę spójnika ,,lub" charakterystycznego dla alternatywy nierozłącznej oznacza, że w niektórych przypadkach przy ustalaniu sposobu obliczania wielkości udziałów brane pod uwagę będą oba wyszczególnione w art. 4 u.z.s. kryteria[182]. Najczęstszą sytuacją tego rodzaju będzie dziedziczenie przedsiębiorstwa przez spadkobierców, wśród których jest małżonek zmarłego przedsiębiorcy, będący jednocześnie współwłaścicielem przedsiębiorstwa[183]. Wynika z tego silna pozycja małżonka zmarłego przedsiębiorcy wśród właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, która w przypadku posiadania udziału w przedsiębiorstwie w spadku z obu tytułów ulegnie jeszcze większemu wzmocnieniu[184]. Pozycja ta będzie miała

[179] K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.
[180] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[181] *Tamże*, t. 1.
[182] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 25; K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 41; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 886.
[183] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 886; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 52.
[184] *Tamże*.

wówczas charakter dominujący, co uznawane jest za realizację zasady ochrony małżonka na gruncie u.z.s.[185]

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria, w doktrynie wyszczególniono następujące warianty. Jeżeli przedsiębiorca nie pozostawił po sobie przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., to właścicielami przedsiębiorstwa w spadku będą wyłącznie spadkobiercy, a ich udziały w przedsiębiorstwie w spadku będą równe udziałowi każdego z nich w spadku. Podobna sytuacja będzie miała miejsce wtedy, gdy przedsiębiorca pozostawił po sobie przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c., ale w całości należało ono do spadku po nim, nie będąc ani przedmiotem wspólności majątkowej małżeńskiej, ani przedmiotem zapisu windykacyjnego. W przypadku pozostawienia przez przedsiębiorcę przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. udział byłego małżonka w przedsiębiorstwie w spadku z reguły odpowiada udziałowi zmarłego przedsiębiorcy we własności przedsiębiorstwa pod warunkiem, że były małżonek był jego właścicielem np. z tytułu wspólności majątkowej. Zastosowanie ma wtedy art. 43 k.r.o., który przyznaje obojgu małżonkom równe udziały w majątku wspólnym[186], także po okresie ustania wspólności[187]. Udział w przedsiębiorstwie w spadku spadkobierców należy wówczas obliczyć, mnożąc ich udział w spadku przez udział w prawie do przedsiębiorstwa, który wszedł do spadku, chyba że spadkobiercą jest małżonek będący jednocześnie współwłaścicielem przedsiębiorstwa[188]. Udział małżonka w przedsiębiorstwie w spadku będzie natomiast sumą udziałów z tytułu współwłasności przedsiębiorstwa i spadkobrania[189]. W sytuacji uczynienia przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. przedmiotem zapisu windykacyjnego właścicielem przedsiębiorstwa w spadku będzie wyłącznie zapisobierca windykacyjny, chyba że przedmiotem zapisu windykacyjnego uczyniony zostanie jedynie określony udział w przedsiębiorstwie np. 1/2. Pozostały udział może przypadać spadkobiercom, jeżeli zmarły przedsiębiorca był w całości jego właścicielem albo jego małżonkowi, jeżeli małżonek był współwłaścicielem przedsiębiorstwa[190].

---

[185] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 47; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[186] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[187] Wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2016 r., sygn. II FSK 3003/14, LEX nr 2164332.
[188] Przykładowo jeżeli przedsiębiorstwo stanowisko współwłasność zmarłego przedsiębiorcy i jego małżonka, a spadkodawca miał jeszcze dwójkę zstępnych, to po śmierci przedsiębiorcy w skład spadku po nim wejdzie jedynie udział w wysokości 1/2 w przedsiębiorstwie w spadku, gdyż 1/2 będzie przysługiwała małżonkowi z tytułu wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej. W przypadku dziedziczenia ustawowego każdy z ww. spadkobierców dziedziczyłby po 1/3 części, a zatem każdemu z tytułu spadkobrania przysługiwałoby po 1/6 przedsiębiorstwa. W ogólnym rozrachunku zatem małżonkowi zmarłego przedsiębiorcy z tytułu pozostawania we wspólności majątkowej małżeńskiej oraz spadkobrania przysługiwałby łącznie udział w przedsiębiorstwie w spadku w wysokości 4/6, a dwóm zstępnym przysługiwałyby udziały po 1/6.
[189] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 118.
[190] K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 44.

Problematyczne na tle art. 4 u.z.s. może okazać się ustalenie wielkości udziału w przedsiębiorstwie w spadku w sytuacji, gdy w jego skład wchodzi kilka przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55^1 k.c., które objęte zostaną np. zapisami windykacyjnymi na rzecz różnych osób[191] albo przynajmniej jedno z nich zostanie objęte zapisem windykacyjnym, a pozostałe wejdą w skład spadku na zasadach ogólnych[192]. Wskazany problem można rozstrzygnąć, odwołując się do jednej z dwóch koncepcji tzn. wziąć pod uwagę relację wartości poszczególnych przedsiębiorstw albo przyjąć, że każde z przedsiębiorstw stanowi taki sam udział w przedsiębiorstwie w spadku. Wadą pierwszego rozwiązania byłaby konieczność uzyskania wycen przez rzeczoznawców[193]. Wycena ta musiałaby zostać przeprowadzona bardzo szybko ze względu na krótkie terminy związane z możliwością powołania zarządcy sukcesyjnego. W doktrynie aprobuje się zatem raczej drugą koncepcję, która zakłada, że udział każdego przedsiębiorstwa w przedsiębiorstwie w spadku jest równy, aczkolwiek wskazano przy tym, że rozwiązanie to może być kontrowersyjne w sytuacji, gdy wartość jednego przedsiębiorstwa jest dużo wyższa od wartości pozostałych. Podobnie w sytuacji, gdy w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzi co najmniej 7 przedsiębiorstw, zapisobierca windykacyjny jednego z nich mógłby zostać przegłosowany, tym samym zarząd sukcesyjny zostałby ustanowiony wbrew jego woli[194].

Wydaje się, że jedynie nad pierwszym ze wskazanych argumentów należy się nieco pochylić, gdyż drugi stanowi normalną sytuację na gruncie przepisów u.z.s. Zawsze bowiem sukcesor bądź sukcesorzy, którym przysługuje łącznie udział w przedsiębiorstwie w spadku mniejszy niż 15/100 mogą zostać przegłosowani. W kwestii znacznych różnic co do wartości poszczególnych przedsiębiorstw wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku można by *de lege ferenda* przyjąć w art. 4 u.z.s. domniemanie równości wartości poszczególnych przedsiębiorstw w przedsiębiorstwie w spadku. Wskazane domniemanie dotyczyłoby sytuacji, gdy w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzi więcej niż jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. i mogłoby ono zostać obalone np. poprzez dokonanie wyceny przedsiębiorstw. Drugim rozwiązaniem mogłoby być wprost przyjęcie w art. 4 u.z.s., że udziały poszczególnych przedsiębiorstw w przedsiębiorstwie w spadku są równe, chyba że wartość jednego z nich znacznie przekracza wartość pozostałych. Odrzucić należy natomiast konieczność uzyskania wymaganej większości w każdym z przedsiębiorstw z osobna, gdyż w praktyce prowadziłoby to do konieczności uzyskania jednomyślności, stąd wymóg uzyskania zgody osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku

[191] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 41.
[192] K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 47.
[193] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 62.
[194] *Tamże*, t. 62.1.

większy niż 1/2 do odwołania zarządcy sukcesyjnego stałby się fikcją. Ponadto przepisy u.z.s. odwołują się nie do udziałów w poszczególnych przedsiębiorstwach, a udziału w przedsiębiorstwie w spadku. Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, że w rzadkich, bardziej skomplikowanych przypadkach należy oczekiwać od przedsiębiorców unikania analizowanych komplikacji w ramach rozsądnego planowania spadkowego[195]. Nic nie jest bowiem w stanie zastąpić rozsądnego planowania spadkowego, jednakże *de lege ferenda* należy rozstrzygnąć w przepisach u.z.s. także wskazany problem, gdyż instytucja zarządu sukcesyjnego nierzadko znajdzie zastosowanie w sytuacjach nadzwyczajnych, gdy przedsiębiorca w ogóle nie planował sukcesji albo nie zdążył jej zaplanować.

Dokładne ustalenie wielkości udziałów w przedsiębiorstwie w spadku ma na gruncie u.z.s. doniosłe znaczenie. Określają one bowiem stopień, w jakim każdy z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku partycypuje we wspólnych obowiązkach, uprawnieniach, kompetencjach i stanach związania kompetencjami[196] tym samym będzie to rzutować na ich wpływ na losy przedsiębiorstwa, zwłaszcza w kontekście kontynuacji prowadzenia działalności gospodarczej[197]. Chodzi rzecz jasna o tego rodzaju kompetencje, które podlegają zasadzie majoryzacji (większości), czyli do ich wykonania potrzebne jest uzyskanie zgody osób, które posiadają odpowiednią większość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku[198]. Udział w przedsiębiorstwie w spadku pozwala ponadto wyznaczyć stopień, w jakim zbycie lub nabycie składnika majątku, określonego prawa przez zarządcę sukcesyjnego realizuje się w sferze prawnej każdego z kilku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[199]. Określenie udziału w przedsiębiorstwie w spadku pozwala również na określenie kompetencji i odpowiedzialności osób, które nie mają jeszcze statusu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[200].

Wielkość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku ma wpływ na: możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 12 i 54 u.z.s.) albo możliwość jego odwołania (55 u.z.s.), udział właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w zyskach i uczestnictwa w stratach wynikających z prowadzenia tegoż podmiotu (art. 27 u.z.s.), odpowiedzialność właściciela przedsiębiorstwa w spadku w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego z naruszeniem przepisów u.z.s. (art. 35 u.z.s.), wysokość odszkodowania poszczególnych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w przypadku

[195] *Tamże*, t. 62.2.
[196] K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[197] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[198] K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.
[199] *Tamże*, t. IV.
[200] *Tamże*.

niewypełniania przez zarządcę sukcesyjnego swoich obowiązków, wysokość roszczeń regresowych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (art. 32 u.z.s. w zw. z art. 376 § 1 k.c.) związanych np. z zapłaconym zarządcy sukcesyjnemu wynagrodzeniem, wydatkami, które ten poczynił w celu należytego wykonania obowiązków wraz z odsetkami ustawowymi czy zaciągniętym zobowiązaniu[201]

[201] K. Górniak, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 4 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

Rozdział III
Właściciele przedsiębiorstwa w spadku

1. Uwagi wprowadzające

Podmioty będące na gruncie u.z.s. właścicielami przedsiębiorstwa w spadku zostały przez ustawodawcę wskazane w art. 3 u.z.s. Katalog ten ma charakter zamknięty i obejmuje:

1) osobę, która zgodnie z prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia albo europejskim poświadczeniem spadkowym, nabyła przedsiębiorstwo w spadku, na podstawie powołania do spadku z ustawy albo testamentu albo nabyła przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie na podstawie zapisu windykacyjnego;
2) małżonka przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, jeżeli za życia przedsiębiorcy podmiot ten stanowił przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c.;
3) osobę, która nabyła przedsiębiorstwo w spadku albo udział w przedsiębiorstwie w spadku bezpośrednio od osoby wskazanej w pkt 1 lub 2, w tym osobę prawną i ułomną osobę prawną, do której wniesiono przedsiębiorstwo tytułem wkładu – w przypadku, gdy po śmierci przedsiębiorcy nastąpiło zbycie tego przedsiębiorstwa albo udziału w tym przedsiębiorstwie.

W doktrynie wskazuje się, że użyte przez prawodawcę pojęcie „właściciela" jest pojęciem niefortunnym i należy je rozumieć jako skrót myślowy[1]. Możliwe jest bowiem zaistnienie takiego stanu rzeczy, w którym właściciel przedsiębiorstwa w spadku nie będzie miał prawa własności do żadnego składnika przedsiębiorstwa, gdyż były one np. przedmiotem umowy dzierżawy albo leasingu[2]. Nie należy zatem utożsamiać pojęcia własności, do którego prawodawca nawiązuje w nazwie „właściciel przedsiębiorstwa w spadku" z własnością w rozumieniu art. 140 k.c.[3], gdyż przedsiębiorstwo w spadku nie jest

[1] T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...*, s. 66; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 21; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 108-110; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; K. Górniak, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1, 7; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1363; A. Bieranowski, *Dokonywanie czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 127; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 12; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 16; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 116.

[2] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 21.

[3] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 108; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 160.

rzeczą[4]. Pojęcie własności na gruncie u.z.s. należy uznać za pojęcie autonomiczne[5], przyjęte jedynie na potrzeby tej ustawy[6], a zatem nie należy go przenosić na grunt regulacji innych ustaw[7]. Również pojęcie „właścicieli przedsiębiorstwa w spadku" należy uznać za pojęcie autonomiczne na gruncie u.z.s., mające stanowić remedium na rozszerzenie zakresu zastosowania ustawy na przedmioty niewchodzące *sensu stricto* w skład spadku[8]. Zgodzić należy się z poglądem wyrażonym w doktrynie, iż trafniejsze byłoby użycie sformułowania „uprawniony do przedsiębiorstwa w spadku"[9], czy innego sformułowania odnoszącego się do prawa do przedsiębiorstwa[10], gdyż wskazane osoby są obok zarządcy sukcesyjnego decydentami w sprawach dotyczących przedsiębiorstwa w spadku[11]. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie mają natomiast statusu przedsiębiorców[12].

2. Osoby posiadające status właścicieli przedsiębiorstwa w spadku

W art. 3 pkt 1 u.z.s. wskazano pierwszą kategorię osób, należących do zamkniętego katalogu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[13]. Kryteriami wyznaczającymi wskazany status będzie w pierwszej kolejności nabycie przedsiębiorstwa w spadku bądź udziału w nim na podstawie określonego tytułu prawnego, którymi są powołanie do spadku z ustawy lub testamentu, lub nabycie przedsiębiorstwa, lub udziału w nim na podstawie zapisu windykacyjnego, natomiast drugi element dotyczy form potwierdzających określony stan rzeczy. Są to: stwierdzenie nabycia spadku, zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia albo europejskie poświadczenie spadkowe. We wskazanym przepisie prawodawca błędnie posłużył się spójnikiem „albo", właściwym dla alternatywy rozłącznej, w odniesieniu do możliwości spadkobrania z ustawy i testamentu[14]. W drodze wykładni celowościowej należy

[4] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[5] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 108.
[6] L. Etel, *Podatek od nieruchomości a przedsiębiorstwo w spadku*, PPLiFS 2019, nr 1, s. 24; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 115; *Rządowy projekt ustawy...*, s. 66.
[7] R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 160.
[8] R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 72.
[9] P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1363.
[10] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[11] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 215.
[12] R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 84. Wydaje się, że odmienny pogląd aprobuje: K. Kopystyński, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 24. Odmienny pogląd wyrażono w: Ł. Mleko, *Kto jest przedsiębiorcą w okresie wykonywania zarządu sukcesyjnego? Rozważania na tle wyroku NSA z 23.11.2021 r., II GSK 1749/21*, Rejent 2023, nr 4, s. 72-78.
[13] Warto dodać, że w pierwotnej wersji projektu osoby wskazane w art. 3 ust. 1 u.z.s. określano mianem pierwotnych następców prawnych przedsiębiorcy. Więcej zob. w: *Projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 2.
[14] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; D. Celiński, *Czynności notarialne związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Rejent 2018, nr 10, s. 30.

jednak uznać, że możliwe jest w ww. przypadku spadkobranie na podstawie obu wskazanych źródeł. Warunkiem *sine qua non* będzie jednak formalne potwierdzenie praw do spadku[15].

Należy wskazać, iż określony w art. 3 pkt 1 u.z.s. katalog możliwości nabycia przedsiębiorstwa w spadku bądź udziału w nim nie obejmuje wszystkich dopuszczalnych prawem wariantów przewidzianych przez prawo. Tym samym określeni spadkobiercy mogą być uprawnionymi do składników, które zmarły przedsiębiorca wykorzystywał do prowadzenia działalności gospodarczej, bądź nawet do całego przedsiębiorstwa nie będąc zarazem właścicielami przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 u.z.s. Pierwszą tego typu sytuacja będzie nabycie przedsiębiorstwa drogą zapisu zwykłego. W ocenie projektodawcy nieuwzględnienie zapisu zwykłego wynika z faktu, iż powoduje on jedynie powstanie roszczenia, a nie tytułu prawnego do przedsiębiorstwa. Ponadto zapis zwykły może być uczyniony pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu oraz dopuszczalne jest uczynienie zapisu dalszego, co dodatkowo komplikowałoby sytuację[16]. Stanowisko to krytycznie oceniono w doktrynie, stwierdzając, że dopiero ogłoszenie testamentu dostarcza pełną wiedzę nt. osób uprawnionych z tego tytułu[17], tym samym w literaturze wyrażono pogląd, że również zapisobierca zwykły może mieć status właściciela przedsiębiorstwa w spadku[18]. Drugą opcją jest nabycie przedsiębiorstwa bezpośrednio od przedsiębiorcy w drodze umowy darowizny na wypadek śmierci[19]. Trzecią możliwością jest natomiast nabycie pojedynczego składnika przedsiębiorstwa w drodze zapisu windykacyjnego. Właścicielem przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 pkt 1 u.z.s jest bowiem jedynie podmiot, który nabył drogą zapisu windykacyjnego całe przedsiębiorstwo albo udział w nim nawet jak udział ten jest niewielki i wynosi np. 1/64[20]. Artykuł 3 ust. 1 u.z.s. oraz pozostałe przepisy pomijają także nieznane polskiemu prawu tytuły dziedziczenia np. występujące w prawie niektórych państw umowy dziedziczenia, co może rodzić pewne problemy z zastosowaniem u.z.s., gdy prawem właściwym dla spraw spadkowych po zmarłym przedsiębiorcy będzie prawo obce[21].

---

[15] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[16] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 17.
[17] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 23.
[18] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 117. Odmiennie: K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 70.
[19] K. Górniak, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8, 63.
[20] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...,* s. 51; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 77; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 14, 15. Wydaje się, że to samo twierdzenie wyrażono w: R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 159.
[21] J. Górecki, *Powołanie zarządcy sukcesyjnego* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 27. Więcej nt. aspektów kolizyjnoprawnych związanych z zarządem sukcesyjnym zob. w: M. Pazdan, *Zarząd sukcesyjny – aspekty kolizyjnoprawne* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 67-77; K. Górniak, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 791-799; J. Górecki, *Prawo właściwe dla czynności prawnych związanych z zarządem sukcesyjnym*, PPPM 2020, nr 26, s. 189-208; M. Pazdan, *O rozgraniczaniu statutów...*, s. 159-177.

Drugim podmiotem posiadającym status właściciela przedsiębiorstwa w spadku będzie wskazany w art. 3 pkt 2 u.z.s. małżonek przedsiębiorcy, o ile przysługiwał mu udział w przedsiębiorstwie w spadku, będącym za życia przedsiębiorcy pzedsiębiorstwem w rozumieniu art. 55^1 k.c. Tym samym możliwe jest zaistnienie sytuacji, w której małżonkowi przedsiębiorcy będzie przysługiwał status właściciela przedsiębiorstwa w spadku, nawet w sytuacji niespełnienia przez niego warunków przewidzianych w art. 3 pkt 1 u.z.s., gdyż nie ma znaczenia czy małżonek jest spadkobiercą[22]. Małżonek przedsiębiorcy nie traci swojego statusu właściciela przedsiębiorstwa w spadku, który ma na podstawie art. 3 pkt 2 u.z.s., nawet jeżeli został pominięty w testamencie lub został wydziedziczony[23]. Niewykluczone jest przy tym posiadanie przez małżonka zmarłego przedsiębiorcy statusu właściciela przedsiębiorstwa w spadku tylko na podstawie art. 3 pkt 1 u.z.s. albo łącznie na podstawie art. 3 pkt 1 i 2 u.z.s.[24]. Jest to zależne od tego, czy małżonek zmarłego przedsiębiorcy jest jego spadkobiercą, czy małżonek zmarłego przedsiębiorcy był współwłaścicielem jego przedsiębiorstwa oraz, czy pzedsiębiorstwo to stanowił przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. Przepisy u.z.s. nadają tym samym szczególne uprawnienia małżonkowi niezależnie od posiadanych przez niego praw spadkowych[25].

Na podstawie art. 3 ust. 3 u.z.s. właścicielem przedsiębiorstwa w spadku może być również osoba fizyczna, osoba prawna bądź ułomna osoba prawna, która nabyła przedsiębiorstwo w spadku albo udział w przedsiębiorstwie w spadku bezpośrednio od osoby będącej właścicielem przedsiębiorstwa w spadku wskazanej w art. 3 pkt 1 i 2 u.z.s. Bez znaczenia pozostaje sposób, w jaki doszło do nabycia przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w nim, tym samym do nabycia może dojść zarówno w drodze umowy cywilnoprawnej, spadkobrania, jak i w jakikolwiek inny sposób. Właścicielami przedsiębiorstwa w spadku na podstawie art. 3 pkt 3 u.z.s. będą np. spadkobiercy małżonka zmarłego przedsiębiorcy, który umarł później niż przedsiębiorca[26]. Wskazane podmioty zostały uwzględnione w katalogu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, gdyż zbycie przedsiębiorstwa albo udziału w nim nie uniemożliwia korzystania z instytucji zarządu sukcesyjnego[27].

---

[22] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32; P. Pacek, *Wykonawca testamentu a zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – wybrane zagadnienia*, Rejent 2019, nr 6, s. 69; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 159.

[23] K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51.

[24] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 24; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 78; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 113-114; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 18; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 65; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 159.

[25] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 193.

[26] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 114.

[27] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 192.

Należy wskazać, iż status właścicieli przedsiębiorstwa w spadku mają podmioty wskazane w art. 3 pkt 3 u.z.s., które nabyły przedsiębiorstwo w spadku bądź udział w nim bezpośrednio od podmiotów wskazanych w art. 3 pkt 1 i 2 u.z.s. Tym samym, jeżeli osoba wskazana w art. 3 pkt 3 u.z.s. dokona zbycia swego udziału, to jego nabywca nie stanie się właścicielem przedsiębiorstwa w spadku[28]. Podobny skutek wywołuje nabycie przedsiębiorstwa w spadku lub udziału w nim od zarządcy sukcesyjnego[29]. Nabywca uzyskuje w takim przypadku status nie właściciela spadku, a posiadającego udziały w przedsiębiorstwie w spadku[30]. W doktrynie wyrażono dwa poglądy nt. wyżej wskazanego problemu. Według pierwszego z nich sformułowanie art. 3 pkt 3 u.z.s. w taki sposób ma na celu zapobieganie rozpraszaniu udziałów w przedsiębiorstwie w spadku[31]. Tym samym należałoby uznać, że mamy do czynienia z celowym działaniem prawodawcy. Zwolennicy drugiego, przeciwstawnego poglądu wskazują natomiast, że taki stan rzeczy jest konsekwencją błędnego (niepełnego) zakresu znaczeniowego pojęcia właściciela przedsiębiorstwa w spadku, który nie uwzględnia następczego nabycia udziału w przedsiębiorstwie w spadku[32].

Przychylić należy się do drugiego z wyżej wskazanych poglądów. Prawodawca rozróżnia co prawda oba pojęcia, tzn. właściciela przedsiębiorstwa w spadku i osoby posiadającej udział w przedsiębiorstwie w spadku, jednakże posługuje się nimi bardzo niekonsekwentnie. Wskutek tego jedynie właściciel ma prawo do udziału w zyskach i obowiązek uczestnictwa w stratach na gruncie art. 27 u.z.s.[33] i tylko on na podstawie art. 32 u.z.s. ponosi odpowiedzialność za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku[34]. Prawo żądania pisemnego sprawozdania z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku ma natomiast – na podstawie art. 28 ust. 3 u.z.s. – właściciel przedsiębiorstwa w spadku, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Treść wskazanego przepisu jest o tyle zadziwiająca, że niemożliwe jest, aby właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku nie przysługiwały udziały w nim. Bez posiadania udziałów nie ma on bowiem takiego statusu. Wydaje się, że w u.z.s. oba pojęcia stosowane są niemalże zamiennie, co prowadzi do naruszenia zakazu wykładni synonimicznej. Konieczna jest zatem interwencja

[28] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 34; R. Wrzecionek, *Zgoda (wyrażona w protokole notarialnym) na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem w spadku*, PPH 2021, nr 6, s. 48.
[29] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 26.
[30] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 115-116.
[31] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 29.
[32] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 116.
[33] *Tamże*, s. 117.
[34] R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 48.

ustawodawcy, celem wyeliminowania wskazanych wątpliwości interpretacyjnych. *De lege ferenda* konieczne jest doprecyzowanie art. 3 u.z.s.[35], chociażby poprzez wyposażenie w równe prawa wszystkich osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku w aspekcie ich uczestnictwa w decydowaniu o jego najistotniejszych sprawach[36].

3. Prawa i obowiązki właścicieli przedsiębiorstwa w spadku

3.1. Prawa właścicieli przedsiębiorstwa w spadku

Właścicielom przedsiębiorstwa w spadku przysługuje szereg praw względem samego zarządcy sukcesyjnego, jak i przedsiębiorstwa w spadku. Mają oni również pewne obowiązki, związane zwłaszcza z odpowiedzialnością za prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku.

Zgodnie z u.z.s. właściciel przedsiębiorstwa w spadku ma prawo do:

- powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 12 ust. 2 u.z.s.),
- dokonywania tzw. czynności koniecznych (art. 14 ust. 2 w zw. z art. 13 u.z.s.),
- wydawania zgody na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu (art. 22 ust. 2 u.z.s.),
- udziału w zyskach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku w takim stosunku, w jakim przysługuje im udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 27 ust. 1 u.z.s.),
- żądania podziału i wypłaty zysku pomniejszonego o należności publicznoprawne i niepokryte straty z upływem roku od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego i z końcem każdego kolejnego roku za rok poprzedni (art. 27 ust. 2 u.z.s.),
- żądania wypłaty zaliczki na poczet przewidywanego zysku, chyba że byłoby to sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki (art. 27 ust. 4 u.z.s.),
- żądania w terminie miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego od osoby, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w chwili wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego pisemnego sprawozdania z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku wraz ze wskazaniem stanu przedsiębiorstwa w spadku na chwilę wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (art. 28 ust. 3 u.z.s.),

[35] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 35.
[36] R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 49.

- złożenia wniosku do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, o przeniesienie na niego tej decyzji w terminie sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny, albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (art. 42 ust. 1 u.z.s.),
- odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 55 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 2 u.z.s.).

Podkreślenia wymaga fakt, iż prawa te odnoszą się do osoby właściciela przedsiębiorstwa w spadku, a więc osoby, która spełnia warunki określone w art. 3 u.z.s. Warunki te dotyczą dwóch istotnych elementów, czyli nabycia przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w nim w sposób określony w art. 3 u.z.s., a w przypadku niektórych nabywców – także dokonania potwierdzenia tego nabycia we wskazanej w ww. przepisie formie. Wymienione wyżej uprawnienia sytuują pozycję właściciela przedsiębiorstwa w spadku jako w pewnym zakresie analogiczną do wspólnika spółki kapitałowej[37]. Należy dodać, iż część wyżej wskazanych praw przysługuje również osobom, które posiadają udziały w przedsiębiorstwie w spadku, lecz jeszcze nie są, bądź nie mogą być, właścicielami przedsiębiorstwa w spadku[38].

3.1.1. Prawo do udziału w zyskach i obowiązek uczestnictwa w stratach oraz prawo żądania podziału i wypłaty zysku

Jednymi z najważniejszych praw i obowiązków właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, które przysługują wyłącznie im, są: prawo udziału w zyskach i obowiązek uczestnictwa w stratach (art. 27 ust. 1 u.z.s.) oraz prawo żądania podziału i wypłaty zysku (art. 27 ust. 2 u.z.s.). Wskazane przepisy mają analogiczny charakter do art. 867 i 868 k.c. dotyczących spółki cywilnej oraz art. 51 k.s.h. regulującego relacje w spółce jawnej[39]. Również termin wypłaty zysku został określony analogicznie do regulacji zawartej w art. 868 § 2 k.c., co należy uznać za rozwiązanie słuszne w przeciwieństwie do miesięcznego terminu, który zaproponował projektodawca w pierwotnej wersji projektu ustawy[40]. Wypłata zysku comiesięcznego w przypadku działalności gospodarczej praktycznie bowiem

[37] Więcej nt. pozycji zarządcy sukcesyjnego na tle innych instytucji zarządu masą spadkową zob. w: R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 76; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 142-152; Ł. Mleko, *Charakter prawny instytucji zarządcy sukcesyjnego*, Warszawa 2026, s. 195-252.
[38] Zob. zwłaszcza: art. 12 ust. 1 u.z.s., art. 14 ust. 1 u.z.s., art. 55 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 u.z.s.
[39] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 86; S. Babiarz, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[40] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 86.

nie jest możliwa ze względu na trudności związane z obliczeniem zysku za miesiąc w przypadku działalności gospodarczej osiągającej przeciętne wyniki. Wielu polskich przedsiębiorców rozlicza się z urzędem skarbowym co kwartał. Ponadto nie jest jasne, w jaki sposób spadkobiercy mieliby żądać wypłaty takiego udziału w zysku, gdyż pozwanie przedsiębiorstwa w spadku przez spadkobierców o wypłatę zysku nie jest dopuszczalne, zaś odpowiedzialność w tym zakresie zarządcy sukcesyjnego raczej uznać należy za wątpliwą. Wskazane jest zatem uregulowanie tegoż zagadnienia w umowie z zarządcą sukcesyjnym i obciążenie go sankcjami za niewykonanie zobowiązania w tym zakresie[41].

Za kontrowersyjny należy uznać pogląd, zgodnie z którym art. 27 ust. 1 u.z.s. ma charakter *ius dispositivum*, tym samym dopuszczalne jest w drodze umownej modyfikowanie udziału danego właściciela w zyskach i uczestnictwa w stratach[42]. W przeciwieństwie bowiem do art. 867 § 1 zd. 2 k.c., art. 27 ust. 1 u.z.s. nie dopuszcza analogicznego uregulowania ww. kwestii w umowie, lecz jasno wskazuje jako wyznacznik wielkość udziału w przedsiębiorstwie w spadku.

Zysk może być wypłacony zarówno w formie pieniężnej jak i niepieniężnej, wpierw jednak powinno dojść do określenia wielkości zysku[43], a następnie jego podziału. Ustawodawca, stosując charakterystyczny dla koniunkcji spójnik „i" podkreśla, że podział i wypłata zysku są czynnościami, które należy wykonać łącznie. W doktrynie trwają także spory co do tego, czy wypłaty zysku muszą żądać wszyscy właściciele[44], czy może to zrobić jeden z nich[45] oraz, czy przy definiowaniu zysku należy odwoływać się regulacji zawartej w art. 3 ust. 1 pkt 30 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości[46]. W odniesieniu do pierwszej z ww. kwestii wydaje się, że z żądaniem może wystąpić pojedynczy właściciel, natomiast zgodę na to muszą wyrazić wszyscy właściciele, co zdaje się sugerować użycie słowa „właściciele" w liczbie mnogiej. Pojęcie zysku na gruncie u.z.s. należy przy tym traktować autonomicznie, a przepisy wszelkich innych ustaw, w tym ustawy o rachunkowości, winny mieć jedynie charakter pomocniczy. Gdyby bowiem prawodawca chciał, aby zysk definiowano według wskazanej wyżej ustawy, to zapewne zastosowałby

[41] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 55.
[42] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[43] S. Babiarz, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[44] Takie twierdzenie zawarto w: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 86-87; S. Babiarz, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[45] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.
[46] Takie twierdzenie zawarto w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2. Odmienne twierdzenie zawarto w: K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4. Więcej nt. zmian wprowadzonych w ustawie o rachunkowości po wprowadzeniu zarządu sukcesyjnego zob. w: A. Ferens, *Zmiany ustawy o rachunkowości...*, s. 30-39.

normę odsyłającą[47]. Pomocniczo można natomiast posłużyć się ustaleniami poczynionymi w orzecznictwie, gdzie wskazano, że zysk to „kategoria ekonomiczna oznaczająca nadwyżkę wpływów nad wydatkami w działalności gospodarczej"[48].

3.1.2. Prawo do żądania wypłat zaliczek na poczet przewidywanego zysku

Właściciele przedsiębiorstwa w spadku mają także prawo żądać wypłat zaliczek na poczet przewidywanego zysku. W przeciwieństwie do żądania wypłaty i podziału zysku, wypłaty zaliczek można żądać w dowolnym odstępie czasu, o ile jest to zgodne z zasadami prawidłowej gospodarki[49]. Artykuł 27 ust. 4 u.z.s. nie zawiera ograniczenia czasowego, jednakże zawiera ograniczenie przedmiotowe, gdyż zaliczki mogą być wypłacane wyłącznie ze środków pieniężnych. Mogą być one wypłacane wielokrotnie, co podkreśla prawodawca, używając określenia „zaliczki" w liczbie mnogiej. Ustawodawca nie uregulował przy tym ani kwestii kworum, ani wysokości udziału, jaki mają posiadać współwłaściciele przedsiębiorstwa w spadku, aby móc skutecznie żądać wypłaty zaliczek[50]. W związku z powyższym w doktrynie pojawiły się rozbieżności dotyczące tego, kto może wystąpić z roszczeniem o wypłatę zaliczki. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem wypłata zaliczki jest możliwa tylko na zgodny wniosek wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, gdyż prawodawca w art. 27 ust. 4 u.z.s. posłużył się sformułowaniem w liczbie mnogiej „właściciele przedsiębiorstwa w spadku", a nie „właściciel przedsiębiorstwa w spadku"[51]. Według zwolenników drugiego poglądu z roszczeniem o wypłatę zaliczki może wystąpić także pojedynczy właściciel przedsiębiorstwa w spadku, proporcjonalnie do posiadanego przez niego udziału. W przeciwnym bowiem wypadku jeden ze współwłaścicieli przedsiębiorstwa w spadku mógłby poprzez blokowanie wypłaty zaliczki niejako decydować o przeznaczeniu również tej części zysku, która mu nie przysługuje[52]. Wydaje się, że można wyszczególnić również trzecie stanowisko, zgodnie z którym z żądaniem o wypłatę zaliczki może wystąpić część właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[53]. *De lege ferenda* ustawodawca powinien powyższy problem jednoznacznie rozstrzygnąć poprzez

[47] Więcej nt. normy odsyłającej zob. w: M. Koszowski, *Dwadzieścia osiem wykładów ze wstępu do prawoznawstwa*, Warszawa 2019, s. 89–90; T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do...*, s. 128-129.
[48] Więcej zob.: Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna z dnia 6 grudnia 1991 r., sygn., III CZP 117/91, Legalis nr 27544; uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna z dnia 18 czerwca 1991 r., sygn. III CZP 40/91, LEX nr 3682.
[49] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 87; S. Babiarz, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[50] K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 55.
[51] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 82; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 87.
[52] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.
[53] S. Babiarz, *Komentarz do art. 27 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.

wskazanie, że wypłata zaliczki może nastąpić na wniosek któregokolwiek z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, jednak za zgodą osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 1/2. Ten sposób uregulowania wskazanej kwestii stanowiłby swego rodzaju kompromis wobec prezentowanych w doktrynie stanowisk. Z jednej strony realizowana byłaby wola większości właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, co pozwalałoby przypuszczać, że panuje zgodność, co do wizji jego funkcjonowania, a z drugiej strony rozwiązanie to zapobiegałoby możliwości zablokowania wypłaty zaliczek zwłaszcza przez tych właścicieli, którym przysługuje niewielki udział w przedsiębiorstwie w spadku. *De lege lata* wydaje się bowiem, że na wypłatę zaliczki potrzebna jest zgoda wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, gdyż tego rodzaju czynność należy uznać za czynność przekraczającą zwykły zarząd.

3.2. Obowiązki właścicieli przedsiębiorstwa w spadku

Status właściciela przedsiębiorstwa w spadku wiąże się również z pewnymi obowiązkami, do których zaliczyć należy:

- ponoszenie solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku (art. 32 u.z.s.),
- ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku do wartości stanu czynnego przedsiębiorstwa w spadku przypadającego na jego udział, według stanu na dzień, w którym dowiedział się o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, jeżeli nie uczestniczył on w powołaniu zarządcy sukcesyjnego (art. 35 ust. 1 u.z.s.),
- spełnienie określonych prawem warunków, a także przedłożenie stosownych dokumentów i złożenie stosownych oświadczeń w przypadku złożenia wniosku o przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem (art. 42 ust. 2 i 3 u.z.s.),
- uczestniczenie w stratach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku w takim stosunku, w jakim przysługuje im udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 27 ust. 1 u.z.s.).

3.2.1. Ponoszenie solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem wyrażonym w doktrynie oraz potwierdzonym w uzasadnieniu do projektu u.z.s., art. 32 u.z.s. obejmuje swym zakresem odpowiedzialność za powstałe po śmierci przedsiębiorcy i po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zobowiązania łączące osobę trzecią i właściciela przedsiębiorstwa w spadku, które powstają na skutek zawierania umów, a także podejmowania przez zarządcę sukcesyjnego wszelkich innych działań[54]. Zobowiązania powstałe przed śmiercią przedsiębiorcy należą natomiast do długów spadkowych, co do których reguły odpowiedzialności zostały uregulowane w art. 1030 i n. k.c.[55]

Artykuł 32 u.z.s. stanowi przejaw dążenia przez prawodawcę do ochrony praw wierzycieli. Łagodzi on również ryzyko związane z wyłączeniem przez art. 33 u.z.s. odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego[56]. Artykuł 32 u.z.s. ma jednakże znaczenie w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo w spadku ma więcej niż jednego właściciela[57], gdyż każdy z nich jest odpowiedzialny za całość zobowiązań. Odpowiedzialność ta ma bowiem charakter solidarny[58], co nie zmienia faktu, iż właściciel, który spełnił dane zobowiązanie, może wystąpić z roszczeniem regresowym, a jego wysokość będzie zależna od udziałów danych właścicieli w przedsiębiorstwie w spadku[59]. Ponoszą ją wyłącznie podmioty będące właścicielami na chwilę powstania danego zobowiązania[60]. Wskazany przepis nabiera jednak znaczenia przede wszystkim w sytuacji nieobsadzenia zarządu sukcesyjnego bądź jego wygaśnięcia. Właściciele mogą również ponosić odpowiedzialność za działalność osób podejmujących działania zachowawcze, jednakże kształtuje się ona nieco inaczej niż

[54] K. Górniak, *Komentarz do art. 32 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym – zagadnienia istotne z perspektywy kontrahentów przedsiębiorcy*, TPP 2020, nr 1, s. 149

[55] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 106-107; S. Babiarz, *Komentarz do art. 32 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; K. Górniak, *Komentarz do art. 32 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15-22

[56] K. Górniak, *Komentarz do art. 32 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.

[57] *Tamże*, t. 3.

[58] Pojęcie odpowiedzialności solidarnej na gruncie u.z.s. należy odnieść do rozumienia wskazanego pojęcia na gruncie k.c., a zwłaszcza art. 366-376 k.c. Więcej nt. pojęcia odpowiedzialności solidarnej i roszczenia regresowego zob. w: M. Berek, *Solidarność bierna w stosunkach dłużników z wierzycielem*, Warszawa 2016; G. Bieniek, *Pojęcie regresu w prawie cywilnym*, NP 1972, nr 6, s. 889-897; S. Buczkowski, *Z zagadnień regresu*, PUG 1952, nr 12, s. 444-448; T. Kasiński, *Roszczenia regresowe z art. 441 § 3 kodeksu cywilnego*, NP 1972, nr 3, s. 387-393; A. Klein, *Istota solidarności biernej a stosunki prawne odpowiedzialności* [w:] *Studia z prawa zobowiązań* (red. Z. Radwański), Warszawa–Poznań 1979, s. 207-217; B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, *Konstrukcja solidarności biernej w Kodeksie cywilnym*, SPE 1974, t. XII, s. 63-72; I. Rosenblüth, *Solidarność dłużników w kodeksie zobowiązań*, Prz. Sąd. 1936, nr 2, s. 33-37; I. Rosenblüth, *Solidarność dłużników w kodeksie zobowiązań*, Prz. Sąd. 1936, nr 4, s. 116-120; I. Rosenblüth, *Solidarność dłużników w kodeksie zobowiązań*, Prz. Sąd. 1936, nr 9, s. 281-289.

[59] K. Górniak, *Komentarz do art. 32 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.

[60] *Tamże*, t. 8.

odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego[61]. Wskazana odpowiedzialność właścicieli przedsiębiorstwa w spadku ma charakter nieograniczony – niezależnie od tego, w jaki sposób przyjęli oni spadek[62].

Wykładnia art. 32 u.z.s., która zakłada, że obejmuje on swym zakresem jedynie odpowiedzialność za zobowiązania powstałe po śmierci przedsiębiorcy, choć w zasadzie jednolicie przyjmowana w doktrynie wydaje się budzić pewne wątpliwości. Choć faktem jest, że odpowiedzialność za długi spadkowe uregulowana została w art. 1030 i n. k.c., to jednak zarządca sukcesyjny powinien wykonywać zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku np. dokonywać spłaty rat kredytu, leasingu itp.[63] Absurdalna wydaje się sytuacja, w której tego rodzaju zobowiązania związane z przedsiębiorstwem mieliby spełniać spadkobiercy, którzy nie są i nie będą właścicielami przedsiębiorstwa w spadku. Tym samym należy postulować, aby wbrew przyjętej wykładni i uzasadnieniu projektu u.z.s. uznać art. 32 u.z.s. za *lex specialis* w odniesieniu do art. 1030 i n. k.c. Pozostali spadkobiercy powinni zaś być obciążeni spełnianiem zobowiązań niezwiązanych z prowadzoną działalnością gospodarczą[64]. Warto przy tym dodać, iż w orzecznictwie wyrażono stanowisko zgodnie z którym zobowiązania istniejące w chwili śmierci przedsiębiorcy, które stanowią długi spadkowe w okresie trwania zarządu sukcesyjnego wykonywać będzie zarządca sukcesyjny z majątku przedsiębiorstwa w spadku[65].

[61] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 36-37; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 149-151.
[62] P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1364; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 149.
[63] Wydaje się, że takie stanowisko wyrażono w: P. Pacek, *Wykonawca testamentu a zarząd...*, 82, gdzie wskazano, że zarządca sukcesyjny nie reguluje długów spadkowych poza zobowiązaniami związanymi z prowadzeniem przedsiębiorstwa.
[64] Pewne kontrowersje związane z ww. zostały opisane w: K. Górniak, *Komentarz do art. 32 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22.
[65] Wyrok SO w Białymstoku, VII Wydział Gospodarczy z dnia 20 marca 2025 r., sygn. VII GC 289/22, niepubl.

Rozdział IV
Zachowawczy zarząd sukcesyjny

1. Uwagi wprowadzające

W art. 13-16 u.z.s. został przez polskiego prawodawcę uregulowany tak zwany „zachowawczy zarząd sukcesyjny”[1] określany również „zarządem ustawowym”[2] „zastępczym zarządem sukcesyjnym” czy „zarządem zachowawczym”. Jest to instytucja polegająca na wyposażeniu bliskich zmarłego przedsiębiorcy w kompetencje umożliwiające wykonywanie w określonym przedziale czasowym pewnych czynności na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku, mających na celu zachować to przedsiębiorstwo w przypadku, jeżeli nie zarządza nim zarządca sukcesyjny bądź wykonawca testamentu[3], kurator spadku bądź inny zarządca upoważniony do zarządzania spadkiem lub jego częścią obejmującą przedsiębiorstwo w spadku[4]. Wynikające z art. 13 u.z.s. uprawnienia przysługują *ex lege* niezależnie od tego, czy zmarły przedsiębiorca pozostawił pełnomocnictwa niewygasające z chwilą śmierci, oraz od tego, czy w tym czasie zostaną ustaleni spadkobiercy zmarłego przedsiębiorcy[5]. W interesie właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a także jego kontrahentów i pracowników jest, aby funkcjonowało ono nieprzerwanie niezależnie od okoliczności[6]. Najważniejszym celem czynności zachowawczych jest zatem zapewnienie ciągłości przedsiębiorstwa w spadku[7] poprzez umożliwienie – do momentu ustanowienia zarządu sukcesyjnego – dokonywania czynności służących ochronie istniejącego przedsiębiorstwa[8]. Podejmowane działania przyczyniają się również do zachowania praw i realizacji wspólnych interesów współwłaścicieli

[1] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.
[2] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi przedsiębiorstwa w spadku* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, 51.
[3] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 894; P. Pacek, *Wykonawca testamentu a zarząd...*, s. 71-72. P. Pacek wyraził przy tym pogląd, iż w przypadku powołania wykonawcy testamentu jego kompetencje wobec przedsiębiorstwa w spadku są ograniczone przez art. 13 u.z.s., który stanowi *lex specialis* w odniesieniu do przepisów k.c. regulujących prawa i obowiązki wykonawcy testamentu. Wątpliwości związane z relacją przepisów k.c. dotyczących wykonawcy testamentu i art. 13 u.z.s. wyrażono również w: K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 376-377.
[4] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[5] I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 887.
[6] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 19; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 208.
[7] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 119.
[8] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 197.

przedsiębiorstwa w spadku[9]. Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, że czynności zachowawcze mogą prowadzić także do zakończenia działalności przedsiębiorstwa[10].

2. Osoby uprawnione do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego

Zachowawczy zarząd sukcesyjny może być sprawowany wyłącznie przez osoby do tego uprawnione. Zgodnie z art. 14 ust. 1 u.z.s. są to: małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy, albo spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy, albo zapisobierca windykacyjny, któremu zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Takie ukształtowanie kręgu uprawnionych wynika z faktu, iż wymienione w art. 14 u.z.s. podmioty uznaje się za najbardziej zainteresowane utrzymaniem przedsiębiorstwa w dobrej kondycji[11]. W art. 14 ust. 1 u.z.s. ustawodawca posłużył się terminem ,,osoba", co oznacza, że zachowawczy zarząd sukcesyjny może sprawować także osoba prawna albo ułomna osoba prawna. Mogą one należeć do grona spadkobierców testamentowych lub zapisobierców windykacyjnych, a gmina i Skarb Państwa – także do grona spadkobierców ustawowych (art. 935 k.c.)[12]. Wśród osób fizycznych zachowawczy zarząd sukcesyjny mogą także sprawować osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnej. W takim jednak przypadku kompetencje w imieniu takiej osoby będzie wykonywać przedstawiciel ustawowy[13]. Czynności konieczne mogą być podejmowane zarówno indywidualnie, jak i wspólnie w porozumieniu z innymi uprawnionymi osobami, gdyż każda z osób wymienionych w art. 14 ust. 1 u.z.s. jest upoważniona do dokonywania czynności koniecznych, bez obowiązku porozumiewania się i współdziałania w tej sprawie z innymi uprawnionymi[14]. Pozostałym nie przysługuje prawo sprzeciwu wobec czynności dokonywanych przez inną osobę[15]. Zdarzyć się więc może, że czynności w ramach zarządu

[9] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34.
[10] I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 887.
[11] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 199.
[12] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[13] *Tamże*, t. 2. Odmienny pogląd zgodnie, z którym należy przyjąć, że czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego powinny wykonywać tylko osoby mające pełną zdolność do czynności prawnych wyrażono w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 26.
[14] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 199; T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 48; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 146; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 20; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 27.
[15] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 147-148; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 62-63; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 34; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 119. Podobnie na tle czynności zachowawczych dokonywanych

zachowawczego będą wykonywane równolegle, co może rodzić negatywne skutki zarówno z punktu widzenia bezpieczeństwa obrotu, jak i bytu przedsiębiorstwa w spadku[16]. Należy przy tym podkreślić, że choć uprawnionymi do dokonywania czynności koniecznych są tylko podmioty wskazane w art. 14 u.z.s. to nic nie stoi na przeszkodzie, a nawet wskazane jest, aby podmioty te współpracowały z osobami mającymi dużą wiedzę na temat funkcjonowania danego przedsiębiorstwa na przykład jego pracownikami, kierownikami czy menadżerami. Osoby te mogą udzielać podmiotom wskazanym w art. 14 u.z.s. rad czy opinii bądź przekazywać niezbędne dokumenty, na przykład faktury[17].

Do pierwszej kategorii osób uprawnionych do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego należy małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Użyte na gruncie art. 14 ust. 1 pkt 1 u.z.s. w odniesieniu do małżonka sformułowanie jest analogiczne do treści art. 3 pkt 2 u.z.s., tym samym rozważania odnoszące się do małżonka będącego właścicielem przedsiębiorstwa w spadku znajdą w tym zakresie zastosowanie i nie ma potrzeby ich powtarzać. Podkreślenia wymaga fakt, iż możliwość podejmowania czynności zachowawczych przysługuje tylko takiemu małżonkowi, który posiada udział w przedsiębiorstwie w spadku. Bez znaczenia pozostaje natomiast na jakiej podstawie małżonek posiada ten udział.

Drugą kategorię osób uprawnionych do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego stanowią spadkobiercy ustawowi przedsiębiorcy. Prawodawca miał tutaj na myśli osoby należące do kręgu spadkobierców ustawowych, wskazane przez art. 931-937 k.c., które nabywają upoważnienie do sprawowania czynności zachowawczych w chwili otwarcia spadku[18]. Dokonane przez osoby wskazane w art. 14 ust. 1 pkt 2 u.z.s. czynności nie tracą ważności, nawet jeżeli okaże się, że ostatecznie nie będą one spadkobiercami[19]. Jakkolwiek za nieupoważnione do wykonywania czynności zachowawczych *ex tunc* należy uznać osoby, które odrzuciły spadek bądź zostały uznane przez sąd za niegodnych. W takiej sytuacji upoważnienie może powstać u osoby powołanej do spadku w dalszej kolejności, stąd słusznie wskazano w doktrynie, że użyte przez prawodawcę sformułowanie

na gruncie art. 209 k.c.: wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 30 października 2013 r., sygn. II CSK 673/12, Legalis nr 848115; Izba Cywilna z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. V CSK 270/16, Legalis nr 1640605; uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 3 grudnia 2014 r., sygn. III CZP 92/14, Legalis nr 1163222.

[16] Por. M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.

[17] Zob. wyrok SO w Suwałkach, I Wydział Cywilny z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. I C 257/22, Legalis nr 2849666.

[18] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] Ustawa..., t. 6; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.

[19] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t.

„spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy" należy rozumieć jako „osoba należąca do kręgu spadkobierców ustawowych"[20].

Trzecią grupę osób mogących dokonywać czynności zachowawczych stanowią zgodnie z art. 14 ust. 1 pkt 3 u.z.s. spadkobiercy testamentowi albo zapisobiercy windykacyjni. Podstawą do dokonania przez nich wskazanych czynności jest sama treść ogłoszonego testamentu – podobnie jak w przypadku spadkobierców ustawowych – dokonane przez nich czynności nie tracą ważności, nawet jeżeli ostatecznie nie będą oni spadkobiercami testamentowymi albo zapisobiercami windykacyjnymi[21]. Warunkiem *sine qua non* posiadania uprawnień do sprawowania czynności zachowawczych przez podmioty wskazane w art. 14 ust. 1 pkt 3 u.z.s. jest przysługiwanie im przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w nim, a nie tylko poszczególnego bądź poszczególnych jego składników[22]. Tracą one swoją kompetencję z mocą wsteczną w przypadku odrzucenia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego[23]. Artykuł 14 u.z.s. nie uzależnia natomiast możliwości wykonywania przez wyżej wskazane podmioty czynności wyszczególnionych w art. 13 u.z.s. od złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku[24] albo przedmiotu zapisu windykacyjnego[25]. Słusznie wskazano przy tym w literaturze, że w praktyce grupa osób uprawniona do czynności koniecznych może, ale nie musi obejmować już przyszłego właściciela albo właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[26], aczkolwiek – co należy podkreślić – czynności konieczne odniosą skutek w majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku niezależnie od tego, czy osobie, która ich dokonuje, również będzie przysługiwał taki status[27]. Wskazane w art. 14 u.z.s. podmioty określono w związku z tym w doktrynie mianem „niepotwierdzonych następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy"[28].

W doktrynie pojawiły się spory co do kwestii dopuszczalności sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego przez spadkobierców ustawowych w przypadku, gdy nie są oni ujęci w ogłoszonym testamencie. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem

[20] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.
[21] *Tamże*, t. 11; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, 147-148.
[22] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12; J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 53.
[23] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14, 15.
[24] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 171.
[25] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 887.
[26] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 48; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 20; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 27; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 147.
[27] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1198; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 119; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 148.
[28] K. Jaśkowski, *Śmierć pracodawcy i zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem*, PiZS 2018, nr 12, s. 26.

kompetencja spadkobierców ustawowych wygasa wraz z ogłoszeniem testamentu[29]. Wynika to zarówno z wyróżnienia przez prawodawcę w art. 14 ust. 1 spadkobierców ustawowych i testamentowych[30] oraz przede wszystkim z użytego przez ustawodawcę spójnika alternatywy rozłącznej „albo" oddzielającego podmioty wskazane w art. 14 ust. 1 pkt 2 u.z.s. od wymienionych w art. 14 ust. 1 pkt 3 u.z.s. Podobnie podmioty wskazane w art. 14 ust. 1 pkt 3 u.z.s. również oddzielone są spójnikiem „albo"[31]. Jest to wykładnia zgodna z założeniami projektodawcy[32]. Zdaniem przeciwników wskazanego stanowiska status poszczególnych podmiotów przed stwierdzeniem nabycia spadku albo zarejestrowania aktu dziedziczenia jest niejasny, tym bardziej, że zarówno spadkobiercy ustawowi, jak i testamentowi, mogą odrzucać spadek, tym samym prowadziłoby to do chaosu związanego z ustaleniem osób sprawujących w danym momencie zarząd zachowawczy. Wskazują oni również, że nie ma wśród reguł wykładni prawa żelaznych reguł związanych z użyciem spójników „lub" i „albo", co potwierdza niekonsekwencja ustawodawcy, który w u.z.s. oba te spójniki często wykorzystuje synonimicznie[33]. Nierzadko bowiem także w wypowiedziach formułujących przepisy prawne zamiennie stosuje się zwroty „lub", „albo" „bądź…bądź" nie czyniąc pomiędzy nimi różnicy[34]. Ponadto w toku postępowania spadkowego może dojść do wielu innych sytuacji, uniemożliwiających uznanie za słusznej wykładnię zwolenników ww. stanowiska np.: częściowe nabycie spadku przez spadkobierców ustawowych i testamentowych, ogłoszenie dwóch lub większej liczy testamentów, niejasne rozrządzenia testamentowe uniemożliwiające ustalenie czy doszło do powołania spadkobiercy lub zapisobiercy windykacyjnego[35]. Przeciwnicy stanowiska wyrażonego przez projektodawcę postulują, aby ogłoszenie testamentu nie powodowało wygaśnięcia kompetencji do sprawowania czynności wskazanych w art. 13 u.z.s. po stronie spadkobierców ustawowych, lecz jedynie do rozszerzenia kręgu podmiotów uprawnionych o spadkobierców testamentowych albo zapisobierców windykacyjnych[36]. Wydaje się, że ze względu na fakultatywność czynności zachowawczych rozwiązanie to mogłoby być zasadne, jednakże zwolennicy drugiego stanowiska zdają się nie zauważać, że tego rodzaju

[29] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 53-54; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 61; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1197; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 146.
[30] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 26, 27.
[31] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 61.
[32] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 33.
[33] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 28-29; W. Wolter, M. Lipczyńska, *Elementy logiki. Wykład dla prawników*, Warszawa–Wrocław 1976, s. 83.
[34] Z. Ziembiński, Logika praktyczna, Warszawa 2014, s. 86-87. W odniesieniu do mowy potocznej wskazuje to również: K. Trzęsicki, *Logika. Nauka i sztuka*, Białystok 1996, s. 71.
[35] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 29.
[36] *Tamże*, t. 35.

wykładnia mogłaby prowadzić do jeszcze większego chaosu polegającego na przyznaniu zbyt dużej licznie osób kompetencji wskazanych w art. 13 u.z.s., a zwłaszcza osobom, którym w przypadku ogłoszenia testamentu nie będą prawdopodobnie przysługiwać żadne prawa do przedsiębiorstwa. Im więcej byłoby uprawnionych osób, tym większe byłoby prawdopodobieństwo zaistnienia sporów dotyczących czynności koniecznych. *De lege ferenda* należy postulować, aby ustawodawca wprost w art. 14 u.z.s. wskazał, iż w sytuacji, gdy zgodnie z ogłoszonym testamentem całe przedsiębiorstwo w spadku będzie miało przysługiwać określonemu spadkobiercy bądź spadkobiercom, kompetencja spadkobierców ustawowych przedsiębiorcy do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego wygasa, chyba że spadkobierca bądź spadkobiercy testamentowi odrzucą spadek. Kompetencje do sprawowania zarządu zachowawczego powinni bowiem posiadać potencjalni właściciele przedsiębiorstwa w spadku.

Zgodnie z art. 14 ust. 2 u.z.s. po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego czynności zachowawcze może dokonywać wyłącznie właściciel przedsiębiorstwa w spadku. Wykładnia tego przepisu w doktrynie jest sporna. Według pierwszego stanowiska przepis ten oznacza, że także właściciel przedsiębiorstwa w spadku może dokonywać czynności zachowawczych wymienionych w art. 13 u.z.s.[37] Zgodnie z drugim stanowiskiem przepis ten został sformułowany bardzo niefortunnie i należy odrzucić jego wykładnię literalną. Artykuł 14 ust. 2 u.z.s. wskazuje bowiem jedynie na moment, w którym wygasa uprawnienie do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego, natomiast właściciele przedsiębiorstwa w spadku mogą dokonywać względem niego czynności na zasadach ogólnych, a jeżeli jest wielu uprawnionych, to stosuje się przepisy dotyczące współwłasności[38]. Samo uzasadnienie u.z.s. nie zawiera rozstrzygnięcia tego problemu, natomiast wydaje się, że jeżeli czynności wskazane w art. 14 ust. 2 u.z.s. nie doprowadzą do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.z.s., to wskazaną regulację należy traktować jako *lex specialis* w odniesieniu do przepisów k.c., gdyż dotyczą one szczególnego tworu, jakim jest przedsiębiorstwo w spadku.

[37] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 63; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[38] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 68, 69.

3. Zakres czasowy zachowawczego zarządu sukcesyjnego

W ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego można wykonywać czynności jedynie w oznaczonym przedziale czasowym. Zgodnie z art. 13 ust. 1 u.z.s. jest to okres od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony – do dnia wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego (tak zwana kompetencja pierwotna). Należy podkreślić, że dla danego przedsiębiorstwa w spadku okres ten może mieć bardzo duże znaczenie, zwłaszcza jeżeli wskutek czynności zachowawczych dojdzie do znacznego wzrostu lub spadku jego wartości[39]. Ponadto na podstawie art. 58 u.z.s. zachowawczy zarząd sukcesyjny może być wykonywany w okresie od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (tak zwana kompetencja następcza). Choć przepisy u.z.s. nie wskazują tego wprost, należy również przyjąć, że osoby te tracą możliwość dokonywania czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego wraz z objęciem swojej funkcji przez powołanego do zarządu całością spadku bądź samym przedsiębiorstwem wykonawcę testamentu[40].

Użyte w art. 13 ust. 1 u.z.s. określenie ,,chwila śmierci" należy rozumieć dosłownie jako moment, a nie jako początek dnia następującego po dniu śmierci przedsiębiorcy[41]. Możliwość podejmowania czynności koniecznych wygasa natomiast od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, czyli dopiero w momencie wpisu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 u.z.s. W przypadku natomiast nieustanowienia zarządu sukcesyjnego prawo do wykonywania czynności koniecznych upływa wraz z dniem wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, czyli upływem dwumiesięcznego terminu określonego w art. 12 ust. 10 u.z.s. albo miesięcznego terminu wskazanego w art. 54 u.z.s. bądź wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego z powodu ziszczenia się jednej z przyczyn wskazanych w art. 59-60 u.z.s. Aby możliwe było wykonywanie czynności w ramach następnego zachowawczego zarządu sukcesyjnego, zarządca sukcesyjny musi przestać pełnić funkcję z przyczyn wskazanych w art. 53 u.z.s. Odrzucić należy wykładnię rozszerzającą, zgodnie z którą art. 58 u.z.s. obejmuje swym zakresem także faktyczne niewykonywanie przez zarządcę sukcesyjnego swych czynności[42].

[39] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 27.
[40] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 894.
[41] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.
[42] Pogląd taki wyrażono w: K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18, 19.

Wykładnia taka mogłaby bowiem doprowadzić do zbyt dużego chaosu w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem w spadku.

Prawodawca powinien przy tym wyraźnie uściślić w art. 58 u.z.s. okres początkowy, od którego możliwe jest wykonywanie czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego. Biorąc pod uwagę wykładnię literalną ww. przepisu, należałoby przyjąć, że wskazane w art. 14 u.z.s. podmioty nie mają tego uprawnienia w dniu zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, gdyż przepis wskazuje wprost, że chodzi o okres „od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję" natomiast biorąc pod uwagę przepisy k.c. jeżeli początkiem terminu oznaczonego w dniach jest pewne zdarzenie, nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu dnia, w którym to zdarzenie nastąpiło (art. 111 § 2 k.c.). *Ad absurdum* byłoby natomiast przyjęcie, że zarządca sukcesyjny, który zmarł, przestaje pełnić swoją funkcję dopiero wraz z końcem tego dnia. Tak wskazywałaby wykładnia literalna art. 53 pkt 1 u.z.s. w zw. z art. 111 § 1 k.c. Niesłusznie przy tym wskazano w literaturze, że uprawnienia zarządcy sukcesyjnego i podmiotów wskazanych w art. 14 u.z.s. w przypadku śmierci tego pierwszego mogą się nakładać, gdyż przysługują one od tego samego dnia[43], a wręcz przeciwnie wydaje się, że powstaje w tym zakresie pewna luka, która dotyczy również przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego, który traci swoje uprawnienia wraz z tą chwilą. *De lege ferenda* ustawodawca powinien dla rozstrzygnięcia wskazanych wątpliwości zmienić wskazany przepis i uzależnić możliwości dokonywania czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego w przypadku śmierci zarządcy sukcesyjnego oraz jego odwołania nie od „dnia", a od „chwili", kiedy jedno z tych zdarzeń nastąpiło. *De lege lata* w drodze wykładni celowościowej należy natomiast przyjąć, że decydująca będzie „chwila" śmierci bądź odwołania, gdyż takie przyjęcie umożliwi nieprzerwane prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku bez jednoczesnego nakładania się uprawnień ww. podmiotów.

Wyraźnego uściślenia przez prawodawcę wymaga również określenie okresu końcowego dokonywania czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego, gdyż budzi to wątpliwości w przypadku następczego powołania zarządcy sukcesyjnego. Prawodawca wskazał bowiem w art. 58 u.z.s., że jest to dzień powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego. Wydaje się jednak, że powinna być to chwila objęcia przez niego funkcji, gdyż w przeciwnym razie mogłoby dojść do nałożenia się kompetencji nowopowołanego zarządcy sukcesyjnego i osób uprawnionych do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego. W drodze wykładni celowościowej należy przyjąć, że utrata kompetencji do

[43] Tak zdaje się błędnie: K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 58 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.

dokonywania czynności koniecznych następuje wraz z chwilą powołania nowego zarządcy sukcesyjnego. *De lege ferenda* prawodawca powinien natomiast wprost wskazać to w art. 58 u.z.s.

Czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego mogą być dokonywane tylko i wyłącznie po śmierci przedsiębiorcy, stąd w przypadku jego zaginięcia bądź doznania uszczerbku na zdrowiu, w wyniku którego zapadnie on w śpiączkę, wyżej wskazane regulacje nie znajdują zastosowania. *De lege lata*, jeżeli w tego rodzaju przypadkach nie zostanie udzielone pełnomocztwo bądź prokura, funkcjonowanie danej działalności gospodarczej zostaje sparaliżowane. *De lege ferenda* prawodawca powinien rozszerzyć możliwość podejmowania czynności zachowawczych przez potencjalnych spadkobierców ustawowych na sytuacje, kiedy przedsiębiorca nie jest w stanie prowadzić danej działalności gospodarczej np. z powodu choroby, bądź ze względu na nadzwyczajne okoliczności np. zaginięcie. Choć tego rodzaju przypadki będą raczej należały do rzadkości to regulacje u.z.s. powinny je uwzględniać.

4. Zakres czynności podejmowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego

4.1. Uwagi wprowadzające

Czynności, które można podejmować w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego, wskazane w art. 13 ust. 1 i 2 u.z.s., można podzielić na trzy kategorie. Są to:

1) czynności konieczne do zachowania majątku przedsiębiorstwa w spadku,
2) czynności konieczne do zachowania możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku,
3) czynności zwykłego zarządu w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę przed jego śmiercią.

W art. 13 ust. 1 prawodawca posłużył się terminem ,,czynności konieczne". Jak słusznie wskazano w uzasadnieniu projektu u.z.s., obecny stan prawny przyznaje współwłaścicielom przedsiębiorstwa uprawnienia do dokonywania czynności zmierzających do zachowania wspólnego prawa na podstawie art. 1035 k.c. w zw. z art. 209 k.c.[44] Celem art. 13 u.z.s. było jednak dostosowanie ogólnej regulacji do materii i celu

[44] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 34. W doktrynie jednoznacznie wskazuje się na możliwość podejmowania czynności zachowawczych na podstawie art. 209 k.c. w odniesieniu do majątku spadkowego. Zob.: M. Rzewuski, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*

ustawy[45]. W doktrynie pomimo tego pojawił się spór co do relacji czynności koniecznych wskazanych w art. 13 ust. 1 u.z.s., a czynności zachowawczych na gruncie art. 209 k.c. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem są to pojęcia analogiczne, w związku z czym czynności konieczne stanowią odpowiednik czynności zachowawczych[46]. Słuszność należy raczej przyznać jednak drugiemu stanowisku, zgodnie, z którym zakres czynności koniecznych na gruncie art. 13 ust. 1 u.z.s. jest szerszy niż czynności zachowawczych na gruncie art. 209 k.c. Czynności wskazane w art. 13 ust. 1 mogą bowiem obejmować także m.in. czynności z zakresu prawa administracyjnego czy podatkowego. Ponadto wynika to z istoty u.z.s., która swym zakresem obejmuje całość sytuacji prawnej przedsiębiorcy, natomiast art. 209 k.c. obejmuje wyłącznie stosunki cywilnoprawne[47]. Sam projektodawca był w tym zakresie niekonsekwentny, bowiem mógł wprost odwołać się w u.z.s. do art. 209 k.c., natomiast chęć dostosowania przepisów ogólnych do celu i materii ustawy, wskazuje, że art. 13 ust. 1 u.z.s. należy traktować jako *lex specialis* w odniesieniu do art. 209 k.c.[48]

4.2. Czynności konieczne do zachowania majątku przedsiębiorstwa w spadku

Pierwszą kategorię czynności podejmowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego stanowią wskazane w art. 13 ust. 1 u.z.s. czynności konieczne do zachowania majątku przedsiębiorstwa w spadku. Jak wskazuje się w doktrynie sformułowanie „majątek" jest bardzo nieprecyzyjne. Jeżeli przyjmiemy, że przedsiębiorstwo w spadku jest masą

(red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 7; K. Szadkowski, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 7-10; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 9; J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 2; M. Pazdan, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 25; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 5; G. Karaszewski, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 11; P. Zdanikowski, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2019, t. 7; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki* (red. J. Gudowski), LEX/el 2017, t. 12; A. Kidyba, E. Niezbecka, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki* (red. A. Kidyba), LEX/el 2015, t. 15; E. Skowrońska-Bocian, *Komentarz do art. 1035 k.c.* [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki* (E. Skowrońska-Bocian), LEX/el 2011 t. 11. W orzecznictwie: wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 3 lutego 2017 r., sygn. II CSK 152/16, Legalis nr 1618236.

[45] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 34.

[46] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 34; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 26; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku – wybrane aspekty podatkowe w świetle projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, cz. 2*, DPBISP 2017, nr 12, s. 72; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 151.

[47] J. Bieluk. *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 55; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 14; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1196-1198.

[48] Odmiennie: K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 64.

majątkową, to może ono samo w sobie nie mieć majątku[49]. Ponadto terminowi „majątek" przypisuje się dwa znaczenia[50]: węższe jako synonim określenia „mienie"[51] oraz szersze jako ogół praw (aktywów) i obowiązków (pasywów) majątkowych podmiotu prawa[52]. W związku z użyciem przez prawodawcę sformułowania „zachowanie majątku" należy przyjąć, że w art. 13 ust. 1 posłużono się węższym znaczeniem tego słowa[53]. Wskazuje się zatem, że czynności te należy rozumieć jako zapobiegające utracie lub uszczupleniu jakiegokolwiek ze składników majątku[54]. Pod pojęciem składników majątku przedsiębiorstwa należy rozumieć: prawo do przedsiębiorstwa (jeżeli mamy do czynienia z przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 55^1 k.c.) oraz inne składniki niematerialne i materialne przedsiębiorstwa w spadku[55].

W piśmiennictwie pojawiły się również trzy koncepcje w zakresie czynności wchodzących w skład czynności koniecznych do zachowania majątku przedsiębiorstwa w spadku. Zgodnie z pierwszą z nich czynności te obejmują wyłącznie czynności prawne[56]. Według drugiej koncepcji w ramach czynności koniecznych można podejmować zarówno czynności prawne, jak i faktyczne[57]. W myśl trzeciej koncepcji natomiast art. 13 ust. 1 pkt 1

[49] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 31.
[50] Wyrok SA w Łodzi – I Wydział Cywilny z dnia 28 marca 2014 r., sygn. I ACa 1278/13, Legalis nr 1023960. E. Skowrońska-Bocian, M. Warciński, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449[10]* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2020, t. 4; A. Kaźmierczyk, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 2; P. Nazaruk, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 1; W. Pawlak, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 10; W. J. Katner, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna* (red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka), LEX/el 2014, t. 6-8.
[51] Tak dawniej w doktrynie prawa cywilnego. Zob.: S. Szer, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1967, s. 304-306; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne...*, s. 249; S. Grzybowski, *Przedmioty stosunków cywilnoprawnych* [w:] *System Prawa Cywilnego. Tom I. Części ogólna* (red. S. Grzybowski), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985, s. 462-464.
[52] Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 135; M. Bednarek, *Mienie...*, s. 30; K. Piasecki, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] K. Piasecki, *Kodeks cywilny. Księga pierwsza...*, t. 9.
[53] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 55. Należy ponadto wskazać, iż posługiwanie się różnymi znaczeniami pojęcia majątku w zależności od kontekstu danej regulacji znajduje aprobatę w doktrynie. Zob.: A. Dyoniak, *Pojęcie majątku...,* s. 123; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 135; M. Bednarek, *Mienie...*, s. 31; A. Sylwestrzak, *Mienie i majątek* [w:] *Leksykon prawa cywilnego – część ogólna* (red. E. Bagińska), Warszawa 2011, s. 121-125. R. Świrgoń-Skok, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 2; Ł. Żelechowski, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 19; W. J. Katner, *Przedmioty stosunku cywilnoprawnego* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1298; M. Balwicka-Szczyrba, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 3; W. Pawlak, *Komentarz do art. 44^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 10; E. Niezbecka, *Komentarz do art. 44 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2012, t. 9.
[54] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. III, 33.
[55] *Tamże*.
[56] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 55.
[57] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 23. Wydaje się, że wskazuje to również: M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1197; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 20; R.

obejmuje czynności prawne, faktyczne i procesowe (w tym administracyjne)[58]. Czynnościami koniecznymi do zachowania majątku przedsiębiorstwa w spadku będą zatem w zależności od okoliczności: żądanie zaniechania niedozwolonych działań i usunięcia ich skutków, złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści czy zasądzenia sumy pieniężnej na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji[59], sprzedaż rzeczy, które ulegają szybkiemu zepsuciu, zapobieganie utracie albo dewastacji lokali, maszyn i innych składników należących do przedsiębiorstwa oraz ich konserwacja i naprawa, zapobieganie naruszeniu tajemnicy przedsiębiorstwa, pilna sprzedaż zapasów[60] lub zamówienie towaru stanowiącego podstawę do prowadzenia dalszej aktywności[61]. W doktrynie wskazuje się natomiast, że czynnościami koniecznymi nie będzie dochodzenie roszczeń deliktowych, kontraktowych i innych, chyba że uległyby one przedawnieniu, prekluzji, albo ich późniejsze dochodzenie byłoby z różnych przyczyn bezcelowe bądź niemożliwe[62]. W ramach czynności koniecznych nie można również zmieniać profilu działalności przedsiębiorstwa, czyli dokonywać przebranżowienia ani dokonywać nowych inwestycji[63].

4.3. Czynności konieczne dla zachowania możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku

Drugą kategorię czynności wykonywanych w sprawach zarządu ustawowego stanowią czynności konieczne dla zachowania możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. W doktrynie wskazano, że również to sformułowanie jest niefortunne, ponieważ przedsiębiorstwo w spadku stanowi „masę spadkową", a takowej prowadzić nie można[64]. Regulacja ta dotyczy zachowania możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w znaczeniu

Blicharz, *Zarząd sukcesyjny*..., s. 27; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24; P. Pacek, *Wykonawca testamentu a zarząd...*, 70.

[58] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa*..., t. 31; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 197.

[59] T.j. Dz. U. 2022, poz. 1233.

[60] A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24.

[61] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 198.

[62] Więcej rozważań na ten temat znajdziesz w: K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa*..., t. 35-40. Wydaje się, że odmiennie: M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 198. W orzecznictwie na gruncie art. 209 k.c.: wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 27 października 1971 r., sygn. I CR 427/71, Legalis nr 15767; Izba Cywilna z dnia 11 lutego 2009 r., sygn. V CSK 325/08, Legalis nr 141187; Izba Cywilna z dnia 23 października 2014 r., sygn. I CSK 728/13, Legalis nr 1182670; Izba Cywilna z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. V CSK 270/16, Legalis nr 1640605; uchwały SN: Izba Cywilna z dnia 15 listopada 2018 r., sygn. III CZP 50/18, Legalis nr 1846498; Izba Cywilna z dnia 9 lutego 2011 r., sygn. III CZP 130/10, Legalis nr 282961.

[63] J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 145.

[64] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa*..., t. 41.

funkcjonalnym[65]. Wydaje się, że tego rodzaju czynności należałoby określić jako czynności konieczne dla zachowania możliwości prowadzenia działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy.

4.4. Przykładowy katalog czynności podejmowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego

W art. 13 ust. 1 pkt 1 i 2 wskazano przykładowy katalog takich czynności, który ze względu na użycie przez prawodawcę zwrotu „w szczególności" należy uznać za otwarty. Chodzi o czynności polegające na: zaspokajaniu wymagalnych roszczeń lub przyjmowaniu należności, które wynikają ze zobowiązań przedsiębiorcy związanych z wykonywaniem działalności gospodarczej, powstałych przed jego śmiercią; zbywaniu rzeczowych aktywów obrotowych w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości[66] (zbywanie tzw. zapasów)[67]. Pod pojęciem czynności polegających na zaspokajaniu wymagalnych roszczeń lub przyjmowaniu należności należy rozumieć wszelkie roszczenia i należności, czyli te wynikające zarówno z przepisów prawa prywatnego, jak i publicznego. Mogą one być zarówno pieniężne, jak i niepieniężne pod warunkiem, że wynikają z zobowiązań powstałych przed śmiercią przedsiębiorcy i związanych z wykonywaną przez niego działalnością gospodarczą[68]. W przypadku roszczeń będą to np.: obowiązek zapłaty podatku czy składek na ubezpieczenia społeczne, roszczenie o spełnienie świadczenia, zwrot świadczeń po odstąpieniu od umowy, realizację obowiązku niebędącego świadczeniem[69]. W ramach czynności koniecznych można również spłacać kredyty i pożyczki, natomiast raczej za niedopuszczalne należy uznać zaciągnięcie w banku nowego kredytu, pożyczki czy gwarancji bankowej[70]. Pod pojęciem należności można rozumieć m.in.: należności umowne, z tytułu naprawienia szkód *ex delicto*, z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, z tytułu realizacji roszczenia windykacyjnego[71]. Pod pojęciem rzeczowych aktywów obrotowych należy natomiast rozumieć zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 19 wyżej wskazanej ustawy materiały nabyte w celu zużycia na własne potrzeby, wytworzone lub przetworzone przez jednostkę produkty gotowe (wyroby i usługi) zdatne do

[65] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6.
[66] T.j. Dz. U. 2021 poz. 217, z późn. zm.
[67] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 19; R. Blicharz, Zarząd sukcesyjny..., s. 26.
[68] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 51, 52.
[69] *Tamże*, t. 51.
[70] I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 887. W: J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 145 wskazano natomiast, że w ramach czynności koniecznych można np. zawrzeć umowę odnowienia kredytu.
[71] *Tamże*.

sprzedaży lub w toku produkcji, półprodukty oraz towary nabyte w celu odprzedaży w stanie nieprzetworzonym. Są one zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 18 lit. a przeznaczone do zbycia lub zużycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego, lub w ciągu normalnego cyklu operacyjnego właściwego dla danej działalności, jeżeli trwa on dłużej niż 12 miesięcy[72]. Do innych czynności niż te wskazane w art. 13 ust. 1 pkt 1 i 2 u.z.s. należy zaliczyć np. czynność faktyczną polegającą na usunięciu grożącego niebezpieczeństwa[73], zawarcie porozumienia o kontynuacji umów o pracę, wypłatę wynagrodzenia, realizację innych obowiązków wynikających z zatrudnienia[74].

4.5. Czynności zwykłego zarządu w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę przed jego śmiercią

Ostatnią kategorię czynności sprawowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego stanowią czynności zwykłego zarządu w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę przed jego śmiercią. Stanowią one szczególny rodzaj czynności koniecznych[75], które można podejmować tylko wtedy, gdy ciągłość tej działalności jest konieczna do zachowania możliwości jej kontynuacji lub uniknięcia poważnej szkody.

Pojęcie zwykłego zarządu, którym prawodawca posłużył się w art. 13 ust. 2 u.z.s., ma analogiczne znacznie jak to odnoszące się do czynności zwykłego zarządu podejmowanych przez zarządcę sukcesyjnego na gruncie art. 22 ust. 1 u.z.s.[76]. Czynności te muszą mieścić się w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy, a zatem nie wolno podejmować czynności poszerzających zakres działalności, np. w nowym sektorze albo na innym rynku właściwym[77]. W doktrynie wskazano, że na gruncie art. 13 ust. 2 u.z.s. przedmiot działalności gospodarczej wyznaczają

[72] Więcej nt. definicji rzeczowych aktywów obrotowych znajdziesz w: E. Walińska, B. Bek-Gaik, W. Bojanowski, A. Czajor, P. Czajor, M. Frendzel, J. Gad, A. Jurewicz, M. Michalak, M. Turzyński *Komentarz do art. 3 u.r.* [w:] *Ustawa o rachunkowości. Komentarz* (red. E. Walińska), LEX/el 2025, t. 1; W. Gos, *Komentarz do art. 3 u.r.* [w:] *Ustawa o rachunkowości. Komentarz* (red. T. Kiziukiewicz), LEX/el 2021, t. 23; E. W. Maruszewska, O. Grzybek, A. Karmańska, A. Łakomiak, M. Nowak, P. Szczypa, *Komentarz do art. 3 u.r.* [w:] *Ustawa o rachunkowości. Komentarz* (red. E. W. Maruszewska), Legalis 2025, t. 35-36; W. A. Nowak, *Komentarz do art. 3 u.r.* [w:] *Ustawa o rachunkowości w jednostkach finansów publicznych. Komentarz* (red. W. A. Nowak), Legalis 2023, t. 10; A. Helin, *Komentarz do art. 3 u.r.* [w:] *Ustawa o rachunkowości. Komentarz* (A. Helin), Legalis 2017, t. 76-77.

[73] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1197.

[74] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 199.

[75] *Tamże.*

[76] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 70; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 24.

[77] J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 145.

przyjęte przez przedsiębiorcę numery PKD[78]. Artykuł 13 ust. 2 obejmował będzie działalności prowadzone przez większość przedsiębiorców, gdyż większość z nich musi być prowadzona ciągle[79], co związane jest z podejmowaniem i wykonywaniem na bieżąco usług[80]. Istotne jest bowiem utrzymanie klienteli, zapewnienie ciągłości działalności operacyjnej, minimalizowanie kosztów i zapobieżenie zatrzymaniu produkcji lub świadczenia usług[81]. Przykładem tego rodzaju działalności jest działalność: hoteli[82], restauracji, sklepów lub zakładów usługowych[83]. Nie będą nimi natomiast działalności sezonowe bądź działalności niewymagające ciągłego zarządu[84]. Wydaje się, że tego rodzaju czynnościami zwykłego zarządu, podejmowanymi w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego, będą np.: wystawianie i wydawanie dokumentów związanych ze sprzedażą (faktury, paragony, raporty fiskalne), prowadzenie na bieżąco dokumentacji rachunkowej i podatkowej[85]. Ciągłość działalności gospodarczej zachowuje się m.in. przez kontynuowanie kontraktów gospodarczych, w tym utrzymanie dostaw, sprzedaż towarów lub świadczenie usług, obsługę klientów i dostawców[86], przyjmowanie opłat, prowizji i innych przychodów z tym związanych, dokonywanie zapłaty dostawcom towarów i usług[87], rozpatrywanie reklamacji lub innych zastrzeżeń konsumentów korzystających ze świadczeń wykonywanych w ramach funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku[88], podejmowanie czynności mających na celu zachowanie zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa, polegających na zakupieniu materiałów do produkcji[89] czy paliwa do pojazdów, a nawet zatrudnianiu nowych pracowników w celu realizacji zawartych już umów[90]. Działania podejmowane w celu uniknięcia poważnej szkody to np. utrzymanie przedsiębiorstwa w ruchu z uwagi na wysokie koszty wygaszenia jego działalności lub jej wznowienia, podejmowanie działań mających na celu utrzymanie klienteli czy zapobieżenie jej

[78] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 19; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 26.
[79] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 67.
[80] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[81] *Tamże*, t. 21.
[82] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 35; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[83] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 67. Warto dodać, że w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 25, w nawiązaniu do P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 78 wskazano przykładowy katalog czynności, które można podjąć na podstawie art. 13 u.z.s.
[84] K. Górniak, *Komentarz do art. 13 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. IV.
[85] Wybrane przez autora czynności w nawiązaniu do P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 78.
[86] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 198.
[87] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 48.
[88] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 19.
[89] Wyrok SO w Suwałkach, I Wydział Cywilny z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. I C 257/22, Legalis 2849666. W przedmiotowym stanie faktycznym za czynność zachowawczą uznano uregulowanie wymagalnych zobowiązań przedsiębiorstwa związanych z dostarczanym dla przedsiębiorstwa cementem.
[90] K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 50.

zmniejszeniu się, utrzymania renomy, zaufania partnerów gospodarczych, w tym kontrahentów, zwłaszcza jeśli pochodzą z zagranicy[91].

4.6. Czynności podejmowane w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego na mocy odrębnych przepisów

Osobom uprawnionym do wykonywania czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego przysługują dalsze szczegółowe kompetencje na mocy innych przepisów u.z.s. i odrębnych ustaw. Do kompetencji tych należy: wykonywanie praw i obowiązków pracodawcy (art. 31 u.z.s.), dokonywanie zgłoszenia naczelnikowi urzędu skarbowego o kontynuowaniu prowadzenia tego przedsiębiorstwa (art. 12 ust. 1c u.z.e.i.p.), zgłoszenie organowi administracji publicznej zaprzestania prowadzenia działalności objętej wydaną przez niego decyzją (art. 37 ust. 3 u.z.s.), posługiwanie się dotychczasową firmą przedsiębiorcy z dodaniem oznaczenia w spadku (art. 17 ust. 2 u.z.s.), aktualizowanie danych za przedsiębiorstwo w spadku dla potrzeb podatku VAT (art. 96 ust. 12a u.p.t.u.).

5. Odpowiedzialność osób podejmujących czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego

5.1. Odpowiedzialność osób podejmujących czynności w dobrej wierze

Analogicznie do zarządcy sukcesyjnego osoby dokonujące czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego działają na podstawie art. 15 u.z.s. w imieniu własnym na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[92]. Prawodawca posłużył się tutaj klasyczną konstrukcją zastępstwa pośredniego[93]. Choć art. 15 u.z.s odnosi się jedynie do czynności wskazanych w art. 13 u.z.s., to wydaje się słuszny pogląd rozszerzający skutki przewidziane w art. 15 u.z.s. na wszelkie czynności podejmowane w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego[94]. Osoby uprawnione wykonują działania „w imieniu własnym", co oznacza, że nie działają one jako przedstawiciele właścicieli

[91] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...,* s. 19-20; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 26-27.
[92] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 63
[93] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 15 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 151; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 150. Więcej na ten temat zob. w: J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 54-56.
[94] K. Górniak, *Komentarz do art. 15 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14, 23.

przedsiębiorstwa w spadku[95], jednakże działalność „na rachunek" zobowiązuje ich do rozliczenia się z dokonanych czynności[96].

Artykuł 15 u.z.s. nie odnosi się natomiast wprost do kwestii odpowiedzialności osób wskazanych w art. 14 u.z.s. za zobowiązania zaciągnięte przez nie na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Zgodnie z pierwszym ze stanowisk prezentowanych w doktrynie odpowiedzialność za te czynności będzie podlegała takim samym zasadom jak odpowiedzialność za zobowiązania powstałe po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego[97]. Pogląd ten zdaje się potwierdzać treść art. 32 u.z.s, zgodnie z którym to właściciele przedsiębiorstwa w spadku ponoszą solidarną odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku, co oznaczałoby objęcie tym zakresem także czynności sprawowanych w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego[98]. Wydaje się jednak, że słuszność należy przyznać drugiemu stanowisku, zgodnie z którym osoby uprawnione ponoszą odpowiedzialność za czynności sprawowane w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego. Świadczy o tym brak analogicznego do art. 33 ust. 1 u.z.s. przepisu zwalniającego osoby wskazane w art. 14 u.z.s. od odpowiedzialności, co potwierdził sam projektodawca[99]. W przypadku, jeżeli osoba sprawująca zachowawczy zarząd sukcesyjny nie będzie dziedziczyła przedsiębiorstwa w spadku, przysługuje jej możliwość zwolnienia się z zaciągniętego zobowiązania poprzez przeniesienie go na właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[100]. Rozwiązanie to, mające zdaniem projektodawców przyczynić się do bezpieczeństwa obrotu i praw osób trzecich[101], prawdopodobnie będzie skłaniać osoby sprawujące zachowawczy zarząd sukcesyjny do podejmowania tylko rozważnych decyzji. Z drugiej jednak strony może to powodować obawy przed odpowiedzialnością w związku z dokonaniem czynności wskazanych w art. 13 u.z.s., a w konsekwencji zniechęcać do ich wykonywania, co niestety prawdopodobnie odbije się na kondycji przedsiębiorstwa w spadku.

---

[95] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 54-56; K. Górniak, *Komentarz do art. 15 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.
[96] K. Górniak, *Komentarz do art. 15 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.
[97] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 15 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[98] J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 150.
[99] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 36. Potwierdza to: J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 150.
[100] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 36-37. Potwierdza to: J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 150-151
[101] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 37.

5.2. Odpowiedzialność osób podejmujących czynności w złej wierze

Odpowiedzialność osób, które dokonały czynności zachowawczych w złej wierze w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego, została określona w art. 16 u.z.s. Zgodnie z art. 16 u.z.s. osoba, która w złej wierze dokonała czynności na podstawie art. 13 u.z.s., do której nie była upoważniona, ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez dokonanie tej czynności. Oznacza to sytuację, w której dana osoba wiedziała albo przy zachowaniu należytej staranności powinna wiedzieć[102] (brak wiedzy spowodowany niedbalstwem)[103], że: nie należy do grona podmiotów upoważnionych do dokonania czynności w zakresie zachowawczego zarządu sukcesyjnego (zakres podmiotowy), wykonuje czynności wykraczające poza zakres wskazanych w art. 13 u.z.s. czynności zachowawczego zarządu sukcesyjnego (zakres przedmiotowy) np. czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu, wykonuje czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego przed powstaniem kompetencji albo po ich wygaśnięciu, czyli np. przed śmiercią przedsiębiorcy lub po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego (zakres czasowy)[104]. Przesłance złej wiary w rozumieniu art. 16 u.z.s. należy zatem nadać znaczenie obiektywne[105]. W doktrynie pojawiły się również poglądy ograniczające dyspozycję art. 16 u.z.s. tylko do zakresu podmiotowego[106] albo przedmiotowego[107], choć raczej należy je

[102] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. V; I. Adrych-Brzezińska, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 27; P. Machnikowski, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; M. Gutowski, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352* (red. M. Gutowski), Legalis 2021, t. 3; P. Nazaruk, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 3; B. Szolc-Nartowski, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 8; B. Janiszewska, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 38-39; S. Kalus, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 6; T. Sokołowski, *Komentarz do art. 7 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2012, t. 1. Odnośnie pojęcia złej wiary w orzecznictwie SN zob.: wyroki SN: Izby Cywilnej z dnia 9 grudnia 1983 r., sygn. I CR 362/83, Legalis nr 24003; Izby Cywilnej z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. V CSK 434/14; Legalis nr 1281622; Izby Cywilnej z dnia 23 lipca 2015 r., sygn. I CSK 360/14, Legalis nr 1310332; Izby Cywilnej z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. III CSKP 34/21, Legalis nr 2535863; postanowienia SN: z dnia 13 stycznia 2000 r., sygn. II CKN 657/98, Legalis nr 354562; z dnia 18 maja 2000 r., sygn. III CKN 802/98, Legalis nr 304218; z dnia 13 sierpnia 2008 r., sygn. I CSK 33/08, Legalis nr 150514; z dnia 4 grudnia 2009 r., sygn. III CSK 79/09, Legalis nr 303919; z dnia 5 lipca 2012 r., sygn. IV CSK 606/11, LEX, nr 1218193; wyroki SN: z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. V CSK 434/14, LEX nr 1753188; z dnia 23 lipca 2015 r., sygn. I CSK 360/14, Legalis nr 1310332; z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. III CSKP 34/21, LEX nr 3123462.

[103] P. Machnikowski, *Odpowiedzialność odszkodowawcza w ustawie o zarządzie sukcesyjnym* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 204.

[104] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. I, 3, 5-7. Należy przyjąć, że jest to pojęcie złej wiary w rozumieniu u.z.s.

[105] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 887.

[106] P. Machnikowski, *Odpowiedzialność odszkodowawcza…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 203-204.

[107] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 61.

uznać za niesłuszne[108], zwłaszcza że art. 13 u.z.s. w swej treści odwołuje się do art. 14 u.z.s. wskazującego podmioty uprawnione. Ponadto brzmienie art. 16 u.z.s. wydaje się nie uprawniać do takiego zróżnicowania. Trudno jest bowiem uchwycić różnicę, która uzasadniałaby odmienne traktowanie dokonania czynności przez osobę nieuprawnioną (zakres podmiotowy) od dokonania przez osobę uprawnioną czynności przekraczającej jej kompetencję (zakres przedmiotowy). Artykuł 16 u.z.s. stanowi bowiem o osobie, która dokonała czynności, do której nie była uprawniona, zatem wydaje się, że przepis ten obejmuje swym zakresem obie te sytuacje[109]. Słusznie wskazano również, że choć art. 16 u.z.s. odwołuje się do treści art. 13 u.z.s., to wskazanego odwołania nie należy rozumieć dosłownie, ale w ten sposób, że osoba dokonująca wskazanych czynności powołuje się na te przepisy, a zatem wywodzi z nich swoje kompetencje[110].

Wskazana w art. 16 u.z.s. szkoda może być wyrządzona nie tylko w przedsiębiorstwie w spadku, ale również w majątku spadkobierców, właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, jak i osoby trzeciej zaangażowanej w czynności zachowawcze[111]. Rzekomy zarządca odpowiada również jak za własną za złą wiarę osób, z których pomocą sprawuje zarząd zachowawczy, jak również osób, którym ten zarząd powierza np. gdy mógł dowiedzieć się, że podająca się za spadkobiercę testamentowego osoba wykonująca czynności zachowawcze w rzeczywistości nie ma takiego statusu ze względu na nieważność testamentu[112]. Za niesłuszny należy zatem uznać pogląd zgodnie, z którym tylko właściciel przedsiębiorstwa w spadku może wystąpić z roszczeniem na podstawie art. 16 u.z.s.[113] Krąg podmiotów uprawnionych do dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej nie jest bowiem w żaden sposób ograniczony[114]. Może to być zatem również druga strona czynności lub osoba trzecia, jeżeli poniosła ona szkodę[115]. Tak jak wskazano powyżej, pociągniecie do odpowiedzialności na podstawie art. 16 u.z.s. jest uzależnione od złej wiary osoby, która dokonywała tej czynności, a zatem *a contrario* do odpowiedzialności osoby naruszającej kompetencje z art. 13-14 u.z.s.,

[108] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35, 36. Wydaje się, że przedmiotowo-podmiotowy charakter art. 16 u.z.s. aprobuje również P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 49.
[109] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 36.
[110] *Tamże*.
[111] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 65.
[112] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 33.
[113] Takie twierdzenie zawarto w: K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 45. Odmiennie: P. Machnikowski, *Odpowiedzialność odszkodowawcza…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 205; J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 148.
[114] J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 148.
[115] Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm jednoosobowych. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Praktyczny poradnik,* s. 33, file:///C:/Users/krzys/Downloads/broszura_Praktyczny_Poradnik_o_sukcecji_firm_jednoosobowych.pdf [dostęp: 24.11.2024].

działającej w dobrej wierze, zastosowania nie będzie miał art. 16 u.z.s., a przepisy o *negotiorum gestio*, (art. 752-757 k.c.) oraz w związku z tym przepisy o odpowiedzialności *ex contractu* (471 i n. k.c.)[116], choć w doktrynie nie wyklucza się również dopuszczalności zastosowania przepisów o odpowiedzialności *ex delicto*, jeżeli zachowanie ma cechy czynu niedozwolonego[117].

W literaturze sporna jest również kwestia kwalifikacji odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie art. 16 u.z.s. Zgodnie z przeważającym stanowiskiem, wskazanym również przez projektodawcę, jest to szczególna postać odpowiedzialności deliktowej, zaostrzona w stosunku do zasad ogólnych poprzez wyłączenie konieczności wykazania winy[118]. Artykuł 16 u.z.s. stanowi tym samym szczególną (oddzielną) podstawę odpowiedzialności za szkodę[119]. Tego rodzaju zaostrzony mechanizm ma na celu ochronę bezpieczeństwa obrotu oraz praw osób, które będą drugą stroną czynności zachowawczych, zwłaszcza kontrahentów i klientów przedsiębiorstwa w okresie tymczasowego zarządzania nim w ramach czynności zachowawczych[120]. Według drugiego poglądu w art. 16 u.z.s. mamy do czynienia z odpowiedzialnością kontraktową, gdyż wykonywanie czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego należy uznać za prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia[121]. Biorąc pod uwagę użytą przez ustawodawcę w art. 16 u.z.s. terminologię, należy raczej przychylić się do przeważającego poglądu. Nie wyklucza to jednakże dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej na innej podstawie, np. na zasadach ogólnych[122]. Przepis art. 16 u.z.s. będzie miał zastosowanie zwłaszcza w sytuacji, gdy spadkobiercy odrzucą testament, zapisobiercy windykacyjni odrzucą zapis windykacyjny, spadkobiercy zostaną uznani za niegodnych dziedziczenia bądź testament zostanie uznany za nieważny[123]. W tego rodzaju sytuacjach uprawnienie do sprawowania zachowawczego

---

[116] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 28-30.
[117] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 61. Odmienne stanowisko zdaje się wyrażono w: K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 29.
[118] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 37; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 65; K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 42; P. Machnikowski, *Odpowiedzialność odszkodowawcza…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 204-206; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1198; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4. Wydaje się, że wskazane stanowisko aprobuje również: P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 49.
[119] J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 64; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 887. Wydaje się, że wskazane stanowisko aprobuje, aczkolwiek nie wyraża tego wprost: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 27.
[120] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[121] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 41.
[122] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 37; J. Pazdan, *Zarządcy ustawowi…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 64-65; T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...*, s. 70; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 888; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 20; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 27.
[123] J. Zawadzka, *Ustawa o zarządzie...*, s. 147.

zarządu sukcesyjnego wygasa z mocą wsteczną, tym samym nie znajdzie zastosowania art. 15 u.z.s., natomiast stosunki między właścicielami przedsiębiorstwa w spadku a wymienionymi wyżej podmiotami będą regulowane według art. 16 u.z.s.[124].

Słusznie wskazano również w doktrynie, że art. 16 u.z.s. reguluje kwestie odpowiedzialności w sposób bardzo fragmentaryczny, pomijając problemy dotyczące skutków działania w braku kompetencji zarządczej lub z jej przekroczeniem na płaszczyźnie kompetencyjnej, a ponadto wówczas, gdy działanie nie zostało podjęte w złej wierze[125]. Rozważania w zakresie odpowiedzialności za czynności dokonane w dobrej wierze podjęto już wcześniej, stąd poniższy fragment będzie dotyczył jedynie płaszczyzny kompetencyjnej. Przepisy u.z.s. nie precyzują, jak należy oceniać czynność dokonaną z naruszeniem kompetencji do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego. Wydaje się zatem słuszne przyjęcie, że żadne skutki dokonanej czynności nie mogą zaktualizować się bezpośrednio w sferze prawnej właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, zatem zbyte przez osoby nieuprawnione prawa nie wyjdą z majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, prawa nabyte przez te osoby nie wejdą w skład przedsiębiorstwa w spadku, a zaciągnięte w ten sposób wierzytelności i zobowiązania nie będą należeć do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[126]. Nie oznacza to jednak, że wskazane czynności prawne będą nieważne, jednakże wywołają one skutek nie w sferze prawnej właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, lecz w sferze prawnej osoby, która tych czynności dokonała. Osoby nieuprawnione mogą ponadto odpowiadać względem kontrahenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania[127]. Czynności procesowe dokonane z przekroczeniem granic upoważnienia pozostają bezskuteczne w sferze proceduralnej, natomiast czynności faktyczne podjęte przez osobę nieupoważnioną są pozbawione podstawy prawnej, co może uzasadniać odpowiedzialność *ex delicto* na podstawie art. 415 i n. k.c.[128]

[124] K. Górniak, *Komentarz do art. 14 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.
[125] K. Górniak, *Komentarz do art. 16 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[126] *Tamże*, t. 9-12.
[127] *Tamże*, t. 13.
[128] *Tamże*, t. 14-15.

Rozdział V
Wymagania stawiane wobec osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego

1. Uwagi wprowadzające

Wymagania, które musi spełniać osoba mogąca być powołana na zarządcę sukcesyjnego, zostały przez ustawodawcę wskazane w art. 8 ust. 1 i 2 u.z.s. przy czym pod względem wymagań prawodawca jednakowo traktuje powołanie zarządcy sukcesyjnego za życia, jak i po śmierci przedsiębiorcy[1]. Artykuł 8 ust. 1 u.z.s. zawiera dwie przesłanki pozytywne[2], którymi są status osoby fizycznej oraz pełna zdolność do czynności prawnych, przy czym funkcję zarządcy sukcesyjnego może w jednym czasie pełnić tylko jedna osoba (art. 11 ust. 1 u.z.s.). Ustawa nie przewiduje zbyt wielu przeciwwskazań związanych z pełnieniem funkcji zarządcy sukcesyjnego[3], niemniej jednak w art. 8 ust. 2 u.z.s. wskazany został enumeratywnie katalog przesłanek negatywnych, których zaistnienie wyklucza możliwość pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przez daną osobę fizyczną[4]. Są to: prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z art. 373 ust. 1 p.u. lub prawomocne orzeczenie środka karnego albo środka zabezpieczającego w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, obejmującego działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem. Słusznie wskazano przy tym, że z innych przepisów prawa powszechnie obowiązującego mogą wynikać dodatkowe przesłanki uniemożliwiające pełnienie wskazanej funkcji[5] np. pełnienie funkcji publicznej w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne[6].

[1] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 122.
[2] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[3] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny…*, s. 56.
[4] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 124; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5.
[5] A. Sikorska-Lewandowska, *Status prawny zarządcy nieruchomości*, Warszawa 2023, s. 290.
[6] T.j. Dz. U. 2023, poz. 1090. Takie twierdzenie wyrażono w: J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 244-245.

2. Przesłanki pozytywne

2.1. Status osoby fizycznej

Na zarządcę sukcesyjnego może zostać powołana wyłącznie osoba fizyczna. *A contrario* nie ma zatem możliwości, aby zarząd sukcesyjny sprawowała osoba prawna[7], ułomna osoba prawna[8], grupa osób fizycznych bądź jakikolwiek inny podmiot czy twór np. program komputerowy służący do podejmowania decyzji związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą[9]. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, aby funkcję zarządcy sukcesyjnego pełniła osoba fizyczna będąca przedstawicielem, wspólnikiem czy pracownikiem osoby prawnej[10] np. prezes spółki z.o.o.[11] W takiej sytuacji jednak wpisana jako zarządca sukcesyjny będzie osoba fizyczna, a nie osoba prawna[12]. Wyłączenie możliwości sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego przez jakiekolwiek inne podmioty uzasadnione jest specyficznym charakterem stosunku prawnego, będącego podstawą przysługiwania statusu zarządcy sukcesyjnego, który oparty jest na szczególnym zaufaniu[13].

W art. 8 u.z.s. ustawodawca nie zawarł żadnych wymagań dotyczących kompetencji merytorycznych zarządcy sukcesyjnego[14]. Tym samym osoba chcąca być powołana na to stanowisko nie musi legitymować się żadną specjalną wiedzą, kwalifikacjami[15], wykształceniem[16] czy doświadczeniem[17]. Osoba ta nie musi profesjonalnie zajmować się zarządzaniem majątkiem bądź przedsiębiorstwami[18]. Objęcie funkcji zarządcy sukcesyjnego

---

[7] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 221; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 52, 55; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 27.

[8] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 221; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę* [w:] *Verus amicus rara avis est. Studia poświęcone pamięci Wojciecha Organiściaka* (red. A. Lityński, A. Matan, M. Mikołajczyk, D. Nawrot, G. Nancka), Katowice 2020, s. 29, R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 15; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 220; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 122; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 27.

[9] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.1.

[10] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm...*, s. 13.

[11] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 53.

[12] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm...*, s. 13.

[13] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 15; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 29; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 220; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna kompetencja notariatu,* KPN 2022, nr 23, s. 49.

[14] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34.

[15] J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 95.

[16] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 123.

[17] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 56.

[18] R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 221; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 123; R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 85; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 95.

nie wymaga posiadania jakichkolwiek licencji[19], certyfikatów, wpisów na listy urzędowe czy decyzji administracyjnych stwierdzających posiadanie określonych uprawnień. Chcąc zostać zarządcą sukcesyjnym, nie trzeba nawet być przedsiębiorcą[20]. W uzasadnieniu do projektu u.z.s. wskazano, że nie należy stawiać zarządcy sukcesyjnemu bardziej wygórowanych warunków formalnych, aniżeli prawo przewiduje dla przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną bądź prokurentem, zwłaszcza że funkcję tę może sprawować małżonek przedsiębiorcy bądź jego spadkobierca[21] albo wspólnik spółki cywilnej. Wprowadzenie bowiem dodatkowych wymogów mogłoby ograniczyć możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego w sytuacji nagłej, jaką jest śmierć przedsiębiorcy[22]. Wydaje się, że choć prawodawca nie formułuje określonych wymagań, to kandydat na zarządcę sukcesyjnego powinien posiadać pewną wiedzę prawną nt. sprawowania zarządu sukcesyjnego oraz wiedzę specjalistyczną, związaną z prowadzeniem określonego rodzaju działalności, zwłaszcza w przypadku działalności reglamentowanej[23], a jeżeli takowej wiedzy nie posiada, to wskazane jest korzystanie przez niego z pomocy osób, które taką wiedzę posiadają. Kandydat powinien zatem dysponować wiedzą niezbędną do kontynuacji działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy[24]. *De lege ferenda* prawodawca mógłby dodać art. 8 ust. 3 u.z.s. i wskazać w nim w formie katalogu otwartego przykładowy zespół cech, umiejętności czy wiadomości, które powinien posiadać zarządca sukcesyjny. Zwłaszcza w przypadku działalności reglamentowanej przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego osoby powołujące powinny kierować się cechami kandydata, które z dużym prawdopodobieństwem pozwolą mu na kontynuowanie działalności przedsiębiorstwa[25]. Brak zwrócenia uwagi na tego rodzaju czynniki w praktyce prowadzi do niewypełnienia przez powołanych zarządców sukcesyjnych, prawdopodobnie z powodu braku wiedzy,

[19] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 50.
[20] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 54; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1244; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 221; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 123; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5. Warto przy tym zwrócić uwagę, że w doktrynie podjęto także rozważania nt. tego, czy dana osoba obejmując funkcję zarządcy sukcesyjnego staje się przedsiębiorcą. Więcej zob. w: K. Kopystyński, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 21-24; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 51; E. M. Kwiatkowska, A. Trela, *Instytucja zarządu...*, s. 241; Ł. Mleko, *Kto jest przedsiębiorcą...* s. 51-80. W orzecznictwie zob. w: wyrok NSA z dnia 23 listopada 2021 r., sygn. II GSK 1749/21, LEX nr 3262770; wyrok WSA w Krakowie z dnia 25 sierpnia 2022 r., sygn. I SA/Kr 500/22, LEX nr 3421005; wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 stycznia 2025 r., sygn. VI SA/Wa 2316/24, LEX nr 3838200.
[21] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 23.
[22] R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 85-86.
[23] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16.
[24] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 55; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16.
[25] R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 226-227; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16, 43.

podstawowych obowiązków wynikających z przepisów u.z.s. na przykład niesporządzenia i niezłożenia wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku[26]. Wydaje się zatem, że katalog taki powinien sugerować, że wskazane jest posiadanie odpowiedniej wiedzy, zwłaszcza w zakresie regulacji prawnych, a także doświadczenia w prowadzeniu określonego rodzaju działalności gospodarczej.

Artykuł 8 u.z.s. nie zawiera również żadnych informacji nt. kręgu osób, które mogą sprawować funkcję zarządcy sukcesyjnego. W doktrynie słusznie wskazuje się, że funkcję tę może pełnić m.in.: jedna z osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego[27], osoba spokrewniona ze zmarłym przedsiębiorcą[28] bądź jego małżonkiem np. dziecko przedsiębiorcy[29], małżonek przedsiębiorcy[30], rodzic przedsiębiorcy[31], spadkobierca[32], wykonawca testamentu[33] czy zapisobierca windykacyjny[34]. Zarządcą sukcesyjnym może

[26] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. I Ns 249/23, niepubl.

[27] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 37.

[28] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 221.

[29] Zob. np.: postanowienie SR w Rzeszowie, XI Wydział Cywilny z dnia 2 września 2022 r., sygn. XI Ns 646/22, niepubl.; postanowienie SR w Rzeszowie, XI Wydział Cywilny z dnia 18 marca 2024 r., sygn. XI Ns 78/24, niepubl. W przedmiotowych sprawach funkcję zarządcy sukcesyjnego sprawowali odpowiednio córka i syn zmarłego.

[30] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 53; P. Zawadzka-Filipczyk, *Zarząd sukcesyjny – po śmierci pracodawcy stosunek pracy nie wygaśnie*, Per. Pl. 2018, nr 9, s. 109; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1*..., s. 95; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250. Tak np. w stanie faktycznym sprawy: postanowienie SR w Rzeszowie, I Wydział Cywilny z dnia 18 lipca 2022 r., sygn. I Ns 382/22 niepubl.; wyrok SO w Koninie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 lutego 2021 r., sygn. III Pa 41/20, niepubl.; wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, XVI Wydział Gospodarczy z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. XVI GC 1274/22, niepubl.; postanowienie SR w Przemyślu, I Wydział Cywilny z dnia 13 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 401/21, niepubl.; postanowienie SR dla Krakowa – Podgórza w Krakowie, XII Wydział Cywilny z dnia 12 października 2022 r., sygn. XII Ns 228/22/P, niepubl.; postanowienie SR w Wieluniu, I Wydział Cywilny z dnia 17 listopada 2025 r., sygn. I Ns 892/25, niepubl. Uczestnicy ankiety nr 1 wskazywali, że najczęściej na zarządcę sukcesyjnego powoływany był małżonek przedsiębiorcy, a rzadziej także zstępny przedsiębiorcy bądź inny krewny. Wśród badanych nie wystąpiły natomiast przypadki, w których na zarządcę sukcesyjnego był powoływany pracownik, kierownik czy menadżer danego przedsiębiorstwa bądź osoba profesjonalnie świadcząca tego rodzaju usługi

[31] Tak np. w stanie faktycznym sprawy: postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl., gdzie funkcję zarządcy sukcesyjnego sprawowała matka zmarłego przedsiębiorcy.

[32] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 123; P. Zawadzka-Filipczyk, *Zarząd sukcesyjny – po...*, s. 109; A. Ferens, *Zmiany ustawy o rachunkowości...*, s. 32; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1*..., s. 95; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy przedsiębiorcy, jego spadkobierców, pracowników i kontrahentów* [w:] *Nowe trendy społeczno-ekonomiczne a rozwój przedsiębiorstwa* (red. P. Antonowicz, E. Malinowska, J. Siciński, U. Zaremba), Warszawa 2021, s. 193. Tak np. w stanie faktycznym sprawy: postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl., gdzie spadkobierczyni testamentowa została powołana na zarządcę sukcesyjnego.

[33] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 56; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250. Słusznie przy tym wskazali J.J. Zięty, J. Dobkowski, *Sukcesja prawa do wykonywania rzemiosła...*, s. 80, że zarządcą sukcesyjnym nie musi być ta sama osoba, która została wyznaczona w testamencie jako wykonawca testamentu.

[34] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16; P. Zawadzka-Filipczyk, *Zarząd sukcesyjny – po...*, s. 109; K. Kopaczyńska-Pieczniak, Status prawny..., s. 5; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250. Warto przy tym wskazać, że dokładne ustalenie

być także pracownik przedsiębiorstwa w spadku[35], zwłaszcza kluczowy pracownik taki jak kierownik[36], prokurent[37], dyrektor zarządzający[38] bądź osoba zatrudniona w tym przedsiębiorstwie na podstawie jakichkolwiek innych przepisów np. zleceniobiorca, menedżer zatrudniony na mocy kontraktu bądź prokurent czy pełnomocnik. Wskazaną w ustawie funkcję może pełnić także którykolwiek z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[39] zarówno ten domniemany, jak i potwierdzony[40]. W doktrynie wskazano, że właśnie planowany lub docelowy sukcesor przedsiębiorstwa w spadku częstokroć będzie najwłaściwszą osobą do kontynuacji działalności zmarłego przedsiębiorcy[41]. Nie ma również przeszkód, aby osoba powołująca zarządcę sukcesyjnego wskazała jako powoływanego zarządcę samą siebie[42]. Równie dobrze zarządcą sukcesyjnym może zostać osoba w żaden sposób niezwiązana z przedsiębiorcą, osoba spoza kręgu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku czy spadkobierców, a nawet inna osoba[43] całkiem obca[44], niepochodząca z kręgu najbliższych czy nawet rodziny[45], choć tego rodzaju przypadek wydaje się bardziej prawdopodobny w przypadku powierzenia sprawowania tej funkcji

relacji łączącej zarządcę sukcesyjnego ze zmarłym przedsiębiorcą może być problematyczne, gdyż w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego ani w żadnym innym dokumencie nie ma wymogu umieszczania takiej informacji. Wśród uczestników ankiety nr 1 jedynie 15,4% ankietowanych zamieszczało taką informację w wybranych protokołach/aktach powołania zarządcy sukcesyjnego, natomiast 69,2% badanych w ogóle nie zamieszczało takiej informacji. Wśród notariuszy wypełniających ankietę nr 2 35,7% zadeklarowało, że informację tego rodzaju zamieszczało we wszystkich przypadkach, natomiast 14,3% jedynie w wybranych protokołach/aktach powołania zarządcy sukcesyjnego. Pozostali badani (50%) nie zamieszczali natomiast takiej informacji w ogóle. Uczestnicy ankiety nr 1 zdeklarowali przy tym, że tego rodzaju informacje zamieszczali jedynie w przypadku występowania pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą, a zarządcą sukcesyjnym pokrewieństwa względnie powinowactwa.

[35] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 105; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 50. W orzecznictwie zob. np.: postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl. W przedmiotowej sprawie funkcję zarządcy sukcesyjnego w zakładzie fryzjerskim sprawowała pracownica przedsiębiorstwa zatrudniona na stanowisku fryzjerka damska.

[36] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5. Zob. wyrok SO w Suwałkach, I Wydział Cywilny z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. I C 257/22, Legalis 2849666. W przedmiotowym stanie faktycznym funkcję zarządcy sukcesyjnego sprawował kierownik przedsiębiorstwa.

[37] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 50; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 193.

[38] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 55.

[39] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 54.

[40] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 102.

[41] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 102.2. ; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54. Zob. np. wyrok SO w Gdańsku, IX Wydział Gospodarczy z dnia 1 kwietnia 2022 r., sygn. IX GC 624/19, niepubl. W stanie faktycznym będącym przedmiotem sprawy zarząd sukcesyjny był sprawowany przez syna zmarłego przedsiębiorcy, który następnie na skutek dziedziczenia i podziału masy spadkowej pomiędzy spadkobierców zmarłego nabył przedsiębiorstwo. Podobnie wyrok SR w Ciechanowie, I Wydział Cywilny z dnia 7 listopada 2023 r., sygn. I C 406/20, niepubl.

[42] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 103.

[43] P. Zawadzka-Filipczyk, *Zarząd sukcesyjny – po...*, s. 109.

[44] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 221; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5.

[45] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 56.

osobie świadczącej profesjonalnie tego rodzaju usługi[46] np. przedsiębiorcy zajmującemu się doradztwem spadkowym[47] czy przedsiębiorcy zajmującemu się zarządzaniem przedsiębiorstwami[48]. Częściej funkcję taką będzie sprawować bliski kolega bądź przyjaciel przedsiębiorcy, prowadzący własną działalność gospodarczą, który choć nie jest spokrewniony z przedsiębiorcą, to jednak łączy go z nim dość bliska relacja osobista. Niemniej jednak na zarządcę sukcesyjnego może zostać powołana każda osoba, która spełnia warunki wskazane w art. 8 u.z.s., nawet będąca cudzoziemcem czy niezamieszkująca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż przepisu u.z.s. nie wprowadzają w tym zakresie zakazu ani nie ograniczają tego w żaden inny sposób[49]. Bez znaczenia z punktu widzenia art. 8 u.z.s. jest zarówno obywatelstwo, jak i fakt znajomości przez osobę powołaną języka polskiego[50].

2.2. Jednoosobowość (niekolegialność) funkcji

Na podstawie art. 11 ust. 1 u.z.s. funkcję zarządcy sukcesyjnego może w jednym czasie sprawować tylko jedna osoba, co oznacza, że stanowisko to nie ma charakteru kolegialnego. Za kontrowersyjny należy zatem uznać pogląd o dopuszczalności powołania wielu zarządców sukcesyjnych z jednoczesnym wskazaniem, że funkcję tę pełni tylko jedna z nich[51]. Osoby takie choćby były potocznie nazywane zarządcami sukcesyjnymi, w rzeczywistości w ogóle nimi nie są. Omawiany przepis nie stoi przy tym na przeszkodzie możliwości sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego przez różne osoby dla jednego przedsiębiorstwa ale w różnym czasie[52]. Przepisy u.z.s. nie przewidują natomiast ograniczeń co do możliwości sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego przez jedną osobę dla wielu przedsiębiorstw w spadku, tym samym jedna osoba fizyczna może pełnić tę funkcję dla kilku przedsiębiorstw jednocześnie. Jest to uzasadnione zwłaszcza w sytuacji, gdy kilku przedsiębiorców intensywnie ze sobą współpracowało albo miało powiązania rodzinne. W tego rodzaju sytuacji brane pod uwagę powinny jednak być możliwości efektywnego sprawowania swojej funkcji przez jedną osobę fizyczną[53]. Możliwość powołania tylko

[46] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 30; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 221; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 245.
[47] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 55.
[48] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 105.
[49] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 53; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 59.
[50] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 122.
[51] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[52] *Tamże.*
[53] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 60.

jednego zarządcy sukcesyjnego dla danego przedsiębiorstwa w spadku uzasadnia się przede wszystkim koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu. Osoby trzecie powinny bowiem po zapoznaniu się z danymi zamieszczonymi w CEIDG wiedzieć, kto sprawuje funkcję zarządcy sukcesyjnego[54]. Podkreśla się także, że kolegialność wskazanej funkcji mogłaby doprowadzić do sporów kompetencyjnych pomiędzy poszczególnymi zarządcami sukcesyjnymi[55] oraz nieporozumieniami co do sposobu prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku[56]. Choć wskazane argumenty nie pozostają bez racji, to jednak za słuszny należy uznać pogląd o konieczności *de lege ferenda* dopuszczenia możliwości powołania kilku zarządców sukcesyjnych[57]. Jak słusznie bowiem zauważa się w doktrynie i orzecznictwie, przedsiębiorca może prowadzić kilka wyraźnie wyodrębnionych przedsiębiorstw[58] niepowiązanych ze sobą ze względu na przedmiot działalności np. hotel i zakład lakierniczy[59], hotel i lombard[60], których specyfika może wymagać sporego zaangażowania i wiedzy[61]. *De lege lata*, nawet jeżeli w skład przedsiębiorstwa w spadku wchodzi kilka przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55^1 k.c., możliwe jest powołanie tylko jednego zarządcy sukcesyjnego[62]. Sprawowanie funkcji przez jednego zarządcę sukcesyjnego w tego rodzaju sytuacji może być zadaniem przekraczającym jego umiejętności, niemniej jednak trzeba podkreślić, że jednoosobowość funkcji nie wyklucza możliwości współpracy z innymi osobami[63], co będzie miało miejsce chociażby w sytuacji, gdy przedsiębiorca oprócz prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej na podstawie wpisu do CEIDG był również wspólnikiem w spółce cywilnej[64] albo prowadził działalność w formie kilku spółek

[54] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[55] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.
[56] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 40; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2; A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 13.
[57] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 120.
[58] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 40; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 31.
[59] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 56.
[60] Tak w stanie faktycznym wynikającym z: postanowienia SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.
[61] R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 227; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 17, 44.
[62] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 30; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 227; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 17, 43; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34; J. Górecki, *Prawo właściwe dla czynności...*, s. 191; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, 29.
[63] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 58.
[64] Zob. np.: postanowienie SR Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, III Wydział Cywilny z dnia 5 kwietnia 2023 r., sygn. III Ns 684/22, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym przedsiębiorca oprócz prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej na podstawie wpisu do CEIDG był również wspólnikiem w dwóch spółkach cywilnych.

cywilnych[65]. Ponadto wskazany przepis nie wyklucza zatrudnienia przez zarządcę sukcesyjnego dodatkowo profesjonalnego menadżera.

2.3. Pełna zdolność do czynności prawnych

Drugą z pozytywnych przesłanek wskazanych przez prawodawcę w art. 8 u.z.s., które musi spełnić zarządca sukcesyjny, jest posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych. Wymóg ten uzasadnia się z jednej strony chęcią ochrony właścicieli przedsiębiorstwa w spadku i kontrahentów przed powierzeniem funkcji zarządcy sukcesyjnego osobie, która nie mogłaby wykonywać części praw i obowiązków, a z drugiej strony potrzebą ochrony osób nieposiadających zdolności do czynności prawnych przed przyjmowaniem na siebie obowiązków przewidzianych w u.z.s.[66] Niemożliwe jest zatem powołanie na zarządcę sukcesyjnego osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnej, nawet jeżeli zdaniem przedsiębiorcy ma ona największy talent do prowadzenia przedsiębiorstwa i świetnie poradziłaby sobie z tym zadaniem po jego śmierci[67]. W doktrynie zauważalne są dwojakiego rodzaju rozbieżności związane z ww. przesłanką.

Pierwsza wątpliwość dotyczy momentu, w którym zarządca sukcesyjny powinien posiadać pełną zdolność do czynności prawnych. Wydaje się przeważać pogląd o konieczności posiadania przez osobę fizyczną pełnej zdolności do czynności prawnych już w chwili powoływania na zarządcę sukcesyjnego[68], choć wyrażono również odmienny pogląd, zgodnie z którym przesłanka ta może zostać spełniona po powołaniu na zarządcę sukcesyjnego, dopiero w momencie udzielania przez kandydata zgody na powołanie[69]. Wykładnia literalna art. 8 ust. 1 u.z.s. skłania raczej ku przyznaniu racji przedstawicielom większościowego poglądu. Ustawodawca użył bowiem terminu „powołanie", a nie „ustanowienie", co wyraźnie wskazuje, że art. 8 ust. 1 u.z.s. odnosi się już do pierwszej ze wskazanych w art. 6 ust. 1 u.z.s. czynności. Należy również podkreślić, że fakt posiadania przez zarządcę sukcesyjnego w momencie powoływania pełnej zdolności do czynności

[65] Zob. np.: postanowienie SR w Pszczynie, I Wydział Cywilny z dnia 3 listopada 2025 r., sygn. I Ns 594/25, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym przedsiębiorca prowadził działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG będąc wspólnikiem trzech spółek cywilnych.
[66] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t.
[67] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 53.
[68] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 23; P. Blajer, Zarząd sukcesyjny..., s. 54; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4. Wydaje się, że wskazany pogląd aprobuje również: M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1198; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 124.
[69] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.

prawnych zapobiega problemom związanym z sytuacją, w której w CEIDG byłaby ujawniona osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych.

Druga rozbieżność, dotycząca przesłanki posiadania przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych, odnosi się do skutków utraty przez tę osobę pełnej zdolności do czynności prawnych po wyrażeniu zgody na pełnienie wskazanej funkcji, a przed śmiercią przedsiębiorcy. W literaturze również w tej kwestii zauważalne są dwa odmienne stanowiska. Zgodnie z pierwszym z nich utrata pełnej zdolności do czynności prawnych i jej ponowne odzyskanie nie uniemożliwia pełnienia w przyszłości funkcji zarządcy sukcesyjnego pod warunkiem, że zdolność ta zostałaby odzyskana do czasu rozpoczęcia pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego[70], czyli najczęściej przed śmiercią przedsiębiorcy. Przeciwnicy tego stanowiska wskazują natomiast, że uchylenie ubezwłasnowolnienia całkowitego lub częściowego nie powoduje automatycznego ponownego powołania (czy przywrócenia) zarządcy sukcesyjnego w tej samej osobie[71]. Choć pogląd ten odnosi się raczej to utraty przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych już po śmierci przedsiębiorcy, to jednak ze względu na pewność obrotu należy uznać, że w przypadku przesłanek pozytywnych wymienionych w art. 8 ust. 1 u.z.s. wymagana jest ich ciągłość, tym samym utrata przez zarządcę sukcesyjnego nawet przed śmiercią przedsiębiorcy pełnej zdolności do czynności prawnych i jej ponowne odzyskanie, powinna powodować jedynie skutek w postaci możliwości ponownego powołania tej osoby na wskazane stanowisko. Nigdy bowiem nie wiadomo, kiedy zarządca sukcesyjny zacznie pełnić swoją funkcję, tym samym uzasadnia to potrzebę ciągłego spełniania przez niego przesłanki posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych od momentu powołania i przez cały okres sprawowania funkcji[72]. Należy ponadto odpowiedzieć sobie na pytanie, czy osoba, która w przeszłości straciła już pełną zdolność do czynności prawnych i ją odzyskała, nie straci jej ponownie w przyszłości, zwłaszcza w okresie pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego. *De lege ferenda* zatem osoba, która została powołana na zarządcę sukcesyjnego przed śmiercią przedsiębiorcy w przypadku utraty pełnej zdolności do czynności prawnych powinna podlegać automatycznemu wykreśleniu z ewidencji.

[70] *Tamże.*
[71] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 2.
[72] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 124.

3. Przesłanki negatywne

3.1. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej orzeczony na podstawie prawa upadłościowego

Pierwszą z przesłanek negatywnych, której zaistnienie uniemożliwia pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, jest prawomocne orzeczenie wobec danej osoby fizycznej zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, o którym mowa w art. 373 ust. 1 p.u. Celem wskazanego zakazu jest należyte zabezpieczenie interesów przyszłych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, jak i innych uczestników obrotu gospodarczego[73]. Zakaz ten może zostać orzeczony na okres od 1 do 10 lat wobec osoby, która ze swojej winy:

1) będąc do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w ustawowym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości, albo
2) faktycznie zarządzając przedsiębiorstwem dłużnika, istotnie przyczyniła się do niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ustawowym terminie, albo
3) po ogłoszeniu upadłości nie wydała lub nie wskazała majątku, ksiąg rachunkowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego, w tym danych w postaci elektronicznej, do których wydania lub wskazania była obowiązana z mocy ustawy, albo
4) jako upadły po ogłoszeniu upadłości ukrywała, niszczyła lub obciążała majątek wchodzący w skład masy upadłości, albo
5) jako upadły w toku postępowania upadłościowego nie wykonała innych obowiązków ciążących na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądu albo sędziego-komisarza, albo też w inny sposób utrudniała postępowanie[74].

Zakaz ten może bowiem zostać orzeczony również na podstawie art. 374 ust. 1 p.u. wobec dłużnika będącego osobą fizyczną, jeżeli niewypłacalność dłużnika jest następstwem jego celowego działania lub rażącego niedbalstwa oraz zgodnie z treścią art. 374 ust. 2 p.u. wobec osób uprawnionych do reprezentowania przedsiębiorcy będącego osobą prawną albo spółką handlową niemającą osobowości prawnej oraz osób faktycznie zarządzających przedsiębiorstwem dłużnika, jeżeli niewypłacalność przedsiębiorcy lub pogorszenie jego sytuacji finansowej jest następstwem celowego działania lub rażącego niedbalstwa tych

[73] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 244.
[74] Artykuł 373 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. 2025, poz. 614, z późn. zm.).

osób[75]. Jakkolwiek w doktrynie wskazuje się, że najczęściej zakaz na podstawie art. 373 ust. 1 p.u. orzekany jest w związku z niedopełnieniem obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 21 p.u. w zw. z art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.[76].

Wskazany w art. 373 i 374 p.u. zakaz może zostać orzeczony zgodnie z art. 375 p.u. przez sąd upadłościowy po postępowaniu wszczętym wyłącznie na wniosek podmiotów wskazanych w art. 376 ust. 1 p.u., czyli: wierzyciela, tymczasowego nadzorcy sądowego, zarządcy przymusowego, syndyka, prokuratora, a także Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Komisji Nadzoru Finansowego.

W doktrynie przyjmuje się, że orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie art. 373 albo 374 p.u. pociąga za sobą automatycznie zakaz pełnienia wszystkich wskazanych w art. 373 ust. 1 p.u. funkcji[77], aczkolwiek odmienne stanowisko wyrażono w orzecznictwie[78]. Katalog zawarty w art. 373 p.u. zawiera także zarządcę sukcesyjnego, tym samym regulacja art. 8 ust. 2 pkt 1 u.z.s. wydaje się być w związku z powyższym zbędna, jakkolwiek ze względu na możliwe zmiany poglądów doktryny i stanowiska wyrażonego w orzecznictwie, przepis ten należy uznać za pożyteczny, choć ma on charakter tylko potwierdzający w stosunku do art. 373 ust. 1 u.z.s.[79].

3.2. Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej orzeczony na podstawie kodeksu karnego

Druga z negatywnych przesłanek, uniemożliwiająca pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, została przez prawodawcę wskazana w art. 8 ust. 2 pkt 2 u.z.s. Funkcji

[75] Artykuł 374 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. 2025, poz. 614, z późn. zm.).
[76] P. Janda, *Komentarz do art. 373 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz* (P. Janda), LEX/el 2023, t. 5-6; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 33.
[77] P. Zimmerman, *Orzekanie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia niektórych funkcji* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego. Tom 6* (red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz), Warszawa 2019, s. 1446; F. Zedler, *Komentarz do art. 373 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz* (A. Jakubecki, F. Zedler), LEX/el 2011, t. 12; F. Zedler, *Glosa do postanowienia SN z 24.09.2015 r., V CSK 689/14*, OSP 2016, nr 4, s. 558; Z. Kuniewicz, K. Malinowska-Woźniak, *Glosa do postanowienia SN z 24.09.2015 r., V CSK 689/14*, Glosa 2016, nr 4, s. 21; B. Sierakowski, *Instytucja zakazu prowadzenia działalności gospodarczej po zmianach wprowadzonych ustawą z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne*, DR 2016, nr 2, s. 81; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 18. W orzecznictwie pogląd ten poparto [w:] postanowienie SN z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. V CSK 632/17, Legalis nr 1879947; postanowienie SO w Rzeszowie, VI Wydział Gospodarczy z dnia 17 października 2019 r., sygn. VI Ga 119/19, Legalis nr 2274560. Pogląd przeciwny w orzecznictwie wyrażono [w:] postanowienie SN z dnia 24 września 2015 r., sygn. V CSK 689/14, Legalis nr 1341838.
[78] Postanowienie SN z dnia 24 września 2015 r., sygn. V CSK 689/14, Legalis nr 1341838.
[79] Więcej nt. art. 373 p.u. zob. [w:] J. Kruczalak-Jankowska, *Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w prawie upadłościowym i naprawczym. Glosa do uchwały SN z dnia 22 marca 2006 r., III CZP 13/06 oraz do postanowienia SN z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 35/05*, GSP 2007, nr 4, s. 83-90; M. Mrówczyński, *Skutki prawne orzeczenia sądu upadłościowego o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej*, Prz. Pr. Egz. 2010, nr 10, s. 75-107.

zarządcy sukcesyjnego nie może pełnić osoba, wobec której prawomocnie orzeczono środek karny albo środek zabezpieczający w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, obejmującego działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem. Środek karny w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej sąd może orzec w latach na okres od roku do 15 lat w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem[80]. Orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej dopuszczalne jest również wobec sprawcy, który popełnił określone przestępstwo skarbowe na okres od roku do 5 lat[81]. Środek zabezpieczający w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej może zostać natomiast orzeczony, jeżeli sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności. W tym przypadku jednak nie określa się czasu jego obowiązywania, lecz zostaje on uchylony w przypadku ustania przyczyn jego orzeczenia.

Zgodnie z k.k. orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej stanowi fakultatywną możliwość sądu w przypadku konieczności zapobieżenia popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego pod warunkiem, że inne określone w k.k. lub orzeczone na podstawie innych ustaw środki karne okażą się niewystarczające[82]. Podobnie dopuszczalne jest orzeczenie na gruncie k.k.s. analogicznego środka zabezpieczającego bez wyznaczenia terminu wobec sprawcy, który dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności, gdy jest to konieczne ze względu na ochronę porządku prawnego[83].

W odniesieniu do negatywnych przesłanek uniemożliwiających pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, należy przyjąć – wbrew wykładni literalnej art. 8 ust. 2 u.z.s. – że zakaz pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego obowiązuje wyłącznie w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej[84]. Po upływie tego okresu dana osoba powinna mieć możliwość pełnienia wskazanej funkcji. Wprowadzenie bowiem zakazu pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę, wobec której kiedykolwiek orzeczono zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, byłoby zbyt rygorystyczne, a po drugie niemożliwe do weryfikacji. Zgodnie z art. 11 ust. 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r.

[80] Artykuł 39 pkt 2 w zw. z art. 41 §2 w zw. z art. 43 §1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. 2025, poz. 383).
[81] Artykuł 22 §2 pkt 5 w zw. z art. 34 §2 w zw. z art. 34 §4 ustawy z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz. U. 2025, poz. 633).
[82] Artykuł 99 §1 w zw. art. 99 §2 w zw. z art. 93b §1 w zw. z art. 39 pkt 2 w zw. z art. 31 §1 k.k.
[83] Artykuł 43 § 4 w zw. z art. 43 § 5 w zw. z art. 22 § 3 pkt 6 w zw. z art. 22 § 2 pkt 5 k.k.s.
[84] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.

o Krajowym Rejestrze Zadłużonych[85] dane osoby, wobec której prawomocnie orzeczono zakaz, o którym stanowi art. 373 ust. 1 p.u., automatycznie przestają być ujawniane po upływie 3 lat od dnia następującego po upływie okresu zakazu. Podobnie dane osoby, wobec której zastosowano np. środek zabezpieczający w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, są usuwanie z Krajowego Rejestru Karnego z upływem 3 lat od jego uchylenia[86].

Wskazane w art. 8 ust. 2 u.z.s. orzeczenie musi mieć charakter prawomocny. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby osoba, wobec której zapadło jedno z orzeczeń wyszczególnionych z art. 8 ust. 2 u.z.s., pełniła swoją funkcję, jednakże z dniem uprawomocnienia się takiego orzeczenia, na podstawie art. 53 pkt 5 u.z.s. *ex lege* przestaje ją sprawować. Jeżeli dana osoba piastowała już stanowisko zarządcy sukcesyjnego w danym przedsiębiorstwie w spadku i orzeczono wobec niej zakaz, to nawet jego uchylenie nie spowoduje, że osoba ta staje się nim spowrotem[87].

Momentem, od którego orzeczenie wskazanego w art. 8 ust. 2 u.z.s. zakazu uniemożliwia pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, jest moment objęcia funkcji zarządcy sukcesyjnego[88]. W przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego przez samego przedsiębiorcę jest to moment śmierci przedsiębiorcy. W przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy brak zaistnienia negatywnych przesłanek weryfikowany jest już na etapie powoływania poprzez wymóg złożenia przez kandydata na podstawie art. 12 ust. 8 u.z.s. oświadczenia o braku prawomocnie orzeczonych wobec niego zakazów. Za słuszny należy uznać pogląd, zgodnie z którym kontrola istnienia zakazów wskazanych w art. 8 ust. 2 u.z.s. powinna zachodzić na etapie dokonywania w CEIDG wpisu informacji o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego lub objęcia funkcji przez nowego zarządcę sukcesyjnego[89]. Wydaje się jednak, że *de lege ferenda* należałoby tę weryfikację zaostrzyć, tak aby nawet przed śmiercią przedsiębiorcy niemożliwe było wpisanie do CEIDG jako zarządcy sukcesyjnego osoby, wobec której orzeczono jeden z zakazów wymienionych w art. 8 ust. 2 u.z.s. Obecnie bowiem okoliczności te nie są weryfikowane na etapie wpisu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG na podstawie wniosku przedsiębiorcy[90].

[85] T.j. Dz. U. 2025, poz. 1584.
[86] Artykuł 14 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. 2024, poz. 276, z późn. zm.).
[87] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9-10.
[88] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 125.
[89] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 357; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.
[90] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 12.

Bez znaczenia pozostaje natomiast rodzaj działalności w związku, z której prowadzeniem orzeczono jeden z zakazów wskazanych w art. 8 ust. 2 u.z.s. Mogła to zatem być zarówno działalność w charakterze zarządcy sukcesyjnego, czy własna działalność gospodarcza, jak i jakakolwiek inna działalność np. w charakterze członka zarządu spółki. Jednakże w przypadku drugiej z negatywnych przesłanek zakaz ten stanowi przeszkodę tylko wówczas, gdy obejmuje działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem[91].

Słusznie zauważono w doktrynie, że katalog przesłanek negatywnych, zawarty w art. 8 ust. 2 u.z.s., nie zawiera prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne, zwłaszcza przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym, które uregulowano w art. 296-309 k.k. bądź jakiegokolwiek przestępstwa skarbowego[92]. Niektórzy wskazują, że w związku z tym art. 8 ust. 2 u.z.s. ma zbyt liberalny charakter[93]. Zdaniem zwolenników utrzymania obecnej regulacji wprowadzenie tego rodzaju ograniczeń miałoby nadmiernie surowy charakter. Nie powinno ich zdaniem stać na przeszkodzie powołaniu na zarządcę sukcesyjnego popełnienie przez niego przestępstwa, jeżeli cieszy się on zaufaniem powołującego go przedsiębiorcy. Tym bardziej może być to jedyna osoba mająca odpowiednie kompetencje do prowadzenia przedsiębiorstwa w okresie przejściowym. Ponadto problematyczne ich zdaniem jest wyszczególnienie przestępstw, których popełnienie miałoby uniemożliwiać pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego[94].

Za uzasadnione należy uznać rozszerzenie art. 8 ust. 2 u.z.s. o pewien katalog przestępstw, zwłaszcza tych z rozdziału XXXVI k.k. oraz wybranych przestępstw wyszczególnionych w k.k.s. np. przestępstw skarbowych przeciwko obowiązkom podatkowym. Postulować należy również rozszerzenie ww. katalogu o wybrane przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, przeciwko mieniu czy przeciwko wiarygodności dokumentów. Trzeba mieć na względzie, że zarządca sukcesyjny powinien cieszyć się zaufaniem nie tylko samego przedsiębiorcy, ale także jego następców prawnych. Po drugie osoba ta powinna dawać rękojmię prawidłowego wykonywania swoich obowiązków oraz postępowania zgodnie z literą prawa. Może budzić wątpliwości, czy osoba skazana prawomocnym wyrokiem za wskazane wyżej przestępstwo bądź przestępstwa spełnia te przesłanki. Za chybiony należy również uznać pogląd o możliwych problemach związanych ze wskazaniem katalogu przestępstw, w przypadku

[91] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[92] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[93] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[94] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 8 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16.

których popełnienia sprawowanie funkcji zarządcy sukcesyjnego byłoby niemożliwe. W prawie polskim regulacje tego rodzaju funkcjonują, czego przykładem jest art. 18 k.s.h., w którym wskazano – poprzez odwołanie się do konkretnych przepisów i rozdziałów aktów prawnych – przestępstwa, których popełnienie uniemożliwia sprawcy sprawowanie funkcji członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatora albo prokurenta. Możliwe byłoby również na wzór art. 18 § 3 k.s.h. określenie, po jakim czasie od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego zakaz sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego ustaje. Biorąc pod uwagę doniosłość funkcji zarządcy sukcesyjnego, wskazane postulaty należy *de lege ferenda* rozważyć.

Rozdział VI
Ustanowienie zarządu sukcesyjnego

1. Uwagi wprowadzające

Procedura ustanowienia zarządu sukcesyjnego składa się z trzech obligatoryjnych elementów. Są to: powołanie zarządcy sukcesyjnego, wyrażenie zgody osoby powołanej na pełnienie tej funkcji oraz wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG (art. 6 ust. 1 u.z.s.). Muszą one zostać spełnione łącznie, aby doszło do ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Zarząd sukcesyjny może zostać ustanowiony nawet w sytuacji, gdy dana działalność gospodarcza jest zawieszona (art. 6 ust. 2 u.z.s.), natomiast możliwość taką bezwzględnie wyklucza ogłoszenie upadłości danego przedsiębiorcy (art. 6 ust. 3 u.z.s.). Prawodawca dopuścił możliwość przeprowadzenia procedury ustanowienia zarządu sukcesyjnego zarówno przed, jak i po śmierci przedsiębiorcy. W pierwszym z wymienionych przypadków ustanowić zarząd sukcesyjny może jedynie sam przedsiębiorca. Proces ten nie jest nacechowany nadmiernym formalizmem, gdyż wystarczające jest złożenie stosownych oświadczeń przez przedsiębiorcę oraz osobę powołaną w formie pisemnej pod rygorem nieważności (art. 9 ust. 2 u.z.s.), a następnie dokonanie zgłoszenia do ewidencji. Ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy mogą natomiast dokonać następcy prawni zmarłego przedsiębiorcy po przyjęciu spadku lub zapisu windykacyjnego (art. 12 ust. 1 u.z.s.), a po potwierdzeniu praw do spadku uprawnienia te przysługują wyłącznie właścicielom przedsiębiorstwa w spadku (art. 12 ust. 2 u.z.s.). Powołanie zarządcy sukcesyjnego oraz wyrażenie przez niego zgody na pełnienie tej funkcji wymagają wtedy formy aktu notarialnego, a zgłoszenia faktu powołania do ewidencji dokonuje sam notariusz (art. 12 ust. 6 i 9 u.z.s.). Szczegółowy przebieg takiej procedury w tym konieczność złożenia stosownych oświadczeń oraz załączenia odpowiednich dokumentów regulują oprócz u.z.s., także odpowiednie przepisy p.n. (art. 95z-95zh p.n.).

2. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego przed śmiercią przedsiębiorcy

2.1. Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę

Pierwszym z obligatoryjnych elementów ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez samego przedsiębiorcę (określanego niekiedy w doktrynie jako uprzednie ustanowienie

zarządu sukcesyjnego)[1] jest zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 u.z.s. powołanie zarządcy sukcesyjnego[2] (sposób podstawowy)[3]. Należy podkreślić, że ,,powołanie zarządcy sukcesyjnego" i ,,ustanowienie zarządu sukcesyjnego" stanowią dwa odrębne zagadnienia, które należy odróżnić. Zarządca sukcesyjny może być powoływany wiele razy, natomiast zarząd sukcesyjny jest ustanawiany tylko raz (wraz z momentem wskazanym w art. 7 ust. 1 pkt 1 albo 2 u.z.s.)[4]. Różnica ta polega również na tym, iż ,,powołanie zarządcy sukcesyjnego" stanowi jedynie jeden z elementów procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a mianowicie pierwszy z nich, wskazany w art. 6 ust. 1 pkt 1 u.z.s. ,,Ustanowienie zarządu sukcesyjnego" wymaga natomiast podjęcia wszystkich trzech działań wskazanych w art. 6 ust. 1 u.z.s., czyli oprócz powołania zarządcy sukcesyjnego, także wyrażenia zgody przez osobę powołaną oraz dokonania wpisu do CEIDG[5].

Przedsiębiorca może skorzystać z dwóch sposobów powołania zarządcy sukcesyjnego:[6] wskazać określoną osobę do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego albo zastrzec, że z chwilą jego śmierci wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym (art. 9 ust. 1 u.z.s)[7]. Niejasne jest przy tym, dlaczego prawodawca określił oświadczenie przedsiębiorcy o powołaniu jednego z prokurentów na zarządcę sukcesyjnego mianem ,,zastrzeżenia"[8].

Czynność powołania zarządcy sukcesyjnego może zostać dokonana dowolną ilość razy nawet w odniesieniu do tej samej osoby, pod warunkiem, że wpierw osoba powołana zostanie odwołana[9]. Artykuł 9 ust. 1 u.z.s. przewiduje dwa alternatywne warianty, jednakże

---

[1] T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 52.

[2] Powołanie zarządcy sukcesyjnego określono również w: M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199 terminem *appointment ad vitam*.

[3] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 10.

[4] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2, P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 59-60; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 165.

[5] Wskazany pogląd zdają się potwierdzać również kolejne przepisy u.z.s., a zwłaszcza art. 59 u.z.s. wymieniający zdarzenia powodujące wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. Należy nadmienić, iż wraz z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego nie jest możliwe powołanie zarządcy sukcesyjnego ani ustanowienie zarządu. Prawodawca odróżnia również zakończenie pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego od wygaśnięcia instytucji zarządu sukcesyjnego, tym samym pomimo wystąpienia jednej z przesłanek wymienionych w art. 53 u.z.s. zarząd sukcesyjny jako taki trwa. Ponadto w art. 54 u.z.s., który dotyczy uprawnienia do powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego po zakończeniu pełnienia funkcji przez poprzednika ustawodawca nakazuje odpowiednie stosowanie art. 12 ust. 1-9 u.z.s. nie używając przy tym zwrotu „ustanowienie zarządu sukcesyjnego" czy „następcze ustanowienie zarządu sukcesyjnego".

[6] Jak słusznie wskazuje M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199 niezależnie od wyboru oba sposoby stanowią powołanie zarządcy sukcesyjnego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 u.z.s.

[7] W: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 13, R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 27, słusznie stwierdzono, że przepis ten jest stanowi aprobatę dla poglądu o dopuszczalności udzielenia prokury przez przedsiębiorcę prowadzącego jednoosobową działalność gospodarczą.

[8] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 889.

[9] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 59.

spójnik „albo" wskazuje, że możliwe jest zastosowanie tylko jednej opcji (alternatywa rozłączna)[10]. Wynika to również z samej treści u.z.s., a dokładnie z art. 11 ust. 1 u.z.s., który stanowi, że funkcję zarządcy sukcesyjnego w jednym czasie może pełnić tylko jedna osoba. W doktrynie wskazano, że art. 9 ust. 1 pkt 2 u.z.s., który stanowi, że przedsiębiorca może powołać zarządcę sukcesyjnego w ten sposób, że zastrzeże, że z chwilą jego śmierci wskazany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym, pełni jedynie funkcję informacyjno-instrukcyjną, gdyż prokurenta także uznaje się za osobę wskazywaną do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego. Stanowi on zarazem nawiązanie do art. 38 ust. 2a ustawy o CEIDG, który zobowiązuje przedsiębiorcę do zastrzeżenia, czy z chwilą jego śmierci prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym[11]. Nawet jeżeli przepis wskazujący sposób powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę stanowi *superfluum* to należy uznać, że jest to zabieg pożyteczny, który niejako ukazuje dodatkową możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego. Wydaje się jednak, że w art. 9 ust. 1 uregulowano dwa odrębne tryby, gdyż czym innym jest jednoczesne wskazanie przy udzieleniu prokury, że dany prokurent z chwilą śmierci stanie się zarządcą sukcesyjnym, a czym innym powoływanie zarządcy sukcesyjnego w odrębnej procedurze. Zastrzeżenia, że z chwilą śmierci przedsiębiorcy dany prokurent stanie się zarządcą sukcesyjnym, można dokonać równocześnie z udzieleniem prokury lub później[12]. Rozwiązanie to zdaje się zastępować udzielenie prokury niewygasającej z chwilą śmierci. Można by wręcz określić, ze jest to *quasi* przedłużenie prokury, aczkolwiek prokurent wraz z momentem śmierci przedsiębiorcy staje się zarządcą sukcesyjnym, a prokura jako taka wygasa (co wprost wynika z art. 109^7 § 3 k.c.). Rozwiązanie to, będące znacznym ułatwieniem[13], umożliwia prokurentowi kontynuowanie prowadzenia działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy[14]. Ustawodawca pozwala bowiem na powołanie na zarządcę sukcesyjnego osoby, która brała udział w prowadzeniu przedsiębiorstwa[15]. Rozwiązanie to może być doskonałym sposobem na przygotowanie przyszłego zarządcy sukcesyjnego lub docelowego sukcesora do prowadzenia działalności gospodarczej[16], dzięki wdrażaniu „pod okiem" przedsiębiorcy w sprawy przedsiębiorstwa i uczestniczenie w jego prowadzeniu[17]. Włączenie takiej osoby w zarządzanie przedsiębiorstwem za życia

[10] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 27; R. Blicharz, Zarząd sukcesyjny..., s. 13.
[11] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[12] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6.
[13] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...,* s. 52. Bardzo pozytywnie wskazane rozwiązanie oceniono w: J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250.
[14] *Tamże*.
[15] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 191.
[16] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250.
[17] Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm...,* s. 16; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 83.

przedsiębiorcy, nawet incydentalnie – przy okazji ważnych decyzji, może sprawić, że będzie ona lepiej pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego[18]. Prokurent *ex definitione* uczestniczy bowiem w zarządzeniu przedsiębiorstwem, zna jego charakter oraz składniki majątkowe[19], a ponadto dysponuje odpowiednio szeroką wiedzą oraz praktyką w zakresie prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej, tym samym będzie w stanie należycie wywiązywać się z powierzonych mu obowiązków[20].

Ustawodawca nie określił treści oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego. Słusznie zauważono w doktrynie, że wskazanie na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 1 u.z.s. powinno dotyczyć „określonej osoby", jednakże prawodawca nie doprecyzował stopnia jego szczegółowości. Zgodzić należy się z poglądem, iż najbardziej pożądane będzie precyzyjne określenie osoby powołanej np. z podaniem imienia i nazwiska oraz z jednoczesnym odwołaniem do numeru PESEL, daty urodzenia czy nawet imion rodziców, jednakże wydaje się, że wskazanie to może zostać dokonane w sposób dowolny np. nawet poprzez określenie cechy danej osoby np. „mój syn/najmłodszy syn/najstarszy syn"; „brat/najmłodszy brat/najstarszy brat"; „moja żona", aczkolwiek powinno ono dotyczyć konkretnej, wystarczająco zindywidualizowanej osoby, umożliwiając jej jednoznaczną identyfikację[21]. Ze względu na obowiązek złożenia wniosku do CEIDG, w którym należy wpisać konkretne dane osoby wskazanej na zarządcę, określenie to ma jedynie charakter pomocniczy, jednakże powinno ono pozwolić na uznanie, że powołanie i wniosek o wpis do CEIDG dotyczą tej samej osoby[22]. Z oświadczenia o powołaniu musi jednoznacznie wynikać, że dana osoba została powołana na zarządcę sukcesyjnego np.: „Ustanawiam zarządcą sukcesyjnym …"; „Wyznaczam/wybieram/powołuję na zarządcę sukcesyjnego"; „Funkcję zarządcy sukcesyjnego ma pełnić …".

Choć samo oświadczenie musi zawierać wskazanie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego, to osoba powołana nie jest jego adresatem w związku z czym odpowiednie zastosowanie do zgody zarządcy sukcesyjnego na sprawowanie funkcji znajduje art. 63 § 1 k.c. zgodnie z którym jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osoby

[18] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 52.
[19] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 50.
[20] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250.
[21] Por. K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 27; 35; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 132; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące spadków. Komentarz praktyczny. Wzory przykładowych umów. Klauzule umowne. Orzecznictwo*, Warszawa 2022, s. 361; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 27; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 50. Przykładowe wzory oświadczeń o powołaniu zarządcy sukcesyjnego zawarto w: J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 388-392.
[22] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

dokonywające czynności albo po jego złożeniu. Zgoda wyrażona po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od jego daty[23]. Wykluczone jest przy tym zastrzeżenie w oświadczeniu o powołaniu na zarządcę sukcesyjnego jakiegokolwiek warunku czy terminu, co argumentuje się koniecznością minimalizacji niepewności co do faktu powołania[24]. Wystarczającą kwestią powodującą niepewność jest spełnianie przez osobę powołaną w chwili śmierci przedsiębiorcy wymogów osobistych przewidzianych w art. 8 u.z.s. Ponadto słusznie wskazuje się, że gdyby ustawodawca dopuszczał taką możliwość, to wynikałoby to nie tylko z przepisów u.z.s., ale także z przepisów ustawy o CEIDG. Brak możliwości wpisu informacji o zastrzeżonym warunku czy terminie we wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do ewidencji dodatkowo potwierdza słuszność wskazanego wyżej poglądu[25].

W doktrynie sporne jest, czy powołanie przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego należy uznać za umowę (dwustronną czynność prawną)[26], czy za jednostronną czynność prawną[27]. Pierwsze stanowisko uzasadnia się tym, iż osoba powoływana musi wyrazić zgodę[28]. Należy raczej uznać słuszność drugiego z wyżej wskazanych poglądów, gdyż żaden inny podmiot nie wpływa na treść wskazanego stosunku prawnego[29]. Wynika to również z treści art. 9 ust. 1 u.z.s., w którym prawodawca użył sformułowań „wskazanie" oraz „zastrzeżenie"[30]. Ustawodawca nie przesądza natomiast w żadnym przepisie u.z.s., że pomiędzy przedsiębiorcą, a osobą powołaną dochodzi do zawarcia umowy. Wręcz przeciwnie, regulacje u.z.s. podkreślają odrębność instytucji powołania zarządcy sukcesyjnego od wyrażenia zgody na pełnienie wskazanej funkcji[31]. Za taką wykładnią może przemawiać również to, iż istnieje podobieństwo pomiędzy prokurentem i zarządcą sukcesyjnym w zakresie przyznanych im kompetencji, a udzielenie prokury następuje w drodze jednostronnego oświadczenia woli osoby uprawnionej[32]. Pomimo jej jednostronności

[23] *Tamże*, t. 6.
[24] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 133.
[25] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.
[26] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 372 oraz prawdopodobnie w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 211.
[27] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 18; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 35; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 31; M. Pazdan, *O rozgraniczaniu statutów...*, s. 172; M. Pazdan, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 76; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 95; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 360.
[28] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 372.
[29] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.
[30] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 27, 35; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 360.
[31] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 18; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 31.
[32] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, 248.

musi ona jednak zostać zakomunikowana określonym podmiotom, aby możliwe było podjęcie dalszego kroku, czyli wyrażenia zgody na pełnienie funkcji[33].

W literaturze wyrażono również pogląd, zgodnie z którym dopuszczalne jest powołanie zarządcy sukcesyjnego zarówno w drodze jednostronnej czynności prawnej, jak i w drodze umowy. Zdaniem jego zwolenników wynika to przede wszystkim z zasady swobody umów (art. 353^1 k.c.)[34]. Wskazuje się, że zawarciu tego rodzaju umowy nie stoją na przeszkodzie ani przepisy u.z.s., które nie precyzują dostatecznie tej kwestii, ani art. 1047 k.c., gdyż umowa o zarząd sukcesyjny nie może zostać uznana za umowę dotyczącą spadku. Ponadto w orzecznictwie wskazano, że art. 31 ust. 1 i 2 Konstytucji RP w braku przepisu szczególnego uniemożliwia zakazanie zawarcia określonej umowy[35]. Pogląd ten jest dość kontrowersyjny, zwłaszcza biorąc pod uwagę przytoczony wcześniej art. 9 ust. 1 u.z.s. i zastosowane tam przez prawodawcę wyrażenia.

Podobnie stanowisko doktryny jest podzielone w zakresie tego, czy powołanie zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy należy uznać za czynność prawną *inter vivos*, czy też *mortis causa*. Zdaniem zwolenników pierwszego poglądu czynność ta wywołuje skutki prawne już za życia przedsiębiorcy, za czym przemawia wykładnia systemowa. Ustawodawca bowiem w art. 51 i 52 u.z.s. (odnoszących się do odwołania i rezygnacji zarządcy sukcesyjnego jeszcze za życia przedsiębiorcy) używa określenia „zarządca sukcesyjny", a nie „spodziewany zarządca sukcesyjny" czy „przyszły zarządca sukcesyjny". Podobnie art. 5 ust. 2 pkt 18 ustawy o CEIDG stanowi, że wpisowi do CEIDG podlegają dane zarządcy sukcesyjnego – bez rozróżnienia czy chodzi o zarządcę sukcesyjnego powołanego za życia czy po śmierci przedsiębiorcy. Ponadto część przesłanek skuteczności powołania określonych w art. 8 ust. 1 u.z.s. badana jest już w momencie powoływania[36]. Zdaniem przeciwników wskazanego poglądu powołanie zarządcy sukcesyjnego za życia

[33] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.
[34] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 248.
[35] *Tamże*. We wskazanej publikacji powołano się na: wyrok TK z dnia 29 kwietnia 2003 r., sygn. SK 24/02, Legalis nr 56666.
[36] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2, 7. Za uznaniem wskazanej czynności za czynność *inter vivos* opowiedziano się również w: A. Oleszko, *Recenzja. Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej, red. Naukowa J. Pazdan, A. Bieranowski, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2021, ss. 246*, Rejent 2021, nr 9, s. 86.

przedsiębiorcy jest czynnością prawną *mortis causa*[37]. Swój pogląd wywodzą oni z faktu, iż ustanowienie zarządu sukcesyjnego najwcześniej wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy[38].

W literaturze wyrażono także kontrowersyjny, aczkolwiek wymagający rozważenia pogląd, o dopuszczalności powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę także w drodze czynności *mortis causa*, a zatem np. w testamencie[39]. Zdaniem jego zwolenników prawodawca zarówno w art. 9 u.z.s., jak i w pozostałych przepisach ustawy, nie odnosi się do rodzaju czynności prawnej, tym samym nie wyklucza to możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego w drodze testamentu. W art. 9 u.z.s. wskazano bowiem jedynie sposób wyznaczenia osoby mającej pełnić funkcję zarządcy sukcesyjnego[40]. Ponadto podkreśla się, że sam fakt powołania zarządcy sukcesyjnego w testamencie holograficznym czy notarialnym nie przesądza o nieważności, czy bezskuteczności dokonanej czynności prawnej przez przedsiębiorcę, o ile spełnione zostaną pozostałe warunki ustanowienia zarządu sukcesyjnego, tzn. wyrażenie zgody osoby powołanej oraz złożenie wniosku o wpis do CEIDG[41]. Dochowana zostaje również wynikająca z art. 9 ust. 2 u.z.s. forma pisemna[42]. Nie stoi temu na przeszkodzie również późniejsze otwarcie testamentu[43]. Większościowe wydaje się jednak stanowisko sprzeciwiające się dopuszczalności powołania zarządcy sukcesyjnego w drodze testamentu[44]. Jego zwolennicy wskazują, że wynika to z kilku aspektów. Po pierwsze istnieją istotne różnice pomiędzy odwołaniem testamentu a odwołaniem zarządcy sukcesyjnego. Odwołanie testamentu może bowiem nastąpić poprzez

---

[37] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 49; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 208; M. Świerczyński, D. Fuchs, *Status prawny zarządcy sukcesyjnego* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 71; A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 219; T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 52; M. Kłosowiak, *Planowanie sukcesyjne działalności gospodarczej a podatek dochodowy od osób fizycznych*, DPBISP 2021, nr 8, s. 49; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 4; A. Kalicińska, *Prawa i obowiązki…* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019…*, s. 308. Jak się wydaje pogląd ten jest aprobowany również w: K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 372, chociaż wydaje się, że pogląd wyrażony przez K. Osajdę jest nieprecyzyjny, ponieważ odnosi się on do art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s., który dotyczy ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a jednocześnie wskazuje, że czynnością *mortis causa* jest ustanowienie zarządcy. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym nie przewiduje jednak „ustanowienia zarządcy sukcesyjnego". Zarządca sukcesyjny jest bowiem powoływany, natomiast słowo ustanowienie odnoszone jest do instytucji zarządu sukcesyjnego.

[38] T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 52.

[39] R. Blicharz*, Zarząd sukcesyjny...,* s. 13; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 249; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 28.

[40] R. Blicharz*, Zarząd sukcesyjny...,* s. 14; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 28.

[41] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 249.

[42] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 61.

[43] *Tamże*.

[44] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 35; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 23; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 135-136; R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 64; K. Górniak, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 795; E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy sukcesyjnego, który został powołany przez przedsiębiorcę* [w:] *W poszukiwaniu dobrego prawa. Księga Jubileuszowa Profesora Mirosława Steca. Tom II. Perspektywa prywatnoprawna* (red. K. Małysa-Sulińska, M. Spyra, A. Szumański), Warszawa 2022, s. 252; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 361.

dokonanie różnego rodzaju działań wskazanych w art. 946 k.c., natomiast do odwołania zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy konieczne jest złożenie mu oświadczenia w formie pisemnej pod rygorem nieważności, o czym stanowi art. 51 u.z.s. Ponadto przewidziane w art. 51 u.z.s. oświadczenie jest skierowane do konkretnego adresata (osoby odwoływanej), natomiast testament co do zasady skierowany jest do nieoznaczonego kręgu adresatów. Uznanie zatem, że odwołanie zarządcy sukcesyjnego powołanego w testamencie byłoby możliwe w dowolny przewidziany w art. 946 k.c. sposób, prowadziłoby do obejścia art. 51 u.z.s., natomiast dopuszczalność powołania zarządcy sukcesyjnego w drodze testamentu przy jednoczesnej niedopuszczalności odwołania go w inny sposób niż wskazany w art. 51 u.z.s. naruszałoby zasadę prostej odwołalności testamentu aż do śmierci testatora[45]. Dodatkowo w przypadku przyjęcia drugiego z wyżej wskazanych wariantów zniszczenie testamentu powodowałoby brak zachowania formy pisemnej przy jednoczesnym uznaniu powołania za nieodwołalne ze względu na treść art. 51 u.z.s.[46]. Przeciwnicy dopuszczalności powołania zarządcy sukcesyjnego w drodze testamentu wskazują również, że tego rodzaju powołanie nie wywołuje skutków prawnych za życia spadkodawcy[47]. Dodatkowy mankament – w przypadku posłużenia się testamentem do wskazania zarządcy sukcesyjnego – stanowiłaby konieczność przedstawiania osobom trzecim, także tej jego części dotyczącej „prywatnych" rozrządzeń spadkodawcy[48].

Analizując wskazany pogląd, należy rozważyć dwa warianty. Pierwszy wariant dotyczy sytuacji, w której przedsiębiorca powołał w testamencie zarządcę sukcesyjnego, jednakże nie zostały spełnione dwie pozostałe przesłanki ustanowienia zarządu sukcesyjnego, czyli wyrażenie zgody osoby powołanej oraz dokonanie wpisu do CEIDG, a przynajmniej złożenie wniosku o dokonanie wpisu do ewidencji. W przypadku braku spełnienia tych warunków należy zgodzić się z poglądem, iż tego rodzaju oświadczenie woli przedsiębiorcy stanowić może jedynie wskazówkę co do predyspozycji danego kandydata dla osób chcących powołać zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, natomiast w żaden sposób nie wywoła skutku w postaci ustanowienia zarządu sukcesyjnego[49]. Powołanie to będzie skuteczne (czyli spełniony zostanie pierwszy z warunków ustanowienia zarządu sukcesyjnego), jednakże nie wywoła ono skutku w postaci ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Zdecydowanie trudniejszym do rozważenia przypadkiem będzie sytuacja, w

[45] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.
[46] *Tamże*.
[47] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 23.
[48] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 61.
[49] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 35; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 61; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 361.

której przedsiębiorca powoła zarządcę sukcesyjnego w testamencie, spełniając przy tym pozostałe wskazane w art. 6 ust. 1 u.z.s. warunki. Jeżeli bowiem uznamy powołanie za integralną część testamentu, które wywołuje skutki *post mortem,* to *de iure* należałoby uznać, że powołanie jest nieskuteczne, ponieważ nie wywołuje ono skutków za życia przedsiębiorcy. Tak jednak nie jest. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, w przypadku gdy przedsiębiorca za swojego życia złożył wniosek o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego. Choć testament wywołuje skutki *post mortem,* to jednak przedsiębiorca może go sporządzić wyłącznie za swojego życia, tym samym powołanie to wywołuje skutek wraz z momentem jego sporządzenia. Nawet więc jeżeli fragment o powołaniu konkretnej osoby znajduje się w testamencie i wydaje się, że stanowi jego część, należy uznać, że jest to odrębne oświadczenie woli wywołujące skutek z chwilą jego złożenia. Późniejsze zniszczenie testamentu nie powinno natomiast powodować nieważności ustanowienia zarządu sukcesyjnego przy spełnieniu pozostałych warunków, gdyż zachowanie przewidzianej prawem formy powinno być wymagane w momencie dokonania danej czynności prawnej, a nie dotyczyć bliżej nieokreślonej przyszłości. W przeciwnym wypadku należałoby uznać nieważność ustanowienia zarządu sukcesyjnego, jeżeli po jakimś czasie dokument powołania zarządcy sukcesyjnego zostałby np. zniszczony czy zagubiony. Definitywnym rozstrzygnięciem wskazanego problemu byłoby *de lege ferenda* nałożenie na przedsiębiorcę obowiązku złożenia wraz z wnioskiem do CEIDG poświadczonego notarialnie odpisu dokumentu powołania zarządcy sukcesyjnego.

Wymaganą formą dla dokonania wskazanej czynności prawnej jest forma pisemna pod rygorem nieważności (art. 9 ust. 2 u.z.s.). Jest to tzw. forma *ad solemnitatem*[50], a jej niezachowanie powoduje bezwzględną nieważność czynności prawnej (art. 73 § 1 k.c.). Nieważne będzie zatem chociażby ustne wskazanie zarządcy sukcesyjnego[51], nawet jeżeli zachodziłaby pewność co do woli przedsiębiorcy, by określona osoba została zarządcą sukcesyjnym[52]. W braku szczegółowych regulacji wynikających z u.z.s. należy przyjąć, że do zachowania formy pisemnej wymagane jest, aby dane oświadczenie było opatrzone własnoręcznym podpisem (art. 78 § 1 k.c.) albo aby zostało ono złożone w formie elektronicznej, czyli w postaci elektronicznej i opatrzone kwalifikowanym podpisem

[50] Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 14 czerwca 2019 r., sygn. III CSK 136/17, Legalis nr 1948634; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 246; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 13; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 26; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 890.
[51] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 35; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 133; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 360.
[52] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 27.

elektronicznym (art. 78^1 k.c.)[53]. Wymóg formy pisemnej zostanie również zachowany, gdy oświadczenie zostanie złożone w formie kwalifikowanej, tzn. w formie aktu notarialnego, formie pisemnej z urzędowym poświadczeniem daty czy z urzędowym poświadczeniem podpisu[54]. Nie ma przeszkód, aby na życzenie osób zainteresowanych oświadczenie to zostało złożone w formie kwalifikowanej.

Istnienie złożonego w formie pisemnej lub elektronicznej oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego nie jest weryfikowane na etapie dokonywania wpisu do CEIDG, co wynika z faktu, iż prawodawca nie wymaga, aby jego oryginał bądź kopia był załączany do wniosku o wpis do CEIDG[55]. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, nie zostały uregulowane kwestie związane z osobami uprawnionymi bądź zobowiązanymi do otrzymania, bądź przechowywania dokumentu powołania zarządcy sukcesyjnego. Nie wiadomo również, czy istnieje obowiązek wydania wskazanego dokumentu, a jeżeli tak, to kto ma prawo tego żądać. Przepisy u.z.s. ani żadnych innych ustaw nie nakładają również na przedsiębiorcę obowiązku informowania zarządcy sukcesyjnego o konkretnej formie lub miejscu przechowywania dokumentu powołania, a nawet o samym fakcie jego dokonania. Z jednej strony rozwiązanie to zapewnia stronom pewną swobodę, ale z drugiej strony nie zostaje w praktyce zapewniona ochrona podmiotów znajdujących się w słabszej pozycji. Najkorzystniejszym rozwiązaniem, także z punktu widzenia woli przedsiębiorcy, jest powierzenie dokumentu powołania podmiotowi, który cieszy się zaufaniem, czyli np. organowi prowadzącemu CEIDG albo notariuszowi. Rozwiązania te należy jednak uznać za postulaty *de lege ferenda*, gdyż *de lege lata* nie ma podstaw prawnych do przechowywania dokumentu powołania zarządcy sukcesyjnego przez organ prowadzący CEIDG, a w przypadku sporządzenia dokumentu powołania zarządcy sukcesyjnego w formie aktu notarialnego, potencjalne wydanie wypisu tegoż aktu możliwe jest tylko stronom aktu lub osobom, dla których zastrzeżono w akcie prawo otrzymania wypisu, a także ich następcom prawnym (art. 110 § 1 p.n.). Tym samym, jeżeli przedsiębiorca w odniesieniu do powołania zarządcy sukcesyjnego zdecydowałby się na formę aktu notarialnego, to w braku odpowiednich zastrzeżeń, jego wydanie byłoby możliwe jedynie następcom prawnym, o ile wiedzieliby, że akt notarialny został sporządzony. Trzeba mieć na względzie fakt, iż na ujawnieniu bądź zatajeniu wskazanego dokumentu może zależeć zarówno potencjalnym

[53] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 247.
[54] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 247; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 28; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 133.
[55] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 249.

następcom prawnym, jak i samemu zarządcy sukcesyjnemu. W praktyce trudno bowiem z góry przewidzieć dla kogo dysponowanie oryginalnym dokumentem powołania zarządcy sukcesyjnego będzie w przyszłości korzystne. D*e lege lata* jedynym skutecznym rozwiązaniem tego problemu jest złożenie przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia woli o powołaniu zarządcy sukcesyjnego w kilku egzemplarzach i przekazanie ich różnym potencjalnie zainteresowanym osobom[56]. Najlepiej aby osobami tymi byli zarówno zarządca sukcesyjny, jak i potencjalni przyszli właściciele przedsiębiorstwa w spadku. W przypadku sporządzenia dokumentu powołania w formie aktu notarialnego przedsiębiorca może wskazanym osobom przekazać wypisy tegoż aktu. Trzeba podkreślić, że rozwiązanie to jedynie zabezpiecza, a nie gwarantuje spełnienia woli przedsiębiorcy, co do kwestii ustanowienia po jego śmierci zarządu sukcesyjnego wraz z powołaniem na stanowisko zarządcy sukcesyjnego konkretnej osoby. Nie można bowiem wykluczyć, że wskazane dokumenty ulegną zniszczeniu bądź zaginięciu, a osoby dysponujące pozostałymi egzemplarzami zatają fakt ich istnienia ze względu na swój interes. Tym bardziej należy postulować *de lege ferenda* nałożenie na przedsiębiorcę obowiązku przedłożenia wraz z wnioskiem o wpis do CEIDG także dokumentu powołania zarządcy sukcesyjnego oraz oświadczenia o wyrażeniu zgody na pełnienie funkcji przez osobę powołaną bądź poświadczonych notarialnie odpisów wskazanych dokumentów. Tylko to rozwiązanie mogłoby w pełni zagwarantować, iż wraz z momentem śmierci przedsiębiorcy określona osoba obejmie funkcję zarządcy sukcesyjnego, jednakże to czy dana osoba pełniłaby tę funkcję dalej, zależałoby tylko i wyłącznie od niej samej oraz od następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy.

2.2. Wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego

Drugim z obligatoryjnych elementów procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest wyrażenie zgody przez osobę powołaną na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie owej funkcji (art. 6 ust. 1 pkt 2 u.z.s.). Wynika z niego, że nie można na nikogo wbrew jego woli nałożyć obowiązku pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego[57]. Zgodę osoby powoływanej do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego należy uznać za zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. Wydaje się, że jest to oświadczenie woli o charakterze

[56] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.
[57] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.

nieodwołalnym[58], aczkolwiek w doktrynie wyrażono również odmienny pogląd o dopuszczalności odwołania wskazanej zgody aż do momentu złożenia wniosku o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę[59]. Należy przy tym wskazać, że wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego ma odrębny charakter od oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, co ustawodawca podkreślił w art. 9 ust. 2 u.z.s. Na analogiczne rozróżnienie wskazuje również struktura art. 6 u.z.s.[60]

W piśmiennictwie panuje raczej zgodność, co do tego, że zgoda osoby powołanej przez przedsiębiorcę do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego powinna zostać udzielona za życia przedsiębiorcy[61]. Jedynym argumentem przemawiającym za potencjalną dopuszczalnością wyrażenia przez osobę powołaną zgody po śmierci przedsiębiorcy jest zasada poszanowania jego woli. Pogląd o dopuszczalności wyrażenia zgody wyłącznie za życia przedsiębiorcy uzasadnia się natomiast potrzebą ochrony interesu przedsiębiorcy, który w przypadku zwlekania przez nominata ze złożeniem oświadczenia woli w sprawie powołania go na zarządcę sukcesyjnego, powinien mieć możliwość wskazania innej osoby. Przedłużenie okresu niepewności jest zatem niekorzystne dla przedsiębiorcy, ale również dla samego przedsiębiorstwa. Ponadto kandydat na zarządcę sukcesyjnego może nie cieszyć się zaufaniem następców prawnych przedsiębiorcy, co w przypadku dopuszczalności złożenia przez niego zgody na pełnienie wskazanej funkcji po śmierci przedsiębiorcy dodatkowo komplikowałoby procedurę i byłoby potencjalnie konfliktogenne[62]. Kluczowym argumentem jest jednak fakt, iż zarząd sukcesyjny może zostać ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, jeżeli spełnione zostaną wszystkie trzy przesłanki wskazane w art. 6 ust. 1 u.z.s. Jak słusznie wskazano bowiem w doktrynie, konstytutywny charakter ustanowienia zarządu sukcesyjnego (wpisu do CEIDG) niweczy możliwość konwalidowania ustanowienia zarządu w wyniku złożenia po śmierci przedsiębiorcy oświadczenia (pozytywnego) przez nominata[63]. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, iż w przypadku skutecznego ustanowienia zarządu sukcesyjnego przed śmiercią przedsiębiorcy, zarządca sukcesyjny zobowiązany jest do wykonywania swoich

[58] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16-25. Wskazana publikacja zawiera dokładne rozważania i uzasadnienie uznania zgody osoby powoływanej na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego za oświadczenie osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c.
[59] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9; Wydaje się, że wskazany pogląd aprobowany jest również w: D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 37, aczkolwiek odnosi się on do ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy.
[60] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 18; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 32.
[61] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 25; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 17-22; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 22.
[62] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 32-33; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 19-20.
[63] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 35; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 22.

obowiązków wobec przedsiębiorstwa w spadku wraz z momentem śmierci przedsiębiorcy[64]. Tym samym dopuszczalność wyrażenia przez zarządcę sukcesyjnego zgody po śmierci przedsiębiorcy dodatkowo komplikowałoby zarządzanie przedsiębiorstwem, tym bardziej że zarządca sukcesyjny mógłby nie wyrazić zgody na pełnienie funkcji albo zwlekać z podjęciem decyzji.

Rozstrzygnięcia wymaga wobec powyższego moment końcowy dopuszczalności złożenia wskazanego oświadczenia woli, zwłaszcza że wprost chwili jego złożenia nie przesądził ustawodawca[65]. Odrębność czynności prawnej powołania zarządcy sukcesyjnego oraz złożenia oświadczenia w sprawie przyjęcia pełnienia tej funkcji przez osobę powołaną powoduje, że złożenie stosownych oświadczeń przez przedsiębiorcę oraz nominata nie musi nastąpić w tej samej chwili[66], aczkolwiek najbardziej pożądaną opcją będzie niezwłoczne złożenie przez nominata wymaganego oświadczenia[67]. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem prezentowanym w doktrynie osoba powołana może wyrazić zgodę w każdym momencie aż do śmierci przedsiębiorcy, aby czynność prawna powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę wywarła skutek w postaci ustanowienia zarządu sukcesyjnego wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy[68] Według drugiego stanowiska zgoda powinna zostać udzielona przed złożeniem wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG[69]. Wydaje się, że wyszczególnić można także trzecie stanowisko, którego zwolennicy wskazują na konieczność niezwłocznego złożenia wskazanego oświadczenia jednak nie później niż w terminie umożliwiającym racjonalne podjęcie i wyrażenie woli od chwili, w której nominat dowiedział się o powołaniu[70]. Przychylić należy się do drugiego z wyżej wyszczególnionych stanowisk. Zgodnie z art. 15 ust. 1a ustawy o CEIDG przedsiębiorca wraz z wnioskiem o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG składa oświadczenie o wyrażeniu zgody przez zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji. Gdyby zatem przedsiębiorca złożył wniosek wraz ze wskazanym oświadczeniem przed wyrażeniem zgody przez osobę powołaną, byłoby to oświadczenie fałszywe, za którego złożenie groziłaby mu odpowiedzialność karna. Nie do końca słuszne wydaje się wyrażone w doktrynie stanowisko, iż w praktyce jest to mało

[64] *Tamże*.
[65] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 17; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 31.
[66] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 18-19; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 32; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 16; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2
[67] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 18-19; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 32.
[68] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 25.
[69] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 22; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2. W drugim z wyżej wskazanych źródeł wyrażono pogląd, że zgoda taka może zostać wyrażona zarówno przed złożeniem oświadczenia przez przedsiębiorcę, w trakcie jego składania, a także w okresie późniejszym, byleby nastąpiło to przed złożeniem przez przedsiębiorcę wniosku do CEIDG.
[70] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 20; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 33.

dotkliwa sankcja, gdyż weryfikacja zgody zarządcy sukcesyjnego na pełnienie funkcji jest w praktyce wyłączona[71] przez brak obowiązku jej załączenia i w związku z tym nastąpi ona najpewniej dopiero po śmierci przedsiębiorcy, co uniemożliwi pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej[72]. Wpis zarządcy sukcesyjnego w CEIDG ma bowiem charakter jawny i jest widoczny jeszcze za życia przedsiębiorcy, zatem w braku zgody zarządcy sukcesyjnego na pełnienie funkcji, po zgłoszeniu przez niego tego faktu, może to doprowadzić do pociągnięcia przedsiębiorcy do odpowiedzialności karnej[73]. *De lege ferenda* lepszym rozwiązaniem zamiast obowiązku zastrzeżenia przez przedsiębiorcę we wniosku do CEIDG faktu, iż zarządca sukcesyjny wyraził zgodę na pełnienie funkcji, byłoby zobowiązanie przedsiębiorcy do przedłożenia oświadczenia wyznaczonego zarządcy[74], co bez wątpienia sprzyjałoby pewności obrotu[75]. Rozwiałoby to również wszelkie wątpliwości co do spełnienia przesłanki wyrażenia zgody przez osobę powołaną. *De lege lata* można natomiast uniknąć wątpliwości co do faktu złożenia przez powołanego na zarządcę sukcesyjnego wskazanego oświadczenia poprzez sporządzenie stosownego dokumentu w kilku egzemplarzach spełniających wymóg formy, a następnie przekazanie osobom o potencjalnie rozbieżnych interesach w kontekście zarządzania przedsiębiorstwem w spadku, czyli np. osobie powołanej na zarządcę sukcesyjnego i potencjalnym przyszłym właścicielom przedsiębiorstwa w spadku[76].

Ustawodawca nie wskazał w art. 6 u.z.s. ani art. 9 u.z.s., czy innych przepisach wskazanej ustawy jak powinna brzmieć treść wyrażenia zgody osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji[77]. W doktrynie wskazuje się, że zgoda ta może być wyrażona w każdy „dostateczny sposób" z zachowaniem wskazanej w art. 9 ust. 2 u.z.s. formy pisemnej[78]. Prawodawca nie wskazuje przy tym żadnej, konkretnej formuły słownej, bez której wystąpienia w tekście dokumentu nie miałaby miejsca zgoda osoby powoływanej. W piśmiennictwie wskazano jednak, że w zgodzie tej niezbędne jest wystarczająco jednoznaczne określenie osoby przedsiębiorcy[79], której przedsiębiorstwa w spadku dotyczył będzie zarząd sukcesyjny, a z drugiej strony musi być jasne, że oświadczenie woli pochodzi od osoby powoływanej przez przedsiębiorcę bez konieczności podawania przy tym

[71] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 132; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 362.
[72] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 36; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 362.
[73] Wpis zarządcy sukcesyjnego do ewidencji bez jego zgody wypełniałby znamiona przestępstwa złożenia fałszywego oświadczenia (art. 233 § 6 w zw. z art. 233 § 1 k.k.).
[74] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 36.
[75] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 21.
[76] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 32.
[77] Przykładowe wzory oświadczenia o wyrażeniu zgody pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego zawarto w: J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 393-396.
[78] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21.
[79] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 37.

wszystkich danych osobowych, które znajdują się we wniosku do CEIDG[80]. Wskazanie będzie zatem posłużenie się ich danymi personalnymi, a także numerami PESEL i NIP przedsiębiorcy oraz numerem PESEL zarządcy sukcesyjnego[81]. Określenie osoby przedsiębiorcy nie oznacza przy tym, iż jest on adresatem wskazanego pisma, co nie wyklucza zamieszczenia w nim zwrotu skierowanego do przedsiębiorcy[82]. Wykluczona jest przy tym możliwość zastrzeżenia w tymże oświadczeniu warunku czy terminu, co argumentuje się m.in. brakiem możliwości dokonania tego rodzaju zastrzeżenia we wniosku składanym do CEIDG[83]. W przypadku zastrzeżenia warunku czy terminu nie należałoby składać wniosku o wpis do ewidencji dopóty, dopóki nie doszłoby do ziszczenia się warunku albo nadejścia terminu[84]. W literaturze podkreślono również, że zgoda na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego nie może być zgodą o charakterze blankietowym na pełnienie w ogóle funkcji zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwem w spadku dowolnego przedsiębiorcy, złożoną np. przez osobę zarobkowo, zawodowo bądź w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej trudniącą się zarządem sukcesyjnym tylko zgodą odnoszącą się do konkretnego, wpisanego do CEIDG przedsiębiorcy[85]. Choć wskazane wyżej postulaty dotyczące możliwie precyzyjnej treści wskazanego oświadczenia są słuszne, wydaje się, że w braku przewidzianych przez ustawodawcę szczegółowych wymogów wskazanego oświadczenia, jego treść może ograniczyć się np. do słów: „Wyrażam zgodę" albo „Zgadzam się" oraz własnoręcznego podpisu pod oświadczeniem przedsiębiorcy o powołaniu zarządcy sukcesyjnego. Oba oświadczenia mogą bowiem mieścić się w jednym dokumencie (na jednej kartce papieru)[86]. Nawet tego rodzaju minimalistyczne oświadczenie spełni wymóg wyrażenia zgody przez osobę powołaną na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego pod warunkiem, że nie będzie ono miało charakteru blankietowego.

Jak wcześniej wskazano, oba oświadczenia – zarówno zgoda na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego jak i powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. Wymóg wyrażenia zgody w tej samej formie, co oświadczenie o powołaniu uzasadnia się koniecznością zachowania bezpieczeństwa i pewności obrotu ze względu na szeroki zakres uprawnień i obowiązków

[80] *Tamże*.
[81] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.
[82] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 23.
[83] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 133.
[84] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 15 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 6.
[85] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9. Wydaje się, że pogląd ten aprobowany jest również w: D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 37, aczkolwiek odnosi się on do ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy.
[86] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 28; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 247.

zarządcy sukcesyjnego[87]. Równoważne z formą pisemną będzie złożenie oświadczenia w postaci elektronicznej opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 78[1] k.c.)[88]. Zastrzeżenie przez prawodawcę rygoru nieważności (*ad solemnitatem*)[89] oznacza, że w przypadku jej niezachowania oświadczenie o wyrażeniu zgody będzie bezwzględnie nieważne, a w konsekwencji nie dojdzie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego z powodu niespełnienia przesłanki wskazanej w art. 6 ust. 1 pkt 2 u.z.s., nawet jeżeli na podstawie innych danych np. ustnych oświadczeń woli, wiadomości mailowych, możliwe byłoby stwierdzenie, że osoba powoływana wyraziła zgodę na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego. Należy podkreślić przy tym, iż nawet samo złożenie wniosku do CEIDG przez powołanego na funkcję zarządcy sukcesyjnego, pełnomocnika przedsiębiorcy nie spełnia wymogu wyrażenia zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego, choćby wskazany wniosek czynił zadość wymogom formy przewidzianej dla ww. oświadczenia woli. Wymóg formy pisemnej zostanie również zachowany, gdy oświadczenie zostanie złożone w formie kwalifikowanej, tzn. w formie aktu notarialnego. Odmowa zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego może natomiast przybrać dowolną formę[90]: w szczególności ustną czy dokumentową.

2.3. Dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego

Trzecim i ostatnim obligatoryjnym elementem, przesłanką procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego (art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s.). Wpis ten ma charakter konstytutywny[91] – brak wpisu do CEIDG spowoduje nieustanowienie zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy[92].

---

[87] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t.

[88] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 26; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. ; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 247.

[89] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 889-890.

[90] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 13, 19; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 27.

[91] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 26, 54; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 132; T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 52; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 95; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 165; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 53; K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 372. Odmiennie stanowisko zgodnie, z którym wpis ten ma charakter deklaratoryjny wyrażono w: T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 33. Wydaje się, że takie samo stanowisko zawarto w: A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 216, aczkolwiek autor nie wskazuje, czy swój pogląd nt. konstytutywnego charakteru wpisu odnosi do ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez samego przedsiębiorcę, czy też przez jego następców prawnych.

[92] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 132. Wydaje się, że odmienne stanowisko zawarto w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10, gdzie wskazano, że w przypadku powołania zarządcy przez przedsiębiorcę wpis do CEIDG ma charakter jedynie deklaratywny, a niejako „aktualizuje się" czy też nabiera mocy prawnej z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Niejasne jednak jest, czy pogląd ten odnosi się do całego procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez

Wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG stanowi co do zasady przesłankę pełnienia przez niego funkcji[93]. Nie wynika to, co prawda wprost z art. 6 ust. 1 u.z.s., jednakże przemawia za tym przede wszystkim interes kontrahentów przedsiębiorcy, którzy powinni wiedzieć, kto zarządza przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, a więc kto jest uprawniony do składania i przyjmowania oświadczeń woli związanych z przedsiębiorstwem[94]. Taka zasada jest uzasadniona koniecznością zachowania pewności obrotu[95]. Dzięki wpisowi do CEIDG uwiarygodnione zostaje ustanowienie zarządu sukcesyjnego, a osoby trzecie, w tym osoby zainteresowane mają ułatwiony dostęp do informacji[96]. Słusznie wskazano przy tym, że choć wpis do CEIDG należy uznać na przesłankę pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, to jednak nie stanowi on wymogu ani przesłanki skuteczności jego powołania. Tym samym w stosunku do samego powołania zarządcy sukcesyjnego ma on charakter deklaratoryjny[97]. W literaturze wskazano, że przeciwstawne stanowisko prowadziłoby do niemożności odwołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę (art. 51 u.z.s.) bądź złożenia przez osobę powołaną do pełnienia ww. funkcji oświadczenia o rezygnacji za życia przedsiębiorcy do czasu dokonania wpisu do CEIDG (art. 52 u.z.s.)[98]. Jest to słuszna argumentacja, jednakże wydaje się, że rozróżnienie powołania zarządcy sukcesyjnego oraz jego wpisu do CEIDG wynika wprost z art. 6 ust. 1 u.z.s. z tym jednak zastrzeżeniem, że o ile wpis do ewidencji nie stanowi przesłanki skuteczności powołania zarządcy sukcesyjnego, o tyle przesłanką skuteczności wpisu do CEIDG jest wcześniejsze powołanie zarządcy sukcesyjnego oraz wyrażenie przez niego zgody. Choć technicznie tego rodzaju działanie jest możliwe[99], gdyż przedsiębiorca nie ma obowiązku załączać do wniosku o wpis do CEIDG oryginału ani kopii oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, ani oświadczenia o zgodzie na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego to jednak tego rodzaju działanie miałoby charakter bezprawny, wypełniając znamiona przestępstwa złożenia fałszywego oświadczenia (art. 15 ust. 1a ustawy o CEIDG w zw. z art. 233 § 6 w zw. z art. 233 § 6 k.k.).

przedsiębiorcę, czy też do samego powołania zarządcy sukcesyjnego. Wydaje się jednak, że pogląd ten pomimo niewłaściwego użycia zwrotu „powołanie zarządcy sukcesyjnego" odnosi się do całego procesu, stąd wydaje się, że jest on odmienny.

[93] Z art. 6 ust. 1 u.z.s. wynika bowiem, że wpis do CEIDG stanowi jedną z przesłanek ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

[94] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 27-29; A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t.

[95] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 29.

[96] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 196.

[97] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 30.

[98] *Tamże*, 31.

[99] *Tamże*, t. 56.

W doktrynie mimo to sporna jest kwestia, czy dopuszczalne jest następcze złożenie niezbędnego oświadczenia lub niezbędnych oświadczeń wiodących do powołania wpisanego do CEIDG zarządcy sukcesyjnego, czyli oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego oraz oświadczenia o wyrażeniu zgody na pełnienie przez niego funkcji. Zwolennicy takiej dopuszczalności wskazują, że skoro przesłanki ustanowienia zarządu sukcesyjnego badane są na moment jego ustanowienia, to kolejność ich spełnienia może być dowolna, byleby zostały one poprawnie spełnione[100]. Przeciwnicy wskazują natomiast, że ustawodawca w art. 6 ust. 1 u.z.s. wymienił trzy warunki niezbędne do ustanowienia zarządu sukcesyjnego, które są jednocześnie kolejnymi etapami ustanowienia zarządu sukcesyjnego, gdyż muszą następować po sobie[101]. Przychylając się do tego poglądu należy odrzucić możliwość następczego złożenia oświadczenia. Odmienne stanowisko prowadziłoby do akceptacji działań sprzecznych z prawem, gdyż we wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG przedsiębiorca wprost oświadcza, że zarządca sukcesyjny wyraził zgodę na pełnienie funkcji. Złożenie zatem wniosku do ewidencji wraz ze wskazaniem, że zarządca sukcesyjny wyraził zgodę, stanowiłoby przestępstwo złożenia fałszywego oświadczenia w przypadku, gdyby osoba powołana takiego oświadczenia nie złożyła. Prawodawca w art. 15 ust. 1a ustawy o CEIDG w odniesieniu do zgody zarządcy sukcesyjnego używa zwrotu „wyraził zgodę", który jest zwrotem użytym w czasie przeszłym, a zatem zgoda musi zostać wyrażona przed złożeniem wniosku o wpis i to w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Obowiązek złożenia wniosku do CEIDG o wpis zarządcy sukcesyjnego powołanego za życia przedsiębiorcy spoczywa na przedsiębiorcy (art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy o CEIDG)[102]. Wniosek składany jest na formularzu CEIDG-ZS, w którym umieszcza się m.in. dane identyfikacyjne przedsiębiorcy[103] oraz dane zarządcy sukcesyjnego[104]. Wniosek o wpis może także zostać złożony przez pełnomocnika przedsiębiorcy[105]. W doktrynie wyrażono pogląd, że ani u.z.s. ani ustawa o CEIDG nie zawierają jednak terminu na dokonanie tej czynności, ani nie obligują przedsiębiorcy do ujawnienia powołania zarządcy sukcesyjnego[106], co oznacza, że może on zostać złożony w dowolnym czasie przed śmiercią

[100] *Tamże*, t. 57.
[101] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 6 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6.
[102] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3, 9.
[103] Wymagane dane identyfikacyjne przedsiębiorcy to: imię, nazwisko oraz PESEL, NIP, REGON, jeżeli przedsiębiorca je posiada.
[104] Dane zarządcy sukcesyjnego, które są wymagane we wniosku to: dane identyfikacyjne, adres do doręczeń zarządcy sukcesyjnego oraz dane kontaktowe. Wśród danych identyfikacyjnych należy wpisać: imię, nazwisko, imię ojca, imię matki, obywatelstwo, datę urodzenia oraz PESEL, NIP, jeżeli zarządca sukcesyjny je posiada.
[105] J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 361.
[106] *Tamże*, t. 3.

przedsiębiorcy[107], jednakże pogląd ten należy odrzucić, gdyż jak się wydaje na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy o CEIDG przedsiębiorca musi tego dokonać niezwłocznie[108], nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu zmiany danych.

Należy podkreślić, że nawet jeżeli przedsiębiorca zdecyduje się na powołanie zarządcy sukcesyjnego w formie aktu notarialnego i osoba powołana w tej samej formie wyrazi zgodę na pełnienie tej funkcji, to nie oznacza to automatycznie poddania takiego powołania trybowi notarialnemu przewidzianemu w art. 95 i n. p.n., a zatem notariusz nie będzie – tak jak w przypadku procedury stosowanej po śmierci przedsiębiorcy – zobowiązany do ujawnienia tych informacji w CEIDG[109]. *De lege ferenda* należy postulować nałożenie takiego obowiązku na notariusza. Wskazuje się, że tego rodzaju rozwiązanie stanowiłoby dopełnienie wskazanej regulacji oraz znacznie lepiej zabezpieczyłoby interesy przedsiębiorców, którzy powierzają dokonanie określonych, istotnych dla przedsiębiorstwa czynności notarialnych profesjonalistom w tym zakresie[110].

Zgodnie z dyspozycją art. 15 ust. 1a ustawy o CEIDG wraz z wnioskiem o wpis zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorca składa oświadczenie, że zarządca sukcesyjny wyraził zgodę na pełnienie tej funkcji. Oświadczenie to składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej, a samo oświadczenie zawiera klauzulę o treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu uprawnionego do odebrania oświadczenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Wymagania te stanowią niejako dopełnienie regulacji zawartych w u.z.s. nakładających obowiązek wyrażenia zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego[111] i mają na celu ograniczenie przypadków ujawniania w CEIDG osób, które nie wyraziły w sposób stanowczy takiej woli. Wydaje się jednak, co wielokrotnie już wskazano wcześniej, że lepszym rozwiązaniem byłoby zamiast nakładania na przedsiębiorcę obowiązku złożenia wskazanego oświadczenia, zobowiązanie go do przedłożenia, sporządzonego przez osobę powołaną, dokumentu oświadczenia o wyrażeniu przez nią zgody na pełnienie funkcji[112] bądź jego poświadczonej kopii[113]. Ewentualnie warto byłoby rozważyć również wprowadzenie nakazu poinformowania osoby wpisanej jako zarządca

[107] A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 194; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 250; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 361.
[108] Na niezwłoczność złożenia wniosku do CEIDG wskazano również w: T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 33, aczkolwiek jak główny argument wskazano ryzyko związane z brakiem złożenia przez przedsiębiorcę wniosku do CEIDG.
[109] P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz* (red. K. Osajda), Legalis 2022, t. 2.1.
[110] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[111] *Tamże*, t. 13.
[112] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 36.
[113] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 249.

sukcesyjny o dokonaniu wpisu[114]. Dzięki temu zminimalizowane zostałoby ryzyko składania wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG wbrew jego woli i wiedzy, co *de lege lata* może być niestety prawdopodobne[115]. Istnienie oświadczenia woli osoby powoływanej o zgodzie na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego nie jest bowiem w żaden sposób kontrolowane na etapie dokonywania wpisu do CEIDG[116]. Nie zasługuje w szczególności na aprobatę pogląd, zgodnie z którym przedsiębiorca, dokonując wpisu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, musi dołączać złożone przez niego oświadczenie o braku wystąpienia przesłanek negatywnych do pełnienia tej funkcji.[117]

Z praktycznego punktu widzenia doniosłe znaczenie może mieć rozstrzygnięcie, czy wniosek o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG może zostać uznany jednocześnie za oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, czyli czy wniosek o wpis do CEIDG może niejako zastąpić oświadczenie o powołaniu. Brane pod uwagę przy rozważaniach na ten temat powinny być tylko i wyłącznie wnioski, które spełniałyby wymogi formy, tzn. wnioski złożone w formie pisemnej, papierowej oraz wnioski złożone z wykorzystaniem formularza elektronicznego opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym[118]. W przypadku wniosków składanych w jakikolwiek inny sposób np. wniosków złożonych z wykorzystaniem formularza elektronicznego, ale nieopatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym tego rodzaju rozważania są bezprzedmiotowe, gdyż wnioski takie nie spełniają wymogu formy pisemnej, przewidzianego dla oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego.

Za dopuszczalnością przyjęcia, że wniosek o wpis do CEIDG może jednocześnie stanowić oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, przemawia w pierwszej kolejności fakt, iż zdaniem zwolenników wskazanego poglądu złożony we właściwej formie wniosek o wpis spełnia wszystkie wymogi stawiane powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę. W braku bowiem szczególnych regulacji u.z.s., poza tymi dotyczącymi formy, należy przyjąć zgodnie z ogólnymi regułami k.c., że oświadczeniem woli jest każde zachowanie się danej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, a złożenie wniosku do CEIDG ujawnia w sposób dostateczny wolę przedsiębiorcy, aby wybrana osoba stała się zarządcą sukcesyjnym. Wniosek o wpis może ponadto czynić zadość wymaganej dla oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, formie pisemnej. Niepożądana

[114] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 30.
[115] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] Ustawa..., t. 30; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 27.
[116] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 30.
[117] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 56.
[118] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.

byłaby natomiast sytuacja, w której przedsiębiorca dopełniłby wszystkich formalności w zakresie zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a jego wola nie mogłaby wywrzeć zamierzonego skutku jedynie ze względu na brak odrębnego dokumentu powołania zarządcy sukcesyjnego. Dodatkowe oświadczenie nie czyniłoby bowiem woli przedsiębiorcy bardziej „pewną". Ponadto dopuszczalność tego rodzaju rozwiązania rozwiałoby wątpliwości co do faktu istnienia dokumentu powołującego zarządcę sukcesyjnego oraz miejsca jego przechowywania. Realizacja woli przedsiębiorcy, byłaby zatem możliwa, nawet jeżeli sporządzony osobno dokument powołania zarządcy sukcesyjnego zaginąłby bądź uległby zniszczeniu. Jako argument posiłkowy przemawiający za dopuszczalnością uznania wniosku do CEIDG jednocześnie za oświadczenie o powołaniu wskazuje się również na *de lege lata* brak kontroli istnienia dokumentu powołania na etapie dokonywania wpisu[119].

Przeciwko dopuszczalności uznania wniosku przedsiębiorcy o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG za oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przemawia przede wszystkim fakt, iż obie te czynności zostały uregulowane jako odrębne przesłanki ustanowienia zarządu sukcesyjnego odpowiednio w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 3 u.z.s. Wskazana odrębność jest wyraźnie widoczna, zwłaszcza w przypadku procedury ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, gdyż wtedy zachodzi różnica zarówno co do formy dokonania wskazanych wyżej czynności, jak i podmiotów uprawnionych do ich dokonania. Wpis do CEIDG nie wymaga bowiem w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy formy aktu notarialnego w przeciwieństwie do powołania zarządcy sukcesyjnego, a samego zgłoszenia faktu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG dokonuje notariusz, a nie osoby powołujące zarządcę sukcesyjnego, które ustawodawca wymienił w art. 12 ust. 1 i 2 u.z.s. Ponadto podkreśla się, że wniosek o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG nie zawsze czyni zadość wymaganiom formy pisemnej. Będzie tak zwłaszcza w przypadku wykorzystania przez wnioskodawcę formularza elektronicznego i opatrzenia wniosku podpisem innym niż kwalifikowany podpis elektroniczny. Uznanie zatem wniosku o wpis jednocześnie za oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego mogłoby prowadzić do pewnej niespójności[120].

Ostatecznie więc *de lege lata* pogląd o dopuszczalności uznania wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG jednocześnie za oświadczenie o jego powołaniu należy odrzucić. Po pierwsze słusznie wskazano, że prawodawca w art. 6 ust. 1 u.z.s. rozróżnił wskazane czynności. Wszystkie przesłanki ustanowienia zarządu sukcesyjnego muszą

[119] *Tamże*, t. 13.
[120] *Tamże*, t. 14.

zostać spełnione kumulatywnie (łącznie)[121], co podyktowane jest potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa obrotu ze względu na zakres funkcji pełnionych przez zarządcę sukcesyjnego[122]. Rozróżnienie to zdaje się wynikać również z art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s., z którego można wywnioskować, że złożenie wniosku o wpis do ewidencji dotyczy zarządcy sukcesyjnego powołanego wpierw przez przedsiębiorcę. Ponadto wniosek o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, choć zawiera niezbędne dane osoby powołanej, to jednak nie zawiera żadnego zwrotu, z którego wynikałoby, że dana osoba jest powoływana na zarządcę sukcesyjnego. Z formularza CEIDG-ZS wynika, że czynnością do wykonania jest: „Dodanie informacji o zarządcy sukcesyjnym", a nie powołanie zarządcy sukcesyjnego. Użycie zwrotu „dodanie informacji" świadczy, że do powołania musiało już wcześniej dojść. W doktrynie postuluje się *de lege ferenda*, aby z przepisów ustawy o CEIDG wynikało, że złożenie wniosku o wpis do ewidencji jest równoznaczne z zachowaniem formy pisemnej[123], jednakże *de lege lata* ustawodawca zastosował bardzo zbliżone rozwiązania jedynie w odniesieniu do pełnomocnictwa i prokury[124]. Wydaje się, że brak analogicznej regulacji w odniesieniu do zarządu sukcesyjnego należy odebrać, jako brak woli prawodawcy do wywarcia podobnych skutków wobec zarządcy sukcesyjnego.

Pewne wątpliwości w doktrynie budzi również niespójność dotycząca regulacji odnoszących się do kwestii wpisu do CEIDG[125]. W art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s. wskazano jako jeden z wymogów niezbędnych do ustanowienia zarządu sukcesyjnego „dokonanie wpisu" zarządcy sukcesyjnego do ewidencji. Natomiast art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. stanowi, iż zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, w przypadku gdy przedsiębiorca „złożył wniosek" o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego. Podobnie z art. 10 u.z.s. można wywnioskować, że do ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za jego życia wystarczające jest „złożenie wniosku" o wpis zarządcy sukcesyjnego do ewidencji. Regulacje zawarte w art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. oraz art. 10 u.z.s.

---

[121] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 7; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)*..., s. 1199; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 27; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1*..., s. 95; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 49; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 52; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 43–48; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 360.

[122] M. Śledzikowski, *Istota zarządu sukcesyjnego* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Praktyczny komentarz* (red. M. Śledzikowski, W. Dubis, A. Łuszpak-Zając, T. Szarek, W. Zając), Gdańsk 2019, s. 32.

[123] J. Waszczuk-Napiórkowska, Ustanowienie zarządu..., s. 249.

[124] Zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o CEIDG opublikowanie za pośrednictwem CEIDG informacji o pełnomocniku jest równoznaczne w skutkach z udzieleniem pełnomocnictwa na piśmie, natomiast na podstawie art. 39 ust. 4 ustawy o CEIDG opublikowanie analogicznej informacji w odniesieniu do prokurenta jest równoznaczne w skutkach z ustanowieniem prokury.

[125] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 23; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 36.

należy jednak uznać *lex specialis* w odniesieniu do ogólnej zasady wyrażonej w art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s. Wydaje się, że zamiarem prawodawcy była chęć umożliwienia jak najpełniejszego wyrażenia woli przez przedsiębiorcę i nieobarczania go potencjalnymi negatywnymi skutkami braku wpisu[126] w przypadku opieszałości organu prowadzącego rejestr. W doktrynie postuluje się, aby ujednolicić wskazane przepisy i w art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s. zwrot „dokonanie wpisu" zastąpić zwrotem „złożenie wniosku"[127], co jednakże mogłoby powodować pewne wątpliwości i komplikacje w przypadku procedury powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. W przypadku prawidłowego złożenia przez przedsiębiorcę wniosku do CEIDG niespójność przepisów nie stanowi problemu i w zasadzie jest pozbawiona większego znaczenia praktycznego[128]. Jeżeli spełnione są pozostałe przesłanki ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a osoba powołana spełnia warunki określone w art. 8 u.z.s., dojdzie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego[129]. W przeciwnym razie zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony wraz z momentem śmierci przedsiębiorcy tylko w przypadku, gdy złożony został także wniosek o wpis podstawionego zarządcy sukcesyjnego[130].

Zdecydowanie większy problem może powodować sytuacja, gdy wniosek przedsiębiorcy zawierałby braki wymagające jego skorygowania lub uzupełnienia, a przedsiębiorca umarłby w czasie jego rozpatrywania[131] albo nie zdążyłby skorygować wniosku przed śmiercią. Rozstrzygnąć należy, czy w takiej sytuacji dojdzie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a jeżeli tak, to kto uprawniony jest do poprawienia wniosku o wpis do CEIDG. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem uprawnienie do poprawienia złożonego przez przedsiębiorcę wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG wygasa wraz z jego śmiercią i nikt inny nie jest uprawniony do poprawienia i ponownego złożenia takiego wniosku. W konsekwencji nie dochodzi do ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy[132]. Rozwiązanie to uzasadnia się przede wszystkim brakiem wątpliwości konstrukcyjnych związanych z nieobsadzeniem stanowiska zarządcy sukcesyjnego oraz jednoznacznością, co do kwestii skutków prawnych działań podjętych przez przedsiębiorcę. W przypadku uznania, że uprawnionymi do poprawy wniosku byliby zarządca sukcesyjny bądź osoby uprawnione do dokonania czynności koniecznych albo

[126] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.
[127] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 24; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 37.
[128] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 23.
[129] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa spadkobierców zmarłego wspólnika do wejścia do spółki cywilnej*, PP TBSP UJ 2021, nr 1, s. 67.
[130] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.1.
[131] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 23; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 36.
[132] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.

pełnomocnik przedsiębiorcy mogłoby to prowadzić do prób obejścia regulacji u.z.s. Zarządca sukcesyjny mógłby, nie dokonując poprawy wniosku, uchylić się od sprawowania swojej funkcji, obchodząc jednocześnie art. 57 u.z.s. nakładający obowiązek złożenia przed notariuszem oświadczenia w przypadku rezygnacji z pełnienia funkcji po śmierci przedsiębiorcy. Gdyby obowiązek taki spoczywał na osobach wyszczególnionych w art. 14 u.z.s., to mogłyby one, nie dopełniając obowiązku, wpływać na obsadę funkcji zarządcy sukcesyjnego, obchodząc tym samym m.in. regulacje związane z pierwotnym i następczym powołaniem zarządcy sukcesyjnego. Dopełnienie przez nie obowiązku prowadziłoby natomiast do konieczności przyjęcia fikcji o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego już z chwilą śmierci przedsiębiorcy, czyli działania art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. z mocą wsteczną. Natomiast w przypadku pełnomocnika należy uznać, że pełnomocnictwo do złożenia wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG nie może trwać dłużej niż do śmierci przedsiębiorcy, gdyż tylko on jest uprawniony do złożenia poprawnego wniosku. Zastrzeżenie o niewygasaniu takiego pełnomocnictwa z chwilą śmierci prowadziłoby do obejścia ustawy, tym samym byłoby ono nieważne na podstawie art. 58 § 1 i 3 k.c.[133]

Zgodnie z przeciwstawnym stanowiskiem w świetle art. 7 u.z.s. pomimo złożenia niepoprawnego wniosku doszłoby do ustanowienia zarządu sukcesyjnego, gdyż z przepisu tego wynika, iż do ustanowienia zarządu sukcesyjnego wystarczy samo złożenie wniosku do CEIDG[134]. Za wskazaną wykładnią przemawiałby również fakt, iż prowadziłaby ona do realizacji woli przedsiębiorcy. Przy przyjęciu wskazanego stanowiska należałoby rozważyć, kto byłby uprawniony do poprawienia wniosku. W świetle literalnej wykładni art. 7 u.z.s. uprawnionym do dokonania korekty bądź uzupełnienia wniosku byłby sam zarządca sukcesyjny, gdyż mieściłoby się to w sferze jego kompetencji określonych m.in. w art. 29 u.z.s. Biorąc natomiast pod uwagę treść art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s., brak wpisu w CEIDG oznaczałby brak ustanowienia zarządu sukcesyjnego, tym samym skorygowania bądź uzupełnienia wniosku mogłyby dokonać jedynie osoby uprawnione do dokonywania czynności koniecznych[135].

Choć pierwsze z wyżej przedstawionych stanowisk byłoby dalekie od realizacji woli przedsiębiorcy, należy uznać, że jego przyjęcie powodowałoby zdecydowanie najmniej komplikacji. Tego rodzaju wykładnia art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s., która uzależnia ustanowienie zarządu sukcesyjnego od poprawnego złożenia wniosku ma co prawda charakter zawężający, jednakże wydaje się spójna z regulacjami prawnymi zawartymi w innych aktach

[133] *Tamże*, t. 13-15.
[134] R. Blicharz*, Zarząd sukcesyjny...*, s. 23; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 36.
[135] R. Blicharz*, Zarząd sukcesyjny...*, s. 23-24; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 36.

prawnych, zwłaszcza w ustawie o CEIDG. Oparcie się wyłącznie na rezultacie wykładni literalnej wprowadzałaby bowiem swego rodzaju wyłom, nieznajdujący rozwiązania w świetle przepisów u.z.s. Skoro uznano by, że w przypadku złożenia nieprawidłowego wniosku do CEIDG nie doszło do ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy, to nie byłoby możliwe stwierdzenie chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego, gdyż art. 7 ust. 1 pkt 2 u.z.s. dotyczy procedury powołania zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. Należałoby wtedy przyjąć, że zarząd sukcesyjny został ustanowiony z chwilą poprawnego wpisu do CEIDG albo z chwilą złożenia poprawionego wniosku bądź w przypadku poprawnego wpisu do CEIDG z mocą wsteczną od chwili śmierci przedsiębiorcy. Wszystkie te rozwiązania prowadziłyby do tego, iż przedsiębiorstwo *de facto* byłoby przez jakiś czas pozbawione zarządu sukcesyjnego, a trzecie z nich dodatkowo obarczałoby konkretnego zarządcę sukcesyjnego odpowiedzialnością za okres, kiedy tak naprawdę nie sprawował swojej funkcji. Wykładnia przeciwna mogłaby zatem również doprowadzić do zbyt dużej zawiłości związanej z sytuacją przedsiębiorstwa w spadku oraz naruszałaby spójność regulacji u.z.s., utrudniając przy tym realizację celów ustawy. Dopuszczenie możliwości poprawienia wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG po jego śmierci byłoby co prawda zgodne z wykładnią literalną art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. i zapewne pozwoliłoby w pełniejszym stopniu zrealizować wolę przedsiębiorcy, jednakże na tym kończą się zalety wskazanego rozwiązania.

Przy przyjęciu, iż dopuszczalne byłoby skorygowanie lub uzupełnienie wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG po śmierci przedsiębiorcy, uznając konsekwentnie, że art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s., należy przyjąć stanowisko, iż wyłącznie uprawnionym do zmiany lub uzupełnienia wniosku byłby w takiej sytuacji zarządca sukcesyjny. Umożliwiłoby to pełną realizację woli przedsiębiorcy, którego życzeniem byłoby, aby po jego śmierci dana osoba sprawowała funkcję zarządcy sukcesyjnego. Ponadto, jak słusznie wskazano w literaturze, w przypadku uznania, że uprawnionymi do zmiany lub uzupełnienia wniosku byłyby osoby uprawnione do dokonywania czynności koniecznych, mogłoby to powodować liczne problemy w sytuacji konfliktu interesów pomiędzy osobą powołaną, a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku[136].

[136] R. Blicharz*, Zarząd sukcesyjny...*, s. 24; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 36-37.

2.4. Moment ustanowienia zarządu sukcesyjnego

2.4.1. Uwagi wprowadzające

W przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę oraz przynajmniej złożenia wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG za moment ustanowienia zarządu sukcesyjnego[137] uznaje się chwilę śmierci przedsiębiorcy (art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s.). Wskazany przepis nie znajduje zastosowania, jeżeli akt zgonu nie zawiera daty jego śmierci albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon, albo uznającym go za zmarłego (art. 7 ust. 2 u.z.s.).

2.4.2. Chwila śmierci przedsiębiorcy

Ustawodawca w art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. określił moment ustanowienia zarządu sukcesyjnego, którym jest chwila śmierci przedsiębiorcy. Zdecydował się on zatem na podobny zabieg technicznoprawny jak w przypadku określenia momentu otwarcia i nabycia spadku[138]. Posłużenie się słowem „chwila" oznacza, że istotna będzie precyzyjnie, ściśle określona godzina w danym dniu[139]. W praktyce z reguły za wystarczające należy uznać oznaczenie dnia i godziny śmierci przedsiębiorcy, jednakże nie można wykluczyć także nielicznych sytuacji, w których o powstaniu skutków prawnych zdecydują minuty albo nawet sekundy np. niemal jednoczesna śmierć przedsiębiorcy i zarządcy sukcesyjnego[140].

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. śmierć przedsiębiorcy powoduje ustanowienie zarządu sukcesyjnego, jeżeli powołał on zarządcę sukcesyjnego oraz złożył on wniosek o jego wpis do ewidencji. W literaturze wyrażono pogląd, że w związku z powyższym dopiero po śmierci przedsiębiorcy dana osoba staje się zarządcą sukcesyjnym[141]. Dużo trafniejsze i precyzyjniejsze wydaje się jednak wskazanie, że od tego momentu *expressis verbis* możliwe jest wykonywanie zarządu sukcesyjnego[142], w związku z czym od tego momentu zarządca sukcesyjny może wykonywać prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy[143]. Należy bowiem uznać, że zarząd sukcesyjny w przypadku spełnienia przesłanek jego ustanowienia

[137] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199.
[138] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[139] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[140] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.
[141] M. Śledzikowski, *Istota…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 32.
[142] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[143] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1243.

istnieje jeszcze przed śmiercią przedsiębiorcy z tym zastrzeżeniem, że zakres kompetencji zarządcy sukcesyjnego jest bardzo ograniczony. Nie może on bowiem wtedy zajmować się konkretnymi sprawami związanymi z prowadzeniem przedsiębiorstwa[144], gdyż w tym zakresie legitymację posiada wtedy sam przedsiębiorca[145], ma natomiast uprawnienie m.in. do złożenia rezygnacji z pełnienia funkcji. W doktrynie wyrażono jednak także odmienne stanowisko, zgodnie z którym osoba powołana za życia przedsiębiorcy nie jest *stricte* zarządcą sukcesyjnym, a ma jedynie pełnić w przyszłości tę funkcję[146].

Uzależnienie ustanowienia zarządu sukcesyjnego nie od dnia czy nawet godziny, a od chwili śmierci przedsiębiorcy uzasadnia się przede wszystkim względami funkcjonalnymi. Słusznie wskazano w piśmiennictwie, że jeszcze w dniu śmierci przedsiębiorcy może zaistnieć potrzeba podjęcia czynności związanych z zarządem przedsiębiorstwem. Opóźnianie tego momentu mogłoby zatem negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie przedsiębiorstwa[147], co przeczyłoby celowi samej ustawy. Natomiast przyspieszenie tego momentu i przyznanie zarządcy sukcesyjnemu możliwości wykonywania swojej funkcji przed śmiercią przedsiębiorcy mogłoby prowadzić do chaosu decyzyjnego w przedsiębiorstwie i niepotrzebnie rozszerzać zakres ustawy, która zgodnie z art. 1 u.z.s. reguluje m.in. tymczasowe zarządzanie przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy. Przedsiębiorca chcący natomiast przekazać część swoich kompetencji w zakresie prowadzenia przedsiębiorstwa innej osobie może skorzystać z dedykowanych temu instytucji np. pełnomocnictwa czy prokury. Zarządca sukcesyjny może być za życia przedsiębiorcy zatrudniony w przedsiębiorstwie. Dopuszczalne jest również udzielenie takiej osobie pełnomocnictw w celu zaangażowania w działalność gospodarczą przedsiębiorcy[148].

Niestety regulacja uzależniająca ustanowienie zarządu sukcesyjnego od chwili śmierci przedsiębiorcy może w praktyce nie być w pełni wykorzystana ze względu na niespójność w zestawieniu z art. 5 ust. 2 pkt 20 ustawy o CEIDG, który stanowi, że wpisowi do ewidencji podlega informacja o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego i dacie ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Ujawnienie w ewidencji „daty" zamiast dokładnej chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego może prowadzić do konieczności skorzystania z dodatkowych materiałów celem precyzyjnego określenia chwili ustanowienia zarządu

[144] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 52.
[145] Wyrok SO w Gliwicach, III Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 12 września 2023 r., sygn. III Ca 180/22, Legalis 3006750.
[146] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 60.
[147] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[148] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 52.

sukcesyjnego. Słusznie wskazano przy tym, iż w przypadku posługiwania się dokumentem niepotwierdzonym urzędowo np. prywatną kopią karty zgonu albo kopią aktu zgonu mogą zachodzić wątpliwości co do jej zgodności z oryginałem czy w ogóle istnienia takiego dokumentu[149], stąd w celu dokładnego ustalenia chwili śmierci przedsiębiorcy, która implikuje zarazem skutki w postaci ustanowienia zarządu sukcesyjnego, warto posługiwać się przede wszystkim odpisem aktu zgonu[150] albo oryginałem wystawionej przez lekarza karty zgonu[151]. *De lege ferenda* słusznie postuluje się potrzebę modyfikacji treści art. 5 ust. 2 pkt 20 ustawy o CEIDG, tak aby w rejestrze była ujawniona dokładna chwila ustanowienia zarządu sukcesyjnego, przynajmniej z dokładnością co do minuty. Dzięki temu wskazany wyżej przepis byłby spójny z art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s.[152]

Ponadto dobrodziejstwa regulacji zawartej w art. 7 ust. 1 pkt u.z.s. mogą nie być w pełni wykorzystane również z dwóch innych powodów. Po pierwsze, jak słusznie wskazano w literaturze, w przypadku śmierci przedsiębiorcy ujawnienie informacji w CEIDG z natury rzeczy odbywa się z pewnym opóźnieniem[153]. W związku z tym zarządca sukcesyjny pomimo faktu, iż zarząd sukcesyjny został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, może mieć początkowo problemy z wykazaniem swojego umocowania, zanim odpowiedni wpis pojawi się w ewidencji. W doktrynie podnosi się bowiem niesłusznie, że zarządca sukcesyjny ma prawo działać dopiero od momentu, gdy jego legitymacja będzie mogła zostać ustalona przez osoby trzecie na podstawie wpisu do CEIDG[154]. Nie można również wykluczyć sytuacji, że on sam nie będzie znał dokładnej chwili śmierci przedsiębiorcy. Po drugie, możliwa jest sytuacja, w której przedsiębiorca złoży wniosek o wpis do CEIDG, a następnie umrze w czasie, kiedy wniosek będzie nadal rozpatrywany. Zarządca sukcesyjny będzie rzecz jasna mógł wykonywać swoje obowiązki na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s., jednakże ze względu na brak wpisu w ewidencji jego wiarygodność w relacjach z kontrahentami może zostać podważona. Należy zatem postulować, aby *de lege ferenda* w przypadku złożenia wniosku do CEIDG, jeszcze w trakcie jego rozpatrywania pojawiła się w odpowiednim polu w rejestrze adnotacja o tym, że wniosek jest rozpatrywany. Mogłoby to przynajmniej uprawdopodobnić fakt sprawowania przez daną osobę pozycji zarządcy sukcesyjnego przy jednoczesnym okazaniu np. dokumentu jego powołania.

[149] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[150] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[151] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.
[152] *Tamże*, t. 3.
[153] *Tamże*.
[154] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 29.

2.4.3. Pozostałe przypadki

Śmierć przedsiębiorcy w większości przypadków będzie chwilą, wraz z którą zostanie ustanowiony zarząd sukcesyjny pod warunkiem powołania zarządcy sukcesyjnego, wyrażenia przez niego zgody na pełnienie funkcji oraz złożenia wniosku o jego wpis do CEIDG. Prawodawca przewidział jednak przypadki, których zaistnienie wyłączy tę ogólną zasadę – jeżeli akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu oraz jeżeli chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon albo uznającym przedsiębiorcę za zmarłego (art. 7 ust. 2 u.z.s.). Są to zatem trzy przypadki, przy czym wystarczające jest wystąpienie jednego z nich[155]. Wskazane wyłączenia stanowią *lex specialis* w odniesieniu do wyrażonej w art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. generalnej zasady i powodują skutek w postaci braku ustanowienia zarządu sukcesyjnego w chwili śmierci przedsiębiorcy, pomimo dopełnienia przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą wszystkich warunków formalnych niezbędnych do ustanowienia zarządu sukcesyjnego[156] z powodu niemożności ustalenia dokładnej chwili zgonu[157]. Wskazany skutek rozciąga się również na zarządcę zapasowego[158], gdyż art. 7 ust. 1 i art. 7 ust. 2 u.z.s. stanowią ogólnie o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, a więc regulacje te obejmują swym zakresem zarówno zarządców właściwych, jak i tzw. zarządców rezerwowych.

Regulacje u.z.s. w odniesieniu do chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego zdają się zawierać pewną lukę. Ustawodawca w art. 7 ust. 2 u.z.s. wyszczególnił bowiem zdarzenia, których zaistnienie wyłącza ustanowienie zarządu sukcesyjnego wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Wyłączenie wskazanej zasady uzasadnia się tym, iż w przeciwnym razie w przypadku zaistnienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 7 ust. 2 u.z.s. z uwagi na długość trwania postępowań sądowych dopiero po pewnym czasie osoba powołana na zarządcę sukcesyjnego dowiedziałaby się, że z mocą wsteczną była uprawniona i obowiązana do prowadzenia spraw przedsiębiorstwa w spadku[159]. Prawodawca nie wskazał jednak chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego w przypadku gdy akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu bądź chwila jego śmierci została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon albo uznającym go za zmarłego. W doktrynie w

[155] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[156] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 24; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[157] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 24; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 37.
[158] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[159] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 22; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...* s. 82; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 36; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 196.

związku z występowaniem wyżej wskazanej luki pojawiły się dwie koncepcje dotyczące chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Zgodnie z pierwszą koncepcją, wyłączenie przez ustawodawcę ogólnej zasady ustanowienia zarządu sukcesyjnego wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy doprowadza do powstania luki prawnej, którą należy wypełnić, stosując ten przepis analogicznie, z modyfikacjami stosownymi do danego powodu wyłączenia zastosowania normy zasadniczej[160]. Zarząd sukcesyjny zostanie zatem ustanowiony odpowiednio wraz z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu zgonu albo wraz z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o uznaniu za zmarłego[161]. Za tego rodzaju wykładnią przemawia dążenie do realizacji celów u.z.s.[162] oraz jej uzasadnienie funkcjonalne[163].

W doktrynie zdaje się jednak przeważać odmienny pogląd, zgodnie z którym w przypadku zaistnienia zdarzeń wskazanych w art. 7 ust. 2 u.z.s. zastosowanie znajdzie procedura powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, która została uregulowana w art. 12 u.z.s.[164], a przynajmniej jej zastosowanie nie jest wykluczone[165]. Zdaje się potwierdzać to wykładnia literalna art. 12 u.z.s., w którym wprost wskazano, że procedura w nim przewidziana znajdzie zastosowanie, jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy. Ustawodawca daje tym samym następcom prawnym zmarłego przedsiębiorcy szansę podjęcia działań mających na celu uchronienie przedsiębiorstwa przed zawieszeniem aktywności[166]. Zwolennicy wskazanego poglądu podkreślają również, że w przypadku gdy akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu bądź chwila jego śmierci została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon albo uznającym go za zmarłego nie może dojść do ustanowienia zarządu sukcesyjnego na podstawie powołania dokonanego przez przedsiębiorcę za jego życia, gdyż nie może dochodzić do ustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą ustalaną na podstawie domniemań faktycznych i prawnych. Ponadto nie byłoby także wiadome, od jakiej chwili mamy do czynienia z przedsiębiorstwem w spadku[167]. Przepisy u.z.s. nie zawierają bowiem wyraźnego wskazania chwili, z jaką następuje wówczas ustanowienie zarządu sukcesyjnego, co dodatkowo uzasadnia i zarazem sugeruje brak ustanowienia zarządu sukcesyjnego we

[160] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 24.2.
[161] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 30-31; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 29.
[162] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 28.
[163] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 24.2.
[164] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 33; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 82-83; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 196.
[165] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10.
[166] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 196.
[167] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9.

wskazanych przypadkach[168]. Niepewność dotycząca daty i godziny zgonu przedsiębiorcy mogłaby powodować zbyt daleko idące konsekwencje, przede wszystkim w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem. Nie byłoby bowiem m.in. pewne, od której chwili zarządca powinien podjąć ciążące na nim obowiązki[169]. Chwila śmierci przedsiębiorcy określona w toku postępowania sądowego, jest najczęściej jedynie chwilą najbardziej prawdopodobną, stąd posiłkowanie się nią dla określenia chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego nie gwarantowałoby także zachowania bezpieczeństwa obrotu[170]. Wskazany pogląd zdaje się potwierdzać również art. 7 ust. 1 u.z.s., który zawiera zamknięty katalog możliwych momentów ustanowienia zarządu sukcesyjnego, co uniemożliwia przyjęcia żadnego dodatkowego momentu ustanowienia zarządu sukcesyjnego w drodze wykładni[171].

Wskazany problem jest trudny do rozstrzygnięcia, co wynika z niekonsekwencji ustawodawcy. Po pierwsze art. 7 ust. 2 u.z.s. wyłącza zastosowanie art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. bez jednoczesnego wskazania chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego Po drugie art. 12 ust. 1 u.z.s. wskazuje co prawda, że procedura ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy ma zastosowanie w przypadku nieustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy, jednakże zarząd sukcesyjny może zostać ustanowiony po śmierci przedsiębiorcy, jeżeli przedsiębiorca nie złożył wniosku o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego (art. 10 u.z.s.). Przepisy u.z.s. nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, która ze wskazanych wyżej koncepcji znajdzie zastosowanie po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu zgonu albo uznaniu za zmarłego. Wydaje się, że przeważający pogląd ma oparcie w art. 12 ust. 1 u.z.s., chociaż z drugiej strony art. 7 ust. 2 u.z.s. wyłącza jedynie zastosowanie art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s., natomiast nie wskazuje on na nieskuteczność ustanowienia zarządu sukcesyjnego dokonanego przez przedsiębiorcę. *De lege ferenda* ustawodawca powinien rozstrzygnąć wskazany problem poprzez wskazanie chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego w przypadku gdy akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu bądź chwila jego śmierci została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon albo uznającym go za zmarłego oraz wskazać jednoznacznie, czy ustanowienie zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę jest w takim przypadku skuteczne czy też nie. W doktrynie postuluje się potrzebę uelastycznienia regulacji art. 7 ust. 1 u.z.s. poprzez wprowadzenie dodatkowej możliwej chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego na wypadek wydania aktu zgonu niezawierającego daty zgonu.

[168] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 29.
[169] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 25; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 37; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 24-25.
[170] A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 82.
[171] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 33.

Wydaje się, że słuszne byłoby, aby taką przesłanką było także uprawomocnienie się postanowienia o stwierdzeniu zgonu[172].

De lege lata należy natomiast wykluczyć możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 12 u.z.s. przed uprawomocnieniem się postanowienia o stwierdzeniu zgonu albo przed uprawomocnieniem się postanowienia o uznaniu za zmarłego. Procedura ta znajduje bowiem zastosowanie po śmierci przedsiębiorcy. W okresie tym wyklucza się także podejmowanie czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego. Jest to istotna luka, ponieważ np. w sytuacji zaginięcia przedsiębiorcy, nie ma w zasadzie żadnych mechanizmów, aby zarządzać pozostawionym przedsiębiorstwem, chyba że wcześniej przedsiębiorca udzielił prokury[173]. *De lege ferenda* należy zatem wprowadzić przepisy, które regulowałyby wskazaną kwestię. Wydaje się, że należałoby w tego rodzaju sytuacjach dopuścić choćby możliwość podejmowania czynności zachowawczych, czy nawet ustanowienia zarządu sukcesyjnego z tym zastrzeżeniem, jeżeli doszłoby do unieważnienia aktu zgonu przedsiębiorcy w przypadku stwierdzenia, że przedsiębiorca żyje, zarząd sukcesyjny wygasałby, natomiast czynności podjęte w tym okresie mimo to pozostawałyby w mocy.

2.5. Zalety ustanowienia zarządu sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy

Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę uznano w literaturze za pierwszoplanowe[174], najlepsze[175], najbardziej pożądane[176], efektywne[177] podstawowe[178] i optymalne[179] rozwiązanie dla pewności obrotu prawnego. Wydaje się, iż jest to rozwiązanie najlepsze także z punktu widzenia możliwości dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa osoby fizycznej, a zwłaszcza zachowania jego ciągłości organizacyjno-prawnej[180], gdyż przedsiębiorca jako osoba prowadząca daną działalność gospodarczą, a zatem silnie związana zarówno kompetencyjnie, jak i emocjonalnie z funkcjonowaniem wskazanej działalności gospodarczej, jest w stanie najlepiej ocenić, kto ma stosowne umiejętności do

[172] *Tamże*, t. 37.
[173] Problematykę dotyczącą działalności przedsiębiorstwa w przypadku zaginięcia przedsiębiorcy poruszono w: P. Wójcik, *Zaginięcie przedsiębiorcy a działalność przedsiębiorstwa – zarys problemu*, NKPK, 2020, tom LVI, s. 135-153.
[174] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 551.
[175] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 33.
[176] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 44; J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...,* s. 52; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 360.
[177] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 208.
[178] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[179] A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 26; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 256.
[180] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 53.

zarządzania przedsiębiorstwem. Przedsiębiorca może wskazać osobę, do której ma zaufanie i wierzy, że będzie dbała o powierzony majątek do czasu przejęcia go przez następców prawnych, będąc tym samym gwarantem prawidłowo funkcjonującego przedsiębiorstwa w spadku[181]. Ponadto zarządca sukcesyjny, jak wskazano powyżej, uzyskuje swoje uprawnienia wraz z momentem śmierci przedsiębiorcy, co oznacza płynne przejście zarządzania na nową osobę, a zatem zachowana jest ciągłość działalności gospodarczej przedsiębiorstwa[182]. Powołanie zarządcy dokonane za życia przedsiębiorcy umożliwia bezkolizyjne i nieprzerwane działanie przedsiębiorstwa po jego śmierci[183]. Wydaje się, że podobny cel przyświecał ustawodawcy, gdyż z uregulowań ustawy wynika, że w pierwszym rzędzie prawo ustanowienia zarządu sukcesyjnego przysługuje przedsiębiorcy wpisanemu do CEIDG[184]. Tryb ten w przeciwieństwie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy wymaga – w odniesieniu do oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego i oświadczenia o wyrażeniu zgody – zachowania jedynie formy pisemnej pod rygorem nieważności w związku z czym należy go uznać za odformalizowany[185], tym samym nie jest on skomplikowany ani kosztochłonny[186].

3. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy

3.1. Przypadki zastosowania procedury

W przypadku nieustanowienia zarządu sukcesyjnego z chwilą śmierci przedsiębiorcy istnieje możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (tzw. ustanowienie *ex post*[187]). Wskazana w art. 12 u.z.s. procedura znajduje zastosowanie zarówno w przypadku braku powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i w przypadku nieskuteczności jego powołania[188], a zatem będą to następujące sytuacje:

[181] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 190; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 256.
[182] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1, 90.2.; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 23; T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 552; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 194.
[183] Por. T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 33; E. M. Kwiatkowska, A. Trela, *Instytucja zarządu...*, s. 239.
[184] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 49.
[185] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 256.
[186] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 209; A. Ferens, *Zmiany ustawy o rachunkowości...*, s. 31; J. Kozaczek, *Nowa instytucja prawa...*, s. 338; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 256.
[187] T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 52.
[188] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.

1) brak powołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia,
2) brak zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG,
3) złożenie do CEIDG niepoprawnego wniosku o wpis zarządcy sukcesyjnego i nieskorygowanie go[189],
4) rezygnacja zarządcy sukcesyjnego z pełnienia funkcji jeszcze przed śmiercią przedsiębiorcy,
5) śmierć zarządcy sukcesyjnego przed śmiercią przedsiębiorcy,
6) ograniczenie lub utrata przez zarządcę sukcesyjnego zdolności do czynności prawnych,
7) odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę,
8) niemożność sprawowania przez zarządcę sukcesyjnego funkcji wskutek zapadłego na gruncie art. 8 ust. 2 u.z.s. orzeczenia[190].

Procedura powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy znajduje zastosowanie również w przypadku zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy wskutek jego śmierci, ograniczenia lub utraty przez niego zdolności do czynności prawnych, odwołania, rezygnacji oraz prawomocnego orzeczenia wobec niego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie prawa upadłościowego bądź kodeksu karnego (art. 54 u.z.s.). Warunkiem zastosowania procedury wskazanej w art. 12 u.z.s. będzie w ww. przypadkach brak powołania przez przedsiębiorcę na stanowisko zarządcy sukcesyjnego innej osoby oraz brak powołania zarządcy sukcesyjnego na wypadek[191]. Regulacje komentowanej jednostki stosuje się odpowiednio także do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy oraz powołania i odwołania tymczasowego przedstawiciela w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie (art. 55 ust. 1 u.z.s., art. 60d, 60e i 60g u.z.s.)[192].

[189] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18. Rozważania nt. niepoprawnie złożonego wniosku do CEIDG zostały podjęte już wcześniej, niemniej jednak *de lege lata* wydaje się, że w takim przypadku procedura uregulowana w art. 12 u.z.s. znajdzie zastosowanie.
[190] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[191] *Tamże*.
[192] *Tamże*, t. 5.

3.2. Krąg podmiotów uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy

Krąg podmiotów uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy został przez ustawodawcę wskazany w art. 12 ust. 1 i 2 u.z.s. Zgodnie z art. 12 ust. 1 u.z.s. zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy może powołać:

1) małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub
2) spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek, albo
3) spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek, albo zapisobierca windykacyjny, który przyjął zapis windykacyjny, jeżeli zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku.

Zgodnie z art. 12 ust. 2 u.z.s. po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu akt poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenie spadkowego wyłącznie uprawnionym do powołania zarządcy sukcesyjnego jest właściciel przedsiębiorstwa w spadku. Oznacza to zatem, że nawet po wydaniu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, a przed jego uprawomocnieniem, osoby wskazane w art. 12 ust. 1 u.z.s. mogą powołać zarządcę sukcesyjnego. Pomimo przyznanego uprawnienia osoby te powinny w okresie od wydania postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku do jego uprawomocnienia wstrzymać się z powołaniem, bądź zmianą zarządcy sukcesyjnego, gdyż właściciel przedsiębiorstwa w spadku może chcieć powołać inną osobę albo nie powoływać zarządcy sukcesyjnego w ogóle, chyba że miałoby to przynieść negatywne skutki dla przedsiębiorstwa w spadku albo prowadziłoby to do nieodwracalnego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. W art. 12 ust. 2 u.z.s. wymieniono zatem osoby uprawnione do powołania zarządcy sukcesyjnego po ostatecznym potwierdzeniu praw do spadku po przedsiębiorcy[193]. W doktrynie wskazano, iż regulacja ta jest o tyle wątpliwa, że w wyżej wskazanych dokumentach nie wymienia się przedmiotów spadku ani nie wskazuje się, kto jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku[194].

Przytoczony wyżej art. 12 ust. 1 u.z.s. wyraźnie potwierdza, że powołanie zarządcy sukcesyjnego możliwe jest także przed ostatecznym potwierdzeniem praw do spadku[195],

[193] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 139.
[194] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 552.
[195] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 138; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 33; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 10; W. Gonet, *Pełnomocnictwo, prokura, reprezentacja stron umów w obrocie nieruchomościami*, Warszawa 2019, s. 466; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1366; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 66; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 253. Wątpliwość, czy

czyli do czasu uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku[196] bądź sporządzenia przez notariusza aktu poświadczenia dziedziczenia. Potwierdzali to również sami projektodawcy, którzy wskazywali, że uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego przynajmniej do momentu potwierdzenia praw do spadku przysługuje prawdopodobnym właścicielom przedsiębiorstwa w spadku[197] (w doktrynie określanych również mianem potencjalnych właścicieli)[198]. Ustawodawca dał tu prymat wartości, jaką jest szybkie powołanie zarządcy sukcesyjnego, przejęcie przez niego zarządu przedsiębiorstwem w spadku i przystąpienie przez zarządcę do działań nad względną pewnością kręgu spadkobierców[199]. Instytucja zarządu sukcesyjnego ma bowiem umożliwić niezwłoczną kontynuację działalności przedsiębiorstwa także w sytuacji, gdy pojawiają się przeszkody, które oddalają w czasie ostateczne potwierdzenie kręgu spadkobierców np. przebywanie części spadkobierców poza granicami kraju czy znajdowanie się osób małoletnich w kręgu spadkobierców[200]. Może przy tym zdarzyć się tak, że osoby uprawnione do powołania zarządcy sukcesyjnego przed ostatecznym potwierdzeniem praw do spadku nie okażą się spadkobiercami[201].

Pierwszym podmiotem uprawnionym do powołania zarządcy sukcesyjnego jest małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Małżonkowi przedsiębiorcy uprawnionemu do powołania zarządcy sukcesyjnego musi przysługiwać udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s.). Ustawodawca nie wyszczególnił przy tym, z jakiego tytułu małżonkowi ma przysługiwać udział w przedsiębiorstwie w spadku. Słusznie wskazuje się w doktrynie, że najczęściej chodzi tutaj o sytuacje, w których prowadzone przez jednego z małżonków (przedsiębiorcę) przedsiębiorstwo w spadku było objęte ustawową wspólnością majątkową małżeńską[202]. Niewykluczone jest przy tym, aby udział w przedsiębiorstwie w spadku przysługiwał małżonkowi z jakiegokolwiek innego tytułu, czyli także z tytułu umowy majątkowej małżeńskiej, dziedziczenia ustawowego, dziedziczenia testamentowego czy zapisu

jest to dopuszczalne wyrażono natomiast w: T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 552; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[196] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 193.

[197] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 26; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 66.

[198] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 73.

[199] Por. M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 194 P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1366.

[200] Por. M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 66; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 26.

[201] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 373.

[202] *Tamże*, t. 10.

windykacyjnego[203]. Udział w przedsiębiorstwie może zatem przysługiwać małżonkowi z kilku tytułów np. z tytułu ustania wskutek śmierci ustawowej wspólności małżeńskiej oraz z tytułu dziedziczenia ustawowego, testamentu czy zapisu windykacyjnego[204]. Prawodawca nie wyklucza również sytuacji, w której przedsiębiorstwo to w ogóle nie podlegało nigdy wspólności majątkowej np. z tytułu zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej, na mocy której całe przedsiębiorstwo przysługuje wyłącznie przedsiębiorcy, czy w razie podlegania ustroju majątkowego małżonków prawu właściwemu, nieprzewidującemu ustroju wspólności jako ustawowego[205]. Małżonek przedsiębiorcy nie jest również pozbawiony prawa do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, jeżeli w ogóle nie dziedziczy on po przedsiębiorcy[206] np. wskutek pominięcia go w testamencie, zrzeczenia się dziedziczenia[207] czy nawet wydziedziczenia bądź uznania za niegodnego dziedziczenia. Warunkiem *sine qua non* posiadania uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy jest przysługiwanie małżonkowi udziału w przedsiębiorstwie w spadku z jakiegokolwiek tytułu i tylko od tej kwestii uprawnienie małżonka jest uzależnione[208].

W literaturze zwrócono uwagę, że w art. 12 ust. 1 u.z.s., w przeciwieństwie do art. 3 pkt 1 i 2 u.z.s., nie odróżnia się udziału małżonka w przedsiębiorstwie nabytego w wyniku ustania wspólności majątkowej od udziału nabytego w drodze spadkobrania albo zapisu windykacyjnego. W związku z tym można stwierdzić, że nawet w przypadku, gdy małżonkowi przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku z tytułu dziedziczenia albo zapisu windykacyjnego, to może on złożyć oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, zanim złoży oświadczenie o przyjęciu spadku albo przedmiotu zapisu windykacyjnego[209]. Treść art. 12 ust. 1 pkt 1 i 2 u.z.s. istotnie może budzić pewne wątpliwości. Z jednej bowiem strony ustawodawca użył w art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. spójnika „lub" co sugerowałoby, że małżonek przedsiębiorcy może, ale nie musi być jednocześnie spadkobiercą ustawowym przedsiębiorcy, wskazanym w art. 12 ust. 1 pkt 1 i 2 u.z.s. Kluczowe jest jednak udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy w przypadku, jeżeli małżonek przedsiębiorcy jest jednocześnie albo wyłącznie spadkobiercą bądź zapisobiercą, musi on przed powołaniem zarządcy sukcesyjnego złożyć oświadczenie o przyjęciu spadku bądź

[203] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 30.
[204] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 889.
[205] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11-12.
[206] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 252.
[207] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2.
[208] *Tamże*.
[209] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 30; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 167.

przedmiotu zapisu windykacyjnego. W przypadku przyjęcia, tak jak wskazano w literaturze, że małżonek przedsiębiorcy nie musi składać takiego oświadczenia, prowadziłoby to do przyjęcia uprzywilejowanej pozycji małżonka przedsiębiorcy względem pozostałych spadkobierców bądź zapisobierców windykacyjnych. Ponadto małżonek przedsiębiorcy w takiej sytuacji mógłby powołać zarządcę sukcesyjnego, a następnie odrzucić przysługującą mu część spadku albo przedmiot zapisu windykacyjnego. Wydaje się jednak, że celem prawodawcy nie było dodatkowe komplikowanie sytuacji prawnej przedsiębiorstwa w spadku. Ze względu na cel przepisu i całej ustawy taką wykładnię należy odrzucić. Artykuł 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. nie stanowi zatem *lex specialis* w odniesieniu do art. 12 ust. 1 pkt 2 u.z.s. w związku z czym, jeżeli małżonek przedsiębiorcy jest także spadkobiercą bądź zapisobiercą przedsiębiorcy, to musi on potwierdzić przyjęcie spadku, bądź zapisu windykacyjnego. Małżonek przedsiębiorcy nie musi natomiast potwierdzać swoich praw do przedsiębiorstwa w spadku nabytych w przypadku ustania wspólności majątkowej, jednakże jeżeli chce, aby przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego został uwzględniony także udział nabyty w drodze spadkobrania albo zapisu windykacyjnego, to musi on przyjąć spadek albo zapis windykacyjny.

Osoba wskazana w art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. musi mieć status małżonka przedsiębiorcy. Choć wydaje się, że treść ww. przepisu jest w tej kwestii jasna, w doktrynie również na tym tle pojawiły się rozbieżności. Zgodnie z bardziej rygorystyczną koncepcją, opierającą się na wykładni literalnej, status ten spełnia tylko taka osoba, która w momencie śmierci przedsiębiorcy pozostawała z nim w związku małżeńskim[210]. Zwolennicy wskazanego poglądu konsekwentnie odwołują się do treści art. 3 u.z.s. podkreślając, że na jego tle w przypadku rozwiązania małżeństwa przez rozwód, osoba taka jest jedynie byłym małżonkiem przedsiębiorcy, w związku z czym ma status osoby trzeciej, a jej udział we własności przedsiębiorstwa nie zostanie doliczony do przedsiębiorstwa w spadku[211]. Tym samym były małżonek nie ma również prawa do powołania zarządcy sukcesyjnego. To samo dotyczy małżonka pozostającego w separacji sądowej, co podkreśla treść art. 61^4 § 1 k.r.o.[212] Statusu tego nie zmienia nawet fakt, iż przed śmiercią przedsiębiorcy nie doszło do podziału majątku wspólnego małżonków[213]. Zgodnie natomiast z liberalnym stanowiskiem zakres art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. obejmuje również byłego małżonka przedsiębiorcy, o ile przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku. Będzie to zwłaszcza sytuacja, gdy małżonkowie po rozwiązaniu małżeństwa przez rozwód nie dokonali podziału majątku wspólnego przed

[210] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14.
[211] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 116.
[212] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[213] *Tamże*, s. 32. Odmiennie: K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 108.

śmiercią małżonka będącego przedsiębiorcą[214]. Rozwiązanie to wpasowywałoby się zdaniem jego zwolenników w ogólne założenie ustawy, ukierunkowanej na utrzymanie w jak najszerszym zakresie funkcjonowania przedsiębiorstw. Ponadto za prezentowaną tezą zdaje się przemawiać fakt, iż ustawodawca dopuszcza w art. 3 pkt 3 u.z.s. możliwość przysługiwania przedsiębiorstwa w spadku osobom spoza grona rodzinnego. Przeciwne zapatrywanie mogłoby prowadzić do licznych problemów związanych ze skorzystaniem z zarządu sukcesyjnego w przypadku wcześniejszej śmierci małżonka przedsiębiorcy. Tego rodzaju koncepcja nie jest również zdaniem jej zwolenników wyrazem nadmiernej ingerencji w prawa byłego małżonka, a wręcz przeciwnie – poprzez możliwość brania udziału w powołaniu i odwołaniu zarządcy sukcesyjnego – pozwala zabezpieczyć jego interesy[215]. *Per analogiam* sytuacja prezentuje się w przypadku separacji, gdyż choć zgodnie z art. 61^4 § 1 k.r.o. powoduje ona takie same skutki jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, to jednak nadal osoba taka ma status małżonka[216].

Koncepcja liberalna ma swoje zalety, jednakże biorąc pod uwagę treść art. 3 u.z.s. oraz art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. przychylić należy się do rygorystycznej koncepcji. Artykuł 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. jasno wskazuje, że zarządcę sukcesyjnego może powołać tylko osoba mająca status małżonka przedsiębiorcy, której przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Regulacji tej nie należy rzecz jasna rozumieć dosłownie, gdyż w przypadku śmierci przedsiębiorcy jego małżonek traci niejako swój status. *De lege ferenda* wydaje się, że należałoby doprecyzować wskazany przepis tak, aby wskazywał, że prawo to przysługuje osobie będącej małżonkiem przedsiębiorcy w chwili jego śmierci, jakkolwiek nawet w braku tego rodzaju uzupełnienia wskazana wykładnia jest spójna z innymi przepisami polskiego porządku prawnego. Przykładowo ustawodawca w art. 931 §1 k.c. i następnych przepisach dotyczących dziedziczenia również posługuje się terminem „małżonek", chociaż wraz z momentem śmierci doszło do ustania małżeństwa. *Ad absurdum* byłoby zatem przyjęcie, że prawodawca miał na myśli osobę, która kiedykolwiek była małżonkiem przedsiębiorcy, nawet jeżeli posiada ona udział w przedsiębiorstwie w spadku. Osoba taka nie ma również statusu właściciela przedsiębiorstwa w spadku, stąd nie ma podstaw, aby katalog osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego przed ostatecznym potwierdzeniem praw do spadku miał być w sposób nieproporcjonalnie rozszerzany w porównaniu do katalogu osób po potwierdzeniu ww praw. Zasługuje natomiast na aprobatę pogląd o objęciu zakresem art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. także małżonka pozostającego w separacji. Kwestie

[214] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15.
[215] *Tamże*, t. 15.1.
[216] *Tamże*, t. 14.2.

małżeństwa i separacji regulują bowiem przepisy k.r.o., a art. 61^4 § 1 k.r.o. wprost wskazuje, że orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej. Z drugiej jednak strony nawet po orzeczeniu separacji osoba ta ma status małżonka. Wydaje się zatem, że można wywodzić dopuszczalność objęcia dyspozycją art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s. także małżonka pozostającego w separacji z faktu, iż mimo wszystko jest on małżonkiem. Ponadto wskazany przepis nie wyłącza małżonka pozostającego w separacji tak jak np. ma to miejsce w przypadku dziedziczenia. Wydaje się, że w celu rozstrzygnięcia wątpliwości prawodawca powinien wprost wskazać w art. 12 ust. 1 pkt 1 u.z.s., że jego zakresem objęty jest także małżonek pozostający w separacji. Ponadto *de lege ferenda* należy rozważyć wskazany w literaturze postulat o objęciu zakresem u.z.s. także przedsiębiorstwa, którego współwłaścicielem jest były małżonek, a jemu samemu przyznać legitymację do powołania zarządcy sukcesyjnego[217]. Stan *de lege lata* jest o tyle problematyczny, że nieobjęcie zakresem u.z.s. tej części przedsiębiorstwa, którego właścicielem jest były małżonek przedsiębiorcy, może powodować liczne trudności co do zarządzania całością przedsiębiorstwa.

Drugim podmiotem uprawnionym do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy jest zgodnie z dyspozycją art. 12 ust. 1 pkt 2 u.z.s. spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy. Choć ustawodawca użył liczby pojedynczej, to za dopuszczalne należy uznać powołanie zarządcy sukcesyjnego przez kilku spadkobierców ustawowych. Dla istnienia legitymacji czynnej do powołania zarządcy sukcesyjnego nie jest jednak wystarczające posiadanie statusu spadkobiercy. Przesłanką konieczną jest złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku na podstawie art. 1012 k.c.[218] Złożenie wskazanego oświadczenia stanowi wyrażenie gotowości do poniesienia konsekwencji związanych z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, w szczególności tych dotyczących odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku[219]. Sens tej instytucji jest bowiem zachowany jedynie wówczas, gdy mamy do czynienia z przedsiębiorstwem czynnym[220]. Bez znaczenia jest natomiast sposób przyjęcia spadku. Spadkobierca może zatem przyjąć spadek wprost, jak i z dobrodziejstwem inwentarza[221]. Jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy (na podstawie art. 7 ust.

[217] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[218] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 167.
[219] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 26; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 253.
[220] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.
[221] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

1 pkt 1 u.z.s.), to w celu powołania zarządcy sukcesyjnego konieczne będzie szybsze przyjęcie spadku niż w 6-miesięcznym terminie wskazanym w art. 1015 § 1 k.c. ze względu na fakt, iż na podstawie art. 12 ust. 10 u.z.s. uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego wygasa z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. Spadkobierca chcący powołać zarządcę sukcesyjnego będzie musiał zatem złożyć wskazane oświadczenie najpóźniej we wskazanym dwumiesięcznym terminie niezależnie od tego, kiedy dowiedział się on o tytule swojego powołania[222]. Jeżeli jednak do powołania zarządcy sukcesyjnego dojdzie po zaprzestaniu pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego powołanego za życia przez przedsiębiorcę, to procedura wskazana w art. 12 u.z.s. może być realizowana także w terminie późniejszym niż 6 miesięcy od otwarcia spadku. Fakt przyjęcia spadku przez upływ czasu, czyli z dobrodziejstwem inwentarza w przypadku braku złożenia stosownego oświadczenia, nie stoi na przeszkodzie powołaniu zarządcy sukcesyjnego[223].

Ostatnim podmiotem uprawnionym do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy jest spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek, albo zapisobierca windykacyjny, który przyjął zapis windykacyjny, jeżeli zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 12 ust. 1 pkt 3 u.z.s.) Literalne brzmienie powyższego przepisu, może rodzić wątpliwości, czy wymóg ogłoszenia testamentu odnosi się tylko i wyłącznie do zapisobiercy windykacyjnego, czy również do spadkobiercy testamentowego[224]. W doktrynie jednak panuje zgodność, co do tego, iż wymóg ogłoszenia testamentu dotyczy obu wskazanych podmiotów[225]. Do grona uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie ww. przepisu nie należą natomiast zapisobiercy zwykli[226]. Należy podkreślić, że w przypadku sporządzenia testamentu spadkobierca testamentowy lub zapisobierca windykacyjny ma pierwszeństwo do powołania zarządcy sukcesyjnego, a uprawnienie potencjalnych spadkobierców ustawowych zostaje wyłączone, aczkolwiek wydaje się, że w doktrynie i orzecznictwie wskazano również odmienny pogląd zgodnie, z którym w przypadku sporu co do ważności testamentu udział w procedurze powołania zarządcy sukcesyjnego powinni wziąć wszyscy potencjalni spadkobiercy ustawowi i testamentowi[227]. Co prawda literalna treść art. 12 ust. 2 i 3 u.z.s. nie wyklucza uprawnień spadkobierców ustawowych pomimo ogłoszenia

[222] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[223] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21.1.
[224] *Tamże*, t. 22.
[225] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 26; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 32.
[226] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 29; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 70.
[227] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 77-78; postanowienie SR dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. I Ns 249/23, niepubl.

testamentu, w którym nie zostali oni ujęci, jednakże oczywistym założeniem art. 12 ust. 1 u.z.s. jest, aby powołania dokonywali prawdopodobni właściciele przedsiębiorstwa w spadku[228]. Podnosi się mimo to, że notariusz nie rozstrzyga o ostatecznej skuteczności zapisu windykacyjnego, a finalna treść art. 12 ust. 1 u.z.s. różni się od pierwotnie zakładanej przez projektodawców[229], więc nie należy wykluczać takiej ewentualności[230]. Absurdalne byłoby jednak twierdzenie, zgodnie z którym prawodawca dopuszcza powołanie zarządcy sukcesyjnego przez podmioty, które nie są prawdopodobnymi właścicielami przedsiębiorstwa w spadku. W doktrynie wskazano co prawda, że w tego rodzaju sytuacji i tak zapisobierca windykacyjny musiałby, biorąc pod uwagę treść art. 12 ust. 4 u.z.s., potwierdzić to powołanie[231], jednakże pogląd ten nie zasługuje na uwzględnienie. Wydaje się, że powołanie dokonane przez potencjalnego spadkobiercę ustawowego w przypadku ogłoszenia testamentu, w którym nie został on ujęty, byłoby po prostu nieskuteczne. Ponadto nie wiadomo jak w tego rodzaju sytuacji należałoby wyliczać udział w przedsiębiorstwie w spadku spadkobierców ustawowych, skoro na mocy testamentu bądź zapisu windykacyjnego całe przedsiębiorstwo miałoby przypaść innym osobom. Nie należy podzielać wykładni, która prowadziłaby do zbędnego chaosu, tym samym należy przyjąć, że w przypadku ogłoszenia testamentu i przyjęcia przez spadkobierców testamentowych spadku są oni uprawnieni do powołania zarządcy sukcesyjnego przed potencjalnymi spadkobiercami ustawowymi, co znajduje potwierdzenie w orzecznictwie[232]. Ponadto wykładnia zgodnie z którą wraz z spadkobiercami testamentowymi bądź zapisobiercami windykacyjnymi uprawnionymi do przedsiębiorstwa w spadku są również spadkobiercy ustawowi, w przypadku zaistnienia sporów pomiędzy nimi w zasadzie całkowicie uniemożliwiałaby ustanowienie zarządu sukcesyjnego.

[228] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 30-33.

[229] Pierwotnie zakładana przez projektodawców treść art. 12 ust. 1 u.z.s. była następująca: „Jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, po śmierci przedsiębiorcy zarządcę sukcesyjnego może powołać:
1) małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub
2) osoba, która przyjęła zapis windykacyjny, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, a jeżeli nie ogłoszono testamentu, w którym został uczyniony taki zapis windykacyjny – osoba, która przyjęła spadek".

[230] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 31.

[231] *Tamże.*

[232] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym powołanymi do całości spadku w drodze testamentu byli małoletni wnuk i wnuczka przedsiębiorcy. Jednocześnie we wskazanym testamencie syn przedsiębiorcy został wydziedziczony. Matka ww. małoletnich działająca w ich imieniu jako przedstawiciel ustawowy złożyła oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a następnie powołała zarządcę sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku. Sąd uznał, że przyjęcie przez notariusza, że do powołania zarządcy sukcesyjnego w przedmiotowej sprawie uprawnionymi byli spadkobiercy testamentowi, z pominięciem spadkobiercy ustawowego, nie mogło zostać uznane za nieprawidłowe.

Odmiennie natomiast wygląda sytuacja, gdy zarządca sukcesyjny zostanie powołany przez potencjalnych spadkobierców ustawowych, a po jego powołaniu zostanie np. odnaleziony testament, z którego wynika, że nie będą oni jednak spadkobiercami. W doktrynie wskazuje się, że tego rodzaju ustanowienie zarządu sukcesyjnego będzie *non existens*, gdyż zostało ono dokonane przez nieuprawniony do tego podmiot[233]. Pogląd ten nie zasługuje jednak na aprobatę. Jeżeli bowiem tego rodzaju ustanowienie miałoby zostać uznane za nieistniejące to w konsekwencji mogłoby to doprowadzić do sytuacji, w której minął dwumiesięczny okres do powołania zarządcy sukcesyjnego. Jeżeli zatem uznamy takie ustanowienie za nieistniejące to prowadzi to do przyjęcia, że w ogóle do niego nie doszło, czyli skutek byłby taki jakby podmioty uprawnione nie powołały zarządcy sukcesyjnego. Tym bardziej jeżeli spadkobiercy ustawowi złożą oświadczenie o przyjęciu spadku, spełniają oni wymóg określony w art. 12 ust. 1 pkt 2 u.z.s., stąd na moment powoływania zarządcy sukcesyjnego i ustanawiania zarządu sukcesyjnego są oni uprawnionymi podmiotami. Należy raczej przyjąć, że w przypadku, jeżeli po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zostanie odnaleziony testament, w którym powołane do dziedziczenia są inne podmioty, zarząd sukcesyjny nadal istnieje, jednakże dotychczasowi spadkobiercy ustawowi tracą na rzecz spadkobierców testamentowych wszelkie uprawnienia wyszczególnione w u.z.s., w tym uprawnienia do powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego. Przyjęcie tego rodzaju wykładni nie zaburza funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku, a zatem jest ono zgodne z celami u.z.s.

Ustalając krąg podmiotów uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy prawodawca w art. 12 ust. 1 pkt 2 i 3 u.z.s. błędnie posłużył się alternatywą rozłączną. Spadkobranie ustawowe nie wyklucza bowiem spadkobrania testamentowego, także przy jednoczesnym skorzystaniu z instytucji zapisu windykacyjnego[234]. Podmiotom wskazanym w art. 12 ust. 1 pkt 2 i 3 u.z.s. przysługuje uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego niezależnie od tego, czy przedmiotem rozrządzenia jest przedsiębiorstwo w spadku czy też udział w nim[235]. Katalog osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku nie zawiera również nabywców przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w nim, którzy zostali wskazani w art. 3 ust. 3 u.z.s., a także dalszych nabywców czy spadkobierców uprawnionych[236]. Trudno zgodzić się z poglądem, że wynika to z przyczyn dość

[233] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 373.
[234] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 20.
[235] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 252-253.
[236] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

oczywistych, dotyczących konieczności formalnego potwierdzenia praw do spadku[237]. Możliwa jest bowiem sytuacja, w której jeden bądź więcej podmiotów uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku umrze na przykład w wyniku następstwa nieszczęśliwego wypadku[238]. Literalna wykładnia art. 12 ust. 1 u.z.s. uniemożliwiałaby w takiej sytuacji powołanie zarządcy sukcesyjnego w braku potwierdzenia praw do spadku[239], chyba że pozostałym żyjącym podmiotom przysługiwałby udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100[240]. Podobnie nabywcy przedsiębiorstwa w spadku przed potwierdzeniem praw do spadku nie byliby uprawnieni do powołania zarządcy sukcesyjnego[241]. *A contrario* do powyższego poglądu wskazuje się, że spadkobiercy uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego, a nawet kolejni spadkobiercy mają prawo do powołania zarządcy sukcesyjnego, gdyż przechodzi na nich ogół praw i obowiązków majątkowych zmarłego[242]. W doktrynie dopuszcza się więc tak zwane piętrowe ustalanie porządku dziedziczenia na potrzeby procedur związanych z ustanawianiem zarządu sukcesyjnego[243]. Za dopuszczalnością tego rodzaju procesu przemawiają również względy praktyczne, gdyż przeciwna wykładnia prowadziłaby do niemożności odwołania wcześniej powołanego zarządcy sukcesyjnego w przypadku, gdyby podmiot wskazany w art. 12 ust. 1 u.z.s. zmarł po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego[244]. Przede wszystkim jednak za dopuszczalnością powołania zarządcy sukcesyjnego przez dalszych następców prawnych przemawia wykładnia celowościowa. Celem u.z.s. jest

---

[237] *Tamże*.
[238] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 87.1.
[239] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 66.
[240] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi polemiczne do artykułu Krzysztofa Maja „Czynności notarialne związane z ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej"*), KPN 2018, nr 3, s. 192; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 66-67; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 9; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 47.
[241] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32.
[242] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 87.
[243] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 31. Więcej o dopuszczalności piętrowego poświadczenia dziedziczenia zob. w: W. Borysiak, *Komentarz do art. 95c p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2021, t. 5; A. Oleszko, *Komentarz do art. 95c p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz. Część II. Tom I. Art. 79-91* (A. Oleszko), LEX/el 2012, t. 23; E. Skorwońska-Bocian, *Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe* [w:] *System prawa prywatnego. Tom 10. Prawo spadkowe* (red. B. Kordasiewicz), Warszawa 2015, s. 588; A. Bieranowski, *Uwagi o dopuszczalności tzw. piętrowego poświadczenia dziedziczenia*, Rejent 2009, nr 5, s. 145-152; P. Borkowski, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia*, Warszawa 2011, s. 65-66; H. Ciepła, *Notarialne akty poświadczenia dziedziczenia*, NPN 2009, nr 4, s. 31-33; J. Dulewicz-Izydorska, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia jako alternatywny sposób stwierdzenia praw do spadku*, DNSWSB 2020, nr 20, s. 208; D. Dończyk, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 43-45; M. Walasik, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2009 r., sygn. III CZP 89/09*, Rejent 2010, nr 5, s. 106-116; M. Manowska, *Wybrane zagadnienia dotyczące poświadczenia dziedziczenia*, NPN 2008, nr 3, s. 16-46; R. Kapkowski, *Sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia*, PiP 2009, nr 11, s. 80–91. Problematykę tzw. piętrowego poświadczenia dziedziczenia poruszono w: uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 17 listopada 2009 r., sygn. III CZP 89/09, LEX nr 530767.
[244] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 87.4.

bowiem ułatwienie procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej, a nie uniemożliwienie spadkobiercom pierwotnie uprawnionych powołanie zarządcy sukcesyjnego. Niweczyłoby to cel wskazanej regulacji. *De lege ferenda* należy postulować jednoznaczne rozstrzygnięcie wskazanych problemów poprzez dodanie przepisu, z którego wyraźnie wynikałoby, że prawo do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy przysługuje również nabywcom przedsiębiorstwa w spadku oraz ich następcom prawnym, w tym spadkobiercom uprawnionych i to przed potwierdzeniem praw do spadku. *De lege lata*, biorąc pod uwagę literalną treść art. 12 ust. 1 u.z.s., przed formalnym potwierdzeniem praw do spadku nie ma takiej możliwości[245], choć w doktrynie pojawił się również odmienny pogląd dopuszczający taką możliwość[246]. Wskazane wątpliwości powinny zostać rozstrzygnięte poprzez działanie ustawodawcy.

3.3. Problematyka powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku dziedziczenia przedsiębiorstwa przez małoletniego

Problematyka powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku dziedziczenia przedsiębiorstwa przez małoletniego została przez prawodawcę uregulowana w art. 12 ust. 5 u.z.s. Zgodnie z powołanym przepisem powołanie zarządcy sukcesyjnego albo wyrażenie zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedstawiciela ustawowego osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego. Przy wskazanych wyżej czynnościach dziecko pozostające pod władzą rodzicielską może być reprezentowane przez rodzica, a osoba pozostająca pod opieką – przez opiekuna. Wyłączone jest przy tym stosowanie art. 98 § 2 i art. 159 § 1 k.r.o.

Pierwotna treść art. 12 ust. 5 u.z.s. ograniczała się jedynie do zdania pierwszego, czyli wyłączała wymóg uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego w przypadku powoływania w imieniu małoletniego zarządcy sukcesyjnego albo wyrażenia na to zgody. Powodowało to wątpliwości związane z dopuszczalnością powołania przez przedstawiciela ustawowego małoletnich samego siebie na zarządcę sukcesyjnego. W literaturze wprost wskazywano, że działanie w imieniu małoletniego przez rodzica było wtedy niemożliwe, gdyż należało je zakwalifikować jako czynność prawną pomiędzy rodzicem a dzieckiem, co wykluczało w takim przypadku reprezentację dziecka przez rodzica na podstawie art. 98 § 2

[245] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 31; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1-2.
[246] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 87-88.

pkt 2 u.z.s.[247] W ówczesnym stanie prawnym w tego rodzaju przypadku wydaje się, że powołać przedstawiciela ustawowego na zarządcę sukcesyjnego mógł jedynie ustanowiony przez sąd opiekuńczy kurator w trybie art. 99 k.r.o.[248] Biorąc jednak pod uwagę ryzyko przekroczenia terminu uprawniającego do powołania zarządcy sukcesyjnego, przedstawiciel ustawowy musiał w pierwszej kolejności powołać inną osobę na zarządcę sukcesyjnego, a sam mógłby zostać powołany dopiero przez kuratora. Po ustanowieniu kuratora trzeba by jednak dodatkowo odwołać zarządcę sukcesyjnego, co skutkowałoby koniecznością przeprowadzenia trzech procedur dotyczących zarządcy sukcesyjnego[249]. Ponadto odwołanie tak powołanego na zarządcę sukcesyjnego przedstawiciela ustawowego również wymagałoby ustanowienia kuratora. Wydaje się, że w tego rodzaju przypadku przedstawiciel ustawowy mógłby jednak złożyć rezygnację z pełnionej funkcji. Na skutek nowelizacji u.z.s. z 2019 r. dodano w art. 12 ust. 5 u.z.s. zdanie drugie i trzecie wyłączając m.in. stosowanie w procedurze powoływania zarządcy sukcesyjnego oraz wyrażenia na to zgody art. 98 § 2 i art. 159 § 1 k.r.o.[250] *De lege lata* nie budzi zatem wątpliwości dopuszczalność powołania przez przedstawiciela ustawowego małoletnich samego siebie na zarządcę sukcesyjnego[251].

Dzięki wskazanej regulacji powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedstawiciela ustawowego małoletnich spadkobierców jest skuteczne, nawet jeżeli są oni jedynymi spadkobiercami[252]. Udziały w przedsiębiorstwie w spadku mogą bowiem przysługiwać małoletnim dzieciom[253]. Art. 12 ust. 5 u.z.s. znajdzie zastosowanie również wtedy, gdy spadkobiercami przedsiębiorcy są wyłącznie małoletni zstępni[254]. Wyżej wymieniony

[247] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 70
[248] *De lege lata* zgodnie z art. 99 § 1 k.r.o. dla dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, którego żadne z rodziców nie może reprezentować, sąd opiekuńczy ustanawia reprezentanta dziecka.
[249] Najpierw bowiem przedstawiciel ustawowy musiałby powołać inną osobę na zarządcę sukcesyjnego, aby uprawnienie do powołania zarządcy nie wygasło. Potem po ustanowieniu kuratora należałoby odwołać zarządcę sukcesyjnego po to, aby kurator małoletniego mógł powołać na zarządcę sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku jego przedstawiciela ustawowego.
[250] Jeszcze przed nowelizacją u.z.s. potrzebę takiego ukształtowania wskazanego przepisu postulował: D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 28. Warto dodać, że w literaturze wyrażono również pogląd, i rozwiązanie to budzi wątpliwości z uwagi na ochronę interesów osoby niemającej zdolności do czynności prawnych. Tak wskazano w: T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...*, s. 68.
[251] Niesłusznie zatem wskazywali projektodawcy nowelizacji u.z.s., że wyłączenie zastosowania art. 98 § 2 i art. 159 § 1 k.r.o. miało charakter wyłącznie potwierdzający, ponieważ powołanie zarządcy sukcesyjnego nie stanowi czynności prawnej między rodzicem lub opiekunem a osobą nieposiadającą pełnej zdolności do czynności prawnych oraz nie należy jej również kwalifikować jako czynności między osobami pozostającymi pod władzą rodzicielską a opieką. Zob.: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 71-72
[252] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.
[253] W. Gonet, *Pełnomocnictwo...*, s. 466.
[254] *Tamże*, s. 468.

przepis nie wyklucza przy tym możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego albo wyrażenia na to zgody, także w sytuacji, gdy są oni spadkobiercami testamentowymi[255].

Wydaje się jednak, że prawodawca nie dostrzegł istotnego problemu poprzedzającego złożenie w imieniu małoletniego oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego bądź wyrażeniu na to zgody związanego ze spadkobraniem. Przedstawiciel ustawowy małoletniego przed przystąpieniem do ww. procedury musi w jego imieniu złożyć oświadczenie o przyjęciu spadku, gdyż zarówno w przypadku spadkobiercy ustawowego, jak i spadkobiercy testamentowego bądź zapisobiercy windykacyjnego złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku stanowi warunek *sine qua non* uzyskania uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego. Przedstawiciel ustawowy musi zatem w imieniu małoletniego złożyć oświadczenie o przyjęciu spadku wprost bądź z dobrodziejstwem inwentarza. Pierwszą z ww. czynności kwalifikuje się jako przekraczającą zakres zwykłego zarządu na gruncie art. 101 § 3 k.r.o., co wiąże się z koniecznością uprzedniego uzyskania zezwolenia sądu[256]. Biorąc pod uwagę długość postępowania w ww. przedmiocie oraz zaledwie dwumiesięczny okres umożliwiający powołanie zarządcy sukcesyjnego w praktyce niemożliwe jest skorzystanie z dobrodziejstw u.z.s. w przypadku chęci złożenia w imieniu małoletniego oświadczenia o przyjęciu spadku wprost. Jedynym rozwiązaniem jest wtedy przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza, gdyż jest to czynność zwykłego zarządu, na której dokonanie nie trzeba uzyskiwać zgody sądu[257]. Należy przy tym podkreślić, iż najlepiej, aby oboje rodzice zgodnie w imieniu małoletniego złożyli wskazane oświadczenie, jednakże tego rodzaju czynność dokonana w imieniu dziecka przez jednego z rodziców bez uzgodnienia z drugim rodzicem wiąże dziecko, gdyż każdy z nich może działać jako

[255] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[256] J. Gajda, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2025, t. 18; P. Biernacki, *Dobro dziecka w praktyce notarialnej*, Rejent 2019, nr 9, s. 64; A. Oleszko, *Pytania i odpowiedzi*, Rejent 2007, nr 3, s. 152; H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w:] *Pokrewieństwo i powinowactwo (pochodzenie dziecka, stosunki między rodzicami a dziećmi, przysposobienie). Komentarz do art. 61*^{7}*–127 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 453–458, 579–589)* (H. Haak, A. Haak-Trzuskawska), Legalis 2019, t. 4; J. Ignatowicz, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2010, t. 10. W orzecznictwie: uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN - Izba Cywilna z dnia 22 maja 2018 r., sygn. III CZP 102/17, Legalis nr 1770406; postanowienie SN z dnia 25 czerwca 1996 r., sygn. II CRN 214/95, LEX nr 26273. Warto nadmienić, że J. Gajda pogląd o tym, że przyjęcie w imieniu małoletniego spadku wprost przekracza czynność zwykłego zarządu wywodzi *de lege lata* z art. 640[1] k.p.c.

[257] J. Gajda, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2025, t. 14; J. Ignatowicz, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2010, t. 10; J. Ignatowicz, *Komentarz do art.* 101 k.r.o. [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* (red. J. Pietrzykowski), Warszawa 1993, s. 501; Wydaje się, że tak twierdzi również J. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 1012 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 3* (F. Błahuta i in.), Warszawa 1972, s. 1925-1926. W orzecznictwie: wyrok SA w Katowicach - V Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2021 r., sygn. V AGa 177/19, Legalis nr 2673200. Wydaje się, że nieco odmiennie wskazując, że kwalifikacja tej czynności zależeć będzie od okoliczności: H. Ciepła, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Piasecki), LEX/el 2011, t. 6.

przedstawiciel ustawowy dziecka[258]. Wskazany pogląd dotyczy rzecz jasna przypadków, gdy oboje rodzice żyją i korzystają z pełni władzy rodzicielskiej, a małoletni dziedziczy np. po dziadku, bądź innym krewnym[259]. Jeżeli natomiast jedno z rodziców nie żyje, nie ma pełnej zdolności do czynności prawnej bądź został on pozbawiony władzy rodzicielskiej albo uległa ona zawieszeniu, drugi z rodziców wykonuje pełnię władzy rodzicielskiej nad małoletnim (art. 94 § 1 k.r.o.).

Przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego albo wyrażeniu na to zgody dziecko może być reprezentowane przez rodzica względnie opiekuna, jeżeli pozostaje pod opieką. Posłużenie się przez prawodawcę terminem „rodzic" w liczbie pojedynczej oznacza, że wskazanych czynności może dokonać jedno z rodziców[260], nawet w sytuacji, gdy oboje z nich żyją i korzystają z pełni władzy rodzicielskiej, co zdaje się korelować zwłaszcza z przepisami k.r.o. odnoszącymi się do wykonywania władzy rodzicielskiej oraz reprezentacji dziecka (art. 97 i 98 k.r.o.). Przede wszystkim jednak nie budzi wątpliwości dopuszczalność powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku śmierci jednego z rodziców i najprawdopodobniej w praktyce najczęściej powołany przepis u.z.s. znajdzie zastosowanie. Gdyby ustawodawca użył w art. 12 ust. 5 u.z.s. terminu „rodzice" w liczbie mnogiej, mogłoby to prowadzić do rozbieżności poglądów i kolidowałby z przepisami k.r.o. Z jednej bowiem strony żyjący rodzic korzystałby z pełni władzy rodzicielskiej, a z drugiej strony powstałyby wątpliwości, co do jego uprawnień w zakresie powołania zarządcy sukcesyjnego w imieniu małoletniego bądź wyrażenia na to zgody. Takie ukształtowanie treści ww. przepisu może jednak powodować problemy w sytuacji, gdy korzystający z pełni władzy rodzicielskiej rodzice są ze sobą skonfliktowani. Jedno z rodziców może bowiem powołać zarządcę sukcesyjnego w imieniu małoletniego, a drugie w niedługim czasie korzystając z takich samych praw doprowadzić do jego odwołania. *De lege ferenda* wskazany problem wymaga rozstrzygnięcia, gdyż trudno przyjąć, iż czynność taka mogłaby być nieważna[261].

---

[258] J. Gajda, *Komentarz do art. 101 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2025, t. 9.

[259] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl. W stanie faktycznym sprawy małoletni dziedziczyli przedsiębiorstwo w spadku po swoim dziadku (dziedziczenie testamentowe). Matka małoletnich złożyła w ich imieniu przez notariuszem oświadczenia o przyjęciu spadku w dobrodziejstwem inwetarza pomimo faktu, iż ojciec małoletnich żył i miał pełnię władzy rodzicielskiej. Sąd nie miał wątpliwości, iż wskazane oświadczenie jest ważne i wywiera skutki w majątku małoletnich.

[260] Tamże. Tak też było w stanie faktycznym wskazanej sprawy, gdzie matka małoletnich po złożeniu w ich imieniu oświadczeń o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza dokonała powołania zarządcy sukcesyjnego. Również w tym zakresie sąd nie miał wątpliwości co do skuteczności wskazanej czynności.

[261] Pogląd o nieważności czynności dokonanej niezwłocznie w imieniu małoletniego przez drugiego z rodziców, która byłaby sprzeczna z czynnością dokonaną uprzednio przez pierwszego z rodziców wyrażono w: J. Gajda, *Komentarz do art. 98 k.r.o.* [w]: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2025, t. 9.

3.4. Problematyka powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku dziedziczenia przedsiębiorstwa przez *nasciturusa*

Wątpliwości może wywoływać kwestia powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku, gdy spadkobiercą przedsiębiorcy jest *nasciturus*, gdyż przepisy u.z.s. nie regulują wskazanej kwestii[262]. Jeżeli dziecko urodzi się żywe przed upływem terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, powołanie zarządcy sukcesyjnego nie będzie stanowiło problemu, gdyż na podstawie art. 12 ust. 5 u.z.s. wystarczające będzie oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego albo wyrażeniu na to zgody złożone przez przedstawiciela ustawowego osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych została ograniczona[263]. Z punktu widzenia prawnego nie budzi to żadnych wątpliwości, jednakże w praktyce problematyczne mogłoby okazać się powołanie zarządcy sukcesyjnego, gdyby dziecko urodziło się w krótkim okresie przed upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, zwłaszcza że należałoby wpierw również złożyć w imieniu takiego małoletniego oświadczenie o przyjęciu spadku. Ze względu zatem na ww. problem, a także fakt, iż *nasciturus* może urodzić się po upływie ww. okresu, należy rozważyć dopuszczalność powołania zarządcy sukcesyjnego w obliczu potencjalnego dziedziczenia przez *nasciturusa* w przyszłości przedsiębiorstwa w spadku.

Według pierwszego, mniejszościowego poglądu w przypadku, gdy przedsiębiorstwo będzie mogło być dziedziczone przez *nasciturusa*, który miałby się urodzić po upływie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, ustanowienie zarządu sukcesyjnego byłoby dopuszczalne jedynie wtedy, gdy potencjalny udział *nasciturusa* w przedsiębiorstwie w spadku byłby mniejszy niż 15/100[264]. Pogląd ten słusznie jest odrzucany przez większość przedstawicieli doktryny. Zgodnie bowiem z drugim poglądem, *nasciturusa* nie powinno się w ogóle uwzględniać przy procedurze ustanowienia zarządu sukcesyjnego, gdyż zgodnie z art. 12 ust. 4 u.z.s. uwzględnia się tylko te osoby, którym w chwili powołania zarządcy sukcesyjnego przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Prawodawca kładzie zatem

---

[262] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 8; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 29.

[263] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 29; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4, 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 10; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 46. Rozwiązanie zawarte w art. 12 ust. 5 u.z.s. uznano w doktrynie za zasadne. Zob. w: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 50-51.

[264] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 31; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 10; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 47.

nacisk na moment powołania zarządcy sukcesyjnego[265], a *nasciturusowi* do momentu urodzenia taki udział nie przysługuje, gdyż nie jest spadkobiercą ani zapisobiercą[266]. Tym samym fakt potencjalnego dziedziczenia przez *nasciturusa* w przyszłości przedsiębiorstwa w spadku nie stoi na przeszkodzie ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, gdyż przy powołaniu zarządcy sukcesyjnego uwzględnia się udziały wszystkich osób znanych osobie powołującej, co wynika wprost z art. 12 ust. 4 u.z.s., a także wskazanych w przepisach p.n. wymogów dotyczących treści protokołów powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego[267]. Ponadto zarówno akt powołania, jak i odwołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać imiona i nazwiska oraz imiona rodziców osób, które wyraziły zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego, oraz ich numery PESEL (art. 95 zd § 1 pkt 5 i art. 95zg § 1 pkt 5 p.n.), co w przypadku *nasciturusa* jest niemożliwe[268]. Tym samym ze względu na wskazane przeszkody formalnoprawne oraz konieczność zapewnienia pewności obrotu niedopuszczalna jest możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego z uwzględnieniem *nasciturusa*[269]. Także katalogi podmiotów uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego przed i po potwierdzeniu praw do spadku nie obejmuje dziecka poczętego. Ponadto nie ma możliwości złożenia w jego imieniu oświadczenia o przyjęciu spadku, co jest warunkiem *sine qua non* posiadania statusu osoby uprawnionej do powołania zarządcy sukcesyjnego przed ostatecznym potwierdzeniem praw do spadku. Z tego również względu *nasciturus* nie posiada statusu spadkobiercy lub zapisobiercy[270]. Przede wszystkim, jednak brak możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego w wyżej wskazanym przypadku niweczyłby cele u.z.s.[271], a także mógłby powodować ryzyko niepowetowanej straty dla przedsiębiorstwa w spadku i zaangażowanych w jego sukcesję osób, w tym również narodzonego w przyszłości *nasciturusa*[272]. Pośrednio za takim rozwiązaniem wydaje się przemawiać fakt, iż ustawodawca, dopuszczając możliwość powołania zarządcy

[265] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 83.
[266] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[267] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; D Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 30. Chodzi o przepisy art. 95 zc §1 pkt 2 p.n. oraz art. 95zf § 1 pkt 2 p.n.
[268] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 10; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 46; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 30.
[269] *Tamże*.
[270] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 10; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 46; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 30. Zob. także: M. Żuralski, *Śmierć nasciturusa na tle wybranych zagadnień poświadczenia dziedziczenia*, Rejent 2019, nr 10, s. 82-83.
[271] *Tamże*.
[272] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 82.

sukcesyjnego przez osoby wskazane w art. 12 ust. 1 u.z.s. przed formalnym potwierdzeniem praw do spadku, godzi się na możliwość dokonania tego powołania w oparciu o prowizoryczny stan rzeczy[273]. Należy także dodać, że po urodzeniu *nasciturusa* osoby go reprezentujące będą mogły korzystać w odniesieniu do zarządcy sukcesyjnego ze wszystkich kompetencji przewidzianych w przepisach u.z.s., czyli m.in. możliwości odwołania zarządcy sukcesyjnego na drodze sądowej (art. 56 u.z.s.), a sam zarządca będzie wobec *nasciturusa* (po jego żywym) urodzeniu ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 33 ust. 2 u.z.s. Ponadto zarząd sukcesyjny będzie podlegał ograniczeniom wynikającym z art. 22 ust. 2 i art. 23 u.z.s.[274].

Odrzucić należy natomiast propozycję udziału przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego kuratora dziecka nienarodzonego (*curator ventris*) powołanego w trybie art. 182 k.r.o. Wynika to z faktu, iż *nasciturusowi* nie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, a gdyby przyjąć odmienne założenie, to długość procedury ustanawiania kuratora dziecka nienarodzonego mogłaby doprowadzić do wygaśnięcia terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego, tym samym rozwiązanie to należy odrzucić jako mało użyteczne[275].

3.5. Powołanie zarządcy sukcesyjnego

Pierwszy z elementów procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego, czyli powołanie zarządcy sukcesyjnego jest po śmierci przedsiębiorcy zdecydowanie bardziej złożony, aniżeli powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę jeszcze za życia. Osoba uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy ma obowiązek złożyć przed notariuszem oświadczenie o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku oraz znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 12 ust. 6 u.z.s.). W przypadku osoby, której prawa do spadku nie zostały potwierdzone, zobowiązana jest ona dodatkowo do złożenia oświadczeń o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także znanych testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów (art. 12 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 6 u.z.s.). Od osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego wymaga się działania w dobrej wierze[276], a zatem na podstawie najlepszej

[273] *Tamże*, t. 83.1.
[274] *Tamże*, t. 84.
[275] Propozycja tego rodzaju jako alternatywa dla nieuwzględniania *nasciturusa* przy powoływaniu zarządcy sukcesyjnego została wskazana w: P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 85.
[276] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe..., s.* 21; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 32; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 142; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 194; S. Babiarz, *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, Warszawa 2019, s. 292.

wiedzy co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku[277]. Wszystkie wskazane w art. 12 ust. 6 u.z.s. oświadczenia należy złożyć pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Jeżeli prawa do spadku nie zostały potwierdzone (w sposób wskazany w art. 12 ust. 2 u.z.s.), należy przed złożeniem ww. oświadczeń ustalić wielkość udziałów w przedsiębiorstwie w spadku przy uwzględnieniu wszystkich znanych osobie powołującej zarządcę sukcesyjnego osób, którym w chwili powołania tego zarządcy przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku (art. 12 ust. 4 u.z.s.). Następnie możliwe jest na podstawie art. 12 ust. 7 u.z.s. powołanie zarządcy sukcesyjnego, jednakże, aby to nastąpiło, wymagana jest zgoda osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100 (art. 12 ust. 3 u.z.s). Zarówno powołanie zarządcy sukcesyjnego, jak i zgoda każdej z osób wyrażających zgodę na jego powołanie, wymagają zachowania formy aktu notarialnego, co ma zapewnić zachowanie przepisów prawnych oraz pewność obrotu[278]. Powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy stanowi czynność prawną *inter vivos*[279], która ma charakter komunikowany, gdyż wskazane oświadczenie musi zostać złożone przed notariuszem[280].

Przystępując do procedury powołania zarządcy sukcesyjnego w pierwszej kolejności należy zatem ustalić kształt sukcesji prawnospadkowej, która nastąpiła po przedsiębiorcy, a następnie uściślić, czy sukcesją objęte jest całe przedsiębiorstwo, czy też jedynie udział w nim[281]. Jeżeli przedsiębiorstwo w spadku stanowiło tylko mienie przedsiębiorcy, udziały w nim są równie udziałowi spadkowemu. W sytuacji gdy współwłaścicielem w chwili śmierci przedsiębiorcy był również jego współmałżonek udziały w przedsiębiorstwie w spadku muszą być liczone w stosunku do całości przedsiębiorstwa[282]. W tym drugim przypadku zatem udziały spadkowe po przedsiębiorcy będą tylko podstawą obliczenia „spadkowej" części uprawnienia do przedsiębiorstwa, pozostała część (najczęściej 1/2) zaś będzie wynikać z przypadłego małżonkowi udziału[283].

Podstawą wskazanego ustalenia będą oświadczenia złożone przez powołującego zarządcę sukcesyjnego, co do okoliczności wpływających na udziały w przedsiębiorstwie w spadku[284]. W pierwszej kolejności będą to oświadczenia co do kręgu spadkobierców bądź

[277] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2. W orzecznictwie: postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.
[278] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 21; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 30.
[279] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 372.
[280] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4.
[281] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 48.
[282] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69-70.
[283] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 48.1.
[284] *Tamże*, t. 49.

zapisobierców windykacyjnych przedsiębiorstwa i przypadających im udziałów w spadku, bądź w przedmiocie zapisu windykacyjnego, co znajdzie rzecz jasna przełożenie na udziały w przedsiębiorstwie w spadku. W doktrynie sporne jest, czy oświadczenia te powinny być uwiarygodnione stosownymi dokumentami. Zgodnie z pierwszym poglądem nie jest to wymagane, czyli wystarczające będzie, poprzestanie na powyższych oświadczeniach[285]. Za poparciem wskazanego stanowiska przemawia przede wszystkim art. 12 ust. 6 u.z.s., z którego nie wynika obowiązek dołączania dodatkowych dokumentów[286]. Wynika to również z art. 95zc. § 2 p.n., który nie wymienia wśród obligatoryjnych załączników protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego dokumentów mających potwierdzać posiadane udziały w przedsiębiorstwie w spadku. W piśmiennictwie zdaje się jednak dominować pogląd, zgodnie z którym przy ustalaniu wielkości udziałów w przedsiębiorstwie w spadku, nawet przed potwierdzeniem praw do przedsiębiorstwa w spadku, oświadczenie o wielkości udziałów powinno być uwiarygodnione stosownymi dokumentami[287]. Wymóg ten wynika pośrednio z art. 80 § 2 p.n. nakładającego na notariusza obowiązek czuwania nad należytym zabezpieczeniem praw i słusznych interesów stron[288] oraz bardzo wąskiego zakresu dokumentów, jakie p.n. nakazuje notariuszowi załączyć do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[289]. Zaskakujący wydaje się być brak wymogu dołączenia dokumentów potwierdzających legitymację do powołania zarządcy sukcesyjnego oraz do złożenia oświadczenia o wyrażeniu na to zgody. Rozwiązanie to słusznie poddano krytyce w doktrynie[290]. Tym samym nie powinno dziwić, że notariusz przed spisaniem protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zechce sprawdzić legitymację osób dokonujących wyżej wskazanych czynności na podstawie stosownych dokumentów[291]. Zdaniem zwolenników wskazanego poglądu dokumentami potwierdzającymi wskazane okoliczności będą w przypadku sukcesji ustawowej[292] odpisy aktów stanu cywilnego[293] np. odpis aktu małżeństwa, odpis aktu stanu cywilnego wskazującego pokrewieństwo wraz ze spadkodawcą[294]. W przypadku dziedziczenia testamentowego powinien natomiast zostać

[285] Wydaje się, że pogląd ten aprobowano w: K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 373.
[286] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 51.
[287] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 51; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 65. Wydaje się, że ten pogląd aprobowany jest również w: D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 38.
[288] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 51.
[289] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 65.
[290] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 12.
[291] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 38.
[292] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 52.
[293] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 65.
[294] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art.*

okazany testament[295] wraz z protokołem jego otwarcia i ogłoszenia, bądź wypisy albo poświadczone kopie wskazanych dokumentów[296]. Słusznie wskazano również, że konieczne może być okazanie także innych dokumentów np. aktu zgonu rodzica, będącego bezpośrednim zstępnym przedsiębiorcy, w przypadku piętrowego dziedziczenia albo innego dokumentu, z którego wynika, że pierwotnie uprawniony nie dziedziczy, czyli: wypisu aktu notarialnego obejmującego odrzucenie spadku, orzeczenia o uznaniu za niegodnego, testamentu o skutkach tak zwanego testamentu negatywnego[297]. Ponadto niezależnie do tytułu powołania do spadku konieczne będzie także udokumentowanie faktu złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku bądź zapisu windykacyjnego poprzez okazanie dokumentu obejmującego wskazane oświadczenie[298].

Słusznie wskazano w doktrynie, że drugim istotnym elementem wskazanego procesu będzie ustalenie, czy oprócz sukcesorów prawnospadkowych przedsiębiorcy uprawnionym do przedsiębiorstwa w spadku jest również małżonek zmarłego przedsiębiorcy, a jeżeli tak, to jaki udział mu przysługuje[299]. W zasadzie ustalenia tych okoliczności należałoby dokonać przed dokonaniem ustaleń dotyczących potencjalnych spadkobierców, gdyż może to rzutować na przypadający im udział w przedsiębiorstwie w spadku. Choć nie wynika to ani z przepisów u.z.s. ani regulacji p.n., w literaturze wskazano, że na potrzeby procedury powołania zarządcy sukcesyjnego małżonek zmarłego przedsiębiorcy powinien okazać odpis aktu małżeństwa oraz złożyć oświadczenie o istniejącym w małżeństwie ustroju majątkowym potwierdzone – jeśli nie jest to ustrój wspólności – umową majątkową małżeńską albo odpowiednim orzeczeniem sądu, a także złożyć oświadczenie o przysługującym mu udziale w przedsiębiorstwie w spadku[300]. Wydaje się, że ze względu na bezpieczeństwo obrotu oraz obowiązek czuwania przez notariusza nad zabezpieczeniem praw i interesów wszystkich stron, przedłożenie dodatkowo odpisów z akt stanu cywilnego potwierdzających pokrewieństwo czy małżeństwo, wiążące domniemanego sukcesora ze zmarłym przedsiębiorcą, nie wydaje się wymogiem o charakterze przesadnym, czy też mogącym uniemożliwić zachowanie terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego. Ich

---

95zc p.n. [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1430; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 53.

[295] Komentarz do art. 12 u.z.s. [w:] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 54; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31.

[296] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1430; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 53.

[297] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 53.1.

[298] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 55; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 32.

[299] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 57.

[300] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s.154.

nieprzedłożenie nie powinno jednakże czynić samej procedury nieważną. Gdyby prawodawca chciał tak bardzo sformalizować powołanie zarządcy sukcesyjnego pzed ostatecznym potwierdzeniem praw do spadku, to zawarłby stosowne wymogi wprost w przepisach u.z.s. lub p.n. Należy przy tym podkreślić, że dokonywane w ramach omawianej procedury ustalenie kształtu sukcesji po przedsiębiorcy ma jedynie charakter prowizoryczny i nie może ono w żaden sposób zastąpić potwierdzenia kręgu sukcesorów w odpowiedniej do tego drodze[301]. W przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku istotna jest szybkość procedury, stąd wydaje się, że prawodawca słusznie zrezygnował z nadmiernego jej sformalizowania, przedkładając wyżej sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa w spadku.

Do powołania zarządcy sukcesyjnego wymagana jest zgoda osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100 (art. 12 ust. 3 u.z.s). Zgoda każdej z osób musi zostać wyrażona w formie aktu notarialnego (art. 12 ust. 7 u.z.s.). Wskazaną zgodę należy zaklasyfikować jako zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c.[302], aczkolwiek nie ma do niej zastosowania art. 63 § 1 k.c. w zakresie, w jakim dopuszcza on możliwość wyrażenia zgody po dokonaniu czynności prawnej, czyli w tym przypadku po spisaniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[303]. Zgoda na powołanie zarządcy sukcesyjnego powinna więc zostać wyrażona przed lub najpóźniej wraz z powołaniem zarządcy sukcesyjnego[304], czyli także przed spisaniem protokołu powołania[305]. Nie może ona mieć charakteru blankietowego, czyli dotyczyć bliżej nieokreślonej osoby[306]. Niedopuszczalne jest również takie wyrażenie zgody, która ogranicza się do określonej kategorii, osób nie wskazując przy tym konkretnej osoby np. „osoba spośród pracowników przedsiębiorstwa", „osoba trudniąca się zawodowo działalnością zarządczą"[307]. Wyrażenie zgody powinno dotyczyć oznaczonej, konkretnej osoby, a oświadczenie, z którego ona wynika, powinno zostać precyzyjnie sformułowane i nie pozostawiać wątpliwości co do osoby kandydata do pełnienia funkcji zarządcy[308]. Zgoda dotyczy zatem nie tylko kwestii dopuszczalności powołania zarządcy sukcesyjnego jako takiego, ale obejmuje zgodę na

[301] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa o...*, t. 56.
[302] Tamże, t. 40.
[303] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 34; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 15; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 14; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 9.
[304] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 40.
[305] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 68.
[306] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 42; R. Wrzecionek, *O udziale notariusza w powołaniu lub odwołaniu zarządcy sukcesyjnego – zagadnienia wybrane*, Rejent 2021, nr 5, s. 61.
[307] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 42.
[308] Por. D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 34; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69; R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...*, s. 61.

powołanie konkretnej osoby na wskazane stanowisko[309]. Należy podkreślić, że zgoda na powołanie zarządcy sukcesyjnego nie jest uzależniona od uprzedniej zgody kandydata na pełnienie tej funkcji, stąd może ona zostać wyrażona zarówno przed zgodą kandydata, jak i po niej[310]. Wydaje się, że zgoda nie musi natomiast zawierać konkretnego wskazania osób powołujących zarządcę sukcesyjnego[311], aczkolwiek w doktrynie wyrażono pogląd o dopuszczalności zawężenia jej skuteczności poprzez wskazanie, dla kogo wyrażana jest zgoda, czyli kto będzie uprawniony do powołania zarządcy sukcesyjnego np. „stawający wyraża zgodę na powołanie przez …", „stawający wyraża … zgodę na powołanie …"[312]. W braku takiego zastrzeżenia należy przyjąć, że uprawniony do powołania będzie każdy, kto przed albo po formalnym potwierdzeniu praw do spadku może tego dokonać[313].

W literaturze zgodnie wskazuje się, że uprzednio wyrażona zgoda na powołanie zarządcy sukcesyjnego ma charakter zezwolenia, a zatem może zostać skutecznie cofnięta pod warunkiem, że dotrze ona do osoby uprawnionej przed spisaniem protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[314].

Oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego nie może zostać złożone pod warunkiem[315] i również z zastrzeżeniem terminu, aczkolwiek wyszczególnić należy pogląd o dopuszczalności zastrzeżenia terminu początkowego[316]. Ze względu na pewność obrotu należy go raczej odrzucić.

Przy obliczaniu wymaganego do powołania zarządcy sukcesyjnego udziału w przedsiębiorstwie uwzględnia się z oczywistych względów udział samego powołującego[317], przy czym przyjmuje się, że sam powołujący nie musi sam sobie udzielać zgody, gdyż ta

---

[309] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 553.
[310] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 35; P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 43; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 37; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 16.
[311] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 44.
[312] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69; P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 44.1.
[313] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 44.
[314] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 35; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 37; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 16; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 160.
[315] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69. Stanowisko przedstawicieli praktyki notarialnej również w tym zakresie wydaje się niemal jednolite. Wśród respondentów ankiety nr 1 jedynie 7,7% wskazało na dopuszczalność złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego pod warunkiem.
[316] *Tamże*.
[317] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 46; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 38; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 252; D. Celiński, *Charakter nowych czynności notarialnych związanych z zarządem sukcesyjnym* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 183; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 2; S. Babiarz, *Spadek i darowizna...*, s. 292.

wynika *per se* z samego faktu dokonania powołania zarządcy sukcesyjnego[318]. Jeżeli zarządcę sukcesyjnego będzie natomiast powoływała osoba, której przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100 to wyrażenie zgody sobie samej również jest zbędne[319].

Należy wskazać, iż wymóg uzyskania do powołania zarządcy sukcesyjnego zgody osób, które posiadają udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100 w praktyce oznacza w większości przypadków wymóg jednomyślności[320]. W literaturze wyrażono wątpliwość, czy rzeczywiście słusznie odstąpiono od zasady jednomyślności, skoro w zdecydowanej większości przypadków konieczne będzie uzyskanie zgody wszystkich spadkobierców. Prawdopodobnie ustawodawca przyjął takie rozwiązanie by uniknąć sytuacji, gdy sprzeciw większej liczby drobnych spadkobierców, będących najczęściej dalszymi zstępnymi spadkodawcy lub zstępnymi rodzeństwa, znacznie utrudniał lub uniemożliwiał powołanie zarządcy sukcesyjnego[321]. *De lege lata* zatem brak zgody osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku mniejszy niż 15/100 nie ma praktycznego znaczenia[322], podobnie jak nie mają znaczenia przyczyny niewyrażenia przez osoby posiadające wskazany udział zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego, którymi mogą być np. konflikt z pozostałymi uprawnionymi, pobyt za granicą czy niemożność wyrażenia zgody na skutek śmierci[323]. W doktrynie wyrażono również pogląd, iż nie mają oni także prawa do zgłoszenia sprzeciwu w sprawie powołania zarządcy sukcesyjnego[324]. Uzyskanie zgody osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż

[318] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 46; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 2; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 162.
[319] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 252.
[320] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 61; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 52; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 196; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 66. Należy wskazać, że w przypadku klasycznego dziedziczenia ustawowego, gdy przedsiębiorstwo było objęte wspólnością ustawową małżeńską, jednomyślność nie jest wymagana dopiero wtedy, gdy oprócz małżonka dziedziczy więcej niż dwoje dzieci. W przypadku dziedziczenia ustawowego, gdy przedsiębiorstwo w całości stanowiło własność przedsiębiorcy, jednomyślność nie jest wymagana, gdy oprócz współmałżonka dziedziczy więcej niż pięcioro dzieci. Jeżeli natomiast dziedziczyć będą same dzieci, to jednomyślność jest wymagana, gdy ich liczba nie przekracza sześciu. Możliwe konfiguracje związane z jednomyślnością zostały wskazane w: D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 33; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1364-1365.
[321] Por. R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 21; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 29; A. Kalicińska, *Prawa i obowiązki…* [w:] *Ordynacja podatkowa...*, s. 309; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1365. Warto przy tym dodać, iż w pierwotnej wersji projektu w art. 12 ust. 1 projektodawcy zakładali konieczność uzyskania zgody wszystkich uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego (wymóg jednomyślności). Zob. więcej: *Projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 6.
[322] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 131.
[323] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 192.
[324] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 553.

85/100 może również okazać się bardzo utrudnione. Analizując u.z.s. trudno wskazać, czym kierował się prawodawca, wskazując taką, a nie inną wysokość udziałów osób uprawnionych do powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego[325], tym bardziej że tak wysoka większość była dotychczas niespotykana w prawie polskim[326]. Niestety może to doprowadzić do sytuacji, w której instytucja zarządu sukcesyjnego będzie w praktyce martwa albo jej stosowanie będzie znacznie ograniczone[327]. Tym samym należy uznać za słuszny postulat dotyczący obniżenia wymaganej większości[328]. Wydaje się jednak, że wskazana większość powinna wynosić mniej niż postulowane 75/100[329] na przykład 51/100 (większość bezwzględna) albo 60/100. W przypadku bowiem niepowołania zarządcy sukcesyjnego przez zmarłego przedsiębiorcę należy umożliwić jak najłatwiejsze powołanie go przez osoby do tego uprawnione, a w sytuacji odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy albo zaprzestania z jakichkolwiek przyczyn pełnienia przez niego funkcji nie można doprowadzić do pozbawienia przedsiębiorstwa w spadku zarządcy sukcesyjnego, a raczej trzeba dążyć do przywrócenia zarządu nad przedsiębiorstwem. Ewentualny brak powołania zarządcy sukcesyjnego powinien wynikać wyłącznie z woli uprawnionych. Jest to tym bardziej istotne, w sytuacji braku woli współdziałania czy konfliktu pomiędzy spadkobiercami, co do powołania zarządcy sukcesyjnego czy wyboru konkretnej osoby na wskazane stanowisko, braku informacji nt. miejsca pobytu osoby uprawnionej, braku możliwości porozumienia się z uprawnionym z innych przyczyn[330]. W braku uzyskania zgody osób posiadających odpowiednie ilości udziałów w przedsiębiorstwie w spadku nie ma bowiem możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego, zwłaszcza u.z.s. nie zawiera przepisu analogicznego do art. 56 ust. 2 u.z.s., który

[325] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 553.
[326] Najbardziej popularne większości występujące w prawie polskim to:
- względna większość głosów np. głosowanie przez Sejm i Senat nad ustawami zwykłymi,
- bezwzględna większość głosów np. podejmowanie uchwał przez zarząd SA (art. 371 § 2 k.s.h.), podejmowanie uchwał przez radę nadzorczą SA (art. 391 § 1 k.s.h),
- większość 2/3 głosów np. podjęcie uchwały dotyczącej zmiany umowy spółki z o.o., rozwiązania spółki z o.o. lub zbycia przedsiębiorstwa albo jego zorganizowanej części (art. 246 § 1 zd. 1 k.s.h.),
- większość 3/4 głosów np. podjęcie uchwały dotyczącej istotnej zmiany przedmiotu działalności spółki z o.o. (art. 246 § 1 zd. 2 k.s.h.), podjęcie uchwały dotyczącej łączenia spółek kapitałowych (art. 506 § 1 k.s.h.), podjęcie uchwały dotyczącej przekształcenia spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową (art. art. 562 w zw. z art. 577 § 1 pkt. 1 k.s.h.),
- większość 4/5 głosów np. uchwała walnego zgromadzenia SA o pozbawieniu akcjonariuszy prawa poboru akcji w całości lub w części (art. 433 § 2 k.s.h.), uchwała akcjonariuszy prostej spółki akcyjnej o pozbawieniu akcjonariuszy prawa poboru w całości lub w części (art. 300^{106} § 2 k.s.h.).
[327] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 48.
[328] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 61.
[329] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 48.
[330] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 72-74; T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 553; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 256; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 47; J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 52-53.

umożliwiałby w braku zgody osób uprawnionych powołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd[331].

3.6. Wyrażenie zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego

Drugim z elementów procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego jest wyrażenie zgody przez osobę powołaną na pełnienie tej funkcji. Wymóg ten nie wynika wprost z art. 12 u.z.s. lecz z art. 6 ust. 1 pkt 2 u.z.s.[332] Oświadczenie o wyrażeniu zgody stanowi ponadto na podstawie art. 95zc § 1 pkt 5 p.n. jeden z obligatoryjnych elementów protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[333]. Podobnie jak oświadczenie o powołaniu, tak oświadczenie o wyrażeniu zgody nie może mieć charakteru blankietowego, lecz musi obejmować wskazanie konkretnego przedsiębiorcy[334]. Na podstawie art. 12 ust. 8 u.z.s. osoba powołana na zarządcę sukcesyjnego zobowiązana jest ponadto do złożenia przed notariuszem oświadczenia o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów uniemożliwiających sprawowanie funkcji zarządcy sukcesyjnego, wyszczególnionych w art. 8 ust. 2 u.z.s. Oświadczenie to powinno zostać złożone pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego zeznania. Oba wskazane oświadczenia, czyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na pełnienie funkcji oraz oświadczenie o braku przeciwwskazań do pełnienia funkcji mogą zostać złożone przed spisaniem protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, ale powinny być złożone najpóźniej w toku spisywania wskazanego protokołu, czyli przy jego spisywaniu[335]. Chwila wyrażenia zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego nie jest natomiast w żaden sposób uzależniona od oświadczeń osób uprawnionych do wyrażenia zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego, a zatem może zostać ona wyrażona zarówno przed, jak i po złożeniu oświadczeń przez uprawnione osoby[336], pod warunkiem, że zgody osób

[331] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 73.1; 74.1; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 36.
[332] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 23; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 34.
[333] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 107.
[334] Por. D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 17; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1433; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 37; P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 108.
[335] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 111; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 13, 22; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 34; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 56; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 10.
[336] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 35.

uprawnionych i samego zarządcy zostały złożone nie później niż w momencie powołania zarządcy[337].

W literaturze wyrażono pogląd o dopuszczalności cofnięcia zgody osoby powołanej na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego aż do momentu spisania protokołu jej powołania[338]. Wydaje się, że pogląd ten nie zasługuje na aprobatę, gdyż zgoda na sprawowanie wskazanej funkcji uznawana jest za zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c., tym samym nie może ona zostać cofnięta ani odwołana[339]. Ponadto brak możliwości cofnięcia bądź odwołania wskazanej zgody powinien stanowić *sui generis* gwarancję ochrony interesów właścicieli przedsiębiorstwa w spadku bądź osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego, którzy musieli podjąć pewne działania zmierzające do przeprowadzenia procedury ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Dopuszczalność cofnięcia bądź odwołania zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego przed spisaniem protokołu jego powołania powinna być wykluczona także ze względu na potrzebę ochrony interesów przedsiębiorstwa w spadku. Takie bowiem oświadczenie złożone na krótko przed upływem ustawowego terminu, mogłoby doprowadzić do wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a tym samym uniemożliwić ustanowienie zarządu sukcesyjnego. Choć nie można nikogo zmuszać do sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego, to jednak osoba udzielająca zgody na jej sprawowanie powinna czynić to rozważnie. Nie można natomiast skutkami ewentualnej nierozważności takiej osoby obarczać właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, którzy są zainteresowani kontynuacją prowadzenia działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy. Niezależnie od słuszności wskazanego poglądu należy – przychylając się do jednomyślnego stanowiska doktryny – przyjąć, że po spisaniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego osoba powołana nie może cofnąć wskazanej zgody. W takiej sytuacji pozostaje jej jedynie możliwość złożenia przed notariuszem do protokołu oświadczenia o rezygnacji (art. 95zi § 1 p.n.)[340], co spowoduje rozpoczęcie biegu miesięcznego terminu do powołania przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku bądź inne podmioty uprawnione nowego zarządcy sukcesyjnego.

W doktrynie sporna była także kwestia dotycząca formy, w jakiej mają zostać złożone oświadczenie o wyrażeniu zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego oraz braku przeciwwskazań do jej pełnienia. Wykładnia literalna art. 12 ust. 8 u.z.s. prowadziłaby

[337] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 112.
[338] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 37.
[339] M. Kozik, *Zgoda osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej w świetle art. 63 k.c. – zagadnienia wybrane (część II)*, Rejent 2007, nr 4, s. 83.
[340] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 113; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 16.

do wniosku, że nie wymagają one formy aktu notarialnego. W początkowym okresie obowiązywania u.z.s. nieliczni przedstawiciele doktryny popierali to stanowisko, wskazując, że wystarczająca byłaby forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym[341]. Zdecydowana większość odrzuciła jednak ten pogląd[342] i opowiedziała się za wymogiem formy aktu notarialnego. Wynika to zarówno z uzasadnienia projektu u.z.s.[343], jak i przepisów p.n., a zwłaszcza art. 104 § 3 i § 4 p.n., które stanowią, że w przypadku czynności związanych z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej notariusz spisuje protokół w formie aktu notarialnego[344]. Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, że zarówno oświadczenia osób powołujących zarządcę sukcesyjnego, jak i oświadczenia samego zarządcy sukcesyjnego, nie muszą być jednak składane w jednym miejscu i czasie ani nawet przed tym samym notariuszem, co wynika z art. 95zc § 2 pkt 3 p.n.[345] Natomiast użyty w art. 95zc § 2 p.n. zwrot „notariusz załącza" wraz ze wskazaniem w pkt 3 obowiązku załączenia wypisu aktu notarialnego obejmującego wskazane oświadczenia zdaje się przesądzać o obowiązku zachowania dla wskazanych oświadczeń formy aktu notarialnego[346].

3.7. Procedura notarialna powołania zarządcy sukcesyjnego

3.7.1. Uwagi wprowadzające

Jak wcześniej wskazano powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, a także zgoda każdej z osób, którym przysługuje wymagany udział w przedsiębiorstwie w spadku na dokonanie tej czynności, wymagają zachowania formy aktu notarialnego. Zastrzeżenie formy aktu notarialnego dla czynności inicjujących ustanowienie zarządu sukcesyjnego motywowane jest potrzebą jednoznacznego i pewnego dla

[341] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 55-56,58.
[342] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 109; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 16; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 188-189; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 6; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 36; T. Kot, *Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 1 ZarzSukcU* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne komentarze. Orzecznictwo. Koszty* (red. A. J. Szereda), Warszawa 2019, s. 607; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 13.
[343] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 28.
[344] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 187.
[345] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 15.
[346] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 188.

uczestników obrotu potwierdzenia wskazanych czynności, celem uniknięcia wątpliwości co do statusu przedsiębiorstwa w spadku i nieprawidłowości w tym zakresie[347]. Procedura notarialna powołania zarządcy sukcesyjnego składa się z dwóch głównych etapów: najpierw notariusz powinien spisać protokół powołania zarządcy sukcesyjnego, a następnie sporządzić notarialny akt powołania zarządcy sukcesyjnego[348] (art. 95za p.n.). Wykonanie obu wspomnianych czynności notarialnych stanowi warunek *sine qua non* skutecznego powołania zarządcy sukcesyjnego[349]. Jest to zatem tryb podobny do notarialnego poświadczenia dziedziczenia[350].

3.7.2. Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego

Pierwszym z elementów dwustopniowej procedury notarialnej powołania zarządcy sukcesyjnego jest spisanie protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[351]. Protokół ten stanowi czynność notarialną wymienioną w art. 104 § 3 p.n. Protokoły notarialne na podstawie art. 104 § 4 p.n. spisuje się w formie aktu notarialnego. Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego mieści się także w ogólnym pojęciu czynności związanych z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, o których stanowi art. 79 ust. 1c p.n.[352] Obligatoryjna treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego została przez prawodawcę wskazana w art. 95zc § 1 p.n.[353]

Podstawowym elementem inicjującym procedurę jest żądanie sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego złożone przez osoby uprawnione (art. 95zc § 1 pkt 1 p.n.)[354]. W doktrynie wskazano, że już w treści żądania powinno się wyraźnie wskazać przedsiębiorstwo, dla którego będzie powoływany zarządca sukcesyjny poprzez wyszczególnienie danych osobowych zmarłego przedsiębiorcy, jego firmy oraz daty śmierci[355]. Następnie osoba występująca z żądaniem zobowiązana jest złożyć oświadczenie

[347] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 74.
[348] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 217.
[349] W. Trybka, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1. Warto dodać, że w: W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1429 wskazano czynności, które notariusz powinien dokonać (ustalić) przed spisaniem protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.
[350] D. Celiński, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 1; W. Trybka, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 5; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 5.
[351] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 152. Przykładowe wzory protokołów powołania zarządcy sukcesyjnego zawarto w: T. Kot [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 604-606, 611-613, 615-618, 619-621.
[352] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 62.
[353] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1.
[354] *Tamże*.
[355] W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1430. Wśród uczestników ankiety nr 1 wszyscy wskazali, że już w treści protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zamieściliby

o powołaniu określonej osoby do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, a także przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku oraz znanych jej innych osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku (95zc § 1 pkt 2 p.n.). Choć ustawodawca używa liczby pojedynczej, to w doktrynie dopuszcza się możliwość złożenia oświadczenia o powołaniu przez kilka osób jednocześnie[356], a nawet przez wszystkich uprawnionych[357]. Stanowisko o dopuszczalności złożenia oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez kilka osób jednocześnie zdają się podzielać przedstawiciele praktyki notarialnej[358].

W przypadku powoływania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku powołujący muszą złożyć także oświadczenie o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także o znanych im testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów (art. 95zc § 1 pkt 3 p.n.). Będą to oświadczenia analogiczne do tych odbieranych przy spisywaniu protokołu dziedziczenia, czyli wskazujące czy zmarły przedsiębiorca i jego małżonek w dacie śmierci przedsiębiorcy pozostawali w separacji, czy zostało wydane orzeczenie o wyłączeniu małżonka od dziedziczenia (art. 940 k.c.) oraz czy zostało wydane orzeczenie o niegodności dziedziczenia któregokolwiek ze spadkobierców bądź czy zawarli oni ze zmarłym przedsiębiorcą umowy w przedmiocie zrzeczenia się po nim dziedziczenia[359]. Służą one prawidłowemu określeniu kręgu osób, którym przypadają udziały w przedsiębiorstwie w spadku[360].

---

następujące dane: imię i nazwisko, firmę, NIP oraz datę śmierci zmarłego przedsiębiorcy. Zdecydowana większość, bo 92,3% wskazała, że zamieściłaby w ww. protokole PESEL i miejsce śmierci przedsiębiorcy oraz adres miejsca wykonywania przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej. 69,2% ankietowanych zamieściłaby REGON przedsiębiorcy. 38,5% badanych umieściłaby także informacje na temat ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego. Zaledwie 7,7% udzielających odpowiedź wskazała, że spisany przez nich protokół powołania zarządcy sukcesyjnego zawierałby także imiona rodziców zmarłego oraz ostatnie miejsce jego pobytu.

[356] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4.1.; R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...,* s. 59; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 21; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 31; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 68. Wydaje się, że stanowisko to aprobowane jest również w: W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1432.

[357] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 255; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 68. W: R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 21; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 31, wyrażono pogląd, że biorąc pod uwagę wykładnię literalną, najbardziej pożądane przez ustawodawcę jest złożenie oświadczenia o powołaniu przez jedną osobę

[358] Wśród biorących udział w ankiecie nr 1 zdecydowana większość, bo aż 84,6% opowiedziała się za dopuszczalnością złożenia wskazanego w art. 95zc § 1 pkt 2 lit. a p.n. oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez więcej niż jedną osobę. Analogiczną odpowiedź zaznaczyło 85,7% uczestników ankiety nr 2.

[359] W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1431.

[360] Por. D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 7; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 254; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 67-68.

W literaturze podkreślono przy tym, że wyżej wskazany zakres oświadczeń jest dość ściśle określony i wąski, stąd powinien on zostać uzupełniony o dodatkowe elementy. W ocenie K. Maj będą to: oświadczenie, że w skład spadku po przedsiębiorcy wchodzi przedsiębiorstwo stanowiące w chwili śmierci mienie przedsiębiorcy w całości lub jego i jego małżonka, a jeśli zmarły był wspólnikiem spółki cywilnej, także jej oznaczenie; oznaczenie przedsiębiorstwa; oświadczenie o obywatelstwie i miejscu zwykłego pobytu przedsiębiorcy z chwili śmierci; oświadczenie o dokonaniu bądź niedokonaniu przez zmarłego przedsiębiorcę wyboru prawa właściwego dla spadku po nim; oświadczenie dotyczące wydania bądź niewydania orzeczenia dotyczącego niegodności dziedziczenia; oświadczenie dotyczące zawierania bądź niezawierania ze spadkodawcą umowy zrzeczenia się dziedziczenia; oświadczenie, dotyczące orzeczenia bądź nieorzeczenia separacji pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem, lub złożenia bądź niezłożenia pozwu o rozwód; oświadczenie o toczącym się postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, a jeśli zostało wydane prawomocne postanowienie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku, czy też został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, oświadczenie o toczącym się postępowaniu o ich uchylenie (stan sprawy w tym zakresie może ujawnić okoliczności wskazujące na uzasadnione wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku)[361]. Z kolei W. Kolańska, A. Lipke-Fronc postulują, aby odebrać oświadczenia dotyczące: niepowołania przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego, niespisania dotąd protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, nieogłoszenia upadłości przedsiębiorcy[362]. Zdaniem P. Bendera należy odebrać również oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po przedsiębiorcy[363]. Jacek Górecki wskazuje natomiast na istotność informacji dotyczących: ustroju majątkowego małżeńskiego panującego pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem; zawartych przez przedsiębiorcę umowach o zrzeczenie się dziedziczenia; zawartej przez przedsiębiorcę umowie darowizny na wypadek śmierci, której przedmiotem jest przedsiębiorstwo lub udział w nim; zawartych przez spadkobierców lub zapisobierców windykacyjnych umowach, na podstawie których doszło do przeniesienia przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie na inne osoby[364].

[361] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 71
[362] W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1432. Podobnie w: postanowieniu SR w Nowym Sączu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie z dnia 29 lipca 2025 r., sygn. VII Ns 136/25, niepubl., w którym to sąd wskazał, że powołujący zarządcę sukcesyjnego stawając do aktu notarialnego oświadczyli że dotychczas nie został spisany protokół powołania zarządcy sukcesyjnego oraz że zmarła przedsiębiorczyni nie powołała nikogo na zarządcę sukcesyjnego.
[363] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 5.3.
[364] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 39.

Również wśród przedstawicieli praktyki zdania na temat zakresu wskazanych oświadczeń są podzielone. W niewielkim zakresie przeważające jest jednak stanowisko zgodnie, z którym katalog oświadczeń, które musi złożyć powołujący zarządcę sukcesyjnego przed formalnym potwierdzeniem praw do spadku jest wystarczający i nie ma potrzeby poszerzania go o dodatkowe elementy[365]. Wśród zwolenników rozszerzenia wskazanego katalogu najwięcej osób wskazało, że powinien on zawierać oświadczenie o ustroju majątkowym małżeńskim panującym pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem oraz o tym, czy orzeczona została separacja bądź czy złożony został pozew o rozwód. W literaturze stwierdzono przy tym, że choć odpowiedzi na dodatkowe pytania zawierają się niejako w oświadczeniu o wysokości udziału w przedsiębiorstwie w spadku przysługującym osobie powołującej zarządcę sukcesyjnego lub wyrażającej na to zgodę, które należy złożyć w protokole na podstawie art. 95zc § 1 pkt 4 p.n., to jednakże osoby je składające w przytłaczającej większości przypadków nie mają świadomości i wiedzy o wpływie wynikających z dodatkowych oświadczeń informacji na prawdziwość składanych przez nie zapewnień dotyczących chociażby wielkości przysługującego im udziału w przedsiębiorstwie w spadku[366]. Oświadczenia, które musi złożyć powołujący zarządcę sukcesyjnego przed formalnym potwierdzeniem praw do spadku, uznaje się jedynie za oświadczenia wiedzy[367], obejmujące stan wiedzy w chwili ich składania[368], a zatem w przypadku ich sprzeczności z rzeczywistością np. z powodu niewiedzy dotyczącej sporządzonego przez spadkodawcę testamentu albo jego odwołania, powołanie zarządcy sukcesyjnego nie będzie wadliwe[369].

Osoby, które składają oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego w przeciwieństwie do osób powołujących zarządcę sukcesyjnego, nie muszą oprócz wyrażenia zgody składać innych oświadczeń dotyczących np. przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie w spadku, wiedzy w zakresie testamentów przedsiębiorcy[370]

[365] Wśród uczestników ankiety nr 1 53,8% respondentów opowiedziała się za nieposzerzaniem wynikającego z art. 95zc § 1 pkt 3 p.n. katalogu o dodatkowe elementy, natomiast zdanie przeciwne wyraziło 46,2% ankietowanych.
[366] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 71.
[367] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 6; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 6.
[368] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 22; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 32.
[369] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 6; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 6; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 39.
[370] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 7; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 7. Wśród uczetników ankiety nr 1 zdania dotyczące wskazanego postulatu są w większości negatywne. Na pytanie „Jakie jest Pana(-i) stanowisko nt. wyrażonego w doktrynie poglądu, aby *de lege ferenda* osoby składające na podstawie art. 95zc § 1 pkt 4 Prawa o notariacie oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego

czy oświadczeń, które muszą składać powołujący zarządcę sukcesyjnego[371]. Rozwiązanie to jest krytykowane w literaturze[372] jako prowadzące do osłabienia gwarancyjnej funkcji protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[373]. Postuluje się zatem, aby żądanie sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego składali wszyscy uprawnieni, którzy biorą udział w spisywaniu protokołu, gdyż to zobliguje ich do złożenia oświadczeń tożsamych z oświadczeniami składanymi przez osobę powołującą zarządcę sukcesyjnego[374]. *De lege ferenda* należy natomiast rozważyć nałożenie także na osoby jedynie wyrażające zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego obowiązku złożenia wyszczególnionych w art. 95zc § 1 pkt 3 p.n. oświadczeń, chociaż w literaturze wskazano, że *de lege lata* możliwe jest fakultatywne ich przyjęcie, gdyż art. 95zc § 1 p.n. wskazuje jedynie na minimalną, a nie sztywną treść protokołu powołania[375]. Należy bowiem podkreślić, że osoby wyrażające zgodę mogą uznać, iż w ich interesie leży zatajenie informacji o innych uprawnionych[376]. Wydaje się, że wśród przedstawicieli praktyki większość jednak opowiada się przeciwko rozszerzeniu wynikającego z art. 95zc § 1 pkt 4 p.n. katalogu oświadczeń[377].

Oświadczenia o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego mogą zostać złożone wcześniej w osobnym akcie notarialnym, tym samym wyłącza to konieczność osobistego stawiennictwa wszystkich osób, którym przysługują udziały w przedsiębiorstwie w spadku[378]. Wyłączona jest natomiast możliwość późniejszego potwierdzenia dokonania takiej czynności[379]. Wątpliwości może budzić wyrażony w literaturze pogląd, iż tego rodzaju

musiały składać obligatoryjnie analogiczne do osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego oświadczenia wymienione w art. 95zc § 1 pkt 3 Prawa o notariacie tzn. oświadczenie o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także znanych im testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów?" 38,5% nie podziela tego poglądu wskazując, że byłyby to zbyteczne elementy protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego. Tyle samo procent badanych również nie podziela tego poglądu uważając przy tym, że tego rodzaju oświadczenia powinny być złożone, co najwyżej fakultatywnie. Zaledwie 23,1% zgodziło się ze wskazanym poglądem. Natomiast wśród uczestników ankiety nr 2 większość, bo 57,1% respondentów pozytywnie odniosło się do wyrażonego w doktrynie postulatu.

[371] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 68.

[372] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 7.1-7.2; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 7.1-7.2.

[373] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 68.

[374] *Tamże*.

[375] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 12; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 12.

[376] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 23; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 33.

[377] Zgodnie z wynikami ankiety nr 1 pogląd taki wyraziło 69,2% badanych, natomiast 30,8% opowiedziało się za koniecznością poszerzenia wskazanego katalogu o dodatkowe elementy.

[378] W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1431; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 254; R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...*, s. 59. Wśród uczestników ankiety numer 1 30,8% respondentów zadeklarowało, że w trakcie swojej kariery sporządzało oświadczenie o zgodzie na powołanie zarządcy sukcesyjnego w odrębnym akcie notarialnym.

[379] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 14; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1431.

akt notarialny powinien zawierać również oświadczenia wymienione w art. 95zc § 1 pkt 2 lit. b oraz pkt 3 p.n.[380], czyli oświadczenia, do których złożenia zobowiązany jest tylko powołujący. W takiej sytuacji w protokole należy zamieścić informację o dacie, miejscu i treści złożonych oświadczeń. Wskazane oświadczenie będzie dodatkowo stanowić załącznik protokołu[381]. Wobec braku w przepisach u.z.s. oraz p.n. wymagań dotyczących obowiązkowych elementów wskazanych oświadczeń w literaturze postuluje się, aby zawierały one: oznaczenie przedsiębiorstwa w spadku[382], wskazanie tytułu powołania do współwłasności przedsiębiorstwa w spadku, wyrażenie zgody na powołanie oznaczonej osoby na zarządcę sukcesyjnego, a także oświadczenia wyszczególnione w art. 95zc § 1 pkt 2 lit. b oraz art. 95zc § 1 pkt 3 p.n.[383] Ponadto wskazuje się, że oświadczenie to może wyraźnie wskazywać osobę uprawnioną do powołania zarządcy sukcesyjnego, aczkolwiek nie jest to konieczne[384]. Wydaje się, że obligatoryjnymi elementami wskazanego oświadczenia będzie oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego, a także oznaczenie przedsiębiorstwa i osoby zarządcy sukcesyjnego, tak aby nie było to oświadczenie o charakterze blankietowym, natomiast pozostałe oświadczenia należy uznać za dodatkowe, a więc nieobligatoryjne, choć dopuszczalne[385]. Nie ma również przeszkód, aby notariusz pouczył składającego takie oświadczenie o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń, choć ustawa tego nie wymaga[386]. Takie pouczenie wydaje się jednak bezcelowe – właśnie ze względu na brak stosownego przepisu, co w konsekwencji uniemożliwia pociągnięcie osoby składającej fałszywe oświadczenie, do odpowiedzialności karnej na podstawie art. 233 § 6 k.k.[387] W doktrynie wyrażono również pogląd o dopuszczalności złożenia wskazanego oświadczenia z zastrzeżeniem terminu

[380] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 159.
[381] *Tamże*. Stanowi o tym art. 95zc § 2 pkt 3 p.n.
[382] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 160.
[383] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 15. Wśród uczestników ankiety nr 1 najczęściej wskazywanym elementem oświadczenia o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego złożonym w odrębnym akcie notarialnym było: oznaczenie przedsiębiorstwa w spadku. Większość ankietowanych uznała za konieczne elementy takiego aktu notarialnego również: wskazanie tytułu powołania do współwłasności przedsiębiorstwa w spadku, wyrażenie zgody na powołanie oznaczonej osoby na zarządcę sukcesyjnego oraz oświadczenie o przysługującej danej osobie udziale w przedsiębiorstwie w spadku. Najmniej respondentów, bo nieco ponad połowa uznała, że należałoby we wskazanym akcie notarialnym zamieścić również informację o osobie uprawnionej do powołania zarządcy sukcesyjnego.
[384] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 15.
[385] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8.2; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 8.2.
[386] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 160.
[387] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8.3; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 8.3.

początkowego[388]. Wydaje się jednak iż może to prowadzić do nadmiernych komplikacji, stąd należy kategorycznie odrzucić możliwość zastrzeżenia w tym przypadku warunku lub terminu.

Przy spisywaniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego może brać udział również osoba powołana[389], od której wymaga się w myśl art. 95zc § 1 pkt 5 p.n. złożenia oświadczeń o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów związywanych z możliwością wykonywania działalności gospodarczej (art. 8 ust. 2 u.z.s.). Podobnie jak w przypadku oświadczeń osób wyrażających zgodę na powołanie tak i w tym przypadku prawodawca dopuszcza złożenie wskazanych oświadczeń wcześniej, jednakże muszą one zostać złożone najpóźniej w toku spisywania protokołu[390]. Mogą one zostać złożone przed innym notariuszem[391]. W protokole wskazuje się wtedy informację o dacie, miejscu i treści ich złożenia, a wypisy aktów notarialnych obejmujących wskazane oświadczenia załącza się do protokołu. Choć nie wynika to wprost z przepisu, wcześniejsze oświadczenie musi być złożone w formie aktu notarialnego, co zdaje się podkreślać art. 95zc § 2 pkt 3 p.n., nakładający obowiązek załączenia właściwego wypisu aktu notarialnego[392]. Załączone oświadczenie musi zawierać także dane zarządcy sukcesyjnego niezbędne do późniejszego sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, czyli: imię i nazwisko, imiona rodziców, numer PESEL albo datę urodzenia, adres do doręczeń[393]. W doktrynie wyklucza się przy tym możliwość złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego pod warunkiem[394], ale dopuszcza się zastrzeżenie terminu początkowego[395].

---

[388] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 69; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 160. Wydaje się, że wśród przedstawicieli praktyki notarialnej nie ma jednoznacznego stanowiska w zakresie dopuszczalności złożenia wskazanego oświadczenia z zastrzeżeniem terminu początkowego. Spośród uczestników ankiety nr 1 53,8% uznało, że jest to niedopuszczalne. 46,2% było natomiast odmiennego zdania.

[389] *Tamże*.

[390] W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1432; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 255; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 58; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 157-158.

[391] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 11.

[392] Odrzucić należy zatem pogląd wyrażony w: K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 58, że wystarczająca byłaby forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym. Warto wskazać, że wśród uczestników ankiety nr 1 15,4% respondentów zadeklarowało, że sporządzali oni w swojej karierze tego rodzaju oświadczenia w odrębnym akcie notarialnym.

[393] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 158.

[394] Wydaje się, że stanowisko to podziela również zdecydowana większość przedstawicieli praktyki notarialnej. Na pytanie „Czy Pana(-i) zdaniem wskazane oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarówno składane do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i złożone w odrębnym akcie notarialnym można złożyć pod warunkiem?" możliwość taką dopuściło jedynie 7,7% badanych. 92,3% ankietowanych stwierdziło natomiast, że jest to niedopuszczalne.

[395] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 60; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 158. Wydaje się, że wśród przedstawicieli praktyki notarialnej pogląd ten nie jest powszechnie aprobowany.

Kontrowersje w doktrynie budzi zwłaszcza obowiązek złożenia oświadczenia o braku prawomocnie orzeczonych zakazów. Zgodnie z pierwszym poglądem istnienie tego obowiązku należy uznać za przejaw nadmiernego formalizmu. Działanie to powinno być niedopuszczalne, gdyż to CEIDG korzysta na podstawie art. 11 ustawy o CEIDG z informacji zawartych w rejestrach publicznych dostępnych w formie elektronicznej w zakresie danych objętych wnioskiem o wpis[396]. Według drugiego stanowiska notariusz powinien uzyskać *de lege ferenda* możliwość otrzymania (po spisaniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego) odpowiednich danych bezpośrednio z Krajowego Rejestru Karnego, aczkolwiek wydaje się, że postulat ten nie znajduje aprobaty wśród przedstawicieli praktyki notarialnej[397]. W doktrynie wyrażono pogląd, że jest to już dopuszczalne *de lege lata* (na podstawie art. 95da p.n. w zw. z art. 95zj p.n.)[398], jednakże wydaje się, że prawodawca powinien w celu rozstrzygnięcia wszelkich wątpliwości wskazać to wprost w przepisie[399]. Jako ewentualną alternatywę wskazuje się podążenie praktyki notarialnej w kierunku żądania przedłożenia do protokołu powołania zaświadczenia osoby powołanej o jej niekaralności, choć stawiałoby to pod znakiem zapytania celowość odbierania wyżej wskazanego oświadczenia[400]. *De lege lata* notariusz obligatoryjnie odbiera od powołanego jedynie oświadczenie. Jeżeli wydany został zakaz na podstawie art. 8 ust. 2 u.z.s., notariusz ocenia czy pokrywa się on z działalnością wykonywaną przez przedsiębiorcę bądź czy obejmuje zarząd majątkiem[401]. W literaturze wykluczono przy tym ze względu na rygor

Zaledwie 30,8% uczestników ankiety nr 1 opowiedziało się za dopuszczalnością złożenia wskazanego oświadczenia z zastrzeżeniem terminu początkowego, natomiast pozostali wyrazili odmienny pogląd.

[396] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 358.

[397] Wśród uczestników ankiety nr 1 na pytanie „Czy Pana(-i) zdaniem notariusz przy odbieraniu oświadczenia osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego zarówno do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i w odrębnym akcie notarialnym o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym powinien mieć *de lege ferenda* możliwość uzyskania odpowiednich danych bezpośrednio z Krajowego Rejestru Karnego?" 53,8% badanych opowiedziało się przeciwko takiej możliwości. 38,5% respondentów stwierdziło, że notariusz powinien mieć możliwość uzyskania odpowiednich danych z KRK, natomiast 7,7% nie miało zdania w tym zakresie. Podobne stanowisko zajęli respondenci ankiety nr 2, wśród których 50% opowiedziało się przeciwko takiej możliwości, 21,4% poparło wskazany postulat *de lege ferenda*, a pozostali nie mieli zdani zdania na ten temat. Prawdopodobnie wskazane stanowisko wynika z obawy notariuszy przez nakładaniem na nich kolejnych obowiązków, co wprost wskazał jeden z uczestników ankiety nr 1.

[398] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 189.

[399] Warto przy tym wskazać, iż wśród osób wypełniających ankietę nr 1 i 2 panuje raczej zgodność, co do pontecjalnego żądania okazania względnie przedłożenia zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności przy składaniu przez osobę powoływaną na zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 u.z.s. Odpowiednio 84,6% uczetników ankiety nr 1 i 100% respondentów ankiety nr 2 nie żądała bądź nie żądałaby okazania ani przedłożenia do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zaświadczenia z KRK o niekaralności. Jedynie 15,4% respondentów ankiety nr 1 miała odmienne zdanie.

[400] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 189.

[401] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 18.

odpowiedzialności karnej możliwość złożenia wskazanych oświadczeń przez pełnomocnika[402].

Obligatoryjnymi elementami protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego są również inne dane wymagane do zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG (art. 95zc § 1 pkt 6 p.n.). Wskazany przepis nie wskazuje wprost, o jakie dane chodzi, stąd konieczne jest uprzednie zapoznanie się ze ścieżką procedury rejestracji w systemie[403]. Ze względu na wymagania systemu CEIDG będą to następujące dane identyfikacyjne dotyczące przedsiębiorcy: nazwisko i imię, firma, nr PESEL, NIP lub REGON, data śmierci. W odniesieniu natomiast do zarządcy sukcesyjnego konieczne jest wyszczególnienie: nazwiska, imienia, imion rodziców, obywatelstwa, daty urodzenia, adresu do doręczeń, adresu e-mail, telefon, adresu strony internetowej oraz opcjonalnie numeru PESEL lub NIP[404]. W przypadku skorzystania z „Rejestru Notarialnego" dodatkowo należy wskazać imię, nazwisko oraz siedzibę sporządzającego dokument notariusza, nr Repertorium A i datę sporządzenia. W zakresie danych przedsiębiorcy będzie to także jego siedziba, natomiast zarządca sukcesyjny powinien podać również obywatelstwo[405].

Ostatnim obligatoryjnym elementem treści protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego jest wzmianka o pouczeniu przez notariusza o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń (art. 95zc § 1 pkt 7 p.n.). Element ten koresponduje z wynikającym z art. 95zb p.n. obowiązkiem pouczenia przez notariusza osób biorących udział w spisywaniu protokołu o obowiązku ujawnienia wszelkich okoliczności objętych treścią protokołu oraz odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń. Zamieszczona w treści protokołu wzmianka może w swej treści odwoływać się do art. 233 k.k.[406]. Badania przeprowadzone wśród przedstawicieli praktyki notarialnej pokazują, że właśnie ww. przepis jest najczęśniej wskazywanym przepisem w pouczeniu o odpowiedzialności karnej[407]. Artykuł 95zc § 1 pkt 7 p.n. nie wymaga natomiast, aby osoby

[402] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 19; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1430; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 54; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31. Wśród przedstawicieli praktyki notarialnej zdania są natomiast podzielone. 53,8% uczestników ankiety nr 1 opowiedziało się przeciwko możliwości składania wskazanych oświadczeń przez pełnomocnika, natomiast 46,2% badanych dopuszcza taką możliwość.

[403] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 10.1.

[404] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 10.2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...,* t. 20; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 159.

[405] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 10.4, 10.6; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1432.

[406] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 63.

[407] Wśród uczestników ankiety nr 1 na pytanie „Jakie przepisy wskazałby(-łaby) Pan(i) w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego w pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)?" 76,9% ankietowanych wybrało art. 233 k.k. 23,1% biorących udział

biorące udział w spisywaniu protokołu składały oświadczenia o tym, że zostały poinformowane przez notariusza o stosownych przepisach[408], tym samym wzmianka zastępuje ich oświadczenia. W doktrynie wskazuje się, że pomimo umieszczenia w art. 95zc § 1 p.n. pouczenia dopiero w ostatnim punkcie, notariusz, zachowując chronologię w dokumentowaniu czynności, powinien zamieścić tę wzmiankę na początku protokołu, tj. przed właściwymi oświadczeniami stron[409]. Wydaje się, że pogląd ten znajduje aprobatę w praktyce[410]. Umieszczenie wskazanej wzmianki warunkuje odpowiedzialność karną stawających zgodnie z art. 233 § 2 k.k.[411]

W doktrynie wskazuje się, że art. 95zc § 1 p.n. zawiera jedynie minimalną treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[412]. Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego może zatem zawierać dodatkowe elementy, choćby wskazane wcześniej oświadczenia czy informacje. Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego, podobnie jak akt powołania, nie wymienia natomiast składników przedsiębiorstwa w spadku[413]. Notariusz zasadniczo nie bada bowiem, czy spadkodawca prowadził działalność z wykorzystaniem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.[414] Nie ma on również podstaw do weryfikacji statusu przedsiębiorstwa w spadku ani w aspekcie przedmiotowym, ani funkcjonalnym. Wiążący charakter w tym zakresie ma wyłącznie wpis przedsiębiorcy do CEIDG[415]. Notariusz zobowiązany jest natomiast do zweryfikowania, czy zachowany został termin określony

w badaniu wskazało na art. 95zc § 1 pkt 7 p.n. Tyle samo badanych odpowiedziało, że nie wskazywaliby treści przepisu a jedynie pouczyli o odpowiedzialności karnej. Zdaniem 15,4% respondentów najodpowiedniejszy byłby art. 12 u.z.s. Warto przy tym wskazać, że w zadanym pytaniu istniała oprócz wyboru wariantu odpowiedzi również możliwość samodzielnego wskazania przepisu. Na ten krok zdecydowało się 7,7% uczestników wymieniając art. 272 k.k.

[408] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 63.

[409] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zb p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zb p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 6.

[410] Wśród respondentów ankiety nr 1 i ankiety nr 2 odpowiednio 100% oraz 92,9% odpowiedziała, że wzmiankę o pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń zamieściła bądź zamieściłaby na początku protokołu, tj. przed właściwymi oświadczeniami stron. Jedynie 7,1% uczestników ankiety nr 2 wskazało, że wzmianka taka w spisanym przez nich protokole znalałaby się pod koniec protokołu tzn. po oświadczeniach stron (zgodnie z kolejnością wskazaną w art. 95zc § 1 Prawa o notariacie).

[411] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 21.

[412] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 12; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 12; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 23. Wskazany pogląd aprobowany jest również przez większość przedstawicieli praktyki. Zgodnie z wynikami ankiety nr 1 84,6% badanych wskazało, że ich zdaniem treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zc. § 1 p.n.

[413] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 29; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1428. Aprobująco do wskazanego stanowiska także: W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 8.

[414] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 29.

[415] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.

przez ustawodawcę jako czas, w którym dopuszczalne jest powołanie zarządcy sukcesyjnego[416].

Protokół powołania zarządcy sukcesyjnego oprócz wyszczególnionych powyżej elementów treści powinien zawierać również załączniki, które wskazuje art. 95zc § 2 p.n. Zgodnie ze wskazanym przepisem notariusz załącza do protokołu odpis aktu zgonu spadkodawcy w przypadku powoływania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku, natomiast po potwierdzeniu praw do spadku będzie to odpowiednio odpis prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo wypis zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia, albo europejskiego poświadczenia spadkowego. Literalna wykładnia wskazanego przepisu nakazywałaby dołączyć odpis aktu zgonu spadkodawcy także wtedy, gdy następuje kolejne powołanie zarządcy sukcesyjnego. W doktrynie wskazuje się jednak, że z perspektywy pragmatycznej wystarczające powinno być powołanie się na akt zgonu załączony do wcześniejszego protokołu[417]. Właściwy będzie przy tym odpis skrócony, chyba że w okolicznościach konkretnego przypadku dla wykazania określonych danych wskazane będzie przedłożenie przez strony odpisu zupełnego[418]. Po potwierdzeniu praw do spadku nie jest natomiast konieczne dołączanie odpisu aktu zgonu, gdyż stosowny dokument wystarczająco uwiarygadnia śmierć przedsiębiorcy[419]. Ponadto, jeżeli oświadczenia osób wyrażających zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego albo oświadczenia osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego zostały złożone wcześniej, należy dołączyć wypisy aktów notarialnych obejmujących wskazane oświadczenia. Określenie wskazanych dokumentów mianem załączników oznacza, że muszą one zostać przedłożone do aktu notarialnego i być przechowywane razem z nim[420]. W doktrynie wyrażono również pogląd, że wynikający z art. 95zc § 2 p.n. katalog załączników nie ma charakteru zamkniętego, a jedynie stanowi niezbędne minimum, tym samym notariusz może zażądać przedłożenia lub okazania dodatkowych dokumentów, choćby w celu rozwiania wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku albo rozstrzygnięcia, czy osoba powołująca zarządcę

[416] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 233; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 11.
[417] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 17; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 17.
[418] Wydaje się, że przedstawiciele praktyki również są zgodni co do tego, że wystarczający jako załącznik będzie odpis skrócony aktu zgonu. Wśród uczestników ankiety nr 1 wszyscy wskazali taki wariant odpowiedzi.
[419] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 18; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 18.
[420] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 15; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 15; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 12.

sukcesyjnego jest do tego uprawniona[421]. Mogą to być takie dokumenty jak: odpis aktu małżeństwa, odpis aktu stanu cywilnego potwierdzającego pokrewieństwo, odpis bądź wypis testamentu wraz z protokołem jego otwarcia i ogłoszenia, oświadczenie o przyjęciu spadku lub zapisu windykacyjnego, umowa nabycia udziału w przedsiębiorstwie w spadku[422]. Z przeprowadzonych badań praktyki wynika, że najczęściej dodatkowe załączniki stanowić będą: wypis postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego – jeżeli zostały sporządzone, oświadczenie o przyjęciu spadku lub zapisu windykacyjnego oraz odpis aktu małżeństwa, jeżeli zmarły przedsiębiorca pozostawał przed śmiercią w związku małżeńskim[423].

3.7.3. Akt powołania zarządcy sukcesyjnego

Drugim elementem dwustopniowej procedury powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy jest sporządzenie aktu powołania zarządcy sukcesyjnego[424]. Akt

[421] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 19; P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 19; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 23; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1433. Podobnie twierdzi: K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 65. Wydaje się, że pogląd ten znajduje aprobatę w praktyce notarialnej. Zdecydowana większość, bo aż 84,6% uczestników ankiety nr 1 wskazała, że wymieniony w art. 95zc § 2 p.n. katalog załączników protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ma charakter otwarty, tym samym notariusz może zażądać przedłożenia lub okazania dodatkowych dokumentów. Jedynie 15,4% respondentów uważało, że wskazany katalog jest katalogiem zamkniętym, w związku z tym do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego można dołączyć tylko wymienione w nim dokumenty.

[422] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31-33; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 12; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 23; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 154.

[423] Wśród uczestników ankiety nr 1 na pytanie „Przedłożenia bądź okazania jakich dodatkowo dokumentów wymagał(a) Pan(i) (jeżeli sporządzał(a) Pan(i) protokół/akt powołania zarządcy sukcesyjnego) albo wymagałby(-łaby) Pan(i) (jeżeli sporządzałby(-łaby) Pan(i) protokół/akt powołania zarządcy sukcesyjnego) poza dokumentami wymienionymi w art. 95zc § 2 Prawa o notariacie? (Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)" najwięcej respondentów, bo aż 84,6% wskazało na wypis postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego. 61,5% ankietowanych żądałoby przedłożenia bądź okazania oświadczenia o przyjęciu spadku lub zapisu windykacyjnego. Niewiele mniej, bo 53,8% uczestników ankiety wybrało natomiast umowę nabycia udziału w przedsiębiorstwie w spadku – jeżeli taka umowa została zawarta. Tyle samo respondentów żądałoby przedłożenia bądź okazania odpisu aktu małżeństwa, jeżeli zmarły przedsiębiorca pozostawał przed śmiercią w związku małżeńskim. Pozostałe warianty odpowiedzi zostały wybrane przez następujący odsetek badanych: odpis aktu stanu cywilnego potwierdzającego pokrewieństwo (46,2%), wypis bądź odpis testamentu – w przypadku dziedziczenia testamentowego (38,5%), protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu – w przypadku dziedziczenia teatamentowego (38,5%). 15,4% respondentów nie wymagałaby przedłożenia ani okazania żadnych dodatkowych dokumentów. Ze względu na różnorodność praktyki notarialnej część notariuszy żąda jedynie okazania wybranych dokumentów, inni wskazują na konieczność ich załączenia do protokołu.

[424] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 152. Przykładowe wzory aktów powołania zarządcy sukcesyjnego zawarto w: T. Kot [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 623-624, 626-627, 629-630, 632-633.

powołania zarządcy sukcesyjnego nie jest ani aktem notarialnym[425] ani protokołem[426], stąd też celem art. 95zd § 1 p.n. było wskazanie jego koniecznych elementów, które w przypadku aktów notarialnych wynikają z art. 92 p.n.[427]. W doktrynie wyrażono pogląd, że akt powołania jest szczególnym rodzajem aktu notarialnego[428], jednak nie zasługuje on na aprobatę, zatem błędne jest opatrywanie go tytułem „akt notarialny"[429]. Akt powołania stanowi odrębną czynność notarialną[430], która co należy podkreślić, nie obejmuje czynności prawnej, gdyż oświadczenie o powołaniu jest zawarte w protokole, stąd słusznie wskazano, że nazwa „akt powołania" jest w tym kontekście myląca[431]. Akt powołania należy uznać za akt urzędowy w rozumieniu art. 2 § 2 p.n. o charakterze legitymizującym zrealizowaną w poprzedzającym go protokole czynność powołania zarządcy sukcesyjnego[432]. Jego treść – w przeciwieństwie do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego – jest identyczna niezależnie od tego, czy jest on sporządzany przed czy po potwierdzeniu praw do spadku[433]. Enumeratywne wyliczenie obligatoryjnych informacji (elementów), jakie powinien zawierać akt powołania zarządcy sukcesyjnego określono w art. 95zd § 1 p.n.

W art. 95zd § 1 pkt 1 i 2 p.n. wskazane zostały pierwsze elementy treści aktu powołania zarządcy sukcesyjnego. Są nimi: dzień, miesiąc i rok oraz miejsce sporządzenia aktu, a także imię i nazwisko notariusza oraz siedziba jego kancelarii, a jeżeli akt sporządziła osoba wyznaczona do zastępstwa notariusza lub upoważniona do dokonywania czynności notarialnych – ponadto imię i nazwisko tej osoby.

---

[425] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 73; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 1; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 1; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1434; T. Kot, *Protokół powołania zarządcy...* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 607; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 187.

[426] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 187.

[427] P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 1.

[428] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 52.

[429] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1. Wśród osób biorących udział w ankiecie nr 1 i ankiecie nr 2 odpowiednio 46,2% oraz 64,3% badanych stwierdziło, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego stanowi odrębną czynność notarialną, która nie jest ani aktem notarialnym ani protokołem. Odpowiednio 38,5% oraz 7,1% respondentów uznało akt powołania zarządcy sukcesyjnego za szczególnego rodzaju akt notarialny. Natomiast odpowiednio zdaniem 15,4% i 28,6% ankietowanych akt powołania zarządcy sukcesyjnego stanowi akt notarialny.

[430] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 20.

[431] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 183.

[432] P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 12; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 12; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 162.

[433] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1.

Kolejny element treści aktu powołania zarządcy sukcesyjnego stanowią dane służące dokładnej identyfikacji zmarłego przedsiębiorcy[434], po którym pozostałe przedsiębiorstwo stanowić ma przedmiot zarządu sprawowanego przez powoływanego zarządcę sukcesyjnego. Są to zgodnie z art. 95zd § 1 pkt 3 p.n.: imię i nazwisko spadkodawcy, jego firma oraz miejsce wykonywania działalności gospodarczej wpisane do CEIDG i numer NIP.

Następnie w akcie powołania należy zamieścić imię i nazwisko oraz imiona rodziców osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego, a także jej numer PESEL, jeżeli został nadany, a także informację o wysokości przysługującego tej osobie udziału w przedsiębiorstwie w spadku (art. 95zd § 1 pkt 4 p.n.). Akt powołania musi również zawierać, analogiczne do wskazanych wyżej dane osób, które wyraziły zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego (art. 95zd § 1 pkt 5 p.n.). Ustawodawca nakazuje tym samym nie tylko ustalenie kręgu osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego, ale także obliguje do weryfikacji ich tożsamości w sposób niebudzący wątpliwości na podstawie numeru PESEL[435]. Tym samym słusznie usunięto nieścisłość dotyczącą braku obowiązku wskazywania wysokości udziału w przedsiębiorstwie w spadku przysługującego osobie powołującej. W pierwotnej wersji bowiem, na co słusznie wskazywano w doktrynie, ustawodawca przeoczył tę kwestię[436]. Wśród danych identyfikujących osoby wyrażające zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego jest numer PESEL, co w istocie nie budzi wątpliwości[437], jednakże w sytuacji, gdy żądaniem dokonania czynności notarialnej objęte jest wyłącznie sporządzenie aktu powołania zarządu sukcesyjnego na podstawie przedłożonego do niego wypisu protokołu, istotne znaczenie z punktu widzenia obrotu prawnego może mieć fakt, iż prawodawca nie nakłada obowiązku zamieszczenia w treści protokołu numeru PESEL osoby wyrażającej zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego[438]. Wydaje się jednak, że wskazana niespójność nie jest problematyczna, gdyż na gruncie praktyki sporządzania aktów notarialnych powszechnym jest uwidacznianie w treści aktów notarialnych także numerów PESEL stron, pomimo braku takowego obowiązku wynikającego z art. 92 § 1 p.n.[439]. Artykuł 95zd § 1 pkt 4 i 5 p.n. nakładają także obowiązek wskazania przez wymienione w nim osoby wysokości przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie w spadku. W przypadku przyjęcia, że zarządca sukcesyjny może zostać

[434] *Tamże*, t. 2.
[435] R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...*, s. 60-61.
[436] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 38.
[437] R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...*, s. 61.
[438] *Tamże*.
[439] P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 2.1.

powołany, także w sytuacji zaistnienia wątpliwości co do wielkości udziałów poszczególnych uczestników, wyrażono w doktrynie pogląd o konieczności określenia udziałów w przedsiębiorstwie w spadku alternatywnie, z ogólnym zaznaczeniem – za protokołem powołania zarządcy – podstawy tego tkwiącej w istniejącej niejasności co do ostatecznego układu udziałów w przedsiębiorstwie[440].

Kolejną osobą wskazaną w akcie powołania powinien być sam zarządca sukcesyjny. Zgodnie z art. 95zd § 1 pkt 6 p.n. wskazania tego należy dokonać poprzez podanie jego imienia i nazwiska, imion jego rodziców, numeru PESEL, jeżeli został nadany, albo daty urodzenia osoby nieposiadającej numeru PESEL, oraz adresu do doręczeń.

Po oznaczeniu osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego, a także osób wyrażających zgodę na powołanie oraz samego zarządcy sukcesyjnego notariusz musi w treści aktu powołania zarządcy zamieścić na podstawie art. 95zd § 1 pkt 7 p.n. powołanie uprzednio spisanego protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego. Sam przepis nie określa wprost sposobu tego powołania, stąd w doktrynie postuluje się, aby następowało to przez wskazanie na datę i miejscowość spisania protokołu, imię i nazwisko spisującego go notariusza oraz nr Repertorium A aktu notarialnego obejmującego protokół[441].

Najwięcej kontrowersji i wątpliwości w piśmiennictwie budzi obowiązek zamieszczenia w akcie powołania adnotacji o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, o czym stanowi art. 95zd § 1 pkt 8 p.n. Biorąc pod uwagę literalne brzmienie wskazanego przepisu, należałoby przyjąć, że adnotacja powinna zostać zamieszczona w akcie przed jego podpisaniem przez notariusza[442]. Tego rodzaju wykładnię należy jednak odrzucić. Niepodpisany akt notarialny nie wywołuje bowiem skutków prawnych[443], a tylko

---

[440] *Tamże*, t. 3.2.

[441] P. Bender, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 4; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 162. W: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2 wskazano, że notariusz powinien przywołać datę, miejsce oraz Repertorium A protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego. Wśród respondentów ankiety nr 1 na pytanie „Jakie dane dotyczące protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zamieścił(a) zamieściłby(-łaby) Pan(i) w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego powołując się na wskazany protokół (w jaki sposób powołał(a) powołałby(-łaby) Pan(i) protokół powołania zarządcy sukcesyjnego w akcie? Można zaznaczyć więcej niż jeden wariant)" wszyscy badani wskazali, że powołaliby się na numer Repertorium A aktu notarialnego obejmującego protokół. Niemal wszyscy, bo aż 92,3% ankietowanych zamieściłaby dodatkowo imię i nazwisko notariusza spisującego protokół oraz datę jego spisania. Zdaniem 76,9% respondentów należałoby dodatkowo wskazać również informację o miejscu spisania protokołu. 69,2% wypełniających ankietę wpisałoby również informację o tym, kto zgodnie z treścią protokołu został powołany na zarządcę sukcesyjnego.

[442] T. Kot, *Akt powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 1 ZarzSukcU* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 624. Trafność wskazanego wniosku wskazano w: P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 6; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 6.

[443] T. Kot, *Akt powołania zarządcy…* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 624.

on może stanowić podstawę dokonania przez notariusza zgłoszenia do CEIDG[444]. Gdyby natomiast przyjąć, że z aktem powołania zarządcy sukcesyjnego mamy do czynienia dopiero z chwilą uczynienia adnotacji, wówczas notariusz nie mógłby nigdy dokonać zgłoszenia do CEIDG, gdyż czyni to na podstawie aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, a czynność byłaby w trakcie dokonywania. Sytuacja taka powodowałaby błędne koło bez możliwości znalezienia satysfakcjonującego rozwiązania[445]. Aprobatę w doktrynie znajduje natomiast inny, słuszny pogląd, zgodnie z którym akt powołania – z wyjątkiem dokonanej adnotacji – powinien zostać podpisany przez notariusza, a następnie notariusz powinien na jego podstawie dokonać wymaganego zgłoszenia do CEIDG. Po dokonaniu wskazanego zgłoszenia notariusz powinien zamieścić w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego adnotację o zgłoszeniu do CEIDG, które – co należy podkreślić – ma znaczenie jedynie porządkowo-informacyjne[446] i wskazaną adnotację podpisać[447] oraz opatrzyć datą, z uwagi na potrzebę udokumentowania tego, kto i kiedy ją zamieścił[448]. Dodatkowo wydaje się, że wyszczególniono również postulat, aby w akcie powołania notariusz zamieścił także wzmiankę przed dokonaniem zgłoszenia do CEIDG o chęci dokonania tego[449]. W miarę możliwości zgłoszenie do CEIDG powinno zostać dokonane niezwłocznie po podpisaniu aktu powołania. Pożądane jest bowiem wydawanie wypisów aktu powołania opatrzonych

---

[444] P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 7; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 7. Wskazany pogląd został poparty w: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3.

[445] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 74.

[446] Rozwiązanie takie zaproponował: K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 74. Rozwiązanie to zostało poparte w: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 163; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1434.

[447] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 51.

[448] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 3; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 163.

[449] Tak wskazano w: P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8.1; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 8.1 powołując się na: T. Kot, *Akt powołania zarządcy...* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 624. Wśród respondentów ankiety nr 1 najwięcej bo 53,8% badanych sporządziła/sporządziłaby akt powołania zarządcy sukcesyjnego bez adnotacji o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie dokonała/dokonałaby zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Po dokonaniu wskazanego zgłoszenia zamieściła/zamieściłaby w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego adnotację o dokonaniu zgłoszenia do CEIDG. 23,1% ankietowanych dodatkowo zamieściła/zamieściłaby w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego wzmiankę o chęci dokonania zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Natomiast 15,4% respondentów najpierw dokonała/dokonałaby zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie sporządziła/sporządziłaby akt powołania zarządcy sukcesyjnego zawierający adnotację o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Dodatkowo warto nadmienić, że 7,7% badanych nie wybrało żadnego z ww. wariantów, ale wskazało że najpierw przygotowaliby i przeczytali projekt takiego aktu, a następnie dokonali zgłoszenia do ewidencji, po czym sporządziliby akt powołania zarządcy sukcesyjnego. Na analogiczne pytanie uczestnicy ankiety nr 2 odpowiadali podobnie. Pierwszy z ww. wariantów wybrało 64,3% osób. Za drugim wariantem opowiedziało się 7,7% ankietowanych, zaś 14,3% notariuszy jest zwolennikami wariantu nr 3. Podobnie jak w poprzedniej ankiecie i w tej pojawiły się także odrębne poglądy. Zdaniem 7,1% notariuszy po sporządzeniu aktu nie ma możliwości umieszczenia na nim wzmianki. Wskazane osoby decydują się zatem jedynie na dodanie wydruku zgłoszenia.

adnotacją o dokonanym zgłoszeniu do CEIDG[450]. Można także, co jest praktykowane w przypadku sporządzania testamentu, aktu poświadczenia dziedziczenia, czy rejestracji spółki do KRS wydać wraz z wypisem ww. aktu wydruk potwierdzający dokonanie zgłoszenia.

Ostatnim elementem aktu powołania jest podpis notariusza. Podpisy stron nie są wymagane dla ważności tego aktu, gdyż jest on czynnością, którą notariusz dokonuje samodzielnie, bez udziału stron protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, w szczególności osoby, która złożyła oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego, czy też wyraziła na takie powołanie zgodę[451].

Akt powołania zarządcy sukcesyjnego legitymizuje czynność powołania zarządcy sukcesyjnego. Stanowi on dokument potwierdzający uprawnienia zarządcy sukcesyjnego, w związku z czym sam zarządca nie musi legitymować się aktem jego powołania przy każdej czynności, gdyż informacje o sprawowaniu funkcji zarządcy sukcesyjnego przez daną osobę znajdują się w ewidencji[452]. Dopóki notariusz nie sporządzi wskazanego aktu, czynność prawna nie wywołuje skutków prawnych[453], sporządzenie tego aktu ma zatem charakter kreującego zwieńczenia czynności powołania zarządcy sukcesyjnego[454]. Nie zasługuje zatem na aprobatę pogląd o wywieraniu przez akt powołania jedynie skutku zaświadczającego, którego wydanie osobom uprawnionym w postaci wypisu może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu[455]. Nie należy zgodzić się również z poglądem, iż po wydaniu aktu powołania, a przed dokonaniem wpisu do CEIDG dokument ten nie zaświadcza o rzeczywistym stanie[456]. Powołania zarządcy sukcesyjnego nie należy bowiem utożsamiać z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego. Wbrew wyrażonemu poglądowi akt powołania zarządcy sukcesyjnego wywołuje bezpośredni skutek w postaci powołania zarządcy sukcesyjnego. Z jego treści wynika również że powołanie to zostało zgłoszone do ewidencji, natomiast do ustanowienia zarządu sukcesyjnego i uzyskania przez zarządcę uprawnienia do pełnienia funkcji dojdzie dopiero wraz z momentem dokonania wpisu do

[450] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 3; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 163.
[451] Por. K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 73; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 39; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 5; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1434; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 5; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 5.
[452] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 164; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 256.
[453] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4.
[454] P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 10; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 10.
[455] Taki pogląd wyrażono w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 330.
[456] *Tamże.*

CEIDG. Wydanie aktu powołania zarządcy stanowi wyraz uznania przez notariusza prawidłowości i skuteczności zrealizowanej z udziałem zainteresowanych procedury[457]. Notariusz tym samym potwierdza wynik dokonanej przez siebie oceny oświadczeń stron zawartych w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego, a tym samym rozstrzyga o kręgu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, oraz o wysokości przysługujących im udziałów, oraz weryfikuje czy zgoda została wyrażona przez wymaganą przez przepisy u.z.s. większość[458]. Rozwiązanie to pozwala spojrzeć na inną niż dotychczas naturę czynności notarialnej w jej ujęciu decyzyjnym, np. żeby sporządzić akt powołania zarządcy sukcesyjnego, konieczne jest dokonanie uprzednich czynności, które pozwolą sfinalizować jego sprawczość[459].

Sporządzenie aktu powołania jest o tyle powiązane z protokołem powołania, iż w przypadku wadliwości przesądzającej o nieważności objętego protokołem powołania zarządcy sukcesyjnego również sporządzony w rezultacie akt powołania zarządcy sukcesyjnego należy uznać za wadliwy[460]. W literaturze oraz wśród przedstawicieli praktyki pewne spory wydaje się budzić kwestia dopuszczalności spisania protokołu i sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez różnych notariuszy[461]. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzony wyłącznie przez notariusza, który spisał protokół[462]. Wynika to z treści art. 95zc § 1 p.n., który wskazuje, że treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego obejmuje swym zakresem żądanie sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego[463]. Na aprobatę zasługuje jednak drugie stanowisko zgodnie, z którym spisać protokół i sporządzić akt powołania mogą dwaj różni

[457] P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 13; P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 13.
[458] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 183.
[459] A. Oleszko, *Recenzja...*, s. 89.
[460] P. Bender, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 3; P. Bender, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 3.
[461] Zgodnie z wynikami ankiety nr 1 na pytanie: „Jaki jest Pana(-i) pogląd dotyczący dopuszczalności spisania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego i sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez różnych notariuszy?" 46,2% udzielających odpowiedź opowiedziało się za dopuszczalnością sporządzania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego i aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez różnych notariuszy w każdym przypadku. 38,5% ankietowanych wskazało, że obie powyższe czynności notarialne musi sporządzić ten sam notariusz. 15,4% badanych opowiedziało się natomiast za dopuszczalnością sporządzenia protokołu i aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez różnych notariuszy tylko w nagłych sytuacjach losowych np. śmierć notariusza bądź niemożność sporządzenia przez niego aktu powołania zarządcy sukcesyjnego po spisaniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego. Wyniki ankiety nr 2 w zakresie analogicznego pytania wydają się być zgoła inne. 50% badanych opowiedziało się bowiem za dopuszczalnością sporządzenia protokołu i aktu powołania zarządcy sukcesyjnego wyłącznie przez tego samego notariusza. Zaledwie 14,3% ankietowanych dopuszczało możliwość dokonania powyższych czynności notarialnych przez różnych notariuszy, natomiast 35,7% notariuszy wskazało, że wskazane czynności mogą być sporządzane przez różnych notariuszy tylko w wypadkach losowych.
[462] D. Celiński, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95za p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 2; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 161.
[463] P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 17.

notariusze. Jak słusznie wskazano w literaturze, ustawodawca nie wprowadził regulacji, która wymagałaby, aby musiał to zrobić ten sam notariusz[464]. Powołanie zarządcy sukcesyjnego nie jest bowiem przez prawodawcę uznawane za jedną złożoną czynność notarialną, która powinna mieć miejsce przed tym samym notariuszem[465]. Stan taki nie będzie jednak sprzyjał bezpieczeństwu obrotu przede wszystkim w aspekcie powołania zarządcy sukcesyjnego. Prawodawca nie określił również, w jakim terminie od spisania protokołu powołania ma zostać sporządzony akt powołania, choć biorąc pod uwagę wymóg należytej staranności notariusza, powinno to nastąpić bez zbędnej zwłoki[466]. W praktyce regułę stanowi sporządzanie aktu powołania bezpośrednio po spisaniu stosownego protokołu[467].

3.8. Dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego

Ustanowienie zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy następuje dopiero wraz z dokonaniem wpisu zarządcy do CEIDG i dopiero od tego momentu na podstawie art. 12 ust. 11 u.z.s. zarządca sukcesyjny zaczyna pełnić swoją funkcję[468]. Wpis ten ma zatem charakter konstytutywny[469], czyli determinuje on skuteczne ustanowienie zarządu sukcesyjnego[470]. Obowiązek zgłoszenia co CEIDG faktu powołania zarządcy sukcesyjnego spoczywa na notariuszu, który powinien dokonać tego niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu powołania zarządcy sukcesyjnego (art. 12 ust. 9 u.z.s.). Zgłoszenia tego można dokonać dopiero po powołaniu zarządcy sukcesyjnego i wyrażeniu

[464] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 371; R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...*, s. 61.
[465] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 67 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 18; R. Wrzecionek, *O udziale notariusza...*, s. 61-62.
[466] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 183.
[467] P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 14.1.
[468] Tak również: wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, XVII Wydział Gospodarczy z dnia 17 lipca 2025 r., sygn. XVII GC 1233/25, niepubl.
[469] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 44-45; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 7; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 37; D. Celiński, Czynności notarialne..., s. 39; T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 52; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 32; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 53; K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 372. Wydaje się, że takie samo stanowisko zawarto w: A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 216, aczkolwiek autor nie wskazuje, czy swój pogląd nt. konstytutywnego charakteru wpisu odnosi do ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez samego przedsiębiorcę, czy też przez jego następców prawnych.
[470] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 18. Należy przy tym podkreślić, że autorka wskazała, że wpis do CEIDG determinuje nie skuteczne ustanowienie zarządu sukcesyjnego, a skuteczne powołanie zarządcy sukcesyjnego, jednakże wydaje się, jest to jedynie nieścisłość terminologiczna i chodziło jej o ustanowienie zarządu sukcesyjnego.

przez niego zgody na pełnienie funkcji[471]. Notariusz zobowiązany jest zgłosić wskazaną informację nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego (art. 23 ust. 4 pkt 1 ustawy o CEIDG). Najlepiej jednak, aby notariusz dokonał tego bezpośrednio po sporządzeniu tego aktu[472]. W praktyce jednak może dojść do sytuacji, w której wpis zostanie ze względu na dni wolne od pracy dokonany dopiero po upływie kilku dni kalendarzowych[473]. Wątpliwości może rodzić interpretacja terminu „dzień roboczy", gdyż w prawie zdefiniowano jedynie dzień wolny od pracy[474]. Wydaje się, że biorąc pod uwagę także kluczowe w ww. przypadku regulacje prawne zawarte w p.n. należy uznać, że dniem roboczym może być również sobota[475], chociaż z reguły będą to dni od poniedziałku do piątku[476]. Spoczywający na notariuszu obowiązek niezwłocznego zgłoszenia faktu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG stanowi gwarancję tego, iż zarząd sukcesyjny zostanie ustanowiony w pierwszym możliwym terminie[477]. Notariusz dokonuje zgłoszenia do ewidencji za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej CEIDG lub innego zintegrowanego z CEIDG systemu teleinformatycznego (art. 23 ust. 4 pkt 1 ustawy o CEIDG). Rolę takiego zintegrowanego systemu pełni system „Rejestry Notarialne" prowadzony przez Krajową Radę Notarialną. Wykonanie przez notariusza obowiązku związanego ze zgłoszeniem do CEIDG powołania zarządcy sukcesyjnego należy zatem uznać za czynność notarialną związaną z zarządem sukcesyjnym[478].

Wydaje się, że biorąc pod uwagę dyspozycję art. 12 ust. 9 u.z.s., art. 95zc § 1 p.n. oraz art. 23 ust. 4 pkt 1 ustawy o CEIDG zachodzi pewna nieścisłość, co do obowiązku notariusza związanego ze zgłoszeniem do ewidencji. Artykuł 12 ust. 9 u.z.s. stanowi

---

[471] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 24; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 33.

[472] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 111-118.

[473] Na przykład gdyby powołanie zarządcy sukcesyjnego zostało dokonane w sobotę 23 grudnia, to jeżeli notariusz nie zdąży zgłosić tego faktu co CEIDG tego samego dnia, to będzie on zobowiązany dokonać tego dopiero 27 grudnia. Podobna sytuacja będzie miała miejsce, jeżeli do powołania zarządcy sukcesyjnego dojdzie w piątek 30 kwietnia. Wtedy notariusz w braku realizacji wskazanego obowiązku tego dnia, będzie zobowiązany dokonać tego dopiero 4 maja.

[474] Wyszczególnienie dni wolnych od pracy zawiera art. 1 ustawy z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (t.j. Dz. U. 2025, poz. 296), który stanowi, że dniami tymi są dni wskazane w pkt 1 oraz niedziele. Dniami wolnymi od pracy nie są natomiast soboty na co wyraźnie wskazywano w orzecznictwie. Zob. zwłaszcza: postanowienia SN: z dnia 4 czerwca 2019 r., sygn. IV KK 50/19, Legalis nr 1950333; z dnia 3 lutego 2012 r., sygn. I CZ 163/11, Legalis nr 478729; wyrok WSA w Kielcach z dnia 9 lipca 2009 r., sygn. II SA/Ke 296/09, Legalis nr 180252; wyrok NSA z dnia 16 lutego 2009 r., sygn. I OSK 388/08, Legalis nr 179999; postanowienie NSA z dnia 3 marca 2008 r., sygn. II OZ 182/08, Legalis nr 128226.

[475] M. Z. Król, *Komentarz do art. 20 p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1; P. Marquardt, *Komentarz do art. 20 p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 2.

[476] Wydaje się, że pogląd taki wyrażono w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 330, gdzie wskazano, że w przypadku sporządzenia aktu powołania w piątek notariusz dokona jego zgłoszenia do CEIDG dopiero w poniedziałek.

[477] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 29.

[478] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 7.

bowiem, że obowiązek ten notariusz powinien wykonać niezwłocznie nie później niż w następnym dniu roboczym po dniu powołania zarządcy sukcesyjnego. Zgodnie z art. 95zc § 1 p.n. oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego oraz oświadczenia o wyrażeniu zgody na powołanie określonej osoby zawarte są w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego. Natomiast art. 23 ust. 4 pkt 1 ustawy o CEIDG stanowi, że informację o powołaniu zarządcy sukcesyjnego notariusz zobowiązany jest zgłosić niezwłocznie, ale nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu nie spisania protokołu, a sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, który sporządza się na podstawie art. 95zd § 1 p.n. Oba wskazane dokumenty nie muszą jednak być sporządzone tego samego dnia[479]. Biorąc pod uwagę powyższe trafniejsze wydaje się zatem stanowisko wyrażone w doktrynie, że dniem powołania zarządcy sukcesyjnego będzie dzień sporządzenia na podstawie art. 95zd § 1 p.n. aktu powołania zarządcy sukcesyjnego[480], tym samym dopiero wraz z chwilą sporządzenia wskazanego aktu powstaje obowiązek notariusza zgłoszenia faktu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Odnotować jednak należy również pogląd zgodnie, z którym za chwilę powołania zarządcy sukcesyjnego uznaje się dzień spisania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[481]. Rozważania na ten temat zostaną podjęte dokładniej w dalszej części pracy. W literaturze wskazano również, że na gruncie u.z.s. sprzeczność polega na tym, że chwila powołania zarządcy sukcesyjnego może przypadać na dzień poprzedzający dzień powołania zarządcy sukcesyjnego, w związku z czym użyte na gruncie art. 12 ust. 4 u.z.s. pojęcie chwili powołania zarządcy sukcesyjnego należy rozumieć jako chwilę złożenia przez osobę uprawnioną oświadczenia o powołaniu[482]. Naruszenie wskazanego terminu na zgłoszenie informacji do CEIDG nie powoduje nieważności całej procedury, jednakże może wpłynąć na opóźnienie rozpoczęcia sprawowania zarządu sukcesyjnego przez powołaną osobę. Zgłoszenie przez notariusza faktu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG może również nastąpić po upływie terminów wskazanych w art. 12 ust. 10 u.z.s. albo art. 54 u.z.s. W doktrynie postuluje się również, aby uznać za dopuszczalne dokonanie zgłoszenia również przez innego notariusza, jeżeli notariusz, który miał pierwotnie zrealizować wskazany obowiązek, nie zrealizował tego np. ze względu na problemy techniczne czy śmierć. Zgłoszenia do CEIDG faktu powołania zarządcy

[479] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 183. Aprobatę dla wskazanego stanowiska wyrażono w: P. Bender, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 14.
[480] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 184; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 36.
[481] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 70; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31.
[482] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 184.

sukcesyjnego może oprócz notariusza dokonać również wyznaczony przez niego zastępca w trybie art. 21 § 1 lub 76a § 2 p.n.[483]

3.9. Terminy umożliwiające powołanie zarządcy sukcesyjnego

Procedura wskazana w art. 12 u.z.s. ma zastosowanie zarówno w przypadku pierwotnego, jak i następczego powołania zarządcy sukcesyjnego[484]. Z pierwotnym powołaniem zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy mamy do czynienia wtedy, gdy nie dochodzi do ustanowienia zarządu sukcesyjnego wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy, a następcy prawni zmarłego przedsiębiorcy powołują zarządcę sukcesyjnego po raz pierwszy. Następcze powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy obejmuje natomiast przypadki, gdy zarządca sukcesyjny przestaje pełnić funkcje, w przypadku z powodu śmierci, ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych, odwołania go przez przedsiębiorcę albo uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie, uniemożliwiającym pełnienie tej funkcji (art. 53 u.z.s.), a przedsiębiorca nie powołał zastępczego zarządcy sukcesyjnego. Terminy powołania zarządcy sukcesyjnego zostały zróżnicowane, w zależności od tego, czy zostaje on powołany pierwszy raz, czy też jest to powołanie następnej osoby do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego[485]. W przypadku pierwotnego powołania ustawodawca przewiduje co do zasady dwumiesięczny termin od dnia śmierci przedsiębiorcy (art. 12 ust. 10 u.z.s.). Podstawą jego ustalenia jest oznaczona w akcie zgonu data zgonu przedsiębiorcy[486]. Powołanie następcze musi nastąpić maksymalnie w terminie miesiąca od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG (art. 54 u.z.s.). Wskazane terminy są terminami zawitymi (prekluzyjnymi), czyli nieprzekraczalnymi, niepodlegającymi przywróceniu ani przedłużeniu – nawet z powodu jakichś szczególnych, losowych okoliczności[487]. Przepisy u.z.s. nie przewidują możliwości zawieszenia wskazanych terminów nawet w nadzwyczajnych sytuacjach np. powszechnego zawieszenia funkcjonowania kancelarii notarialnych ze względu na sytuację epidemiczną[488]. W doktrynie wyrażono jednak pogląd,

[483] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 114-118.
[484] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 233.
[485] W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 11; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 233-234.
[486] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 121.
[487] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 120; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 62; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 21; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 52; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 234; W. Trybka, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 11; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 363.
[488] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 120.2.

iż dwumiesięczny termin od dnia śmierci przedsiębiorcy uprawniający do powołania zarządcy sukcesyjnego ulega zawieszeniu bądź przerwaniu w przypadku wniesienia zażalenia na odmowę sporządzenia przez notariusza aktu powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 95ze p.n.[489] Po bezskutecznym upływie terminu dwumiesięcznego (powołanie pierwotne) bądź miesięcznego (powołanie następcze) nie będzie już możliwe powołanie zarządcy sukcesyjnego, a w konsekwencji ustanowienie zarządu sukcesyjnego[490]. Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, iż jeżeli w krótkim czasie po śmierci przedsiębiorcy zaistnieje konieczność powołania następczego zarządcy sukcesyjnego w przypadku zaprzestania pełnienia funkcji powołanego przez następców prawnych zarządcy sukcesyjnego, miesięczny termin od dnia jego wykreślenia z CEIDG może upłynąć jeszcze przed upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. Zastosowanie w takim przypadku będzie miał rzecz jasna art. 54 u.z.s. i wskazany w nim termin miesięczny[491]. We wskazanych wyżej terminach nie trzeba jednakże ustanawiać zarządu sukcesyjnego, a wystarczy jedynie powołać zarządcę sukcesyjnego[492], przez co należy rozumieć – według bardziej liberalnego stanowiska – spisanie protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego[493], a według bardziej rygorystycznego stanowiska – dopiero sporządzenie aktu powołania zarządcy sukcesyjnego[494]. Termin ten odnosi się zatem do oświadczenia osoby legitymowanej do powołania zarządcy sukcesyjnego[495]. Należy przy tym podkreślić, że zarówno pierwotne, jak i następcze powołanie zarządcy sukcesyjnego może nastąpić wyłącznie w czasie, w którym nie wygasł zarząd sukcesyjny[496].

Ze względu na pewne różnice związane z procedurą pierwotnego i następczego powołania zarządcy sukcesyjnego warto w tym kontekście rozważyć, czy do jego powołania dochodzi już z momentem spisania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, czy dopiero sporządzenia aktu jego powołania. W pierwszym z ww. przypadków za przyjęciem, iż jest to chwila spisania protokołu przemawia fakt, iż w zasadzie nie spowodowałoby to żadnych negatywnych konsekwencji dla przedsiębiorstwa w spadku ani nie naruszałoby

[489] W. Trybka, *Komentarz do art. 95ze p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95ze p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95ze p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 5. Przyczyny odmowy sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego zostały wymienione w: K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 168-169.
[490] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 21.
[491] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 54 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 12 oraz aprobująco: P. Bender, *Komentarz do art. 54 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13-13.2.
[492] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 889.
[493] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 70; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 31; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zc p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1.
[494] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 184.
[495] M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 889.
[496] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 234.

pewności obrotu, gdyż tak powołany zarządca sukcesyjny rozpoczyna pełnienie swojej funkcji dopiero wraz z chwilą dokonania wpisu do ewidencji. Ponadto dzięki temu zwiększone zostałyby szanse na ustanowienie zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, jeżeli z jakichś przyczyn dany notariusz nie byłby w stanie niezwłocznie sporządzić aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, dzięki czemu mógłby tego dokonać w późniejszym czasie ten sam bądź inny notariusz. Przepisy p.n. nie nakładają bowiem na notariusza obowiązku niezwłocznego sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, a jedynie wskazują, że jego sporządzenie poprzedzone jest spisaniem protokołu. W przypadku następczego powołania zarządcy sukcesyjnego ze względu na pewność obrotu tego rodzaju pogląd jest wykluczony. Jeżeli bowiem *de lege lata* przyjmujemy, że w braku odpowiedniego stosowania art. 12 ust. 11 u.z.s. taka osoba rozpoczyna pełnić funkcję zarządcy sukcesyjnego nie z chwilą jej wpisu do ewidencji, a już z momentem powołania to dopiero sporządzenie aktu powołania gwarantuje przeprowadzenie całej procedury. Wypis aktu powołania zarządcy sukcesyjnego zawiera bowiem m.in. adnotację o dokonaniu rejestracji w systemie teleinformatycznym, co umożliwia domniemanie, że dana osoba zostanie ujawniona w CEIDG jako zarządca sukcesyjny, nawet jeśli w danej chwili wpisany jest ktoś inny. *De lege lata* pomimo słuszności ww. argumentów należy biorąc pod uwagę regulację wskazującą na obowiązek zgłoszenia przez notariusza do CEIDG faktu powołania zarządcy sukcesyjnego oraz powiązanie tego obowiązku ze sporządzonym uprzednio aktem powołania zarządcy sukcesyjnego przyjąć, że zarówno w przypadku pierwotnego jak i następczego powołania zarządcy sukcesyjnego do jego powołania dochodzi wraz ze sporządzeniem aktu powołania zarządcy sukcesyjnego. *De lege ferenda* wydaje się, że prawodawca powinien rozstrzygnąć wskazany problem i wprost wskazać, że za moment powołania zarządcy sukcesyjnego uznaje się chwilę sporządzenia aktu jego powołania, niezależnie od tego, czy jest to powołanie pierwotne, czy następcze.

W ustawie przewidziano sytuacje, gdy uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego nie wygasa z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy (art. 12 ust. 10 zd. 2 u.z.s.). Dotyczy to przypadków, gdy akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon. Termin dwumiesięczny biegnie wtedy od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon. Regulacja ta wzbudza kontrowersje, gdyż oczekiwanie na wydanie postanowienia po przeprowadzonym postępowaniu sądowym może kolidować z celami ustawy ze względu na

zbyt długie utrzymywanie stanu niepewności[497]. W literaturze wskazuje się również, że prawodawca niesłusznie pominął w art. 12 ust. 10 u.z.s. postanowienie o uznaniu za zmarłego osoby zaginionej, wydane na podstawie art. 533 k.p.c.[498]. W doktrynie w związku z powyższym występują dwa rozbieżne stanowiska. Zgodnie z pierwszym poglądem art. 12 ust. 10 u.z.s. – pomimo niewyrażenia tego wprost w przepisie – znajduje zastosowanie także do sytuacji sądowego uznania za zmarłego[499]. W myśl przeciwstawnego stanowiska wyklucza się natomiast możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku uznania przedsiębiorcy za zmarłego ze względu na fakt, iż art. 12 ust. 10 u.z.s. nie wskazuje, kiedy uprawnienie do powołania zarządcy sukcesyjnego wygasa w razie uznania przedsiębiorcy za zmarłego[500]. W ustawie brakuje również zdecydowanego stanowiska co do możliwości ustanowienia zarządu sukcesyjnego w tym przypadku, gdyż z jednej strony art. 7 ust. 2 u.z.s. wyłącza możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy w przypadku oznaczenia chwili śmierci przedsiębiorcy w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, a z drugiej strony nie została wskazana inna chwila skuteczności ustanowienia zarządu sukcesyjnego[501]. D*e lege ferenda* prawodawca powinien rozstrzygnąć wątpliwość związaną z treścią art. 7 u.z.s., a ponadto powinien dodać do art. 12 ust. 10 u.z.s. uprawomocnienie postanowienia o uznaniu za zmarłego, gdyż wydaje się, że *de lege lata* wskazany przepis nie obejmuje swym zakresem tego rodzaju przypadku.

Krótki okres jaki ustawa pozostawia na powołanie zarządcy sukcesyjnego uzasadnia się koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu i praw osób trzecich, chociażby pracowników, partnerów biznesowych czy kontrahentów przedsiębiorcy[502]. Okres ten nie może być zbyt długi, gdyż jest to czas niepewności co do tego, czy nastąpi kontynuacja zatrudnienia, czy będą nadal wykonywane kontrakty handlowe oraz czy zostaną utrzymane w mocy decyzje związane z przedsiębiorstwem[503]. Ponadto rozwiązanie to ma na celu zmobilizowanie spadkobierców do relatywnie szybkiego powołania zarządcy sukcesyjnego, co może być uzasadnione troską ustawodawcy o zachowanie dotychczasowego poziomu majątku i jego nieuszczuplanie[504]. Ważne jest również, aby nie doszło do takiej degradacji przedsiębiorstwa, która pozbawiałaby racjonalności ustanowienie zarządu sukcesyjnego[505].

[497] *Tamże*, s. 239.
[498] *Tamże*.
[499] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 122.
[500] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 45.
[501] *Tamże*, s. 45.
[502] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 253; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 210.
[503] Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm...*, s. 24; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 29.
[504] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 253.
[505] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 34.

Cel w postaci umożliwienia kontynuacji przedsiębiorstwa może zostać osiągnięty tylko w przypadku sprawnego przejęcia bieżących spraw przez upoważnioną osobę, a zbytnie przedłużanie terminu do powołania zarządcy sukcesyjnego mogłoby zmniejszać szansę przetrwania przedsiębiorstwa w obrocie gospodarczym czy nawet spowodować zaprzestanie przez nie działalności[506]. Termin dwumiesięczny jest zatem swego rodzaju kompromisem między potrzebą ustalenia kręgu osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego oraz ich zorganizowania się i podjęcia stosownych rozstrzygnięć, a koniecznością zapewnienia płynnego funkcjonowania przedsiębiorstwa, w tym ochrony jego kontrahentów, konsumentów i pracowników[507]. W uzasadnieniu do projektu u.z.s. wskazano, iż termin ten wynika z tymczasowego charakteru zarządu sukcesyjnego oraz realizuje cel u.z.s., jakim jest uregulowanie tymczasowych zasad zarządu przedsiębiorstwem w spadku w czasie istnienia realnej szansy na stosunkowo płynną kontynuację bądź wznowienie działalności przedsiębiorstwa[508]. Wydaje się, że – choć nie można odmówić słuszności wskazanym argumentom – okres ten powinien jednak zostać wydłużony do 3 albo nawet do 6 miesięcy, gdyż termin dwumiesięczny uznaje się za zbyt krótki[509]. Procedura uregulowana w art. 12 u.z.s., jak wskazali projektodawcy, może mieć zastosowanie zwłaszcza w sytuacjach nadzwyczajnych np. nagłej śmierci przedsiębiorcy. Biorąc pod uwagę, że z dobrodziejstw u.z.s. korzystali będą spadkobiercy przedsiębiorstw rodzinnych, a nagła śmierć bliskiego członka rodziny stanowi nierzadko ogromne wyzwanie emocjonalne[510] połączone z obowiązkiem załatwienia szeregu innych formalności m.in. pogrzebowych czy spadkowych, należałoby dać uprawnionym odpowiednią ilość czasu na spokojne zastanowienie się nad losem pozostawionego przedsiębiorstwa, gdyż zwłaszcza dla rodzin zaskoczonych niespodziewanym odejściem właściciela przedsiębiorstwa największym wyzwaniem będzie decyzja, czy w ogóle podjąć się wznowienia przerwanej działalności gospodarczej, czy lepiej pogodzić się z jej likwidacją[511]. Jest to o tyle istotne, że ww. czynniki połączone z dużą presją czasu mogą doprowadzić do podjęcia przez spadkobierców zbyt pochopnej decyzji o zaprzestaniu kontynuowania działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy. Nie można również wykluczyć zaistnienia sporów między spadkobiercami. Słusznie zatem wskazuje się w doktrynie, że termin dwumiesięczny

[506] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 209.
[507] R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 25; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 36; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54.
[508] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 29, 65.
[509] A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 26; A. Kalicińska, *Prawa i obowiązki…* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019...*, s. 309.
[510] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 209.
[511] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 48

w praktyce będzie możliwy do zachowania jedynie w sytuacji zgodności spadkobierców[512], a sama regulacja stanowić może istotną przeszkodę w możliwości skorzystania z instytucji zarządu sukcesyjnego[513]. Ponadto w doktrynie wskazano również, że w przypadku zajścia okoliczności uniemożliwiających zachowanie dwumiesięcznego terminu (takich jak np. uprawomocnienie się postanowienia w przedmiocie odwołania wykonawcy testamentu po upływie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, czy konieczność uzyskania zgody sądu rodzinnego i opiekuńczego na złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku przez osobę niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych) powołanie zarządcy sukcesyjnego również będzie niemożliwe[514]. Niewykluczony przy tym jest również fakt, iż wielu przedsiębiorców oraz ich następców prawnych nie wie, że istnieje taka instytucja jak zarząd sukcesyjny. W przypadku wydłużenia terminu umożliwiającego ustanowienie zarządu sukcesyjnego do 6 miesięcy, niewykluczone, że dowiedzieliby się oni o możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego od notariusza przy przeprowadzaniu procedury notarialnego poświadczenia dziedziczenia. Biorąc pod uwagę fakt, iż przy przeprowadzaniu procedury notarialnego poświadczenia dziedziczenia wymagana jest zgodność spadkobierców można domniemywać, że osiągniętoby również konsensus w zakresie ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

3.10. Moment ustanowienia zarządu sukcesyjnego

Momentem ustanowienia zarządu sukcesyjnego, w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, jest chwila dokonania wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego. Jeżeli do ustanowienia zarządu sukcesyjnego doszło wraz z chwilą śmierci przedsiębiorcy, to nawet w przypadku późniejszej zmiany zarządcy sukcesyjnego, nie dochodzi ponownie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Raz ustanowiony zarząd sukcesyjny trwa bowiem aż do momentu jego wygaśnięcia, co nie zmienia faktu, iż chwilowo funkcja zarządcy sukcesyjnego może nie być obsadzona. To samo dotyczy ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy.

Odnosząc się do chwili dokonania wpisu zarządcy sukcesyjnego do CEIDG należy przyjąć, że jest to chwila zamieszczenia w rejestrze danych konkretnego zarządcy sukcesyjnego zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 18 ustawy o CEIDG, nie zaś informacji o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego, która podlega wpisowi do CEIDG na podstawie art. 5

[512] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 52.
[513] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 234.
[514] *Tamże*, s. 235-237.

ust. 2 pkt 20 ustawy o CEIDG, ani o oznaczenie firmy przedsiębiorcy słowami „w spadku", które również podlega wpisowi do CEIDG na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 2a ustawy o CEIDG. Wszystkie wskazane dane powinny zostać wpisane równocześnie, jednakże tylko od zamieszczenia w rejestrze danych konkretnego zarządcy sukcesyjnego uzależniona jest chwila ustanowienia zarządu sukcesyjnego, tym samym wydaje się słuszne wskazanie, że jeżeli z jakichś przyczyn dane wskazane w art. 5 ust. 2 pkt 18 ustawy o CEIDG nie zostaną zamieszczone, to nie dojdzie do ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a pozostałe wymienione wyżej dane, zwłaszcza dane o dacie ustanowienia zarządu sukcesyjnego, w przypadku ich wcześniejszego zamieszczania wymagać będą korekty[515]. Wydaje się, że celem takiego, a nie innego kształtu wskazanej regulacji była przede wszystkim chęć ochrony interesów osób trzecich, które powinny mieć możliwość dowiedzenia się, czy został ustanowiony zarząd sukcesyjny, a jeżeli tak, to kto piastuje wskazane stanowisko i tym samym kto uprawniony jest do załatwiania spraw związanych z przedsiębiorstwem zmarłego przedsiębiorcy. Możliwość taką zapewnia bowiem nie złożenie przed notariuszem oświadczeń wiodących do powołania zarządcy sukcesyjnego czy spisania protokołu bądź sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego, a wpis zarządcy sukcesyjnego do CEIDG[516].

Biorąc pod uwagę treść art. 7 ust. 1 pkt 2 u.z.s., problematyczna jest zwłaszcza jego korelacja z art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG. Na podstawie art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG dane i informacje wskazane w art. 5 ust. 1 pkt 2a, art. 5 ust. 2 pkt 18 oraz art. 5 ust. 2 pkt 20 ustawy o CEIDG są udostępniane w rejestrze niezwłocznie nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania do niej wpisu. Nie można przy tym wykluczyć, iż wskazane dane zostaną udostępnione z większym opóźnieniem np. w przypadku utrudnień w publicznym dostępie do treści ujawnionych w CEIDG spowodowanych atakiem hakerskim[517]. Na tle wskazanego problemu w doktrynie pojawiły się dwa stanowiska. Zgodnie z pierwszym z nich należy oprzeć się na wykładni literalnej art. 7 ust. 1 pkt 2 u.z.s. ze względu na brak podstaw do odstąpienia od niej, nawet jeśli przez pewien czas dane nie były jeszcze publicznie dostępne. Ponadto odmienne stanowisko groziłoby możliwością przekroczenia terminu uprawniającego do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, co byłoby szkodliwe z punktu widzenia ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej[518]. Według drugiego stanowiska za chwilę ustanowienia zarządu sukcesyjnego

[515] *Tamże*, s. 390.
[516] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22.
[517] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz* (red. K. Osajda), Legalis 2021, t. 106.1.
[518] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 23.

należy w takiej sytuacji uznać dopiero moment udostępnienia wskazanych danych ze względu na wskazaną powyżej zasadę ochrony praw osób trzecich[519]. Wydaje się, że słuszne jest pierwsze z powyższych stanowisk. Przede wszystkim przemawia za nim wykładnia literalna art. 7 ust. 1 pkt 2 u.z.s. oraz fakt, iż zarządca sukcesyjny może wcześniej sprawować swoją funkcję, co i tak jest istotnie opóźnione przez wskazaną w art. 12 u.z.s. procedurę. Pomimo słuszności tego poglądu za chybiony jednak należy uznać argument o potencjalnym ryzyku przekroczenia przewidzianego w art. 12 ust. 10 u.z.s. terminu, gdyż jest to termin uprawniający do powołania zarządcy sukcesyjnego, a nie ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Tym samym we wskazanym terminie wystarczające będzie dokonanie określonych czynności notarialnych, a nie dokonanie czy nawet ujawnienie wpisu w CEIDG. Wydaje się, że w związku z tym nieuzasadniony jest wyrażony w literaturze pogląd o wątpliwym charakterze możliwości podjęcia czynności zmierzających do powołania zarządcy sukcesyjnego w bardzo krótkim okresie przed upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy[520].

3.11. Zalety ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy

Jak słusznie wskazano w uzasadnieniu projektu u.z.s. oraz w doktrynie, przedsiębiorcy rzadko decydują się na uregulowanie kwestii sukcesji za życia[521]. Ustawodawca uchwalając u.z.s. rozszerzył katalog rozwiązań w zakresie sukcesji przedsiębiorstwa o możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego, jednakże w praktyce sytuacje, w których to przedsiębiorca powoła jeszcze za swojego życia zarządcę sukcesyjnego nie są częste[522]. Ponadto trzeba mieć na uwadze fakt, iż śmierć przedsiębiorcy może mieć charakter nagły[523] np. śmierć wskutek nieszczęśliwego wypadku, komplikacji

[519] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 7 u.z.s.* [w:] *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz* (red. K. Osajda), Legalis 2021, t. 23.

[520] Por. R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 370. Co prawda pogląd wyrażony przez R. Wrzecionka odnosi się do możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego w bardzo krótkim okresie przed upływem dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, czyli terminem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jednakże wydaje się, że należy go odnieść również do możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego przed upływem terminu dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. Warto przy tym dodać, że fakt zbliżania sięd wuletniego terminu nie oznacza, że zarząd sukcesyjny wygaśnie, gdyż może on zostać przedłużony przez sąd.

[521] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 25; P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)*..., s. 1195; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54.

[522] Według danych Ministerstwa Rozwoju i Technologii uzyskanych na podstawie wniosku o udostępnienie informacji publicznej z dnia 27 marca 2025 r. do CEIDG wpisanych jest łącznie ok. 66,8 tys. zarządców sukcesyjnych, co oznacza, że biorąc pod uwagę liczbę wpisanych do ewidencji aktywnych działalności na poziomie 2,696 mln zarząd sukcesyjny został ustanowiony zaledwie przez niecałe 2,5% przedsiębiorców.

[523] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 25.

zdrowotnych i tym podobnych. Możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy należy uznać za rozwiązanie trafne ukierunkowane na jak najszersze umożliwienie posłużenia się instytucją zarządu sukcesyjnego, a tym samym zapewnienia ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa, co zgodne jest z celem u.z.s.[524]

4. Powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy przez sąd

Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd stanowi swego rodzaju nadzwyczajny tryb, który może być stosowany tylko w ściśle określonych przypadkach. Zgodnie z art. 56 ust. 2 w zw. z ust. 1 u.z.s. w przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd z powodu rażącego naruszenia swoich obowiązków na wniosek osoby uprawnionej do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 12 u.z.s.) sąd może jednocześnie powołać wskazaną osobę na zarządcę sukcesyjnego. Regulacja ta ma na celu zapewnienie ciągłości zarządu sukcesyjnego[525], co umożliwia kontynuację działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa[526].

Na podstawie art. 56 ust. 2 u.z.s. wniosek o powołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd może złożyć osoba uprawniona do jego powołania przed albo po potwierdzeniu praw do spadku. Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z art. 665^3 § 2 k.p.c. wniosek taki może być złożony przez każdą osobę uprawnioną, a zatem nie tylko tę, która złożyła wniosek o odwołanie zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 56 ust. 1 u.z.s.[527]. Z wnioskiem o powołanie przez sąd nowego zarządcy można wystąpić przed odwołaniem dotychczasowego zarządcy przez sąd, a zatem albo po wcześniejszym złożeniu wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego, albo jednocześnie składając oba wnioski. Sąd może bowiem powołać nowego zarządcę ,,jednocześnie" wraz z odwołaniem poprzedniego zarządcy[528]. Wydaje się, że wbrew stanowisku wyrażonemu w doktrynie, wniosek o powołanie zarządcy sukcesyjnego można złożyć także w krótkim czasie przed złożeniem wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd, gdyż użyty przez ustawodawcę termin ,,jednocześnie" odnosi się do decyzji sądu, a nie do działań wnioskodawcy. Zwrot ,,jednocześnie" oznacza, że

[524] P. Bender, *Komentarz do art. 12 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[525] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński), Legalis 2022, t. 4; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 1.
[526] A. Stempniak, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 6.
[527] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.1; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 113.
[528] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.

odwołanie zarządcy sukcesyjnego i powołanie nowego przez sąd jest możliwe w ramach jednego postępowania[529]. *A contrario* wykluczona jest zatem możliwość pierwotnego powołania przez sąd zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy[530], co w przypadku sporu pomiędzy uprawnionymi prowadzi do zamknięcia drogi do ustanowienia zarządu sukcesyjnego[531]. Wykluczone jest również *de lege lata* wszczęcie postępowania z urzędu w celu powołania zarządcy sukcesyjnego i powołanie zarządcy sukcesyjnego *ex officio*. *De lege ferenda* postuluje się wprowadzenie tego rodzaju możliwości, choć jednocześnie wskazuje się, że rozwiązanie to mogłoby zostać odebrane jako ingerencja w wolność działalności gospodarczej oraz zdjęcie odpowiedzialności za sprawy przedsiębiorstwa z prowadzących działalność czy ich spadkobierców[532].

Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd ma charakter fakultatywny, a zatem sąd może, ale nie musi go powoływać, czym podkreślona została jego dyskrecjonalność[533]. Przepis ten znajdzie zastosowanie zwłaszcza w przypadku złożenia wniosku przez kilka osób. W tego rodzaju sytuacji sąd może powołać tylko jednego kandydata na zarządcę sukcesyjnego albo nie powoływać go wcale. Sąd nie powinien również powoływać zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 56 ust. 2 u.z.s., jeżeli nabierze podejrzeń, że wniosek zmierza do obejścia procedury wskazanej w art. 12 u.z.s., zwłaszcza jeżeli pochodzi on od osoby mającej mniejszość udziałów bądź marginalny udział w przedsiębiorstwie w spadku. Choć sama decyzja sądu ma charakter fakultatywny, to wybór kandydatów należy tylko i wyłącznie do wnioskodawcy. Sąd może bowiem powołać na zarządcę sukcesyjnego jedynie „wskazaną" osobę, a zatem sąd nie może sam wybrać kandydata[534].

Artykuł 56 ust. 2 u.z.s. wyłącza zastosowanie art. 12 u.z.s., z wyjątkiem ust. 1 i 2 tego drugiego artykułu, wskazując tym samym katalog osób uprawnionych do złożenia wniosku o powołanie zarządcy sukcesyjnego. Wyłączenie to sprzyja sprawności i efektywności tegoż postępowania[535], gdyż dzięki temu nie jest wymagana zgoda osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100[536], a ponadto procedura sądowa wyłącza niejako konieczność przeprowadzania procedury notarialnej. Do sądowego powołania zarządcy sukcesyjnego znajduje natomiast zastosowanie art. 6 u.z.s, a

[529] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 218.
[530] *Tamże,* s. 219.
[531] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 212.
[532] *Tamże*.
[533] W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 60.
[534] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21.
[535] T. Żyznowski, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1.
[536] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 155.

więc kandydat na zarządcę sukcesyjnego musi wyrazić zgodę na pełnienie tej funkcji. W literaturze wskazuje się, że zgoda ta powinna zostać wyrażona najpóźniej wraz ze złożeniem wniosku o powołanie zarządcy sukcesyjnego[537]. Choć ze względów funkcjonalnych stosowanie takiego rozwiązania jest korzystne, to nie wydaje się, aby u.z.s. uniemożliwiała złożenie przez kandydata tego rodzaju oświadczenia później np. po wezwaniu przez sąd. W literaturze wskazuje się, że zgoda powinna zostać wyrażona przed uprawomocnieniem się orzeczenia[538]. Najlepiej jednak, gdy zgoda zostanie wyrażona przed wydaniem orzeczenia, a nawet przed zamknięciem rozprawy. W przypadku bowiem powołania na zarządcę sukcesyjnego osoby, która nie wyraziła zgody wydaje się, że wadliwa będzie cała procedura, gdyż brak spełnienia którejkolwiek z trzech przesłanek wskazanych w art. 6 ust. 1 u.z.s. powoduje skutek w postaci braku ustanowienia zarządu sukcesyjnego.

Zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG dokonuje w przypadku procedury wskazanej w art. 56 ust. 2 u.z.s. sąd. Informację tę zgłasza się niezwłocznie, nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu uprawomocnienia się postanowienia o powołaniu kolejnego zarządcy sukcesyjnego (art. 23 ust. 3 pkt 2 ustawy o CEIDG). Wpis ten ma – w przeciwieństwie do procedury uregulowanej w art. 12 u.z.s. – charakter deklaratoryjny, gdyż zarządca sukcesyjny rozpoczyna pełnić swoją funkcję wraz z uprawomocnieniem się postanowienia o jego powołaniu[539], a zatem nie stanowi on przesłanki skuteczności powołania[540].

5. Powołanie dalszego zarządcy sukcesyjnego

Oprócz analizowanej wcześniej możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego u.z.s. przewiduje również możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego na wypadek, gdyby zarządca sukcesyjny powołany w pierwszej kolejności zrezygnował z pełnienia tej funkcji albo nie mógł jej pełnić z powodu śmierci, ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych, odwołania go przez przedsiębiorcę albo uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie, uniemożliwiającym pełnienie tej funkcji (art. 11 ust. 2). Zarządca ten rozpoczyna pełnić swoją funkcję w przypadku ziszczenia się jednej ze wskazanych przesłanek (art. 11

[537] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 23.
[538] *Tamże.*
[539] *Tamże.*
[540] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 53.

ust. 3 u.z.s.). Prawo do powołania tego rodzaju zarządcy sukcesyjnego przysługuje wyłącznie przedsiębiorcy[541].

Tego rodzaju zarządca sukcesyjny, przejmujący obowiązki zarządcy sukcesyjnego powołanego w pierwszej kolejności, określany jest mianem zapasowego[542], rezerwowego[543], subsydiarnego[544], awaryjnego[545], podstawionego[546], dodatkowego[547], warunkowego[548], alternatywnego[549], zastępczego[550], dalszego, substytucyjnego, powołanego warunkowo czy na wypadek[551]. Tryb powołania dalszego zarządcy sukcesyjnego ma charakter analogiczny do podstawienia zwykłego uregulowanego w art. 963 k.c.[552]. Do jego powołania stosuje się *per analogiam* przepisy o zarządcy sukcesyjnym powołanym w pierwszej kolejności przez przedsiębiorcę[553]. Powołanie zarządcy sukcesyjnego na wypadek, w tym złożenie przez niego oświadczenia o wyrażeniu zgody na przyjęcie tej funkcji, może nastąpić w tym samym czasie i w tym samym dokumencie[554], co powołanie właściwego zarządcy sukcesyjnego, ale również później[555]. Dane zapasowego zarządcy sukcesyjnego podlegają – podobnie do danych pierwotnego zarządcy sukcesyjnego – wpisowi do CEIDG (art. 5 ust. 2 pkt 19 ustawy o CEIDG). Aby dalszy zarządca sukcesyjny mógł objąć swoją funkcję, przedsiębiorca musi go powołać jeszcze za życia oraz złożyć wniosek do CEIDG. W doktrynie nie wyklucza się możliwości złożenia przez powołanego zgody na objęcie funkcji nawet po śmierci

---

[541] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 137; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.

[542] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 137; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.

[543] Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm...*, s. 16-17; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199; K. Jaśkowski, *Śmierć pracodawcy...*, s. 26; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 50; J. Kozaczek, *Nowa instytucja prawa...*, s. 345; E. M. Kwiatkowska, A. Trela, *Instytucja zarządu...*, s. 240; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.

[544] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5.

[545] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 58-59.

[546] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5; A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 15 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych..., t.*; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 24; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 28; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 14.

[547] J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 24.

[548] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t.

[549] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 28; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 14.

[550] R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 65; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 887.

[551] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 19; T. Kot, *Rządowy projekt ustawy...*, s. 67.

[552] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 24; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 7; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 41; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 28; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 14; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 137; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.

[553] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

[554] R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 28; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 14-15; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.

[555] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 137; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251.

przedsiębiorcy[556], choć wydaje się, że jest to pogląd bardzo kontrowersyjny, który należy odrzucić z tych samych powodów, co w przypadku składania oświadczenia przez pierwotnego zarządcę sukcesyjnego.

Jak wcześniej wskazano, prawo powołania zarządcy zastępczego przysługuje wyłącznie przedsiębiorcy. W u.z.s. brakuje natomiast odwołania do możliwości powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. W doktrynie postuluje się *de lege ferenda* wprowadzenie tego rodzaju możliwości, co uzasadnia się m.in. ułatwieniem organizacyjnym, biorąc pod uwagę fakt, iż na powołanie kolejnego zarządcy sukcesyjnego podmioty uprawnione mają zaledwie miesiąc od chwili wykreślenia poprzedniego zarządcy sukcesyjnego z CEIDG[557]. Możliwość taka zwiększyłaby również prawdopodobieństwo przetrwania zarządu sukcesyjnego do momentu zakończenia postępowania spadkowego.

W piśmiennictwie niemal jednoznacznie przyjmuje się, że istnieje możliwość powołania tylko jednego dalszego zarządcy sukcesyjnego[558]. Świadczy o tym użyte przez prawodawcę w art. 11 ust. 2 u.z.s. sformułowanie „zarządca sukcesyjny powołany w pierwszej kolejności", co sugerować ma, że przedsiębiorca może odwołać się do tego uprawnienia tylko raz. Ponadto zwolennicy wskazanego stanowiska podkreślają, że wynika to z tymczasowości zarządu sukcesyjnego[559]. Przede wszystkim jednak wydaje się, że wskazuje na to wykładnia literalna art. 11 ust. 2 u.z.s. oraz art. 5 ust. 2 pkt 19 ustawy o CEIDG, gdzie w odniesieniu do dalszego zarządcy sukcesyjnego prawodawca użył liczby pojedynczej[560]. Przeciwnicy wskazanego stanowiska twierdzą natomiast, że wieloosobowa lista potencjalnych zarządców sukcesyjnych nie doprowadziłaby do chaosu w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem w spadku, pod warunkiem, że jasno określono by kolejność sprawowania tejże funkcji. Tego rodzaju możliwość gwarantowałaby również większą pewność w zakresie funkcjonowania zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy niż oczekiwanie na jego powołanie przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy[561].

Dalszy zarządca sukcesyjny będzie mógł objąć swoją funkcję w przypadku śmierci, ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych, odwołania, rezygnacji oraz prawomocnego orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie prawa upadłościowego bądź kodeksu karnego wobec zarządcy powołanego powołanego w

[556] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.
[557] *Tamże*, t. 21.
[558] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 41; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...,* s. 251; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 5; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 26; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. ; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 137.
[559] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 41.
[560] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.
[561] *Tamże.*

pierwszej kolejności (art. 11 ust. 2 u.z.s.). Katalog zdarzeń wyszczególniony w ww. przepisie ma charakter zamknięty[562], tym samym zaistnienie jakichkolwiek innych zdarzeń, w wyniku których pierwotny zarządca sukcesyjny nie będzie sprawował swojej funkcji, nie spowoduje objęcia wskazanego stanowiska przez zarządcę „powołanego na wypadek"[563]. Katalog ten nie obejmuje zwłaszcza takich zdarzeń jak: odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd[564], złożenia niepoprawnego wniosku o wpis pierwotnego zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, odwołania przez przedsiębiorcę prokurenta, który po śmierci przedsiębiorcy miał się stać zarządcą sukcesyjnym[565], odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy przez jego następców prawnych[566].

Dalszy zarządca sukcesyjny będzie mógł objąć swoją funkcję, jeżeli jedna z przesłanek wymienionych w art. 11 ust. 2 u.z.s. ziści się zarówno przed, jak i po śmierci przedsiębiorcy[567]. Przedsiębiorca nie może przy tym wybrać, które zdarzenie wyszczególnione w art. 11 ust. 2 u.z.s. spowoduje wstąpienie substytuta w prawa pierwotnego zarządcy sukcesyjnego, a które nie[568]. Przedsiębiorca nie może również rozszerzyć tego katalogu. Należy uznać za słuszny pogląd o dopuszczeniu możliwości powołania za życia przedsiębiorcy nowego zastępczego zarządcy sukcesyjnego, jeżeli osoba pierwotnie wpisana jako zarządca zastępczy obejmie funkcję zarządcy sukcesyjnego z powodu niemożności sprawowania tej funkcji przez pierwotnego zarządcę[569]. Wydaje się także, że przedsiębiorca może w dowolnym momencie odwołać substytuta i powołać w jego miejsce inną osobę, przy czym aby doszło do skutecznego odwołania dalszego zarządcy sukcesyjnego i powołania w jego miejsce nowego substytuta konieczne jest oprócz powołania, także wyrażenie zgody na pełnienie funkcji oraz złożenie wniosku o wpis do CEIDG. Tym samym, jeżeli przedsiębiorca odwołałby substytuta np. wręczając mu

---

[562] *Tamże,* t. 13.
[563] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 59.
[564] Odmienny pogląd zgodnie, z którym w tego rodzaju przypadku dalszy zarządca sukcesyjny obejmie swoją funkcję wyrażono [w:] I. Gil, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ), Legalis 2021, t. 9.
[565] W doktrynie sporna jest kwestia, czy odwołanie prokury pociąga za sobą automatyczne odwołanie osoby będącej prokurentem z funkcji zarządcy sukcesyjnego. Stanowisko to poparto w: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 37-38; J. Górecki, *Powołanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...,* s. 24-25. Przeciwne stanowisko wyrażono w: K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 9 u.z.s.* [w:] *Ustawa...,* t. 3.1; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15, co argumentuje się brakiem odpowiednich przepisów oraz tym, iż tego rodzaju sytuacja powodowałaby niepewność co do tego, czy w konkretnej sytuacji dana osoba powinna objąć funkcję zarządcy sukcesyjnego.
[566] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16.
[567] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 24; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 59; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 41; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 248; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. II. Odmienny pogląd niezgodny z uzasadnieniem projektu u.z.s. wyrażono w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t.
[568] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 11 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.
[569] Tamże, t. 20.

odwołanie na piśmie i powołał w jego miejsce nową osobę, to do jego ustanowienia konieczne jest oprócz uzyskania zgody takiej osoby, także dokonanie stosownego wpisu w ewidencji, a przynajmniej złożenie wniosku o taki wpis. Pomimo konieczności dokonania stosownych wpisów w CEIDG, stosując odpowiednio art. 53 u.z.s., należy uznać, że dana osoba przestaje pełnić funkcję zastępczego zarządcy sukcesyjnego z chwilą odwołania.

Objęcie funkcji zarządcy sukcesyjnego przez zarządcę zapasowego następuje już z chwilą zaistnienia którejkolwiek z przesłanek wskazanych w art. 11 ust. 2 u.z.s. a więc ze skutkiem natychmiastowym[570]. Rozwiązanie to zapewnia sprawne działanie przedsiębiorstwa w spadku poprzez „płynne" przejęcie zarządzania nad nim przez kolejnego zarządcę sukcesyjnego. Dane zapasowego zarządcy sukcesyjnego są natomiast udostępnianie w ewidencji dopiero z chwilą wykreślenia zarządcy sukcesyjnego powołanego w pierwszej kolejności (art. 43 ust. 2a ustawy o CEIDG).

Biorąc pod uwagę fakt, iż po powołaniu właściwego zarządcy sukcesyjnego mogą zaistnieć pewne nieprzewidziane okoliczności, możliwość powołania zarządcy sukcesyjnego na wypadek należy uznać za rozwiązanie pożyteczne i przydatne. Zwiększona została dzięki temu pewność obrotu, a także szansa wykorzystania w pełni dobrodziejstw u.z.s. Rozwiązanie to z jednej strony niejako uelastycznia możliwości przedsiębiorcy w zakresie zarządu przedsiębiorstwem w spadku po jego śmierci, a z drugiej strony zapewnia płynne przejście i kontynuację pełnienia zadań związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej[571]. Słuszny wydaje się przy tym postulat *de lege ferenda* dotyczący zwiększenia ilości możliwych do powołania zastępczych zarządców sukcesyjnych przy jednoczesnym wymogu określenia kolejności objęcia wskazanej funkcji. Jeżeli bowiem dany przedsiębiorca zdecydowałby się na powołanie kilku zarządców sukcesyjnych na wypadek, oznaczałoby to że osoby te cieszą się jego zaufaniem oraz dają rękojmię prawidłowego wykonywania czynności zarządczych. Jednocześnie w jeszcze większym stopniu zostałaby zapewniona szansa na kontynuację danej działalności gospodarczej. Wymóg jednoczesnego określenia kolejności objęcia funkcji zarządcy sukcesyjnego wykluczałby przy tym wszelkie wątpliwości, co do legitymacji danej osoby w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem w spadku. Podobnie za słuszny należy uznać postulat *de lege ferenda* dotyczący przyznania następcom prawnym zmarłego przedsiębiorcy prawa do powołania zarządcy sukcesyjnego na wypadek. Zwiększałoby to szansę efektywnego zarządzania przedsiębiorstwem w spadku do momentu zakończenia postępowania

[570] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 59.
[571] Por. M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 893; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 191; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 251; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1199-1200.

spadkowego. Zmniejszone zostałoby przy tym również ryzyko przedwczesnego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego w przypadku wakatu na stanowisku zarządcy. Jeżeli zamiarem prawodawcy jest umożliwienie przeprowadzenia procesu sukcesji to wskazane rozwiązania powinny zostać wprowadzone do u.z.s.

Rozdział VII
Prawa, obowiązki oraz odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego

1. Uwagi wprowadzające

Pierwszym przepisem wskazującym bardzo ogólnie na prawa i obowiązki zarządcy sukcesyjnego, czy będąc bardziej precyzyjnym – wskazującym jaki zakres kompetencji wchodzi w skład zarządu sukcesyjnego, jest art. 18 u.z.s., który stanowi, że zarząd sukcesyjny obejmuje zobowiązanie do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Wskazana regulacja określa zatem podstawowy obowiązek zarządcy sukcesyjnego, którym jest prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku oraz sprzężone z nim umocowanie do dokonywania określonego rodzaju czynności[1]. Zarządca sukcesyjny ma zatem nie tylko legitymację, ale i obowiązek działania zamiast właściciela przedsiębiorstwa w spadku we wszystkich czynnościach właściwych dla prowadzenia tego przedsiębiorstwa[2]. Problematykę praw i obowiązków zarządcy sukcesyjnego należy rozpatrywać biorąc pod uwagę zarówno zewnętrzną jak i wewnętrzną granicę jego kompetencji[3]. Zewnętrzna granica kompetencji zarządcy sukcesyjnego została przez prawodawcę wskazana w sposób wyczerpujący w art. 29 u.z.s., zgodnie z którym wykonuje on prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z wykonywanej przez niego działalności gospodarczej oraz prawa i obowiązki wynikające z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku[4]. Wewnętrzną granicę kompetencji zarządcy sukcesyjnego określają natomiast art. 22 i 23 u.z.s., które uprawniają go do dokonywania czynności zwykłego zarządu w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, a

[1] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 176-177; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 8-9. Więcej nt. wykładni art. 18 u.z.s. zob. w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 178-181. Zob. także: M. Sieradzka, *The changes introduced by a deregulation act on the succession administration of an enterprise of a natural person*, PUG 2020, nr 3, s. 2-6; G. Kozieł, *Legal Status of Succession Manager in Terms of Polish Law*, PiW 2020, nr 1, s. 53-66; A. Rogacka-Łukasik, *Legal status of the succession manager*, RAiP 2020, XX, z. 1, s. 265-279. W zakresie rozważań na temat charakteru prawnego zarządu sukcesyjnego, czyli jego pojęcia, definicji, statusu prawnego i pozycji procesowej zob. P. Widerski, *Zarząd sukcesyjny. Konstrukcja prawna*, Warszawa 2025, s. 187-274.

[2] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 227; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 59; R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 47.

[3] Tego rodzaju podział wskazano w: K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.

[4] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 178. Warto wskazać, że w doktrynie wyrażono pogląd, zgodnie z którym art. 29 u.z.s. określa jedynie granicę kompetencji zarządcy sukcesyjnego nie odnosząc się do jego obowiązków. Wydaje się, że nie jest to słuszny pogląd, gdyż we wskazanym przepisie ustawodawca dwukrotnie posługuje się terminem „obowiązek". Więcej nt. wskazanego poglądu zob. w: K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.

w przypadku czynności przekraczających zwykły zarząd – za zgodą wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, chyba że sąd opiekuńczy ze względu na niezbędność zapewnienia prawidłowego sprawowania zarządu majątkiem osoby niemającej zdolności do czynności prawnych albo mającej niepełną zdolność do czynności prawnych dokona stosownego ograniczenia np. poprzez wskazanie jakie czynności nie mogą być dokonane bez zezwolenia sądu. Jak słusznie wskazano w doktrynie, przekroczenie zewnętrznej granicy kompetencji przez zarządcę sukcesyjnego nie wywoła nigdy skutków w sferze prawnej właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[5], niezależnie od tego, czy dana czynność mogłaby zostać uznana za przekraczającą bądź nieprzekraczającą zwykły zarząd, stąd zasadne wydaje się rozpoczęcie rozważań od analizy art. 29 u.z.s.

2. Zewnętrzna granica kompetencji

W art. 29 u.z.s. wskazane zostały dwie grupy czynności, do których wykonywania upoważniony jest zarządca sukcesyjny. Pierwszą z nich stanowią prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z wykonywanej przez niego działalności gospodarczej. Obejmuje ona swym zakresem prawa i obowiązki powstałe przed śmiercią przedsiębiorcy[6]. Druga grupa to prawa i obowiązki wynikające z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Dotyczy ona praw i obowiązków powstałych po śmierci przedsiębiorcy[7]. Zarówno w przypadku czynności należących do pierwszej, jak i do drugiej grupy nie ma znaczenia źródło powstania danego prawa czy obowiązku[8]. Wskazane w art. 29 u.z.s. kompetencje zarządcy sukcesyjnego obejmują zarówno czynności faktyczne, jak i prawne[9] czy procesowe[10]. Czynności te mogą mieć zarówno charakter publicznoprawny, jak i prywatnoprawny. Pierwsze z nich mają zdecydowanie bardziej ograniczony charakter, bowiem muszą wprost wynikać z przepisu szczególnego[11]. W ich skład będą wchodziły

[5] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[6] *Tamże,* t. 7.
[7] *Tamże*.
[8] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 44.
[9] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 184; T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 552; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 8-9; R. Wrzecionek, *Zgoda (wyrażona w protokole notarialnym)...*, s. 46. W orzecznictwie również: Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 2 marca 2021 r., sygn. III SA/Gl 627/20, LEX nr 3168021. Wydaje się, że odmienny pogląd wyrażono w: J. Bieluk. *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 91-92, gdzie wskazano, że pojęcie praw i obowiązków wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej dotyczy przede wszystkim sfery formalnej związanej z działalnością gospodarczą.
[10] J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie zarządu sukcesyjnego* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 97-98; K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7-8; E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 258.
[11] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.

m.in. obowiązki związane z zaleceniami pokontrolnymi, decyzjami administracyjnymi oraz prawa i obowiązki wynikające z koncesji, zezwoleń, licencji, zgód i pozwoleń[12]. W zakresie czynności o charakterze prywatnoprawnym zarządca możne w zasadzie wykonywać wszelkie czynności, o ile są one zgodne przede wszystkim z art. 22, 23 i 29 u.z.s. oraz innymi przepisami u.z.s. Analizę wskazanych w art. 29 u.z.s. dwóch grup czynności można przeprowadzić w oparciu o trzy kryteria tzn. kryterium czasowe, kryterium podmiotowe i kryterium funkcjonalne[13].

2.1. Prawa i obowiązki wynikające z wykonywanej działalności gospodarczej

Pierwszą grupę czynności wskazanych w art. 29 u.z.s. obejmują prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z wykonywanej przez niego działalności gospodarczej. Jak wcześniej wskazano, w aspekcie czasowym obejmuje ona prawa i obowiązki powstałe przed śmiercią przedsiębiorcy. Stosując kryterium podmiotowe prawodawca wskazał w art. 29 u.z.s., że chodzi o takie prawa i obowiązki, które dotyczą tylko i wyłącznie zmarłego przedsiębiorcy. Będą to wszelkie czynności podejmowane w wykonaniu praw względnych (np. wierzytelności) lub bezwzględnych (np. własności) bądź obowiązków (np. długów). Przykładowymi czynnościami tego rodzaju będą: zawieranie i wykonywanie umów (na przykład świadczenie usług, nabywanie produktów i urządzeń, sprzedaż towarów), podejmowanie czynności organizacyjnych, w tym w ramach stosunków pracy, oraz regulowanie należności publicznoprawnych, zapłata albo przeniesienie własności lub innego prawa w wykonaniu długu zmarłego przedsiębiorcy, przyjęcie zapłaty albo nabycie własności lub innego prawa w wykonaniu wierzytelności zmarłego przedsiębiorcy, odstąpienie oraz wypowiedzenie umowy zawartej przez zmarłego przedsiębiorcę, wystąpienie z roszczeniem o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania wobec zmarłego przedsiębiorcy oraz zadośćuczynienie takiemu roszczeniu[14]. Sformułowanie prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy powinno być rozumiane szeroko – jako wszelkie czynności prawne lub faktyczne odnoszące się do praw, lub obowiązków zmarłego przedsiębiorcy[15].

W ramach kryterium funkcjonalnego wskazuje się, że chodzi o tego rodzaju prawa i obowiązki, które związane są z wykonywaną przez zmarłego przedsiębiorcę działalnością gospodarczą. Chodzi zatem o tego rodzaju prawa, obowiązki i sytuacje prawne, które zostały

[12] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 44.
[13] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8-9.
[14] R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 47; K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[15] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14.

zaliczone do przedsiębiorstwa w spadku[16]. Wątpliwości może natomiast budzić kwestia, czy zarządca sukcesyjny jest zobowiązany jest do wykonywania praw i obowiązków, które związane były jednocześnie z prowadzoną działalnością gospodarczą i celami prywatnymi np. zapłata z tytułu umowy konserwacji urządzeń klimatyzacyjnych, które znajdują się zarówno w siedzibie przedsiębiorcy, jak i w domu przedsiębiorcy[17]. Wydaje się, że tego rodzaju zobowiązania powinny być w miarę możliwości w odpowiednim stopniu podzielone. Problematyczne okazać się może również wykonywanie tych zobowiązań, co do których istnieje wątpliwość, czy związane były z prowadzoną przez przedsiębiorcę działalnością gospodarczą[18].

2.2. Prawa i obowiązki wynikające z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku

Do drugiej grupy czynności wymienionych w art. 29 u.z.s. zaliczone zostały prawa i obowiązki wynikające z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. W przeciwieństwie do praw i obowiązków należących do grupy pierwszej, obejmują one przede wszystkim prawa i obowiązki powstałe po śmierci przedsiębiorcy. W ramach kryterium podmiotowego należy przyjąć, że chodzi o tego rodzaju czynności, które powstały na skutek działań osoby prowadzącej przedsiębiorstwo w spadku, czyli zarządcy sukcesyjnego albo osób sprawujących zachowawczy zarząd sukcesyjny. Zarządca sukcesyjny może zatem wykonywać prawa i obowiązki powstałe w wyniku wszelkich działań prawnych realizowanych przez wskazane podmioty oraz czynności, które dopiero prowadzą do powstania praw i obowiązków[19]. W ramach kryterium funkcjonalnego zarządca sukcesyjny może natomiast dokonywać wszelkich czynności, które dotyczą dowolnego składnika przedsiębiorstwa w spadku, a zatem związane są z „zarządzaniem" przedsiębiorstwem w spadku[20], co – jak wskazuje się w doktrynie – byłoby w odniesieniu do przedsiębiorstwa w spadku trafniejszym zwrotem niż użyty przez prawodawcę termin „prowadzenie"[21]. Ponadto w związku z tym, iż celem działalności przedsiębiorstwa w spadku jest także kontynuowanie działalności gospodarczej[22] w ramach kryterium funkcjonalnego, mieszczą się również wszelkie działania nakierowane na realizację wskazanej funkcji, nawet jeżeli byłyby

[16] *Tamże*, t. 18-19.
[17] K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 378.
[18] Więcej na ten temat zob. w: K. Osajda, *Wykonanie zobowiązań...*, s. 379.
[19] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 16.
[20] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1242.
[21] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 20.
[22] J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 95.

niezwiązane z jakimkolwiek składnikiem przedsiębiorstwa w spadku[23]. Obejmują one nie tylko relacje pomiędzy poszczególnymi przedsiębiorcami, ale także działania na linii przedsiębiorca – konsument[24]. Jak słusznie wskazano w doktrynie, chodzi o bieżące sprawy przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy[25]. Zwrot „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku" obejmuje natomiast swym zakresem podejmowanie decyzji dotyczących tejże masy majątkowej mających na celu zapewnienie jej prawidłowego funkcjonowania. Decyzje te mogą dotyczyć spraw organizacyjnych, majątkowych, finansowych, gospodarczych, personalnych i innych wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa[26].

Pomimo pewnych różnic w zakresie kryterium czasowego pomiędzy poszczególnymi dwoma grupami czynności, do których wykonywania upoważniony jest zarządca sukcesyjny, podział tych czynności nie ma charakteru dychotomicznego. Słusznie wskazuje się w doktrynie, że zbiór czynności wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej stanowi podzbiór czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku[27]. Zarządca sukcesyjny może bowiem poprzez swoje działania rozszerzyć zakres prowadzonej uprzednio przez przedsiębiorcę działalności[28] albo wręcz przeciwnie zawęzić charakter prowadzonej działalności. Kwestia wygaszania pojedynczych odnóg działalności gospodarczej i oceny opłacalności poszczególnych przedsięwzięć w zakresie przedsiębiorstwa w spadku, należy do oceny zarządcy sukcesyjnego w ramach jego kompetencji wynikających z art. 29 u.z.s.[29] Przede wszystkim należy jednak zwrócić uwagę na pewną niekonsekwencję prawodawcy, który obie grupy czynności łączy w art. 29 u.z.s. spójnikiem „i", w art. 21 ust. 2 u.z.s. spójnikiem „lub" a np. w art. 22 ust. 1 u.z.s. (który odnosi się do czynności zwykłego zarządu i przekraczających zwykły zarząd) wskazuje jedynie na drugą grupę czynności tzn. czynności wykonywanych w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Gdyby przyjęto, że obie grupy czynności mają charakter wyłączający się, to należałoby przyjąć, że zarządca sukcesyjny może dokonywać zarówno czynności zwykłego zarządu, jak i tych przekraczających zwykły zarząd bez zgody właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w sprawach wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności

[23] K. Górniak, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22.
[24] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 24-25.
[25] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1198.
[26] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 9; R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 47.
[27] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 186.
[28] *Tamże*.
[29] Postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.

gospodarczej[30]. Ponadto jak słusznie wskazano w piśmiennictwie, zarówno prawa właścicieli przedsiębiorstwa w spadku związane z udziałem w zyskach, jak i ich odpowiedzialność za zobowiązania, byłyby znacznie ograniczone, co bez wątpienia negatywnie wpływałoby zarówno na pewność obrotu, jak i prawa osób trzecich[31]. Tego rodzaju wykładnia rodziłaby wiele problemów i prowadziłaby do absurdalnych wniosków, niezgodnych z celem ustawy, stąd przyjąć należy, że podział czynności zarządcy sukcesyjnego wskazany w art. 29 u.z.s nie ma charakteru dychotomicznego.

2.3. Czynna i bierna legitymacja procesowa

Kompetencje zarządcy sukcesyjnego w ramach zewnętrznej granicy kompetencji związane z czynnościami procesowymi, zostały doprecyzowane w art. 21 ust. 2 u.z.s., który stanowi, że zarządca sukcesyjny może pozywać i być pozywany w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz brać udział w postępowaniach administracyjnych, podatkowych i sądowoadministracyjnych w tych sprawach. Umocowanie zarządcy sukcesyjnego dotyczy zgodnie z art. 18 u.z.s. zarówno czynności sądowych, jak i pozasądowych, tym samym zarządca sukcesyjny może brać udział m.in. w postępowaniach przed sądem polubownym, postępowaniach pojednawczych, mediacjach i tym podobnych procedurach[32]. Zarządca sukcesyjny będzie we wskazanych postępowaniach występował jako strona, a więc w imieniu własnym, jednakże na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[33], zatem potencjalne roszczenia wobec przedsiębiorstwa w spadku nie są roszczeniami kierowanymi „osobiście" wobec zarządcy sukcesyjnego[34]. Skutki działań zarządcy sukcesyjnego zostają normatywnie przypisane właścicielom przedsiębiorstwa w spadku, którzy mają status materialnej strony postępowania[35]. Wskazane uprawnienie dotyczy tylko i wyłącznie spraw wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Przepis ten

[30] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 194.
[31] *Tamże*, s. 186-188.
[32] M. Skibińska, *Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej,* SiMMO, 2018, nr II-3, s. 224; wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl.
[33] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 74; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 363.
[34] Wyrok SO w Koninie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 lutego 2021 r., sygn. III Pa 41/20, niepubl.
[35] Wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl.

przyznaje zarządcy sukcesyjnemu zdolność sądową i procesową[36], dzięki czemu może on podejmować działania w postępowaniach sądowych dotyczących przedsiębiorstwa w spadku[37], mogących mieć znaczenie dla zachowania płynności finansowej przedsiębiorstwa[38]. Z art. 21 ust. 2 u.z.s. wynika zatem generalna kompetencja zarządcy sukcesyjnego do uczestniczenia w charakterze powoda lub pozwanego (formalna czynna i bierna legitymacja procesowa)[39] w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku[40]. Legitymacja procesowa właścicieli przedsiębiorstwa w spadku zostaje natomiast wyłączona na jego rzecz[41], co oznacza, że działanie zarządcy sukcesyjnego opiera się na teorii subrogacji, czyli podstawienia procesowego bezwzględnego[42]. Przedsiębiorstwo w spadku samo w sobie również nie posiada zdolności sądowej ani procesowej[43]. Należy przy tym podkreślić, że legitymacja procesowa zarządcy sukcesyjnego ma ograniczony czasowo charakter, a zatem obejmuje ona okres od chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego do

[36] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 29 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)*, MP 2018, nr 23, s. 1242; M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 148; R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 70; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 7; P. Sławicki, *Wpływ ustanowienia zarządu...*, s. 84; E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 256.

[37] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)*, MP 2018, nr 23, s. 1242.

[38] M. Maciejak, *Przedsiębiorstwo w spadku – analiza…*, s. 72.

[39] P. Sławicki, *Wpływ ustanowienia zarządu...*, s. 84; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 9; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 48; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 364; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 35.

[40] K. Górniak, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 149; K. Kopystyński, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 19; wyrok SO w Sieradzu, IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 lutego 2023 r., sygn. IV Pa 4/23, Legalis nr 2908522; wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl.

[41] K. Górniak, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 150; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 364. Tak również: wyrok SA w Krakowie, I Wydział Cywilny z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I AGa 192/22, niepubl.; wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl. Błędnie wskazano w wyroku SO w Kielcach, VII Wydział Gospodarczy z dnia 8 kwietnia 2022 r., sygn. sygn. VII GC 53/21, niepubl., że między innymi ze względu na treść art. 21 ust. 1 u.z.s., który stanowi, że zarządca sukcesyjny może, a zatem nie musi, wytaczać powództw wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, także właściciel przedsiębiorstwa w spadku ma prawo do do występowania z pozwem w takich sprawach. Zdaniem sądu zarządca sukcesyjny nie posiada zatem legitymacji wyłącznej. Słusznie natomiast wskazał sąd w postanowieniu SR w Tarnobrzegu, V Wydział Cywilny z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. V GNc 287/25, niepubl., że pozew o zasądzenie należności od nieżyjącego przedsiębiorcy podlega odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., gdyż pozwanym w sprawie, która wynika z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, powinien być zarządca sukcesyjny.

[42] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 15; E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 256. Tak również: wyrok SA w Krakowie, I Wydział Cywilny z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I AGa 192/22, niepubl.; wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl.; wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, XVII Wydział Gospodarczy z dnia 17 lipca 2025 r., sygn. XVII GC 1233/25, niepubl.

[43] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 7; R. Kapkowski, *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku...*, s. 154.

chwili jego wygaśnięcia[44]. Po tym czasie zarządca sukcesyjny zostaje pozbawiony *ex lege* legitymacji formalnej[45]. Wraz z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego wygasa zdolność sądowa zarządcy sukcesyjnego[46], a ewentualny pozew wniesiony na przykład w postępowaniu cywilnym podlega na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. odrzuceniu przez sąd[47].

W odniesieniu do spraw wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej należy wskazać, że będą to również postępowania toczące się za życia zmarłego przedsiębiorcy i niezakończone w chwili jego śmierci. Zarządca sukcesyjny może wstąpić także do tego rodzaju postępowań w charakterze strony w miejsce procesowe zmarłego przedsiębiorcy[48]. Jest to rozwiązanie korzystne dla osób trzecich, które w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego nie muszą być zainteresowane ustalaniem kręgu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[49], co z resztą do pewnego momentu nie jest możliwe. Wierzyciele nie będą dzięki temu ponosić ujemnych skutków opóźnienia toku postępowania, wywołanego koniecznością potwierdzenia praw do spadku na rzecz oznaczonych spadkobierców[50].

Słusznie wskazuje się w doktrynie, że art. 21 ust. 2 u.z.s. stanowi konstrukcję wadliwie zawężającą podmiotowość procesową zarządcy sukcesyjnego tylko do roli powoda lub pozwanego. Może to bowiem powodować niesłuszne wątpliwości co do możliwości wszczęcia przez niego innego postępowania niż procesowe np. postępowania nieprocesowego, zabezpieczającego czy egzekucyjnego[51]. Należy przyjąć, że może on wszczynać ww. postępowania, a także występować w innej roli niż powód czy pozwany np. interwenienta ubocznego (w tym przypozwanego) czy uczestnika postępowania

[44] Wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl.; postanowienie SR w Płocku, V Wydział Gospodarczy z dnia 5 kwietnia 2024 r., sygn. V GC 631/23, niepubl.

[45] Postanowienie starszego referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Koszalinie, V Wydział Gospodarczy z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. V GNc 1546/23, niepubl.

[46] Postanowienie SR w Olsztynie Sąd Gospodarczy, V Wydział Gospodarczy z dnia 18 marca 2024 r., sygn. V GC 355/24, niepubl.

[47] Postanowienie SR w Płocku, V Wydział Gospodarczy z dnia 5 kwietnia 2024 r., sygn. V GC 631/23, niepubl.; postanowienie SR w Szubinie I, Wydział Cywilny z dnia 4 grudnia 2024 r., sygn. I C 19/23, niepubl.

[48] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 201; wyrok SO w Szczecinie, VIII Wydział Gospodarczy z dnia 29 czerwca 2022 r., sygn. VIII GC 622/21, niepubl.

[49] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 201.

[50] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 22.

[51] Z analizy orzecznictwa wynika natomiast, że sądy raczej nie mają wątpliwości co do podmiotowości procesowej zarządcy sukcesyjnego w ww. postępowaniach Zob. np. postanowienie starszego refendarza sądowego SR w Elblągu, V Wydział Gospodarczy z dnia 22 lipca 2025 r., sygn. V GNc 794/25, niepubl., w którym sąd udzielił na wniosek zarządcy sukcesyjnego zabezpieczenia roszczenia dochodzonego w postępowaniu do kwoty sumy zabezpieczenia 10.504,56 zł (słownie: dziesięć tysięcy pięćset cztery złote pięćdziesiąt sześć groszy) przez zajęcie wierzytelności z rachunków bankowych pozwanego.

nieprocesowego[52]. Zarządca sukcesyjny może zatem wystąpić z roszczeniem o ochronę dziedziczenia, z roszczeniem wydobywczym w odniesieniu do rzeczy lub prawa, które powinno należeć do przedsiębiorstwa w spadku, a także żądać zabezpieczenia spadku, wystąpić o stwierdzenie nabycia spadku, a nawet o dział spadku. Zarządca sukcesyjny może być również stroną w postępowaniu egzekucyjnym[53] (przysługuje mu zatem legitymacja procesowa, w tym legitymacja procesowa bierna, w postępowaniu egzekucyjnym), postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności, czy postępowaniu nieprocesowym np. postępowaniu wieczystoksięgowym, a także ma prawo do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości zmarłego przedsiębiorcy. Przeciwko zarządcy sukcesyjnemu i tylko przeciwko niemu, a nie np. jego pełnomocnikowi może być również wydany tytuł egzekucyjny, jeżeli egzekucja ma dotyczyć majątku przedsiębiorstwa w spadku i być ograniczona co do niego[54]. Podobnie klauzula wykonalności może zostać wydana zarówno przeciwko niemu, jak i na jego rzecz[55]. Zarządca sukcesyjny może przy tym powoływać się na fakt, iż jego odpowiedzialność ma charakter ograniczony przedmiotowo do powierzonego mu majątku, jakim jest *verba legis* przedsiębiorstwo w spadku, mimo braku takiego zastrzeżenia w tytule wykonawczym[56]. *De lege lata* jednak w klauzuli wykonalności na podstawie art. 792 k.c. powinno być zastrzeżone, że odpowiedzialność ta ma charakter ograniczony. W orzecznictwie wskazano przy tym, iż przepis ten stanowi podstawę ograniczenia odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego, które jest dokonywane na etapie nadawania ewentualnej klauzuli wykonalności[57]. Zarządca sukcesyjny nie ma natomiast uprawnień do występowania m.in.: w postępowaniu spadkowym, postępowaniu o uznanie spadkobiercy za niegodnego, a także we wszelkiego rodzaju sprawach o prawa niemajątkowe np.: o ochronę dóbr osobistych, prawa stanu, alimenty, prawa majątkowe na dobrach niematerialnych, chroniące twórców utworów, jeżeli sprawy te nie są związane z przedsiębiorstwem w spadku[58].

---

[52] M. Skibińska, *Udział zarządcy sukcesyjnego...*, s. 221-222.

[53] Por. M. Jaśniewicz, Komentarz do art. 21 u.z.s. [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 18-21; K. Górniak, Komentarz do art. 21 u.z.s. [w:] *Ustawa...*, t. 152, 159. Więcej nt. kwestii dotyczących zarządu sukcesyjnego w postępowaniu egzekucyjnym zob. w: M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 24-30; P. Sławicki, *Wpływ ustanowienia zarządu...*, s. 79-91.

[54] Wyrok SR w Łasku, I Wydział Cywilny z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. I Co 449/21, niepubl.; postanowienie SR w Piotrkowie Trybunalskim, V Wydział Gospodarczy z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. V GNc 2271/20, niepubl.; postanowienie SR w Piotrkowie Trybunalskim, V Wydział Gospodarczy z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. V GNc 2282/20, niepubl.

[55] J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 19.

[56] *Tamże*, s. 26.

[57] Postanowienie SR w Piotrkowie Trybunalskim, V Wydział Gospodarczy z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. V GNc 2271/20, niepubl.; postanowienie SR w Piotrkowie Trybunalskim, V Wydział Gospodarczy z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. V GNc 2282/20, niepubl.

[58] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 74; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 364.

W przypadku postępowań administracyjnych, podatkowych i sądowoadministracyjnych zarządca sukcesyjny może występować jedynie w tych postępowaniach i dokonywać tylko takich czynności, które wskazane są w odrębnych przepisach. W sprawach z zakresu prawa podatkowego, prawa bilansowego i prawa ubezpieczeń społecznych, ze względu na przyznaną przedsiębiorstwu w spadku na mocy odrębnych przepisów podmiotowość prawną zarządca sukcesyjny będzie działał jako organ takiego podmiotu[59]. Zarządcy sukcesyjnemu przysługuje zatem w tego rodzaju postępowaniach status strony w znaczeniu formalnym (procesowym)[60] tzn., że może on m.in. składać wnioski, a pisma doręcza się jemu, natomiast ani on, ani właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie są stroną w znaczeniu materialnym[61], gdyż stroną w znaczeniu materialnym, której praw i obowiązków dotyczą zapadające rozstrzygnięcia, jest przedsiębiorstwo w spadku[62]. Zarządca sukcesyjny nie jest w tym przypadku samodzielnym podmiotem praw i obowiązków[63].

Konsekwencją przyznania zarządcy sukcesyjnemu wskazanego statusu w postępowaniach sądowych i pozasądowych, zwłaszcza statusu strony w znaczeniu procesowym, jest wynikający z art. 21 ust. 3 obowiązek doręczania mu oświadczeń oraz pism w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku[64]. Doręczenie danego pisma bądź oświadczenia nie wobec zarządcy sukcesyjnego, a właściciela przedsiębiorstwa w spadku, nie wywoła skutku ani materialnoprawnego, ani procesowego, jakie przepisy prawa wiążą z ich doręczeniem[65]. Oświadczenia oraz pisma doręcza się zarządcy sukcesyjnemu niezależnie od tego, czy sam zarządca, czy też przedsiębiorstwo w spadku jest stroną postępowania[66].

2.4. Prawa i obowiązki wyrażone w odrębnych przepisach

Należy podkreślić, że zewnętrzna granica kompetencji zarządcy sukcesyjnego może być doprecyzowana przez przepisy szczególne zawarte zarówno w u.z.s., jak i w innych

[59] K. Górniak, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 163.
[60] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 35; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 52.
[61] M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu podatkowym* [w:] *Współczesne problemy prawa podatkowego. Teoria i praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogumiłowi Brzezińskiemu. Tom I* (red. J. Głuchowski), Warszawa 2019, s. 305; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 26. Wydaje się zatem, że błędnie wskazuje: P. Sławicki, *Wpływ ustanowienia zarządu...*, s. 84, że to właściciele przedsiębiorstwa w spadku są stroną w znaczeniu materialnym.
[62] K. Górniak, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 163; M. Masternak, *Egzekucja administracyjna wobec...*, s. 26; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 54.
[63] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 53.
[64] M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 305.
[65] S. Babiarz, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10.
[66] K. Górniak, *Komentarz do art. 21 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 164.

aktach prawnych. Przepisy szczególne mogą nie tylko określać granice kompetencji, ale nakładać na zarządcę sukcesyjnego określone obowiązki bądź przyznawać mu określone prawa. W ramach kompetencji zarządcy sukcesyjnego wyróżnić można zakazy, obowiązki oraz prawa zarządcy sukcesyjnego. Pierwsze z nich wyraźnie określają granice, których w ramach sprawowania swojej funkcji zarządca sukcesyjny przekroczyć nie może. Przepisy szczególne określające obowiązki mają za zadanie doprecyzować działania, które zobowiązany jest podjąć zarządca sukcesyjny w ramach sprawowanej funkcji bądź nakładają na niego dodatkowe powinności związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Prawa zarządcy sukcesyjnego odnoszą się natomiast do pewnych uprawnień, które przysługują mu w związku ze sprawowaną funkcją. Wskazany podział nie ma jednak charakteru wyczerpującego i rozłącznego.

W ramach zakazów adresowanych do zarządcy sukcesyjnego można wyróżnić przede wszystkim:

1) zakaz przeniesienia zarządu sukcesyjnego (art. 19 ust. 1 u.z.s.) oraz
2) zakaz ograniczenia zarządu sukcesyjnego ze skutkiem wobec osób trzecich (art. 20 u.z.s.).

W ramach dodatkowych obowiązków zarządcy sukcesyjnego można wyróżnić przede wszystkim:

1) obowiązek posługiwania się firmą zmarłego przedsiębiorcy z dodatkiem „w spadku” (art. 17 ust. 1 u.z.s.);
2) obowiązek udzielania na żądanie drugiej strony dokonywanej czynności informacji o osobach, na rzecz których działa zarządca po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego (art. 21 ust. 4 u.z.s.);
3) obowiązek wypłaty właścicielom przedsiębiorstwa w spadku zysku pomniejszonego o należności publicznoprawne i niepokryte straty z upływem roku od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego i z końcem każdego kolejnego roku za rok poprzedni (art. 27 ust. 2 zw. z art. 27 ust. 3 u.z.s.);
4) obowiązek wypłaty na żądanie właścicieli przedsiębiorstwa w spadku zaliczek na poczet przewidywanego zysku, chyba że byłoby to sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki (art. 27 ust. 4 u.z.s.);
5) obowiązek sporządzenia i złożenia przed notariuszem wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku (art. 28 ust. 1 u.z.s.);

6) obowiązek wydania przedsiębiorstwa w spadku po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego jego właścicielom bądź osobie, która przyjęła spadek (art. 28 ust. 2 u.z.s.);
7) obowiązek sporządzenia na żądanie właściciela przedsiębiorstwa w spadku pisemnego sprawozdania z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku wraz ze wskazaniem stanu przedsiębiorstwa w spadku na chwilę wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (art. 28 ust. 3 u.z.s.);
8) obowiązek wykonywania uprawnień i obowiązków pracodawcy do chwili wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego (art. 31 ust. 2 u.z.s.)[67];
9) obowiązek zgłoszenia w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie 30 dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości albo od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego (art. 21 ust. 2a u.z.s.).

Należy podkreślić, że oprócz obowiązków wprost wynikających z przepisów u.z.s. i ustaw szczególnych, uprawnienia do nałożenia dodatkowych obowiązków na zarządcę sukcesyjnego ma także sąd. Obowiązki te mogą wynikać między innymi z potrzeby zabezpieczenia roszczeń potencjalnych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Z praktyki orzeczniczej wynika, że sądy m.in. zobowiązywały zarządcę sukcesyjnego do udzielenia pisemnych informacji o przebiegu prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku w okresie wykonywania zarządu. Ich zakres dotyczył między innymi: przychodów, kosztów prowadzonej w zarządzie działalności, uzyskiwanych dochodów, środków pieniężnych będących w dyspozycji przedsiębiorstwa (fizycznie oraz zgromadzonych na rachunkach bankowych). Zarządca sukcesyjny może być przy tym zobowiązany do udzielenia wskazanych informacji z rozbiciem na miesięczne okresy rozliczeniowe. Na żądanie potencjalnych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku zakres udzielanych przez zarządcę sukcesyjnego informacji ogranicza się, co do sposobu wykorzystania konkretnego składnika przedsiębiorstwa w spadku, na przykład samochodu osobowego[68].

W ramach praw zarządcy sukcesyjnego można wyróżnić przede wszystkim:

1) prawo do ustanowienia pełnomocnika do poszczególnej czynności lub pewnego rodzaju czynności (art. 19 ust. 2 u.z.s.);
2) prawo do wynagrodzenia (art. 26 u.z.s.);

[67] Więcej nt. wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego uprawnień i obowiązków pracodawcy zob. w: M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 213-261; P. Zawadzka-Filipczyk, *Zarząd sukcesyjny – po...*, s. 109–111; K. Jaśkowski, *Śmierć pracodawcy...*, s. 27-31; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 199-201; N. Adamczyk, *Zmiany w zakresie prawa pracy* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 154-178.

[68] Postanowienie SR w Tomaszowie Lubelskim, I Wydział Cywilny z dnia 25 maja 2022 r., sygn. I CO 427/22, niepubl.

3) prawo do wykonywania uprawnień wynikających z decyzji związanych z przedsiębiorstwem (art. 40 ust. 1 u.z.s.);
4) prawo dostępu do środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym związanym z prowadzoną przez przedsiębiorcę działalnością gospodarczą oraz prawo do wydawania dyspozycji związanych ze wskazanymi środkami (art. 59c ust. 2 p.b.)[69];
5) prawo złożenia wniosku o zabezpieczenie spadku (art. 635 §2 k.p.c.).

Poza wyżej wymienionymi zarządca sukcesyjny może złożyć (w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego) do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania tej decyzji (art. 38 ust. 1 u.z.s.). Analogicznie prawo to dotyczy kolejnego zarządcy sukcesyjnego (art. 41 ust. 1 u.z.s.). Zarządca sukcesyjny składa również (w terminie miesiąca od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego) wniosek o zmianę oznaczenia działalności przedsiębiorcy wpisanego do ewidencji na firmę przedsiębiorcy z dodaniem oznaczenia „w spadku" (art. 45 ust. 2 u.z.s.).

3. Wewnętrzna granica kompetencji

3.1. Uwagi wprowadzające

Wewnętrzna granica kompetencji zarządcy sukcesyjnego została przez prawodawcę określona w art. 22 i 23 u.z.s. Zgodnie z art. 22 ust. 1 u.z.s. zarządca sukcesyjny dokonuje czynności zwykłego zarządu w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, natomiast w przypadku czynności przekraczających zwykły zarząd wymagana jest zgoda wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a w braku takiej zgody – zezwolenie sądu (art. 22 ust. 2). Jeżeli do ważności czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu wymagana jest forma szczególna, oświadczenie obejmujące zgodę na dokonanie tejże czynności składa się w tej samej formie[70] (art. 22 ust. 3 u.z.s.). Ponadto na podstawie art. 23 u.z.s. zarząd sukcesyjny majątkiem osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, czyli osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie bądź częściowo albo małoletniego, może zostać

[69] Zob. szerzej w: T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 53-66.
[70] Więcej nt. wyrażenia w protokole notarialnym zgody na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem w spadku zob. w: R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 49-50.

ograniczony przez sąd opiekuńczy, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego sprawowania zarządu majątkiem tej osoby. Sąd opiekuńczy w przypadkach wskazanych w wyżej wymienionym przepisie określa jakie czynności w zakresie zarządu majątkiem tejże osoby nie mogą być przez zarządcę sukcesyjnego dokonywane bez zezwolenia sądu albo poddaje zarządcę sukcesyjnego innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun. W ramach wskazanych innych ograniczeń sąd opiekuńczy może: wykonywać nadzór nad sprawowaniem zarządu sukcesyjnego zaznajamiając się bieżąco z działalnością zarządcy sukcesyjnego, udzielać zarządcy sukcesyjnemu wskazówek i poleceń, żądać od zarządcy sukcesyjnego wyjaśnień we wszelkich sprawach należących do zakresu jego obowiązków oraz przedstawiania dokumentów związanych ze sprawowanym zarządem (odpowiednio stosowany art. 165 k.r.o.). Ponadto zarządca sukcesyjny może zostać zobowiązany do składania sądowi opiekuńczemu nie rzadziej niż raz w roku sprawozdań oraz rachunków z zarządu przedsiębiorstwem w spadku (odpowiednio stosowany art. 166 § 1 k.r.o.).

Celem ustalenia przez prawodawcę wewnętrznej granicy kompetencji jest przede wszystkim ochrona majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, w tym osób o niepełnej zdolności do czynności prawnych poprzez wprowadzenie kontroli *ex ante*. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego ogranicza bowiem zarządzanie majątkiem przedsiębiorstwa w spadku, w związku z tym regulacja zawarta w art. 22 u.z.s. ma niejako rekompensować właścicielom przedsiębiorstwa w spadku brak wpływu na zarząd swoim majątkiem poprzez możliwość zapobieżenia dokonaniu czynności przekraczającej zwykły zarząd, jeżeli czynność taka zostałaby przez nich uznana za nieodpowiednią[71]. Zgodę właścicieli przedsiębiorstwa w spadku może przy tym zastąpić zezwolenie sądu, przy czym podzielić należy wyrażony w doktrynie pogląd, iż zgoda taka nie powinna „poprawiać" decyzji właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, którzy sprzeciwili się danej decyzji, a raczej umożliwić zarządcy sukcesyjnemu dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd, jeżeli właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie mogą się w tej kwestii wypowiedzieć lub jeżeli nie wyrazili oni ani zgody, ani sprzeciwu na dokonanie tej czynności[72]. Tym samym wydaje się, że jest to rozwiązanie mające zapobiec paraliżowi działalności przedsiębiorstwa w spadku w sytuacji, gdy decyzyjność jego właścicieli jest z jakichkolwiek powodów ograniczona bądź porozumienie z nimi napotyka na przeszkody, brak zgody wynika z problemów związanych z nawiązaniem kontaktu z właścicielami[73], bądź istnieje trudność z ich ustaleniem[74]. Wydaje się, że zgoda sądu może zastąpić zgodę właścicieli, także

[71] K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.
[72] *Tamże*, t. 8.
[73] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 54.
[74] P. Pacek, *Wykonawca testamentu a zarząd...*, 62.

wówczas, gdy nie zostali oni jeszcze ustaleni, a więc kiedy nie ma jeszcze prawomocnego tytułu do spadku[75]. *De lege ferenda* postuluje się rozszerzenie obowiązku uzyskania zgody przez zarządcę sukcesyjnego, także od osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku, lecz niebędących właścicielami[76], gdyż czynności podejmowane przez zarządcę ostatecznie wywierają skutek w sferze majątkowej wszystkich osób dysponujących udziałem w przedsiębiorstwie w spadku[77].

3.2. Czynności zwykłego zarządu na gruncie u.z.s.

Użyte przez prawodawcę pojęcie zwykłego zarządu na gruncie u.z.s. rodzi spory w doktrynie dotyczące rozumienia wskazanego pojęcia. Przeważające wydaje się być stanowisko propagowane przez projektodawcę, zgodnie z którym dokonując wykładni pojęć czynności zwykłego zarządu i przekraczających zwykły zarząd należy brać pod uwagę dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa[78], a następnie odnieść je do kategorii czynności na gruncie u.z.s.[79] W ocenie zwolenników przeciwnego stanowiska przydatność dotychczasowych ustaleń w odniesieniu do regulacji u.z.s. ma znikomy charakter[80], gdyż niemożliwym jest skonstruowanie uniwersalnego pojęcia zarządu, które w przypadku różnych instytucji jest różne[81], a ponadto dotychczas prawodawca używał pojęcia zwykłego zarządu zazwyczaj w odniesieniu do pojedynczego składnika majątku lub co całości majątku[82]. Pogląd ten nie wydaje się jednak uzasadniony. Po pierwsze u.z.s. nie jest, podobnie jak inne akty prawne w polskim systemie prawnym, ustawą funkcjonującą w próżni. Już na etapie tworzenia projektu ustawy, projektodawcy, a potem ustawodawca świadomie posługiwali się takimi, a nie innymi pojęciami. Gdyby ustawodawca chciał nadać wskazanym pojęciom odmienne znaczenie, to zapewne zostałaby one – podobnie jak pojęcie przedsiębiorstwa w spadku czy właściciela przedsiębiorstwa w spadku – zdefiniowane. Drugi z podawanych argumentów również jest niesłuszny, gdyż pojęcie czynności zwykłego

[75] D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 36. W: Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 82; wyrażono natomiast pogląd, zgodnie z którym kiedy nie ma jeszcze prawomocnego tytułu do spadku decyzje przekraczające zwykły zarząd nie mogą być podejmowane.
[76] R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 48.
[77] *Tamże*, s. 51.
[78] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 40; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 76-77; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 191; J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 99. Wydaje się, że pogląd ten podziela także R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 58.
[79] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 192.
[80] K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.
[81] B. Gawlik, *Przedstawicielstwo* [w:] *System Prawa Cywilnego. Tom I. Części ogólna* (red. S. Grzybowski), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985, s. 778.
[82] K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.

zarządu może odnosić się także np. do przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów k.c., czyli analogicznego zespołu składników (czy w wielu przypadkach tożsamego) z przedsiębiorstwem w spadku. Jeżeli np. przedsiębiorstwo będzie stanowiło spadek, wtedy zgodnie z art. 1035 k.c. odpowiednie zastosowanie znajdą przepisy o współwłasności, czyli także te odnoszące się do pojęcia zwykłego zarządu np. art. 201 k.c. Zgodzić należy się ze stwierdzeniem, że dane pojęcie może, a niekiedy wręcz powinno być inaczej rozumiane na gruncie różnych ustaw, jednakże nie wiąże się to z koniecznością automatycznego odrzucenia dotychczasowego dorobku piśmienniczego i orzeczniczego.

Dokonując na gruncie u.z.s. podziału na czynności zwykłego zarządu i przekraczające ten zarząd, należy z jednej strony wziąć pod uwagę charakter, ryzyko, skutki, wartość i cel podejmowanej czynności oraz jej wpływ na całokształt przedsiębiorstwa w spadku – a z drugiej strony uwzględnić specyfikę przedsiębiorstwa w spadku zwłaszcza jego rozmiar oraz przedmiot i cel działalności gospodarczej[83]. Czynności zwykłego zarządu w rozumieniu u.z.s. to typowe czynności zarządu przedsiębiorstwem w spadku, których dokonania może spodziewać się jego właściciel. W doktrynie wskazuje się, że są to działania cechujące się niewielkim marginesem autonomii decyzyjnej zarządcy sukcesyjnego[84], choć stwierdzenie to może wydawać się nieco kontrowersyjne, gdyż zarządca sukcesyjny ma dość dużą swobodę nawet w ramach zwykłego zarządu do podejmowania różnego rodzaju czynności, wyboru kontrahentów czy negocjowania warunków zawieranych z nim umów. Wydaje się, że trafniejsze byłoby wskazanie, że chodzi o działania typowe z punktu widzenia danego przedsiębiorstwa. Prawodawca miał zatem na myśli czynności zgodne z dotychczasową praktyką funkcjonującą w danym przedsiębiorstwie, których prawdopodobieństwo dokonania jest dodatkowo zdeterminowane przez czynniki gospodarcze i prawne oraz swego rodzaju „obiektywny standard" oczekiwany od starannego zarządcy sukcesyjnego[85]. Nie przekraczają zwykłego zarządu również czynności „nietypowe", których konsekwencje majątkowe dla danego przedsiębiorstwa w spadku są niewielkie. W piśmiennictwie wyrażono również pogląd zgodnie, z którym czynności zwykłego zarządu to również te, które są konieczne do zachowania majątku lub możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku[86]. Wydaje się, że do tego stwierdzenia opartego o

[83] Por. J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 100; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 57; A. Bieranowski, *Dokonywanie czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 147; S. Babiarz, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6. Podobny pogląd wyrażono na gruncie rozważań dot. spółki cywilnej. Zob. zwłaszcza: wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 5 czerwca 1997 r., sygn. I CKN 70/97, LEX nr 30912; Izba Cywilna z dnia 5 września 2012 r., sygn. IV CSK 137/12, LEX nr 1229817.
[84] K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22.
[85] *Tamże*, t. 23-24.
[86] *Tamże*, t. 27-28.

art. 13 u.z.s. należy podchodzić z pewną dozą ostrożności ze względu na istotne różnice pomiędzy konstrukcją zachowawczego zarządu sukcesyjnego, a zarządu sukcesyjnego *sensu stricto*. Choć słuszne jest stwierdzenie, że oceny czy dana czynność jest czynnością zwykłego zarządu należy dokonywać *ad casum*[87], to za niesłuszny należy uznać pogląd, zgodnie z którym żadna czynność nie należy *per se* do zwykłego zarządu[88]. Można bowiem wymienić takie czynności bądź kategorie czynności jak: bieżące administrowanie przedsiębiorstwem w spadku, w tym załatwianie bieżących spraw związanych ze zwykłą eksploatacją składników przedsiębiorstwa takich jak używanie, konserwacja i ich bieżąca naprawa celem ich utrzymania w stanie niepogorszonym[89], pobieranie pożytków z tych składników, zakup podstawowych produktów niezbędnych do korzystania ze składników przedsiębiorstwa, prowadzenie bieżącej rachunkowości, regulowanie należności przedsiębiorstwa, utrzymywanie bieżących relacji z kontrahentami, przyjmowanie dostaw, dokonywanie płatności i tym podobne[90]. Ciężko wyobrazić sobie, aby tego rodzaju czynności w przypadku jakiegokolwiek przedsiębiorstwa miały przekraczać zwykły zarząd.

3.3. Czynności przekraczające zwykły zarząd na gruncie u.z.s.

Podobnie jak w przypadku czynności zwykłego zarządu określenia jakie czynności przekraczają zwykły zarząd należy dokonywać w okolicznościach konkretnego przypadku biorąc pod uwagę wartość danego przedsiębiorstwa[91], przedmiot jego działalności, wielkość obrotów jak również ryzyko gospodarcze danej czynności[92]. Czynnościami przekraczającymi zwykły zarząd będą natomiast przede wszystkim działania cechujące się nadzwyczajnym charakterem w kontekście działalności gospodarczej przedsiębiorcy bądź specyfiki przedsiębiorstwa w spadku. Chodzi o tego rodzaju czynności, którym towarzyszy wysokie ryzyko niekorzystnych następstw bądź naruszenia interesów właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, wiążą się one z wydatkami nadzwyczajnych rozmiarów lub mają istotny wpływ na wartość, lub skład przedsiębiorstwa w spadku[93]. Za czynności

[87] J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 99.
[88] Pogląd taki wyrażono w: K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 30.1.
[89] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.
[90] Por. J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 100-101; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 202; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 78.
[91] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 35.
[92] R. Wrzecionek, *Zgoda...*, s. 48. Wydaje się, że podobne stanowisko zawarto w: P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1365.
[93] J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 102.

przekraczające zwykły zarząd należy również uznać czynności niekorzystne dla przedsiębiorstwa w spadku, wpływające ujemnie na jego wartość bądź skład. Za czynności przekraczające zwykły zarząd mogą również zostać uznane działania zmierzające do rozszerzenia bądź zmiany przedmiotu działalności przedsiębiorstwa w spadku, bądź angażujące przedsiębiorstwo w spadku w długotrwałą współpracę z innym podmiotem[94]. Przykładem czynności przekraczającej zwykły zarząd na gruncie u.z.s. będzie np. zaciągnięcie kredytu w banku, nabycie lub zbycie nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego gruntów, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu i rozporządzanie nimi oraz obciążenie ich ograniczonymi prawami rzeczowymi, nabycie bądź sprzedaż udziałów w spółce z o.o., aczkolwiek nie oznacza to, że każda czynność z ww. będzie automatycznie zaliczana do czynności przekraczających zwykły zarząd[95]. Zależeć to będzie od wartości danej czynności, jej stosunku do wartości przedsiębiorstwa oraz od charakteru działalności danego przedsiębiorcy[96]. W orzecznictwie jako przykład tego rodzaju czynności wskazano przedłużenie umowy kredytu odnawialnego[97], obciążenie nieruchomości należących do przedsiębiorstwa w spadku hipotekami jako zabezpieczenie finansowania, o które zamierza się ubiegać przedsiębiorstwo w spadku[98], zbycie wchodzącej w skład przedsiębiorstwa w spadku ruchomości – zarówno tej mającej znaczną wartość, jak i tej nieznacznej wartości, na przykład samochodu osobowego[99], nawet jeżeli koszt ich ubezpieczenia bądź naprawy jest znaczny[100]. Kontrowersje w zakresie określenia charakteru

[94] *Tamże,* t. 46-47.

[95] D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi...*, s. 193; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 36; I. Heropolitańska, *Utrata bytu prawnego...* [w]: *Kredyty, pożyczki i...*, s. 890; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 76; W. Gonet, *Pełnomocnictwo...*, s. 470. Warto przy tym wskazać, że zakup nieruchomości w okresie trwania zarządu sukcesyjnego wiąże się m.in. z problemem wpisania w księdze wieczystej właściciela. Kwestię tę poruszono w: Ł. Mleko, *Wpis właściciela przedsiębiorstwa w spadku do księgi wieczystej*, Rejent 2023, nr 11, s. 45-73; D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 37-41.

[96] *Tamże*. Wydaje się, że w przypadku działalności deweloperskiej przeniesienie własności nieruchomości nie będzie uznana jako czynność przekraczająca zwykły zarząd.

[97] Postanowienie SR w Tomaszowie Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2022 r., sygn. I Ns 559/21, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym sąd rejonowy udzielił zarządcy sukcesyjnemu zgody na dokonanie czynności polegającej na przedłużeniu kredytu odnawialnego przedsiębiorstwa w kwocie 350.000 zł na kolejne 12 miesięcy.

[98] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl. w nawiązaniu do toczącej się sprawy rozpatrywanej przez SR Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, I Wydział Cywilny, sygn. I Ns 141/23, niepubl.

[99] Warto przy tym dodać, że w przypadku nabycia samochodu osobowego przez zarządcę sukcesyjnego w ramach wykonywania swoich obowiązków może wystąpić poważny problem związany z jego rejestracją. O ile po formalnym potwierdzeniu praw do spadku powinien on zostać zarejestrowany na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, natomiast przed potwierdzeniem praw do spadku wydaje się, że w polu właściciel powinien figurować zmarły przedsiębiorca. Nt. rejestracji samochodu po formalnym potwierdzeniu praw do spadku zob. wyrok WSA w Łodzi z dnia 27 października 2022 r., sygn. III SA/Łd 404/22, LEX nr 3441443.

[100] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl. W stanie faktycznym będącym przedmiotem sprawy za czynność

danej czynności np. przedłużenia kredytu obrotowego czy jak wynika z orzecznictwa – zbycia określonej nieruchomości, mogą utrudnić kontynuowanie prowadzenia działalności gospodarczej, tym samym *de lege ferenda* należy rozważyć zwiększenie kompetencji zarządcy sukcesyjnego, ze względu na konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku[101].

Spory w doktrynie budzi natomiast kwalifikacja takich czynności jak zbycie przedsiębiorstwa w spadku bądź udziału w nim, obciążenie przedsiębiorstwa w spadku bądź oddanie go do czasowego korzystania osobie trzeciej, zmiana formy prawnej przedsiębiorstwa w spadku. Według poglądu mniejszościowego są to czynności przekraczające zwykły zarząd, a zatem zarządca sukcesyjny może ich dokonać po wyrażeniu zgody przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[102], bądź w braku takiej zgody za zezwoleniem sądu. Wydaje się, że wskazany pogląd znajduje aprobatę w orzecznictwie[103]. Zdecydowana większość doktryny stoi jednak na stanowisku, iż tego rodzaju czynności w ogóle nie należą do kompetencji zarządcy sukcesyjnego[104], tym samym mogą ich dokonać właściciele przedsiębiorstwa w spadku[105] bądź osoby, do których należy przedsiębiorstwo w spadku[106] albo udział w nim. Przychylić należy się do poglądu większościowego zwłaszcza, że – jak słusznie zauważono – są to czynności mające za przedmiot przedsiębiorstwo w spadku w znaczeniu przedmiotowym[107]. Przede wszystkim jednak

przekraczającą zwykły zarząd uznano zarówno zbycie samochodu osobowego, którego wartość w wykazie inwentarza przedsiębiorstwa w spadku została określona na kwotę 724.072,77 zł, jak i zbycie samochodu osobowego, którego wartość w wykazie inwentarza przedsiębiorstwa w spadku została określona na kwotę jedynie na kwotę 3000 zł. Zdaniem sądu przez czynności zwykłego zarządu należy bowiem rozumieć załatwianie bieżących spraw związanych ze zwykłą eksploatacją rzeczy i utrzymywaniem jej w stanie niepogorszonym w ramach jej przeznaczenia, natomiast czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu to czynności, które swym znaczeniem i skutkami prawnymi przekraczają sferę bieżącego administrowania majątkiem, tym samym w świetle poczynionych rozważań, nawet jeżeli wartość drugiego pojazdu została określona jedynie na 3000 zł, należy ją zakwalifikować jako czynność przekraczającą zwykły zarząd. Wskazana kwalifikacja wydaje się kontrowersyjna, zważywszy na fakt, iż wartość wskazanego auta stanowiła zaledwie znikomy ułamek procenta wartości całego przedsiębiorstwa, co można wywnioskować z twierdzenia zarządcy sukcesyjnego, który ocenił wartość droższego z ww. samochodów na nie więcej niż 3,6% wartości całego przedsiębiorstwa. Wartość drugiego z powyższych pojazdów wynosiła zatem prawdopodobnie poniżej 0,03% wartości przedsiębiorstwa. Wydaje się więc, że sprzedaż auta wartego 3000 zł należałoby uznać za czynności zwykłego zarządu, nawet biorąc pod uwagę, że przedmiotem działalności wskazanego przedsiębiorstwa był wynajem i zarządzanie nieruchomościami.

[101] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 55.

[102] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 58; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 3 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 26; K. Jaśkowski, *Śmierć pracodawcy...*, s. 26; W. Gonet, *Pełnomocnictwo...*, s. 471.

[103] Postanowienie SR w Gliwicach, I Wydział Cywilny z dnia 29 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 737/22, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym sąd rejonowy zezwolił zarządcy sukcesyjnemu na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu, poprzez zbycie przedsiębiorstwa za cenę nie mniejszą niż 800. 000,00 zł. (osiemset tysięcy złotych) brutto.

[104] K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 199; J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 98.

[105] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 52.

[106] K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 9.

[107] *Tamże.*

czynności te wykraczają poza zewnętrzną granicę kompetencji zarządcy sukcesyjnego określoną przez prawodawcę w art. 29 u.z.s. Przedsiębiorstwo w spadku nie jest własnością zarządcy sukcesyjnego, więc trudno byłoby przyjąć, że może on je zbyć. Co prawda może on zbyć poszczególne jego składniki, ale w odróżnieniu od zbycia przedsiębiorstwa w spadku, zbycie poszczególnych składników mieści się w zakresie kompetencji zarządcy sukcesyjnego.

3.4. Dopuszczalność zawarcia umowy pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielem przedsiębiorstwa w spadku

Kontrowersje w doktrynie i praktyce dotyczą również możliwości zawarcia umowy pomiędzy zarządcą sukcesyjnym, a właścicielem bądź właścicielami przedsiębiorstwa w spadku, która poruszałaby kwestie dotyczące czynności zwykłego zarządu i przekraczające zwykły zarząd. W literaturze wyrażono pogląd o niedopuszczalności zawarcia takiej umowy[108]. Nie wydaje się by był on trafny. Czym innym jest bowiem zawężenie bądź rozszerzenie kompetencji zarządcy sukcesyjnego, a czym innym doprecyzowanie. Bez wątpienia niedopuszczalne jest zawężenie kompetencji zarządcy sukcesyjnego polegające np. na obowiązku uzyskania przez niego zgody właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na dokonanie wszelkiego rodzaju czynności, nawet tych niewykraczających poza zakres zwykłego zarządu[109], a także rozszerzenie jego kompetencji poprzez umożliwienie mu dokonywanie bez zgody właścicieli wszelkich bądź poszczególnych czynności przekraczających zwykły zarząd. Za dopuszczalne należy natomiast uznać zdefiniowanie przez zarządcę sukcesyjnego i właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w zawartej pomiędzy nimi umowie choćby pojęcia czynności zwykłego zarządu i przekraczających zwykły zarząd[110] w oparciu np. o kryterium wartości czynności[111]. Byłoby to wręcz wskazane, biorąc pod uwagę różnorodność przedsiębiorstw, które mogą być objęte zarządem sukcesyjnym, zarówno pod względem rodzaju prowadzonej działalności, wartości danego przedsiębiorstwa, jak i rodzaju bądź wartości dokonywanych czynności. Należy przy tym zastrzec, że ustalenia te nie będą zgodnie z art. 20 u.z.s., wiązały osób trzecich[112]. Nieważne

[108] K. Górniak, *Komentarz do art. 22 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11. Za dopuszczeniem możliwości zawarcia takiej umowy: Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 60.
[109] Wydaje się zatem, że błędnie wskazano w: R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 226; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 50, że umowa może wskazywać, które czynności zwykłego zarządu będą wymagały uzyskania zgody, opinii czy konsultacji z właścicielami przedsiębiorstwa w spadku, aczkolwiek wymóg uzyskania opinii czy skonsultowania się należy uznać za dopuszczalny.
[110] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 60.
[111] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 192.
[112] *Tamże*, s. 193.

będą również tego rodzaju ustalenia, które będą zmierzały do obejścia prawa, czyli np. zdefiniowanie w umowie pojęcia zwykłego zarządu w taki sposób, aby obejmowało ono czynność bądź czynności ewidentnie przekraczające zwykły zarząd. W doktrynie słusznie wskazano, że przedmiotem takiej umowy powinny być kwestie nieuregulowane ustawą lub uszczegółowienie czy doprecyzowanie rozwiązań ustawowych. Umowa może zawierać zatem m.in. wskazówki dotyczące udziału w określonych postępowaniach oraz sugestie dotyczące kierunku albo celu, do którego powinny zmierzać dalsze działania zarządcy sukcesyjnego[113]. Wydaje się, że taka umowa może zawierać także bardziej szczegółowe ustalenia takie jak: określenie wysokości kredytu obrotowego, do której zarządca sukcesyjny może go zaciągnąć bądź odnawiać.

Umowa pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielem przedsiębiorstwa w spadku bądź osobami uprawnionymi do powołania zarządcy sukcesyjnego ze względu na brak regulacji zastrzegających szczególną formę może być zawarta w dowolnej formie[114]. Ze względów praktycznych (dowodowych) wskazane jest zawarcie jej w formie pisemnej. Jest to umowa nienazwana, konsensualna, kauzalna, zwykle odpłatna i dwustronnie zobowiązująca, koncepcyjnie zbliżona do umowy menadżerskiej. Jej kluczowym elementem jest z jednej strony określenie wynagrodzenia zarządcy sukcesyjnego oraz z drugiej wskazanie ewentualnych nadrzędnych celów czy wartości, którymi powinien się on kierować przy zarządzaniu przedsiębiorstwem w spadku[115]. Wiąże ona jedynie konkretnego zarządcę sukcesyjnego i konkretnych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a zatem w przypadku powołania nowego zarządcy sukcesyjnego należy zawrzeć z nim nową umowę. W doktrynie wyrażono również pogląd o dopuszczalności zawarcia umowy z potencjalnym zarządcą sukcesyjnym – umowę szczegółowo normującą stosunki pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a przyszłymi właścicielami przedsiębiorstwa w spadku można zawrzeć jeszcze za życia przedsiębiorcy i może ją zawrzeć sam przedsiębiorca, jednakże tego rodzaju umowa będzie skuteczna jedynie wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku mającego status spadkobiercy bądź zapisobiercy windykacyjnego ze względu na regulacje dotyczące dziedziczenia[116]. Umowa pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a przedsiębiorcą może również dotyczyć nie *stricte* konkretnych obowiązków, a zobowiązania do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, czyli obowiązku podjęcia działań, które umożliwią ustanowienie zarządu

[113] R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 226; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 50. Przykładowy wzór takiej umowy zawarto w: J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 397-400.
[114] K. Górniak, *Komentarz do art. 18 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 83.
[115] R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 225; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 50.
[116] K. Górniak, *Komentarz do art. 18 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 87.

sukcesyjnego z danym zarządcą sukcesyjnym na czele[117]. Umowę taką uznaje się za czynność przekraczającą zwykły zarząd, a zatem do jej zawarcia wymagana jest zgoda wszystkich uprawnionych (właścicieli przedsiębiorstwa w spadku bądź osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego)[118]. Z analizy orzecznictwa wynika, że tego rodzaju umowy są w praktyce zawierane[119].

4. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego

4.1. Uwagi wprowadzające

Problematyka odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego została przez prawodawcę uregulowana w art. 33 u.z.s. Wskazany przepis dotyczy odpowiedzialności w stosunkach zewnętrznych, czyli wobec osób trzecich oraz w relacjach wewnętrznych – pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku[120]. W art. 33 u.z.s. uregulowane zostały trzy kwestie, a mianowicie: brak odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego wobec osób trzecich za zobowiązania zaciągnięte na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku, odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku za szkodę wyrządzoną wskutek nienależytego wykonania obowiązków oraz solidarna odpowiedzialność osoby, która w złej wierze powołała zarządcę sukcesyjnego lub wyraziła na to zgodę, mimo że nie była do tego uprawniona w przypadku, gdy zarządca sukcesyjny został powołany z naruszeniem art. 12 u.z.s. oraz zarządcy sukcesyjnego za wyrządzoną przez niego szkodę[121].

Celem i funkcją wskazanej regulacji jest odpowiednia alokacja ryzyk związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej i działaniami zarządcy sukcesyjnego. Słusznie wskazano bowiem w doktrynie, że w związku z ustanowieniem zarządu sukcesyjnego istnieje ryzyko niepowodzenia działalności gospodarczej objętej zarządem sukcesyjnym, spowodowane zarówno przez czynniki losowe, jak i brak należytej staranności samego

[117] *Tamże*, t. 88.
[118] J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 368.
[119] Zob. zwłaszcza: postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl., w którego uzasadnieniu wskazano, że strony przez powołaniem zarządcy sukcesyjnego zawarły porozumienie, w którym oświadczyły, że chcą aby zarządca w jak najkrótszym terminie, nie dłuższym niż 6 miesięcy od daty powołania, doprowadził do zakończenia działalności operacyjnej przedsiębiorstwa i wydał przedsiębiorstwo w spadku jego właścicielom, a nadto dokonał sprzedaży towarów znajdujących się w magazynie oraz towarów zamówionych; dokonał sprzedaży środków trwałych i wyposażenia przedsiębiorstwa w momencie kiedy staną się one zbędne; rozwiązał wszystkie umowy dotyczące świadczenia usług.
[120] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1-2.
[121] *Tamże*, t. 1.

zarządcy, co wiąże się z ryzykiem niewypłacalności samego zarządcy sukcesyjnego oraz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Ogólne założenie art. 33 u.z.s. opiera się na zwolnieniu ze wskazanych ryzyk osób trzecich, wchodzących w stosunki z zarządcą sukcesyjnym, przy jednoczesnym obciążeniu nimi albo samego zarządcy, albo właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[122]. Wyważenie wskazanych ryzyk jest o tyle istotne, iż z jednej strony nie można zniechęcić potencjalnych zarządców sukcesyjnych do pełnienia tejże funkcji, a z drugiej strony właściciele przedsiębiorstwa w spadku również powinni być raczej zachęceni, a nie zniechęceni do skorzystania ze wskazanej instytucji[123]. Również ważne, jeżeli nie najważniejsze, jest zapewnienie pewności obrotu, a zwłaszcza ochrony interesów osób trzecich. Podmioty te będą bowiem tylko wtedy chciały kontynuować i nawiązywać stosunki prawne z zarządcą sukcesyjnym działającym w imieniu własnym, ale na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli ich prawa będą dostatecznie zabezpieczone.

4.2. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego wobec osób trzecich (odpowiedzialność w stosunkach zewnętrznych)

Zgodnie z art. 33 ust. 1 zarządca sukcesyjny nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Tym samym co do zasady odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego majątkiem osobistym za zobowiązania przedsiębiorcy związane z jego działalnością gospodarczą i zaciągnięte w ramach prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, wobec osób trzecich jest wyłączona, podobnie jak ma to miejsce w przypadku syndyka zarządzającego masą upadłości, o czym stanowi art. 160 ust. 2 p.u.[124] Wskazana regulacja obejmuje swym zakresem wyłącznie odpowiedzialność za zobowiązania powstałe po śmierci przedsiębiorcy wskutek działań podejmowanych przez właściwego zarządcę sukcesyjnego, który został na to stanowisko skutecznie powołany[125]. Dotyczy także tylko tych zobowiązań, które powstały w związku z wykonywaniem przez zarządcę sukcesyjnego swojej funkcji. Działania zarządcy sukcesyjnego muszą bowiem mieścić się zarówno w

[122] *Tamże*, t. 3.
[123] *Tamże*.
[124] Por. *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 108; K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 3; R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 77; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 10; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 54; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 108.
[125] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.

zewnętrznym, jak i wewnętrznym zakresie jego kompetencji. Jak wcześniej wskazano zewnętrzny zakres kompetencji oznacza podejmowanie czynności stanowiących prawa i obowiązki zmarłego przedsiębiorcy wynikające z wykonywanej przez niego działalności gospodarczej oraz prawa i obowiązki wynikające z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku (art. 29 u.z.s.). Wewnętrzny zakres kompetencji oznacza natomiast konieczność uzyskania zgody wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a w przypadku braku takiej zgody – zezwolenia sądu na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. Aby wskazany przepis miał zastosowanie, zarządca sukcesyjny w przypadku zobowiązań powstających na podstawie umów powinien ujawnić kontrahentowi, że działa nie jako osoba prywatna, ale jako zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku[126]. W przypadku zobowiązań niewynikających z czynności prawnej za wiążące należy uznać kryterium interesu, jaki realizuje zarządca sukcesyjny w toku działań uzasadniających powstanie zobowiązania. Zarządca sukcesyjny działa bowiem w imieniu własnym, ale na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (art. 21 ust. 1 u.z.s.). Niespełnienie wskazanych wyżej warunków wyłącza zastosowanie art. 33 ust. 1 u.z.s., co skutkuje bezpośrednią odpowiedzialnością zarządcy sukcesyjnego za wskazane zobowiązania[127]. Źródło powstania zobowiązania nie ma w tym przypadku znaczenia. W doktrynie słusznie wskazuje się, że ze względu na cel przepisu, którym jest przerzucenie ryzyka odpowiedzialności na właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, ograniczenie dyspozycji art. 33 ust. 1 u.z.s. tylko do zobowiązań powstających z mocy czynności prawnych byłoby bezzasadne. Przepis ten obejmuje zatem swym zakresem zarówno zobowiązania powstające w drodze czynności prawnej, jak i na podstawie ustawy[128], czyli m.in.: zobowiązania umowne, zobowiązania z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, niemal wszystkie zobowiązania deliktowe[129]. Artykuł 33 ust. 1 u.z.s. ma jednak zastosowanie jedynie do zobowiązań o charakterze cywilnoprawnym. Jak słusznie wskazuje się w doktrynie, powyższy przepis nie ma zastosowania, jeżeli zarządca sukcesyjny działał wyłącznie we własnym interesie, zwłaszcza jeżeli np.: naruszył on umyślnie cudze dobra osobiste albo popełnił przestępstwo[130].

[126] Nie oznacza to rzecz jasna konieczności podawania danych osobowych osób, na rachunek których działa zarządca sukcesyjny. Tak słusznie: D. Celiński, *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia...*, s. 35.
[127] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11-16.
[128] *Tamże*, t. 17-21.
[129] Dokładną analizę odpowiedzialności za poszczególne rodzaje zobowiązań zawarto w: K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22-47. Pogląd zgodnie, z którym art. 33 ust. 1 u.z.s. nie dotyczy odpowiedzialności *ex delicto* wyrażono w: R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy...*, s. 77.
[130] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 43.

4.3. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego wobec właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (odpowiedzialność w stosunkach wewnętrznych)

Według art. 33 ust. 2 u.z.s. zarządca sukcesyjny ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków. Konstrukcja wskazanego przepisu jest analogiczna do art. 160 ust. 3 p.u., regulującego odpowiedzialność syndyka zarządzającego masą upadłości, czy art. 938 § 1 k.p.c., który dotyczy zarządcy nieruchomości[131]. Wskazany przepis, podobnie jak art. 33 ust. 1 u.z.s., obejmuje swym zakresem jedynie zarządcę sukcesyjnego skutecznie powołanego na to stanowisko[132]. Do odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego powołanego z naruszeniem art. 12 u.z.s. zastosowanie znajdują – zgodnie z dyspozycją art. 34 u.z.s. – przepisy k.c. o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Pociągnięcie zarządcy sukcesyjnego do odpowiedzialności w wyniku jego działań uzależnione jest od zaistnienia szkody. Przepisy u.z.s. nie definiują wskazanego pojęcia, w związku z tym należy odwołać się do ustaleń poczynionych przez przedstawicieli doktryny na gruncie przepisów k.c. Szkodę definiuje się jako uszczerbek w dobrach lub interesach prawnie chronionych, której poszkodowany doznał wbrew swojej woli[133]. Wobec braku w u.z.s. zastrzeżeń bądź modyfikacji wskazanego terminu w doktrynie zgodnie wskazuje się, że zastosowanie znajdzie w zaistniałym przypadku art. 361 k.c.[134]. Tym samym możliwe jest dochodzenie odpowiedzialności za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. Zarządca sukcesyjny odpowiada zatem zarówno za poniesione straty (*damnum emergens*) np. umniejszenie majątku przedsiębiorstwa w spadku, jak i utracone korzyści (*lucrum cessans*) np. mniejszy dochód przedsiębiorstwa w spadku. Podstawa do żądania naprawienia szkody istnienie już od chwili jej powstania, zatem do dochodzenia roszczeń z tego tytułu nie jest konieczne, ani wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, ani odwołanie zarządcy sukcesyjnego[135]. Pojęcie szkody oraz powstające na jego tle wątpliwości stały się już przedmiotem licznych wypowiedzi doktryny i orzecznictwa na gruncie przepisów k.c. Uwagi w niniejszej pracy zostaną więc ograniczone do

[131] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 108; K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 66.1; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 3.
[132] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 61.
[133] Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 91.
[134] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.
[135] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 111; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.

przytoczenia dorobku doktryny i orzecznictwa w tym zakresie[136]. Należy wszakże podkreślić, iż na gruncie art. 33 u.z.s. pojęcie szkody odniesie się głównie do przedsiębiorstwa w spadku. Za szkodę w rozumieniu art. 33 ust. 2 u.z.s. należy uznać uszczerbek w przedsiębiorstwie w spadku poniesiony wbrew woli jego właścicieli.

Szkoda – zgodnie z dyspozycją art. 33 ust. 2 u.z.s. – musi zaistnieć wskutek nienależytego wykonywania obowiązków przez zarządcę sukcesyjnego. Nienależyte wykonywanie obowiązków obejmuje zarówno brak działania w celu wykonania ciążących na zarządcy sukcesyjnym obowiązków, jak i jego świadome działanie wbrew obowiązkom. Są to działania niedozwolone lub zaniechania stojące w sprzeczności z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, a więc: z konkretnym przepisem, z zasadami współżycia społecznego lub innymi normami powszechnie stosowanymi i akceptowanymi w danym społeczeństwie, czyli w przypadku działalności gospodarczej – z zasadami uczciwego obrotu czy dobrej

[136] Więcej nt. pojęcia szkody zob. w: P. Sobolewski, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 46-49; K. Zagrobelny, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 32-63; K. Grzesiowski, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 17-28; A. Koch, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 47-65; P. Machnikowski, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz* (red. P. Machnikowski), Legalis 2022, t. 89-97; G. Karaszewski, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 5-10; B. Fuchs, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353-534)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 3; T. Wiśniewski, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, (red. J. Gudowski), LEX/el 2018, t. 14-18; A. Olejniczak, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2014, t. 10-11; A. Rzetecka-Gil, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna* (A. Rzetecka-Gil), LEX/el 2011, t. 53-59; T. Wiśniewski, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I-II* (red. G. Bieniek), LEX/el 2011, t. 14-18; A. Szpunar, *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i osobie*, Bydgoszcz 1998, s. 21-50; A. Szpunar, *Ustalenie odszkodowania w prawie cywilnym*, Warszawa 1975, s. 18-55; A. Rembieliński, *Komentarz do art. 361 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny z komentarzem. Tom I* (red. J. Winiarz), Warszawa 1989, s. 294-296; J. Winiarz, *Obowiązek naprawienia szkody*, Warszawa 1970, s. 19-21; J. Winiarz, *Ustalenie wysokości odszkodowania*, Warszawa 1962, s. 14-33; W. Czachórski, Z. Radwański, *System Prawa Cywilnego. Tom III. Część 1. Prawo zobowiązań część ogólna*, Warszawa 1981, s. 213-245; A. Ohanowicz, J. Górski, *Zarys prawa zobowiązań*, Warszawa 1970, s. 46-49; W. Czachórski, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009, s. 88-93; M. Pajor, *Odpowiedzialność dłużnika za niewykonanie zobowiązania*, Warszawa 1982, s. 134-158; B. Bladowski, A. Gola, *Szkoda i odszkodowanie*, Warszawa 1984, s. 4-8; A. Sinkiewicz, *Pojęcie i rodzaje szkody w polskim prawie cywilnym*, Rejent 1998, nr 2, s. 59-74; M. Safjan, *Naprawienie krzywdy niemajątkowej w ramach odpowiedzialności ex contractu* [w:] *Odpowiedzialność cywilna Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara* (red. M. Pyziak-Szafnicka), Kraków 2004, s. 255; M. Kaliński, *Odpowiedzialność odszkodowawcza. Pojęcie i rodzaj szkody* [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 6. Prawo zobowiązań – część ogólna* (red. A. Olejniczak), Warszawa 2023, s. 86-134; K. Kryla-Cudna, *Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową powstałą wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania umowy*, Warszawa 2018, s. 1-11; M. Kaliński, Szkoda na mieniu i jej naprawienie, Warszawa 2021, s. 169-362; R. Strugała, *Dobra i interesy chronione w strukturze czynu niedozwolonego*, Warszawa 2019, s. 15-17; B. Lackoroński, *Odpowiedzialność cywilna za pośrednie naruszenia dóbr*, Warszawa 2013, s. 159-166; K. Zagrobelny, *W sprawie szkody występującej pod postacią zwiększenia się pasywów poszkodowanego*, PPiA 2009, nr 3161, s. 571-581. W orzecznictwie zob. zwłaszcza: uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 11 września 2020 r., sygn. III CZP 90/19, Legalis nr 2467717; wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. II CSKP 585/22, Legalis nr 2830273, Izba Cywilna z dnia 22 maja 2019 r., sygn. IV CSK 80/18, Legalis nr 1921780, orzeczenie SN – Izba Cywilna z dnia 11 lipca 1957 r., sygn. 2 CR 304/57, OSN 1958, nr 3, poz. 76.

wiary[137]. Oceniając prawidłowość sprawowania zarządu przez zarządcę sukcesyjnego, należy ocenić prawidłowość w zakresie sposobu objęcia przedsiębiorstwa w spadku, podejmowania czynności związanych z zachowaniem i utrzymaniem majątku, niepodejmowanie czynności związanych z utrzymaniem w stanie niepogorszonym przedsiębiorstwa, czy też zaniechanie podjęcia czynności, które przyniosłyby korzyści i zwiększyłyby wartość zarządzanego majątku[138]. Prawodawca nie sformułował przykładowego katalogu tego rodzaju naruszeń. Katalog taki formułują natomiast przedstawiciele doktryny, bazując *per analogiam* na ustaleniach poczynionych na gruncie art. 160 p.u.[139] Jako przykłady nienależytego wykonywania obowiązków przez zarządcę sukcesyjnego można wskazać:

1) nieobjęcie bądź opieszałość przy obejmowaniu przez zarządcę sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku;
2) błędne oszacowanie przez zarządcę sukcesyjnego składników przedsiębiorstwa w spadku skutkujące nienależytym sporządzeniem wykazu inwentarza, powodujące uszczuplenie masy spadkowej;
3) niewydanie lub spóźnione wydanie rzeczy nienależących do przedsiębiorstwa w spadku;
4) niewydanie lub spóźnione wydanie składników przedsiębiorstwa w spadku jego właścicielom, lub osobom, które przyjęły spadek po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego albo – w przypadku braku osób uprawnionych – uchybienia dotyczące złożenia wniosku o zabezpieczenie spadku;
5) wyzbywanie się poszczególnych składników przedsiębiorstwa w spadku w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami np. w drodze darowizny;
6) świadome posługiwanie się nieudolnymi lub nieporadnymi pomocnikami;
7) lekkomyślne prowadzenie procesów z udziałem przedsiębiorstwa w spadku;
8) rezygnacja z żądania wykonania umowy wzajemnej, korzystnej dla przedsiębiorstwa w spadku;
9) niedochodzenie roszczeń, które należą się zmarłemu przedsiębiorcy lub przedsiębiorstwu w spadku;
10) niewytoczenie powództwa o uznanie czynności prawnej zmarłego przedsiębiorcy za bezskuteczną albo niepodniesienie zarzutu bezskuteczności czynności prawnej

[137] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 11.
[138] E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 261.
[139] Przedstawiciele doktryny odnoszą się do przykładowego katalogu sformułowanego w: P. Zimmerman, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 6; F. Zedler, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 5.

zmarłego przedsiębiorcy, pomimo istnienia dowodów uzasadniających tego rodzaju powództwo lub zarzut;

11) dopuszczenie do przedawnienia wierzytelności przysługującej przedsiębiorstwu w spadku;
12) dopuszczenie do zniszczenia lub kradzieży przedmiotów wchodzących w skład przedsiębiorstwa w spadku przez zaniechanie pieczy nad nimi;
13) podejmowanie przez zarządcę sukcesyjnego nieuzasadnionych gospodarczo decyzji skutkujących obniżeniem wartości przedsiębiorstwa w spadku[140];
14) niezłożenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli w czasie trwania zarządu sukcesyjnego ujawnią się podstawy ogłoszenia upadłości, a więc nie niewypłacalność[141].

Na tle art. 33 ust. 2 u.z.s. pojawiły się w doktrynie liczne spory. Wydaje się, że za najważniejszą do rozważenia należy uznać kwestię, czy wskazany przepis stanowi przykład odpowiedzialności deliktowej, czy kontraktowej. Przeważające wydaje się być pierwsze z wyżej wskazanych stanowisk, choć wyrażane w jego ramach poglądy cechują się dużą niespójnością. Z jednej strony bowiem wskazuje się, że analogicznie do syndyka[142] czy zarządcy nieruchomości[143] odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego na gruncie art. 33 ust.

[140] Wskazany katalog przykładowych czynności naruszających obowiązki zarządcy sukcesyjnego został sformułowany na podstawie: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 109; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10.

[141] Wyrok SO w Białymstoku, VII Wydział Gospodarczy z dnia 20 marca 2025 r., sygn. VII GC 289/22, niepubl.

[142] P. Zimmerman, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 12; R. Adamus, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 5; S. Gurgul, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 4; P. Janda, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 3; W. Gewald, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz* (red. A. J. Witosz), LEX/el 2021, t. 4; Z. Świeboda, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz* (Z. Świeboda), LEX/el 2006, t. 3; A. Pokora, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz* (red. A. J. Witosz, A. Witosz), LEX/el 2014, t. 2. Wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 21 sierpnia 2013 r., sygn. II CSK 707/12, Legalis nr 738142; z dnia 20 marca 2015 r., sygn. II CSK 351/14, LEX nr 1711684; z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. IV CSK 379/16, LEX nr 2307130; z dnia 19 czerwca 2018 r., sygn. I CSK 508/17, LEX nr 2555744.

[143] Wbrew twierdzeniom zwolenników wskazanego stanowiska w przypadku odpowiedzialności zarządcy nieruchomości występują spory co do podstawy odpowiedzialności i tutaj wydaje się przeważać stanowisko o stosowaniu przepisów o odpowiedzialności kontraktowej. Więcej zob. w: P. Gil, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ), Legalis 2021, t. 1-9; K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński), Legalis 2022, t. 1; E. Jaceczko, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz* (red. O. M. Piaskowska), LEX/el 2023, t. 1; A. Adamczuk, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 2; P. Kuglarz, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece oraz przepisy związane. Komentarz* (I. Heropolitańska, A. Tułodziecka, K. Hryćków-Mycka, P. Kuglarz), Legalis 2021, t. 3; H. Ciepła, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1; R. Flejszar, M. Malczyk, *Postępowanie egzekucyjne. Egzekucja z nieruchomości* [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, System Postępowania Cywilnego. Tom 8* (red. K. Flaga-Gieruszyńska), Legalis 2021, s. 1175; M. Łochowski, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.*

2 u.z.s. stanowi przykład odpowiedzialności *ex delicto*[144], a z drugiej strony podkreśla się możliwość stosowania we wskazanym przypadku obu reżimów, czyli także przepisów o odpowiedzialności *ex contractu*[145]. Wydaje się, że zwolennicy wskazanego poglądu dopuszczają możliwość stosowania obu reżimów odszkodowawczych, bądź uzależniają możliwość zastosowania danego reżimu od tego, kto dochodzi odpowiedzialności względem zarządcy sukcesyjnego. Jeżeli są to właściciele przedsiębiorstwa w spadku, to stosuje się art. 471 i n. k.c., a jeżeli są to osoby trzecie, zastosowanie znajduje art. 415 k.c.[146] Wyszczególnić należy również pogląd zgodnie, z którym podstawą do zastosowania danych przepisów jest fakt zawarcia umowy pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku[147].

Zgodnie z drugim poglądem art. 33 ust. 2 stanowi przykład odpowiedzialności kontraktowej[148]. Pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielem przedsiębiorstwa w spadku istnieje stosunek zobowiązaniowy, na mocy którego zarządca sukcesyjny jest

---

Art. 506–1217. Tom II (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 2; T. Żyznowski, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095[1]* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; O. Marcewicz, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 730-1217* (red. A. Jakubecki), LEX/el 2019, t. 1; O. Leśniak, M. Romańska, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz* (M. Romańska, O. Leśniak), Legalis 2016, t. 1; T. Żyznowski, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz. Art. 730–1088* (red. A. Marciniak, K. Piasecki), Legalis 2015, t. 2; M. Krakowiak, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730-1217* (red. J. Jankowski), Legalis 2015, t. 3; H. Ciepła, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730-1088* (red. H. Dolecki, T. Wiśniewski), LEX/el 2014, t. 1; M. Brulińska, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz* (red. J. Gołaczyński), LEX/el 2012, t. 8; G. Julke, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz* (red. Z. Szczurek), LEX/el 2005, t. 1; A. Damasiewicz, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (A. Damasiewicz), LEX/el 2005, t. 1; Z. Świeboda, *Komentarz do art. 938 k.p.c.* [w:] *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, (Z. Świeboda), LEX/el 2004, t. 1.

[144] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 102; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249. Zob. także: wyrok SO w Białymstoku, VII Wydział Gospodarczy z dnia 20 marca 2025 r., sygn. VII GC 289/22, niepubl., gdzie sąd wskazał iż odpowiedzialność z art. 33 ust. 2 u.z.s. jest odpowiedzialnością deliktową opartą na zasadzie winy.

[145] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 54; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 102; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 108; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 10; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 89; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 94; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 198.

[146] W: wyroku SO w Białymstoku, VII Wydział Gospodarczy z dnia 20 marca 2025 r., sygn. VII GC 289/22, niepubl. wskazano natomiast, że Zarządca sukcesyjny ponosi odpowiedzialność także za szkodę wyrządzoną spadkobiercom, zapisobiercy windykacyjnemu, małżonkowi przedsiębiorcy lub osobom trzecim na ogólnych zasadach. Zatem zarządca sukcesyjny ponosi zarówno odpowiedzialność deliktową (art. 415 i n. k.c.), jak i odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 471 i n. k.c.).

[147] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 102.

[148] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 64; M. Świerczyński, D. Fuchs, *Status prawny…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 85; P. Machnikowski, *Odpowiedzialność odszkodowawcza…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 197.

zobowiązany względem właścicieli do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, niezależne od tego, czy zarządca sukcesyjny i właściciele przedsiębiorstwa w spadku zawarli umowę. Zwolennicy wskazanego poglądu podkreślają, że tak samo kwalifikowana jest odpowiedzialność innego rodzaju zarządców np. wykonawcy testamentu czy kuratora spadku[149]. Nie wykluczają oni przy tym możliwości zastosowania art. 415 k.c., jednakże ich zdaniem samo naruszenie obowiązków wynikających z u.z.s. przez zarządcę sukcesyjnego jest niewystarczające do zastosowania odpowiedzialności *ex delicto*[150]. Drugiemu ze wskazanych stanowisk należy przyznać słuszność w zakresie stosunku, jaki łączy zarządcę sukcesyjnego z właścicielami przedsiębiorstwa w spadku. Wydaje się, że pomimo takiej samej treści art. 33 ust. 2 i art. 160 ust. 3 p.u. pozycja syndyka i zarządcy sukcesyjnego jest zgoła inna, gdyż ten pierwszy działa w interesie wierzycieli, a nie upadłego, natomiast drugi działa w interesie właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[151]. Wskazany problem niejako powiązany jest z kolejną sporną kwestią wyłaniającą się na tle art. 33 ust. 2 u.z.s., dotyczącą podmiotów mogących dochodzić naprawienia szkody wyrządzonej przez zarządcę sukcesyjnego. Na tym tle również pojawiły się dwa odmienne stanowiska, zgodnie z którymi: uprawnionymi do dochodzenia odpowiedzialności wobec zarządcy sukcesyjnego są jedynie właściciele przedsiębiorstwa w spadku[152], bądź ze względu na brak doprecyzowania tej kwestii w u.z.s. należy przyjąć, że naprawienia szkody wyrządzonej przez zarządcę sukcesyjnego może dochodzić każdy, kto poniósł szkodę[153]. Wydaje się, że niesłuszne i niezgodne z wykładnią literalną byłoby ograniczanie dyspozycji art. 33 ust. 2 u.z.s. tylko do odpowiedzialności *ex contractu* pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku, jednakże wobec istniejących rozbieżności i sprzeczności w doktrynie niezbędna wydaje się interwencja ustawodawcy (lub przynajmniej przesądzenie tej kwestii przez orzecznictwo), albowiem każdy ze wskazanych reżimów odszkodowawczych różni się w zakresie terminów przedawnienia roszczeń, rozkładu ciężaru dowodu, czy podmiotów uprawnionych do dochodzenia roszczenia albo wytoczenia powództwa[154].

Spory w doktrynie na tle art. 33 ust. 2 u.z.s. dotyczą także funkcji, jaką pełni wskazany przepis w u.z.s. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem regulacja ta pełni jedynie rolę

[149] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 66.1.
[150] *Tamże,* t. 68-69.
[151] R. Kapkowski, M. Kaufmann, *Charakter prawny zarządcy…*, s. 77.
[152] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 73; M. Pazdan, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Ius est ars...*, s. 891.
[153] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 109.
[154] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 71-73.

wyjaśniającą, której zadaniem jest usunięcie ewentualnych wątpliwości co do istnienia i podstawy takiej odpowiedzialności. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego ujęta według regulacji art. 33 ust. 2 u.z.s. wynika już z reguł ogólnych art. 471 i n. k.c., a zatem przepis ten stanowi niejako potwierdzenie ogólnych zasad[155]. Według drugiego stanowiska art. 33 ust. 2 u.z.s. nie jest regulacją zbędną i należy nadać jej znaczenie normatywne[156]. Różnica pomiędzy odpowiedzialnością zarządcy sukcesyjnego a ogólnymi zasadami odpowiedzialności polega bowiem na niezastosowaniu w art. 33 ust. 2 u.z.s. subiektywnej przesłanki odpowiedzialności, jaką jest brak dochowania należytej staranności. Jeżeli uzna się za słuszną pierwszą koncepcję, należy rozważyć, czy do oceny działania zarządcy sukcesyjnego, a konkretnie do oceny należytego wykonywania obowiązków zastosowanie znajduje przeciętny (art. 355 § 1 k.c.) czy podwyższony (art. 355 § 2 k.c.) wzorzec należytej staranności. Część doktryny opowiada się za stosowaniem tylko podwyższonego wzorca, co wynika z profesjonalnego charakteru funkcji zarządcy sukcesyjnego oraz odesłania w zakresie prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku do przepisów o wykonywaniu działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę[157]. Słuszne wydaje się być jednak stanowisko odmienne, zakładające możliwość stosowania wobec zarządcy sukcesyjnego zarówno przeciętnego, jak i podwyższonego wzorca należytej staranności w zależności od tego, czy osoba pełniąca funkcję zarządcy sukcesyjnego prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zarządzania cudzymi przedsiębiorstwami, czy też nie[158]. Wydaje się, iż możliwość zastosowania określonego wzorca można by również uzależnić od tego, czy zarządca sukcesyjny sam prowadzi działalność gospodarczą oraz od tego, czy posiada specjalistyczną wiedzę, bądź wykształcenie w dziedzinie kluczowej dla zarządzania przedsiębiorstwem w spadku, czyli np. wiedzę prawniczą. Jakkolwiek również ten problem wymaga wyważenia, gdyż stosowanie w każdym przypadku podwyższonego wzorca należytej staranności jest rozwiązaniem korzystniejszym dla właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, natomiast możliwość zastosowania także przeciętnego wzorca mogłaby w większym stopniu zachęcać do sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego i bardziej odpowiadać faktycznej sytuacji niewielkiego, rodzinnego przedsiębiorstwa, w którym wskazaną funkcję zazwyczaj będzie sprawowała osoba bliska zmarłemu przedsiębiorcy, niekoniecznie posiadająca rozległą wiedzę w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Rozważania odnośnie wzorca

[155] *Tamże*, t. 63-63.1, 91.
[156] P. Machnikowski, *Odpowiedzialność odszkodowawcza…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 197-198.
[157] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; J. Waszczuk-Napiórkowska, Ł. Żarnowiec, *Wykonywanie…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 106-107.
[158] K. Górniak, *Komentarz do art. 33 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 81.

należytej staranności mają rzecz jasna kluczowe znaczenie w przypadku przyjęcia, że odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego na gruncie art. 33 ust. 2 u.z.s. ma charakter kontraktowy, a nie deliktowy.

Rozdział VIII
Zakończenie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego

1. Uwagi wprowadzające

Zdarzenia powodujące utratę możliwości wykonywania zarządu sukcesyjnego przez danego zarządcę sukcesyjnego zostały przez prawodawcę uregulowane w rozdziale 10 zatytułowanym: „Odwołanie zarządcy sukcesyjnego i inne zdarzenia powodujące utratę do pełnienia tej funkcji", a konkretnie w art. 51-58 u.z.s. Należy podkreślić, że zaistnienie zdarzenia powodującego zakończenie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego nie jest tożsame z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego i nie przekreśla tym samym jego dalszego istnienia[1]. Katalog tego rodzaju zdarzeń został przez ustawodawcę wskazany w art. 53 u.z.s. Zgodnie z tymże przepisem zarządca sukcesyjny przestaje pełnić funkcję z:

1) dniem śmierci;
2) dniem ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych;
3) chwilą odwołania;
4) upływem terminu dwóch tygodni od dnia złożenia przez zarządcę sukcesyjnego przed notariuszem oświadczenia o rezygnacji, a jeżeli wcześniej powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego – z chwilą powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego (art. 53 pkt 4 u.z.s. w zw. z art. 57 ust. 2 u.z.s.);
5) dniem uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej lub dniem uprawomocnienia się orzeczenia o środku karnym albo środku zabezpieczającym w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, obejmującego działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem (art. 53 pkt 5 w zw. z art. 8 ust. 2 u.z.s.).

W art. 53 u.z.s. zastrzeżono przy tym, że wskazane zdarzenia muszą nastąpić nie później niż z dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Oczywiste bowiem jest, że wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego uniemożliwia dalsze jego funkcjonowanie w danym przedsiębiorstwie, a tym samym zawiera ono w sobie także skutek w postaci zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego[2]. Jak bowiem wskazano w doktrynie pośrednim skutkiem

[1] T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 36.
[2] W: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1, słusznie wskazano, że rozdział 10 u.z.s. odnosi się do różnych zdarzeń dotyczących wyłącznie określonej osoby będącej zarządcą sukcesyjnym, a rozdział 11 do ogólnej możliwości ustanawiania zarządu sukcesyjnego.

wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jest ustanie uprawnienia do sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego[3].

Uregulowane przez ustawodawcę w art. 51-58 u.z.s. przyczyny utraty przez zarządcę sukcesyjnego umocowania do pełnienia funkcji są w doktrynie klasyfikowane w różny sposób. Pierwszy z podziałów, który zaproponowano, obejmuje przyczyny leżące po stronie przedsiębiorcy oraz przyczyny leżące po stronie zarządcy sukcesyjnego[4]. Wydaje się, że należałoby w ramach wskazanego podziału dodać oprócz przedsiębiorcy, również jego następców prawnych. Zdarzenia te można również podzielić na odwracalne np. ograniczenie lub utrata przez danego zarządcę sukcesyjnego zdolności do czynności prawnych[5] oraz nieodwracalne np. śmierć zarządcy sukcesyjnego. Trzeba przy tym podkreślić, że zdarzenia te nie powodują wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, a ich odwracalność bądź nieodwracalność odnieść należy w stosunku do danego zarządcy sukcesyjnego. Przyczyny powodujące utratę możliwości wykonywania zarządu sukcesyjnego przez danego zarządcę sukcesyjnego można podzielić na takie, które mogą wystąpić jedynie za życia przedsiębiorcy np. odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę oraz te mogą wystąpić po jego śmierci np. odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych[6]. Większość wskazanych przez ustawodawcę zdarzeń może mieć miejsce zarówno przed jak i po śmierci przedsiębiorcy, zatem tego rodzaju podział nie miałby charakteru dychotomicznego. Należy przy tym podkreślić, że jeżeli dane zdarzenie wystąpi za życia przedsiębiorcy, to powoduje ono skutek jedynie w postaci uniemożliwienia pełnienia w przyszłości funkcji zarządcy sukcesyjnego, gdyż nie doszło jeszcze do objęcia funkcji[7], natomiast w przypadku wystąpienia przyczyny po śmierci przedsiębiorcy dochodzi do skutku w postaci zaprzestania pełnienia funkcji[8]. Wreszcie można wyszczególnić przyczyny, których zaistnienie powoduje niemal natychmiastowe zaprzestanie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego bądź uniemożliwienie jej sprawowania np. śmierć zarządcy sukcesyjnego, oraz takie, które wywołują wskazany skutek dopiero po upływie określonego terminu, jak ma to miejsce w przypadku rezygnacji zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. W przypadku pierwszej z ww. kategorii ustawodawca posługuje się zwrotami „z dniem" bądź „z chwilą",

[3] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 257.
[4] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 107. Wydaje się, że podział ten klasyfikuje także: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 258.
[5] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 108.
[6] *Tamże*, s. 107.
[7] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 258-259. We wskazanej publikacji postuluje się, aby ten „brak precyzji ustawodawcy" został uporządkowany stosowną nowelizacją. Można by to rozważyć, aczkolwiek nie wydaje się, aby treść art. 51-58 u.z.s. budziła większe wątpliwości.
[8] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2. Odmienny i raczej niesłuszny pogląd zgodnie, z którym art. 53 u.z.s. odnosi się jedynie do sytuacji, gdy zarząd sukcesyjny jest już wykonywany wyrażono w: P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 155.

natomiast dla drugiej kategorii zarezerwowane jest określenie „z upływem terminu". W zależności od rodzaju zdarzenia można wyszczególnić również te zależne od woli człowieka np. odwołanie zarządcy sukcesyjnego i te niezależne od jego woli np. śmierć zarządcy sukcesyjnego. Z reguły pierwsze z nich, choć nie wszystkie, obarczone są obowiązkiem zastosowania określonej procedury uregulowanej m.in. w p.n. Niewykluczona jest możliwość wyszczególnienia innych rodzajów klasyfikacji, niemniej jednak wydaje się, że zagadnienie to nie ma istotnego znaczenia praktycznego ani teoretycznego, tym samym poprzestano na wskazaniu ww. podziałów.

Jak wcześniej wskazano, katalog zdarzeń powodujących utratę możliwości wykonywania zarządu sukcesyjnego, został przez ustawodawcę uregulowany w art. 53 u.z.s. W doktrynie wyrażono pogląd, że przepis ten ma jedynie charakter porządkujący i uzupełniający, gdyż stanowi jedynie dopełnienie pozostałych przepisów u.z.s. Zdaniem zwolenników tego poglądu z innych przepisów u.z.s. można wyszczególnić normy zakazujące sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego w danych okolicznościach, a art. 53 u.z.s. jedynie porządkuje przyczyny poprzez wskazanie ich w jednym katalogu oraz uzupełnia o czas, od kiedy powinno nastąpić zaprzestanie pełnienia funkcji[9]. Pogląd ten nie wydaje się uzasadniony. Po pierwsze pozostałe przepisy u.z.s. nie zawierają niektórych zdarzeń wyszczególnionych w art. 53 u.z.s. np. śmierci przedsiębiorcy. Po drugie, wydaje się, że wyszczególnianie norm zakazujących sprawowania przez określone osoby funkcji zarządcy sukcesyjnego z innych przepisów u.z.s. w oparciu o reguły wykładni funkcjonalnej i celowościowej, np. wywodzenie takich przesłanek z art. 8 ust. 1 u.z.s.[10], stanowi pewne

[9] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3-4.

[10] W: K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3, wskazuje się np., że biorąc pod uwagę wykładnię funkcjonalną i celowościową można z art. 8 ust. 1 u.z.s. wywodzić, że utrata przez zarządcę sukcesyjnego zdolności do czynności prawnych powoduje utratę możliwości pełnienia przez niego tej funkcji i zaprzestanie jej pełnienia. Wydaje się, wywodzenie tej przesłanki jedynie z art. 8 ust. 1 u.z.s. mogłoby być bardzo ryzykowne, co w doktrynie jest widoczne zwłaszcza w odniesieniu do uregulowanego w k.c. pełnomocnictwa. Część doktryny twierdzi bowiem, że utrata przez pełnomocnika zdolności do czynności prawnych powoduje wygaśnięcie pełnomocnictwa, zaś pozostali stoją na stanowisku, że utrata zdolności do czynności prawnych nie powoduje takich skutków, gdyż pełnomocnik może ją odzyskać. Warto przy tym dodać, że ani z art. 100 k.c. ani z art. 101 k.c. nie wynika wprost, że utrata zdolności do czynności prawnych powoduje wygaśnięcie pełnomocnictwa. Za pierwszym z ww. poglądów opowiedziano się zwłaszcza w: Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne...*, s. 343; M. Pazdan, *Przedstawicielstwo. Pełnomocnictwo* [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 2* (red. Z. Radwański), Warszawa 2008, s. 529-530; B. Gawlik, *Przedstawicielstwo* [w:] *System Prawa Cywilnego. Tom I. Części ogólna* (red. S. Grzybowski), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985, 760-762; A. Herbet, *Komentarz do art. 101 k.c.* [w:] *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz* (red. P. Machnikowski), Legalis 2022, t. 5; M. Kućka, *O pełnomocnictwie. Przyczynek do analizy podstawowych konstrukcji cywilistycznych*, RPEiS 2019, nr 4, s. 103-104. Drugi z ww. poglądów aprobują m.in.: B. Ziemianin, *Prawo cywilne. Część ogólna,* Poznań 2007, s. 263; J. Rajski, *Prawo o kontraktach w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2000, s. 75; P. Sobolewski, *Komentarz do art. 100 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 3; R. Strugała, *Komentarz do art. 100 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 3; J. Grykiel, *Komentarz do art. 100 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352* (red. M. Gutowski), Legalis 2021, t. 4; M. Pazdan, *Komentarz*

nadużycie. Nie można bowiem pominąć reguł wykładni systemowej, gdyż prawodawca nie bez przyczyny umieszcza określone przepisy w określonych rozdziałach ustawy np. wskazany art. 8 u.z.s. został przez prawodawcę umieszczony w rozdziale 2 u.z.s. dotyczącym ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a zatem odnosi się on przede wszystkim do wskazanego zagadnienia. Po trzecie, brak wskazanego przepisu mógłby doprowadzić do rozbieżności w doktrynie i wątpliwości w praktyce w zakresie chociażby katalogu przesłanek, których wystąpienie uniemożliwia pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego czy możliwości dziedziczenia uprawnień do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego. Zwłaszcza drugi z powyższych problemów został w art. 53 u.z.s. jednoznacznie rozstrzygnięty. Dzięki temu przesłanki zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego są w sposób jasny uregulowane w u.z.s., podobnie jak uregulowane w art. 109^7 k.c. przesłanki wygaśnięcia prokury.

2. Śmierć zarządcy sukcesyjnego

Pierwszym zdarzeniem wskazanym przez ustawodawcę w art. 53 u.z.s., powodującym zaprzestanie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, jest jego śmierć, a konkretnie dzień jego śmierci. Informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić funkcję z powodu śmierci podlega z urzędu wpisowi do CEIDG (art. 5 ust. 2 pkt 21 lit a w zw. z art. 21 ust. 1 ustawy o CEIDG). Dodatkowo wpis w CEIDG zawiera również informację o dacie, z której upływem zarządca sukcesyjny przestaje pełnić wskazaną funkcję z powodu śmierci. Wskazane informacje podlegają wpisowi do ewidencji po uzyskaniu z rejestru PESEL informacji o śmierci zarządcy sukcesyjnego, a jeżeli nie posiadał on numeru PESEL, wpisu dokonuje się po uzyskaniu wiarygodnej informacji o jego śmierci (art. 23 ust. 6 ustawy o CEIDG), a następnie są one niezwłocznie udostępnianie w ewidencji, nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu (art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG)[11]. Możliwe jest zatem, że przez krótki okres po śmierci zarządcy sukcesyjnego nadal w CEIDG

do art. 100 k.c. [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449[10]* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2020, t. 3; M. Pilich, *Komentarz do art. 100 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 6. W orzecznictwie drugi z ww. poglądów poparto również w: wyrok SA w Warszawie – VI Wydział Cywilny z dnia 11 stycznia 2018 r., sygn. VI ACa 1359/16, Legalis nr 1728614. Por. także: M. Glicz, M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, *Pełnomocnictwo. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 69-71; 77.

[11] Więcej na ten temat zob. [w:] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 13; A. Piszcz, *Komentarz do art. 21 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 5; P. Zakrzewski, *Komentarz do art. 43 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 5-6; A. Żywicka, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *Konstytucja biznesu...*, t. 2, 4 ; E. Komierzyńska-Orlińska, *Komentarz do art. 43 ustawy o CEIDG* [w:] *Konstytucja biznesu...*, t. 4, J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 151, 323-334; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 116.

będzie widniała niedokładna informacja o tym, że sprawuje on swoją funkcję. W doktrynie wyrażono przy tym pogląd, że biorąc pod uwagę treść art. 53 pkt 1 u.z.s. w zw. z art. 62 k.c., oświadczenie woli zmarłego zarządcy sukcesyjnego, o ile jego treść nie stanowi inaczej, nie traci mocy do końca dnia jego śmierci. Po tym dniu nie może zaś zostać uwzględnione. Tym samym adresat nie może na przykład przyjąć wystosowanej do niego przez zarządcę sukcesyjnego oferty tydzień po śmierci zarządcy[12].

3. Ograniczenie lub utrata przez zarządcę sukcesyjnego zdolności do czynności prawnych

Drugą przyczynę powodującą zaprzestanie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, wskazaną w art. 53 pkt 2 u.z.s., jest ograniczenie lub utrata przez niego zdolności do czynności prawnych. Utrata lub ograniczenie zdolności do czynności prawnych następuje wraz z uprawomocnieniem się postanowienia o ubezwłasnowolnieniu – całkowitym lub częściowym[13] (art. 557 k.p.c. w zw. z art. 521 § 1 k.p.c.) i dopiero wtedy też postanowienie staje się skuteczne *erga omnes*[14]. Zarządca sukcesyjny może zatem sprawować swoją funkcję także w okresie między wydaniem orzeczenia a jego uprawomocnieniem się[15]. Należy przy tym podkreślić, że uchylenie przez sąd ubezwłasnowolnienia zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 559 § 1 k.p.c. nie powoduje automatycznego przywrócenia tej samej osoby na stanowisko zarządcy sukcesyjnego[16]. Informację o zaprzestaniu możliwości pełnienia przez zarządcę sukcesyjnego funkcji z powodu ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych sąd zgłasza do CEIDG nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu, w którym doszło do

[12] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.
[13] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.
[14] S. Jastrzemska, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 4; K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński), Legalis 2022, t. 1; B. Czech, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; M. Malczyk, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3; B. Czech, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 367–729* (red. A. Marciniak, K. Piasecki), Warszawa 2016, Legalis, t. 2; P. Pruś, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 3; J. Bodio, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729* (red. A. Jakubecki), LEX/el 2019, t. 2; J. Gudowski, *Komentarz do art. 557 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające* (red. T. Ereciński), LEX/el 2016, t 8. W orzecznictwie: wyrok SN z dnia 30 kwietnia 1964 r., sygn. I PR 143/64, LEX nr 203.
[15] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.
[16] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.

uprawomocnienia się orzeczenia we wskazanym zakresie (art. 23 ust. 3 w zw. z art. 5 ust. 2 pkt 21 lit b ustawy o CEIDG). Wskazana informacja, podobnie jak informacja o śmierci zarządcy sukcesyjnego, podlega z urzędu wpisowi do ewidencji i następnie jest udostępniana niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu (art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG). Jeżeli ograniczenie lub utrata przez zarządcę sukcesyjnego zdolności do czynności prawnych nastąpi przed śmiercią przedsiębiorcy, to przedsiębiorca powinien niezwłocznie po powzięciu wskazanej informacji złożyć wniosek o zmianę wpisu do CEIDG[17].

4. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego

4.1. Uwagi wprowadzające

Trzecią przesłanką powodującą zaprzestanie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego jest jego odwołanie. W przeciwieństwie do dwóch poprzednich zdarzeń regulacje prawne dotyczące odwołania zarządcy są bardziej rozbudowane. Odwołania zarządcy sukcesyjnego mogą bowiem dokonać: przedsiębiorca na podstawie art. 51 u.z.s., następcy prawni przedsiębiorcy, a dokładnie osoby wymienione w art. 12 u.z.s. na podstawie art. 55 u.z.s., a także w wybranych przypadkach sąd – zgodnie z art. 56 u.z.s.

4.2. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę

Zgodnie z art. 51 u.z.s. przedsiębiorca może odwołać zarządcę sukcesyjnego, składając mu oświadczenie w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Choć projektodawcy nie określili w uzasadnieniu, jaki jest cel wskazanej regulacji, w doktrynie słusznie wskazano, że art. 51 u.z.s. stanowi dopełnienie pozostałych przepisów ustawy w zakresie zapewnienia przedsiębiorcy swobody decyzji zarówno co do powstania zarządu sukcesyjnego, jak i rozstrzygnięcia w zakresie wyboru osoby mającej piastować stanowisko zarządcy sukcesyjnego[18]. Należy przyjąć, że regulacja art. 51 u.z.s. ma również zastosowanie do odwołania przez przedsiębiorcę zarządcy rezerwowego[19]. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę ma charakter jednostronnej czynności prawnej,

[17] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 151.
[18] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[19] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.

która może zostać dokonana w każdym czasie i jest niczym nieograniczona[20], aczkolwiek w piśmiennictwie pojawił się również pogląd, zgodnie z którym nie ma ono jednostronnego charakteru, gdyż skierowane jest do kogoś, czyli do osoby zarządcy sukcesyjnego[21]. Drugi ze wskazanych poglądów nie wydaje się jednak słuszny.

Odwołanie zarządcy sukcesyjnego jest czynnością prawną skuteczną *inter vivos*, wywołuje ono skutek natychmiastowy, ze skutkiem *ex nunc*, czyli nie powoduje możliwości kwestionowania ważności powołania danej osoby na stanowisko zarządcy sukcesyjnego[22], czy też podważania możliwości dokonania ewentualnych rozliczeń pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a przedsiębiorcą[23]. Jest ono skuteczne jedynie wobec osoby powołanej na stanowisko zarządcy sukcesyjnego w przeszłości, a zatem wskazane odwołanie nie będzie miało zastosowania, jeżeli ta sama osoba zostanie powołana na owo stanowisko w przyszłości[24]. Stanowiłoby to bowiem nadmierną ingerencję przedsiębiorcy w funkcjonowanie przedsiębiorstwa po jego śmierci, co stałoby w oczywistej sprzeczności z konstrukcją i aksjologią u.z.s. Ponadto przeczyłoby to także wykładni literalnej art. 51 u.z.s., który nie wskazuje na zakaz ponownego objęcia funkcji przez osobę wcześniej odwołaną[25]. Przedsiębiorca może odwołać zarządcę sukcesyjnego w dowolnym momencie[26], a zatem także przed wyrażeniem przez niego zgody na objęcie stanowiska[27]. Przepisy u.z.s. nie wprowadzają również żadnych ograniczeń co do dopuszczalnej ilości odwołań zarządcy sukcesyjnego, tym samym przedsiębiorca może odwoływać zarządców sukcesyjnych za swojego życia dowolną ilość razy, nawet jeżeli chodziłoby o tę samą osobę[28].

Treść przepisu nie wskazuje żadnych dodatkowych elementów oświadczenia poza tym, iż ma ono dotyczyć odwołania zarządcy sukcesyjnego. Słusznie zatem wskazano w doktrynie, że w jego treści może zostać użyte zarówno wprost słowo „odwołuję" albo „odwołanie", jak również inny zwrot wyrażający praktyczny sens tej czynności prawnej np. „nie chcę, by była zarządcą sukcesyjnym", „cofam powołanie na zarządcę sukcesyjnego",

[20] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6, J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 53; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 50; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 56, M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1200.
[21] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 150.
[22] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7, 8.
[23] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 153.
[24] *Tamże*.
[25] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9-10.
[26] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 60; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 149; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 56; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 90.
[27] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.
[28] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 59.

czy „nie stanie się zarządcą sukcesyjnym po mojej śmierci”[29]. Biorąc pod uwagę reguły wykładni i znaczenie poszczególnych słów, zarówno w języku prawnym, jak i prawniczym istnieje znaczna różnica pomiędzy „odwołaniem”, a „cofnięciem powołania”, jednakże przy tłumaczeniu oświadczeń woli należy brać pod uwagę przede wszystkim okoliczności, w których zostało ono złożone (art. 65 k.c.). Tym samym oświadczenie o odwołaniu nie musi także zawierać danych zarządcy sukcesyjnego ani daty jego powołania bądź odwołania, choć zarówno ze względów praktycznych[30], jak i bezpieczeństwa obrotu powinno takie informacje zawierać. Wydaje się, że niedopuszczalne jest przy tym zastrzeżenie w oświadczeniu warunku ani terminu[31]. Zwłaszcza w odniesieniu do terminu wniosek taki wydaje się uzasadniony w świetle brzmienia art. 53 pkt 3 u.z.s., który wskazuje „chwilę odwołania” jako datę zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego. Oświadczenie o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego nie musi zawierać powodu, przyczyny czy też uzasadnienia podjęcia takiej, a nie innej decyzji[32]. Powodem odwołania może być zatem każda przyczyna, która spowoduje utratę zaufania przedsiębiorcy do powołanej osoby[33], aczkolwiek do odwołania wcale nie musi przyczynić się utrata zaufania, a np. przyczyna natury zdrowotnej leżąca po stronie zarządcy sukcesyjnego. Oświadczenie o odwołaniu może zarówno być samodzielnym dokumentem, jak i częścią innych oświadczeń woli dotyczących także np. rozliczeń pomiędzy przedsiębiorcą, a zarządcą sukcesyjnym, jednakże słuszne wydaje się być stanowisko wyrażone w doktrynie wykluczające możliwość odwołania zarządcy sukcesyjnego w testamencie[34]. Dla ważności oświadczenia o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego kluczowa jest nie tyle jego treść, co forma, w której ma być ono złożone. Artykuł 51 u.z.s. zastrzega bowiem w celu zabezpieczenia pewności obrotu obowiązek zachowania formy pisemnej *ad solemnitatem*[35].

Zgodnie z art. 51 u.z.s. oświadczenie o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego powinno zostać złożone zarządcy sukcesyjnemu, czyli jest on jego adresatem[36]. Obowiązek ten ma

[29] *Tamże*.
[30] *Tamże*.
[31] *Tamże*. Niesłuszny wydaje się zatem pogląd wyrażony w: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 108, zgodnie z którym przedsiębiorca może w oświadczeniu o odwołaniu zastrzec inną chwilę odwołania niż wskazana w art. 53 u.z.s. W przeciwieństwie bowiem do na przykład art. 203 k.s.h. prawodawca w art. 53 u.z.s. wprost wskazuje chwilę odwołania jako moment zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego.
[32] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 152; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 109
[33] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 109.
[34] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22.
[35] *Tamże*.
[36] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4. Należy przy tym podkreślić, że fakt, iż zarządca sukcesyjny jest adresatem oświadczenia o odwołaniu wpływa na dopuszczalność odwołania tego oświadczenia. *A contrario* zgodnie z art. 61 § 1 k.c. niedopuszczalne jest odwołanie oświadczenia, które ma być złożone drugiej osobie po jego doręczeniu.

na celu zminimalizowanie ryzyka zaskakiwania powołanego już zarządcy sukcesyjnego[37]. Jest to czynność prawna o charakterze nieosobistym, a zatem może zostać dokonana przez pełnomocnika[38]. Przedsiębiorca może wręczyć wskazany dokument osobiście, przez posłańca, pocztą czy pozostawić w umówionym miejscu[39], aczkolwiek musi mieć pewność co do jego skutecznego doręczenia[40]. Zarządca sukcesyjny w odniesieniu do procedury złożenia przez przedsiębiorcę oświadczenia o odwołaniu nie dysponuje żadnymi prawami ani obowiązkami. Nie ma prawa żądać uzasadnienia decyzji ani nie może odwołać się od niej. Oczywiście może on nie zgadzać się z odwołaniem czy nawet wyrazić sprzeciw[41], ale działania te nie wywołają żadnego skutku prawnego, ani nie będą miały wpływu na ważność odwołania. Z drugiej strony zarządca sukcesyjny nie ma obowiązku potwierdzać ani otrzymania, ani tym bardziej zapoznania się z treścią oświadczenia o odwołaniu[42], chyba że będzie ono wysłane listem za potwierdzeniem odbioru. Zarządca sukcesyjny może rzecz jasna złożyć oświadczenie woli o potwierdzeniu i zapoznaniu się z oświadczeniem o odwołaniu[43], jednakże zależy to tylko i wyłącznie od jego dobrej woli i nie ma żadnego wpływu na ważność odwołania. W przeciwnym bowiem razie wymóg taki mógłby uniemożliwić odwołanie zarządcy sukcesyjnego[44].

Rozważyć należy także ważność oświadczenia o odwołaniu złożonego i wystosowanego przez żyjącego przedsiębiorcę, które dotarło do adresata po jego śmierci. Wydaje się, że ze względu na przepisy k.c. dotyczące oświadczeń woli nic nie stoi na przeszkodzie, aby uznać je za ważne[45]. W przypadku odwołania zarządca przestaje pełnić funkcję już z chwilą (a nie z dniem), gdy oświadczenie uprawnionego dotarło do niego w taki sposób, że mógł zapoznać się z jego treścią[46], co można wywnioskować z treści art. 53 pkt 3 u.z.s., który stanowi o zaprzestaniu pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego z „chwilą" odwołania.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy o CEIDG przedsiębiorca ma obowiązek złożyć wniosek o zmianę wpisu w ewidencji w zakresie osoby zarządcy sukcesyjnego niezwłocznie, nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu odwołania zarządcy

[37] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[38] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 154. Należy dodać, że wskazani autorzy podjęli również rozważania nt. rodzaju pełnomocnictwa i formy jego udzielenia.
[39] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.
[40] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 150.
[41] *Tamże*, s. 152-153.
[42] *Tamże*, s. 153-154.
[43] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 25.
[44] *Tamże*.
[45] *Tamże*, t. 20. Wydaje się, że podobne stanowisko zajmuje R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 108.
[46] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t.

sukcesyjnego[47]. Choć jest to obowiązek przedsiębiorcy[48] to wpis do CEIDG ma w tym przypadku jedynie charakter deklaratoryjny, a zatem nie jest on niezbędny do skutecznego odwołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę[49]. W praktyce brak złożenia wniosku do CEIDG mógłby powodować pewne komplikacje[50], gdyż w CEIDG byłby ujawniony zarządca sukcesyjny, który został już odwołany. Przedsiębiorca nie musi przy tym składać oświadczenia, że do odwołania rzeczywiście doszło[51]. W doktrynie pojawił się postulat *de lege ferenda* wprowadzenia wymogu złożenia przez przedsiębiorcę tego rodzaju oświadczenia[52], uznać jednak należy iż taki wymóg stanowiłby przejaw nadmiernego formalizmu.

4.3. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy

Odwołania zarządcy sukcesyjnego można dokonać również po śmierci przedsiębiorcy w trybie przewidzianym w art. 55 u.z.s. Zgodnie z art. 55 ust. 1 u.z.s. do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy odpowiednie zastosowanie mają art. 12 ust. 1,2, 4-7 i 9 u.z.s. dotyczące powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, tym samym poczynione na ich tle rozważania odnoszą się również do procedury odwołania zarządcy sukcesyjnego[53]. Odwołany może zostać zarówno zarządca sukcesyjny powołany za życia przedsiębiorcy, jak i po jego śmierci[54]. Należy również dopuścić możliwość odwołania zgodnie z dyspozycją art. 55 u.z.s. zarządcy sukcesyjnego

[47] Informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję z powodu odwołania oraz o dacie, z którą przestaje on pełnić funkcję, udostępniana jest na podstawie art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG w ewidencji niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu.

[48] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 32; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 150; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 51.

[49] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 34; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 108. Wydaje się, że w: P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 152, błędnie wskazano na obowiązek złożenia wniosku do CEIDG jako warunek *sine qua non* skuteczności odwołania zarządcy sukcesyjnego. Błędnie wskazano również, że obowiązek ten wynika wprost z art. 51 u.z.s.

[50] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.

[51] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 51 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.

[52] *Tamże*.

[53] Błędnie zatem wskazał R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 111, że zgodnie z art. 55 u.z.s. odpowiednie zastosowanie do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmieci przedsiębiorcy mają art. 12 ust. 1-9 oraz 11 u.z.s. Nie mają bowiem odpowiedniego zastosowania art. 12 ust. 3, ust. 8 i ust. 11 u.z.s.

[54] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 74; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 40; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1435; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 54.

powołanego przez sąd[55]. Przemawia za tym dobrowolny charakter zarządu sukcesyjnego[56] oraz zakaz stosowania wykładni rozszerzającej, gdyż przyjąć należy, że wyłączenie wynikające z art. 56 ust. 2 u.z.s. odnosi się wyłącznie do postępowania w przedmiocie powołania i odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd, a zatem nie ma ono zastosowania w odniesieniu do art. 55 u.z.s.[57]. Choć treść art. 55 u.z.s. wprost tego nie wskazuje, należy przyjąć, że dopuszczalne jest również odwołanie zarządcy zapasowego[58]. Z praktyki notarialnej wynika jednak, że mogłoby to być problematyczne, gdyż nie każdy notariusz zgodziłby się sporządzić akt notarialny obejmujący tego rodzaju czynność[59]. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego może nastąpić w każdym czasie[60], co może prowadzić do zmiany woli przedsiębiorcy w zakresie osoby mającej pełnić tę funkcję[61]. Katalog osób uprawnionych do odwołania zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 55 u.z.s. jest taki sam, jak w przypadku jego powołania w trybie art. 12 u.z.s., czyli uprawnionymi do odwołania zarządcy sukcesyjnego są osoby, którym przysługuje prawo do jego powołania[62], aczkolwiek należy podkreślić, że nie oznacza to, iż odwoływać zarządcę sukcesyjnego muszą te same osoby, które go powoływały[63].

Podobnie jak w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 12 u.z.s., również jego odwołanie w trybie art. 55 u.z.s. wymaga zachowania formy aktu notarialnego. Niezbędne elementy protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego oraz aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego wskazano w art. 95zf, oraz art. 95zg p.n.[64]. W doktrynie wyrażono

---

[55] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 268-269. Odmienne stanowisko wyrażono w: K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...* s. 74-75.

[56] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.

[57] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 268-269. Wydaje się, że w praktyce notarialnej zagadnienie to jest sporne. Wśród uczestników ankiety nr 1 69,2% badanych uważa, że odwołać można każdego zarządcę sukcesyjnego z wyjątkiem zarządcy sukcesyjnego powołanego przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, natomiast 30,8% dopuszcza również możliwość odwołania zarządcy sukcesyjnego powołanego przez sąd. W przypadku ankiety nr 2 po 50% ankietowanych opowiedziało się na jednym i drugim wariantem.

[58] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

[59] Na zadane pytanie „Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie po śmierci przedsiębiorcy w trybie art. 55 ustawy o zarządzie sukcesyjnym tzw. zarządcy zapasowego (powołanego przez przedsiębiorcę za jego życia na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym)?" wśród uczestników ankiety nr 1 53,8% dopuściło taką możliwość, natomiast pozostali opowiedzieli się przeciwko możliwości odwołania w ww. trybie zarządcy zapasowego. Stanowisko notariuszy wypełniających ankietę nr 2 jest w tym zakresie bardziej jednoznaczne, gdyż jedynie 14,3% wykluczyło możliwość odwołania we wskazanym trybie zarządcy zapasowego.

[60] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 53.

[61] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 203.

[62] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1200; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 54; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 63.

[63] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.

[64] Warto dodać także, że na mocy art. 95zh p.n. notariusz ma obowiązek odmówić sporządzenia aktu odwołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli w toku spisywania protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego ujawnią się okoliczności wskazujące na uzasadnione wątpliwości co do kręgu osób, którym przysługuje udział w

przy tym pogląd o dopuszczalności udzielenia pełnomocnictwa co do wyrażenia zgody na odwołanie, ale już nie w zakresie samego oświadczenia o odwołaniu[65].

Tak jak wcześniej wskazano, do odwołania zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 55 u.z.s. nie znajduje zastosowania art. 12 ust. 8 u.z.s., gdyż zarządca sukcesyjny nie uczestniczy w procedurze odwołania, zatem nie musi on – w przeciwieństwie do procedury powołania – składać żadnych oświadczeń ani wyrażać żadnych zgód, w tym zgody na odwołanie[66]. Odwołanie stanowi zatem jednostronną czynność prawną[67]. Uzależnienie możliwości odwołania zarządcy sukcesyjnego od złożenia jakichkolwiek oświadczeń bądź zgód mogłoby utrudnić czy wręcz uniemożliwić jego odwołanie. Należy przyjąć, że fakultatywnie zarządca sukcesyjny może złożyć np. oświadczenie o wyrażeniu zgody na odwołanie, jednakże nie wywoła ono żadnego skutku prawnego. Zarządca sukcesyjny nie musi być także obecny przy spisywaniu protokołu jego odwołania[68]. Z badań praktyki notarialnej wynika jednak, że niekiedy się to zdarza[69]. Wydaje się, że jest to słuszne zachowanie, gdyż pozwala ona uniknąć wszelkich wątpliwości, co do faktu sprawowania przez daną osobę funkcji zarządcy sukcesyjnego w określonym czasie. Osoby odwołujące ani notariusz nie mają również obowiązku poinformowania zarządcy sukcesyjnego o jego odwołaniu[70], co trafnie uznaje się za mankament wskazanej regulacji[71]. Zarządca sukcesyjny nie jest bowiem adresatem oświadczenia o odwołaniu składanego przez następców

przedsiębiorstwie w spadku, powodujące brak możliwości stwierdzenia, że wymagana większość tych osób wyraziła zgodę na odwołanie zarządcy sukcesyjnego. Więcej nt. wymogów przewidzianych przepisami p.n. zob. w: P. Bender, *Komentarz do art. 95zf – 95zh p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zf - 95zh p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zf - 95zh p.n.* [w:] *Prawo o...*; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zf - 95zh p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 25-49; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1435-1438; T. Kot [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 635-661. W: W. Gonet, *Pełnomocnictwo...*, s. 475, wskazano oświadczenia i załączniki, które zdaniem autora publikacji powinien złożyć i przedłożyć zarządca sukcesyjny stawający do aktu notarialnego.

[65] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zf p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 13. Wydaje się, że większość przedstawicieli praktyki notarialnej podziela ten pogląd, aczkolwiek stanowisko to nie jest jednoznaczne. 61,5% osób, które wypełniły ankietę nr 1 dopuszcza możliwość udzielenia pełnomocnictwa co do złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody na odwołanie zarządcy sukcesyjnego. Przeciwnego zdania jest 38,5% respondentów.

[66] K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 63. P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15. Błędnie wskazał zatem R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 111, że odpowiednio stosowany jest w przypadku procedury odwołania przewidzianej w art. 55 u.z.s., także art. 12 ust. 8 u.z.s.

[67] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4.

[68] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 157.

[69] Wśród uczestników ankiety nr 1 7,7% respondentów zadeklarowało, że w każdym bądź niemal każdym przypadku odwoływany zarządca sukcesyjny był obecny przy spisywaniu protokołu jego odwołania. Trudno jednak ocenić skalę tego zjawiska, gdyż pozostali ankietowani nie spisywali protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego. Wydaje się, że na podstawie wskazanych odpowiedzi można jedynie wywnioskować, że tego rodzaju praktyka można mieć miejsce.

[70] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 187. Odmienny pogląd wyrażono w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 274 oraz A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 13 aczkolwiek wydaje się on niesłuszny.

[71] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4.

prawnych zmarłego przedsiębiorcy[72]. Żaden przepis nie warunkuje skuteczności odwołania od doręczenia tego oświadczenia zarządcy sukcesyjnemu[73], aczkolwiek słusznie wskazuje się, że niezwłoczne poinformowanie zarządcy o dokonanym odwołaniu leży w interesie osób uprawnionych do przedsiębiorstwa, gdyż zapobiega ono podejmowaniu przez zarządcę sukcesyjnego czynności związanych z przedsiębiorstwem w spadku[74]. W doktrynie słusznie postuluje się wprowadzenie obowiązku poinformowania zarządcy sukcesyjnego o jego odwołaniu[75], jednakże uzależnienie skuteczności odwołania zarządcy sukcesyjnego od poinformowania go o tym fakcie stanowiłoby zbyt daleko idące ograniczenie[76].

Analogicznie do regulacji zawartej w art. 51 u.z.s. odwołanie zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 55 u.z.s. nie wymaga do swej skuteczności żadnych wyartykułowanych powodów ani uzasadnienia[77]. Zarządca sukcesyjny może zatem zostać odwołany zarówno z powodu określonych przyczyn np. utraty zaufania do niego, chęci wygaszenia zarządu sukcesyjnego[78], czerpania przez niego nieuzasadnionych korzyści z przedsiębiorstwa, podeszłego wieku, złego stan zdrowia, braku odpowiedniego wykształcenia, niezłożenia wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku[79], jak i bez żadnego powodu. Z praktyki notarialnej wynika, że dotychczas zarządcy sukcesyjni byli odwoływani z powodu niewykonywania bądź nienależytego wykonywania przez nich swoich obowiązków, problemów zdrowotnych, a także braku chęci dalszego wykonywania wskazanej funkcji. Jeżeli zarządca sukcesyjny odwoływany jest w omawianym trybie z powodu rażącego naruszenia obowiązków, to – w przeciwieństwie do procedury wskazanej w art. 56 u.z.s. – notariusz nie weryfikuje wystąpienia wskazanej przesłanki, gdyż nie posiada kompetencji w tym zakresie, aczkolwiek może na żądanie stron zamieścić stosowną informację w treści protokołu[80]. Zarządca sukcesyjny odwołany w trybie art. 55 u.z.s. przestaje pełnić funkcję z

[72] *Tamże*. Odmiennie jednak R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 332, który wskazuje, że *de lege lata* w przypadku braku doręczenia wskazanego oświadczenia zarządcy sukcesyjnemu odwołanie to może nie wywołać skutków.
[73] *Tamże.*
[74] P. Bender, *Komentarz do art. 95zf p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4.1.
[75] D. Celiński, *Charakter nowych czynności…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 190. Wydaje się, że postulat ten znajduje aprobatę w praktyce notarialnej, przy czym zdecydowana większość respondentów ankiet nr 1 i 2, bo odpowiednio 76,9% i 71,4% opowiada się za nałożeniem wskazanego obowiązku na osoby dokonującego odwołania zarządcy sukcesyjnego. Jedynie odpowiednio 7,7% i 21,4% stoi na stanowisku, iż to notariusz powinien mieć obowiązek poinformowania osoby odwołanej o tym fakcie np. poprzez wysłanie jej wypisu aktu notarialnego. Zdaniem odpowiednio 15,4% i 7,1% badanych należy zachować *status quo* wskazanej regulacji.
[76] P. Bender, *Komentarz do art. 95zf p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4.1.
[77] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 110.
[78] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.
[79] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. I Ns 249/23, niepubl.
[80] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.2; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 266-267. Z przeprowadzonej analizy wyników ankiet nr 1 i 2 wynika jednak, że prawdopodobnie informacja o powodach odwołania zarządcy sukcesyjnego będzie zamieszczana w protokole

chwilą odwołania, a zatem należy wykluczyć możliwość odwołania z zastrzeżeniem warunku lub terminu[81]. Wydaje się, że stanowisko to znajduje aprobatę w praktyce notarialnej[82]. Notariusz ma obowiązek niezwłocznego, nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu sporządzenia aktu odwołania, zgłoszenia tego faktu do CEIDG (art. 55 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 9 u.z.s. oraz art. 23 ust. 4 pkt 2 ustawy o CEIDG). Wykreślenie zarządcy sukcesyjnego z ewidencji ma jednak jedynie charakter deklaratoryjny[83].

Odwołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy wymaga zgody osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 1/2 (art. 55 ust. 2 u.z.s.). Nie znajduje więc w tym przypadku zastosowania art. 12 ust. 3 u.z.s. wymagający zgody osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100. Jak wskazuje projektodawca, jest to rozwiązanie analogiczne do przyjętej w art. 201 k.c. zasady woli większości w przypadku zwykłego zarządu rzeczną wspólną. Rozwiązanie to ma z jednej strony zapobiegać podejmowaniu przez osoby mające niewielki udział w przedsiębiorstwie w spadku działań, które mogą mieć decydujące znaczenie dla dalszego bytu zarządu sukcesyjnego, a z drugiej strony służy ono ochronie interesów właścicieli przedsiębiorstwa w spadku przed niewłaściwymi, nietrafnymi działaniami zarządcy[84], zwłaszcza w przypadku, gdy został on powołany bez ich udziału tzn. za życia przedsiębiorcy[85]. Widoczna jest zatem wyraźna rozbieżność pomiędzy większością wymaganą do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, która wynosi więcej niż 1/2, a większością wymaganą do powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, która wynosi aż 85/100 udziału w przedsiębiorstwie w spadku (art. 12 ust. 3 u.z.s.). W doktrynie wskazano, że różnica ta może wynikać z bardzo dynamicznego charakteru okoliczności, które uzasadniają odwołanie zarządcy sukcesyjnego, co często może powodować konieczność szybkiego działania[86]. Ponadto za bezzasadne należy uznać utrzymywanie zarządcy sukcesyjnego, który stracił poparcie większości właścicieli

odwołania zarządcy sukcesyjnego jedynie w nielicznych przypadkach. Odpowiednio 76,9% uczestników ankiety nr 1 i 85,7% respondentów ankiety nr 2 odpowiedziało, że nigdy nie zamieściło bądź nie zamieściłoby takiej informacji, ponieważ art. 95zf p.n. tego nie wymaga. Pozostali natomiast wskazali, że zawarli bądź zawarliby w protokole takową informację jedynie na prośbę stawających bądź z innego powodu.

[81] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.

[82] Odpowiednio wszyscy uczestnicy ankiety nr 1 oraz 85,7% respondentów ankiety nr 2 uznało, że niedopuszczalne jest spisanie protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego z zastrzeżeniem warunku bądź terminu. Jedynie 14,3% badanych notariuszy stwierdziło, że dopuściłoby zastrzeżenie terminu.

[83] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7. Informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję z powodu odwołania oraz o dacie, z którą przestaje on pełnić funkcję, udostępniana jest w rejestrze niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu (art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG).

[84] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 202.

[85] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 61.

[86] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.

przedsiębiorstwa w spadku. Z drugiej strony słusznie podkreślono w piśmiennictwie, że tak duża rozbieżność pomiędzy art. 55 ust. 2, a art. 12 ust. 3 u.z.s. może doprowadzić do sytuacji patowej, w której odwołany zostanie zarządca sukcesyjny, ale w braku wymaganej większości nie zostanie powołany nowy zarządca sukcesyjny, co w konsekwencji prowadzić będzie do nieodwracalnego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[87]. Ponadto brak możliwości zastosowania nadzwyczajnego np. sądowego trybu odwołania zarządcy sukcesyjnego w przypadku procedury wskazanej w art. 55 u.z.s., może doprowadzić do sytuacji, w której w przypadku, gdy przedsiębiorstwo w spadku będzie miało tylko dwóch właścicieli, wystąpienie pomiędzy nimi konfliktu[88] bądź śmierć jednego z nich[89] uniemożliwi odwołanie zarządcy sukcesyjnego. Tym samym słusznie wskazuje się w doktrynie, że właściciele przedsiębiorstwa w spadku powinni decydować się na odwołanie zarządcy sukcesyjnego tylko w przypadku, gdy mają pewność co do osiągnięcia między sobą zgody w zakresie powołania nowego zarządcy sukcesyjnego, o ile nie chcą, aby doszło do przedwczesnego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[90]. Ponadto należałoby *de lege ferenda* dopuścić możliwość powołania i odwołania przez sąd zarządcy sukcesyjnego na wniosek jednego z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku z „ważnych powodów”[91], rozszerzając tym samym ingerencje sądową, we wskazaną procedurę, która obecnie jest możliwa tylko w przypadku, gdy zarządca sukcesyjny rażąco narusza swoje obowiązki. Postulat ten jest o tyle słuszny, iż powody te mogą nie wynikać z rażącego naruszenia obowiązków tylko być związane z wiekiem, chorobą czy istotnymi obowiązkami rodzinnymi zarządcy sukcesyjnego (np. koniecznością opieki nad obłożnie chorym członkiem rodziny).

4.4. Odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd

Zarządca sukcesyjny może zostać odwołany po śmierci przedsiębiorcy także przez sąd. Zgodnie z art. 56 ust. 1 u.z.s. jest to możliwe w przypadku rażącego naruszenia przez zarządcę sukcesyjnego swoich obowiązków. Niniejszy tryb odwoławczy określany jest w doktrynie mianem alternatywnego[92], dodatkowego[93], szczególnego[94] czy

[87] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 153-154; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1367; P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 202.
[88] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10.
[89] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 271.
[90] P. Bender, *Komentarz do art. 55 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 20.
[91] *Tamże*, t. 20.1.
[92] T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 36.
[93] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[94] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t.

ekstraordynaryjnego[95]. Należy przy tym wykluczyć możliwość odwołania zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 56 u.z.s. za życia przedsiębiorcy[96]. W doktrynie wskazuje się, że wskazana regulacja ma dwa główne cele. Z jednej strony dąży do pełniejszego zabezpieczenia interesów właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (spadkobierców)[97], zwłaszcza właścicieli mniejszościowych[98], którzy w praktyce najczęściej będą inicjatorami tego typu postępowania[99]. Właściciele mniejszościowi nie mogą bowiem skorzystać z procedury odwołania zarządcy sukcesyjnego uregulowanej w art. 55 u.z.s.[100], w związku z czym wskazany tryb sądowy będzie najczęściej inicjowany przez nich[101]. Z drugiej strony możliwość odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd zabezpiecza interesy osób niebędących właścicielami przedsiębiorstwa w spadku, czyli osób trzecich[102] m.in. pracowników czy kontrahentów. Również oni nie mają możliwości odwołania zarządcy sukcesyjnego w trybie art. 55 u.z.s., co powoduje, że droga sądowa jest dla nich jedyną możliwością, zwłaszcza w sytuacji, gdy właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie są zainteresowani odwołaniem zarządcy sukcesyjnego. Zarządca sukcesyjny może bowiem, pomimo rażącego naruszania swoich obowiązków, działać na korzyść przedsiębiorstwa w spadku kosztem np. kontrahentów[103] albo za aprobatą następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy działać z pokrzywdzeniem wierzycieli, celowo doprowadzając do niskiej dochodowości przedsiębiorstwa[104].

Artykuł 56 ust. 1 u.z.s. nie wskazuje, kto jest uprawniony do złożenia do sądu wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego. Na podstawie art. 665^3 ust. 1 k.p.c. wniosek taki może zgłosić każdy, kto ma w tym interes prawny, a zatem *a contrario* nie dotyczy to osób mających interes faktyczny[105]. Wykluczona jest zatem możliwość wszczęcia postępowania w sprawie odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd z urzędu[106]. W

[95] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 112.
[96] A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 1. Szczegółowe uzasadnienie tego poglądu zawarto w: K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.
[97] E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 257.
[98] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3, 12; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 62.
[99] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[100] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[101] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 82.
[102] E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 257.
[103] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[104] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...,* s. 54.
[105] E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 257; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 58; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 269.
[106] M. Malczyk, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 1; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 158; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

zakresie wykładni pojęcia „interes prawny", w braku dookreślenia tego terminu przez ustawodawcę w u.z.s.[107], słusznie wskazano w doktrynie, że należy wziąć pod uwagę ustalenia poczynione na gruncie uregulowanego w art. 189 k.p.c. powództwa o ustalenie[108].

[107] E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 263.

[108] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 3; I. Gil, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil), Legalis 2024, t. 6. W orzecznictwie SN interes prawny definiowany jest między innymi jako „potrzeba prawna, wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej się powód znajduje" (uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 25 stycznia 1995 r., sygn. III CZP 179/94, Legalis nr 39171; wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 21 sierpnia 2019 r., sygn. I CSK 343/18, Legalis nr 2941114; Izba Cywilna z dnia 7 grudnia 2012 r., sygn. II CSK 143/12, Legalis nr 637516; Izba Cywilna z dnia 18 marca 2011 r., sygn. III CSK 127/10, Legalis nr 392540) bądź „niepewność co do stanu prawnego lub prawa" (wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 4 lutego 1999 r., sygn. II CKN 804/98, Legalis nr nr 43635; Izba Cywilna z dnia 21 lutego 1997 r., sygn. II CKU 7/97, Legalis nr 30720; Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 grudnia 1979 r., sygn. III PR 78/79, Legalis nr 1045580). Powstała sytuacja prawna musi przy tym grozić naruszeniem prawa przysługującego uprawnionemu, bądź też powodować wątpliwość co do jego istnienia (wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 4 października 2001 r., sygn. I CKN 425/00, Legalis nr 277148). Stan niepewności musi przy tym mieć charakter obiektywny tzn. wynikający z rozumnej oceny sytuacji (wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 4 lutego 1999 r., sygn. II CKN 804/98, Legalis nr nr 43635) oraz rzeczywiście istniejący i uzasadniony w świetle obowiązujących przepisów, a nie tylko wynikający z subiektywnego zapatrywania strony (wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 8 maja 2000 r., sygn. V CKN 29/00, Legalis nr 56327). Po stronie podmiotu dochodzącego ochrony powinna istnieć potrzeba wprowadzenia jasności i pewności prawnej w sferze jego sytuacji prawnej, wyznaczonej konkretnym stosunkiem cywilnoprawnym (wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 30 października 2008 r., sygn. II CSK 233/08, Legalis nr 552665; Izba Cywilna z dnia 1 kwietnia 2004 r., sygn. II CK 125/03, Legalis nr 71074). Więcej nt. pojęcia interesu prawnego zob. w: T. Szanciło, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458[16]. Tom I* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 6; E. Rudkowska-Ząbczyk, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil), Legalis 2024, t. 5-15; K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński), Legalis 2022, t. 23; H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Małżeństwo (zawarcie małżeństwa, prawa i obowiązki małżonków). Komentarz do art. 1–30 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC* (H. Haak, A. Haak-Trzuskawska), Legalis 2022, t. 1-5; B. Czech, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–205* (red. A. Marciniak), Legalis 2019, t. 67; M. Manowska, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-477(16)* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 3; T. Żyznowski, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 7; M. Jędrzejewska, K. Weitz, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze* (red. T. Ereciński), LEX/el 2016, t. 4-8; T. Żyznowski, *Komentarz do art. 189 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1-366* (red. H. Dolecki, T. Wiśniewski), LEX/el 2013, t. 7; E. Wengerek, *Powództwo o ustalenie*, RPEiS 1959, nr 1, s. 1-33; T. Rowiński, *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971; K. Weitz, *Charakter interesu prawnego jako przesłanki powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.)*, Prz. Sąd. 2018, nr 7–8, s. 7-36; S. Śniady, *Znaczenie i rola interesu prawnego na gruncie postępowania cywilnego* [w:] *Ars in vita, ars in iure. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi Jankowskiemu*, (red. A. Barańska, S. Cieślak), Warszawa 2018, s. 187-200; Z. Hahn, *Interes prawny w skardze o ustalenie*, PPC 1935, nr 23-24, s. 709-711; E. Warzocha, *Ustalenie stosunku prawnego lub prawa w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa, 1982, s. 41-54; W. Werhanowski, *Znaczenie interesu prawnego w procesie cywilnym*, Lwów 1908. W orzecznictwie także m.in.: wyroki SN: z dnia 30 października 1990 r., sygn. I CR 649/90, LEX nr 158145; Izba Cywilna z dnia 2 lutego 2006 r., sygn. II CK 395/05, Legalis nr 173845; Izba Cywilna z dnia 18 czerwca 2009 r., sygn. II CSK 33/09, Legalis nr 232742; ; Izba Cywilna z dnia 9 lutego 2012 r., sygn. III CSK 181/11, Legalis nr 457210; Izba Cywilna z dnia 19 września 2013 r., sygn. I CSK 727/12, Legalis nr 731229; Izba Cywilna z dnia 24 maja 2017 r., sygn. III CSK 155/16, Legalis nr 1657903; Izba Cywilna z dnia 17 maja 2018 r., sygn. V CSK 322/17, Legalis nr 1828465; Izba Cywilna z dnia 11 lipca 2019 r., sygn. V CSK 23/18, Legalis nr 2200427; ; Izba Cywilna z dnia 2 października 2020 r., sygn. III CSK 22/18, Legalis nr 2486135; Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 marca 2022 r., sygn. II PSKP 47/21, Legalis nr 2765314; Izba Cywilna z dnia 10 maja 2022 r., sygn. II CSKP 163/22, Legalis nr 2700398; Izba Cywilna z dnia 31 stycznia 2023 r., sygn. II CSKP 1200/22, Legalis nr 2899528; postanowienie SN z dnia 26 lutego 2020 r., sygn. II PK 26/19, Legalis nr 2572672.

Uprawnionymi do złożenia wniosku będą na pewno właściciele przedsiębiorstwa w spadku[109] oraz tymczasowy przedstawiciel[110]. Interes prawny w odwołaniu zarządcy sukcesyjnego mogą mieć również osoby wskazane w art. 12 u.z.s.[111], osoby posiadające udział w przedsiębiorstwie w spadku[112], a także inne osoby np. pracownicy przedsiębiorstwa[113], kontrahenci[114], wierzyciele[115], kierownicy przedsiębiorstwa, czy jego menadżerowie. Wydaje się słuszne stwierdzenie, że może to być także podmiot, któremu w wyniku postępowania zarządcy grozi lub została wyrządzona poważna szkoda[116]. Nie można zatem wykluczyć możliwości złożenia wniosku przez osobę prawną bądź ułomną osobę prawną. Za niesłuszny należy uznać przy tym pogląd ograniczający krąg osób uprawnionych do złożenia wniosku wskazanego w art. 665^3 k.p.c. jedynie do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[117] lub bezpośrednio zainteresowanych własnością przedsiębiorstwa w spadku[118].

Do odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd nie jest wymagana zgoda właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[119]. Jeszcze na etapie prac nad projektem u.z.s. wskazano, że możliwość złożenia do sądu wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez tak szerokie

---

[109] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 1; P. Pruś, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 1; K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński), Legalis 2022, t. 2; A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 269.

[110] P. Pruś, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 1.

[111] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 112.

[112] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 269.

[113] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 154; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 1.

[114] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 154; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 159.

[115] A. Stempniak, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4.

[116] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

[117] Taki pogląd wywodząc go z treści art. 56 ust. 2 u.z.s. wyrażono w: T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 553.

[118] Pogląd taki wyrażono w: P. Pruś, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 1.

[119] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 154; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 159; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 91; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 1; I. Gil, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil), Legalis 2024, t. 9; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 3; A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3; T. Demendecki, *Komentarz do art. 665^3 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729* (red. A. Jakubecki), LEX/el 2019, t. 1; A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 220; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 61; T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 553; E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy sukcesyjnego, który został powołany przez przedsiębiorcę* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 257.

grono osób może powodować ryzyko szykanowania zarządcy sukcesyjnego przez wierzycieli spadku celem wymuszenia uiszczenia długów spadku[120]. Obawa ta wydaje się być bezzasadna, zwłaszcza że osoby te mają jedynie uprawnienie do złożenia wniosku, natomiast decyzję o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego podejmuje sąd, który może to zrobić tylko wtedy, gdy spełniona zostaje wskazana w art. 56 ust. 1 u.z.s. przesłanka rażącego naruszenia obowiązków przez zarządcę sukcesyjnego. Przesłanka ta każdorazowo będzie weryfikowana przez sąd[121]. Sąd oceniając czy doszło do rażącego naruszenia obowiązków przez zarządcę sukcesyjnego powinien zwłaszcza zwrócić uwagę, czy jego działanie w sprawach wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku lub kontynuowaniem działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy cechowało się legalnością, gospodarnością i racjonalnością oraz było zgodne z zasadami współżycia społecznego, dobrymi praktykami i obyczajami kupieckimi, biznesowymi czy rzemieślniczymi[122]. Ocena sądu powinna być dostosowana do uwarunkowań natury gospodarczej i społecznej, w której zarządca sukcesyjny wykonywał swoje obowiązki[123]. Istotne znaczenie mogą mieć takie czynniki jak: wielkość i rodzaj przedsiębiorstwa w spadku, czas, jaki upłynął od objęcia przez zarządcę sukcesyjnego danej funkcji, a także postawa właścicieli przedsiębiorstwa w spadku lub kontrahentów zmarłego przedsiębiorcy[124]. W doktrynie wyrażono również pogląd, iż sąd powinien zwrócić uwagę nie tyle na rozmiar ewentualnej szkody, zagrożenie jej powstania czy skutki zachowania zarządcy sukcesyjnego w ogóle, ile na wagę naruszenia obowiązków ciążących na zarządcy sukcesyjnym[125]. To samo zachowanie będzie mogło być zatem różnie ocenione w zależności od wyżej wskazanych czynników[126]. Pod pojęciem rażącego naruszenia obowiązków należy rozumieć działanie wykonywane niestarannie, odbiegające w sposób wyraźny od pożądanego wzoru postępowania zarządcy sukcesyjnego, a także zachowanie naganne, niezgodne ze standardami obowiązującymi osoby zajmujące

[120] *Opinia o projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Rada Legislacyjna przy Prezesie Rady Ministrów, 22 września 2017 r., sygn. RL-0303-31/17 s. 5, 11, Wspomniano o tym również w: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 154-155; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.2.

[121] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 154; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 112; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 59; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[122] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 3. W: I. Gil, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil), Legalis 2024, t. 7, wskazano, że ocena sądu powinna uwzględniać czy zarządca sukcesyjny kierował się racjonalnymi przesłankami gospodarczymi.

[123] T. Żyznowski, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1.

[124] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.

[125] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 113.

[126] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.

się zarządzaniem działalnością gospodarczą, czy niepoprawne w odniesieniu do tych standardów[127]. Za rażące naruszenie obowiązków można również uznać każde zachowanie zarządcy sukcesyjnego niezgodne z prawem przy czym nawet prawidłowe prowadzenie przez zarządcę sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku w pozostałym zakresie nie usprawiedliwia podejmowania przez niego tego rodzaju działań[128]. Należy podkreślić, że rażące naruszenie obowiązków to nie tylko działanie, ale również zaniechanie działania, mogące być sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, prowadząc do ryzyka utraty płynności, upadłości lub przynajmniej konieczności restrukturyzacji[129] np. niewywiązywanie się przez zarządcę sukcesyjnego z umów, do których wykonania zobowiązany był przedsiębiorca przed swoją śmiercią, mimo istnienia odpowiednich zasobów materialnych i niematerialnych po stronie przedsiębiorstwa w spadku, które umożliwiają realizację kontraktu[130]. Zachowanie zarządcy sukcesyjnego może być przy tym umyślne bądź nieumyślne, jednakże nie musi ono skutkować bezpośrednim ani pośrednim wyrządzeniem szkody w majątku przedsiębiorstwa w spadku[131]. Choć prawodawca posłużył się we wskazanym przepisie terminem „obowiązki" w liczbie mnogiej, to nawet jednorazowe ich naruszenie będzie uznawane jako spełnienie przesłanki umożliwiającej odwołanie zarządcy sukcesyjnego[132]. Sfera powinności i obowiązków obciążających zarządcę sukcesyjnego może przy tym wynikać zarówno z u.z.s. jak i z innych przepisów i odnosić się do dowolnych podmiotów (np. pracowników przedsiębiorstwa w spadku)[133]. W orzecznictwie jako przykład tego rodzaju naruszenia wskazano niezłożenie wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku[134] czy dokonanie bez wymaganej zgody czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu[135]. Wydaje się, że za rażące naruszenie

[127] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 160, A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 5; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 4. Podobnie twierdzono w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7.

[128] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[129] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 112. W: P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 160-161, wskazano, że działaniem sprzecznym z prawem będzie np. wykonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu bez uzyskania zgody. Publikacja ta zawiera również przykłady konkretnych działań stanowiących rażące naruszenie obowiązków.

[130] W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 60.

[131] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 112.

[132] K. Grzegorczyk, Komentarz do art. 56 u.z.s. [w:] Ustawa..., t. 7; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[133] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 5; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[3] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 4.

[134] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. I Ns 249/23, niepubl.

[135] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

obowiązków może zostać uznana również sprzedaż składnika przedsiębiorstwa w spadku po cenie rażąco niższej do ceny wskazanej w wykazie inwentarza oraz niewskazanie we wniosku o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd istotnych ustaleń dotyczących określenia ceny zbywanego składnika[136]. Dla oceny zachowania tego obiektywnego miernika staranności istotne znaczenie powinny mieć także racjonalne oczekiwania zarówno właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, jak i jego pracowników, kontrahentów czy klienteli co do prawidłowego i właściwego prowadzenia spraw zarządzanego przedsiębiorstwa[137]. W uzasadnieniu u.z.s. wskazano, że tryb odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd dotyczy wyjątkowych przypadków wynikających w szczególności z rażącego niedbalstwa zarządcy sukcesyjnego, zachodzącego wówczas, gdy nie tylko narusza on swoje obowiązki lub nie dokłada wymaganej od niego staranności, ale czyni to przy niezachowaniu podstawowych zasad prawidłowego zachowania się w danej sytuacji lub z innych powodów naganny[138]. W doktrynie słusznie wskazano, że projektodawca odwołał się przy tym do pojęcia rażącego niedbalstwa, które występuje na gruncie przepisów k.c. np. art. 827 k.c., zatem warto przy wykładni pojęcia rażącego naruszenia obowiązków uwzględniać dotychczasowy dorobek literatury[139] i orzecznictwa[140]

---

[136] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl. w nawiązaniu do postanowienia SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, I Wydział Cywilny, sygn. I Ns 809/20, niepubl. gdzie sąd rejonowy zarzucił zarządcy sukcesyjnemu, że ten składając wniosek o zezwolenie na zbycie samochodu wchodzącego w skład przedsiębiorstwa w spadku za cenę 460 tys. zł nie wskazał, że faktyczna cena wyniosła 302-305 tys. zł, gdyż na poczet ceny zakupu zaliczono uiszczone przez najemcę czynsze najmu.

[137] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7.

[138] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 61; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 91.

[139] K. Niezgoda, *Komentarz do art. 11 u.u.o.u.f.g.p.b.u.k.* [w:] J. Miaskowski, K. Niezgoda, P. Skawiński, *Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Komentarz* (Miaskowski J., Niezgoda K., Skawiński P.), Legalis 2012; D. Maśniak, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 7; G. Sikorski, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 10; M. Kondek, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 11; A. Raczyński, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 1; W. Dubis, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; D. Fuchs, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kontrakty na rynku ubezpieczeń. Komentarz do przepisów i warunków ubezpieczenia* (red. D. Fuchs, K. Malinowska, D. Maśniak), LEX/el 2020, t. 4; M. Fras, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczególna (art. 765–921[16])* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 23-37; H. Ciepła, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa* (red. J. Gudowski), LEX/el 2017, t. 11, 25; H. Ciepła, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I-II* (red. G. Bieniek), LEX/el 2011, t. 11, 27; A. Chróścicki, *Komentarz do art. 827 k.c.* [w:] A. Chróścicki, *Komentarz do niektórych przepisów Kodeksu cywilnego* [w:] *Umowa ubezpieczenia po nowelizacji kodeksu cywilnego. Komentarz* (A. Chróścicki), LEX/el 2008, t. 7.

[140] Zob. zwłaszcza: wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 25 września 2002 r., sygn. I CKN 969/00, Legalis nr 59540; z dnia 19 lutego 2003 r., sygn. V CKN 1680/00, LEX nr 583917; z dnia 10 marca 2004 r., sygn. IV CK 151/03, LEX nr 151642; Izba Cywilna z dnia 22 kwietnia 2004 r., sygn. II CK 142/03, Legalis nr 272464; Izba Cywilna z dnia 11 maja 2005 r., sygn. III CK 522/04, Legalis nr 265933; z dnia 8 grudnia 2005 r., sygn. III CK 284/05, LEX nr 371791; Izba Cywilna z dnia 26 stycznia 2006 r., sygn. V CSK 90/05, Legalis nr 177254;

odnoszący się do tego pojęcia[141]. Jednakowoż należy przy tym podkreślić, iż wskazówka ta nie wyczerpuje zwrotu użytego na gruncie art. 56 ust. 1 u.z.s., o czym świadczy zwrot „w szczególności”[142].

Przesłanka rażącego naruszenia obowiązków nie będzie natomiast spełniona, jeżeli trudna sytuacja finansowa przedsiębiorstwa nie jest skutkiem działalności zarządcy sukcesyjnego, a także jeżeli pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku występuje różnica co do wizji oraz pomysłów dotyczących prowadzenia i rozwoju przedsiębiorstwa w spadku bądź występuje pomiędzy nimi różnica charakterów[143]. Czym innym bowiem jest „rażące naruszenie obowiązków”, a czym innym niezadowolenie wnioskodawcy z działań zarządcy sukcesyjnego[144]. Bez znaczenia dla oceny potencjalnego naruszenia przez zarządcę sukcesyjnego swoich obowiązków mają okoliczności dotyczące powołania zarządcy sukcesyjnego. Tym samym przez pryzmat art. 56 ust. 1 u.z.s. nie może być oceniane zachowanie notariusza jako mogące świadczyć o rażącym naruszeniu obowiązków przez samego zarządcę sukcesyjnego, na przykład niedochowanie przez notariusza należytej staranności poprzez niedokładne ustalenie kręgu potencjalnych spadkobierców czy arbitralne uznanie przedstawionego mu testamentu za jedyny obowiązujący. Wskazane okoliczności nie mogą stanowić podstawy do odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd w trybie wskazanego przepisu. Podobnie bez znaczenia, dla oceny wystąpienia przesłanki wskazanej w niniejszym przepisie ma złożenie przez osobę bądź osoby powołujące zarządcę sukcesyjnego fałszywych oświadczeń, na przykład co do kręgu spadkobierców[145].

Odwołanie zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 56 ust. 1 u.z.s. ma charakter fakultatywny, gdyż sąd może, ale nie musi przychylić się do złożonego wniosku. Wynika to

---

Izba Cywilna z dnia 7 marca 2008 r., sygn. III CSK 270/07, Legalis nr 127047; Izba Cywilna z dnia 29 stycznia 2009 r., sygn. V CSK 291/08, Legalis nr 138670; z dnia 4 listopada 2010 r., sygn. IV CSK 153/10, LEX nr 1232801; Izba Cywilna z dnia 16 stycznia 2013 r., sygn. II CSK 202/12, Legalis nr 697887; Izba Cywilna z dnia 23 stycznia 2015 r., sygn. V CSK 217/14, Legalis nr 1186796; Izba Cywilna z dnia 12 września 2018 r., sygn. II CSK 658/17, Legalis nr 1829443; Izba Cywilna z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. V CSK 4/18, Legalis nr 1958750; Izba Cywilna z dnia 4 października 2019 r., sygn. I CSK 389/18, Legalis nr 2269802; postanowienia SN: z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. V CSK 614/18, Legalis nr 1942473; z dnia 25 maja 2020 r., sygn. I CSK 709/19, Legalis nr 2599739; wyrok SA w Warszawie, V Wydział Cywilny z dnia 4 marca 2015 r., sygn. VI ACa 707/14, Legalis nr 1245736.

[141] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 155; K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.2; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[142] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.1. Wydaje się, że podobny pogląd wyrażono także w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4-6.

[143] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.

[144] Postanowienie SR dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie, II Wydział Cywilny z dnia 4 stycznia 2024 r., sygn. II Ns 556/21, niepubl.

[145] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

wprost ze wskazanego przepisu, który stanowi, że „zarządca sukcesyjny może zostać odwołany". Należy również wziąć pod uwagę konieczność ochrony interesów wszystkich osób związanych z przedsiębiorstwem w spadku, a nie tylko wnioskodawców[146]. Postępowanie w przedmiocie odwołania zarządcy sukcesyjnego ma przy tym odrębny charakter od postępowania o przedłużenie zarządu sukcesyjnego, tym samym nic nie stoi na przeszkodzie, aby toczyły się one równocześnie, niezależnie od siebie[147]. Sąd zgłasza fakt odwołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG niezwłocznie nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu uprawomocnienia się postanowienia o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego (art. 23 ust. 3 pkt 2 ustawy o CEIDG)[148]. Tym samym w przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego przez sąd chwilą odwołania jest dzień uprawomocnienia się wyroku.

5. Rezygnacja zarządcy sukcesyjnego z pełnionej funkcji

5.1. Uwagi wprowadzające

Czwartą przyczyną, jaka może spowodować zaprzestanie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, jest jego rezygnacja. Przesłanka ta ma jedynie pośredni charakter, bowiem zgodnie z art. 53 pkt 4 u.z.s. w przypadku rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z pełnionej funkcji po śmierci przedsiębiorcy na podstawie art. 57 ust. 1 u.z.s., przestaje on sprawować funkcję dopiero z upływem terminu wskazanego w art. 57 ust. 2 u.z.s., czyli upływem dwóch tygodni, chyba że wcześniej powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego. W tym ostatnim przypadku przestaje on pełnić swoją funkcję z chwilą powołania następcy[149]. Tym samym co do zasady nie traci on funkcji w momencie skutecznego zakomunikowania rezygnacji. Zarządca sukcesyjny, który został powołany przez przedsiębiorcę, może także zrezygnować z pełnienia funkcji jeszcze za życia powołującego, jednakże w takim przypadku mamy do czynienia z *quasi* pełnieniem funkcji zarządcy sukcesyjnego, gdyż rezygnacja dokonana przed śmiercią przedsiębiorcy stanowi jedynie

[146] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 56 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.
[147] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.
[148] Informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję z powodu odwołania oraz dacie, z którą przestaje on pełnić funkcję, udostępniana jest w rejestrze niezwłocznie nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu (art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG).
[149] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.

negatywną przesłankę objęcia wskazanej funkcji[150], zatem dotyczy rezygnacji z pełnienia w przyszłości funkcji zarządcy sukcesyjnego[151].

5.2. Rezygnacja zarządcy sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy

Na podstawie art. 52 u.z.s. zarządca sukcesyjny może zrezygnować z pełnienia tej funkcji, składając oświadczenie przedsiębiorcy w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W doktrynie wskazano trzy główne cele przyświecające powyżej regulacji[152]. Po pierwsze, wskazany przepis zapewnia zarządcy sukcesyjnemu pełną swobodę decyzji co do pełnienia zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem w spadku. Po drugie, poprzez obowiązek złożenia oświadczenia przedsiębiorcy zostaje zminimalizowane ryzyko jego nieświadomości, co do gotowości i możliwości pełnienia przez zarządcę sukcesyjnego jego funkcji w przyszłości. Obowiązek zachowania dla niniejszego oświadczenia formy pisemnej pod rygorem nieważności ma natomiast zabezpieczyć pewność obrotu, poprzez zapobieżenie, a przynajmniej zmniejszenie ryzyka fałszywych twierdzeń w zakresie złożenia lub niezłożenia przez zarządcę sukcesyjnego tego oświadczenia. Oświadczenie zarządcy o rezygnacji złożone na podstawie art. 52 u.z.s. jest oświadczeniem woli będącym czynnością prawną o charakterze jednostronnym, skutecznym *inter vivos*, wywierającym natychmiastowy skutek[153]. Oświadczenie o rezygnacji jest skuteczne *ex nunc*, tym samym zarządca sukcesyjny nie może kwestionować czy uważać za bezprawne skutków, które wywarło jego wcześniejsze powołanie np. dokonanego w CEIDG wpisu zawierającego jego imię i nazwisko[154]. Zarządca sukcesyjny może w dowolnym czasie zrezygnować ze swojej funkcji[155], przy czym jego oświadczenie jest skuteczne tylko i wyłącznie w odniesieniu do powołania dokonanego w przeszłości[156]. Nie jest zatem wykluczone ponowne powołanie osoby, która wcześniej zrezygnowała, jednakże jeżeli będzie ona chciała ponownie zrezygnować, to musi złożyć ponowne oświadczenie o rezygnacji.

---

[150] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 13.
[151] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 276, M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)*..., s. 1200; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 75, Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 82; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1438; T. Kot, *Protokół ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji z pełnienia funkcji* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne*... s. 663; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 42.
[152] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.
[153] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 276, K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.
[154] *Tamże*, t. 8.
[155] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 150; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[156] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.

W doktrynie wyrażono również pogląd o dopuszczalności ograniczenia w drodze umowy możliwości rezygnacji przez zarządcę sukcesyjnego[157]. Rozwiązanie takie należy uznać jednak za niedopuszczalne ze względu na bezwzględnie wiążący charakter art. 52 u.z.s. Wydaje się, że gdyby chciał dopuścić możliwość modyfikacji umownej wskazanej zasady, to wskazałby w powyższym przepisie na taką możliwość. W braku takiej regulacji postanowienie umowne może zostać uznane za nieważne na podstawie art. 58 k.c. Poza tym przyjęcie dopuszczalności tego rodzaju ograniczeń godziłoby zarówno w swobodę decyzji zarządcy sukcesyjnego, jak i mogłoby negatywnie wpłynąć na interes przedsiębiorstwa w spadku, gdyby tak istotną funkcję, jaką jest zarządca sukcesyjny, objęła po śmierci przedsiębiorcy osoba, niemająca chęci jej sprawowania.

W doktrynie wskazuje się, że oświadczenie o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego jest czynnością prawną nieodwołalną, która nie ma jednakowoż charakteru osobistego, a zatem może być dokonana przez pełnomocnika[158]. Wydaje się jednak, że oświadczenie takie jest odwołalne, o ile jego odwołanie doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej (art. 61 §1 k.c.). Należy podkreślić także, że oświadczenie o rezygnacji na podstawie art. 52 u.z.s. może złożyć również tzw. zarządca zastępczy[159].

Podobnie jak w przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia, przepisy u.z.s. nie wskazują żadnych elementów, które powinno zawierać oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o rezygnacji w trybie art. 52 u.z.s. Słusznie wskazano w doktrynie, że oświadczenie to powinno dotyczyć rezygnacji z pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, a wola rezygnacji musi być wyrażona w dostateczny sposób[160]. Wydaje się, że na aprobatę zasługuje również stwierdzenie, że nie musi ono w swej treści zawierać słów „rezygnuję" bądź „rezygnacja". Istotne jest, aby użyte określenie czy też stwierdzenie wyrażało praktyczny sens owej czynności prawnej. Tym samym należy przyjąć, że oświadczenie o rezygnacji może brzmieć następująco: „nie chcę zostawać zarządcą sukcesyjnym", „cofam zgodę na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego", czy „nie będę zarządcą sukcesyjnym po śmierci przedsiębiorcy X"[161]. Treść oświadczenia nie musi również zawierać imienia i nazwiska (ani innych danych) przedsiębiorcy, daty powołania zarządcy sukcesyjnego ani daty rezygnacji, choć względy praktyczne nakazują, aby owe elementy znalazły się w jego treści. Rezygnacja będzie wszakże skuteczna, nawet jeżeli nie będzie zawierała wskazanych elementów, o ile niezbędne informacje np. dane

[157] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 150.
[158] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[159] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[160] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.
[161] *Tamże*.

przedsiębiorcy, będą wynikały z okoliczności[162]. Wydaje się, że oświadczenie o rezygnacji nie może również zawierać warunku ani terminu. Dopuszczalność tego rodzaju zastrzeżeń powodowałaby jeszcze większą niepewność co do potencjalnego sprawowania przez daną osobę w przyszłości stanowiska zarządcy sukcesyjnego, a tym samym może doprowadzić do zaburzenia sprawności funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku. Ponadto zastrzeżenie warunku bądź terminu stanowiłyby elementy trudne do weryfikacji dla osób trzecich i organu, zwłaszcza że – co słusznie zauważono w literaturze – zarówno wniosek o wpis, jak i wykreślenie zarządcy sukcesyjnego w CEIDG nie przewiduje możliwości wprowadzenia takich danych[163].

Przepisy u.z.s. nie zobowiązują zarządcy sukcesyjnego do podania przedsiębiorcy przyczyn rezygnacji, zatem może on, ale nie musi podawać powodów swojej decyzji[164]. Brak zaistnienia konkretnych powodów nie uniemożliwia przy tym złożenia rezygnacji na podstawie art. 52 u.z.s., aczkolwiek trudno sobie wyobrazić, aby zarządca sukcesyjny rezygnował ze sprawowania funkcji bez wystąpienia ważnego powodu.

Oświadczenie o rezygnacji może być zarówno samodzielnym dokumentem, jak i stanowić element umowy czy innych pism[165]. Podobnie jak w przypadku oświadczenia o odwołaniu zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 51 u.z.s., oświadczenie o rezygnacji zarządca sukcesyjny musi złożyć w formie pisemnej pod rygorem nieważności (*ad solemnitatem*). Niedochowanie wskazanej formy powodować będzie bezwzględną nieważność rezygnacji.

Adresatem oświadczenia zarządcy sukcesyjnego o rezygnacji jest zgodnie z treścią art. 52 u.z.s. przedsiębiorca. Rolę adresata, co słusznie wskazano w doktrynie, należy rozumieć w sensie jurydycznym, tym samym przykładowo na kopercie nie muszą znajdować się dane przedsiębiorcy[166], ale ze względów praktycznych warto, żeby dla uniknięcia nieporozumień takie dane zostały zawarte zarówno w treści oświadczenia, jak i na wszelkich opakowaniach zabezpieczających oświadczenie. Zarządca sukcesyjny może przekazać stosowne pismo przedsiębiorcy osobiście, ale również drogą pocztową, przez posłańca bądź pełnomocnika albo zostawić w umówionym miejscu[167]. W przypadku, gdy dokument zostanie sporządzony w formie elektronicznej i opatrzony podpisem elektronicznym może on zostać dostarczony na materialnym nośniku lub przesłany za pośrednictwem internetu,

[162] *Tamże*, t. 14.
[163] *Tamże*.
[164] Tak też: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 109.
[165] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22.
[166] *Tamże*, t. 16.
[167] *Tamże,* t. 19.

np. e-mailem[168]. Oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o rezygnacji z pełnionej funkcji musi przy tym dojść do przedsiębiorcy w taki sposób, aby mógł on zapoznać się z jego treścią, natomiast jeżeli zostało ono wyrażone w postaci elektronicznej za chwilę jego złożenia uznaje się moment wprowadzenia go do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, aby przedsiębiorca mógł zapoznać się z jego treścią (art. 52 u.z.s. w zw. z art. 61 § 1 i 2 k.c).

Choć przedsiębiorca jest adresatem oświadczenia o rezygnacji, to przepisy u.z.s. nie wymagają udzielenia przez niego zgody na rezygnację. Tego rodzaju wymóg mógłby zwłaszcza w sytuacji konfliktowej doprowadzić do naruszenia przez przedsiębiorcę swobody decyzji co do sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego przez daną osobę. Rezygnacja może zatem nastąpić zarówno przy aprobacie przedsiębiorcy, jak i pomimo braku aprobaty, czy w ogóle braku reakcji z jego strony. Z drugiej strony dla ważności rezygnacji nie jest konieczne potwierdzenie jej odbioru. Wymóg taki również mógłby zwiększać prawdopodobieństwo naruszenia wskazanej wyżej swobody decyzji. W interesie zarządcy sukcesyjnego powinno być jednakże uzyskanie takiego potwierdzenia np. na kopii złożonego przedsiębiorcy dokumentu czy poprzez wysłanie pisma pocztą za potwierdzeniem odbioru.

Prawdopodobieństwo potencjalnego sporu dotyczącego procedury rezygnacji na podstawie art. 52 u.z.s. jest zdecydowanie mniejsze, aniżeli może to mieć miejsce w odniesieniu do odwołania zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę zgodnie z dyspozycją art. 51 u.z.s., gdyż jeżeli zarządca sukcesyjny składa rezygnację, to przedsiębiorcy tym bardziej powinno zależeć na tym, aby szybko powołać inną osobę na wskazane stanowisko i tym samym zlikwidować stan niepewności w odniesieniu do przyszłości prowadzonego przedsiębiorstwa. W doktrynie słusznie wskazano również, że w sytuacji, gdy oświadczenie o rezygnacji zostanie wystosowane przez zarządcę sukcesyjnego, ale dotrze do adresata po jego śmierci, to nie wywrze ono skutku prawnego[169]. Złożenie rezygnacji przez zarządcę sukcesyjnego przed ustanowieniem zarządu jest bowiem skuteczne z chwilą dojścia do przedsiębiorcy oświadczenia zarządcy sukcesyjnego w taki sposób, że mógł on się zapoznać z jego treścią[170]. Zarządca sukcesyjny chcąc w takiej sytuacji zrezygnować ze swojej funkcji będzie musiał skorzystać z procedury uregulowanej w art. 57 u.z.s., dotyczącej rezygnacji po śmierci przedsiębiorcy.

Przedsiębiorca ma obowiązek złożenia wniosku o zmianę danych niezwłocznie, nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu zmiany danych (art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a

[168] *Tamże*.
[169] *Tamże*, t. 30.
[170] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 109.

ustawy o CEIDG)[171]. Chodzi rzecz jasna o dane wskazane w art. 5 ust. 2 pkt 18 i 19 ustawy o CEIDG, czyli dane zarządcy sukcesyjnego i zastępczego zarządcy sukcesyjnego. Wykreślenie zarządcy sukcesyjnego z CEIDG ma jednakże charakter deklaratoryjny[172], gdyż materialnoprawny skutek występuje już z chwilą doręczenia jego rezygnacji[173].

Wskazane przepisy nie znajdują zastosowania, jeżeli zarządca sukcesyjny złoży rezygnację przed ujawnianiem faktu jego powołania przez przedsiębiorcę w CEIDG[174]. W przeciwieństwie do procedury powoływania zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorca nie ma obowiązku składać oświadczenia o tym, że doszło do rezygnacji, co uzasadnia się zarówno deklaratoryjnym charakterem wpisu, jak i brakiem konieczności tak daleko idącej ochrony osoby wpisanej jako zarządca sukcesyjny. Osoba ujawniona jako zarządca sukcesyjny powinna interesować się bowiem stanem dotyczącym jej wpisu w CEIDG[175]. Słusznie wskazano przy tym w piśmiennictwie, że pomimo obowiązku nałożonego na przedsiębiorcę w wyżej wskazanym zakresie może dość do sytuacji, w której nie będzie on chciał dokonać aktualizacji danych w ewidencji[176]. W związku z tym, iż zaistnienie tego rodzaju zdarzenia miałoby dla osoby rezygnującej kłopotliwy charakter, gdyż nadal widniałaby ona jako zarządca sukcesyjny[177], ustawodawca przyznał osobie powołanej na zarządcę sukcesyjnego albo zarządcę zastępczego uprawnienie do złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG obejmującą wykreślenie jej danych (art. 15 ust. 6 ustawy o CEIDG). Z uprawnienia tego można skorzystać w dowolnym momencie od chwili skutecznej rezygnacji, a zatem zarówno tuż po złożonej rezygnacji, zanim wniosek taki mógłby złożyć przedsiębiorca, jak i później, gdy przedsiębiorca nie wywiązał się z nałożonego na niego obowiązku. Należy zauważyć, że w przeciwieństwie do przedsiębiorcy, na którego ustawa o CEIDG nakłada obowiązek w zakresie zmiany wpisu, zarządca sukcesyjny dysponuje jedynie uprawnieniem, a zatem może on, ale nie musi z niego skorzystać. Złożenie przez zarządcę sukcesyjnego wniosku o wykreślenie jego danych nie może być natomiast traktowane jako oświadczenie woli o rezygnacji, gdyż adresatem tego drugiego musi być przedsiębiorca, a nie organ prowadzący CEIDG[178].

---

[171] Informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję z powodu rezygnacji wraz z datą złożenia stosownego oświadczenia, udostępniana jest w rejestrze niezwłocznie nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu (art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG).

[172] W: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 281 wskazano, że nie ma podstaw twierdzenie, jakoby składana rezygnacja wywierała skutek z momentem wykreślenia z CEIDG.

[173] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 34.

[174] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 110.

[175] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.

[176] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 155.

[177] *Tamże*.

[178] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 52 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 23.

5.3. Rezygnacja zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy

Na podstawie art. 57 ust. 1 u.z.s. zarządca sukcesyjny może po śmierci przedsiębiorcy zrezygnować z pełnienia tej funkcji, składając oświadczenie przed notariuszem. Dokonać może tego zarówno zarządca sukcesyjny powołany przez przedsiębiorcę za jego życia, jak i zarządca sukcesyjny powołany po śmierci przedsiębiorcy w trybie art. 12 u.z.s.[179]. Dopuścić należy również możliwość złożenia rezygnacji w tym trybie przez zarządcę sukcesyjnego powołanego wcześniej przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 u.z.s.[180] Zarządca sukcesyjny może złożyć oświadczenie o rezygnacji bez wiedzy właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Nie jest wymagane również ich współdziałanie przy tej czynności[181] ani wyrażenie przez nich zgody[182]. Podobnie jak w poprzednio opisanym trybie, rezygnacja zarządcy może nastąpić z dowolnych względów, jak i bez żadnego powodu. Przepis nie przewiduje konieczności podania przyczyny ani tym bardziej jej uzewnętrznienia[183]. Dopuszczalne jest również złożenie wskazanego oświadczenia przez pełnomocnika[184]. W praktyce jednak nie każdy notariusz zgodzi się na dokonanie wskazanej czynności przez pełnomocnika, gdyż stanowisko przedstawicieli praktyki notarialnej w zakresie dopuszczalności złożenia oświadczenia o rezygnacji z pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przez pełnomocnika jest niejednolite[185].

Jak wyżej wskazano, zarządca sukcesyjny chcąc zrezygnować z pełnionej funkcji po śmierci przedsiębiorcy, musi złożyć stosowne oświadczenie przed notariuszem. Oświadczenie to składane jest do protokołu[186], który ma formę aktu notarialnego (art. 95zi

---

[179] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 43; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 75; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t.; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 1; D. Celiński, *Czynności notarialne...*, s. 43.

[180] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 75. Warto wskazać, że wśród przedstawicieli praktyki notarialnej raczej panuje zgodność, co do dopuszczalności złożenia rezygnacji we wskazanym trybie przez każdego zarządcę sukcesyjnego. Z poglądem tym zgadzało się 76,9% respondentów ankiety nr 1. 23,1% badanych stało natomiast na stanowisku, że oświadczenia takiego nie może złożyć zarządca sukcesyjny powołany przez sąd w trybie art. 56 ust. 2 u.z.s.

[181] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

[182] T. Kot, *Protokół ze złożenia...* [w:] *Akty notarialne. Praktyczne...* s. 663.

[183] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6.

[184] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1438; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3.

[185] Wśród uczestników ankiety nr 1 za dopuszczalnością dokonania tego rodzaju czynności przez pełnomocnika opowiedziało się 76,9% respondentów, natomiast 23,1% ankietowanych było temu przeciwnych. Wśród notariuszy, którzy wypełnili ankietę nr 2 „jedynie" 57,1% opowiedziała się za dopuszczalnością złożenia przez pełnomocnika oświadczenia o rezygnacji.

[186] W: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 346, słusznie wskazano, że precyzyjniej byłoby gdyby protokół ten nie nazywał się „protokół rezygnacji zarządcy", a „protokół z przyjęcia oświadczenia o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego".

§ 1 p.n., art. 104 § 3 i 4 p.n.)[187]. W literaturze wyrażono pogląd zgodnie, z którym forma aktu notarialnego stanowi w tym przypadku wyraz nadmiernego formalizmu[188], choć z punktu widzenia pewności obrotu oraz ochrony właścicieli przedsiębiorstwa w spadku i osób trzecich forma aktu notarialnego nie wydaje się przesadna[189]. Oświadczenie o rezygnacji jest jednostronnym oświadczeniem woli, w związku z tym w procesie jego spisywania nie jest wymagana obecność właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a jedynie zarządcy sukcesyjnego, aczkolwiek nie ma przeszkód, aby uczestniczyli oni w tej czynności[190], co w praktyce niekiedy się zdarza[191]. Oświadczenie to staje się skuteczne z chwilą zaprotokołowania[192]. Niezbędne elementy protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego ustawodawca wymienił w art. 95zi § 2 p.n. Wydaje się, że protokół może przy tym zawierać dodatkowe informacje[193]. Oświadczenie o rezygnacji nie musi zawierać przyczyny, dla której zarządca sukcesyjny nie chce dalej wykonywać swoich zadań, gdyż dla skuteczności rezygnacji powody te są indyferentne[194]. Z praktyki notarialnej wynika, że dotychczas jedną

[187] Dogłębniejsze rozważania nad formą wskazanego oświadczenia zawarto w: K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 55-56.

[188] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 347.

[189] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 3.2.

[190] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 157; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1, 3; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1438; P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 23; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 282-283. Autor ostatniej z wymienionych publikacji wskazuje, że notariusz powinien dążyć nawet do tego, żeby osoby posiadające udział w przedsiębiorstwie w spadku były obecne przy składaniu przez zarządcę sukcesyjnego rezygnacji. Wydaje się jednak, że nie należy nakładać na notariusza dodatkowych obowiązków tym bardziej że ani u.z.s. ani p.n. nie wymaga ich obecności przy sporządzaniu protokołu rezygnacji. Jakkolwiek fakultatywnie należy dopuścić możliwość poinformowania zarządcy sukcesyjnego przez notariusza o możliwości uczestnictwa osób mających udział w przedsiębiorstwie w spadku przy tej czynności.

[191] Wśród uczestników ankiety nr 1 jeden z respondentów zadeklarował, że podczas sporządzania wszystkich trzech protokołów rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z pełnionej funkcji właściciele przedsiębiorstwa w spadku byli obecni. Drugi z badanych wskazał natomiast, że zdarzyło się to w dwóch z trzech przypadków.

[192] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1. Wydaje się, że błędnie wskazano w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 347, że oświadczenie o rezygnacji, które zarządca sukcesyjny składa przed notariuszem, staje się skuteczne dopiero z momentem zawiadomienia o nim osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. W takiej sytuacji słusznie wskazano w: P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 12.3, że mogłoby to prowadzić do pozbawienia zarządcy sukcesyjnego możliwości rezygnacji w sytuacji, gdyby nie dysponowałby on wiedzą co do kręgu osób uprawnionych do przedsiębiorstwa w spadku (np. z uwagi na niejasności na gruncie sukcesji po przedsiębiorcy). Tego rodzaju sytuacje ze względu na spory dotyczące ustalenia kręgu spadkobierców, ważności testamentu itp. mogłyby być nader częste.

[193] Pogląd taki zdaje się popierać większość przedstawicieli praktyki notarialnej. Na pytanie „Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące zakresu treści protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji?" 84,6 respondentów ankiety nr 1 wybrało wariant odpowiedzi zgodnie z którym treść protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zi. § 2 p.n. Jedynie 15,4% opowiedziało się za sztywnym charakterem protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.

[194] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1 ; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 114. Warto wskazać, że wśród respondentów ankiety nr 1 53,8% zamieściłoby we wskazanym protokole informację o rezygnacji na prośbę stawającego, natomiast 46,2% badanych nie zamieściłoby takiej informacji ze względu na brak wymogu wynikającego z art. 95zi p.n.

z przyczyn, dla której osoby zarządcy sukcesyjni rezygnowali, była niechęć do dalszego sprawowania wskazanej funkcji. Dla ważności oświadczenia wystarczy, że w jego treści wyraźnie wyartykułowana zostanie rezygnacja z pełnienia funkcji np. „X oświadcza, że rezygnuje z pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku Y”[195].

W związku z obowiązkiem zachowania formy aktu notarialnego to na notariuszu zgodnie z art. 95zi § 3 p.n. ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację. Dzięki temu zminimalizowane zostają dla przedsiębiorstwa w spadku ryzyka związane z rezygnacją zarządcy sukcesyjnego[196], co dodatkowo wzmacnia bezpieczeństwo obrotu[197]. Notariusz musi niezwłocznie dokonać zawiadomienia, przesyłając właścicielom przedsiębiorstwa w spadku wypis protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Zalecaną w doktrynie metodą doręczenia jest wysyłka listem poleconym[198]. Informację o wskazanych osobach oraz ich adresach zamieszkania notariusz czerpie z oświadczenia zarządcy sukcesyjnego, stanowiącego niezbędny element protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego, umożliwiający realizację obowiązku notariusza (art. 95zi § 2 pkt 4 p.n.)[199] i co istotne, jest on tym oświadczeniem związany. Nie ma on zatem uprawnień ani obowiązku do czynienia w tym zakresie własnych ustaleń i przesyłania wypisu innym osobom niż te, które zostały wskazane w oświadczeniu[200], choć w doktrynie wyrażono również odmienny pogląd[201]. Oświadczenie zarządcy sukcesyjnego może przybrać postać oświadczenia o braku jakiejkolwiek wiedzy zarządcy sukcesyjnego o osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku[202]. Należy przyjąć, że w tego rodzaju przypadku notariusz w

Odmienne było natomiast stanowisko uczestników ankiety nr 2, wśród których jedynie 28,6% notariuszy zamieściłoby taką informację na prośbę stawającego.

[195] P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 7; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 163.

[196] P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 14.

[197] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 288.

[198] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 279; P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 16.

[199] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 282; P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 17; A. Pardej, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 92.

[200] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3; P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 18.

[201] Pogląd, iż notariusz ma obowiązek podejmowania ustaleń w zakresie osób uprawnionych do przedsiębiorstwa w spadku i aktualnych adresów ich zamieszkania wyrażono w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 285-287. Krytycznie wobec wskazanego poglądu wyrażono się w: P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 18.2. Podobnie wypowiedzieli się również przedstawiciele praktyki notarialnej. Zdaniem odpowiednio 84,6% i 85,7% respondentów ankiety nr 1 i nr 2 notariusz nie ma uprawnień ani obowiązku do czynienia we wskazanym zakresie własnych ustaleń i co do zasady polega na informacjach przekazanych przez zarządcę sukcesyjnego. 7,7% uczestników badania nr 1 i 7,1% notariuszy uczestniczących w badaniu nr 2 stwierdziło, że notariusz może, ale nie musi czynić tego rodzaju ustaleń. Tyle samo ankietowanych stwierdziło, że notariusz ma obowiązek podejmowania ustaleń w zakresie osób uprawnionych do przedsiębiorstwa w spadku i aktualnych adresów ich zamieszkania.

[202] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4; P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 28.

braku stosownych uprawnień i obowiązków nie dokonuje dodatkowych ustaleń i nie informuje nikogo o złożeniu przez zarządcę sukcesyjnego rezygnacji. *De lege ferenda* postuluje się także, aby obligatoryjnym elementem protokołu rezygnacji było również oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o tym, że nie złożył on wcześniej przed innym notariuszem oświadczenia o rezygnacji z tej funkcji[203]. *De lege lata* dopuszczalne jest złożenie tego rodzaju oświadczenia, aczkolwiek może ono stanowić co najwyżej fakultatywną część protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego[204]. Pomimo literalnego brzmienia art. 95zi § 3 p.n. w doktrynie raczej zgodnie przyjmuje się, iż protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego nie trzeba przesyłać osobom, które były obecne przy jego sporządzaniu[205]. Osoby takie bowiem w momencie sporządzania aktu notarialnego dowiadują się o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego i mogą otrzymać wypis ze sporządzonego aktu[206]. Pogląd ten zdają się aprobować przedstawiciele praktyki notarialnej[207]. Słuszne wydaje się również stwierdzenie, że wskazane jest, aby zarządca sukcesyjny poinformował o swojej rezygnacji właścicieli przedsiębiorstwa w spadku dodatkowo stosowną metodą komunikowania się na odległość np. telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy, co jest istotne, zwłaszcza gdy osoba ta mieszka za granicą, tym samym wysyłka pocztowa do innego kraju może okazać się bardzo czasochłonna[208]. Informacji o złożonej rezygnacji może dodatkowo udzielić uprawnionym osobom sam notariusz[209], jednakże prawdopodobnie tego rodzaju praktyka będzie należała do rzadkości[210]. Rozważania wymaga natomiast kwestia, czy obowiązek wskazany w art. 95zi

[203] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 283. Wśród uczestników ankiety nr 1 na pytanie „Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące postulatu, aby *de lege ferenda* obligatoryjnym elementem treści protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji było również oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o tym, że nie złożył on wcześniej przed innym notariuszem oświadczenia o rezygnacji z tej funkcji?" 53,8% ankietowanych stwierdziło, że postulat ten jest słuszny. 15,4% respondentów było odmiennego zdania. Pozostali natomiast nie mieli zdania w tym zakresie.

[204] P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 11.

[205] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 282; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3

[206] P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 23.

[207] Wśród biorących udział w ankiecie numer 1 i 2 odpowiednio 92,3% oraz 92,9% respondentów stwierdziło, że gdyby przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji stawił (-li) się bądź była (-li) obecna (-ni), osoby którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku wydaliby takim osobom wypisy wskazanych potokołów. Jedynie odpowiednio 7,7% i 7,1% badanych zdecydowałoby się zgodnie z wykładnią literalną art. art. 95zi §3 p.n. pomimo obecności osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku przesłać tym osobom wskazany protokół.

[208] P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 23.

[209] *Tamże*, t. 21.

[210] Wśród uczestników ankiety nr 1 na zadane pytanie „Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. W doktrynie wyrażono pogląd, iż m.in. ze względu na czasochłonność wysyłki pocztowej (zwłaszcza wysyłki zagranicznej) informacji o złożonej rezygnacji może dodatkowo udzielić uprawnionym osobom sam notariusz za pomocą środków komunikowania się na odległość (telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy). Jak zapatruje się Pan(i) na tego rodzaju praktyki?" 53,8% badanych

§ 3 p.n. ma charakter obligatoryjny, gdy np. notariusz poinformuje wskazane osoby wcześniej np. telefonicznie, mailowo czy faksem[211], dokona tego sam zarządca sukcesyjny albo właściciele przedsiębiorstwa w spadku będą obecni przy rezygnacji, ale zrezygnują z chęci otrzymania wypisu, gdyż będą znali jego treść udostępnioną przez jednego z nich[212]. Słusznie wskazano w doktrynie, że *in concreto* odstąpienie od obowiązku należy uznać za dopuszczalne, jednakże powinno ono wynikać z wyraźnego, udokumentowanego, oświadczenia uprawnionego, zwłaszcza że notariusz ponosi odpowiedzialność z tytułu niewykonania swoich obowiązków[213]. W doktrynie wskazano również, że notariusz ma obowiązek pouczyć ustępującego zarządcę sukcesyjnego o treści art. 57 ust. 2 u.z.s., czyli o obowiązku działania jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że wcześniej dojdzie do powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego[214].

Na notariuszu ciąży także obowiązek zgłoszenia faktu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego do ewidencji niezwłocznie, nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu sporządzenia protokołu rezygnacji (art. 57 ust. 1 zd. 2 w zw. z art. 12 ust. 9 u.z.s. i art. 23 ust. 4 pkt 3 w zw. z art. 5 ust. 2 pkt 21 lit. d ustawy o CEIDG[215]). Wykreślenie z ewidencji ma jednak jedynie charakter deklaratoryjny, a zatem w żaden sposób nie jest powiązane z

odpowiedziała, że nie stosowałaby tego rodzaju praktyki, a jedynie zdecydowałaby się na wysłanie wypisu aktu notarialnego. Ten sam wariant odpowiedzi wybrało 64,3% respondentów ankiety nr 2. 46,2% biorących udział w ankiecie nr 1 zdecydowałoby się na stosowanie tego rodzaju praktyki jedynie w wyjątkowych sytuacjach np. przy wysyłce wypisu za granicę. Na taki krok zdecydowałoby się jedynie 28,6% uczestników ankiety nr 2. Zaledwie 7,1% badanych (ankieta nr 2) stosowałoby tego rodzaju praktykę obok wypełnienia wynikającego z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązku w każdym bądź niemal każdym przypadku.

[211] Na pytanie „ Czy Pana(-i) zdaniem wynikający z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego osobom, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku jest obligatoryjny w przypadku, gdy dana osoba zostałaby wcześniej poinformowana za pomocą środków komunikowania się na odległość (telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy)?" odpowiednio 84,6% i 85,7% uczestników ankiet nr 1 i 2 stwierdziło, że wskazany obowiązek ma charakter obligatoryjny i nie zrezygnowałoby z niego nawet po poinformowaniu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku o fakcie rezygnacji zarządcy sukcesyjnego za pomocą środków komunikowania się na odległość. Jedynie odpowiednio 15,4% i 14,3% respondentów uważa, że od tego obowiązku mimo wszystko można odstąpić, jeżeli np. zarządca sukcesyjny, bądź notariusz poinformuje osoby, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego za pomocą środków komunikowania się na odległość.

[212] Z przeprowadzonych badań wynika, że prawdopodobnie znaczna część, jeżeli nie większość notariuszy pomimo to zdecydowałaby się na wysłanie wypisu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji. Wśród uczestników ankiety nr 1 61,5% respondentów zdecydowałoby się na takie rozwiązanie. Jedynie 38,5% badanych odstąpiłoby od wykonania wskazanego w art. 95zi §3 p.n. obowiązku uznając, że skoro osoby, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku były obecne przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji to znają one jego treść.

[213] P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 25-26.

[214] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 4; P. Bender, *Komentarz do art. 95zi p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 13.1.

[215] Informacja o tym, że zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję z powodu rezygnacji wraz z datą złożenia stosownego oświadczenia, udostępniana jest w ewidencji niezwłocznie nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu (art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG).

zaprzestaniem pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego[216]. Słusznie zauważono przy tym w literaturze, że wykreślenie danych zarządcy sukcesyjnego z CEIDG może nastąpić przed poinformowaniem właścicieli przedsiębiorstwa w spadku o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z pełnionej funkcji[217].

Jak wcześniej wskazano, zarządca sukcesyjny, który złożył oświadczenie o rezygnacji, obowiązany jest wykonywać swoje obowiązki przez dwa tygodnie (art. 57 ust. 2 u.z.s.). Okres ten może zostać skrócony, jeżeli powołany został kolejny zarządca sukcesyjny. Celem tego rozwiązania jest uniknięcie negatywnych skutków dla osób, na których rzecz działał zarządcy sukcesyjny oraz dla osób trzecich[218]. Tym samym rozwiązanie to w pierwszej kolejności zabezpiecza interesy przedsiębiorstwa w spadku i jego właścicieli poprzez danie współuprawnionym czasu na znalezienie oraz powołanie nowego zarządcy lub podjęcia innych decyzji związanych z wynikłą sytuacją, a w drugiej kolejności chroni bezpieczeństwo obrotu gospodarczego[219]. Wskazana regulacja daje również szansę na zapewnienie sprawnego i nieprzerwanego funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku po rezygnacji przez zarządcę sukcesyjnego[220].

W art. 57 ust. 2 u.z.s. ustawodawca nie wskazał, od którego momentu rozpoczyna bieg dwutygodniowy okres, w którym zarządca sukcesyjny ma obowiązek dalszego pełnienia swojej funkcji. W doktrynie pojawiły się w związku z tym dwa odmienne poglądy. Jeden z nich zakłada, że zdarzeniem początkowym jest złożenie przez zarządcę sukcesyjnego przed notariuszem oświadczenia o rezygnacji[221]. Według drugiego momentem tym jest dojście do wiadomości którejkolwiek z osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku oświadczenia o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego[222]. Opowiedzieć należy się za pierwszym z wyżej wskazanych poglądów. Gdyby bowiem dojście oświadczenia o rezygnacji trwało znaczną ilość czasu mogłoby to doprowadzić do przedłużenia pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę, która i tak już nie chce jej sprawować. Przeczyłoby to celom ustawy i wskazanego przepisu, gdyż zwiększone zostałoby ryzyko naruszenia interesów przedsiębiorstwa w spadku, jego właścicieli, a także osób trzecich. Ponadto stawiałoby to w uprzywilejowanej pozycji tego z właścicieli, który

[216] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 281-282.
[217] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...,* s. 364.
[218] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 62; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 56.
[219] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.1; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 3.
[220] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 114.
[221] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 4.
[222] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 278-279.

dowiedział się pierwszy o rezygnacji. Zwolennicy pierwszego poglądu wskazują przy tym, iż do dobrych praktyk zarządcy należy informowanie czy nawet uprzedzanie zainteresowanych o planowanej rezygnacji. Dopuszczają oni również możliwość nałożenia na zarządcę tego rodzaju obowiązku pod rygorem odszkodowawczym w drodze osobnej umowy między zarządcą a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku[223].

Sporna w doktrynie jest również kwestia dopuszczalności pozbawienia zarządcy sukcesyjnego kompetencji do sprawowania tej funkcji w dwutygodniowym okresie następującym po rezygnacji bez jednoczesnego powołania nowego zarządcy. Przeciwnicy wskazują, że ustawodawca w odróżnieniu do chociażby art. 94 ust. 2 k.p.c. czy art. 138i § 3 o.p. nie przewidział takiej możliwości[224]. Zwolennicy wskazują natomiast, że należy dopuścić takie rozwiązanie zwłaszcza w sytuacji, gdy uprawnieni do przedsiębiorstwa w spadku chcą pozbawić zarządcę sukcesyjnego, który złożył rezygnację, możliwości działania, a nie osiągnęli jeszcze jednomyślności co do osoby nowego zarządcy sukcesyjnego. Słusznie wskazują oni, że zarządca sukcesyjny, który dowiedziałby się o chęci jego odwołania, mógłby uprzednio złożyć oświadczenie o rezygnacji i zapewnić sobie tym samym jeszcze dwutygodniowy okres działania. Byłoby to działanie wbrew woli właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[225]. Ustawodawca powinien *de lege ferenda* w art. 57 ust. 2 u.z.s. wprowadzić wprost możliwość wcześniejszego zwolnienia zarządcy sukcesyjnego z wykonywania obowiązków przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Jest to niezwykle istotne, zwłaszcza w sytuacji, gdy zarządca sukcesyjny niewłaściwie wykonywałby swoje obowiązki, a właścicielom przedsiębiorstwa w spadku zależałoby na tym, aby jak najszybciej zakończyć ten stan. Wydaje się bowiem, że *de lege lata* rezygnacja zarządcy sukcesyjnego uniemożliwia natychmiastowe odsunięcie go od sprawowania obowiązków.

We wskazanym w art. 57 ust. 2 u.z.s. dwutygodniowym okresie zarządca sukcesyjny musi wykonywać swoje obowiązki. W doktrynie wskazano, że dopuszczalne jest wskazanie w zawartej uprzednio umowie o pełnienie zarządu lub też w przyjętym po złożeniu rezygnacji porozumieniu, że zarządca sukcesyjny nie będzie dokonywał żadnych czynności bądź też ograniczy się do tzw. czynności zachowawczych[226]. Trzeba przy tym podkreślić, że tego rodzaju ograniczenie nie będzie na podstawie art. 20 u.z.s. skuteczne wobec osób

[223] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.1.
[224] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 3.
[225] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.1. Podobnie za dopuszczalnością odwołania zarządcy sukcesyjnego w dwutygodniowym okresie wskazanym w art. 57 ust. 2 u.z.s. opowiada się R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 261.
[226] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.

trzecich. Jakkolwiek w braku odmiennych regulacji umownych zarządca sukcesyjny w okresie po złożeniu rezygnacji do momentu upływu dwutygodniowego okresu albo wcześniejszego powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego dysponuje pełnią kompetencji[227]. W piśmiennictwie wyrażono co prawda pogląd, zgodnie z którym kompetencje zarządcy sukcesyjnego we wskazanym wyżej okresie ograniczone są jedynie do czynności zachowawczych[228], aczkolwiek nie znajduje on odzwierciedlenia w przepisach u.z.s., tym samym nie zasługuje na aprobatę.

Regulacja związana z rezygnacją zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy zawarta w art. 57 u.z.s. wywołuje wątpliwości także w związku z wykreśleniem rezygnującego zarządcy sukcesyjnego z CEIDG. Jak słusznie wskazano w doktrynie, w wielu przypadkach może dojść do sytuacji, w której funkcję zarządcy sukcesyjnego będzie sprawowała osoba wykreślona już z CEIDG[229], choć słusznie wskazuje się, że wpisanie daty rezygnacji do CEIDG powinno uwzględniać z zasady upływ dwutygodniowego terminu[230]. Może to powodować problemy wynikające z możliwości potwierdzenia istnienia nadal legitymacji czynnej do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego[231] czy wręcz uniemożliwić realizację obowiązku kontynuowania działalności tego zarządcy niemal przez cały okres dwóch tygodni od momentu złożenia rezygnacji[232]. W piśmiennictwie wyrażono pogląd zgodnie, z którym składający rezygnację zarządca sukcesyjny może potwierdzić w stosunkach z kontrahentami istniejące nadal kompetencje do sprawowania funkcji poprzez przedłożenie wypisu złożonego przez niego oświadczenia o rezygnacji w formie aktu notarialnego, co w połączeniu z brakiem wpisu nowego zarządcy w CEIDG miałoby stanowić dowód istnienia uprawnień[233]. Niestety rozwiązanie to nie jest do końca słuszne. W art. 57 ust. 2 u.z.s. ustawodawca wiąże bowiem ustanie pełnienia funkcji dotychczasowego zarządcy sukcesyjnego nie z wpisem nowego zarządcy sukcesyjnego do ewidencji, lecz z jego powołaniem[234]. Powołanie zarządcy sukcesyjnego stanowi natomiast jeden z trzech wskazanych w art. 6 ust. 1 u.z.s. elementów procesu ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Powołanie zarządcy sukcesyjnego nie wiąże się z jego ujawnieniem w CEIDG, gdyż do tego wymagane jest dodatkowo wyrażenie przez niego zgody na pełnienie funkcji i złożenie stosownego wniosku skutkującego dokonaniem wpisu w CEIDG. Tym

[227] P. Bender, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 365.
[228] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą...*, s. 52.
[229] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 5.
[230] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 13.
[231] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 5.
[232] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 364.
[233] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 57 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 5.
[234] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 114.

samym, co słusznie zauważono w doktrynie, istnieje pewien krótki okres pomiędzy powołaniem nowego zarządcy sukcesyjnego, a jego wpisem do ewidencji.

Przed nowelizacją art. 12 u.z.s. przyjmowało się, że w trakcie okresu pomiędzy powołaniem nowego zarządcy sukcesyjnego, a jego wpisem do ewidencji ani rezygnujący, ani nowy zarządca sukcesyjny nie posiadali kompetencji do sprawowania tej funkcji[235]. Rozpoczęcie pełnienia funkcji przez nowego zarządcę sukcesyjnego powiązane było bowiem z chwilą dokonania jego wpisu do ewidencji (stosowany odpowiednio art. 12 ust. 11 u.z.s.), a rezygnujący zarządca tracił swoje uprawnienia już z chwilą powołania następcy. Wydaje się, że w tym czasie również osoby wskazane w art. 14 u.z.s. nie posiadały kompetencji do dokonywania czynności zachowawczych[236], gdyż wskazane regulacje o zachowawczym zarządzie sukcesyjnym znajdowały zastosowanie jedynie do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego. *De lege lata* treść art. 54 u.z.s. została zmieniona w ten sposób, że w przypadku powołania następnego zarządcy sukcesyjnego art. 12 ust. 11 u.z.s. nie ma odpowiedniego zastosowania, tym samym wydaje się, że rozpoczęcie pełnienia przez niego funkcji nie jest uzależnione od chwili dokonania wpisu do ewidencji, a chwili jego powołania. W związku z powyższym w doktrynie sporne jest czy wpis takiego zarządcy sukcesyjnego ma charakter konstytutywny czy deklaratoryjny. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem brak uzależnienia rozpoczęcia pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego od chwili dokonania wpisu w ewidencji oznacza, że wpis ma charakter deklaratoryjny[237]. Odmienny pogląd zakłada, że wpis ten ma charakter konstytutywny, gdyż stanowi on jedną z przesłanek ustanowienia zarządu sukcesyjnego[238]. Wydaje się, że poprawne jest pierwsze stanowisko, gdyż konsekwentnie należy przyjąć, że do ustanowienia zarządu sukcesyjnego dochodzi tylko raz i trwa on aż do momentu wygaśnięcia, natomiast w przypadku następczego powołania zarządcy sukcesyjnego przepisy o powołaniu zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy stosuje się odpowiednio, czym ustawodawca zdaje się potwierdzać pewną odmienność obu procedur. Wskazaną różnicę potwierdza również brak odpowiedniego stosowania art. 12 ust. 10 u.z.s. uzależniającego co do zasady istnienie uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego od dokonania tej czynności przed upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy oraz rezygnację przez prawodawcę z odpowiedniego stosowania art. 12 ust. 11 u.z.s.

Takie ukształtowanie ww. procedury zdaje się eliminować ryzyko związane z wystąpieniem luki czasowej w zakresie istnienia osoby uprawnionej do wykonywania

[235] *Tamże*.
[236] *Tamże*.
[237] P. Bender, *Komentarz do art. 54 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[238] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 13.

funkcji zarządcy sukcesyjnego, jednakże powoduje pewne problemy praktyczne. Przede wszystkim są one związane z zabezpieczeniem pewności obrotu oraz ochroną praw osób trzecich. Osoba trzecia może mieć poważne wątpliwości, czy dany zarządca sukcesyjny powołując się na treść aktu powołania posiada kompetencje do sprawowania swojej funkcji, zwłaszcza w sytuacji, gdy inna osoba wpisana jest w ewidencji jako zarządca sukcesyjny. Wskazana regulacja zdaje się nie być skorelowana zwłaszcza wynikającą z art. 16 ust. 1 ustawy o CEIDG zasadą domniemanie prawdziwości wpisu w ewidencji. Wydaje się, że wskazanego problemu nie rozwiązałby również postulat *de lege ferenda* uniemożliwiający wykreślenie danych rezygnującego zarządcy sukcesyjnego z CEIDG przed upływem dwutygodniowego terminu[239], gdyż wcześniej może zostać powołany nowy zarządca sukcesyjny. Należałoby natomiast zmienić treść art. 57 ust. 2 u.z.s., tak aby rezygnujący zarządca sukcesyjny tracił kompetencje do sprawowania funkcji dopiero z momentem nie powołania, a wpisu nowego zarządcy sukcesyjnego do ewidencji, a nawet jego ujawnienia. Po drugie należałoby zmienić przepisy ustawy o CEIDG, tak aby po zgłoszeniu przez notariusza faktu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego z pełnionej funkcji w rejestrze nie był on z niego wykreślany. Zamiast tego w CEIDG powinna znajdować się adnotacja, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację na podstawie art. 57 u.z.s. Ponadto ustawa o CEIDG powinna zostać znowelizowana tak, aby po powołaniu nowego zarządcy sukcesyjnego możliwa była zamiana danych osób sprawujących funkcję zarządcy sukcesyjnego w ewidencji. Tym samym z jednej strony w CEIDG cały czas widniałyby dane osoby sprawującej funkcję zarządcy sukcesyjnego, a z drugiej strony informacja o fakcie rezygnacji stanowiłaby swego rodzaju zabezpieczenie dla potencjalnych kontrahentów, którzy byliby świadomi, że wkrótce może dojść do zmiany osoby piastującej wskazane stanowisko. Tego rodzaju rozwiązanie byłoby korzystne również dla rezygnującego zarządcy sukcesyjnego, gdyż ani u.z.s. ani inne akty prawne nie nakładają obowiązku informowania ustępującego zarządcy sukcesyjnego o powołaniu kolejnego[240]. Tym samym mógłby on w dobrej wierze dokonać czynności, do której w żaden sposób nie jest uprawniony, a *de lege lata* nie ma on żadnej możliwości sprawdzenia, czy doszło do powołania nowego zarządcy sukcesyjnego. Dopiero bowiem po dokonaniu wpisu w CEIDG nowy zarządca sukcesyjny jest ujawniony w ewidencji.

[239] Pogląd taki wyrażono w: R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 364.
[240] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 290-291.

6. Orzeczenie o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej

Ostatnim zdarzeniem, którego wystąpienie powoduje zaprzestanie pełnienia przez zarządcę sukcesyjnego swojej funkcji, jest uprawomocnienie się orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej (art. 373 ust. 1 p.u.) lub środka karnego albo środka zabezpieczającego w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, obejmującego działalność gospodarczą wykonywaną przez przedsiębiorcę lub działalność gospodarczą w zakresie zarządu majątkiem (art. 8 ust. 2 u.z.s. w zw. z art. 53 pkt 5 u.z.s.). Wskazana regulacja stanowi konsekwencję wykluczenia przez ustawodawcę możliwości pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę objętą takim zakazem. Skoro bowiem jednym z wymagań stawianych zarządcy sukcesyjnemu jest to, aby nie orzeczono wobec niego wskazanych zakazów, to również w sytuacji, gdy zakaz taki albo środek orzeczono już w toku wykonywania zarządu sukcesyjnego, uznać należy za przeszkodę do dalszego wykonywania tej funkcji[241]. W doktrynie wskazano słusznie, że art. 53 ust. 5 u.z.s. może stanowić *superfluum*, gdyż wskazany skutek można by odczytać już z art. 8 ust. 2 u.z.s., który stanowi, że osoba, wobec której orzeczono wskazany zakaz albo środek nie może pełnić funkcji zarządcy sukcesyjnego. Skoro art. 8 ust. 2 u.z.s. dotyczy *expressis verbis* możliwości pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, to należy przyjąć, że skutkuje on zarówno koniecznością zaprzestania pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę, która już wcześniej rozpoczęła jej pełnienie, jak i brakiem możliwości objęcia tej funkcji przez osobę, która jeszcze tego nie zrobiła[242]. Nawet jednak uznając art. 53 ust. 5 u.z.s. za *superfluum*, utrzymanie tej regulacji wydaje się celowe dla jednoznacznego rozstrzygnięcia wątpliwości co do kwestii dopuszczalności sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę, wobec której orzeczono zakaz albo środek wskazany w art. 8 ust. 2 u.z.s. w trakcie pełnienia funkcji. Brak takiej regulacji mógłby wskazywać na dopuszczalność sprawowania funkcji przez taką osobę, co zapewne argumentowano by tym, iż art. 8 ust. 2 u.z.s. dotyczy wymagań stawianych wobec osoby, która ma dopiero zostać powołana na zarządcę sukcesyjnego. Prawodawca uzależnił zaprzestanie pełnienia funkcji przez określonego zarządcę sukcesyjnego uprawomocnienia się określonego orzeczenia, tym samym dana osoba może pełnić wskazaną funkcję pomimo orzeczenia wobec niej określonego zakazu lub środka aż od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, co nie stoi na

[241] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11. M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 5.
[242] K. Grzegorczyk, *Komentarz do art. 53 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.

przeszkodzie możliwości wcześniejszego zaprzestania pełnienia przez niego funkcji np. z powodu jego odwołania.

Informacje o zaprzestaniu pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego z powodu uprawomocnienia się orzeczenia o zakazie albo określonym środku oraz dacie, z którą zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, są niezwłocznie zgłaszane do ewidencji przez sąd upadłościowy lub Krajowy Rejestr Karny (art. 25 ustawy o CEIDG)[243]. W doktrynie wyrażono również pogląd, iż jeżeli wydanie wskazanego orzeczenia nastąpi za życia przedsiębiorcy, to niezwłocznie po powzięciu o nim informacji powinien on złożyć wniosek o zmianę wpisu w ewidencji[244].

[243] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 151. Zgodnie z dyspozycją art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG wskazane dane są przez CEIDG udostępnianie niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu.
[244] *Tamże*.

Rozdział IX
Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego

1. Uwagi wprowadzające

Zarząd sukcesyjny to instytucja mająca z założenia charakter ograniczony czasowo[1]. Jest ona stanem przejściowym zmierzającym do ostatecznego uregulowania sytuacji prawnej przedsiębiorstwa w spadku[2], czyli po prostu jego nabycia[3]. Jak słusznie wskazano w orzecznictwie zarząd sukcesyjny stanowi swego rodzaju „pomost" mający ułatwiać spadkobiercom przejęcie przedsiębiorstwa[4]. W związku z powyższym czas istnienia zarządu sukcesyjnego został przez ustawodawcę ściśle ograniczony do dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy bądź znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon, a w wyjątkowych przypadkach do pięciu lat od zaistnienia ww. okoliczności. Zarząd sukcesyjny nie może być sprawowany bezterminowo, nawet jeżeli wynikałoby to z potrzeb przedsiębiorstwa w spadku i sam zarządca sukcesyjny uznałby taką sytuację za wskazaną[5]. Ścisłe ograniczenie czasowe ma na celu zdyscyplinowanie następców zmarłego przedsiębiorcy do wcześniejszego wyjaśnienia sytuacji prawnej przedsiębiorstwa w spadku[6], w tym rozstrzygnięcia ewentualnych sporów i wątpliwości związanych z kwestią jego sukcesji[7], czyli w praktyce wszczęcia i zakończenia

[1] T. Mróz, *O zarządzie sukcesyjnym…* [w:] *Non omne...*, s. 550; R. Blicharz, *Powołanie zarządcy…* [w:] *Verus amicus...*, s. 26; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 7; R. Blicharz, *Ustanowienie zarządu…* [w:] *Prawo handlowe...*, s. 15; R. Blicharz, *Zarządca sukcesyjny…* [w:] *Przedsiębiorcy...*, s. 217; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 95; K. Wojarska-Aleksiejuk, P. Aleksiejuk, *Ustawa o zarządzie...*, s. 65; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 63; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 159; J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 56; K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 1; T. Żyznowski, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1; T. Czech, *Rachunek bankowy objęty...*, s. 51; T. Szczurowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 36; J. Derlatka, *Udział i status...*, s. 9; K. Kopystyński, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 20; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 29; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 2...*, s. 72; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Status prawny...*, s. 10; J. Kozaczek, *Nowa instytucja prawa...*, s. 338; E. M. Kwiatkowska, A. Trela, *Instytucja zarządu...*, s. 241; W. Kolańska, A. Lipke-Fronc, *Zarząd sukcesyjny…* [w:] *Notariat. Czynności...* s. 1428; A. Janicki, *Zarząd sukcesyjny z perspektywy…* [w:] *Nowe trendy...*, s. 192; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 358, 371.

[2] M. Napieralska, *Zmiany w zakresie prawa prywatnego (materialnego i procesowego)* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 94.

[3] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

[4] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.

[5] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 164.

[6] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

[7] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.

postępowania spadkowego oraz ewentualnie postępowania o dział spadku[8] bądź dokonania sprzedaży przedsiębiorstwa w spadku na rzecz osoby trzeciej lub wniesienia przedsiębiorstwa do spółki handlowej[9]. Słusznie wskazano w orzecznictwie, że niewskazane jest zatem odkładanie w czasie kwestii uregulowania losów przedsiębiorstwa w spadku[10].

Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego powoduje jego ostateczne, definitywne ustanie[11]. W związku z tym zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej nie może być kontynuowany[12] ani przedłużony[13]. Nie ma również możliwości jego ponownego ustanowienia[14], co wiąże się również z definitywnym i ostatecznym ustaniem bytu prawnego przedsiębiorstwa w spadku i koniecznością jego likwidacji[15]. Wygaśnięcie następuje *ex lege*, tzn. jest uniezależnione od jakichkolwiek czynności prawnych, działań bądź inicjatyw spadkobierców, zapisobiercy windykacyjnego przedsiębiorcy albo właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[16] czy nawet zarządcy sukcesyjnego.

Katalog zdarzeń, które powodują wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, został przez ustawodawcę wskazany w art. 59 ust. 1 u.z.s. Jest to katalog zamknięty[17], a zatem żadne inne zdarzenie, co do zasady nie powoduje wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. W doktrynie tworzy się różne podziały bądź klasyfikacje przyczyn wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Zdarzenia te dzieli się w pierwszej kolejności na takie, które następują wskutek świadomego działania zainteresowanych podmiotów oraz takie, które wynikają z ich bezczynności[18]. Biorąc pod uwagę ich funkcję, możliwy jest też podział na przyczyny klaryfikacyjne tzn. takie, których zaistnienie sprawia, że sytuacja prawna przedsiębiorstwa pozostawionego

[8] Postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2024 r., sygn. I Ns 100/24, niepubl.; postanowienie SR w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 19 października 2022 r., sygn. I Ns 455/22, niepubl. Podobnie również: postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl.
[9] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[10] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[11] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 106, 117; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 164.
[12] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 106.
[13] Postanowienie SR w Słupsku, IX Wydział Cywilny z dnia 14 kwietnia 2023 r., sygn. IX Ns 60/23, niepubl.; postanowienie SR w Słupsku, IX Wydział Cywilny z dnia 3 września 2024 r., sygn. IX Ns 215/24, niepubl.; postanowienie SR w Tomaszowie Lubelskim, I Wydział Cywilny z dnia 26 czerwca 2024 r., sygn. I Ns 256/24, niepubl.; postanowienie SR w Świeciu, I Wydział Cywilny z dnia 27 listopada 2023 r., sygn. I Ns 740/23, niepubl.
[14] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 87; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 164. W orzecznictwie: postanowienie SR dla Warszawy Pragi – Północ w Warszawie, II Wydział Cywilny z dnia 4 stycznia 2024 r., sygn. II Ns 556/21, niepubl. Odmienne stanowisko wyrażono w: K. Spalińska, A. Grajewski, *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego...*, s. 169 wskazując, że nie należy utożsamiać wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z wygaśnięciem prawa do jego ustanowienia.
[15] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[16] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 2; wyrok SR w Wieliczce, I Wydział Cywilny z dnia 4 marca 2022 r., sygn. I Ns 114/22, niepubl.
[17] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1201.
[18] M. Napieralska, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...* s. 94.

przez zmarłego przedsiębiorcę jest jasna oraz przyczyny dyscyplinujące, których wystąpienie świadczy o braku potrzeby dalszego istnienia zarządu sukcesyjnego ze względu na opieszałość następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy[19]. Do tych podziałów należałoby dodać jeszcze jeden – zdarzenia wskazane w art. 59 ust. 1 u.z.s. można podzielić na względne i bezwzględne. Pierwsze z nich wskazane zostały w art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s. i mogą one, lecz nie muszą wystąpić przed upływem okresu powodującego bezwzględne wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. Do przyczyn bezwzględnych zaliczane byłoby zdarzenie wskazane w art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s. tzn. upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, gdyż nie może ona nastąpić wcześniej, lecz jej nastąpienie powoduje wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego bez względu na to, czy sytuacja przedsiębiorstwa w spadku jest jasna i klarowna, czy też nie. Okres dwóch lat może co prawda zostać na podstawie art. 60 u.z.s. z ważnych przyczyn wydłużony przez sąd, ale są to sytuacje wyjątkowe. Wskazane wyżej przesłanki można również podzielić na względne i bezwzględne, ale odwrotnie niż wskazano to powyżej, co można argumentować tym, iż wystąpienie którejkolwiek z przesłanek wskazanych w art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s. powoduje bewzględne wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, natomiast upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy nie będzie miał takiego skutku, o ile zarząd sukcesyjny zostanie przedłużony.

Pomimo zamkniętego katalogu zdarzeń powodujących wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego nie można wykluczyć, że wygaśnie on także z innych przyczyn, o ile te wskazane są w u.z.s. bądź innych ustawach. Jak słusznie zauważono w doktrynie, analogiczne skutki do tych wskazanych w art. 59 ust. 1 u.z.s. wywołuje zgodnie z art. 12 ust. 10 u.z.s. upływ dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli następcy prawni zmarłego przedsiębiorcy nie powołają w tym czasie zarządcy sukcesyjnego[20]. Skutkiem tego jest wygaśnięcie uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a tym samym *de iure* wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, gdyż po upływie tego okresu nie można powołać zarządcy sukcesyjnego oraz wygasają kompetencje do sprawowania czynności zachowawczych.

Zgodnie z art. 59 ust. 1 u.z.s. zarząd sukcesyjny wygasa z:

1) upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli w tym okresie żaden ze spadkobierców przedsiębiorcy nie przyjął spadku ani zapisobierca windykacyjny nie przyjął zapisu windykacyjnego, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo

[19] Dokładną definicję przyczyn klaryfikacyjnych i dyscyplinujących wraz z przyporządkowaniem poszczególnych wskazanych w art. 59 ust. 1 u.z.s. zdarzeń do jednej albo drugiej kategorii wskazuje: K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5-10.
[20] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11-14.

udział w przedsiębiorstwie, chyba że zarządca sukcesyjny działa na rzecz małżonka przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku;

2) dniem uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości;
3) dniem nabycia przedsiębiorstwa w spadku w całości przez jedną osobę, o której mowa w art. 3 pkt 3 u.z.s., czyli osobę, która nabyła przedsiębiorstwo w spadku albo udział w przedsiębiorstwie w spadku bezpośrednio od innych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku wymienionych w art. 3 pkt 1 i 2 u.z.s.
4) upływem miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG, chyba że w tym okresie powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego;
5) dniem ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy;
6) dniem dokonania działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo w spadku;
7) upływem dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy.

2. Upływ dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy

Pierwszym zdarzeniem powodującym wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego jest zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. upływ dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli w tym okresie żaden ze spadkobierców przedsiębiorcy nie przyjął spadku ani zapisobierca windykacyjny nie przyjął zapisu windykacyjnego, którego przedmiotem jest przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie, chyba że zarządca sukcesyjny działa na rzecz małżonka przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Wystąpienie tej przesłanki jest całkowicie niezależne od ustanowienia przez zmarłego przedsiębiorcę jeszcze za jego życia zarządu sukcesyjnego. Tym samym pomimo prawidłowego ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia i jego sprawnego działania, polegającego na płynnym przejęciu przez zarządcę sukcesyjnego zarządu nad przedsiębiorstwem w spadku – w wyniku pasywnej postawy uprawnionych osób zarząd sukcesyjny wygasa[21]. Nikogo nie wolno bowiem zmuszać do prowadzenia działalności gospodarczej, której podjęcie i prowadzenie należy do „swobód" a nie obowiązków. Jednocześnie konieczne jest zapewnienie określonego ,,horyzontu

[21] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)...*, s. 1201; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 5; K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15-16.

czasowego" umożliwiającego osobom uprawnionym podjęcie decyzji[22]. Z drugiej strony wydłużający się stan niepewności co do istnienia osób zainteresowanych przejęciem przedsiębiorstwa generowałoby niepotrzebne koszty[23]. Zarówno projektodawcy, jak i przedstawiciele doktryny słusznie wskazali, że ustanowienie zarządu sukcesyjnego powinno wiązać się z zapewnieniem odpowiedzialności co najmniej jednej osoby za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku[24]. Bierność następców zmarłego przedsiębiorcy uprawdopodabnia zaś założenie, że nikt nie jest zainteresowany sukcesją przedsiębiorstwa[25], a zatem dalsze istnienie zarządu sukcesyjnego nie miałoby potrzeby ani sensu[26]. Nie ma przy tym znaczenia, czy spadek został przyjęty wprost, czy z dobrodziejstwem inwentarza, o ile oświadczenie zostało złożone w terminie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy[27]. Zarówno złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku po upływie wskazanego terminu, jak i odrzucenie spadku skutkować będzie *a contrario* wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego[28]. Przyjęcie spadku przez chociażby jednego spadkodawcę albo przyjęcie zapisu windykacyjnego przez choćby jednego zapisobiercę powoduje, że co najmniej jeden z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku jest znany, co uzasadnia dalsze trwanie zarządu sukcesyjnego. Z tych samych względów wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. jest wykluczone, jeżeli zarządca sukcesyjny działa na rzecz małżonka będącego właścicielem przedsiębiorstwa w spadku, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku[29]. Uzasadnia się to m.in. tym, że przyjmując racjonalność jego zachowania, będzie on dążył do przejęcia całego przedsiębiorstwa[30]. Słusznie również podnosi się w doktrynie, że w danych okolicznościach zarządca sukcesyjny może mieć problem z ustaleniem, czy do grona właścicieli przedsiębiorstwa w spadku należy małżonek zmarłego przedsiębiorcy lub czy któryś ze spadkobierców lub zapisobierców windykacyjnych przyjął spadek. Zarządca sukcesyjny mógłby bowiem sądząc, że do tego nie doszło, zaprzestać wykonywania swojej funkcji, a w konsekwencji narazić się na odpowiedzialność z tytułu nienależytego wykonywania swoich obowiązków[31]. Choć zgodnie z art. 33 ust. 2 u.z.s. przesłanką takiej odpowiedzialności jest

[22] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 3.
[23] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.
[24] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 65; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 9; K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.
[25] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 166.
[26] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 166.
[27] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 6.
[28] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.
[29] *Tamże,* t. 20.
[30] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 118.
[31] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21.

wyrządzenie szkody, to jednak ryzyko jej poniesienia przez zarządcę sukcesyjnego nadal istnieje. W literaturze słusznie przy tym wskazano, że swego rodzaju „bezpieczną przystanią" zarządcy sukcesyjnego w wyżej wskazanej sytuacji będzie złożenie przez niego wniosku o zabezpieczenie spadku na podstawie art. 635 § 2 k.p.c.[32] Zgodnie z dyspozycją tegoż przepisu zabezpieczenie przedsiębiorstwa polega na ustanowieniu zarządu tymczasowego, jednakże podkreślić należy, iż skorzystanie z tego mechanizmu nie rozwiązuje w pełni problemu. Trzeba bowiem podkreślić, że zarządca tymczasowy nie zostanie ustanowiony natychmiast po złożeniu wniosku, ale dopiero po przeprowadzeniu przez sąd stosownego postępowania w tej sprawie. W tym czasie zarządca sukcesyjny może nadal znajdować się w niekorzystnej sytuacji, bowiem brak wykonywania przez niego czynności zarządczych naraża go na odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę, a z drugiej strony wykonywanie tych czynności, jeżeli żaden ze spadkobierców nie przyjął spadku, ani żaden z zapisobierców nie przyjął zapisu windykacyjnego, stanowi przekroczenie uprawnień. Po drugie zarząd tymczasowy wskazany w k.p.c. może zostać ustanowiony w odniesieniu do przedsiębiorstwa. Wydaje się, że prawodawca miał tutaj na myśli przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c.[33] Problematyczna może okazać się więc sytuacja, w której przedsiębiorstwo w spadku nie będzie stanowiło przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. W takiej sytuacji oczywiście możliwe jest złożenie wniosku o zabezpieczenie spadku, jednakże ustanowienie zarządu tymczasowego może okazać się niemożliwe, a inne środki zabezpieczające np. spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór albo ustanowienie dozoru nad nieruchomością mogą okazać się niewystarczające. Po trzecie nawet ustanowienie zarządu tymczasowego może okazać się niewystarczające do sprawnego zarządzania przedsiębiorstwem w spadku, gdyż jest to instytucja *stricte* prawa cywilnego w przeciwieństwie do zarządu sukcesyjnego, który jest rozwiązaniem o charakterze kompleksowym bądź zbliżonym do kompleksowego.

W tym kontekście problematyczna okazać się może również kwestia zdefiniowania pojęcia przedsiębiorstwa na gruncie art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. Prawodawca posłużył się bowiem pojęciem przedsiębiorstwa, nie dodając członu „w spadku" tym samym, gdyby zastosować jedynie reguły wykładni literalnej mogłoby to oznaczać, że zarząd sukcesyjny wygasa jedynie w sytuacji, gdy mamy do czynienia z przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 55^1 k.c. natomiast, jeżeli przedsiębiorstwo w spadku nie stanowiłoby przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c., to *a contrario* nie doszłoby do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego.

[32] *Tamże*.
[33] Wydaje się, że tak twierdzi nawiązując do art. 55^1 k.c. M. Krześ, *Komentarz do art. 636 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil), Legalis 2024, t. 5.

Tego rodzaju wykładnię jako prowadzącą do absurdu (*argumentum ad absurdum*) i sprzeczną z celem u.z.s. należy jednak kategorycznie odrzucić. *De lege ferenda,* postulować natomiast należy, aby ustawodawca w art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. dodał człon „w spadku", gdyż rozwiałoby to wątpliwości interpretacyjne. Biorąc pod uwagę reguły wykładni celowościowej, należy zatem wskazać, że zarząd sukcesyjny wygasa na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. niezależnie od tego, czy przedsiębiorstwo w spadku spełnia kryteria wskazane w art. 55^1 k.c. czy też nie.

Informacja o wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego i dacie jego wygaśnięcia podlega wpisowi do ewidencji (art. 5 ust. 2 pkt 24 ustawy o CEIDG). Zarządca sukcesyjny zobowiązany jest zgłosić wskazane informacje do CEIDG nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z przyczyny wskazanej w art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. (23 ust. 5 ustawy o CEIDG). Również wypełnienie tego obowiązku przez zarządcę sukcesyjnego może okazać się problematyczne, gdyż jak wskazano wcześniej, może napotykać na trudności ustalenie, czy ktoś przyjął spadek bądź zapis windykacyjny. Jeżeli zarządca sukcesyjny byłby przekonany, że to tego nie doszło, mógłby on błędnie zgłosić wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego do CEIDG, a tym samym narazić się na poniesienie odpowiedzialności analogicznie do sytuacji, gdyby nie zgłosił tego faktu do CEIDG. Wydaje się, że jedynym rozwiązaniem tego problemu byłoby obligatoryjne informowanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd albo notariusza o fakcie przyjęcia spadku bądź zapisu windykacyjnego przez któregokolwiek ze spadkobierców bądź zapisobierców. Nieotrzymanie przez zarządcę sukcesyjnego takiej informacji pozwoliłoby na przyjęcie domniemania braku przyjęcia spadku bądź zapisu windykacyjnego, co jednocześnie stanowiłoby podstawę do podjęcia przez zarządcę sukcesyjnego działań związanych z zakończeniem pełnienia swojej funkcji oraz obowiązkiem zgłoszenia faktu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego do CEIDG. Wprowadzenie takiego rozwiązania (nałożenie obowiązków na sąd, notariuszy oraz wprowadzenie domniemania) wymaga jednak interwencji ustawodawcy.

Wydaje się, że ustawodawca nie wziął również pod uwagę sytuacji, w której jedynym spadkobiercą zmarłego przedsiębiorcy będzie dziecko poczęte, lecz jeszcze nienarodzone[34]. O ile bowiem dziecko urodzi się żywe jeszcze przed upływem wskazanych w art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. dwóch miesięcy, możliwe jest po urodzeniu przyjęcie spadku w jego imieniu, to jego urodzenie po wskazanym okresie uniemożliwia podjęcia jakichkolwiek działań związanych z przyjęciem spadku w ciągu wskazanych dwóch miesięcy, co jednocześnie

[34] Problem ten słusznie zauważono w: M. Napieralska, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 96-98.

prowadzi do bezpowrotnego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Uprawnień w zakresie przyjęcia bądź odrzucenia spadku nie posiada również ustanowiony na podstawie art. 182 k.r.o. kurator dziecka poczętego[35]. Rozwiązaniem tego problemu byłoby wskazanie w art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s., że w sytuacji, gdy jedynym spadkobiercą jest *nasciturus,* termin 2 miesięcy liczony jest od momentu jego urodzenia. Wydaje się jednak, że dla ustawodawcy priorytet stanowiło maksymalne skrócenie okresu niepewności w odniesieniu do dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa, co zdaje się wynikać z faktu, iż upływ dwóch miesięcy liczony jest od dnia śmierci przedsiębiorcy. Zarząd sukcesyjny jest ponadto instytucją tymczasową, która ma umożliwić sprawne przejęcie przedsiębiorstwa po zmarłym przedsiębiorcy przez jego następców, zatem raczej mało prawdopodobne byłoby planowanie przez przedsiębiorcę przyszłości swego następcy z tak dużym wyprzedzeniem. Z drugiej jednak strony nie można wykluczyć, że przedsiębiorca nieoczekiwanie straci życie na przykład wskutek nieszczęśliwego wypadku samochodowego, katastrofy lotniczej bądź komplikacji zdrowotnych, a jego jedynym spadkobiercą będzie *nasciturus*. Choć zaistnienie tego rodzaju sytuacji należy do rzadkości, prawodawca powinien wziąć pod uwagę możliwość ich wystąpieniana, zwłaszcza że zarząd sukcesyjny jako instytucja o charakterze „awaryjnym" ma umożliwić dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstwa w przypadku zaistnienia nadzwyczajnych i nieoczekiwanych okoliczności.

3. Uprawomocnienie się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku

Drugim zdarzeniem powodującym wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego jest na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.z.s. dzień uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył przedsiębiorstwo w spadku w całości. Możliwość taka istnieje jedynie w sytuacji, gdy nie ma po śmierci przedsiębiorcy małżonka zmarłego przedsiębiorcy, któremu przysługiwałby udział w przedsiębiorstwie w spadku na podstawie art. 2 ust. 2 u.z.s., chyba że małżonek jest jedynym spadkobiercą, lub nabywa pozostały udział w przedsiębiorstwie na podstawie zapisu windykacyjnego[36]. Jeżeli bowiem dana osoba

[35] G. Jędrejek, *Komentarz do art. 182 k.r.o.* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany* (G. Jędrejek), LEX/el 2019, t. 5; G. Jędrejek, *Komentarz do art. 182 k.r.o.* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Opieka i kuratela. Komentarz do art. 145-184* (G. Jędrejek), LEX/el 2014, t. 5. Zob. także: A. Moszyńska, *Komentarz do art. 182 k.r.o.* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2023, t. 1-7.

[36] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 27; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 50.

nabywa w całości przedsiębiorstwo w spadku, to może ona samodzielnie nim dysponować[37], a jeżeli nie będzie chciała zarządzać przedsiębiorstwem, to jak słusznie wskazali projektodawcy, może ona skorzystać z klasycznych sposobów powierzenia zarządu przedsiębiorstwem innej osobie np. na podstawie umowy zlecenia, przepisów o prokurze i tym podobnych[38] lub samodzielnie wnieść je aportem do spółki[39]. Istnienie w tym przypadku jeszcze jednej osoby, która byłaby odpowiedzialna za zarządzanie przedsiębiorstwem, byłoby jedynie niepotrzebnym komplikowaniem aktywności właściciela przedsiębiorstwa[40]. Nie jest przy tym wykluczone, aby właściciel przedsiębiorstwa powierzył jego zarządzanie osobie, która pełniła uprzednio funkcję zarządcy sukcesyjnego[41]. Wydaje się to nawet wskazane, zwłaszcza że były zarządca sukcesyjny ma zazwyczaj duże rozeznanie co do sytuacji danego przedsiębiorstwa.

W związku z tym, iż postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku oraz europejskie poświadczenia spadkowe są wydawane przez sąd, a akty poświadczenia dziedziczenia i europejskie poświadczenia spadkowe są sporządzane przez notariuszy, ustawodawca nałożył na wskazane podmioty dodatkowe obowiązki. Zarówno sądy – na podstawie art. 670 ust. 2 k.p.c., jak i notariusze – na podstawie art. 95c § 2 pkt 10 p.n. – mają obowiązek badać z urzędu czy w spadku znajduje się przedsiębiorstwo objęte zarządem sukcesyjnym[42]. Z praktyki orzeczniczej wynika, że sądy w tego rodzaju przypadkach wprost wskazują w postanowieniu o stwierdzenie nabycia spadku, że w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym[43]. Notariusz zobowiązany jest zamieścić stosowne oświadczenie dotyczące wyżej wskazanej kwestii w protokole dziedziczenia. Podstawę tego ustalenia może stanowić informacja złożona przez uczestników postępowania mających rozeznanie w odniesieniu do zasad kontynuacji dotychczasowej działalności gospodarczej[44]. Jak słusznie wskazano w doktrynie, art. 670 ust. 2 k.p.c. wydaje się być sformułowany bardzo niefortunnie, gdyż badaniu powinno podlegać również to, czy przedsiębiorstwo

[37] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 65, P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 166.
[38] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 65.
[39] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t.
[40] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 166.
[41] *Tamże*.
[42] T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 670 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 5. Zob. np. postanowienie SR w Miliczu, I Wydział Cywilny z dnia 18 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 82/21, niepubl.
[43] Zob. np.: postanowienie SR w Miliczu, I Wydział Cywilny z dnia 18 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 82/21, niepubl.; postanowienie SR w Łańcucie, I Wydział Cywilny z dnia 21 marca 2023 r., sygn. I Ns 11/21 niepubl.; postanowienie SR w Rawiczu, I Wydział Cywilny z dnia 10 grudnia 2024 r., sygn. I Ns 104/24, niepubl.; postanowienie SR w Rawiczu, I Wydział Cywilny z dnia 26 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 216/21, niepubl.; postanowienie SR w Miliczu, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2025 r., sygn. I Ns 10/24, niepubl.
[44] T. Żyznowski, *Komentarz do art. 670 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 9.

objęte jest zapisem windykacyjnym[45]. „Objęcie przedsiębiorstwa zarządem sukcesyjnym" oznacza natomiast istnienie zarządu sukcesyjnego jako takiego, nawet jeżeli w danym momencie nikt nie piastuje stanowiska zarządcy sukcesyjnego[46].

Z obowiązkiem badania przez sąd albo notariusza potencjalnego objęcia przedsiębiorstwa zarządem sukcesyjnym związany jest drugi obowiązek, a mianowicie obowiązek zgłoszenia faktu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego do ewidencji. Sąd – na podstawie art. 23 ust. 3 pkt 4 ustawy o CEIDG albo notariusz – na podstawie art. 23 ust. 4 pkt 4 ustawy o CEIDG – mają obowiązek dokonać tego niezwłocznie nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu zaistnienia wcześniej wskazanych przesłanek. W doktrynie wydaje się być sporne, czy wskazany termin – zwłaszcza dla sądu – jest terminem jedynie instrukcyjnym[47], czy też ustawodawca sztywno wyznaczył maksymalne terminy na przesłanie powyższych danych[48]. Wydaje się, iż sąd powinien przestrzegać wskazanych terminów, chociażby ze względu na pewność obrotu, stąd nie wydaje się uzasadniony pogląd wyrażony w literaturze, zgodnie z którym w niektórych przypadkach wstrzymanie się ze zgłoszeniem do CEIDG informacji o wygaśnięciu zarządu jest wręcz „rozsądne"[49].

4. Nabycie przedsiębiorstwa w spadku w całości przez jedną osobę

Trzecia przesłanka powodująca wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, którą prawodawca wskazał w art. 59 ust. 1 pkt 3 u.z.s., to nabycie przedsiębiorstwa w spadku w całości przez jedną osobę, o której mowa w art. 3 pkt 3 u.z.s. Wygaśnięcie następuje wtedy wraz z dniem nabycia. Podmiot wskazany w art. 3 pkt 3 u.z.s. to właściciel przedsiębiorstwa w spadku będący osobą, która nabyła przedsiębiorstwo w spadku albo udział w przedsiębiorstwie w spadku bezpośrednio od właściciela przedsiębiorstwa w spadku wskazanego w art. 3 pkt 1 lub 2 u.z.s. w tym także osoba prawna bądź ułomna osoba prawna, do której wniesiono przedsiębiorstwo tytułem wkładu w przypadku, gdy po śmierci przedsiębiorcy nastąpiło zbycie tego przedsiębiorstwa albo udziału w tym przedsiębiorstwie. Wykonywanie zarządu sukcesyjnego jest w tego rodzaju przypadku bezzasadne, gdyż przedsiębiorstwem dysponuje już wtedy inny podmiot, który może mieć zupełnie inną wizję

[45] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 29.
[46] *Tamże*, t. 30.
[47] Taki pogląd wyrażono w: K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.
[48] Tak wydaje się przyjmować: A. Żywicka, *Komentarz do art. 23 ustawy o CEIDG* [w:] *Konstytucja biznesu...*, t. 1.
[49] Taki pogląd wyrażono w: K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.

jego wykorzystania[50]. We wskazanym przepisie chodzi o nabycie następcze, zwane także wtórnym[51], czyli nabycie przedsiębiorstwa w spadku albo jego udziału od jednej z osób, która pierwotnie, tzn. z chwilą śmierci przedsiębiorcy, uzyskała status właściciela przedsiębiorstwa w spadku na podstawie art. 3 pkt 1 lub 2 u.z.s.[52], czyli od spadkobiercy albo zapisobiercy windykacyjnego bądź małżonka przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Nabycie przedsiębiorstwa musi nastąpić zatem na podstawie umowy albo wniesienia całego przedsiębiorstwa w spadku aportem do spółki kapitałowej lub osobowej spółki prawa handlowego[53]. Nabycie przedsiębiorstwa w spadku bądź udziału w nim może nastąpić w okresie trwania zarządu sukcesyjnego jedynie w formie aktu notarialnego (art. 25 u.z.s.). Nabywca nie musi przy tym nabywać całości przedsiębiorstwa w spadku w drodze jednej umowy. Może on nabyć zaledwie udział w przedsiębiorstwie w spadku albo nabywać kolejne udziały w drodze kilku umów[54]. Istotny jest efekt tych działań, czyli to, czy nabywca staje się ostatecznie właścicielem całego przedsiębiorstwa w spadku. Może zatem dojść do sytuacji, w której spadkobierca ustawowy albo zapisobierca windykacyjny nabywa od pozostałych spadkobierców pozostały udział, albo udziały w przedsiębiorstwie w spadku i tym samym przejmując jego całość na własność, doprowadza do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.z.s. Tym samym nabywca może, ale nie musi mieścić się w kręgu osób będących spadkobiercami, zapisobiercami windykacyjnymi czy małżonkiem zmarłego przedsiębiorcy, który ma udział w przedsiębiorstwie w spadku[55]. Nie jest wykluczone przy tym, aby do nabycia przedsiębiorstwa w całości doszło na innej podstawie np. dziedziczenia, jednakże w takim przypadku art. 59 ust. 1 pkt 3 u.z.s. nie znajdzie zastosowania. Należy przy tym podkreślić, iż *a contrario* wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego nie spowoduje nabycie nawet wszystkich składników przedsiębiorstwa w spadku. Musi dojść do nabycia przedsiębiorstwa w spadku w całości[56]. W związku z tym, iż dla nabycia przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w nim prawodawca zastrzega obowiązek zachowania formy aktu notarialnego, notariusz ma obowiązek zgłosić fakt wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego do CEIDG nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu, kiedy doszło do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z wyżej wskazanego powodu (art. 23 ust. 4 pkt 5 ustawy o CEIDG).

[50] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 167.
[51] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 119.
[52] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 37; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 119.
[53] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 11.
[54] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 44.
[55] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 119.
[56] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 43.

5. Upływ miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z ewidencji

Czwartą przesłanką, której wystąpienie powoduje wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, jest zgodnie z dyspozycją art. 59 ust. 1 pkt 4 u.z.s. upływ miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG, chyba że w tym okresie powołano kolejnego zarządcę sukcesyjnego. Prawodawca wychodzi tym samym z założenia, że brak podjętego przez osoby uprawnione działania zmierzającego do powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego oznacza, że nie ma z ich strony woli do powołania takiej osoby i że nie potrzebują one pomocy takiej osoby[57], chociaż możliwe jest zaistnienie sytuacji, w której osoby uprawnione wyrażą wolę i chęć powołania zarządcy sukcesyjnego, ale nie mogą osiągnąć porozumienia w zakresie wyboru właściwej osoby. Miesięczny termin liczony jest od momentu wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG, a nie od chwili wystąpienia przyczyny[58]. Jest to słuszne założenie ustawodawcy, gdyż moment wykreślenia z CEIDG stanowi kryterium sztywne, które może zostać łatwo zweryfikowane w przeciwieństwie do momentu wystąpienia przyczyny uzasadniającej wykreślenie zarządcy sukcesyjnego. Oznacza to jednakowoż, że o ile od momentu wykreślenia zarządcy z ewidencji może minąć miesiąc, o tyle czas liczony od momentu wystąpienia danej przyczyny może być znacznie dłuższy. W literaturze słusznie wskazano przy tym, że termin miesięczny może być dla osób uprawnionych za krótki, aby przeanalizować sytuację i znaleźć nowego kandydata[59]. Wydaje się, iż termin dwumiesięczny byłby zdecydowanie bardziej odpowiedni. Rozważenia wymaga również problem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego w przypadku bezzasadnego wykreślenia poprzedniego zarządcy sukcesyjnego z CEIDG. W doktrynie wyrażono pogląd, zgodnie z którym nawet bezzasadne wykreślenie powoduje po upływie wskazanego w art. 59 ust. 1 pkt 4 u.z.s. terminu wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego[60]. Pomimo pewnych kontrowersji pogląd ten należy podzielić. Osoba piastująca funkcję zarządcy sukcesyjnego powinna bowiem na bieżąco kontrolować sytuację przedsiębiorstwa w spadku, w tym poprawność dotyczących go wpisów zamieszczonych w stosownych rejestrach. Oczywiście bezzasadne wykreślenie z ewidencji może wiązać się z pociągnięciem do odpowiedzialności osoby, która przyczyniła się do tego stanu rzeczy, niemniej jednak ziszczenie się przesłanki wskazanej w art. 59 ust. 1 pkt 4 u.z.s. powoduje bezwzględne wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. Należy przy tym wskazać, iż aby

[57] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 167.
[58] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 49.
[59] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 167.
[60] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 49.

zachować termin, wystarczy aby zarządca sukcesyjny został powołany we wskazanym terminie, natomiast jego zgłoszenie przez notariusza do CEIDG może nastąpić w późniejszym terminie i w takim przypadku nie nastąpi wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego[61].

6. Ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy

Na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 5 u.z.s. zarząd sukcesyjny wygasa również wraz z dniem ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy. Jak wskazali projektodawcy zarząd sukcesyjny z założenia stanowi rozwiązanie mające prowadzić do możliwie płynnego przejęcia „rokującej na przyszłość" działalności zmarłego przedsiębiorcy wykonywanej z wykorzystaniem przedsiębiorstwa w spadku przez jego następców prawnych. Ogłoszenie upadłości podważa natomiast możliwość przejęcia działalności przez następców, aktualizuje zaś potrzebę zaspokojenia wierzytelności[62]. Z chwilą ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy, przedsiębiorstwo w spadku staje się bowiem elementem masy upadłości[63]. Na podstawie art. 7 p.u., który otrzymał nowe brzmienie na mocy art. 92 u.z.s., możliwe jest ogłoszenie upadłości w razie śmierci przedsiębiorcy, jeżeli wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony w terminie roku od dnia jego śmierci, a w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego także po upływie roku od dnia śmierci przedsiębiorcy, a przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Wniosek o ogłoszenie upadłości może złożyć wierzyciel, zarządca sukcesyjny, a także spadkobierca, oraz małżonek i każde z dzieci lub rodziców zmarłego, chociażby nie dziedziczyli po nim spadku. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego termin złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przez ww. podmioty został zatem wydłużony[64]. Wydaje się, że może mieć to związek z chęcią synchronizacji przez ustawodawcę przepisów p.u. z przepisami u.z.s.[65] Wynika to zwłaszcza z wydłużenia możliwości złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości do dnia poprzedzającego wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. Ponadto istotą zarządu sukcesyjnego jest utrzymanie funkcjonującego przedsiębiorstwa, mimo śmierci przedsiębiorcy prowadzącego tę działalność, tym samym funkcjonuje ono przez cały ten okres, a przynajmniej należy tak

[61] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 119.
[62] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 114; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 269-270.
[63] J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 96.
[64] Wydaje się zatem, że niesłusznie wskazuje: A. Stempniak, *Komentarz do art. 7 p.u.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 10, że to zarządca sukcesyjny został potraktowany w sposób preferencyjny, gdyż wierzyciel, spadkobierca oraz małżonek i każde z dzieci lub rodziców zmarłego nie tracą w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego uprawnienia do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Ustawodawca tym samym wydłużył termin dla wszystkich wymienionych podmiotów, a nie tylko dla zarządcy sukcesyjnego.
[65] *Tamże*.

domniemywać, co dodatkowo uzasadnia przedłużenie okresu do złożenia wyżej wskazanego wniosku[66]. Natomiast w przypadku wcześniejszego wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego tzn. przed upływem roku od dnia śmierci przedsiębiorcy, nadal możliwe jest złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości zmarłego przedsiębiorcy[67], jednakże zarządca sukcesyjny po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego nie ma już do tego legitymacji.

Możliwość ogłoszenia upadłości w odniesieniu do zmarłego przedsiębiorcy została na mocy przepisów u.z.s. zdecydowanie rozszerzona, o czym świadczy wprowadzenie art. 11a p.u. Zgodnie z ust. 1 wskazanego artykułu w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego można ogłosić upadłość zmarłego przedsiębiorcy także wtedy, gdy w zakresie czynności dokonywanych w ramach prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny utracił zdolność do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Tym samym przesłanki ogłoszenia upadłości zmarłego przedsiębiorcy zostały przez ustawę normatywnie związane ze stanem samej osoby, pełniącej funkcję zarządcy sukcesyjnego, choć faktycznie odnoszą się one do przedsiębiorstwa w spadku[68]. We wskazanym przypadku brane pod uwagę będą zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku, ale również wcześniejsze zobowiązania przedsiębiorcy powstałe za jego życia, czyli długi spadkowe[69]. Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, że w momencie ustanowienia zarządu sukcesyjnego zmarły przedsiębiorca mógł być w pełni wypłacalny[70], a stan niewypłacalności uzasadniający ogłoszenie upadłości dłużnika ziścił się w całości po śmierci przedsiębiorcy[71]. W przypadku, gdyby nie wprowadzono art. 11a p.u., nie byłoby możliwości ogłoszenia upadłości w sytuacji, gdy przedsiębiorca był wypłacalny w chwili śmierci, a stan niewypłacalności powstał dopiero na skutek działań zarządcy sukcesyjnego[72] lub w trakcie sprawowania przezeń zarządu stały się wymagalne zobowiązania zmarłego przedsiębiorcy, a bieżący przychód nie pozwolił na ich zapłatę w terminie 3 miesięcy od daty wymagalności[73].

---

[66] P. Zimmerman, *Komentarz do art. 7 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 5.
[67] A. J. Witosz, *Komentarz do art. 7 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz* (red. A. J. Witosz), LEX/el 2021, t. 3.
[68] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 51.
[69] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 114; P. Janda, *Komentarz do art. 11a p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1; P. Zimmerman, *Komentarz do art. 11a p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1; S. Babiarz, *Komentarz do art. 92 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 15-16.
[70] A. J. Witosz, *Komentarz do art. 11a p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz* (red. A. J. Witosz), LEX/el 2021, t. 1; P. Zimmerman, *Komentarz do art. 11a p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1.
[71] S. Gurgul, *Komentarz do art. 11a p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 16.
[72] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 114; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 268.
[73] P. Zimmerman, *Komentarz do art. 11a p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1.

Zgodnie z art. 21 ust. 2a p.u. w zw. z art. 21 ust. 1 p.u. w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego to na nim spoczywa obowiązek zgłoszenia w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie trzydziestu dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości. Jeżeli natomiast podstawa do ogłoszenia upadłości wystąpiła przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, termin do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości biegnie od dnia, w którym został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Obciążenie zarządcy sukcesyjnego wskazanym obowiązkiem wynika z faktu, iż jest on odpowiedzialny za funkcjonowanie przedsiębiorstwa w spadku[74], w związku z czym posiada on wiedzę, zwłaszcza dotyczącą tego, czy stan bierny jego majątku przewyższa stan czynny oraz czy wykonywane są wymagalne zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku[75]. W celu uniknięcia wątpliwości, czy złożenie wniosku należy oceniać jako czynność zwykłego zarządu, czy też przekraczającą zwykły zarząd ustawodawca w art. 21 ust. 2a zd. 3 p.u. wskazał, że zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości przez zarządcę sukcesyjnego nie wymaga zgody osób, na których rzecz działa zarządca sukcesyjny[76]. W doktrynie wyrażono przy tym pogląd, że czynność złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest z pewnością czynnością przekraczającą zwykły zarząd[77], jednakże art. 21 ust. 2a p.u. stanowi *lex specialis* w odniesieniu do art. 22 ust. 2 u.z.s., tym samym zgoda wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku nie jest wymagana. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie mają również możliwości skutecznego zakazania zarządcy sukcesyjnemu złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości[78]. Zarządca sukcesyjny może przy tym zostać pociągnięty do odpowiedzialności na podstawie art. 21 ust. 3 p.u., jeżeli nie złoży wniosku o ogłoszenie upadłości w odpowiednim terminie, chyba że nie ponosi on winy. Z uwagi na to, iż przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego może on nie posiadać wiedzy na temat sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, zwłaszcza gdy podstawa do ogłoszenia upadłości wystąpiła przed jego ustanowieniem, termin ten liczony jest od dnia jego ustanowienia[79]. Zarządca sukcesyjny może uwolnić się od odpowiedzialności w szczególności, jeśli wykaże, że w terminie, kiedy należało złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, otwarto postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Zarządca sukcesyjny zgodnie z art. 21 ust. 5 p.u. nie ponosi odpowiedzialności za

[74] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 269.
[75] S. Gurgul, *Komentarz do art. 21 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1.
[76] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 113; S. Babiarz, *Komentarz do art. 92 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3. Wyrok SO w Białymstoku, VII Wydział Gospodarczy z dnia 20 marca 2025 r., sygn. VII GC 289/22, niepubl.
[77] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 268.
[78] R. Adamus, *Komentarz do art. 21 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 3.
[79] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 268.

niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w czasie, gdy prowadzona jest egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa, na podstawie przepisów k.p.c., jeżeli obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał w czasie prowadzenia egzekucji. Zarządca sukcesyjny zgodnie z art. 419 ust. 3 p.u. jest również uczestnikiem postępowania o ogłoszenie upadłości. Jeżeli nie był on wcześniej wnioskodawcą w postępowaniu wszczętym po śmierci dłużnika, może zgłosić swój udział w postępowaniu w dowolnym czasie[80], natomiast swego rodzaju legitymację do uczestnictwa we wskazanym postępowaniu stanowi obligatoryjny, jawny wpis w CEIDG[81]. Na podstawie wskazanego przepisu osoba, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w chwili ogłoszenia upadłości, ma również prawo do wniesienia zażalenia na postanowienie o ogłoszeniu upadłości. Trafnie wskazano w doktrynie, że jest to rozwiązanie słuszne, gdyż wskutek ogłoszenia upadłości zarząd sukcesyjny wygasa, tym samym osoba, która piastowała wskazaną funkcję i utraciła ten status, powinna mieć możliwość wniesienia środka odwoławczego[82]. W przypadku bowiem prawomocnego oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości masa spadkowa wraca do swojego *status quo ante*, czyli do bycia zarządzaną przez zarządcę sukcesyjnego[83].

W związku z tym, iż kontynuowanie działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy może skutkować zmianą składu majątkowego przedsiębiorstwa w spadku, a nabyte aktywa należą do przedsiębiorstwa, masa upadłości w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego została przez ustawodawcę w art. 421 p.u. rozszerzona także o aktywa nabyte w okresie zarządu sukcesyjnego, które weszły w skład przedsiębiorstwa w spadku[84]. Do momentu wprowadzenia do polskiego prawa u.z.s., do masy upadłości mogły wchodzić jedynie aktywa spadku po zmarłym dłużniku. Wprowadzone rozwiązanie ma więc na celu umożliwienie zaspokojenia wierzycieli w jak najpełniejszym zakresie w przypadku ogłoszenia upadłości[85].

Jak wielokrotnie wcześniej wskazano, zarząd sukcesyjny wygasa wraz z dniem ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy. Datą upadłości jest natomiast na podstawie art. 52 p.u. data wydania postanowienia przez sąd upadłościowy o ogłoszeniu upadłości. Data uprawomocnienia się tego postanowienia nie ma przy tym znaczenia, gdyż skutki powstają

[80] A. Stempniak, *Komentarz do art. 419 p.u.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; P. Zimmerman, *Komentarz do art. 419 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 3.
[81] P. Zimmerman, *Komentarz do art. 419 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 3.
[82] A. Stempniak, *Komentarz do art. 419 p.u.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8.
[83] P. Zimmerman, *Komentarz do art. 419 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 7.
[84] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 115; S. Babiarz, *Komentarz do art. 92 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 269.
[85] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 115. Więcej o składzie masy upadłości w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego zob. w: K. Górniak, *Komentarz do art. 421 p.u.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4-38.

już z datą wydania ww. postanowienia[86]. Z punktu widzenia danego zarządcy sukcesyjnego problematyczne może okazać się dokładne określenie momentu utraty przez niego komeptencji do wykonywania swojej funkcji. Zgodnie z przeważającym stanowiskiem doktryny, które znajduje również aprobatę w orzecznictwie, orzeczenie o ogłoszeniu upadłości wywołuje przewidziane prawem skutki w dniu ogłoszenia od początku tego dnia, czyli od godziny 0:00[87]. Wyróżnić należy przy tym także poglądy, zgodnie z którymi ww. orzeczenie wywołuje skutki prawne wraz z końcem dnia, w którym wydano postanowienie o ogłoszeniu upadłości[88], bądź momentem ogłoszenia postanowienia o upadłości lub jego podpisania (chwilą jego wydania)[89]. Przyjęcie przeważającego poglądu rodzi przy tym szereg wątpliwości dotyczących m.in. ważności czynności dokonywanych przez osobę, która pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego w dniu wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości przed jego wydaniem oraz odpowiedzialności tej osoby za dokonane we wskazanym czasie czynności i ewentualnych rozliczeń za sprawowanie w tym czasie zarządu. Konsekwentnie należy bowiem przyjąć, że zarząd sukcesyjny wygasa wraz z początkiem dnia (czyli godziną 0:00), w którym wydano postanowienie o ogłoszeniu upadłości. W związku z powyższym od tego momentu osoba wykonująca funkcję zarządcy sukcesyjnego przestaje nim być. Traci ona tym samym wszelkie prawa i obowiązki określone w u.z.s. z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia. *De lege ferenda* prawodawca powinien rozstrzygnąć ww. wątpliwości. *De lege lata* można jedynie postulować, aby osoba wykonująca funkcję zarządcy sukcesyjnego w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie

[86] R. Adamus, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1; Z. Świeboda, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz* (Z. Świeboda), LEX/el 2006, t. 3

[87] R. Adamus, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 2; P. Zimmerman, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 2; P. Janda, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1; A. Malmuk-Cieplak, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz* (red. A. J. Witosz), LEX/el 2021, t. 1; A. Jakubecki, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz* (A. Jakubecki, F. Zedler), LEX/el 2011, t. 1; Z. Świeboda, *Komentarz do art. 160 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz* (Z. Świeboda), LEX/el 2006, t. 2; J. Kruczalak-Jankowska, *Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego. Tom 6* (red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz), Warszawa 2019, s. 774; P. Feliga, *Data ogłoszenia upadłości – glosa – VI Ga 9/10*, MP 2011, nr 14, s. 786-788; P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013, s. 223-226; D. Chrapoński, *Wyłączenia z masy upadłości*, Warszawa 2010, s. 29; A. Laskowska, *Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych*, Kraków 2009, s. 105; A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, A. Kidyba, J. Mojak, R. Skubisz, *Prawo spółek. Zarys*, Warszawa 1999, s. 454; M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, Warszawa 1937, s. 95; J. Korzonek, *Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, Kraków 1935, s. 54. W orzecznictwie: wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 18 czerwca 2004 r., sygn. II CK 364/03, Legalis nr 63690; Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 sierpnia 1998 r., sygn. I PKN 247/98, Legalis nr 43973; uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 8 listopada 2006 r., sygn. III CZP 82/06, LEX nr 197691; wyrok WSA w Gliwicach z dnia 8 grudnia 2010 r., sygn. I SA/Gl 858/10, LEX nr 748366; wyrok SO w Toruniu z dnia 13 września 2011 r., sygn. VI Ga 9/10, Legalis nr 422334.

[88] S. Gurgul, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 1.

[89] Z. Miczek, *Rozważania o dacie ogłoszenia upadłości*, FCKIS 2012, nr 8, s. 22 cyt. za: R. Adamus, *Komentarz do art. 52 p.u.* [w:] *Prawo upadłościowe...*, t. 2. Pogląd ten dostrzega również: P. Feliga, *Data ogłoszenia upadłości…*, s. 783-785; P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka…*, s. 221.

upadłości powstrzymała się w dniu, na który wyznaczono posiedzenie w sprawie ww. wniosku od dokonywania wszelkich czynności związanych z przedsiębiorstwem w spadku, chyba że byłyby to czynności niecierpiące zwłoki. Sąd rozpoznaje jednak ww. sprawę na posiedzeniu niejawnym (art. 27 p.u.), stąd w praktyce wnioskodawca dowie się o ogłoszeniu upadłości dopiero po wydaniu postanowienia. Choć prawodawca nie uregulował tego wprost, wydaje się, że czynności dokonane przez osobę pełniącą funkcję zarządcy sukcesyjnego w dniu ogłoszenia upadłości byłyby nieważne. Nie wynika to wprost z przepisów u.z.s., ale można to wywodzić z treści art. 75 ust. 1 p.u., który odbiera upadłemu prawo zarządu oraz możliwość korzystania z mienia wchodzącego do masy upadłości i rozporządzania nim, a także dyspozycji art. 77 ust. 1 p.u. wskazującego na nieważność czynności prawnych dokonywanych przez upadłego dotyczących mienia wchodzącego do masy upadłości. *De lege ferenda* prawodawca powinien wprost rozstrzygnąć wskazane wątpliwości, gdyż w przeciwnym razie osoba sprawująca funkcję zarządcy sukcesyjnego jest narażona na odpowiedzialność z tytułu działania bez umocowania. Nie wiadomo także czy osoba taka może dokonywać nawet niewielkich czynności faktycznych związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa w tym czynności niecierpiących zwłoki. *De lege lata* wydaje się, że we wskazanym przypadku zastosowanie znalazłyby przepisy art. 752-757 k.c. o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

W przypadku wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości po ponownym rozpoznaniu sprawy, w następstwie uchylenia postanowienia przez sąd drugiej instancji, za datę upadłości uważa się natomiast datę wydania pierwszego postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Choć przepis nie wskazuje tego wprost należy przyjąć, że taki sam skutek następuje w sytuacji, gdy zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji, w którym sąd ogłosił upadłość, zostanie przez sąd drugiej instancji oddalone bądź odrzucone. Sąd drugiej instancji nie może bowiem orzec o ogłoszeniu upadłości (art. 54 ust. 2 p.u.), zatem oddalenie bądź odrzucenie zażalenia na ww. postanowienie sądu pierwszej instancji należy traktować jako „utrzymanie w mocy" postanowienia sądu pierwszej instancji. Sąd wydający pierwsze postanowienie o ogłoszeniu upadłości ma następnie obowiązek zgłosić do CEIDG fakt wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości niezwłocznie, nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości (art. 23 ust. 2 w zw. z art. 23 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy o CEIDG).

7. Dokonanie działu spadku przedsiębiorstwa w spadku

Zgodnie z dyspozycją art. 59 ust. 1 pkt 6 u.z.s. zarząd sukcesyjny wygasa również wraz z dniem dokonania działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo w spadku. Uznaje się, że wraz z momentem dokonania działu spadku nie ma potrzeby dalszego funkcjonowania zarządu sukcesyjnego[90]. Bez znaczenia pozostaje przy tym, czy będzie to sądowy, czy też umowny dział spadku[91]. Jeżeli natomiast spadkobiercy zdecydują się na drugą z wyżej wskazanych możliwości, to muszą oni zachować formę aktu notarialnego, nawet jeżeli w skład przedsiębiorstwa w spadku nie wchodzi nieruchomość[92], o czym stanowi art. 1037 § 3 k.c. W przypadku zgodności spadkobierców zdecydowanie szybsze jest dokonanie umownego działu spadku, natomiast w przypadku sporu, co do sposobu działu, jedynym rozwiązaniem będzie dział sądowy[93]. Choć przepis ten wskazuje, że dla działu spadku przedsiębiorstwa objętego zarządem sukcesyjnym zastrzeżona jest forma aktu notarialnego, to należy przyjąć, że forma ta będzie wymagana pod rygorem nieważności także wtedy, gdy w skład masy spadkowej będzie wchodził jedynie udział w przedsiębiorstwie objętym zarządem sukcesyjnym[94]. Bez znaczenia jest również to, w jaki sposób dochodzi do działu spadku (przejęcie, podział w naturze czy podział cywilny)[95]. Dział spadku może być przy tym zarówno całkowity, jak i częściowy pod warunkiem, że obejmie on w całości albo chociaż w części przedsiębiorstwo w spadku[96]. Ustawodawca rozszerzył dopuszczalność dokonania sądowego częściowego działu spadku, o czym stanowi art. 1038 § 3 k.c. zgodnie, z którym sądowy częściowy dział spadku może nastąpić w szczególności z tego powodu, że w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo. Dotychczas bowiem częściowy dział spadku był dopuszczalny na podstawie art. 1038 § 1 zd. 2 k.c. tylko z ważnych powodów. Część autorów przyjmuje jednak, że art. 1038 § 3 stanowi jedynie doprecyzowanie[97] regulacji art. 1038 § 1 zd. 2 k.c., zwłaszcza w zakresie pojęcia ,,ważnych

[90] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 203.
[91] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 54; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59* u.z.s. [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 20-21; M. Napieralska, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 104; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 120; wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[92] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 54; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 19; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 165; K. Szadkowski, *Komentarz do art. 1037 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 68; wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[93] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[94] K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1037 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 57.
[95] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 55
[96] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 55; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 20; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 120.
[97] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 166.

powodów”[98]. W literaturze wyrażono również pogląd, zgodnie z którym sądowy częściowy dział spadku może nastąpić, gdy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo, o ile występują przy tym dodatkowo ważne powody[99]. Pogląd ten nie wydaje się uzasadniony, gdyż – jak się wydaje – celem prawodawcy jest ułatwienie sukcesji przedsiębiorstw, a nie tworzenie dalszych ograniczeń. Dział spadku musi przy tym dotyczyć przedsiębiorstwa w spadku jako całości, a nie jego poszczególnych składników[100].

Ustawodawca podkreślił dodatkowo w art. 1038^1 k.c. jako priorytet dążenie do utrzymania funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy[101] oraz jego wysokiej efektywności gospodarczej[102], gdyż zgodnie ze wskazanym przepisem w przypadku, gdy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo, dział spadku obejmuje to przedsiębiorstwo z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia kontynuacji prowadzonej przy jego wykorzystaniu działalności gospodarczej, chyba że spadkobiercy oraz małżonek spadkodawcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, nie osiągnęli porozumienia co do kontynuacji tej działalności. Przepis ten, zawierający swoiste wytyczne dla sądu, określa kryteria podziału spadku obejmującego przedsiębiorstwo, a ściśle rzecz ujmując – jedno kryterium w postaci dążenia do zapewnienia kontynuacji działalności gospodarczej prowadzonej przy wykorzystaniu przedsiębiorstwa wchodzącego w skład spadku[103]. Odnosi

[98] J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; M. Rzewuski, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 3; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 2; K. Szadkowski, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 1; M. Pazdan, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 2; G. Karaszewski, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 2; P. Zdanikowski, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2019, t. 3. W: P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1368, wskazano, że stan prawny sprzed nowelizacji również pozwalałby na takowe dokonanie działu spadku.

[99] Pogląd o konieczności spełnienia przesłanki wystąpienia „ważnych powodów” w przypadku sądowego częściowego działu spadku w skład którego wchodzi przedsiębiorstwo wyrażono w: J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 1038 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 6.

[100] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 58.

[101] J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 2,4,10; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1368-1369. Warto wskazać, że w: G. Karaszewski, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 1, wyrażono pogląd zgodnie z którym regulację art. 1038^1 k.c. należy uznać za zbyteczną ze względu na wynikającą z całokształtu regulacji działu spadku dyrektywę racjonalności działu. Wydaje się, że zbliżony pogląd wyrażono również w: K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 6; rozważając, czy art. 1038^1 k.c. nie stanowi ustawowego *superfluum* w odniesieniu do ogólnych zasad działu spadku.

[102] P. Zdanikowski, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2019, t. 1.

[103] M. Rzewuski, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 1; M. Pazdan, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 1-2; J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz*

się on przy tym jedynie do działu spadku dokonywanego na drodze sądowej, a nie w drodze umownej[104]. Przepis ten zobowiązuje sąd do podjęcia próby nakłonienia uczestników postępowania do uwzględnienia wyrażonej w nim dyrektywy z zastosowaniem metod zmierzających do osiągnięcia tego celu, zależnych od okoliczności konkretnej sprawy[105], oraz implikuje do wyznaczenia spadkobiercom i małżonkowi spadkodawcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, określonego terminu na przedstawienie stanowiska co do tego, czy osiągnęli porozumienie odnośnie do kontynuowania działalności przedsiębiorstwa wchodzącego w skład spadku. Porozumienie może mieć przy tym dwojaki charakter. Może ono oznaczać pełną zgodę spadkobierców i małżonka zmarłego przedsiębiorcy, co do konieczności kontynuowania działalności, sposobu zniesienia wspólności oraz osoby, która powinna ją kontynuować albo obejmować jedynie zgodę co do potrzeby kontynuowania działalności gospodarczej, jednocześnie bez osiągnięcia porozumienia w kwestii sposobu podziału majątku oraz osoby mającej kontynuować wskazaną działalność[106]. Brak zgody co do osoby mającej kontynuować działalność oznacza przy tym chęć jej kontynuacji przez więcej niż jedną osobę. Jeżeli bowiem wszyscy spadkobiercy są zgodni co do potrzeby kontynuowania działalności, ale żaden z nich nie chce prowadzić danej działalności gospodarczej, to należy przyjąć, że porozumienie nie zostało osiągnięte[107]. Dopiero w braku takowego porozumienia sąd będzie dokonywał działu spadku na zasadach ogólnych[108]. Brak porozumienia oznacza sprzeciw choćby jednego ze

do art. 1038[1] k.c. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, *Status prawny zarządcy…* [w:] *W poszukiwaniu...*, s. 253; P. Zdanikowski, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem…* [w:] *Ius est ars...*, s. 1362.

[104] J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; M. Pazdan, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 2; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 8; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 2; G. Karaszewski, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 1; K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa na wypadek śmierci przedsiębiorcy*, Warszawa 2023, s. 184-185.

[105] J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 2.

[106] K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 206.

[107] K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 13.

[108] J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 1; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 20; M. Rzewuski, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 1; M. Pazdan, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 3; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 1; G. Karaszewski, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 1; K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 206. Więcej nt. innych rodzajów podziału przedsiębiorstwa zob. w: K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 219-221.

spadkobierców[109]. Ustawodawca we wskazanym przepisie nie podał przy tym konkretnego terminu na przedstawienie wyżej wskazanego stanowiska, ani nawet kryteriów, które powinny być brane pod uwagę przy jego wyznaczaniu. Zgodzić należy się zatem z wyrażonym w literaturze poglądem, że termin wyznaczony przez sąd spadku powinien być rozsądny i uzasadniony w okolicznościach danej sprawy[110]. Sąd spadku może przy wyznaczaniu terminu sugerować się najczęściej występującym w u.z.s. terminem dwumiesięcznym od dnia śmierci przedsiębiorcy, gdyż należy przyjąć, że wskazany termin nie przedłuża zbytnio stanu niepewności co do dalszych losów przedsiębiorstwa. W doktrynie wskazano przy tym, że art. 1038^1 k.c. jest źródłem dwojakiego rodzaju dyrektyw wyznaczających sposób działu spadku, a mianowicie dyrektywy przedmiotowej i podmiotowej[111]. Dyrektywa przedmiotowa ogranicza podział przedsiębiorstwa czy niemal go zakazuje, dopuszczając go tylko wtedy i w taki sposób, który pozwala na kontynuowanie działalności gospodarczej, a więc *de facto* wówczas, jeżeli w skład przedsiębiorstwa wchodzą zorganizowane części o dużym stopniu autonomiczności względem siebie[112]. Dyrektywa podmiotowa nakazuje natomiast przy wyborze osoby bądź osób, którym zostałoby przyznane przedsiębiorstwo z obowiązkiem spłaty pozostałych, uwzględnienie możliwości kontynuowania przez nią działalności gospodarczej[113]. Sąd powinien zatem wziąć pod uwagę takie przesłanki podmiotowe, jak: doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej, wykształcenie, udział w funkcjonowaniu (prowadzeniu) danego przedsiębiorstwa za życia spadkodawcy, ewentualnie potencjalną wolę spadkodawcy[114].

O ile w sytuacji, gdy dochodzi do całkowitego działu spadku, a przedsiębiorstwo w spadku w całości należy do spadku, nie ma wątpliwości co do tego, że zarząd sukcesyjny wygasa na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 6 u.z.s., o tyle sytuacja staje się bardziej

---

[109] K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 12-14; K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 206.

[110] M. Pazdan, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 3; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 2

[111] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 166.

[112] Por. J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 166; K. Szadkowski, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 1; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 14.

[113] Ustawodawca nie określił w k.c. sposobu obliczania spłat i dopłat. Należy przyjąć, że wybór właściwej metody zależeć będzie od specyfiki danego przedsiębiorstwa i jego przyszłego przeznaczenia. Por. w: K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 10-16; K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 216-218.

[114] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 166; K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 12; K. Szadkowski, *Komentarz do art. 1038^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 1. Więcej nt. dyrektyw dotyczących wyboru następcy przejmującego przedsiębiorstwo zob. w: K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 213-216.

skomplikowana, jeżeli przedsiębiorstwo w spadku nie stanowi w całości własności spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy, lecz także małżonka zmarłego przedsiębiorcy[115] lub zapisobiercy windykacyjnego. Jednakże należy przyjąć, że jeżeli w wyniku działu spadku należący do spadku udział w przedsiębiorstwie w spadku trafi do jednego ze spadkobierców, a następnie zniesiona zostanie wspólność przedsiębiorstwa w spadku np. pomiędzy spadkobiercą i małżonkiem zmarłego przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku albo pomiędzy spadkobiercami to *per analogiam* na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 6 u.z.s. zarząd sukcesyjny również wygaśnie[116]. Wydaje się, że zarząd sukcesyjny wygaśnie na podstawie wyżej wskazanego przepisu również wtedy, gdy w wyniku działu spadku obejmującego częściowo przedsiębiorstwo w spadku, wskazany udział zostanie w całości nabyty przez małżonka przedsiębiorstwa w spadku, który jest jednocześnie współwłaścicielem przedsiębiorstwa w spadku na podstawie art. 2 ust. 2 u.z.s. Wtedy bowiem małżonek zmarłego przedsiębiorcy stanie się w całości właścicielem przedsiębiorstwa, o ile nie ma innych spadkobierców bądź zapisobierców windykacyjnych albo w przypadku, gdy oni są, wskazany udział w przedsiębiorstwie im nie przysługuje. Dyskusyjne może być jednak, czy w takiej sytuacji podstawę do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego stanowić będzie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.z.s., czy też powoływany art. 59 ust. 1 pkt 6 u.z.s. Jakkolwiek art. 689 k.p.c. umożliwia dokonanie w jednym postępowaniu działu spadku i zniesienia współwłasności, jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, tym samym połączenie tych postępowań w przypadku przedsiębiorstwa w spadku może w konsekwencji prowadzić do ziszczenia się przesłanki powodującej wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego.

Zarówno sąd na podstawie art. 23 ust. 3 pkt 5 ustawy o CEIDG, jak i notariusz na podstawie art. 23 ust. 4 pkt 6 ustawy o CEIDG, mają obowiązek zgłosić informację o wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego i dacie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego niezwłocznie nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu uprawomocnienia się postanowienia o dziale spadku obejmującym przedsiębiorstwo w spadku – w przypadku sądu, natomiast w przypadku notariusza – z powodu dokonania działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo w spadku w formie aktu notarialnego.

[115] Więcej nt. problemów dotyczących statusu małżonka w postępowaniu o dział spadku zob. w: K. Grzegorczyk, K. Osajda, *Komentarz do art. 1038[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 17-20; K. Górniak, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 202-203.
[116] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 62.

8. Upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy

Ostatnią przesłanką, wskazaną w art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s., powodującą wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, jest upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Jest to w zasadzie ostateczna, możliwie najpóźniejsza przyczyna wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[117]. Należy przy tym podkreślić, że art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s. znajduje zastosowanie, jeżeli zarząd sukcesyjny nie wygasł wcześniej z przyczyn wskazanych w art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s.[118] Ustawodawca zakłada tym samym, że okres dwóch lat jest wystarczający na uporządkowanie spraw związanych ze schedą spadkową po przedsiębiorcy w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej[119] oraz przygotowanie przedsiębiorstwa przez zarządcę do jego przejęcia przez właścicieli[120], zapewniając tym samym ciągłość funkcjonowania przedsiębiorstwa[121]. Niezależnie więc od inicjatyw i działań podjętych przez następców prawnych przedsiębiorcy, nakierowanych na uregulowanie spraw spadkowych w zakresie przedsiębiorstwa w spadku, np. prowadzenia postępowania sądowego co do działu spadku obejmującego takie przedsiębiorstwo[122], zarząd sukcesyjny po upływie dwóch lat wygaśnie. Jest to termin zawity, z którego upływem wygasa zestaw kompetencji, obowiązków i uprawnień zarządcy sukcesyjnego[123]. Nie jest to do końca słuszne założenie, gdyż jak trafnie wskazano w literaturze, w przypadku większych przedsiębiorstw o złożonej działalności gospodarczej okres ten może okazać się zbyt krótki[124]. W związku z tym od zarządcy sukcesyjnego należy wymagać sprawnego działania, szybkiego podejmowania czynności i nade wszystko gotowości do wykonywania swoich zadań[125]. Z drugiej jednak strony u.z.s. adresowana jest do przedsiębiorstw prowadzonych w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej bądź spółki cywilnej, natomiast przedsiębiorstwa o bardziej złożonej strukturze są z reguły prowadzone w innej formie prawnej. Przedsiębiorca, który prowadzi na tyle rozbudowane przedsiębiorstwo, iż przeprowadzenie jego sprawnej sukcesji byłoby niemożliwe bądź nadmiernie skomplikowane we wskazanych przez u.z.s. ramach czasowych, powinien jeszcze przed

[117] *Tamże*, t. 64.
[118] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 64, R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 120.
[119] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 21; J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 54; wyrok SR w Wieliczce, I Wydział Cywilny z dnia 4 marca 2022 r., sygn. I Ns 114/22, niepubl.
[120] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 160. Należy przy tym podkreślić, że zarządca sukcesyjny nie prowadzi spraw związanych ze spadkiem po zmarłym przedsiębiorcy, a jedynie prowadzi przedsiębiorstwo.
[121] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 54.
[122] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 21;
[123] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.
[124] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 164.
[125] *Tamże*, s. 164-165.

śmiercią zmienić jego formę prawną. Wskazany w art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s. termin biegnie nieprzerwanie niezależnie od tego, czy w jego toku był w ogóle powołany zarządca sukcesyjny, oraz niezależnie od tego, jak wielu zarządców pełniło kolejno swoją funkcję. Termin ten dotyczy zarządu sukcesyjnego jako instytucji, a nie pełnienia funkcji przez konkretnego zarządcę[126], chociaż oba te zagadnienia są ze sobą o tyle powiązane, że wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, uniemożliwia zarazem pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego. Artykuł 59 ust. 2 u.z.s. przewiduje przy tym dwa wyjątki, w przypadku których terminy wskazane w art. 59 ust. 1 pkt 1 i 7 u.z.s. nie biegną od dnia śmierci przedsiębiorcy. Pierwszym z nich jest brak w akcie zgonu przedsiębiorcy informacji o dacie jego śmierci. W takim przypadku termin biegnie od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy. Drugim wyjątkiem jest natomiast oznaczenie chwili śmierci przedsiębiorcy w postanowieniu stwierdzającym zgon. Wówczas termin liczony jest od dnia uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon.

W przeciwieństwie do wskazanych w art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s. przyczyn, powodujących wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, w przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s. nie ma obowiązku zgłaszania tego faktu do ewidencji. Zgodnie z art. 30 ust. 5 zd. 1 ustawy o CEIDG wykreślenie przedsiębiorcy z ewidencji następuje niezwłocznie po upływie 2 lat od dnia śmierci albo znalezienia zwłok przedsiębiorcy, nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym upłynął ten okres. Wydaje się przy tym, iż o ile nie ma obowiązku zgłaszania faktu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z przyczyny wskazanej w art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s., nic nie stoi na przeszkodzie, aby osoby zainteresowane wykreśleniem zarządu sukcesyjnego z CEIDG, poinformowały stosowny organ o fakcie ziszczenia się wskazanej przesłanki.

[126] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 67.

Rozdział X
Przedłużenie zarządu sukcesyjnego

1. Uwagi wprowadzające

Upływ dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy uznaje się co do zasady za ostateczną przesłankę wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jednakże okres ten może w wyjątkowych sytuacjach ulec wydłużeniu[1]. Zgodnie z art. 60 ust. 1 u.z.s. sąd z ważnych przyczyn może przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przedłużyć okres zarządu sukcesyjnego na czas nie dłuższy niż pięć lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. W przypadku braku daty zgonu w akcie zgonu przedsiębiorcy albo braku oznaczenia chwili śmierci przedsiębiorcy w postanowieniu stwierdzającym zgon stosuje się odpowiednio art. 59 ust. 2 u.z.s., a zatem wskazany termin liczony jest w pierwszym przypadku od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy, a w drugim przypadku od dnia uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon. Wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn na podstawie art. 665^4 k.p.c. może złożyć każda osoba, na której rzecz działa zarządca sukcesyjny. Projektodawcy nie wskazali, jaki jest cel art. 60 u.z.s., stąd należy przyjąć, jak słusznie wskazano w doktrynie, że zamiarem prawodawcy było złagodzenie podstawowej przesłanki wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jaką jest upływ 2 lat od śmierci przedsiębiorcy[2]. Podkreślenia wymaga fakt, iż przedłużenie zarządu sukcesyjnego odnosi się do urzędu[3], nie zaś konkretnego zarządcy sukcesyjnego, zatem bez znaczenia pozostaje to, czy w danym momencie istnieje osoba pełniąca funkcję zarządcy sukcesyjnego[4]. W okresie przedłużenia zarządu sukcesyjnego może pojawić się inna osoba, która będzie pełniła funkcję zarządcy sukcesyjnego, dopuszczalne jest odwoływanie i powoływanie kolejnych zarządców sukcesyjnych przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[5], co może z ekonomicznego punktu widzenia stanowić szansę dla przedsiębiorstwa w spadku[6].

[1] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[2] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[3] Postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl; postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.
[4] K. Górniak, *Komentarz do art. 59 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 22 stycznia 2024 r., sygn. IX Ns 72/22, niepubl.
[5] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121.
[6] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 169.

2. Przesłanki umożliwiające przedłużenie zarządu sukcesyjnego

2.1. Istnienie zarządu sukcesyjnego

Podstawową przesłanką umożliwiającą przedłużenie zarządu sukcesyjnego jest jego istnienie. Artykuł 60 u.z.s. nie będzie więc mógł mieć zatem zastosowania, jeżeli zarząd sukcesyjny w ogóle nie powstał albo jeżeli doszło do jego wygaśnięcia z przyczyn określonych w art. 59 ust. 1 u.z.s.[7] Podobnie nie ma możliwości przedłużenia zarządu sukcesyjnego, jeżeli doszło do jego wygaśnięcia ze względu na upływ czasu określonego przez sąd na podstawie art. 60 ust. 1 u.z.s.[8]. W związku z koniecznością istnienia zarządu sukcesyjnego w doktrynie sporne jest, do kiedy istnieje możliwość przedłużenia zarządu sukcesyjnego. Według jednego stanowiska zarząd sukcesyjny musi istnieć na chwilę orzekania, a zatem sąd musi wydać orzeczenie w sprawie przedłużenia zarządu sukcesyjnego przed upływem dwóch lat od śmierci przedsiębiorcy[9]. Drugie, bardziej restrykcyjne stanowisko wyrażone w literaturze zakłada, że przed upływem dwóch lat od śmierci przedsiębiorcy orzeczenie musi się uprawomocnić[10], gdyż od postanowienia w zakresie przedłużenia zarządu sukcesyjnego, jako postanowienia rozstrzygającego istotę sprawy, przysługuje apelacja[11]. Biorąc pod uwagę literalne brzmienie art. 60 ust. 1 u.z.s.,

[7] Postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.; postanowie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny, sygn. I Ns 95/21, niepubl.; postanowienie referendarza sądowego w SR w Sosnowcu, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2023 r., sygn. I Ns 361/23; postanowienie SR w Słupsku IX Wydział Cywilny z dnia 14 kwietnia 2023 r., sygn. IX Ns 60/23, niepubl.; postanowienie SR w Słupsku IX Wydział Cywilny z dnia 3 września 2024 r., sygn. IX Ns 215/24, niepubl.; postanowienie SR w Tomaszowie Lubelskim, I Wydział Cywilny z dnia 26 czerwca 2024 r., sygn. I Ns 256/24, niepubl.; postanowienie SR w Gdyni, VII Wydział Cywilny z dnia 27 marca 2023 r., sygn. VII Ns 261/23, niepubl.

[8] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.

[9] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; P. Pruś, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 3. W: K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.2, wskazano przy tym, iż do terminu wskazanego w art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s. należy przez analogię stosować m.in. art. 124 § 2 k.c., w konsekwencji sąd może wydać orzeczenie o przedłużeniu zarządu sukcesyjnego mimo upływu 2 lat od śmierci przedsiębiorcy, jeśli termin ten dobiegł końca w czasie trwania postępowania.

[10] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1. Istnienie wskazanego stanowiska dostrzeżono również w orzecznictwie: postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.; postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.; postanowienie SR w Białej Podlaskiej, I Wydział Cywilny z dnia 19 marca 2024 r., sygn. I Ns 127/24, niepubl.; postanowienie SR w Busku – Zdroju, I Wydział Cywilny z dnia 5 lutego 2024 r., sygn. I Ns 16/24, niepubl. Aprobująco dla wskazanego poglądu zob.: postanowienie SR dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie, I Wydział Cywilny z dnia 28 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 687/22/K, niepubl.; postanowienie SR w Bochni, I Wydział Cywilny z dnia 17 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 417/24, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.

[11] A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 6; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 5; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 9; T. Żyznowski, *Komentarz do art.*

należałoby przychylić się do pierwszego ze wskazanych stanowisk[12]. D*e lege ferenda* należy jednak postulować zmianę wskazanych regulacji, gdyż są one niekorzystne dla wnioskodawców. Może się bowiem zdarzyć, że złożą oni stosowny wniosek z dużym wyprzedzeniem, jednakże ze względu na opieszałość sądu bądź obstrukcję uczestnika postępowania[13] orzeczenie nie zostanie wydane przed upływem dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Niewykluczone jest również, iż osoby uprawnione do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego zdadzą sobie sprawę z konieczności jego przedłużenia zbyt późno, np. na kilka dni przed upływem dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, tym samym nawet pomimo złożenia stosownego wniosku prawdopodobieństwo jego rozpatrzenia przez sąd w wymaganym terminie będzie niewielkie. Słusznie wskazano również w orzecznictwie, że ważny powód może wystąpić niespodziewanie pod sam koniec 2-letniego terminu. Wystarczy, że na przykład wskutek zwolnienia sędziego referenta czy z uwagi na niespodziewane zaskarżenie orzeczenia nie zakończy się postępowanie działowe[14]. Wydaje się, że możliwości rozwiązania wskazanego problemu jest kilka. Można byłoby np. zastrzec w art. 60 ust. 1 u.z.s. albo dodać odpowiedni przepis w k.p.c., który stanowiłby, że zarząd sukcesyjny nie wygaśnie pomimo upływu dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli przed upływem tego okresu podmioty uprawnione złożą wniosek o jego przedłużenie. Zarząd sukcesyjny w takim przypadku zostałby przedłużony z mocy prawa co najmniej do momentu uprawomocnienia się orzeczenia w tej sprawie. Można byłoby również nałożyć na sądy obowiązek rozpatrzenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego w ściśle określonym czasie np. trzech albo siedmiu dni od momentu skutecznego złożenia wniosku. Problematyczne mogłoby okazać się jednak wyegzekwowanie wskazanej powinności, a ponadto w przypadku złożenia wniosku np. dzień przed wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego, nie gwarantowałoby to jego rozpatrzenia przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Postulować należy zatem zastosowanie przez ustawodawcę pierwszego ze wskazanych rozwiązań. Natomiast kwestia tego, czy odpowiednie zastrzeżenie zostałoby wprowadzone do u.z.s. czy k.p.c. ma raczej charakter drugorzędny, choć wydaje się, że tego rodzaju kwestia proceduralna powinna zostać uregulowana w k.p.c.

665^4 k.p.c. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1; K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.

[12] P. Pruś, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 3.

[13] Postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.

[14] Postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl. Podobnie wydaje się również: postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.

Interwencja ustawodawcy związana z wyżej wskazanym zagadnieniem jest o tyle istotna, że w praktyce orzeczniczej pojawiły się na tym tle znaczne rozbieżności. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem prezentowanym w orzecznictwie w przypadku wystąpienia z wnioskiem o przedłużenie okresu zarządu sukcesyjnego przed upływem ustawowego 2-letniego terminu, zastosowanie znajdzie w drodze analogii art. 124 § 2 k.c., tym samym pomimo upływu 2-letniego terminu w trakcie trwania postępowania dojdzie do przedłużenia zarządu sukcesyjnego[15]. Wskazuje się, że uprawnienie do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego podlega realizacji na drodze sądowej, co upodabnia je do roszczeń majątkowych, które również są dochodzone na drodze sądowej i które podlegają przedawnieniu. Za stosowaniem do procedury przedłużenia zarządu sukcesyjnego art. 124 § 2 k.c. przemawiają zatem identyczne racje jak w przypadku przerwania i niebiegnięcia terminu przedawnienia na czas dochodzenia przed sądem roszczeń majątkowych[16]. Słuszność wskazanego poglądu argumentowana jest również tym, iż w przeciwnym wypadku ze względu na znaczny czas rozpatrywania spraw przez sądy właściciele przedsiębiorstwa w spadku musieliby niejako „z ostrożności" wnioskować o przedłużenie ustawowego okresu zarządu sukcesyjnego już na początku jego istnienia. Przyjęcie przeciwnego poglądu skłaniałoby sądy do nadmiernie szybkiego rozpoznawania tego typu spraw ze stratą dla należytego wyjaśnienia istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności, co i tak nie gwarantowałoby wydania na czas potrzebnego rozstrzygnięcia[17]. Ponadto wskazuje się, że strony zarządu sukcesyjnego nie powinny być obciążane negatywnymi następstwami nadmiernej długości postępowania sądowego[18]. Istotne bowiem jest, aby nie stawiać zainteresowanego w sytuacji, w której skuteczność określonego zdarzenia uzależniona jest od okoliczności losowych lub leżących po stronie podmiotów trzecich bądź sądu[19]. Byłoby

[15] Postanowienie SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.; Podobnie wydaje się w: postanowieniu SR w w Krotoszynie, I Wydział Cywilny z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. I Ns 185/25, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.

[16] Postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.

[17] Postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl; postanowienie SR dla Warszawy – Mokotowa w Warszawie, II Wydział Cywilny z dnia 27 marca 2024 r., sygn. II Ns 43/24, niepubl; postanowienie SR w Białej Podlaskiej, I Wydział Cywilny z dnia 19 marca 2024 r., sygn. I Ns 127/24, niepubl. aprobując przy tym pogląd wyrażony w: K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.2,

[18] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.; postanowienie SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl.

[19] Postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl. Wydaje się, że tego rodzaju okoliczność losowa miała miejsce w stanie faktycznym postanowienia SR w w Olsztynie X Wydział Cywilny z dnia 16 października 2025 r., sygn. X Ns 547/25, niepubl., gdzie wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego został nadany na poczcie dnia 3 lutego 2025 r. (przesyłka nierejestrowana), a do sądu wpłynął on dopiero 27 sierpnia 2025 r., czyli po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego, które nastąpiło 30 maja 2025 r.

to sprzeczne z *ratio legis* instytucji przedłużenia okresu zarządu sukcesyjnego, którego celem jest umożliwienie dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa w obrocie[20]. W tego rodzaju przypadkach sądy niekiedy dodatkowo upoważniają w trybie zabezpieczenia osobę sprawującą dotychczas funkcję zarządcy sukcesyjnego do kontynuowania czynności zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku na czas trwania postępowania do czasu zgłoszenia przez sąd informacji o przedłużeniu zarządu sukcesyjnego do CEIDG, co uzasadnia się tym, iż z upływem 2 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy wpis do CEIDG jest automatycznie usuwany[21] bądź odrębnym postanowieniem dokonują w trybie zabezpieczenia przedłużenia okresu zarządu sukcesyjnego do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w przedmiocie przedłużenia zarządu sukcesyjnego[22].

W orzecznictwie zaprezentowano również przeciwstawne stanowisko, zgodnie z którym zarząd sukcesyjny musi istnieć na chwilę orzekania, czy wręcz musi istnieć w chwili uprawomocnienia się orzeczenia o jego przedłużeniu[23]. Tym samym nawet jeżeli podmioty uprawnione złożą wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego przed jego wygaśnięciem, sąd wydaje postanowienie, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili orzekania, co uniemożliwia przedłużenie zarządu sukcesyjnego po jego wygaśnięciu[24]. Bezpodstawne jest przy tym stosowanie w przypadku złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego przepisów o przerwaniu biegu terminu. Dwuletni okres od dnia śmierci przedsiębiorcy uznaje się za wystarczający do podjęcia decyzji w sprawie złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego oraz do jego rozpoznania przez sąd[25]. Za przyjęciem tego stanowiska

[20] Postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.

[21] Postanowienie SR w Busku – Zdroju, I Wydział Cywilny z dnia 5 lutego 2024 r., sygn. I Ns 16/24, niepubl.; postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2023 r., sygn. I Ns 144/23, niepubl.; postanowienie SR w Słupsku, I Wydział Cywilny z dnia 28 lutego 2024 r., sygn. I Ns 26/24, niepubl.; postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, XI Wydział Cywilny z dnia 16 października 2025 r., sygn. XI Ns 281/25, niepubl.; postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.; postanowienie SR w Lęborku, I Wydział Cywilny z dnia 25 lipca 2025 r., sygn. I Ns 320/25, niepubl.

[22] Postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl.; postanowienie SR w Pszczynie, I Wydział Cywilny z dnia 3 listopada 2025 r., sygn. I Ns 594/25, niepubl.; postanowienie SR w w Starogardzie Gdańskim, I Wydział Cywilny z dnia 30 września 2025 r., sygn. I Ns 584/25, niepubl.

[23] Postanowienie SR w Mińsku Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 8 maja 2024 r., sygn. I Ns 279/24, niepubl.; postanowienie SR w Świeciu, I Wydział Cywilny z dnia 27 listopada 2023 r., sygn. I Ns 740/23, niepubl.; postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl.; postanowienie SR w w Olsztynie, X Wydział Cywilny z dnia 16 października 2025 r., sygn. X Ns 547/25, niepubl.

[24] Postanowienie SR Katowice – Zachód w Katowicach, Wydział II Cywilny z dnia 4 listopada 2024 r., sygn. II Ns 520/24, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego został nadany 24 października 2024 r., wpłynął do sądu 25 października 2024 r., natomiast zarząd sukcesyjny wygasł 28 października 2024 r.; postanowienie SR dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie, I Wydział Cywilny z dnia 28 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 687/22/K, niepubl.; postanowienie SR w Przemyślu, I Wydział Cywilny z dnia 13 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 401/21, niepubl.;

[25] Postanowienie SR w Bochni, I Wydział Cywilny z dnia 17 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 417/24, niepubl.

przemawia ponadto literalne brzmienie art. 665^4 k.p.c., z którego wynika że postanowienie sądu w przedmiocie przedłużenia zarządu sukcesyjnego musi być wydane przed wygaśnięciem zarządu[26].

2.2. Wystąpienie ważnych przyczyn

Przesłanką umożliwiającą przedłużenie okresu trwania zarządu sukcesyjnego, wprost wskazaną w art. 60 ust. 1 u.z.s., jest wystąpienie „ważnych przyczyn"[27]. Ustawodawca nie precyzuje przy tym znaczenia tego zwrotu ani nie podaje choćby przykładowego katalogu zdarzeń, których wystąpienie należałoby uznać za ważne przyczyny. Wyrażenie to należy uznać zatem za zwrot niedookreślony[28] stanowiący w istocie klauzulę generalną[29]. Jak wskazano w doktrynie przez „ważne przyczyny" należy rozumieć konkretne, wykazane w danym stanie faktycznym okoliczności[30], odpowiadające funkcjom zarządu sukcesyjnego[31] i uzależnione od konkretnej sytuacji związanej z przedsiębiorstwem w spadku[32], przemawiające za zachowaniem ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa[33], które będą podlegały każdorazowej ocenie sądu w procedurze rozpatrywania wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego[34]. Przyczyny przedłużenia przez sąd zarządu tymczasowego muszą być przy tym obiektywnie istotne[35]. W orzecznictwie wskazuje się, że względu na wyjątkowość instytucji zarządu sukcesyjnego

[26] Postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl. Warto dodać także, że w przedmiotowym stanie faktycznym wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego został nadany na poczcie 30 maja 2025 r., wpłynął do sądu 3 czerwca 2025 r., przy czym wpłynięcie nastąpiło do niewłaściwego wydziału (wniosek wpłynął do właściwego wydziału dzień później) natomiast zarząd sukcesyjny wygasł 30 maja 2025 r.

[27] W: K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5-12, w odniesieniu do „ważnych przyczyn" użyto zamiennie zwrotu „ważne powody".

[28] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 161; W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 61.

[29] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121; postanowienie SR w Dębicy, I Wydział Cywilny z dnia 17 maja 2022 r., sygn. I Ns 104/22, niepubl.; postanowienie SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl.

[30] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121.

[31] Postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.; postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.

[32] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 168; postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

[33] A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 5.

[34] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 161; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3.

[35] Postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

interpretacja art. 60 ust. 1 u.z.s. w tym zakresie winna mieć zawężający charakter[36]. W literaturze wyrażono zatem słuszny pogląd, że ważne przyczyny powinny dotyczyć przyszłości przedsiębiorstwa w spadku i szans na lepsze rezultaty kontynuacji działalności gospodarczej, gdy zarząd sukcesyjny zostanie przedłużony, czy też problemów, które w okresie od śmierci przedsiębiorcy nie pozwoliły na sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem w spadku[37], zwłaszcza zapewnieniem płynnej działalności przedsiębiorstwa[38] o ile wskazane problemy nie zostały w dostatecznym stopniu ograniczone bądź wyeliminowane. Trudności powinny mieć przy tym charakter obiektywny, a nie wynikać jedynie z opieszałości bądź niedbalstwa właścicieli przedsiębiorstwa w spadku[39]. Słuszne wydaje się również wyrażone w literaturze i orzecznictwie stwierdzenie, że przedłużenie zarządu sukcesyjnego powinno wiązać się z chęcią kontynuowania działalności gospodarczej prowadzonej tymczasowo w formie przedsiębiorstwa w spadku[40]. Przedłużenie zarządu sukcesyjnego jest zatem możliwe, gdy przedsiębiorstwo istnieje nie tyle w znaczeniu formalnym, ale w znaczeniu materialnym, czyli gdy jest faktycznie nadal prowadzone[41]. Widoczne powinno być przy tym ryzyko wystąpienia poważnej szkody dla przedsiębiorstwa z powodu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, na przykład ryzyko utraty przez przedsiębiorstwo pozycji gospodarczej oraz utraty płynności co do spłaty długów spadkowych czy innych zobowiązań[42]. Należy zatem zbadać, czy wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego doprowadzi do

[36] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.
[37] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 168-169. W orzecznictwie: postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.
[38] T. Żyznowski, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1.
[39] Zob. np.: postanowienie SR w Dębicy, I Wydział Cywilny z dnia 17 maja 2022 r., sygn. I Ns 104/22, niepubl., gdzie sąd nie zgodził się na przedłużenie zarządu sukcesyjnego argumentując, że skoro w tym samym dniu, co powołanie zarządcy sukcesyjnego dokonano otwarcia i ogłoszenia testamentu spadkodawcy oraz odebrania oświadczenia o przyjęciu spadku od spadkobiercy testamentowego nic nie stało na przeszkodzie, aby dokonano również aktu poświadczenia dziedziczenia. Nie istniały też jakiekolwiek przeszkody do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spodku w sądzie. Taką przeszkodą nie była pandemia skoro zorganizowano możliwość bezpiecznego i sprawnego prowadzenia spraw np. formie rozpraw zdalnych.
[40] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl. W postanowieniu SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl.; postanowieniu SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl.; postanowieniu SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.; postanowieniu SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.; postanowieniu SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.; postanowienie SR w Nowym Sączu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie z dnia 29 lipca 2025 r., sygn. VII Ns 136/25, niepubl.; postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl. wskazano przy tym, że ważną przyczyną będzie wola kontynuowania działalności przedsiębiorstwa chociażby przez niektórych właścicieli.
[41] Postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.
[42] Por. Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm...*, s. 65; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.; postanowienie SR dla Warszawy –

niemożności dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa lub w sposób znaczący to uniemożliwi, obniżając wartość jego[43] bądź jego składników[44]. Nie można wykluczyć przy tym możliwości przedłużenia zarządu sukcesyjnego ze względu na konieczność ochrony praw osób trzecich, związanych z tymże przedsiębiorstwem[45]. Tym samym zasadne będzie przedłużenie zarządu sukcesyjnego ze względu na wystąpienie ryzyka utraty miejsc pracy przez pracowników[46].

Ustawodawca formułując powyższą przesłankę, zastosował liczbę mnogą, gdyż przepis stanowi o ,,przyczynach"[47], a nie o ,,przyczynie", tym samym należy domniemywać, że musi wystąpić więcej niż jeden powód uzasadniający przedłużenie zarządu sukcesyjnego[48]. W doktrynie podano przy tym przykładowe zdarzenia, których wystąpienie powinno zostać uznane za spełnienie przesłanki wystąpienia ,,ważnych powodów". Zgodzić należy się, że będą to np.: długotrwałe i skomplikowane postępowanie o dział spadku,

Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.; postanowienie SR w Dębicy, I Wydział Cywilny z dnia 17 maja 2022 r., sygn. I Ns 104/22, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2024 r., sygn. I Ns 100/24, niepubl.; postanowienie SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl.; postanowienie SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.; postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.; postanowienie SR w Nowym Sączu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie z dnia 29 lipca 2025 r., sygn. VII Ns 136/25, niepubl.; postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl. Ponadto w postanowieniu SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl. sąd podniósł, iż fakt osiągania przez przedsiębiorstwo dochodu, zysków oraz zatrudniania osób daje podstawę do stwierdzenia, iż ustanie zarządu sukcesyjnego przed prawomocnym zakończeniem postępowania o stwierdzeniu nabycia spadku może doprowadzić do zakłócenia jego działalności i powstania szkody w majątku przedsiębiorstwa.

[43] Postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

[44] Słusznie wskazano w postanowieniu SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl., że funkcjonowanie rentownego przedsiębiorstwa zapobiega utracie wartości jego składników.

[45] A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 5.

[46] Postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 22 stycznia 2024 r., sygn. IX Ns 72/22, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2024 r., sygn. I Ns 100/24, niepubl. Podobnie wydaje się również: postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl. Zob. również: postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl., gdzie sąd wskazał, że za przedłużeniem zarządu sukcesyjnego przemawia zarówno interes współwłaścicieli przedsiębiorstwa (wnioskodawcy i uczestników postępowania), jak i interes społeczny (ewentualnych wierzycieli przedsiębiorstwa, innych ewentualnych wierzycieli spadkowych czy pracowników przedsiębiorstwa). W postanowieniu SR w Nowym Sączu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie z dnia 29 lipca 2025 r., sygn. VII Ns 136/25, niepubl., sąd wskazał natomiast że przedłużenie zarządu sukcesyjnego odpowiada nie tylko interesowi samego wnioskodawcy, ale również interesowi klientów, całej społeczności lokalnej oraz interesowi majątkowemu pracowników.

[47] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 168.

[48] Postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.; postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

obejmujące przedsiębiorstwo w spadku[49] szczególnie z udziałem małoletnich spadkobierców[50], problemy związane z działem spadku i stwierdzeniem nabycia spadku[51], zachodzące między właścicielami przedsiębiorstwa w spadku rozbieżności dotyczące przyszłych losów tej masy majątkowej, wymagające np. oczekiwania na spełnienie się przyszłego warunku decydującego o kształcie zamierzonego działu spadku[52] czy ogólnie ujmując przedłużające się postępowanie spadkowe[53]. W orzecznictwie wskazano, że za „ważne powody" należy uznać także między innymi: konieczność spłaty zobowiązań wynikających z umowy kredytowej[54], zapobieżenie utracie przez przedsiębiorstwo pozycji gospodarczej i płynności finansowej[55] oraz poprawa jego rentowności, a w konsekwencji

[49] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 161. W orzecznictwie: postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.; postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

[50] Ł. Martyniec, P. Rataj, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77.

[51] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 5; postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl; postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.; postanowienie SR w Dębicy, I Wydział Cywilny z dnia 17 maja 2022 r., sygn. I Ns 104/22, niepubl.; postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl.; postanowienie SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl.; postanowieniu SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.; postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.; postanowienie SR w Nowym Sączu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie z dnia 29 lipca 2025 r., sygn. VII Ns 136/25, niepubl.; postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl.

[52] A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3. Tak wydaje się również w postanowieniu SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl., gdzie sąd wskazał, że choć okoliczność przedłużającego się postępowania wskutek braku możliwości likwidacji części majątku spadkowego nie ma bezpośrednio wpływu na funkcjonowanie przedmiotowego przedsiębiorstwa to jednak jeśli jest ono powodem nieprzeprowadzenia działu spadku, który co do zasady powinien obejmować całość spadku, to jednocześnie może stanowić ważną przyczynę w rozumieniu powołanego przepisu. W ocenie sądu, jeśli spadkobiercy powzięli zamiar sprzedaży składnika majątkowego i podzielenia go we własnym zakresie i od tego uzależnili umowny dział spadku, to należy uznać, że zaniechanie zarządcy sukcesyjnego w zakresie domagania się sądowego działu spadku nie może być uznane za opieszałość. Z drugiej strony zdaniem sądu możliwym jest przeprowadzenie częściowego działu spadku obejmującego przedsiębiorstwo, jednak okoliczność ta nie powinna przemawiać automatycznie za uznaniem wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego za bezzasadny. Również takie postępowanie może być czasochłonne, w szczególności mając na uwadze złożony charakter przedsiębiorstwa, które jest zespołem składników majątkowych i już samo ustalenie jego wartości nastręcza niejednokrotnie problemów.

[53] A. Niewęgłowski, *Komentarz do art. 5 ustawy o CEIDG* [w:] *CEIDG. Rzecznik Małych...*, t. 13; postanowienie SR w Kłodzku, I Wydział Cywilny z dnia 30 marca 2023 r., sygn. I Ns 183/23, niepubl.

[54] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 22 stycznia 2024 r., sygn. IX Ns 72/22, niepubl. Wydaje się, że przeciwne stanowisko wyrażono w: postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

[55] Postanowienie SR w Białej Podlaskiej, I Wydział Cywilny z dnia 19 marca 2024 r., sygn. I Ns 127/24, niepubl.

tego zachowanie spadkowego majątku w co najmniej niepogorszonym stanie[56], prowadzone przez przedsiębiorstwo w spadku inwestycje oraz zamiar kontynuowania działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorstwo w spadku w ramach spółki z ograniczoną odpowiedzialnością[57], potrzeba trwania i istnienia przedsiębiorstwa[58], dalsze nieprzeprowadzenie bądź niezakończenie postępowania o dział spadku[59], konieczność kontynuacji działalności przedsiębiorstwa polegającej na organizacji utylizacji zgromadzonych odpadów[60], kontynuowanie spłaty umowy pożyczki zaciągniętej na zakup pojazdu niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej oraz kontynuacja umów zawartych z powiatem[61], spłata umów finansujących zakup specjalistycznego taboru transportowego przeznaczonego do transportu pasz[62], kontynuacja umów zawartych z partnerami handlowymi[63], istnienie długoterminowych zobowiązań zarządzanego przedsiębiorstwa[64], złożenie wniosku celem uzyskania prawomocnego orzeczenia w przedmiocie działu spadku[65], wystąpienie okoliczności utrudniających zakończenie sukcesji po zmarłym przedsiębiorcy[66], prowadzone postępowanie karne uniemożliwiające dokonanie

[56] Postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.

[57] Postanowienie SR w Brzezinach, I Wydział Cywilny z dnia 18 lipca 2025 r., sygn. I Ns 172/25, niepubl.

[58] Postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl., w którym sąd wskazał, iż przesłanka trwania i istnienia przedsiębiorstwa jest spełniona, ponieważ przedsiębiorstwo funkcjonuje i zatrudnia pracowników.

[59] Postanowienie SR w Grójcu, Wydział I Cywilny z dnia 10 maja 2022 r., sygn. I Ns 177/22, niepubl.; postanowienie SR w Brzezinach, I Wydział Cywilny z dnia 18 lipca 2025 r., sygn. I Ns 172/25, niepubl.; postanowienie SR w Mińsku Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 26 czerwca 2025 r., sygn. I Ns 311/25, niepubl. Wydaje się, że odmienne stanowisko wyrażono w: postanowieniu SR w Bochni, I Wydział Cywilny z dnia 17 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 417/24, niepubl., gdzie sąd wskazał, iż wnioskodawczyni niesłusznie powołuje się na fakt niezakończenia postępowania spadkowego jako przesłanki przedłużenia zarządu sukcesyjnego, gdyż nie złożyła ona nawet do sądu wniosku o dokonanie działu spadku.

[60] Postanowienie SR w Jaśle, I Wydział Cywilny z dnia 14 października 2024 r., sygn. I Ns 524/24, niepubl. Przedmiotem działalności przedsiębiorstwa było przetwarzanie odpadów powstałych w stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

[61] Postanowienie SR w Jaśle, I Wydział Cywilny z dnia 24 stycznia 2024 r., sygn. I Co 912/23, niepubl. Podobnie wydaje się również w: postanowieniu SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl.

[62] Postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.

[63] Postanowienie SR w Kłodzku, I Wydział Cywilny z dnia 30 marca 2023 r., sygn. I Ns 183/23, niepubl.; postanowienie SR w Kłodzku, I Wydział Cywilny z dnia 28 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 386/21, niepubl.

[64] Postanowienie SR w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 11 stycznia 2022 r., sygn. I Ns 3/22, niepubl.

[65] Postanowienie SR w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 19 października 2022 r., sygn. I Ns 455/22, niepubl. W postanowieniu SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl. sąd wskazał natomiast, że brak prawomocnego postanowienia w sprawie spadkowej daje podstawę do uwzględnienia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem wchodzącym w skład spadku. W przedmiotowej sprawie sąd miał na uwadze fakt, iż został złożony wniosek o uzasadnienie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Zachodziła więc supozycja skorzystania przez uczestników z możliwości wniesienia środka odwoławczego od wskazanego orzeczenia, co zdaniem sądu mogło prowadzić do wydłużenia czasu prawomocnego zakończenia postępowania spadkowego.

[66] Postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 lipca 2023 r., sygn. I Ns 265/23, niepubl.; postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 17 grudnia 2024 r., sygn. I Ns 593/24, niepubl. Zob. np: postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl., gdzie sąd wskazał, że fakt, iż tuż obok miejsca

działu spadku[67] czy nawet okoliczności niezwiązane bezpośrednio z kondycją przedsiębiorstwa w spadku, ale dotyczące jego właścicieli na przykład dolegliwości zdrowotne spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy bądź śmierć któregokolwiek z nich[68].

Dyskusyjna i wymagająca wzięcia pod rozwagę jest kwestia, czy przesłankę „ważnych powodów" spełniać będą takie zdarzenia bądź okoliczności jak: dobro małoletnich dzieci, które są właścicielami przedsiębiorstwa w spadku[69], osiągnięcie pełnoletniości przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku po upływie dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy w okresie przedłużenia zarządu sukcesyjnego[70], tymczasowa niemożność kontynuowania działalności gospodarczej przez osoby uprawnione np. z powodu studiowania[71], toczące się wobec przedsiębiorstwa postępowania administracyjne – np. koncesyjne czy niemożność ustalenia w ciągu dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy wszystkich potencjalnych spadkobierców bądź wyjście na jaw po wydaniu postanowienia o stwierdzeniu zgonu przedsiębiorcy okoliczności wskazujących na jego wcześniejszą datę śmierci, niż wskazuje to orzeczenie[72]. Zdecydowanie należy odrzucić pogląd o możliwości przedłużenia zarządu sukcesyjnego z powodu niemożności prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku przez jedynego właściciela po nabyciu udziałów od pozostałych właścicieli albo z powodu niepowołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w okresie 1 miesiąca od dnia wykreślenia

---

prowadzenia działalności gospodarczej (przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją pieczywa, świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek) powstaje sklep wielkopowierzchniowy, pozwala stwierdzić, że pod znakiem zapytania staje celowość dalszego prowadzenia działalności gospodarczej przez właścicieli przedsiębiorstwa. Fakt, iż specyfika produkcji pieczywa i jego dystrybucji na rynku uległa znacznym zmianom prowadzi do wniosku, iż rentowność dalszego prowadzenia działalności w dotychczasowej postaci nie wydaje się być pewna. W związku z powyższym nie może budzić wątpliwości, że właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie są w stanie dokonać ostatecznego podziału przedsiębiorstwa właśnie z uwagi na niepewność związaną z dalszym funkcjonowaniem przedsiębiorstwa w spadku. Powyższe prowadziło do konieczności uwzględnienia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem wchodzącym w skład spadku.

[67] Postanowienie SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.

[68] Postanowienie SR w Przemyślu, I Wydział Cywilny z dnia 13 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 401/21, niepubl. W orzeczeniu tym sąd wskazał, że za ważne przyczyny należy uznać dolegliwości zdrowotne wnioskodawczyni (żona zmarłego przedsiębiorcy sprawująca funkcję zarządcy sukcesyjnego), które skutkowały jej kilkukrotnymi pobytami w szpitalu oraz śmierć syna zmarłego przedsiębiorcy po którym spadek w całości dziedziczył małoletni syn, co uniemożliwiało sprawnego dokonania działku spadku przedsiębiorstwa w spadku.

[69] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 161; postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

[70] A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3. W orzecznictwie aprobująco: postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi –Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl.

[71] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10. Aprobująco dla wskazanego poglądu: postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.

[72] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121.

poprzedniego[73]. Wydaje się, że pogląd ten nie uwzględnia treści art. 60 ust. 2 u.z.s., a zwłaszcza tego, iż za pomocą art. 60 ust. 1 u.z.s. możliwe jest przedłużenie zarządu sukcesyjnego, tylko w sytuacji, gdyby miał on wygasnąć z powodu ziszczenia się przesłanki wskazanej w art. 59 ust. 1 pkt 7 u.z.s., czyli upływu dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy[74], natomiast wystąpienie którejkolwiek z przesłanek wskazanych w art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s. powoduje bezwzględne wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego i nie ma ustawowej możliwości przedłużenia zarządu sukcesyjnego, jeżeli którakolwiek z nich się ziści.

Co do przesłanek uznanych za dyskusyjne to należy je rozważyć, zwłaszcza że wydaje się, iż zamiarem prawodawcy jest przede wszystkim ochrona przedsiębiorstwa w spadku i zachowanie ciągłości działalności gospodarczej, a nie np. dobro małoletnich dzieci, aczkolwiek jeżeli dobro małoletnich dzieci będzie korelowało zwłaszcza z potrzebą ochrony przedsiębiorstwa w spadku to przesłanka „ważnych powodów" należy uznać za spełnioną. Za niewystarczający należy przy tym uznać sam fakt małoletności uczestnika postępowania o przedłużenie zarządu sukcesyjnego, będącego spadkobiercą przedsiębiorcy[75]. W orzecznictwie wskazano również, że przesłanki „ważnych powodów" nie będzie spełniała chęć przedłużenia zarządu sukcesyjnego tylko po to, aby jedyny pracownik przedsiębiorstwa w spadku mógł osiągnąć wiek emerytalny[76], bądź aby zarządca sukcesyjny mógł uzyskiwać korzyści w postaci np. korzystniejszej formy ubezpieczenia społecznego[77]. Ważnym powodem przedłużenia zarządu sukcesyjnego nie będzie również chęć efektywnego zagospodarowania pozostałego po działalności gospodarczej majątku pod względem podatkowym[78]. Wystarczającą przesłanką dla przedłużenia zarządu sukcesyjnego nie jest także samo istnienie bądź negocjowanie ważnej dla przedsiębiorstwa umowy o prace projektowe, jeżeli nie zostanie w dostateczny sposób wyjaśnione, dlaczego wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego miałoby wpłynąć na niemożliwość wykonania powyższej umowy[79]. Za koniecznością przedłużenia zarządu sukcesyjnego nie przemawia również fakt skorzystania przez przedsiębiorstwo z różnych form finansowego wsparcia, na przykład

[73] *Tamże*.
[74] Postanowienie SR w Śremie, I Wydział Cywilny z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. I Ns 625/21, niepubl.
[75] Postanowienie SR w Bochni, I Wydział Cywilny z dnia 17 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 417/24, niepubl.
[76] Postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.
[77] Postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl. Odmienny pogląd wyrażono natomiast w: postanowieniu referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.
[78] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.
[79] Postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

dopłat do wynagrodzeń dla pracowników, opłat za wodę, prąd, podatków od działalności i nieruchomości, zwolnień z opłacania składek ZUS bądź świadczeń postojowych[80].

Bez znaczenia w kontekście przedłużenia zarządu sukcesyjnego pozostaje natomiast poprawność sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego przez daną osobę, gdyż istotne jest, aby zarząd sukcesyjny był dla przedsiębiorstwa i jego właścicieli korzystny, niezależnie od tego, czy konkretny, sprawujący w danej chwili funkcję zarządca, prawidłowo wykonuje swoje obowiązki[81]. Przy przedłużeniu zarządu sukcesyjnego chodzi zatem o zasadność jego trwania jako instytucji, a nie o jego należyte wykonywanie przez danego zarządcę[82], co oznacza że nawet toczące się przed sądem postępowanie w przedmiocie odwołania zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia obowiązków nie stoi na przeszkodzie przedłużeniu zarządu sukcesyjnego jako takiego. Przedłużenie zarządu sukcesyjnego nie oznacza tym samym konieczności sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego w dalszym ciągu przez tę samą osobę[83]. Sąd nie bada przy tym w postępowaniu o przedłużenie zarządu sukcesyjnego okoliczności związanych z osobą konkretnego zarządcy, a orzeczenie w takiej sprawie nie może prowadzić do zmiany osoby zarządcy sukcesyjnego[84].

---

[80] Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.

[81] Postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 22 stycznia 2024 r., sygn. IX Ns 72/22, niepubl.; postanowienie SR w Białej Podlaskiej, I Wydział Cywilny z dnia 19 marca 2024 r., sygn. I Ns 127/24, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2024 r., sygn. I Ns 100/24, niepubl.; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl. Pomimo to wydaje się jednak, że niekiedy sądy zwracają uwagę również na poprawność wykonywania zarządu sukcesyjnego. Zob. np. postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl., gdzie sąd podkreślił, że zarządca sukcesyjny zajmuje się i prowadzi przedsiębiorstwo w spadku, podejmuje działania zmierzające do utrzymania jego płynności, płaci ubezpieczenia pojazdów stanowiących flotę przedsiębiorstwa, reguluje bieżące zobowiązania oraz rozmawia z kontrahentami, a wszystkie te starania zmierzają do tego, aby nie powstały żadne zaległości, a przedsiębiorstwo nadal przynosiło zysk. Podobnie zob. postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl., gdzie sąd ustalił, że zarządca sukcesyjny podjął szereg czynności mających na celu kontynuację prowadzonej działalności i zawartych umów. Zarządca sukcesyjny podejmował działania pozwalające na dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstwa, dbał o sprzęt, maszyny oraz nawiązywał kontakty z potencjalnymi klientami.

[82] Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. I Ns 249/23, niepubl.; postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl. Podobnie wydaje się również: postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl., gdzie sąd wskazał, iż rzekomy spadek rentowności przedsiębiorstwa pozostającego pod zarządem wnioskodawczyni stanowi irrelewantną okoliczność z punktu widzenia sprawy o przedłużenie zarządu sukcesyjnego. Zdaniem sądu istotnym pozostaje, że przedsiębiorstwo w spadku funkcjonuje w obrocie, zatrudnia pracowników, reguluje należności publicznoprawne, zawiera umowy (chociażby w zakresie korzystania z komór normobarycznych czy sprzętu ciężkiego), bierze udział w przetargach, czy w końcu zarządca tego przedsiębiorstwa jest stroną postępowania sądowego dotyczącego przedmiotu jego działalności.

[83] Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

[84] Postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.

2.3. Inne przesłanki

W doktrynie wskazano również, że oprócz przesłanki „ważnych powodów" w postępowaniu o przedłużenie zarządu sukcesyjnego należy wykazać czy określone osoby (właściciele przedsiębiorstwa w spadku, pracownicy, kontrahenci lub podmioty z dalszego otoczenia gospodarczego) mają interes w tym, aby zarząd sukcesyjny nadal istniał. *A contrario* taki interes nie występuje, gdy działalność gospodarcza ma znikome znaczenie[85], faktycznie nie jest prowadzona lub uczestnicy postępowania nie są w stanie wykazać, kto miałby pełnić funkcję zarządcy sukcesyjnego w dodatkowym okresie. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się ponadto, iż wykazać należy również dlaczego dotychczasowy, 2-letni czas trwania zarządu sukcesyjnego nie jest wystarczający[86]. Pogląd ten należy uznać za kontrowersyjny. Zarówno art. 665^4 k.p.c., jak i art. 60 ust. 1 u.z.s. wskazują jedynie na konieczność wykazania „ważnych powodów". Zatem zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie nie należy tworzyć dodatkowego katalogu przesłanek, które mają zostać spełnione, aby możliwe było przedłużenie zarządu sukcesyjnego. Możliwe jest jedynie stworzenie przykładowego katalogu pojęć bądź zdarzeń, które mieszczą się w zakresie sformułowania „ważne powody", a nie tworzenie obok nich dodatkowych wymogów. Absurdalne byłoby np. nieprzedłużenie zarządu sukcesyjnego z powodu np. niemożności wskazania w danej chwili przez podmioty uprawnione kandydata do pełnienia funkcji zarządu sukcesyjnego, gdyż co zostało wcześniej podkreślone, przedłużenie zarządu sukcesyjnego dotyczy instytucji jako takiej i nie jest powiązane z pełnieniem funkcji przez konkretną osobę. Natomiast to, jakie znaczenie ma dana działalność gospodarcza i czy jest prowadzona, powinno każdorazowo podlegać ocenie sądu, jakkolwiek nawet znikome

[85] Postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.

[86] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8-9. W orzecznictwie: postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.; postanowienie referendarza sądowego w SR w Chojnicach, I Wydział Cywilny z dnia 14 stycznia 2025 r., sygn. I Ns 631/24, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl. Należy przy tym wskazać, że w najnowszym orzecznictwie okoliczność, że ustawowy 2-letni termin zarządu sukcesyjnego był niewystarczający uznaje się za „ważną przyczynę" w rozumieniu art. 60 u.z.s., a zatem sądy nie uznają jej za odrębną przesłankę. Zob np.: postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl.; postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl.; postanowienie SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.; postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl. Wydaje się jednak, że sama okoliczność, iż ustawowy 2-letni termin zarządu sukcesyjnego jest niewystarczający nie może sama w sobie stanowić „ważnej przyczyny", gdyż należy uzasadnić dlaczego zarząd sukcesyjny ma zostać przedłużony, a samo wskazanie że ww. termin jest niewystarczający nie stanowi konkretnej przyczyny takiej jak np. konieczność przeprowadzenia działu spadku.

znaczenie danej działalności gospodarczej nie powinno automatycznie stanowić przesłanki negatywnej do przedłużenia zarządu sukcesyjnego.

3. Okres przedłużenia zarządu sukcesyjnego

W art. 60 ust. 1 u.z.s. ustawodawca dopuścił przedłużenie zarządu sukcesyjnego na czas nie dłuższy niż pięć lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Zarząd sukcesyjny może zatem zostać przedłużony na okres od dwóch do pięciu lat od dnia śmierci przedsiębiorcy[87], a w zasadzie od dwóch lat i jednego dnia od dnia śmierci przedsiębiorcy. Tym samym oznacza to, że przedłużenie w stosunku do terminu zasadniczego (wynoszącego 2 lata od śmierci przedsiębiorcy) nie może być dłuższe niż 3 lata[88]. Ostateczny czas trwania zarządu sukcesyjnego nie może być dłuższy niż 5 lat od śmierci przedsiębiorcy[89]. Możliwe jest przy tym przedłużenie zarządu sukcesyjnego na czas krótszy, gdyż sąd przy wydawaniu orzeczenia ma swobodę w określeniu czasu trwania dalszego zarządu sukcesyjnego[90]. Z praktyki orzeczniczej wynika, że wpływ na decyzję sądu w przedmiotowym zakresie może mieć między innymi rozmiar prowadzonej działalności gospodarczej, okres spłaty zobowiązań przedsiębiorstwa w spadku[91], poziom skomplikowania oraz długość postępowania spadkowego[92] czy postępowania o dział spadku[93]. Okres przedłużenia zarządu sukcesyjnego powinien być wystarczający do trwałego uregulowania stanu własności spadku pozostałego po przedsiębiorcy[94]. Swoboda ta dotyczy rzecz jasna dolnej granicy, gdyż górna jest ściśle określona przez art. 60 ust. 1 u.z.s. W doktrynie wyrażono przy tym

[87] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[88] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.
[89] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8. Choć regulacja ta wydaje się jasna to z analizy orzecznictwa wynika, że w niektórych przypadkach sądy przedłużały zarząd sukcesyjny na dłuższy okres niż 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Zob.: postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, XIV Wydział Cywilny z dnia 22 grudnia 2021 r., sygn. XIV Ns 424/21, niepubl., z którego wynika, że zarząd sukcesyjny powierzony zarządcy sukcesyjnemu 25 listopada 2018 r. został przedłużony do dnia 6 sierpnia 2025 r.
[90] A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3
[91] Wydaje się, że wynika to z: postanowienia referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.
[92] Postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.; postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 22 stycznia 2024 r., sygn. IX Ns 72/22, niepubl.; postanowienie SR w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 19 października 2022 r., sygn. I Ns 455/22, niepubl.; postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 7 maja 2025 r., sygn. I Ns 98/25, niepubl.
[93] Postanowienie SR w Białej Podlaskiej, I Wydział Cywilny z dnia 19 marca 2024 r., sygn. I Ns 127/24, niepubl.; postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2024 r., sygn. I Ns 100/24, niepubl.
[94] Postanowienie SR w w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 11 stycznia 2022 r., sygn. I Ns 3/22, niepubl.

wątpliwość, czy dopuszczenie przez ustawodawcę przedłużenia zarządu sukcesyjnego na tak długi okres jest zgodne z tymczasowym charakterem zarządu sukcesyjnego[95]. Kwestia ta może wydawać się sporna, niemniej jednak głównym celem u.z.s. jest zapewnienie ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy, tym samym należy przyjąć, że wskazana regulacja, zawarta w art. 60 ust. 1 u.z.s., jest słuszna, o ile pozwala ona pełniej albo w pełni realizować cele ustawy. Prawodawca nie powinien skracać okresu pięcioletniego, a raczej wręcz przeciwnie rozważyć jego przedłużenie, jeżeli miałoby to służyć celom ustawy i postulowałoby to środowisko przedsiębiorców. Przedłużenie wynikającego z art. 60 ust. 1 u.z.s. okresu musiałoby jednakże mieścić się w rozsądnych granicach. W doktrynie wyrażono postulat, aby rozważono *de lege ferenda* w szczególnych przypadkach, możliwość przedłużenia zarządu sukcesyjnego na okres dłuższy niż wskazano w art. 60 ust. 1 u.z.s np. do czasu osiągnięcia pełnoletności przez małoletnich spadkobierców przedsiębiorcy[96]. *De lege lata* możliwe jest natomiast po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego skorzystanie z innych instytucji na przykład w przypadku przedłużającego się postępowania spadkowego –ustanowienie kuratora spadku, aczkolwiek jak wskazano w orzecznictwie, samo wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego może nie stanowić wystarczającej przesłanki do skorzystania z danej instytucji[97].

W doktrynie pojawiają się również wyraźne spory co do tego, ile razy może być przedłużany zarząd sukcesyjny w okresie 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Zdaniem zwolenników pierwszego stanowiska, które zostało sformułowane w pierwszych miesiącach obowiązywanie u.z.s., kompetencja sądu do przedłużenia okresu zarządu sukcesyjnego jest jednorazowa[98], a zatem zarząd sukcesyjny można przedłużyć tylko raz, nawet gdyby sąd spadku dokonał tego na okres krótszy niż 5 lat[99], co ma wynikać bezpośrednio z treści art. 60 ust. 1 u.z.s.[100] Zgodnie z drugim i wydaje się przeważającym stanowiskiem, dopuszczalne jest przedłużenie przez sąd zarządu sukcesyjnego więcej niż jeden raz, pod warunkiem wystąpienia przesłanki „ważnych powodów" i nieprzekroczenia maksymalnego okresu istnienia zarządu sukcesyjnego wskazanego w art. 60 ust. 1 u.z.s.[101]. Tym samym sąd

[95] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 161.
[96] J. Bieluk, *Zarządca sukcesyjny...*, s. 54; J. Bieluk, A. Doliwa, *Umowy dotyczące...*, s. 371.
[97] Postanowienie SR w Trzciance, I Wydział Cywilny z dnia 17 stycznia 2025 r., sygn. I Ns 812/24, niepubl.
[98] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121.
[99] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 169.
[100] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 121; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 169. Wydaje się jednak, że pogląd wyrażony w pierwszej ze wskazanych publikacji dotyczy sytuacji, w której sąd jednorazowo przedłużył zarząd sukcesyjny na maksymalny okres wskazany w art. 60 ust. 1 u.z.s. Wtedy faktycznie dalsze przedłużenie zarządu sukcesyjnego jest niedopuszczalne.
[101] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; P. Pruś, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 3.

mógłby przedłużyć zarząd sukcesyjny np. sześć razy po pół roku lub trzy razy po roku[102], czy w jakimkolwiek innym wariancie, pod warunkiem nieprzekroczenia pięcioletniego okresu od dnia śmierci przedsiębiorcy. Wydaje się, że należy przychylić się do drugiego ze wskazanych stanowisk. Artykuł 60 ust. 1 u.z.s. stanowi bowiem, że zarząd sukcesyjny może zostać przedłużony przed dniem jego wygaśnięcia. Zarówno wskazany przepis, jak i art. 665^4 u.z.s. nie zawierają przy tym żadnych zwrotów, które wskazywałyby na chęć ograniczenia ilości takich przedłużeń. Należy przyjąć, że gdyby racjonalny prawodawca chciał takie ograniczenie wprowadzić, to wprost wskazałby w którymkolwiek z wymienionych przepisów, że zarząd sukcesyjny może zostać przedłużony tylko raz, nawet jeżeli przedłużenie zostanie orzeczone na czas krótszy niż maksymalny dopuszczalny okres. Z treści art. 60 ust. 1 u.z.s. wynika ponadto, że przedłużenia zarządu sukcesyjnego można dokonać „przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego", a zatem jest to jedyne ograniczenie oprócz upływu pięcioletniego okresu od dnia śmierci przedsiębiorcy. Gdyby prawodawca wskazał, że przedłużenie dopuszczalne jest przed dniem wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego z powodu upływu dwóch lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, wtedy faktycznie po upływie dwuletniego okresu nie można byłoby wydać takiego orzeczenia. Zarówno art. 60 ust. 1 u.z.s., jak i art. 665^4 k.p.c. nie zawierają takich ograniczeń, tym samym należy przyjąć, że dopuszczalne jest wielokrotne przedłużanie przez sąd zarządu sukcesyjnego z zachowaniem wyżej wskazanych ograniczeń. Z praktyki orzeczniczej wynika, że sądy aprobują drugie z wyżej wskazanych stanowisk, dopuszczając możliwość wielokrotnego przedłużenia zarządu sukcesyjnego[103]. Sądy dopuszczają przy tym możliwość kilkukrotnego przedłużania zarządu sukcesyjnego o różniące się od siebie okresy, tym samym wnioskodawcy mogą żądać na przykład przedłużenia zarządu sukcesyjnego na okres 1 roku, a następnie 2 lat[104], bądź na inny okres – w zależności od potrzeb przedsiębiorstwa w spadku[105]. Dyskusyjna pozostaje przy tym kwestia zasadności wielokrotnego wydawania

[102] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.

[103] Zob. zwłaszcza postanowienia SR w Piszu, I Wydział Cywilny: z dnia 11 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 247/21, niepubl., z dnia 13 czerwca 2022 r., sygn. I Ns 197/22, niepubl., z dnia 20 września 2023 r., sygn. I Ns 369/23, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym zarząd sukcesyjny był przedłużany przez sąd trzykrotnie na okres jednego roku.

[104] Zob. zwłaszcza postanowienia SR w Tomaszowie Mazowieckim, I Wydział Cywilny: z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 489/22, niepubl, z dnia 1 lipca 2024, r., sygn. I Ns 405/24, niepubl. W przedmiotowym stanie faktycznym sąd przedłużył zarząd sukcesyjny o rok, a następnie o dwa lata. Zob. również postanowienia SR w Trzciance, Wydział I Cywilny: z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. I Ns 813/21, niepubl.; z dnia 4 grudnia 2023 r. sygn. I Ns 477/23, niepubl. na mocy których sąd przedłużył zarząd sukcesyjny najpierw o 2 lata, a następnie do 24 lutego 2025 r. Zob. także: postanowienia referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I wydział Cywilny: z dnia 19 stycznia 2023 r, sygn. I Ns 610/22, niepubl.; z dnia 17 grudnia 2024 r., sygn. I Ns 593/24, niepubl., na mocy których sąd przedłużył zarząd sukcesyjny najpierw o dwa lata, a następnie o rok.

[105] Zob. zwłaszcza postanowienia SR w Siemianowicach Śląskich, I Wydział Cywilny: z dnia 24 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 429/22, niepubl.; z dnia 1 września 2023 r., sygn. I Ns 417/23, niepubl.; z dnia 1 sierpnia 2024 r., sygn. I Ns 427/24, niepubl. W stanie faktycznym będącym przedmiotem sprawy sąd trzykrotnie przedłużał

przez sąd takich orzeczeń, zamiast wydania jednego orzeczenia przedłużającego zarząd sukcesyjny na maksymalny dopuszczalny okres. Podkreślić należy jednak, że to sąd wydaje postanowienie w zakresie przedłużenia zarządu sukcesyjnego, a jego rozstrzygnięcie zależy każdorazowo od danego stanu faktycznego. Wydaje się jednak, iż tego rodzaju kilkukrotne przedłużanie zarządu sukcesyjnego może wynikać z podkreślenia jego tymczasowości. Bezzasadne byłoby jego nadmierne przedłużanie w sytuacji, gdy żaden z właścicieli przedsiębiorstwa w spadku nie chce go prowadzić. Właściciele przedsiębiorstwa w spadku mogą jednak wtedy np. odwołać zarządcę sukcesyjnego albo doprowadzić do ziszczenia się innej z przesłanek wymienionych w art. 59 ust. 1 u.z.s., co skutkować będzie wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego.

4. Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego

Zgodnie z dyspozycją art. 665^4 k.p.c. wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn może złożyć każda osoba, na której rzecz działa zarządca sukcesyjny. Postępowanie to może być zatem wszczęte tylko na wniosek. Wykluczone jest wszczęcie wskazanego postępowania z urzędu[106], co uzasadnia się tym, iż sąd spadku nie ma obowiązku monitorowania sytuacji przedsiębiorstwa w spadku[107]. W zakresie tego, kto może złożyć wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego, a więc jak należy rozumieć mało precyzyjny zwrot: „każda osoba, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny", w doktrynie występują liczne rozbieżności. Należy bowiem rozważyć, czy prawo złożenia takiego wniosku mają podmioty, na których sferę prawną i faktyczną pośrednio oddziałuje instytucja zarządu sukcesyjnego, a więc: pracownicy, kontrahenci, konsumenci i inne podmioty współpracujące ze zmarłym przedsiębiorcą oraz kurator spadku, wykonawca testamentu, czy tylko te, których zarząd sukcesyjny dotyczy bezpośrednio[108]. Zgodnie z pierwszym, przeważającym stanowiskiem, uprawnienie to przysługuje jedynie właścicielowi lub

zarząd sukcesyjny. Na mocy dwóch pierwszych postanowień zarząd sukcesyjny został przedłużony o rok, a na mocy trzeciego postanowienia zarząd sukcesyjny został przedłużony od dnia 8 września 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.

[106] M. Napieralska, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 114; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 168.

[107] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 168.

[108] A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; *A. J. Szereda, Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 220.

współwłaścicielom przedsiębiorstwa w spadku[109]. Stanowisko to uzasadnia się korelacją wskazanych przepisów z trybem powoływania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy[110]. Ponadto przyznanie prawa jedynie właścicielom przedsiębiorstwa w spadku do złożenia wyżej wskazanego wniosku wywodzi się z treści art. 21 ust. 1, wskazującego na czyj rachunek działa zarządca sukcesyjny[111]. Zwolennicy drugiego poglądu wskazują, że wynikające z art. 665^4 k.p.c. niefortunne sformułowanie należy rozumieć w ten sposób, że uprawnionymi do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego będą osoby wskazane w art. 12 ust. 1 u.z.s., a po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, właściciele przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 u.z.s.[112] Ich zdaniem zawężenie podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego jedynie do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku byłoby „zabójcze" dla zarządu sukcesyjnego w sytuacji, w której wydłuża się (ponad okres 2 lat od śmierci przedsiębiorcy) postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku[113]. Stanowisko to znalazło aprobatę w orzecznictwie[114]. Mniejszościowe wydaje się być natomiast trzecie stanowisko, zgodnie z którym wskazany w art. 665^4 k.p.c. katalog uprawnionych do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego ma charakter szeroki, tym samym wykracza on poza krąg osób, którym

[109] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...,* s. 173; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 168; T. Radkiewicz, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II* (red. T. Szanciło), Legalis 2023, t. 1; I. Gil, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz* (red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil), Legalis 2024, t. 1; A. Stempniak, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 4; A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 2; M. Kuchnio, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz aktualizowany* (red. O. M. Piaskowska), LEX/el 2023, t. 3; P. Pruś, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 2; T. Demendecki, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729* (red. A. Jakubecki), LEX/el 2019, t. 1. Wydaje się, że takie było również zamierzenie projektodawców. Zob.: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 70. W orzecznictwie: postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.

[110] A. J. Szereda, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729* (red. A. Marciniak), Legalis 2020, t. 2; A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...*, s. 220.

[111] M. Kuchnio, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz aktualizowany* (red. O. M. Piaskowska), LEX/el 2023, t. 3; P. Pruś, *Komentarz do art. 665^4 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217* (red. M. Manowska), LEX/el 2022, t. 2.

[112] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3. Tak zdaje się również wynika z: postanowienia SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.

[113] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15.1.

[114] Postanowienie SR w Bytomiu, I Wydział Cywilny z dnia 4 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 593/23, niepubl.

przysługuje prawo do przedsiębiorstwa w spadku (właścicieli przedsiębiorstwa w spadku). Wskazuje się, że tego rodzaju wykładnia prowadzi do umożliwienia dokonywania przez zarządcę czynności zapewniających prawidłowe funkcjonowanie przedsiębiorstwa[115]. Upoważnionymi zgodnie ze wskazanym poglądem będą zatem także m.in. kontrahenci zarządcy wykazującego aktywność gospodarczą[116]. Wydaje się, że najsłuszniejsze, choć nie najliczniej propagowane jest drugie ze wskazanych stanowisk. Ustawodawca nie wskazał bowiem w art. 665^4 k.p.c. jako uprawnionych jedynie właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a każdą osobę, na której rzecz działa zarządca sukcesyjny. Ponadto zgodzić należy się ze stwierdzeniem, że ograniczenie możliwości złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego jedynie do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku mogłoby doprowadzić do jego wygaśnięcia, w sytuacji wydłużającego się postępowania o dział spadku. W doktrynie wskazano natomiast, że przedłużające się postanowienie o dział spadku może zostać uznane za spełnienie przesłanki „ważnych powodów" wskazanej w art. 60 ust. 1 u.z.s., tym samym regulacja ta stałaby w sprzeczności z sobą, bowiem z jednej strony spełniona byłaby przesłanka do przedłużenia zarządu sukcesyjnego, a z drugiej strony nie byłoby osób uprawnionych do złożenia wniosku na podstawie art. 665^4 k.p.c. Ponadto należy podkreślić, że zwolennicy pierwszego poglądu raczej niesłusznie wywodzą uprawnienie do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego jedynie przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku z art. 21 ust. 1 u.z.s., gdyż art. 665^4 k.p.c. wskazuje na każdą osobę, na której rzecz działa zarządca sukcesyjny, a art. 21 ust. 1 u.z.s. stanowi, że zarządca sukcesyjny działa w imieniu własnym, na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku. Ustawodawca użył tym samym w art. 665^4 k.p.c. oraz art. 21 ust. 1 u.z.s. innych sformułowań. Trzeci ze wskazanych poglądów w świetle obecnej treści art. 665^4 k.p.c. również wydaje się być możliwym do obrony, jednakże *de lege ferenda* ustawodawca powinien zmienić treść ww. przepisu, tak aby jednoznacznie rozwiać wątpliwości co do osób uprawnionych do złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego. Najlepszym rozwiązaniem byłoby, aby w art. 665^4 k.p.c. wprost odwołano się do katalogu podmiotów wskazanych w art. 12 ust. 1 i art. 3 u.z.s.

Uprawnienie danego podmiotu do złożenia wniosku wskazanego w art. 665^4 k.p.c. powinno być oceniane według stanu istniejącego w chwili orzekania w realiach danej,

[115] T. Żyznowski, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729* (red. T. Wiśniewski), LEX/el 2021, t. 1.
[116] *Tamże.*

konkretnej sprawy[117]. Należy podkreślić, co wprost nie wynika z art. 665^4 k.p.c., że wnioskodawcą może być także sam zarządca sukcesyjny pod warunkiem, że jest jednocześnie jedną z osób uprawnionych do złożenia wniosku, czyli na przykład właścicielem przedsiębiorstwa w spadku[118]. Z praktyki orzeczniczej wynika, iż w wielu przypadkach to właśnie osoby sprawujące funkcję zarządcy sukcesyjnego są wnioskodawcami lub współwnioskodawcami[119], co najprawdopodobniej wynika z faktu, iż osoby te mają największa wiedzę na temat funkcjonowania danego przedsiębiorstwa w spadku.

5. Orzeczenie sądu w sprawie przedłużenia zarządu sukcesyjnego

Podkreślić należy, iż możliwość przedłużenia zarządu sukcesyjnego nie stanowi żadnego indywidualnego prawa określonych osób, które miałoby być automatycznie realizowane[120]. Wydając orzeczenie we wskazanej sprawie, sąd ma pełną swobodę w zakresie rozstrzygnięcia, ograniczoną oczywiście przepisami u.z.s. i k.p.c. Może on w całości albo w części przychylić się do żądania wnioskodawcy[121], albo ten wniosek

[117] A. J. Szereda, *Przedsiębiorstwo w spadku…* [w:] *Notarialne poświadczenie...,* s. 220. W orzecznictwie zob.: postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.

[118] Tak słusznie wskazano w: postanowienie SR w Bytomiu, I Wydział Cywilny z dnia 4 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 593/23, niepubl.

[119] Z analizy 490 niepublikowanych postanowień w przedmiocie wyrażenia zgody na przedłużenie zarządu sukcesyjnego uzyskanych w trybie dostępu do informacji publicznej wynika, że w co najmniej 233 przypadkach wnioskodawcami bądź współwnioskodawcami były osoby sprawujące funkcję zarządcy sukcesyjnego. Ze względu na anonimizację orzeczeń niemożliwe jest ustalenie dokładnej liczby, ale można domniemywać, że zdecydowanie ponad połowa wniosków o przedłużenie zarządu sukcesyjnego była składana przez samych zarządców sukcesyjnych.

[120] K. Górniak, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7. W orzecznictwie również: postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.

[121] Zob. np.: postanowienie SR w Kole, I Wydział Cywilny z dnia 31 marca 2022 r., sygn. I Ns 154/22, niepubl. w którym sąd stwierdził, że choć zarządca sukcesyjny wykazał istnienie ważnych przyczyn to w ocenie sądu wystarczającym będzie przedłużenie zarządu sukcesyjnego tylko na okres dalszych dwóch lat. Sąd podkreślił przy tym, że – w przypadku konieczności zarządcza sukcesyjny, ewentualnie inna osoba na rzecz której działa zarządca, może złożyć kolejny wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego. Zob. także: postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 9 sierpnia 2024 r., sygn. I Ns 513/24, niepubl., w którym sąd pomimo wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego do 9 września 2027 r. przedłużył zarząd sukcesyjny jedynie do 31 marca 2025 r. wyjaśniając, iż w istocie już w tym wniosku były nikłe przesłanki do jego uwzględnienia, ale celem umożliwienia dalszego prowadzenia sklepu wnioskodawczyni jak najszybciej winna dokonać działu spadku bądź innego sposobu ustalenia prowadzenia sklepu i tylko dlatego zarząd ten został jej przedłożony na okres w którym powinna ona bez większych problemów uregulować te kwestie. Podobnie także: postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl., w którym sąd przedłużył zarząd sukcesyjny o dwa lata, tj. do dnia 5 grudnia 2027 r., jednocześnie podkreślając że nie znaleziono podstaw do przedłużenia zarządu sukcesyjnego na maksymalny okres 5 lat od chwili śmierci przedsiębiorcy tj. do dnia 5 grudnia 2028 r. Sąd dodał przy tym, iż w niniejszej sprawie, że w sytuacji ewentualnego wykazania przez spadkobierców, że postępowanie o dział spadku wydłuża się lub napotyka na inne trudności – można wydłużyć czas trwania zarządu sukcesyjnego o kolejny okres.

oddalić[122]. Rozważyć należałoby również, czy sąd ma możliwość określenia w postanowieniu o przedłużeniu zarządu sukcesyjnego długości tego przedłużenia w inny sposób tzn. poprzez wskazanie wydarzenia, którego nastąpienie spowoduje wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. Wydaje się, że jest to dopuszczalne, gdyż sądy niekiedy wskazują, że zarząd sukcesyjny zostaje przedłużony w określonym celu na przykład na czas niezbędny do zakończenia postępowania w sprawie o dział spadku, podział majątku wspólnego małżonków, zniesienie współwłasności toczącego się przed sądem, aczkolwiek należy podkreślić, że tego rodzaju praktyka jest niezwykle rzadka[123]. Rozwiązanie to miałoby sens tylko w przypadku wskazania w orzeczeniu innego wydarzenia niż to wynikające z art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s., gdyż wystąpienie któregokolwiek z nich powoduje z mocy prawa wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego. Choć nie można w pełni wykluczyć takiego rozwiązania, to wydaje się, że ze względu na jasność sytuacji przedsiębiorstwa w spadku i możliwość kilkukrotnego przedłużania zarządu sukcesyjnego okres ten nie powinien być wskazany inaczej niż za pomocą lat, miesięcy czy dni. Z praktyki orzeczniczej wynika, że sądy z reguły w dwojaki sposób określają okres przedłużenia zarządu sukcesyjnego. W części przypadków w postanowieniach w przedmiocie przedłużenia zarządu sukcesyjnego wprost wskazywany jest termin, którego upływ powoduje wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, na przykład sąd postanawia „przedłużyć do dnia 17 grudnia 2023 r. wykonywanie zarządu sukcesyjnego”[124]. Drugim sposobem określania przez sądy okresu przedłużania zarządu sukcesyjnego jest dodatkowo wskazanie długości przedłużenia zarządu sukcesyjnego na przykład: „sąd postanawia wydłużyć zarząd sukcesyjny na okres 5 (pięciu) lat od dnia śmierci przedsiębiorcy … tj. do dnia 21 czerwca 2024 r.[125] Niekiedy sądy wskazują również, że zarząd sukcesyjny został przedłużony na „maksymalny okres”[126]. Na marginesie warto wskazać, że przedłużony zarząd sukcesyjny może wygasnąć wcześniej, co wynika z treści art. 60 ust. 2 u.z.s., który zawiera odesłanie do art. 59 ust. 1 pkt 1-6 u.z.s., jednakże przesłanka wynikająca z art. 59 ust. 1 pkt 1 u.z.s. może wystąpić jedynie w okresie podstawowym trwania zarządu sukcesyjnego, a nie w okresie jego przedłużenia powyżej dwóch lat[127]. Warto przy tym dodać, iż w doktrynie postuluje się *de lege ferenda* przyznanie

[122] A. Stempniak, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; M. Malczyk, *Komentarz do art. 665[4] k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729* (red. A. Góra-Błaszczykowska), Legalis 2020, t. 3.
[123] Postanowienie SO w Przemyślu, I Wydział Cywilny z dnia 11 lutego 2022 r., sygn. I Ca 394/21, niepubl.
[124] Postanowienie SR w Krotoszynie, I Wydział Cywilny z dnia 22 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 249/21, niepubl.
[125] Postanowienie SR w Łowiczu, Wydział I Cywilny z dnia 22 grudnia 2020 r., sygn. I Ns 226/20, niepubl.
[126] Dotyczy to przypadków przedłużenia zarządu sukcesyjnego na okres 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Zob. postanowienie SR w Chorzowie, Wydział VIII Cywilny z dnia 6 czerwca 2025 r., sygn. VIII Ns 219/2025, niepubl.
[127] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.

notariuszowi kompetencji do przedłużenia zarządu sukcesyjnego pod warunkiem istnienia pełnej zgody wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku albo osób wskazanych w art. 12 u.z.s., tak co do faktu samego przedłużenia zarządu sukcesyjnego, jak i czasu jego trwania[128]. Biorąc pod uwagę między innymi długość postępowań sądowych, niejednolitą praktykę sądową a także możliwość wystąpienia nieoczekiwanych okoliczności na kilka dni przed wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego, powodujących konieczność jego przedłużenia, na przykład pojawienie się nieoczekiwanych komplikacji związanych z działem spadku postulat ten wydaje się być zasadny. Zwłaszcza w drugim z ww. przypadków rozwiązanie to przyczyniłoby się do zachowania pewności obrotu, poprzez jasność co do dalszego istnienia przedsiębiorstwa w spadku, a tym samym możliwości podejmowania przez zarządcę sukcesyjnego wszelkich dopuszczalnych, przewidzianych prawem działań. *De lege lata* bowiem z analizy orzecznictwa wynika, iż w przypadku złożenia wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego na kilka dni przed terminem jego wygaśnięcia sądy nierzadko odmawiają jego przedłużenia. Możliwość dokonywania tego rodzaju czynności przez notariuszy umożliwiłaby przedłużenie zarządu sukcesyjnego przed tym terminem. Ponadto sprawne przedłużenie zarządu sukcesyjnego przeprowadzone u notariusza zamiast trwającego nierzadko kilka miesięcy postępowania sądowego pozwoliłoby zarządcy sukcesyjnemu oraz właścicielom przedsiębiorstwa w spadku skupić się na działaniach zmierzających do zapewnienia sprawnego funkcjonowania przedsiębiorstwa, zamiast nerwowego oczekiwania na rezultat postępowania sądowego.

W przypadku wydania przez sąd postanowienia o przedłużeniu zarządu sukcesyjnego sąd na podstawie art. 23 ust. 3 pkt 3 w zw. z art. 5 ust. 2 pkt 23 ustawy o CEIDG ma obowiązek zgłosić do ewidencji informację o okresie, na jaki zarząd sukcesyjny został przedłużony. Zgłoszenie to powinno zostać dokonane nie później niż w dniu roboczym następującym po dniu uprawomocnienia się postanowienia o przedłużeniu[129]. Natomiast po upływie okresu przedłużenia na podstawie art. 30 ust. 5 zd. 2 ustawy o CEIDG wykreślenie przedsiębiorcy z ewidencji następuje niezwłocznie po upływie okresu określonego przez sąd, nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym upłynął ten okres.

[128] W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 63.

[129] Informacja o okresie, na jaki zarząd sukcesyjny został przedłużony przez sąd, podlega na podstawie art. 43 ust. 2 ustawy o CEIDG udostępnieniu niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia dokonania wpisu w rejestrze.

Rozdział XI
Decyzje związane z przedsiębiorstwem

1. Uwagi wprowadzające

Generalną zasadą prawa administracyjnego jest brak następstwa prawnego[1], czego skutkiem jest m.in. brak możliwości przeniesienia praw i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnej[2] oraz ich niezbywalność[3]. Akty administracyjne przyznające podmiotowe uprawnienia publicznoprawne uznaje się co do zasady za wyłączone z obrotu cywilnoprawnego i niepodlegające przeniesieniu w drodze czynności cywilnoprawnych[4]. Sukcesja praw i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych jest dopuszczalna jedynie w sytuacji, gdy przewiduje to przepis szczególny, a odpowiedzialny za wydanie decyzji organ wyrazi na to zgodę[5]. Z reguły natomiast decyzja administracyjna wygasa z chwilą śmierci adresata[6].

Przed wejściem w życie u.z.s. spadkobierca, chcąc kontynuować wykonywanie działalności gospodarczej spadkodawcy, musiał wpierw uzyskać potwierdzenie praw do spadku, by następnie móc wystąpić o wydanie nowych decyzji administracyjnych. Uniemożliwiało to płynne przejęcie działalności zmarłego przedsiębiorcy[7]. Ze względu na cele u.z.s. jakimi są w pierwszej kolejności przedłużenie funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmieci przedsiębiorcy[8], a następnie umożliwienie kontynuowania działalności gospodarczej przedsiębiorcy w jak najszerszym zakresie[9] i zapewnienie ciągłości działalności przedsiębiorstwa[10] należało wprowadzić wyjątki od zasady wygasania decyzji administracyjnych wraz ze śmiercią przedsiębiorcy.

---

[1] P. Gołaszewski, *Komentarz do art. 30 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (red. R. Hauser, M. Wierzbowski), Legalis 2023, t. 2.

[2] G. Łaszczyca, A. Matan, *Następstwo w prawie administracyjnym* [w:] *Koncepcja systemu prawa administracyjnego* (red. J. Zimmermann), Kraków 2007, s. 279; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 117.

[3] A. Wróbel, *Komentarz do art. 30 k.p.a.* [w:] *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego* (M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel), LEX/el 2025, t. 4; M. Romańska, *Komentarz do art. 30 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (red. H. Knysiak-Sudyka), LEX/el 2023, t. 15. Wyroki WSA: w Łodzi z dnia 8 marca 2018 r., sygn. III SA/Łd 1074/17, LEX nr 2476004; w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2008 r., sygn. II SA/Gd 685/07, LEX nr 510904.

[4] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.2. W orzecznictwie: wyrok NSA z dnia 20 lutego 2007 r., sygn. II OSK 350/06, Legalis nr 115865.

[5] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

[6] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1246.

[7] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 118.

[8] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77.

[9] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 118.

[10] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 77.

2. Decyzje związane z przedsiębiorstwem w przypadku śmierci przedsiębiorcy

2.1. Definicja decyzji związanych z przedsiębiorstwem

Wyjątki od wskazanej wyżej zasady wygasania decyzji administracyjnych wraz ze śmiercią adresata[11] zostały przez prawodawcę uregulowane w art. 36-44 u.z.s. Wskazane przepisy stosuje się zgodnie z dyspozycją art. 36 u.z.s. do decyzji związanych z przedsiębiorstwem. Pod pojęciem „decyzji związanych z przedsiębiorstwem" należy rozumieć na podstawie art. 36 u.z.s. w zw. z art. 1 pkt 3 u.z.s. koncesje, zezwolenia, licencje oraz pozwolenia, wydane wobec przedsiębiorcy, wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG, w formie decyzji organu administracji publicznej, związanych z wykonywaną przez niego działalnością gospodarczą[12]. Decyzjami związanymi z przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 36 u.z.s. nie są natomiast promesy[13], czyli decyzje dające przedsiębiorcy zapewnienie, że w okresie jej ważności zostanie mu udzielona koncesja na wykonywanie określonego rodzaju działalności gospodarczej[14], zwane inaczej przyrzeczeniami wydania/udzielenia koncesji[15]. Pojęciem tym nie są objęte również decyzje w sprawach zobowiązań podatkowych[16] oraz inne

[11] S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

[12] Tak również wskazano w: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 75; K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10. Należy przy tym podkreślić, że w pierwotnym tekście u.z.s. art. 36 u.z.s. wprost wskazywał, że pod pojęciem „decyzji związanych z przedsiębiorstwem" należy rozumieć „koncesje, zezwolenia, licencje oraz pozwolenia wydane wobec przedsiębiorcy w formie decyzji organu administracji publicznej, związane z wykonywaną przez niego działalnością gospodarczą". Obecna definicja „decyzji związanych z przedsiębiorstwem", która zawarta jest w art. 1 pkt 3 u.z.s. została wprowadzona do u.z.s. przez art. 66 pkt 3 ustawy o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych.

[13] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 32.

[14] M. Chlipała, *Promesa w koncesjonowanej działalności gospodarczej*, PNUEW 2014, nr 362, s. 50.

[15] Koncesję jako „przyrzeczenie wydania koncesji" określał art. 60 ust. 1 nieobowiązującej już Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. 2017, poz. 2168, z późn. zm.). W obecnym stanie prawnym koncesję jako „przyrzeczenie udzielenia koncesji" określają m.in. art. 19 ust. 1 Ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1743, z późn. zm.) oraz art. 17c ust. 1 Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (t.j. Dz. U. 2025, poz. 532).

[16] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 75; S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 3; M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)*..., s. 1246.

decyzje, których adresatem był zmarły przedsiębiorstwa np. decyzje w sprawie zgód na koncentrację[17] czy decyzje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych[18].

2.2. Przesłanki negatywne zastosowania u.z.s. do decyzji związanych z przedsiębiorstwem

Artykuł 36 i n. u.z.s. znajdą zastosowanie do wskazanych wyżej decyzji związanych z przedsiębiorstwem tylko w sytuacji, jeżeli nie spełni się żadna z trzech przesłanek negatywnych, a mianowicie jeżeli:

1) odrębne przepisy nie stanowią inaczej,
2) zgodnie z odrębnymi przepisami decyzja może zostać wydana wyłącznie wobec osoby fizycznej,
3) prawa i obowiązki wynikające z decyzji przechodzą z mocy prawa na następców prawnych przedsiębiorcy z chwilą jego śmierci[19].

Słusznie wskazano zatem w doktrynie, że art. 36-43 u.z.s. stanowią regulację *lex generali*[20].

2.2.1. Wykluczenie zastosowania u.z.s. przez odrębne przepisy

Pierwsza ze wskazanych w art. 36 u.z.s. przesłanek dotyczy sytuacji, gdy przepisy szczególne wprost wykluczają zastosowanie u.z.s.[21] albo przewidują inny, swoisty

[17] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1246. Chodzi o decyzje wydawane na podstawie art. 18-23 Ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1616, z późn. zm.). Zob. także: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 75; S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

[18] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 74. Warto wspomnieć, że not. dr Wiktor Trybka wygłaszający referat pt. *Ingerencja władcza w wykonywanie uprawnienia i obowiązku administracyjnoprawnego decyzji administracyjnych związanych z przedsiębiorstwem w spadku* podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Dziedziczenie przedsiębiorstw osób fizycznych" wyraził odmienny pogląd, zgodnie z którym pod pojęciem decyzji związanych z przedsiębiorstwem należy rozumieć także wszelkie inne decyzje niewskazane w art. 1 pkt 3 u.z.s.

[19] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 24-31; B. Rodak, *Zmiany w zakresie prawa administracyjnego* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 136; R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 223 wskazują jedynie dwie przesłanki negatywne tzn. drugą i trzecią z ww. Warto nadmienić, że projektodawcy w uzasadnieniu wskazali niewyczerpujący katalog ustaw, do których zastosowanie będą miały przepisy u.z.s. Więcej zob. w: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 80-81; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 120-122.

[20] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1246.

[21] Jako przykład może posłużyć art. 185 Ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1341).

mechanizm sukcesji *mortis causa*[22], bądź wskazują, że dana decyzja wygasa[23]. Jako przykład może posłużyć art. 29 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, który stanowi że w przypadku śmierci osoby fizycznej, z którą zawarto umowę o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego, dopuszcza się wykonywanie przewozu przez osobę, która złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku tej osoby, przez okres nie dłuższy niż 18 miesięcy od dnia jej śmierci. Podobnie art. 104 ust. 1a ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne stanowi, że w przypadku śmierci osoby, na rzecz której zostało wydane zezwolenie na prowadzenie apteki, zezwolenie to nie wygasa: 1) jeżeli chociażby jeden z jej spadkobierców, jej małżonek, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, lub osoba, która nabyła przedsiębiorstwo lub udział w nim na podstawie zapisu windykacyjnego, spełnia warunki, o których mowa w art. 99 ust. 4 pkt 1, ust. 4a i 4b, oraz nie zachodzą w stosunku do nich okoliczności, o których mowa w art. 99 ust. 3 i 3a, art. 100 ust. 2 pkt 5a lit. a–c oraz art. 101 pkt 2–5; 2) przez okres 24 miesięcy od dnia śmierci, jeżeli chociażby jeden z jej spadkobierców, jej małżonek, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie, osoba, która nabyła przedsiębiorstwo lub udział w nim na podstawie zapisu windykacyjnego albo zarządca sukcesyjny, o którym mowa w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw, spełnia warunki, o których mowa w art. 99 ust. 4a i 4b, oraz nie zachodzą w stosunku do nich okoliczności, o których mowa w art. 99 ust. 3 i 3a, art. 100 ust. 2 pkt 5a lit. a–c oraz art. 101 pkt 2–5. Przepisy szczególne dotyczące określonych aktów administracyjnych, które są związane nie tylko z przedsiębiorstwem, ale też z przedsiębiorcą, mogą wyłączać możliwość sukcesji uprawnień z nich wynikających[24]. W tego rodzaju przypadkach zgodnie z regułą wykładni *lex specialis derogat legi generali*, zastosowanie u.z.s. zostaje wyłączone[25].

2.2.2. Wydanie decyzji wyłącznie wobec osoby fizycznej

Druga z wymienionych przesłanek negatywnych wymieniona w art. 36 pkt 2 u.z.s. obejmuje swym zakresem tego rodzaju decyzje, które wydane są wobec danej osoby fizycznej ze względu na jej szczególne przymioty oraz kwalifikacje[26] i są ściśle związane z

[22] T.j. Dz. U. 2025, poz. 285, z późn. zm.
[23] S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 123.
[24] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1246.
[25] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 25.
[26] S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

osobą przedsiębiorcy[27]. Są to decyzje dotyczące przede wszystkim wykonywania uprawnień przez osoby wykonujące zawody zaufania publicznego[28] np.: radcy prawnego, adwokata, notariusza, doradcy restrukturyzacyjnego, maklera giełdowego, biegłego rewidenta, rzecznika patentowego, architekta, doradcy podatkowego[29], lekarza weterynarii, farmaceuty, psychologa, diagnosty laboratoryjnego, lekarza, pielęgniarki, położnej, fizjoterapeuty, komornika sądowego. Niekoniecznie jednak muszą być to tylko decyzje związane z wykonywaniem wskazanych wyżej zawodów zaufania publicznego, co zdaje się podkreślać projektodawca, wymieniając jako przykład wydaną wobec osoby fizycznej licencję na trenowanie koni[30]. W doktrynie wskazuje się wszakże na konieczność rozważenia zmiany przepisów, tak aby w odniesieniu do drugiej z przesłanek negatywnych było możliwe powołanie zarządcy sukcesyjnego pod warunkiem, że osoba ta posiadałaby uprawnienia zawodowe, którymi dysponował w ramach prowadzonej działalności zmarły przedsiębiorca. *De lege lata* niektórzy taką możliwość dopuszczają[31]. Jako główny argument podaje się potrzebę bezpieczeństwa obrotu oraz dobro ogółu[32], w tym dobro podmiotów obsługiwanych przez zmarłego przedsiębiorcę, które ze względu na nagłe przerwanie takich relacji prawnych narażone są na poważne szkody[33]. Słusznie wskazuje się jednak, że w przypadku osób wykonujących zawód zaufania publicznego należy brać pod uwagę nie tylko kwestie obiektywne, czyli np. zdany egzamin zawodowy, ale także pewne cechy personalne, predyspozycje osobiste[34]. Wydaje się zatem, że wskazany wyżej postulat dotyczący objęcia zakresem u.z.s., także sukcesji przedsiębiorstw osób wykonujących zawody zaufania publicznego czy inne zawody silnie powiązane z cechami konkretnej osoby fizycznej jest słuszny, z tym jednak zastrzeżeniem, że powinno się jednocześnie przyznać klientom w tego rodzaju sytuacjach swobodę w zakresie chęci skorzystania z usług świadczonych przez zarządcę sukcesyjnego w tym dopuszczalność rozwiązania umów cywilnoprawnych ze skutkiem natychmiastowym. Należy przy tym wskazać, iż jeżeli zgodnie z ustawami szczególnymi adresatem określonej decyzji może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna czy ułomna osoba prawna, to prawodawca nie wiąże ściśle możliwości uzyskania

[27] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 78.
[28] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 28.2.
[29] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 119.
[30] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 78. Choć projektodawca wskazał tutaj jako przykład jedynie licencję na trenowanie koni należy podkreślić, że na podstawie ustawy z dnia 18 stycznia 2001 r. o wyścigach konnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1354) można wymienić szereg licencji, które mogą być wydane wyłącznie wobec osoby fizycznej. Są to: pozwolenie na kierowanie stajnią wyścigową (art. 21b ust. 1), licencja na trenowanie koni (art. 21c ust. 1), licencja na dosiadanie (powożenie) koni (art. 21d ust. 1), sześć rodzajów licencji na pełnienie funkcji sędziego wyścigowego (art. 21e ust. 1).
[31] J. Waszczuk-Napiórkowska, *Ustanowienie zarządu...*, s. 245.
[32] *Tamże*.
[33] R. Wrzecionek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 224.
[34] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 29.

określonych uprawnień z przymiotami określonej osoby, a raczej z warunkami spełnianymi przez określone przedsiębiorstwo, a zatem pomimo faktu, iż niektóre warunki uzyskania takich decyzji mogą mieć osobisty charakter (np. określony wiek, wykształcenie czy brak karalności) dopuszczalna jest możliwość zastosowania w tego rodzaju przypadkach u.z.s. w tym przepisów art. 36-45 u.z.s.[35] Decyzje te w doktrynie słusznie określono mianem pośrednio związanych z przymiotami osoby fizycznej[36]. Warunkiem koniecznym jest jednakże, aby w tego rodzaju przypadkach warunki o charakterze osobistym spełniał zarządca sukcesyjny, jeżeli jest to wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem albo właściciel przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnik spółki cywilnej, gdy osoba taka składa wniosek o przeniesienie na nią decyzji[37].

Kwestia dopuszczalności ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez osobę wykonującą zawód zaufania publicznego i działania zarządcy sukcesyjnego po śmierci takiego przedsiębiorcy wydaje się bardzo problematyczna. Z jednej strony bowiem, jeżeli dany przedstawiciel zawodu zaufania publicznego np. notariusz bądź adwokat prowadzi swoją działalność na podstawie wpisu do CEIDG, to przysługują mu takie same prawa i obowiązki jak innym przedsiębiorcom, tym samym może on również wnosić o wpis zarządcy sukcesyjnego do ewidencji[38]. Wydaje się zatem, że wbrew wyrażonemu w poprzednim akapicie stanowisku podobnie jak w przypadku innych przedsiębiorców zarządcą tym może być każda osoba spełniająca wymogi określone w u.z.s., chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Z drugiej jednak strony wykonywanie wolnego zawodu wiąże się z pewnymi obostrzeniami wynikającymi z przepisów szczególnych. Przykładowo w odniesieniu do zawodu notariusza należy podkreślić, że może on prowadzić tylko jedną kancelarię[39]. Notariusz, który nie może pełnić swych obowiązków, wyznacza na czas swojej nieobecności zastępstwo, natomiast w wypadku zaprzestania prowadzenia kancelarii przez notariusza rada izby notarialnej wyznacza czasowo do pełnienia jego obowiązków zastępstwo spośród zastępców notarialnych, notariuszy albo notariuszy emerytowanych danej izby notarialnej. Zastępca taki może jednak dokonywać jedynie niektóre czynności notarialne m.in. sporządzać wypisy, odpisy i wyciągi dokumentów[40]. W

[35] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 78.
[36] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 119.
[37] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 79; S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[38] Z analizy wpisów do CEIDG wynika, że przedstawiciele zawodów zaufania publicznego korzystają z możliwości wpisywania do ewidencji zarządcy sukcesyjnego. Przykładowo wśród 334 notariuszy zrzeszonych w Izbie Notarialnej w Poznaniu prowadzących działalność na podstawie wpisu do CEIDG w formie jednoosobowej działalności gospodarczej bądź spółki cywilnej 15 ma wpisanego zarządcę sukcesyjnego.
[39] Art. 4 p.n.
[40] Art. 22 w zw. z art. 79 pkt 6a i 7 p.n.

zakresie wskazanej problematyki konieczna wydaje się interwencja ustawodawcy. *De lege lata* niejasny bowiem jest zakres kompetencji takiego zarządcy sukcesyjnego. Sytuację komplikuje dodatkowo fakt, iż jak wskazano wyżej, na zarządcę sukcesyjnego może być powołana zarówno osoba fizyczna posiadająca uprawnienia do wykonywania danego zawodu zaufania publicznego, jak i każda inna osoba fizyczna, o ile spełnia wymogi określone w u.z.s. Rozważania na temat kontynuacji działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy wykonującego wolnego zawód w przypadku powołania na stanowisko zarządcy sukcesyjnego osoby posiadajej tożsame uprawnienia podjęto w poprzednim akapicie, stąd nie ma potrzeby ich powielania. Warto przy tym jedynie dodać, iż w takim przypadku dana działalność może być prawdopodobnie kontynuowana, o ile przepisy szczególne regulujące funkcjonowanie danego zawodu nie stoją temu na przeszkodzie[41]. Natomiast w drugim z ww. przypadków oczywistym jest, że taki zarządca sukcesyjny nie może wykonywać wolnego zawodu, ale wydaje się, że ma on uprawnienia w zakresie wszelkich pozostałych działań związanych z wykonywaną przez zmarłego przedsiębiorcę działalnością gospodarczą oraz wynikających z prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Przykładowo zatem małżonek zmarłego przedsiębiorcy będącego notariuszem, prowadzącego swoją działalność na podstawie wpisu do ewidencji, który sam nie ma uprawnień do wykonywania tego zawodu w przypadku wykonywania funkcji zarządcy sukcesyjnego nie może dokonywać jakichkolwiek czynności notarialnych, natomiast nic nie powinno stać na przeszkodzie, aby zaspokajał on wymagalne roszczenia bądź przyjmował należności np. opłacał czynsz związany z wynajmem biura czy urządzeń niezbędnych do jego prowadzenia, regulował należności z tytułu umów o pracę, ubezpieczeń czy należnych składek na samorząd. Wskazane działania mogłyby przy tym prowadzić zarówno do wygaszenia działalności gospodarczej, jak i przejęcia przedsiębiorstwa w spadku przez osobę fizyczną posiadającą uprawnienia do wykonywania danego zawodu zaufania publicznego.

2.2.3. Przejście z mocy prawa praw i obowiązków wynikających z decyzji na następców prawnych przedsiębiorcy z chwilą jego śmierci

Ostatnia negatywna przesłanka wskazana w art. 36 pkt 3 u.z.s. dotyczy sytuacji, w których prawa i obowiązki wynikające z decyzji przechodzą z mocy prawa na następców

[41] Przykładowo w odniesieniu do zawodu notariusza tak jak wskazano może on prowadzić tylko jedną kancelarię, zatem wydaje się że nawet jeżeli zarządcą sukcesyjnym będzie to notariusz to wykluczone jest prowadzenie przez niego jako zarządca sukcesyjny kolejnej kancelarii.

prawnych przedsiębiorcy z chwilą jego śmierci. Zwykle dotyczy to przypadków związania danej decyzji ze składnikami majątku, a nie z osobą, na której rzecz została wydana[42]. Przyjmuje się, że prawa wynikające z tego rodzaju decyzji przechodzą na spadkobierców z chwilą otwarcia spadku, czyli drogą sukcesji uniwersalnej[43]. W literaturze jako przykład tego rodzaju decyzji wymienia się decyzję o pozwoleniu na budowę[44] oraz decyzję o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych[45] czy decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu[46]. Tego rodzaju przepisem szczególnym może być również art. 531 § k.s.h. przewidujący przejęcie zezwoleń, koncesji oraz ulg przez spółkę przejmującą lub spółkę nowo zawiązaną powstałą w związku z podziałem[47]. Ze względu na niejednoznaczną klasyfikację dokonaną przez prawodawcę sformułowanie art. 36 u.z.s. w taki, a nie inny sposób może jednak powodować liczne wątpliwości w praktyce obrotu[48].

2.3. Wygasanie decyzji związanych z przedsiębiorstwem

Prawodawca w art. 37-44 u.z.s. uregulował trzy kwestie w odniesieniu do decyzji związanych z przedsiębiorstwem:

1) wygasanie decyzji związanych z przedsiębiorstwem,
2) warunki i zasady potwierdzenia możliwości wykonywania decyzji przez zarządcę sukcesyjnego,

[42] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 79; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 120.
[43] Wyroki WSA: we Wrocławiu z dnia 16 kwietnia 2013 r., sygn. II SA/Wr 108/13, LEX nr 1711110; w Szczecinie z dnia 15 maja 2014 r., sygn. II SA/Sz 1339/13, LEX nr 1479466; wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 23 stycznia 2013 r., sygn. I CSK 296/12, LEX nr 1293937.
[44] W odniesieniu do decyzji o pozwoleniu na budowę wskazuje się na dwie linie orzecznicze. Zgodnie z pierwszą z nich możliwe jest wstąpienie w prawa poprzednika prawnego w drodze sukcesji uniwersalnej. Druga wskazuje na konieczność przeprowadzenia odrębnego postępowania. Więcej zob. w: M. Koralewski, *Przeniesienie uprawnień z decyzji o udzieleniu pozwolenia na budowę w drodze sukcesji*, LEX/el 2023. Pierwsza linia orzecznicza: wyroki WSA: we Wrocławiu z dnia 16 kwietnia 2013 r., sygn. II SA/Wr 108/13, LEX nr 1711110; w Szczecinie z dnia 15 maja 2014 r., sygn. II SA/Sz 1339/13, LEX nr 1479466; wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 23 stycznia 2013 r., sygn. I CSK 296/12, LEX nr 1293937. Druga linia orzecznicza: wyroki WSA: we Wrocławiu z dnia 14 października 2010 r., sygn. II SA/Wr 227/10, LEX nr 755538; we Wrocławiu z dnia 15 lutego 2011 r., sygn. II SA/Wr 658/10, LEX nr 994102; w Krakowie z dnia 27 maja 2015 r., sygn. II SA/Kr 357/15, LEX nr 1755401; wyrok NSA z dnia 22 marca 2017 r., sygn. II OSK 1647/16, LEX nr 2316521.
[45] Chodzi o decyzję wydaną na podstawie art. 40 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. 2025, poz. 418, z późn. zm.).
[46] Chodzi o decyzję wydaną na podstawie art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1130, z późn. zm.). S. Babiarz, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 120.
[47] Na przykład ten wskazuje J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 120.
[48] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 74.

3) warunki i zasady przenoszenia decyzji związanych z przedsiębiorstwem na właściciela przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnika spółki cywilnej[49].

W odniesieniu do wygasania decyzji związanych z przedsiębiorstwem należy podkreślić, że co do zasady żadna z tego rodzaju decyzji nie wygasa od razu wraz ze śmiercią przedsiębiorcy, lecz w określonym terminie, którego długość zależy od tego, czy zarząd sukcesyjny został ustanowiony, czy też nie doszło do powołania zarządcy sukcesyjnego[50]. Śmierć przedsiębiorcy stanowi natomiast warunek rozwiązujący, którego spełnienie przesądza o konieczności wygaśnięcia decyzji[51]. Ustawodawca wskazał przy tym konkretne terminy, z których upływem decyzje wygasają bezpowrotnie, czyli są one terminami o charakterze prekluzyjnym. Decyzje te wygasają z mocy prawa. Prawodawca nie wymaga wydawania w tym celu żadnego aktu administracyjnego[52]. W doktrynie okres zachowania przez decyzje mocy obowiązującej określono mianem okresu prolongacyjnego[53]. Ma on na celu umożliwienie uprawnionym osobom podjęcia działań zmierzających do nabycia przez nie uprawnień pozwalających im kontynuować działalność przedsiębiorstwa w spadku[54]. Terminy, po których upływie decyzja związana z przedsiębiorstwem wygasa, wynoszą kolejno:

1) Jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny – trzy miesiące od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego, chyba że w tym terminie został złożony przez zarządcę sukcesyjnego wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania tej decyzji (art. 37 ust. 1 pkt 1 w zw. art. 38 ust. 1 u.z.s.).
2) Jeżeli nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny – z upływem sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, chyba że w tym terminie został złożony przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej wniosek o przeniesienie na niego tej decyzji (art. 37 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 42 ust. 1 i 5 u.z.s.). Decyzja może przy tym wygasnąć wcześniej, jeżeli osoba uprawniona do wykonywania zachowawczego zarządu sukcesyjnego zgłosi organowi administracji publicznej, który wydał decyzję, zaprzestanie działalności objętej tą decyzją. Decyzja wygasa wtedy z dniem dokonania zgłoszenia (art. 37 ust. 3 u.z.s.)[55].

[49] B. Rodak, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 137.
[50] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1246.
[51] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7.
[52] *Tamże*, t. 9.1.
[53] Określeniem tym posłużono się w: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77.
[54] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77.
[55] W: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 20, błędnie wyrażono pogląd o tym, że uprawnionym do złożenia zaprzestania działalności objętej decyzją jest właściciel przedsiębiorstwa w

3) Jeżeli zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję – z upływem trzech miesięcy od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG, chyba że jego następca złożył w tym terminie wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania tej decyzji (art. 41 ust. 1 i 2 u.z.s.).
4) Jeżeli zarząd sukcesyjny wygasł – z upływem sześciu miesięcy od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[56], chyba że przed tym dniem został złożony przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej wniosek o przeniesienie na niego tej decyzji (art. 43 ust. 1 w zw. z art. 42 ust. 1 i 5 u.z.s.)[57].

Wyszczególnione wyżej terminy podzielić można na terminy „pierwotne", czyli takie, które związane są z sytuacją, w której zarząd sukcesyjny w ogóle nie został ustanowiony (termin wskazany w pkt 2) oraz terminy „wtórne", które dotyczą przypadków, kiedy został ustanowiony zarząd sukcesyjny (terminy wskazane w pkt 1, 3 i 4). Wskazane terminy można również podzielić na terminy związane z wnioskiem o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji (terminy wskazane w pkt 1 i 3) oraz terminy dotyczące wniosku o przeniesienie decyzji (terminy wskazane w pkt 2 i 4). Można rozważać, dlaczego prawodawca w zależności od rodzaju wniosku różnicuje terminy dotyczącego jego złożenia. Wydaje się, że zróżnicowanie to, a zwłaszcza przyznanie osobom wnioskującym o przeniesienie na nie decyzji zdecydowanie dłuższego czasu, wiąże się po pierwsze z tymczasowością zarządu sukcesyjnego i koniecznością szybkiego działania przez osobę sprawującą wskazaną funkcję. Przede wszystkim jednak należy podkreślić, że wniosek złożony przez zarządcę sukcesyjnego dotyczy jedynie możliwości wykonywania decyzji, natomiast wniosek właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej obejmuje przeniesienie decyzji na dany podmiot, co stanowi zdecydowanie dalej idący skutek. Decyzja wydana wobec zarządcy sukcesyjnego ma jedynie charakter „zabezpieczający", zapewniający przedsiębiorstwu funkcjonowanie w okresie

spadku albo wspólnik spółki cywilnej. Art. 37 ust. 3 u.z.s. jasno bowiem odsyła w tym zakresie do art. 14 u.z.s., który wskazuje osoby uprawnione do wykonywania zachowawczego zarządu sukcesyjnego. Osobą taką może być także zgodnie z art. 14 ust. 2 u.z.s. właściciel przedsiębiorstwa w spadku, ale nie tylko on. Prawidłowy katalog osób uprawnionych do dokonania takiego zgłoszenia wskazano w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

[56] Jak słusznie wskazano w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1, pod pojęciem wygaśnięcia zarządcy sukcesyjnego należy rozumieć nie tylko przypadki wskazane w art. 59-60 u.z.s., ale także sytuację wyszczególnioną w art. 12 ust. 10 u.z.s.

[57] Jak słusznie wskazał R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 77, złożenie wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji albo o przeniesienie decyzji sprawia, że wskazany termin 3 albo 6 miesięczny ulega wydłużeniu. Jeżeli jednak decyzja związana z przedsiębiorstwem została wydana na czas określony (np. koncesja w zakresie usług ochrony osób i mienia) to wygasa ona z upływem terminu obowiązywania, a przepisy u.z.s. odnoszące się do terminu prolongacyjnego nie mają w tym przypadku zastosowania.

przejściowym[58]. Ponadto zarządca sukcesyjny zazwyczaj dużo lepiej niż właściciel przedsiębiorstwa w spadku może zdawać sobie sprawę ze swojej sytuacji prawnej, w tym z ciążącym na nim obowiązków[59].

2.4. Potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji oraz przeniesienie decyzji

Prawodawca w u.z.s. uregulował dwa rozwiązania umożliwiające dalsze obowiązywanie decyzji związanych z przedsiębiorstwem po upływie okresu prolongacyjnego: potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem oraz przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem[60]. Wniosek w pierwszej z wyżej wskazanych spraw może złożyć wyłącznie zarządca sukcesyjny w okresie trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego (art. 38 ust. 1 u.z.s.), a jeżeli przestał on pełnić swoją funkcję[61], prawo do złożenia wniosku przysługuje kolejnemu zarządy sukcesyjnemu w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG (art. 41 ust. 1 u.z.s.). Drugi ze wskazanych wniosków złożyć może natomiast właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej w terminie sześciu miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy w przypadku braku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, a jeżeli takowy został ustanowiony, wskazany powyżej termin liczony jest od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Użycie przez prawodawcę w art. 42 ust. 5 u.z.s. partykuły „także" oznacza, że wniosek ten może złożyć również spadkobierca zmarłego wspólnika spółki cywilnej[62]. W doktrynie słusznie wskazano, że termin „złożenie wniosku" ma raczej charakter techniczny i pod tym pojęciem należy rozumieć żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego[63], które ma charakter skuteczny, tzn. nie zawiera braków formalnych bądź braki te zostały usunięte w

[58] W: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.1, słusznie wskazano, że błędny jest pogląd wyrażony w: P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 100, zgodnie z którym różnica terminologiczna zastosowana przez prawodawcę w odniesieniu do wniosku składanego przez zarządcę sukcesyjnego, czyli wniosku potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji, a wniosku składanego przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej, czyli wniosku o przeniesienie decyzji, może mieć jedynie charakter ciekawostki i nie ma żadnego znaczenia praktycznego.
[59] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.
[60] S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[61] W: J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 130, słusznie wskazano, że w zaistniałej sytuacji rezygnacja zarządcy sukcesyjnego może wiązać się z wydaną przez organ decyzją odmowną w sprawie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez danego zarządcę sukcesyjnego. Słusznie podniesiono przy tym w: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 41 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.1, że zmiana ta nie musi koniecznie następować w okresie między wydaniem decyzji przez organ I instancji a wydaniem decyzji przez organ odwoławczy. Art. 41 ust. 1 u.z.s. nie uzależnia bowiem możliwości złożenia wniosku przez kolejnego zarządcę sukcesyjnego od zaskarżenia przez poprzednika decyzji odmownej.
[62] S. Babiarz, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[63] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 84.

wyznaczonym terminie[64]. Samo złożenie wniosku nie gwarantuje jeszcze możliwości wykonywania decyzji, a jedynie wydłuża czas jej obowiązywania[65]. Wnioskodawcy muszą posiadać wskazany w ustawie status odpowiednio zarządcy sukcesyjnego albo właściciela przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnika spółki cywilnej zarówno na dzień złożenia wniosku, jak i przez cały okres trwania postępowania administracyjnego[66].

2.4.1. Przesłanki wydania decyzji

Adresatem wskazanych wyżej wniosków jest organ administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem. Zarówno w przypadku wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem, jak i wniosku o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem, odpowiedni organ administracji publicznej przychyla się do wniosku, wydając decyzję pozytywną, jeżeli:

1) są spełnione warunki do uzyskania tej decyzji, wskazane w odrębnych przepisach;
2) wnioskodawca przedłoży dokumenty potwierdzające spełnienie warunków do uzyskania tej decyzji, wskazane w odrębnych przepisach;
3) wnioskodawca oświadczy, że przyjmuje wszystkie warunki zawarte w tej decyzji i zobowiązuje się do wykonania związanych z nią obowiązków[67];
4) dodatkowo w przypadku wniosku o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem – właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej przedłoży pisemną zgodę pozostałych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku na przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem.

Należy podkreślić, że jeżeli warunki do uzyskania decyzji mają charakter osobisty, uważa się, że zostają one spełnione, jeżeli spełnia je wnioskodawca[68]. Warunkami tego rodzaju mogą być np.: brak karalności, niewpisanie do rejestru dłużników niewypłacalnych prowadzonego przez KRS, brak zaległości publicznoprawnych, odpowiednie

[64] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.2.
[65] *Tamże*, t. 2.
[66] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.2.
[67] W odniesieniu do zarządcy sukcesyjnego warunki te wskazano w art. 38 ust. 2 u.z.s., zaś analogiczny przepis odnoszący się do właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej to art. 42 ust. 2 u.z.s.
[68] Art. 38 ust. 3 u.z.s. w odniesieniu do zarządcy sukcesyjnego oraz art. 42 ust. 3 u.z.s. w odniesieniu do właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej. Kontrowersyjny wydaje się pogląd wyrażony w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3, zgodnie z którym, jeżeli przedsiębiorstwo w spadku ma kilku właścicieli to warunki o charakterze osobistym muszą spełniać wszyscy z nich. Wnioskodawca musi bowiem przedłożyć decyzję pozostałych właścicieli wyrażających zgodę na przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem, stąd wydaje się, że decyzję taką można przenieść jedynie na jedną osobę fizyczną. Tak twierdzi choćby: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 85.

wykształcenie[69] bądź kwalifikacje, często potwierdzone wynikiem egzaminu, odpowiednie umiejętności praktyczne[70], odpowiednie doświadczenie, rękojmia należytego wykonywania działalności[71], brak prowadzonych postępowań karnych bądź karnoskarbowych z tytułu popełnienia określonego rodzaju przestępstw, niewykazywanie zaburzeń psychicznych. Wnioskodawca musi w tego rodzaju przypadku dołączyć także stosowne dokumenty wykazujące spełnianie wskazanych warunków np. zaświadczenie o niekaralności[72]. Przykładem decyzji, której wydanie uzależnione jest od spełniania określonych warunków osobistych, może być, chociażby koncesja na wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, obrotu technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym[73], pozwolenie na nabywanie, przechowywanie, używanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego lub wytwarzanie materiałów wybuchowych metodą *in situ*[74].

2.4.2. Wykonywanie uprawnień wynikających z decyzji przed wydaniem decyzji przez organ

Ustawodawca pomimo obostrzeń związanych z koniecznością rozpatrzenia wyżej wskazanych wniosków przez odpowiedni organ przyznał wnioskodawcom możliwość wykonywania uprawnień wynikających z decyzji związanych z przedsiębiorstwem już od dnia złożenia wniosku, chyba że z jednoczesnym wnioskiem wystąpili zarządca sukcesyjny i właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej. W tego rodzaju sytuacji uprawnienia odnoszące się do decyzji, w sprawie której złożono wniosek o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem, podmioty go składające mogą wykonywać dopiero od dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego[75], jeżeli wcześniej wydana została decyzja potwierdzająca możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego. Jest to kolejne rozwiązanie ułatwiające sprawne przejęcie zarządzania przedsiębiorstwem w spadku, służące zachowaniu ciągłości

[69] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 126-127.
[70] S. Babiarz, *Komentarz do art. 38 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[71] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 75.
[72] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 127.
[73] Art. 7 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym.
[74] Art. 9 ust. 1 w zw. z art. 11 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2378). Zob. także: art. 5b w zw. z art. 5c ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1490).
[75] B. Rodak, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 141.

wykonywania działalności gospodarczej[76], które jednocześnie rozwiewa wątpliwości co do możliwości kontynuowania działalności przez przedsiębiorstwo w spadku w toku prowadzonego postępowania administracyjnego[77]. Wykonywanie uprawnień wynikających z określonej decyzji jest możliwe[78] w przypadku spełniania w zależności od wnioskodawcy warunków określonych w art. 38 ust. 2 pkt 2 i 3 u.z.s. albo art. 42 ust. 2 pkt 2-4 u.z.s. Jednocześnie wnioskodawca jest od tego momentu obowiązany bezwarunkowo wykonywać obowiązki związane z tą decyzją[79]. Chodzi o obowiązki, które powstaną po dacie złożenia wniosku[80]. Rozwiązanie to ma na celu zapobiegać zbyt długiej przerwie w wykonywaniu uprawnień i obowiązków wynikających z decyzji związanej z przedsiębiorstwem[81], która w konsekwencji mogłaby uniemożliwić dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstwa w spadku. Wydaje się, że pogląd, zgodnie z którym możliwość wykonywania decyzji już od dnia złożenia wniosku, uzależniona jest od wydania przez właściwy organ postanowienia o spełnianiu wymogów formalnych[82], należy uznać za chybiony. Po pierwsze przeczyłoby to wykładni literalnej art. 40 ust. 1 i art. 43 ust. 2. Po drugie jak słusznie wskazano w literaturze, jeżeli wniosek nie będzie spełniał wymogów formalnych, organ wezwie do jego uzupełnienia[83]. Można przy tym rozważać, czy w przypadku niespełnienia przez wniosek wymogów formalnych i wezwania przez organ do jego uzupełnienia, możliwość wykonywania decyzji będzie przysługiwała wnioskodawcy dopiero od momentu uzupełnienia tych braków[84]. Choć nie można wskazanemu poglądowi odmówić słuszności, to w tym przypadku raczej należałoby ze względów celowościowych przychylić się do możliwości wykonywania decyzji pomimo wezwania do uzupełnienia braków formalnych wniosku. Przeczy to, co prawda wykładni literalnej wskazanych przepisów, jednakże umożliwia sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa w spadku. W przeciwnym razie doprowadziłoby to sytuacji, w której wnioskodawca miałby po złożeniu wniosku przez pewien krótki okres prawo do wykonywania decyzji, później po wezwaniu do uzupełnienia

[76] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1248.
[77] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 81.
[78] W: S. Babiarz, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2, słusznie wskazano, że jest to tylko możliwość, a zatem nie ma obowiązku wykonywania uprawnień wynikających z decyzji związanych z przedsiębiorstwem od chwili złożenia wniosku.
[79] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 81.
[80] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.
[81] *Tamże*, t. 2. W: S. Babiarz, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1, wyrażono pogląd, zgodnie z którym nawet w przypadku braku art. 40 ust. 1 u.z.s. możliwe byłoby wykonywanie przez zarządcę sukcesyjnego praw i obowiązków z decyzji związanej z przedsiębiorstwem w spadku. Pogląd ten wydaje się jednak kontrowersyjny.
[82] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 81.
[83] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8-9.
[84] Taki pogląd wyrażono w: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9-9.1.

braków formalnych traciłby to prawo, a następnie odzyskiwałby je po uzupełnieniu braków. Wydaje się, że uregulowanie sytuacji w ten sposób nie było celem ustawodawcy, stąd pogląd ten należy odrzucić.

Rozważenia wymaga również wyrażony w doktrynie pogląd, zgodnie z którym właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnikowi spółki cywilnej należałoby przyznać możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem nie od momentu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, a od momentu zaprzestania pełnienia swojej funkcji przez zarządcę sukcesyjnego. Z jednej strony słusznie wskazuje się, że brak tego typu regulacji może prowadzić do sytuacji, w której w razie np. odwołania zarządcy i niepowołania kolejnego nie będzie osoby uprawnionej do wykonywania uprawnień wynikających z decyzji związanej z przedsiębiorstwem ani obowiązków związanych z tą decyzją[85]. Z drugiej strony tego rodzaju regulacja mogłaby wprowadzić wiele chaosu, gdyby odwołano zarządcę sukcesyjnego i wkrótce powołano kolejnego. Tym samym właściciel przedsiębiorstwa w spadku wykonywałby swoje obowiązki przez bardzo krótki czas w przerwie pomiędzy powołaniem kolejnego zarządcy sukcesyjnego, co mogłoby zaszkodzić stabilności przedsiębiorstwa w spadku. Nie można jednak odmówić racji argumentowi, że w sytuacji odwołania zarządcy sukcesyjnego, z jednoczesnym brakiem chęci do powoływania kolejnego, przedsiębiorstwo w spadku pozostaje przez ten dość długi okres bez osoby uprawnionej do wykonywania praw i obowiązków z danej decyzji[86].

Organ administracji publicznej może jednakże uniemożliwić wnioskodawcy natychmiastowe wykonywanie decyzji związanej z przedsiębiorstwem do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia wniosku, jeżeli groziłoby to naruszeniem przepisów prawa albo interesu publicznego. O ile pierwsza ze wskazanych przesłanek jest dość precyzyjna, gdyż jej występowanie wynika bezpośrednio z regulacji zawartych w aktach prawnych[87], o tyle druga przesłanka stanowi klauzulę generalną – nieostry, niedookreślony zwrot, którego znaczenie ustalane jest na potrzeby danego postępowania i zależne od przyjętego w danej sprawie systemu wartości[88]. Należałoby rozważyć, czy nie lepiej byłoby zastąpić drugą z

[85] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 86.
[86] Okres ten może przekraczać nawet miesiąc biorąc pod uwagę fakt, że zgodnie z dyspozycją art. 59 ust. 1 pkt 4 u.z.s. zarząd sukcesyjny wygasa w braku powołania następcy z upływem miesiąca od dnia wykreślenia zarządcy sukcesyjnego z CEIDG.
[87] W: S. Babiarz, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3, słusznie wskazano, że pod pojęciem „narusza prawo" wystarczające będzie zwykłe naruszenie prawa. Naruszenie nie musi mieć charakteru kwalifikowanego.
[88] J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2012, s. 274. Więcej nt. pojęcia interesu publicznego zob. w: E. Komierzyńska, M. Zdyb, *Klauzula interesu publicznego w działaniach administracji publicznej*, AUMCS-sG, Lublin 2016, Vol. 63, No 2, s. 161-179; M. Woźniak, *Interes publiczny i dobro publiczne w prawie administracyjnym na tle konstytucyjnej zasady dobra wspólnego*, PPK 2017, nr 4 (38), s. 151-173; E. Modliński, *Pojęcie interesu publicznego w prawie administracyjnem*, Warszawa 1932; A. Duda, *Interes prawny w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 2008; A. Żurawik, *Klauzula interesu publicznego w*

ww. przesłanek przesłanką interesu przedsiębiorstwa w spadku. Tego rodzaju zakaz wydawany jest w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie.

Jeżeli postanowienie dotyczące zakazu wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez poprzedniego zarządcę sukcesyjnego stało się ostateczne, przed dniem złożenia wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji przez kolejnego zarządcę sukcesyjnego, to zakaz ten ma zgodnie z dyspozycją art. 40 ust. 1 u.z.s. zastosowanie także wobec kolejnego zarządcy sukcesyjnego. W art. 41 ust. 1 u.z.s. wskazano, że w tego rodzaju sytuacji nie stosuje się art. 40 ust. 1 u.z.s., a zatem kolejny zarządca sukcesyjny nie może wykonywać uprawnień, a także nie jest obowiązany wykonywać obowiązków związanych z decyzją[89]. Słusznie wskazuje się, że jest to rozwiązanie budzące wątpliwości i nieuzasadnione[90]. Wydaje się, że uzasadnieniem tej regulacji jest wydanie wynikającego z art. 40 ust. 2 u.z.s. zakazu w oparciu o przesłanki zagrożenia naruszenia przepisów prawa albo interesu publicznego, które to przesłanki mają szerszy zakres i zasięg niż tylko odnoszący się do poprzedniego zarządcy sukcesyjnego[91], gdyż mogą dotyczyć przedsiębiorstwa w spadku[92]. Zakaz wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem jest jednakże skierowany do konkretnego zarządcy sukcesyjnego, a nie przedsiębiorstwa w spadku[93]. Uniemożliwienie kolejnemu zarządcy sukcesyjnemu wykonywania takiej decyzji oznacza nierówne traktowanie podmiotów znajdujących się w tożsamej sytuacji faktycznej oraz może znacznie skomplikować bieżące prowadzenie działalności gospodarczej przedsiębiorstwa w spadku do czasu wydania decyzji[94]. W skrajnym przypadku tego rodzaju rozwiązanie może w ogóle wykluczyć możliwość sprawnego przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej, doprowadzając do znacznego pogorszenia kondycji bądź nawet likwidacji przedsiębiorstwa

prawie gospodarczym krajowym i unijnym, EPS 2012, nr 12, s. 24 i n.; J. Blicharz, *Kategoria interesu publicznego jako przedmiot działania administracji publicznej*, PPiA 2004, t. 40, s. 39 i n.; A. Żurawik, *„Interes publiczny", „interes społeczny" i „interes społecznie uzasadniony". Próba dookreślenia pojęć*, RPEiS 2013, nr 2, s. 57 i n.; J. Ciechanowicz-McLean, *Interes publiczny w prawie ochrony środowiska* [w:] *Problemy współczesnego ustrojoznawstwa. Księga jubileuszowa Profesora Bronisława Jastrzębskiego* (red. J. Dobkowski), Olsztyn 2007, s. 452-459; R. Blicharz, M. Kania, *Klauzula interesu publicznego w publicznym prawie gospodarczym*, PUG 2010, nr 5, s. 12–21; J. Lang, *Z rozważań nad pojęciem interesu w prawie administracyjnym* [w:] *Przeobrażenia we współczesnym prawie administracyjnym i w nauce administracji* (red. A. Błaś), PPiA 1997, t. 38, s. 127-138; M. Wyrzykowski, *Pojęcie interesu społecznego w prawie administracyjnym*, Warszawa 1986, s. 47 i n.

[89] S. Babiarz, *Komentarz do art. 41 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

[90] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 82; K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 41 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.1.

[91] S. Babiarz, *Komentarz do art. 41 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

[92] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 82.

[93] *Tamże*.

[94] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 40 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.2.

w spadku, tym samym wskazaną regulację należy uznać za szkodliwą, a jej zmiana powinna zostać możliwie jak najszybciej dokonana przez ustawodawcę.

2.4.3. Wydanie przez organ decyzji pozytywnej

W przypadku wydania przez organ pozytywnej decyzji wnioskodawca obarczony jest ponadto obowiązkiem wykonania obowiązków związanych ze wskazaną decyzją, których termin upłynął w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia złożenia wniosku. Czynności te trzeba dokonać niezwłocznie po dniu, w którym decyzja pozytywna[95] stała się ostateczna, aczkolwiek nie wyklucza to możliwości wcześniejszego wykonania przez wnioskodawcę wskazanych obowiązków[96]. Ze względu na tymczasowość zarządu sukcesyjnego decyzja wydana przez organ wobec zarządcy sukcesyjnego wiąże się jedynie z tymczasową możliwością wykonywania decyzji, ograniczoną przez przepisy u.z.s, natomiast decyzja wydana wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej wiąże się z trwałym wykonywaniem praw i obowiązków związanych z decyzją[97]. W odniesieniu do decyzji wydanej wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej należy wskazać, że użytego przez prawodawcę zwrotu „przeniesienie decyzji" nie należy utożsamiać z terminem „zmiany decyzji" z art. 154 i 155 k.p.a.[98] Decyzja organu ma charakter związany, czyli w przypadku spełnienia przesłanek wskazanych w art. 38 ust. 2 u.z.s. albo art. 42 ust. 2 u.z.s. organ administracji musi wydać decyzję pozytywną[99]. Nie przysługuje mu żaden luz decyzyjny[100]. W doktrynie wskazuje się, że pozytywna decyzja organu w sprawie wniosku złożonego przez zarządcę sukcesyjnego ma charakter deklaratoryjny[101], gdyż potwierdza ona jedynie wskazane uprawnienie[102]. Jest to jednakże nowa decyzja wydana po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego[103], choć w piśmiennictwie wyrażono również odmienny pogląd zgodnie,

[95] W odniesieniu do decyzji organu posłużono się pojęciem „decyzji pozytywnej" jako tej spełniającej żądanie wnioskodawcy oraz „decyzji negatywnej" jako decyzji niespełniającej żądania wnioskodawcy. Więcej nt. decyzji pozytywnych i negatywnych zob.: J. Zimmermann, *Prawo administracyjne...*, s. 307; G. Łaszczyca, C. Martysz, A. Matan, *Postępowanie administracyjne ogólne*, Warszawa 2003, s. 657.
[96] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 129.
[97] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.
[98] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4. Odmienny pogląd wyrażono w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 43 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t.
[99] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 126.
[100] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 38 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10-10.3.
[101] B. Rodak, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 138.
[102] J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2016, s. 378; M. Wierzbowski, M. Grzywacz, J. Róg-Dyrda, *Prawne formy działania administracji. Akt administracyjny. Rodzaje aktów administracyjnych* [w:] *Prawo administracyjne* (red. J. Jagielski, M. Wierzbowski), Warszawa 2022, s. 369-370.
[103] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 38 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14.

z którym decyzja potwierdzająca zmienia decyzję, którą potwierdza, w zakresie adresata decyzji[104]. Decyzja w sprawie wniosku o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem ma natomiast charakter konstytutywny[105]. Ekstraordynaryjność wskazanego rozwiązania polega zaś na tym, że przeniesiona zostaje decyzja związana z przedsiębiorstwem z osoby zmarłej na osobę żywą[106].

2.4.4. Wydanie negatywnej decyzji przez organ

W przypadku niespełnienia przez wnioskodawcę warunków wskazanych w art. 38 ust. 2 pkt u.z.s. albo art. 42 ust. 2 u.z.s. organ administracji publicznej wydaje decyzję negatywną. Ustawodawca wskazuje to wprost w art. 39 ust. 1 u.z.s. w odniesieniu do wniosku zarządcy sukcesyjnego oraz w art. 44 ust. 1 w odniesieniu do wniosku złożonego przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej, choć słusznie wskazuje się, że w przypadku decyzji związanej z przedsiębiorstwem powyższe przepisy są zbędne[107]. Spełnianie bądź niespełnianie warunków wskazanych w ww. przepisach jest oceniane przez organ według stanu z dnia wydania decyzji[108] tym samym nie wszystkie okoliczności wskazane w art. 38 ust. 2 albo art. 42 ust. 2 u.z.s. muszą być spełnione w chwili złożenia wniosku[109]. Wydanie negatywnej decyzji nie powoduje wszakże automatycznego wygaśnięcia decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Decyzja ta wygasa dopiero z dniem, w którym decyzja odmowna stała się ostateczna. Tworzy to sytuację, w której możliwe jest wykonywanie decyzji przez pewien czas, pomimo niespełniania warunków określonych w wyżej wskazanych przepisach[110]. Pod pojęciem decyzji ostatecznej wskazanej w przepisach u.z.s. należy rozumieć decyzję, od której zgodnie z art. 16 § 1 k.p.a. nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy[111]. Od

[104] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 126.
[105] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 85.
[106] *Tamże*.
[107] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 39 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.1.
[108] W odniesieniu do przepisów k.p.a. pogląd ten wyrażono w: wyroki NSA: z dnia 4 października 2000 r., sygn. V SA 283/00 LEX nr 50110; z dnia 18 stycznia 2001 r., sygn. V SA 1742/00, LEX nr 50113; z dnia 25 lipca 2007 r., sygn. II OSK 1424/06, LEX nr 459836; z dnia 25 kwietnia 2008 r., sygn. II OSK 273/07, LEX nr 510236; z dnia 21 października 2008 r., sygn. II GSK 421/08, LEX nr 494306; z dnia 8 maja 2009 r., sygn. II OSK 715/08, LEX nr 547185; z dnia 16 października 2009 r., sygn. II OSK 1665/08, LEX nr 573595; z dnia 16 maja 2013 r., sygn. II OSK 147/12, LEX nr 2204183; z dnia 21 maja 2014 r., sygn. II GSK 1795/12, LEX nr 1579361; z dnia 17 maja 2018 r., sygn. II OSK 1603/16, LEX nr 2557526; wyroki WSA: w Warszawie z dnia 24 października 2013 r., sygn. VIII SA/Wa 634/13, LEX nr 1396566; w Warszawie z dnia 5 stycznia 2012 r., sygn. I SA/Wa 2074/11, LEX nr 1109167.
[109] S. Babiarz, *Komentarz do art. 39 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t.
[110] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 127, 135.
[111] Więcej nt. tego rodzaju decyzji zob. w: B. Adamiak, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (B. Adamiak, J. Borkowski), Legalis 2022, t. 4-6; A. Wróbel, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego* (M. Jaśkowska, M.

negatywnej decyzji ostatecznej dotyczącej przedsiębiorstwa w spadku zarządca sukcesyjny albo właściciel przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnik spółki cywilnej mogą wnieść skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego, chyba że możność zaskarżenia została wprost wyłączona w przepisach szczególnych[112].

2.4.5. Równoczesne złożenie wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji oraz wniosku o przeniesienie decyzji

Prawodawca przewidział także sytuację, w której złożony został zarówno wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem, jak i wniosek o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Zgodnie z dyspozycją art. 37 ust. 2 u.z.s. w takim wypadku postępowanie wszczęte na wniosek właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej zostaje zawieszone z urzędu do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Ustawodawca przyznał tym samym priorytet postępowaniu wszczętemu przez zarządcę sukcesyjnego[113]. Regulacja ta ma na celu wyeliminowanie pewnego sporu, dualizmu „kompetencyjnego" pomiędzy wnioskodawcami[114] polegającego na wystąpieniu kolizji uprawnień w postaci posługiwania się decyzją związaną z przedsiębiorstwem przez dwa podmioty[115]. Należy wskazać, że wskazane wyżej wnioski niekoniecznie muszą być złożone równocześnie. Artykuł 37 ust. 2

Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel), LEX/el 2025, t. 1; P. M. Przybysz, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany* (P. M. Przybysz), LEX/el 2024, t. 5; K. Glibowski, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (red. R. Hauser, M. Wierzbowski), Legalis 2023, t. 3-9; K. Glibowski, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska), Legalis 2021, t. 1-6; P. Krzykowski, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 1-60. Tom I*, (red. M. Karpiuk, P. Krzykowski, A. Skóra), LEX/el 2020, t. 1-2; M. Bursztynowicz, M. Sługocka, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Postępowanie administracyjne dla jednostek samorządu terytorialnego. Komentarz* (M. Bursztynowicz, M. Sługocka), LEX/el 2020, t. 1-3; H. Knysiak-Sudyka, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (red. H. Knysiak-Sudyka), LEX/el 2023, t. 2; Z. Kmieciak, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz* (red. W. Chróścielewski, Z. Kmieciak), LEX/el 2019, t. 1; R. Kędziora, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego*. *Komentarz* (R. Kędziora), Legalis 2017, t. 1; A. Plucińska-Filipowicz, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi* (A. Plucińska-Filipowicz), LEX/el 2011, t. 1. W poprzednim stanie prawnym zob.: C. Martysz, A. Matan, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz. Tom I. Komentarz do art. 1-103* (G. Łaszczyca, C. Martysz, A. Matan), LEX/el 2010, t. 3; L. Żukowski, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Ustawa o Naczelnym Sądzie Administracyjnym. Komentarz* (L. Żukowski), LEX/el 1999, t. 1; Z. Janowicz, *Komentarz do art. 16 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Ustawa o Naczelnym Sądzie Administracyjnym. Komentarz* (Z. Janowicz), LEX/el 1996, t. 2.

[112] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 39 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.

[113] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 78.

[114] S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

[115] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.1; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 83.

u.z.s. raczej dotyczy przypadku, gdy właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej pierwszy złoży wniosek[116]. Wydaje się, że wskazany przepis znajduje zastosowanie tylko w sytuacji, gdy wniosek o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem zostanie złożony przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego, a następnie ustanowiony zostanie zarządca sukcesyjny, który złoży wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem[117]. W okresie trwania zarządu sukcesyjnego nie można bowiem, zgodnie z art. 42 ust. 1 u.z.s., złożyć wniosku o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem, tym samym organ powinien wtedy, na podstawie art. 61a § 1 k.p.a., odmówić wszczęcia postępowania. Przepisy u.z.s. nie regulują natomiast sytuacji, w której zostaje złożony wniosek o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem, a następnie powołany zostanie zarządca sukcesyjny, który nie złoży jednak wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Wydaje się, że *a contrario* biorąc pod uwagę treść art. 37 ust. 2 u.z.s., tego rodzaju postępowanie będzie trwało[118] i zakończy się wydaniem decyzji pozytywnej wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej, choć z drugiej strony prowadziłoby to do absurdalnych skutków polegających na niemożności wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem przez zarządcę sukcesyjnego. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym nie zawiera również żadnych regulacji dotyczących decyzji związanych z przedsiębiorstwem w spadku na wypadek zakończenia postępowania w sprawie wydania decyzji o przeniesieniu decyzji związanej z przedsiębiorstwem, a następnie ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Również w tego rodzaju sytuacji zarządca sukcesyjny nie mógłby nawet liczyć na uwzględnienie wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Choć tego rodzaju sytuacje mogą należeć do rzadkości, należałoby w art. 37 ust. 2 u.z.s. wskazać, że już samo ustanowienie zarządu sukcesyjnego powodowałoby zawieszenie postępowania wszczętego na podstawie art. 42 ust. 1 albo 5 u.z.s., a jeżeli przed ustanowieniem zarządu sukcesyjnego wydana zostałaby tego rodzaju decyzja, to jej wykonywanie powinno zostać na czas trwania zarządu sukcesyjnego zawieszone. Jednocześnie należałoby znowelizować art. 37 u.z.s. poprzez wskazanie, że w przypadku niezłożenia w okresie trwania zarządu sukcesyjnego wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem po jego wygaśnięciu właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej mają prawo do złożenia wniosku o przeniesienie na nich decyzji związanej z przedsiębiorstwem.

[116] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 78.
[117] Tak wydaje się również wynikać z: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 86. Zdaje się, że aprobuje to J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 131.
[118] Pogląd ten potwierdza R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 83.

Obecny stan prawny wydaje się być dość zawiły, choć w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego po wszczęciu postępowania w sprawie przeniesienia decyzji związanej z przedsiębiorstwem zarządca sukcesyjny jest na podstawie art. 42 ust. 4 u.z.s. stroną takiego postępowania i ma w związku z tym pełny dostęp do informacji związanych z toczącym się postępowaniem[119], tym samym może on w przypadku złożenia wniosku o potwierdzenie możliwości wykonywania decyzji wskazać organowi administracji publicznej zaistnienie przesłanki zawieszającej postępowanie wszczęte z wniosku złożonego na podstawie art. 42 ust. 1 albo 5 u.z.s., lecz sam wniosku o zawieszenie postępowania złożyć nie może z racji faktu, iż nie jest on wnioskodawcą[120]. Należy zgodzić się z wyrażonym w doktrynie poglądem, że wskazana regulacja, zwłaszcza art. 37 ust. 2 u.z.s. umożliwia właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnikowi spółki cywilnej działanie na własną rękę w sprawie przeniesienia decyzji związanej z przedsiębiorstwem, jeżeli zarządca sukcesyjny uzna, że nie ma jakiejś szczególnej potrzeby korzystania z decyzji w celu wykonywania zarządu[121], choć opisana powyżej luka nie była zapewne zamierzona przez ustawodawcę i należy podjąć działania celem jej wyeliminowania.

Zgodnie z art. 37 ust. 2 zd. 2 u.z.s. w przypadku ustąpienia przyczyny uzasadniającej zawieszenie postępowania w sprawie wydania decyzji o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem postępowanie podejmowane jest z urzędu. Za ustąpienie takiej przyczyny może zostać uznana np. rezygnacja zarządcy sukcesyjnego z funkcji i niemożność powołania kolejnego[122]. Pomimo obowiązku działania przez organ z urzędu strona postępowania może sama poinformować organ, że ustała przyczyna uzasadniająca zawieszenie postępowania[123]. Wynika to z faktu, iż co prawda zarówno wniosek o możliwość wykonywania decyzji, jak i wniosek o przeniesienie decyzji, będą rozpatrywane przez ten sam organ, co oznacza łatwość kontrolowania konieczności zawieszenia lub podjęcia postępowania[124], jednakże nie można wykluczyć sytuacji, w której organ nie dostrzeże, albo dostrzeże zbyt późno zaistnienie przesłanki uzasadniającej zawieszenie bądź podjęcie postępowania. Wnioskodawca informowany jest przy tym o wydaniu postanowienia w sprawie zawieszenia albo podjęcia postępowania. Postanowienie w sprawie zawieszenia postępowania albo podjęcia postępowania nie jest zaskarżalne. Tego rodzaju ogólne sformułowanie użyte przez ustawodawcę oznacza zatem, że niezaskarżalne

[119] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 83.
[120] *Tamże*.
[121] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 101. Z poglądem tym nie zgodzono się w: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 42 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.1.
[122] S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[123] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.1-17.2.
[124] S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.

są następujące postanowienia: postanowienie o zawieszeniu oraz odmowie zawieszenia postępowania, postanowienie o podjęciu oraz odmowie podjęcia postępowania[125].

3. Decyzje związane z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa

3.1. Uwagi wprowadzające

Ustawa o zarządzie sukcesyjnym obowiązująca w stanie prawnym sprzed nowelizacji dokonanej ustawą o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych przewidywała jedynie dwa rozwiązania umożliwiające dalsze obowiązywanie decyzji związanych z przedsiębiorstwem, czyli: wydanie decyzji potwierdzającej możliwość wykonywania decyzji związanej z przedsiębiorstwem w spadku oraz wydanie decyzji przenoszącej decyzję związaną z przedsiębiorstwem w spadku. Wskazane wyżej decyzje mogły być wydane jedynie wobec zarządcy sukcesyjnego (pierwsza z ww. decyzji) albo właściciela przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnika spółki cywilnej (druga z ww. decyzji). Widać zatem, że wydanie decyzji umożliwiających dalsze obowiązywanie decyzji związanych z przedsiębiorstwem było możliwe jedynie wobec bardzo wąskiej grupy podmiotów i jedynie po śmierci przedsiębiorcy.

Obowiązujący przed nowelizacją stan prawny utrudniał zatem czy wręcz uniemożliwiał sprawne przeprowadzenie procesu sukcesji w drodze czynności *inter vivos* tych przedsiębiorstw osób fizycznych, dla których decyzje administracyjne miały kluczowe znaczenie. Dotyczyło to zwłaszcza tych przedsiębiorstw, których działalność opierała się na wydanych wobec nich koncesjach, licencjach, zezwoleniach bądź pozwoleniach. Tym samym osoba, która mimo wszystko przejęła przedsiębiorstwo za życia przedsiębiorcy, musiała w celu realizacji działalności gospodarczej ubiegać się o uzyskanie nowych decyzji administracyjnych, co mogło spowodować wstrzymanie działalności, ze szkodą dla właściciela przedsiębiorstwa, jej pracowników i kontrahentów[126]. Zwłaszcza jednak tego rodzaju sytuacja mogła odbić się na kondycji danego przedsiębiorstwa, uniemożliwiając jego dalsze, sprawne funkcjonowanie. Artykuł 55^1 pkt 5 k.c. wskazuje co prawda, że

[125] S. Babiarz, *Komentarz do art. 37 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 2. W odniesieniu do podobnej do art. 37 ust. 3 u.z.s. treści art. 101 § 3 k.p.a. w brzmieniu sprzed nowelizacji w orzecznictwie wskazano w: uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 maja 2000 r., sygn. OPS 4/00, LEX nr 42115. Zob. także: P. Piszczek, *Glosa do uchwały NSA z dnia 22 maja 2000 r., OPS 4/00*, OSP 2002, nr 9, s. 116.

[126] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 73-74; K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.

koncesje, licencje i zezwolenia stanowią części składowe przedsiębiorstwa, jednakże, nawet jeżeli są one ściśle związane z właściwościami danego podmiotu, nie mogą one być przedmiotem obrotu, a wskazany przepis nie zmienia tego stanu prawnego[127]. Przepis ten stanowi co najwyżej sugestię ustawodawcy dla organu administracji, że decyzje takie powinny być wydane nabywcy przedsiębiorstwa[128], a w przypadku ich wydania także i warunki publicznoprawne, na których opierała się działalność przed przejściem przedsiębiorstwa, powinny pozostać niezmienione[129].

Na mocy artykułu 66 pkt 8 ustawy o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych wprowadzony został do u.z.s. rozdział 7a zatytułowany: „Decyzje związane z przedsiębiorstwem w przypadku zbycia przedsiębiorstwa" zawierający art. 45a-45e. Wskazane przepisy weszły w życie dnia 1 stycznia 2020 r.[130] *Ratio legis* nowo uchwalonych regulacji stanowiło wprowadzenie ułatwień w zakresie sukcesji administracyjnoprawnej za życia przedsiębiorcy oraz umożliwienie nabywania przedsiębiorstwa na podstawie czynności prawnej *inter vivos* pomiędzy właścicielem a nabywcą przedsiębiorstwa łącznie z decyzjami administracyjnymi[131]. Słusznie wskazano zatem w doktrynie, że rozdział 7a nie dotyczy sytuacji nabywcy przedsiębiorstwa w spadku w przypadku opisanym w art. 3 pkt 3 i art. 59 ust. 1 pkt 3 u.z.s.[132] Przepisy art. 45a-45e u.z.s. odnoszą się do sukcesji singularnej[133].

---

[127] S. Dudzik, *Zbycie przedsiębiorstwa a sukcesja praw i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych*, PiP 1994, nr 7-8, s. 39-40. Zob. także: C. Kosikowski, *Nowe regulacje prawne w zakresie swobody działalności gospodarczej*, PiP 2004, z. 10, s. 5-20. W orzecznictwie: wyroki NSA: z dnia 19 marca 2019 r., sygn. II GSK 227/17, Legalis nr 1916334; z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. II GSK 2671/14, Legalis nr 1470373; z dnia 12 grudnia 2014 r., sygn. II GSK 1812/13, Legalis nr 1329845; wyroki WSA: w Łodzi z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. II SA/Łd 975/18, Legalis nr 1881370; we Wrocławiu z dnia 19 sierpnia 2014 r., sygn. II SA/Wr 412/14, Legalis nr 1411857.

[128] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 74; M. Kępiński, J. Kępiński, *Komentarz do art. 55[2] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352* (red. M. Gutowski), Legalis 2021, t. 8. W orzecznictwie zob.: wyrok NSA z dnia 16 maja 2012 r., sygn. II FSK 1937/11, Legalis nr 563222; wyroki SN: Izba Cywilna z dnia 28 lutego 2008 r., sygn. III CSK 252/07, Legalis nr 127044; Izba Cywilna z dnia 20 lipca 2017 r., sygn. IV CSK 563/16, Legalis nr 1683067.

[129] M. Kępiński, J. Kępiński, *Komentarz do art. 55[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352* (red. M. Gutowski), Legalis 2021, t. 14. Więcej nt. przejścia praw i obowiązków publicznoprawnych w kontekście przepisów k.c. i stanu prawnego sprzed nowelizacji u.z.s. zob. w: A. Piotrowska, *Zbycie przedsiębiorstwa a przejście praw i obowiązków publicznoprawnych*, PPH 2006, nr 9, s. 19-25; E. K. Czech, *Koncesje i zezwolenia jako składniki przedsiębiorstwa*, PPH 2006, nr 5, s. 42-47; S. Krygier, *Koncesja i zezwolenie – następstwo prawne*, Glosa 2003, nr 8, s. 25-30.

[130] Art. 86 wskazanej ustawy.

[131] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 74.

[132] S. Babiarz, *Komentarz do art. 45a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.

[133] S. Babiarz, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

3.2. Definicja nabywcy przedsiębiorstwa

Na potrzeby rozdziału 7a u.z.s. zostało przez prawodawcę zdefiniowane pojęcie nabywcy przedsiębiorstwa[134]. Zgodnie z art. 45b u.z.s. jest nim przedsiębiorca, który na podstawie umowy nabył przedsiębiorstwo w rozumieniu przepisów k.c. w całości, w tym osoba prawna albo ułomna osoba prawna w rozumieniu art. 33^1 § 1 k.c., do której wniesiono przedsiębiorstwo tytułem wkładu, jeżeli jego nabycie nastąpiło bezpośrednio od:

1) przedsiębiorcy wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG;
2) przedsiębiorcy wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG i jego małżonka;
3) przedsiębiorców będących wspólnikami spółki cywilnej.

Analizując wskazaną definicję, należy w pierwszej kolejności podkreślić, że nabywcą przedsiębiorstwa może być wyłącznie przedsiębiorca. Ustawodawca nie wskazał przy tym, jak należy rozumieć to pojęcie, zatem raczej należy przyjąć konsekwentnie do reszty przepisu, że chodzi o pojęcie przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów k.c., a zatem będzie to zgodnie z dyspozycją art. 43^1 k.c. osoba fizyczna, osoba prawna i ułomna osoba prawna prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Należy przy tym podkreślić, że przedsiębiorstwo może być nabyte przez więcej niż jeden podmiot np. przez kilka osób fizycznych[135]. Pod pojęciem przedsiębiorstwa należy natomiast rozumieć, co wprost wskazał ustawodawca, przedsiębiorstwo w rozumieniu przepisów k.c., a zatem chodzi tutaj o definicję zawartą w art. 55^1 k.c.[136] Do nabycia przedsiębiorstwa musi dojść na podstawie umowy. Nie jest ważne przy tym, czy umowa ma charakter nazwany czy nienazwany, czy jest odpłatna i tym podobne. *A contratio* należy zatem wskazać, że do nabycia przedsiębiorstwa nie może dojść w drodze jednostronnej czynności prawnej. Przedsiębiorstwo może być natomiast zgodnie z art. 45b u.z.s. wniesione tytułem wkładu w przypadku nabycia go przez osobę prawną czy ułomną osobę prawną. Podstawą nabycia musi być, co zostało już wskazane, umowa, zgodnie z którą przedsiębiorca nabywa przedsiębiorstwo w całości[137]. Artykuł 45a-45e nie mają zatem zastosowania do sytuacji, w której wskazany podmiot nabywa jedynie zorganizowaną część przedsiębiorstwa. Sukcesja administracyjnoprawna decyzji związanych z przedsiębiorstwem nie będzie mogła mieć

[134] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.
[135] *Tamże*, t. 5.1.
[136] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6; S. Babiarz, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[137] S. Babiarz, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.

wtedy miejsca[138]. Nabycie przedsiębiorstwa musi ponadto nastąpić wyłącznie od wskazanych w art. 45b u.z.s. pkt 1-3 podmiotów. Ustawodawca podkreślił, że chodzi przede wszystkim o nabycie przedsiębiorstwa od podmiotów wykonujących działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG[139], jednakże wydaje się, że w pkt 3 mamy do czynienia z pewnym niedopatrzeniem ustawodawcy, który w odniesieniu do przedsiębiorców, będących wspólnikami spółki cywilnej nie nakłada obowiązku ich wpisu do CEIDG[140], a zatem nabycie przedsiębiorstwa w rozumieniu ww. przepisów może nastąpić również przez wspólników spółki cywilnej niewpisanych do CEIDG. Wydaje się, że w art. 45b pkt 1-3 ustawodawca zdefiniował także pojęcie zbywcy przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów rozdziału 7a, choć powyższy przepis nie posługuje się tym pojęciem. Do nabycia przedsiębiorstwa musi dojść w sposób bezpośredni, a zatem umowa musi być zawarta pomiędzy wskazanymi w art. 45b podmiotami. W przeciwnym razie nabywca przedsiębiorstwa nie będzie mógł wystąpić o przeniesienie na niego decyzji związanych z przedsiębiorstwem[141]. Należy także podkreślić, że prawodawca posługuje się pojęciem „nabywca przedsiębiorstwa" w wąskim tego słowa znaczeniu, o czym świadczy w szczególności zamknięty katalog podmiotów, od których można nabyć przedsiębiorstwo[142].

3.3. Procedura przeniesienia decyzji na nabywcę przedsiębiorstwa

Pozostałe regulacje dotyczące przeniesienia na nabywcę przedsiębiorstwa decyzji związanych z przedsiębiorstwem są analogiczne do regulacji odnoszących się do wniosku składanego przez zarządcę sukcesyjnego bądź właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej, a zatem dotyczące ich rozważania poczynione w poprzednim podrozdziale również odnoszą się do przeniesienia na nabywcę przedsiębiorstwa decyzji związanych z przedsiębiorstwem. Treść art. 45a u.z.s. wskazującego jakie decyzje mogą zostać przeniesione na nabywcę przedsiębiorstwa, jest tożsama z treścią art. 36 u.z.s. Treść art. 45c u.z.s. określającego jakie wymagania i termin, które musi spełnić nabywca przedsiębiorstwa w spadku, jest analogiczna do treści art. 38 i art. 42 ust. 1-3 u.z.s. z tą różnicą, że nabywca przedsiębiorstwa może złożyć do organu administracji publicznej, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, wniosek o przeniesienie na niego tej decyzji

[138] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11; S. Babiarz, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[139] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 74.
[140] S. Babiarz, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.
[141] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14.1.
[142] *Tamże*, t. 2.

w terminie trzech miesięcy od dnia nabycia przedsiębiorstwa. Przyjmuje się, że nabywca przedsiębiorstwa – podobnie jak zarządca sukcesyjny – zdaje sobie sprawę z sytuacji prawnej przedsiębiorstwa, stąd termin do podjęcia wskazanych działań jest krótszy niż w przypadku właściciela przedsiębiorstwa w spadku[143]. Nabywca przedsiębiorstwa musi oprócz spełnienia trzech podstawowych wymagań określonych w art. 45c ust. 1-3 u.z.s. (które są identyczne z tymi dotyczącymi zarządcy sukcesyjnego albo właściciela przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnika spółki cywilnej) przedłożyć ponadto pisemną zgodę pozostałych nabywców przedsiębiorstwa na przeniesienie na niego decyzji związanej z przedsiębiorstwem, jeżeli przedsiębiorstwo zostało nabyte przez kilka osób. Zgoda ta powinna zostać przedłożona w formie pisemnej, gdyż słusznie wskazuje się w piśmiennictwie, iż nie może ona być domniemana, a udowodnienie jej istnienia spoczywa na nabywcy przedsiębiorstwa[144].

W art. 45d u.z.s., podobnie jak w art. 40 i 43 u.z.s., wskazane zostały: termin wygaśnięcia decyzji, możliwości wykonywania uprawnień przed wydaniem przez organ stosownej decyzji w sprawie przeniesienia decyzji, a także związane z tym obowiązki oraz działania, które może podjąć organ w celu ograniczenia możliwości wykonywania uprawnień związanych z daną decyzją. Wskazane regulacje są niemal tożsame z tą różnicą, że na podstawie art. 45d ust. 1 decyzja związana z przedsiębiorstwem w braku złożenia przez nabywcę przedsiębiorstwa stosownego wniosku wygasa z upływem trzech miesięcy od dnia nabycia przedsiębiorstwa. Słusznie wskazano, że regulacja ta jest niezbędna, w sytuacji, gdy nabywca wcale nie zamierza ubiegać się o przeniesienie decyzji związanej z przedsiębiorstwem, gdyż np. dysponuje on już decyzją odpowiadającą treści decyzji związanej z przedsiębiorstwem albo też, gdy zamierza prowadzić nabyte przedsiębiorstwo w innym celu, niż dotychczas było ono prowadzone i określone w decyzji związanej z przedsiębiorstwem[145]. Kompetencje organu administracji publicznej wobec nabywcy przedsiębiorstwa zostały określone w art. 45e u.z.s., którego treść odpowiada treści art. 39 i 44 u.z.s. W przeciwieństwie jednak do decyzji wydanej wobec zarządcy sukcesyjnego, a podobnie jak w przypadku decyzji wydanej wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku bądź wspólnika spółki cywilnej, decyzja w sprawie przeniesienia na nabywcę przedsiębiorstwa decyzji związanej z przedsiębiorstwem ma charakter konstytutywny[146].

[143] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45c u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.
[144] Tamże, t. 15.5.
[145] S. Babiarz, *Komentarz do art. 45d u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[146] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45c u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 6; S. Babiarz, *Komentarz do art. 45e u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

4. Działalność regulowana a zarząd sukcesyjny

4.1. Uwagi wprowadzające

Przepisy u.z.s. przewidują również możliwość kontynuacji analogicznie do koncesji, licencji czy zezwoleń wykonywania działalności regulowanej oraz działalności wymagającej wpisu do innego niż rejestr działalności regulowanej rejestru prowadzonego przez organ administracji publicznej[147]. Pod pojęciem działalności regulowanej należy rozumieć prowadzenie przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej na podstawie wpisu do właściwego rejestru działalności regulowanej, o której stanowi art. 43 p.p.[148] W doktrynie

[147] Projektodawca wskazał, w: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 93-95, że chodzi tutaj o działalność prowadzoną na podstawie innych niż rejestry działalności regulowanej rejestrów uregulowanych przede wszystkim w następujących aktach prawnych: ustawie z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2301), ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. 2202, poz. 246, z późn. zm.), ustawie z dnia 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2245, z późn. zm.), ustawie z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1622) w zw. z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 699, z późn. zm.), ustawie z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1113), ustawie z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1903, z późn. zm.) w zw. z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 699, z późn. zm.), ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2056) w zw. z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 699, z późn. zm.), ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (t.j. Dz. U. 2023, poz. 160) w zw. z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 699, z późn. zm.), ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1537, z późn. zm.), ustawie z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1797), ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2023, poz. 100, z późn. zm.), ustawie z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1753, z późn. zm.), ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2211, z późn. zm.), ustawie z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1331, z późn. zm.), ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1421, z późn. zm.), ustawie z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2080, z późn. zm.). Warto podkreślić, że projektodawca w uzasadnieniu wskazał konkretnie do jakich podmiotów odnoszą się wskazane regulacje.

[148] Projektodawca wskazał, w: *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 92-93, że chodzi tutaj o działalność prowadzoną na podstawie rejestrów uregulowanych przede wszystkim w następujących aktach prawnych: ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. 2020, poz. 164); ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2519); ustawie z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1731, z późn. zm.); ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 988, z późn. zm.); ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz. U. 2022, poz. 572, z późn. zm.); ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1899, z późn. zm.); ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1995); ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2324, z późn. zm.); ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2651, z późn. zm.); ustawie z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 511, z późn. zm.); ustawie z dnia 2 marca 2001 r. o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych (t.j. Dz. U. 2018, poz. 2352, z późn. zm.); ustawie z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach

określa się ją mianem złagodzonej formy reglamentacji[149]. Brak regulacji w tym zakresie prowadziłby do wykreślenia przedsiębiorcy z odpowiedniego rejestru[150]. Zasada utrzymania wpisów w rejestrach działalności regulowanej zapewnia zatem ciągłość wykonywania działalności w okresie zarządu sukcesyjnego[151].

Zgodnie z art. 45 ust. 1 u.z.s. przepisy art. 45 ust. 2-8 u.z.s. znajdują zastosowanie do tego rodzaju działalności pod warunkiem, że odrębne przepisy nie stanowią inaczej albo gdy zgodnie z odrębnymi przepisami, regulującymi wykonywanie tej działalności, do odpowiedniego rejestru może zostać wpisana wyłącznie osoba fizyczna. W pierwszym przypadku przepisy odrębne mogą wyłączać możliwość utrzymania wpisu w rejestrze[152]. W drugim przypadku tego rodzaju wpis jest uznawany za ściśle związany z osobą zmarłego przedsiębiorcy[153], choć słusznie wskazuje się w doktrynie, że uzasadnieniem takiego wyłączenia powinno być raczej kryterium związane ze szczególnym rodzajem bądź charakterem wykonywanej działalności, a zwłaszcza osobistymi cechami przedsiębiorcy, a nie kryterium jedynie czysto formalne[154]. Za przykład tego rodzaju odrębnej regulacji może posłużyć art. 108 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej[155]

---

detektywistycznych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 129); ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2201); ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1235, z późn. zm.); ustawie z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (t.j. Dz. U. 2022, poz. 309); ustawie z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1984, z późn. zm.); ustawie z dnia 18 grudnia 2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt (t.j. Dz. U. 2019, poz. 24); ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 403, z późn. zm.); ustawie z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1720, z późn. zm.); ustawie z dnia 28 września 2022 r. o zmianie ustawy o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022, poz. 2015); ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1212, z późn. zm.); ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. 2023, poz. 204); ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o oznaczeniach geograficznych win oraz aromatyzowanych produktów sektora wina (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1891, z późn. zm.); ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2702, z późn. zm.); ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2360, z późn. zm.); ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2147); ustawie z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (t.j. Dz. U. 2022, poz. 896, z późn. zm.); ustawie z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2097, z późn. zm.); ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1378, z późn. zm.). W: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.1, wskazano, że prawdopodobnie projektodawcy błędnie wskazali jako przykład ustawę z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, gdyż reguluje ona kwestię uzyskania koncesji na wskazaną w niej działalność.

[149] M. Koziński, K. Rokicka, *Działalność regulowana na przykładzie działalności kantorowej* [w:] *Prawno-administracyjne ograniczenia podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej* (red. J. Kostrubiec, P. Szczęśniak, M. Zdyb), Lublin 2013, s. 144; C. Kosikowski, *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 57.

[150] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249.

[151] *Tamże*.

[152] *Tamże*.

[153] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 96; S. Babiarz, *Komentarz do art. 45 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

[154] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 89-90.

[155] T.j. Dz. U. 2022, poz. 633, z późn. zm.

przewidujący wykreślenie wpisu w rejestrze w przypadku: skreślenia lekarza z listy członków okręgowej izby lekarskiej z powodu śmierci[156], wygaśnięcia prawa wykonywania zawodu pielęgniarki z powodu śmierci[157] bądź wygaśnięcia prawa wykonywania zawodu fizjoterapeuty z powodu śmierci[158].

4.2. Procedura kontynuacji działalności regulowanej przez zarządcę sukcesyjnego

Zarządca sukcesyjny chcąc kontynuować działalność regulowaną prowadzoną przez zmarłego przedsiębiorcę, musi złożyć w terminie miesiąca od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego do organu prowadzącego rejestr wniosek o zmianę oznaczenia działalności przedsiębiorcy wpisanego do rejestru na firmę przedsiębiorcy z dodaniem oznaczenia „w spadku", wskazując imię i nazwisko zarządcy sukcesyjnego oraz jego numer PESEL i numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile taki numer posiada. Zapewnia to ujawnienie w stosownym rejestrze zarządu sukcesyjnego[159]. Wniosek, o którym stanowi art. 45 ust. 2 u.z.s. jest podaniem w rozumieniu art. 63 k.p.a.[160] Ponadto zarządca sukcesyjny musi oprócz wyżej wskazanego wniosku złożyć zgodnie z art. 45 ust. 3 pkt 2 u.z.s. także oświadczenie o spełnieniu warunków wymaganych do wykonywania działalności wymagającej wpisu do rejestru. Oświadczenie to może stanowić integralną część podania albo być osobnym załącznikiem do wniosku[161]. Analogicznie do wniosków związanych z możliwością wykonywania decyzji bądź przeniesienia decyzji w przypadku warunków wymaganych do wykonywania działalności wymagającej wpisu do rejestru, które mają charakter osobisty, uważa się je za spełnione, jeżeli spełnia je zarządca sukcesyjny[162]. Zgodnie z art. 45 ust. 7 u.z.s. w przypadku zmiany zarządcy sukcesyjnego, kolejny zarządca sukcesyjny może złożyć wniosek o zmianę wpisu w rejestrze działalności regulowanej w terminie dwóch miesięcy od dnia, w którym poprzedni zarządca sukcesyjny został wykreślony z CEIDG, a

[156] W zw. z art. 7 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1342).
[157] W zw. z art. 42 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2702, z późn. zm.).
[158] W zw. z art. 26 pkt 1 ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1213, z późn. zm.).
[159] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249.
[160] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11.
[161] *Tamże*, t. 12.
[162] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249. W: K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 13.1, jako przykład tego rodzaju działalności gospodarczej podlegającej wpisowi do rejestru działalności regulowanej, której wykonywanie jest uzależnione od spełnienia warunków osobistych wskazano działalność w zakresie wyrobu i przetwarzania alkoholu etylowego (art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2001 r. o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych, t.j. Dz. U. 2018, poz. 2352, z późn. zm.).

zatem wskazana procedura znajduje zastosowanie w przypadku, gdy zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję[163]. Nowy zarządca sukcesyjny musi przy tym spełnić wszystkie wskazane powyżej warunki.

W przypadku złożenia przez zarządcę sukcesyjnego wniosku wraz z oświadczeniem może on już od dnia ich złożenia wykonywać uprawnienia wynikające z wpisu przedsiębiorcy do rejestru. Choć sam art. 45 ust. 6 u.z.s. nie wskazuje tego wprost, stanowiąc jedynie, że zarządca sukcesyjny może wykonywać uprawnienia wynikające z wpisu do rejestru przedsiębiorcy także przed dokonaniem wpisu w rejestrze, to analogicznie do regulacji odnoszących się do decyzji związanych z przedsiębiorstwem w spadku należy przyjąć, że momentem tym jest dzień złożenia wniosku[164]. Obowiązkiem zarządcy sukcesyjnego od dnia złożenia wniosku jest także wykonywanie obowiązków związanych z wpisem do rejestru. Wskazana regulacja art. 45 ust. 6 u.z.s. stanowi zatem odpowiednik art. 40 ust. 1 i 43 ust. 2 u.z.s. W przeciwieństwie jednak do decyzji związanych z przedsiębiorstwem w przypadku zmiany wpisu w rejestrze działalności regulowanej organ administracji publicznej nie może w okresie od dnia złożenia wniosku do dnia zmiany wpisu w rejestrze zakazać zarządcy sukcesyjnemu prowadzenia wskazanej działalności gospodarczej.

4.3. Postępowanie organu w sprawie wpisu działalności regulowanej

Organ administracji publicznej w przeciwieństwie do procedury związanej z koncesjami, licencjami, zezwoleniami czy pozwoleniami nie prowadzi postępowania administracyjnego w sprawie wpisu. Wpis ten ma charakter czynności materialnotechnicznej i jest wpisem o charakterze deklaratoryjnym, tym samym nie kreuje on dla danego przedsiębiorcy uprawnienia do wykonywania działalności reglamentowanej[165]. W związku z tym, w przeciwieństwie do decyzji związanych z przedsiębiorstwem, w przypadku zmiany wpisu w rejestrze ustawodawca nie dokonał rozgraniczenia dotyczącego obowiązków zarządcy sukcesyjnego, które to związane jest z kwestami dotyczącymi ostateczności decyzji[166] i zostało wskazane wprost w art. 40 ust. 3 i

[163] M. Sieradzka, *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)...*, s. 1249.
[164] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 91.
[165] *Tamże*, s. 90. Zob. także: M. Szydło, *Reglamentacja podejmowania działalności gospodarczej w nowej ustawie o swobodzie działalności gospodarczej*, PUG 2004, nr 12, s. 10; K. Pokryszka, *Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej* [w:] *Publiczne prawo gospodarcze. Zarys wykładu* (red. R. Blicharz), Warszawa 2017, s. 118.
[166] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 45 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.

art. 43 ust. 4 u.z.s. Organ administracji publicznej w przypadku spełnienia przez zarządcę sukcesyjnego wymogów wskazanych w art. 45 ust. 3 u.z.s., czyli złożenia wniosku o zmianę wpisu w rejestrze wraz z oświadczeniem, dokonuje zmiany wpisu w rejestrze, badając jednocześnie, czy spełnione zostały wymogi dotyczące spełnienia warunków wymaganych do wykonywania określonej działalności[167]. Organ administracji publicznej, podobnie jak w przypadku decyzji związanych z przedsiębiorstwem, nie dysponuje luzem decyzyjnym[168]. W przypadku natomiast niezłożenia przez zarządcę sukcesyjnego w terminie wskazanego wniosku wraz z oświadczeniem organ prowadzący rejestr wykreśla przedsiębiorcę z rejestru. Oznacza to, że skutek w postaci wykreślenia z rejestru działalności regulowanej nastąpi zarówno w przypadku niezłożenia wniosku, jak i złożenia wniosku bez dołączenia oświadczenia bądź złożenia wniosku po upływie terminu.

4.4. Uwagi końcowe

Zastanawiające jest, dlaczego w przeciwieństwie do decyzji związanych z przedsiębiorstwem, wniosku o zmianę wpisu w rejestrze nie mogą złożyć właściciele przedsiębiorstwa w spadku. Uprawnienia takiego nie przewiduje art. 45 u.z.s. Projektodawcy również nie wskazywali, dlatego pominięci zostali właściciele przedsiębiorstwa w spadku. Wydaje się słuszne rozważenie przez ustawodawcę umożliwienia także właścicielom przedsiębiorstwa w spadku złożenia wniosku o dokonanie zmiany wpisu w rejestrze działalności regulowanej. Bez wątpienia dzięki temu cel u.z.s., jakim jest umożliwienie prowadzenia działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy, mógłby być realizowany w jeszcze większym stopniu. Skoro uprawnienie takie przysługuje zarządcy sukcesyjnemu to tym bardziej powinno ono przysługiwać właścicielom przedsiębiorstwa w spadku po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego.

5. Promesy a zarząd sukcesyjny

Jak wskazano wcześniej, przepisy u.z.s. nie znajdują zastosowania do promesy. Pod pojęciem promesy należy rozumieć swego rodzaju przyrzeczenie składane przedsiębiorcy przez organ, w którym ustala się okres jego ważności, w którego trakcie co do zasady nie można odmówić wydania decyzji związanej z przedsiębiorstwem[169]. Wydaje się, że pojęcie

[167] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 137.
[168] B. Rodak, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 145.
[169] B. Rodak, *Zmiany w zakresie…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 142.

promesy należy rozumieć w szerszym znaczeniu, aniżeli było ono używane na gruncie nieobowiązującej już ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej[170]. Artykuł 60 ust. 1 wskazanej ustawy definiował bowiem promesę jako przyrzeczenie wydania koncesji, natomiast projektodawcy słusznie wskazali, że przepisy niektórych ustaw odrębnych przewidują również promesę zezwolenia[171], a zatem słuszniejsze wydaje się być definiowanie promesy jako przyrzeczenia wydania decyzji związanej z przedsiębiorstwem. Taka szeroka definicja obejmuje bowiem koncesje, licencje, zezwolenia i pozwolenia.

Brak uregulowania wskazanej kwestii w u.z.s. nie oznacza, że prawodawca w ogóle nie uregulował tego zagadnienia. W przeciwieństwie jednak do decyzji związanych z przedsiębiorstwem oraz wpisu w rejestrze działalności regulowanej prawodawca nie zawarł w u.z.s. przepisów o charakterze ogólnym, a jedynie wprowadził szereg zmian w ustawach odrębnych. Zmiany przepisów prawnych dotyczących promes miały charakter dwuetapowy.

W ramach pierwszego etapu zmian wynikających z u.z.s.[172] w ustawach odrębnych wprowadzone zostały regulacje, na mocy których jeżeli zmarłemu przedsiębiorcy została udzielona promesa koncesji albo zezwolenia to w okresie jej ważności nie można odmówić właścicielowi przedsiębiorstwa w spadku bądź innemu wspólnikowi spółki cywilnej, udzielenia koncesji albo zezwolenia na wykonywanie działalności gospodarczej określonej w promesie[173]. Przepisy ustaw szczególnych wskazują przy tym, jakie dodatkowe warunki musi spełnić właściciel przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnik spółki cywilnej, aby uzyskać koncesję bądź zezwolenie. Podstawowym warunkiem wymaganym w każdej ustawie odrębnej jest przedłożenie przez podmiot ubiegający się o uzyskanie koncesji bądź zezwolenia w związku z udzieloną wcześniej promesą pisemnej zgody pozostałych właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Pozostałe przesłanki pozytywne bądź negatywne, od których zaistnienia bądź niezaistnienia jest uzależnione uzyskanie przez właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej koncesji, bądź zezwolenia w związku z udzieloną wcześniej promesą są uzależnione od rodzaju danej działalności. Jako przykład przesłanek negatywnych można wskazać: zagrożenie obronności lub

[170] T.j. Dz. U. 2017, poz. 2168.
[171] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 91. Chodzi tutaj o takie regulacje jak: art. 37an ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (t.j. Dz. U. 2025, poz. 750, z późn. zm.); art. 17c ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2028, z późn. zm.).
[172] Chodzi tutaj o ustawę w jej pierwotnym brzmieniu.
[173] Tego typu regulacjami są: art. 43 ust. 4a ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. 2024, poz. 266, z późn. zm.); art. 17c ust. 5 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia; art. 17c ust. 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków; art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym; art. 37an ust. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne.

bezpieczeństwa państwa albo porządku publicznego[174], zagrożenie bezpieczeństwa lub dóbr osobistych obywateli i tym podobne[175].

W ramach drugiego etapu zmian w zakresie sukcesji przedsiębiorstw osób fizycznych, uwieńczonego uchwaleniem ustawy o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych [176], wprowadzono do ustaw odrębnych przepisy umożliwiające ubieganie się o udzielenie koncesji bądź zezwolenia w przypadku wcześniejszego udzielenia promesy, także przez nabywcę przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 45b u.z.s. Tym samym umożliwione zostało korzystanie z dobrodziejstw wynikających z wydania promesy, także w przypadku sukcesji przedsiębiorstwa w drodze zawarcia umowy *inter vivos*. Nabywca przedsiębiorstwa zobowiązany jest przy tym do przedłożenia pisemnej zgody przedsiębiorcy, któremu udzielono promesy, oraz pisemnej zgody pozostałych nabywców przedsiębiorstwa na udzielenie mu koncesji bądź zezwolenia na działalność określoną w promesie. Pozostałe przesłanki pozytywne bądź negatywne, od których zaistnienia bądź niezaistnienia jest uzależnione uzyskanie przez nabywcę przedsiębiorstwa koncesji, bądź zezwolenia w związku z udzieloną wcześniej promesą są uzależnione od rodzaju danej działalności. Z reguły jednak są one analogiczne do warunków stawianych wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku albo wspólnika spółki cywilnej[177].

Konkludując należy stwierdzić, że prawodawca niesłusznie wykluczył z katalogu osób mogących korzystać z dobrodziejstwa promesy zarządcę sukcesyjnego. W doktrynie wskazuje się, że intencją ustawodawcy w tym zakresie było wydanie decyzji przyrzeczonej osobom, które ewentualnie docelowo będą kontynuować działalność gospodarczą po zmarłym przedsiębiorcy[178], a regulacja tego rodzaju współgra z zasadami dotyczącymi decyzji związanych z przedsiębiorstwem[179]. Argumentacja ta nie wydaje się być dostatecznie przekonująca. Wydanie decyzji przyrzeczonej może być kluczowe dla dalszego funkcjonowania i rozwoju danego przedsiębiorstwa. W sytuacji ustanowienia zarządu sukcesyjnego możliwość wydania decyzji przyrzeczonej jedynie wobec właściciela przedsiębiorstwa w spadku może znacznie utrudnić zarządzanie przedsiębiorstwem przez

[174] Art. 19 ust. 5 w zw. z art. 22 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym.
[175] Art. 17c ust. 5 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia.
[176] Chodzi tutaj o ustawę w jej pierwotnym brzmieniu.
[177] Tego typu regulacjami są: art. 43 ust. 4b ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne; art. 17c ust. 6 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia; art. 17c ust. 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków; art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym; art. 37an ust. 6 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne.
[178] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 88.
[179] K. Rokicka-Murszewska, *Komentarz do art. 36 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 33.2.

zarządcę sukcesyjnego. Najrozsądniejszą opcją w tego typu przypadku byłoby wybranie na zarządcę sukcesyjnego tego właściciela przedsiębiorstwa w spadku, który skorzystał z dobrodziejstwa promesy. Jakkolwiek wydaje się, że ustawodawca powinien po pierwsze umożliwić także zarządcy sukcesyjnemu wykonywanie przez niego uprawnień wynikających z wydania decyzji przyrzeczonej. Ponadto zagadnienia związane z promesą i decyzją przyrzeczoną powinny zostać uregulowane w u.z.s. tak, aby rozwiać wszelkie wątpliwości związane z korzystaniem ze wskazanych rozwiązań prawnych.

Rozdział XII
Daniny publiczne a zarząd sukcesyjny

1. Uwagi wprowadzające

Ustawodawca w u.z.s. bardzo zdawkowo odnosi się do kwestii podatków, czy też szerzej danin publicznych związanych z przedsiębiorstwem w spadku i zarządem sukcesyjnym. Prawodawca zawarł we wskazanym akcie prawnym jedynie dwa artykuły poruszające wyżej wskazane kwestie. Artykuł 49 u.z.s. stanowi, że przedsiębiorstwo w spadku jest jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej, będącą podatnikiem, o którym mowa w:

1) art. 1a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych[1],
2) art. 1a ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne[2],
3) art. 15 ust. 1a oraz art. 17 ust. 1i ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług[3],
4) art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym[4],

[1] T.j. Dz. U. 2022, poz. 2647, z późn. zm. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych zob. K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego, opłaty skarbowej i rachunkowości* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 202-214; M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków z zakresu prawa podatkowego* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 116-120; S. Kopacz, *Zmiany w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług wynikające z ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, DPBISP 2019, nr 2, s. 21-23; M. Jendraszczyk, *Projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza pod kątem zmian w podatku dochodowym od osób fizycznych*, DPBISP 2017, nr 9, s. 11-14; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24; A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 27-28; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 96-97; W. Modzelewski (red.), J. Bielawny (red.), *Ewolucja podatków dochodowych w roku 2019*, Warszawa 2019, s. 159-163, 166-168.

[2] T.j. Dz. U. 2022, poz. 2540. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu zryczałtowanego podatku od przychodów ewidencjonowanych zob. K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 215-217; M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 120-122; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 97-98. Zob. także: J. J. Zięty, *Podatek zryczałtowany od przychodów ewidencjonowanych* [w:] *Instytucje prawa cywilnego w konstrukcji prawnej podatków* (red. M. Goettel, M. Lemonnier), Warszawa 2011, s. 148-175.

[3] T.j. Dz. U. 2022, poz. 931, z późn. zm. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu podatku od towarów i usług zob. K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...* , s. 218-224; M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 122-125; S. Kopacz, *Zmiany w ustawie…*, s. 123-124; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24; A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 28; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 98; W. Modzelewski (red.), J. Bielawny (red.), *Ewolucja podatków...*, s. 164-166. Zob. także: J. J. Zięty, K. Wardencka, *Podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy* [w:] *Instytucje prawa...*, s. 180-210.

[4] T.j. Dz. U. 2021, poz. 985. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu podatku tonażowego zob. K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego...* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 217-218; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 96; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 25.

5) art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym[5],
6) art. 71 ust. 1a ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych[6],
7) art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych[7].

Artykuł 50 u.z.s. stanowi natomiast, że przedsiębiorstwo w spadku uznaje się także za jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, o której mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej. Przedsiębiorstwo w spadku jest tym samym zobowiązane do uiszczenia opłaty skarbowej, jeżeli np. zarządca sukcesyjny wystąpi do organów administracji publicznej o dokonanie czynności urzędowej, wydanie zaświadczenia lub zezwolenia albo złożenie dokumentu pełnomocnictwa. Celem tego przepisu jest więc uniknięcie wątpliwości, kto jest podmiotem zobowiązanym do zapłaty opłaty skarbowej[8].

W doktrynie wskazuje się, że art. 49 u.z.s. ma w zasadzie funkcję bardziej informacyjną aniżeli normatywną[9]. Wynika to z faktu, że szczegółowy status przedsiębiorstwa w spadku oraz osób, które pełnią kluczowe role z nim związane, został uregulowany w prawie podatkowym na gruncie ustaw podatkowych wskazanych przez ustawodawcę w art. 49 u.z.s. oraz w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa. Pogląd ten nie jest do końca słuszny, co zostanie uzasadnione w kolejnym punkcie. Ze względu na brak szczegółowych regulacji w u.z.s. dalsza analiza obejmować będzie także regulacje ustaw podatkowych w odniesieniu do kolejno następujących zagadnień: statusu przedsiębiorstwa w spadku na gruncie prawa podatkowego, roli podmiotów uprawnionych do wykonywania praw i obowiązków podatkowych

[5] T.j. Dz. U. 2022, poz. 143, z późn. zm. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu podatku akcyzowego zob. K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 224-229; M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 125-129; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 25; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 98-99; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 2...*, s. 71-76. Zob. także: J. J. Zięty, K. Wardencka *Podatek od towarów…* [w:] *Instytucje prawa...*, s. 211-214.

[6] T.j. Dz. U. 2023, poz. 227. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu podatku od gier hazardowych zob. M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 130; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 25.

[7] T.j. Dz. U. 2021, poz. 1704. Więcej nt. przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika z tytułu podatku okrętowego zob. A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 25.

[8] Por. *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 139. Więcej zob. w: W. Modzelewski, J. Bielawny, *Komentarz do art. 5 u.o.s.* [w:] *Komentarz do ustawy o opłacie skarbowej* (red. W. Modzelewski, J. Bielawny), Legalis 2020; S. Bogucki, *Komentarz do art. 5 u.o.s.* [w:] *Opłata skarbowa. Komentarz* (M. Romanowicz, K. Winiarski, S. Bogucki), LEX/el 2021, t. 1-33; Z. Ofiarski, *Komentarz do art. 5 u.o.s.* [w:] *Ustawa o opłacie skarbowej. Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz* (Z. Ofiarski), LEX/el 2018, t. 1-6.

[9] K. Górniak, *Komentarz do art. 49 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 49 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

przedsiębiorstwa w spadku, odpowiedzialności za zobowiązania oraz zaległości podatkowe przedsiębiorstwa w spadku.

2. Status przedsiębiorstwa w spadku na gruncie prawa podatkowego

2.1. Przedsiębiorstwo w spadku jako jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej będąca podatnikiem

Zgodnie z art. 49 u.z.s. przedsiębiorstwo w spadku na gruncie wskazanych w nim ustaw stanowi jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej będącą podatnikiem. Przedsiębiorstwu w spadku przyznano tym samym na potrzeby rozliczania należności publicznoprawnych podmiotowość prawnopodatkową[10] w zakresie podatków związanych ściśle z działalnością gospodarczą[11]. Należy przy tym podkreślić, że nie posiada ono generalnej zdolności prawnej w zakresie prawa podatkowego, a jedynie cząstkową zdolność prawną w prawie podatkowym tzn. tylko w ramach tych ustaw, których regulacja taką zdolność przewiduje[12]. Wskazane w art. 49 i 50 u.z.s. przypadki tworzą katalog zamknięty przypadków, w których przedsiębiorstwo w spadku jest podatnikiem lub płatnikiem[13]. W odniesieniu do innych obowiązujących na terytorium Polski podatków np. podatku od nieruchomości czy podatku od środków transportowych uregulowanych w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych[14], a także podatku od czynności cywilnoprawnych czy podatku rolnego brak jest podstaw do traktowania przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika, tym samym nie będzie ono mogło skutecznie opłacić wskazanych podatków[15]. Przedsiębiorstwo w spadku nie jest również objęte obowiązkiem podatkowym z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, o czym stanowi art. 1 ust. 2 ustawy z dnia

[10] A. Mariański, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 2; M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 305; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 96; W. Modzelewski (red.), J. Bielawny (red.), *Ewolucja podatków...*, s. 166.

[11] A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24; A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 27; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 96.

[12] K. Górniak, *Komentarz do art. 49 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; S. Babiarz, *komentarz do art. 97 o.p.* [w:], *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 10. Zob. także: K. Różycki, *Postępowania i kontrole podatkowe. Prawa i obowiązki przedsiębiorców według Konstytucji biznesu*, Warszawa 2019, s. 19-22.

[13] M. Popławski, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 1; L. Etel, *Podatek od nieruchomości...*, s. 23.

[14] T.j. Dz. U. 2025, poz. 707; L. Etel, *Zarząd sukcesyjny a podatki i opłaty lokalne*, PPLiFS, 2019, nr 3, s. 18; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 47.

[15] Por. L. Etel, *Podatek od nieruchomości...*, s. 24; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 47. Zob. także: A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 24-29; M. Śledzikowski, *Istota…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 32.

15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych[16], dzięki czemu nie musi ono jednocześnie płacić podatku PIT i CIT[17].

Ratio legis wskazanej wyżej regulacji jest zapewnienie ciągłości i łatwości rozliczeń podatkowych po śmierci przedsiębiorcy[18]. Artykuł 49 u.z.s. nie pełni przy tym jedynie funkcji informacyjnej, a także funkcję uzupełniającą w zakresie przyznania przedsiębiorstwu w spadku statusu jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, będącej podatnikiem na gruncie wskazanych ustaw prawa podatkowego. Wśród wymienionych w art. 49 u.z.s. przez prawodawcę ustaw wszystkie wskazują, że przedsiębiorstwo w spadku na ich gruncie uzyskuje status podatnika, jednakże ani art. 3 ust. 4 ustawy o podatku tonażowym, ani art. 8 ust 4 ustawy o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych nie przyznają przedsiębiorstwu w spadku statusu jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej. Biorąc pod uwagę treść art. 49 u.z.s., wydaje się, że przedsiębiorstwo w spadku ma taki status, także na gruncie dwóch wcześniej wskazanych ustaw, dlatego też wskazany przepis nie ma wyłącznie funkcji informacyjnej. Przedsiębiorstwo w spadku uzyskuje zatem zdolność (podmiotowość) prawnopodatkową, jako jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, w zakresie podatków związanych z działalnością tego przedsiębiorstwa[19]. Nadanie przez prawodawcę przedsiębiorstwu w spadku statusu podatnika wpływa immanentnie na zakres danych identyfikacyjnych czy też odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe, a także pozwala zachować ciągłość funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku jako kontynuatora wcześniejszej działalności gospodarczej samego przedsiębiorcy[20]. Jednocześnie na gruncie o.p. jest to podmiot prawa podatkowego odrębny od zmarłego podatnika[21].

Status przedsiębiorstwa w spadku – jako tworu wyposażonego w podmiotowość podatkową – nie oznacza powstania nowego podatnika, lecz jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, która ma zadanie kontynuować działalność zmarłego przedsiębiorcy, w tym także w wymiarze podatkowym[22], co niesie za sobą pewne korzyści, ale także wady w postaci niemożności skorzystania przez nie z rozwiązań i uprawnień

[16] T.j. Dz. U. 2025, poz. 278, z późn. zm.
[17] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 202.
[18] A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24; J. Kiszka, *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1...*, s. 96.
[19] J. Kondratowska-Muszyńska, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 2; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 117; T. Janicki, N. Kociak-Janicka, *Przedsiębiorstwo w spadku jako szczególny rodzaj podatnika*, PP 2023, nr 4, s. 5; R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 191.
[20] A. Mariański, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 4.
[21] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 230.
[22] A. Mariański, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 4.

przewidzianych przez ustawy dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą[23]. Konsekwentnie w wielu obszarach będzie ono zobowiązane do kontynuowania zasad stosowanych przez zmarłego przedsiębiorcę[24].

Niekiedy w doktrynie rozwiązanie, na mocy którego przedsiębiorstwu w spadku nadano podmiotowość prawną na gruncie wybranych ustaw prawa podatkowego, jest określane mianem absurdalnego i abstrakcyjnego (oderwanego od rzeczywistości)[25] oraz krytykowane ze względu na fakt, iż przedsiębiorstwo w spadku jest jedynie masą majątkową, którą zmarły przedsiębiorca wykorzystywał do prowadzenia działalności gospodarczej i która nie posiadała za życia przedsiębiorcy statusu podatnika[26]. Ponadto wskazuje się, że rozwiązanie to stanowi zbyt daleko idące uprzywilejowanie Skarbu Państwa[27]. Zaznaczyć jednak należy, iż odmienna kwalifikacja określonych podmiotów na gruncie prawa prywatnego i prawa podatkowego nie jest niczym nadzwyczajnym czy rewolucyjnym[28], a biorąc pod uwagę znaczne różnice w zakresie funkcji prawa prywatnego i podatkowego, zabieg ten należy uznać za dopuszczalny i zrozumiały[29]. Prawo podatkowe często przyznaje zdolność prawną jednostkom, które nie dysponują podmiotowością w prawie cywilnym, czego przykładem mogą być, chociażby spółki cywilne[30]. Rozwiązanie to należy zatem uznać za pozytywne, biorąc pod uwagę jednolitość i spójność podejścia do podmiotowości podatkowej przedsiębiorstwa w spadku w zakresie wszystkich związanych z działalnością gospodarczą podatków[31]. Ponadto dzięki tej ciągłości przedsiębiorstwo w spadku jest postrzegane przez organy podatkowe i ZUS jako kontynuator wcześniejszej działalności gospodarczej samego przedsiębiorcy[32].

Status przedsiębiorstwa w spadku jako podatnika na gruncie art. 49 u.z.s. jest jednakże ograniczony czasowo. W przypadku większości wymienionych w wyżej wskazanym przepisie ustaw podatkowych przedsiębiorstwo w spadku uzyskuje status

[23] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 205.
[24] Tamże. Więcej na ten temat zob. w: A. Mariański, A. Pardej, *Zarząd sukcesyjny – przewodnik po zmianach*, LEX/el 2018.
[25] P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 131-132.
[26] T. Michalik, *Komentarz do art. 15 u.p.t.u.* [w:] *VAT. Komentarz* (T. Michalik), Legalis 2024, t. 22-23. Rozwiązanie to chwali natomiast: M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 309.
[27] R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 198.
[28] J. Frąckowiak, *Osoby prawne* [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1* (red. M. Safjan), Warszawa 2012, s. 1133-1134; K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 195. Warto wskazać, że np. spółka cywilna posiada zdolność prawnopodatkową na gruncie podatku od towarów i usług. Por. J. J. Zięty, *Umowa spółki cywilnej* [w:] *Zobowiązania w obrocie gospodarczym* (red. A. Malarewicz-Jakubów), Warszawa 2025, s. 419-425.
[29] K. Górniak, *Komentarz do art. 2 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.
[30] K. Górniak, *Komentarz do art. 49 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 4.
[31] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 148; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 48.
[32] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 197.

podatnika wraz z momentem otwarcia spadku. Jedynym wyjątkiem jest tutaj u.p.a., która w art. 13 ust. 1 pkt 14 stanowi, że momentem tym jest chwila śmierci przedsiębiorcy. Zgodnie z art. 924 k.c. spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy, a zatem pomimo różnic w treści przepisów moment uzyskania przez przedsiębiorstwo w spadku statusu podatnika jest na gruncie wszystkich wymienionych ustaw podatkowych tożsamy. Przedsiębiorstwo w spadku na gruncie wszystkich wskazanych ustaw podatkowych ma status podatnika do momentu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego[33], jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony i dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c u.z.e. Odmienną regulację zawiera jedynie ustawa o podatku akcyzowym, zgodnie z którą momentem utraty przez przedsiębiorstwo w spadku statusu podatnika jest dzień wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo dzień, w którym upływa termin do powołania zarządcy sukcesyjnego, o którym mowa w art. 12 ust. 10 u.z.s., w przypadku gdy nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego, a osoby uprawnione do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego, dokonały czynności podlegających opodatkowaniu akcyzą lub zaistniał wobec nich stan faktyczny podlegający opodatkowaniu akcyzą. Należy przy tym podkreślić, iż w przypadku przepisów regulujących podatek tonażowy i zryczałtowany podatek od wartości sprzedanej produkcji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych przedsiębiorstwo w spadku posiada status podatnika nie dłużej niż do końca okresu opodatkowania. Według ustawy regulującej pierwszy z wyżej wskazanych podatków okres ten wynosi 10 lat[34], natomiast zgodnie z aktem prawnym dotyczącym drugiego z wymienionych podatków, okres ten wynosi 3 kolejne lata podatkowe[35].

2.2. Przedsiębiorstwo w spadku jako sukcesor podatkowy zmarłego przedsiębiorcy

Oprócz wynikającego z art. 7a o.p. faktu, iż na przedsiębiorstwie w spadku od dnia jego powstania ciążą prawa i obowiązki wynikające z przepisów prawa podatkowego, w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego zgodnie z art. 97 § 1a o.p. przedsiębiorstwo w spadku wstępuje w przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, z wyjątkiem tych praw, które nie mogą być kontynuowane na podstawie odrębnych ustaw. Tym samym przedsiębiorstwo w spadku jest traktowane jako podatnik kontynuujący prawa i obowiązki

[33] R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 197.
[34] Art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym.
[35] Art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych.

zmarłego przedsiębiorcy[36], czyli następca prawny spadkodawcy[37] i to ono jest obciążone wynikającymi z przepisów prawa podatkowego należnościami. W przeciwieństwie do art. 7 o.p., na którego gruncie przedsiębiorstwo w spadku, jako zobowiązanie do uregulowania bieżących należności ma status podatnika, na gruncie art. 97 § 1a o.p. ma ono status jedynie sukcesora, a więc jest traktowane jak podatnik, a nie jako podatnik[38]. W doktrynie wskazuje się, że sukcesja uniwersalna przedsiębiorstwa w spadku ma w prawie podatkowym szczególny charakter i została ukształtowana na zasadzie odpowiedzialności następców prawnych za cudzy dług – sukcesorzy obowiązków podatkowych wstępują bowiem w miejsce podatnika, stając się równocześnie podmiotem zobowiązania podatkowego, jednak odpowiadają za cudzy, a nie własny dług[39].

Artykuł 97 § 1a o.p. dotyczy zatem praw i obowiązków powstałych za życia spadkodawcy[40]. Dzięki temu rozwiązaniu zapewniona zostanie ciągłość rozliczeń podatkowych w zakresie podatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej[41]. Przedsiębiorstwo w spadku będzie zatem zobowiązane między innymi do wykazania i zapłacenia w prawidłowej wysokości podatków z tytułu działalności gospodarczej prowadzonej przez zmarłego przedsiębiorcę, które to obowiązki powstały za jego życia[42]. Przedsiębiorstwo w spadku nie będzie natomiast ponosiło odpowiedzialności za niepodzielne zobowiązania od przedmiotów opodatkowania związanych, jak i niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej np. za zobowiązania z tytułu podatku od nieruchomości w przypadku nieruchomości związanych i niezwiązanych z działalnością gospodarczą zmarłego przedsiębiorcy[43]. Sukcesja, o której mowa w art. 97 § 1a o.p. nie może znaleźć wtedy zastosowania[44]. Na podstawie art. 97 § 1a zd. 2 o.p. odpowiednie zastosowanie wobec przedsiębiorstwa w spadku znajdzie art. 26 o.p., a zatem odpowiada ono całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki[45].

---

[36] A. Mariański, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 6.
[37] S. Babiarz, *Odpowiedzialność osób trzecich oraz następstwo prawne w obecnie obowiązującej Ordynacji podatkowej i projekcie Nowej Ordynacji podatkowej. Zarys problematyki*, KPP 2018, nr 4, s. 72.
[38] R. Dowgier, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 3.
[39] A. Dalkowska, *Następstwo prawne w egzekucji zobowiązań podatkowych*, KPP 2023, nr 3, s. 84-85.
[40] K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 53.
[41] A. Ferens, *Zmiany ustawy o rachunkowości...*, s. 33.
[42] Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 15 kwietnia 2025 r., sygn. I SA/Po 455/24, Legalis nr 3207148, w którym to orzeczeniu wskazano, że obowiązek tego rodzaju odnosi się do podatku dochodowego.
[43] L. Etel, *Podatek od nieruchomości...*, s. 25; L. Etel, *Zarząd sukcesyjny a podatki...*, s. 19.
[44] R. Dowgier, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 8.
[45] R. Dowgier, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 3; A. Dalkowska, *Następstwo prawne w…*, s. 84.

W przypadku dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku i ustanowienia zarządu sukcesyjnego zgodnie z art. 97 § 2a o.p., odpowiednie zastosowanie do przedsiębiorstwa w spadku znajdzie art. 97 § 2 o.p., a zatem jeżeli, na podstawie przepisów prawa podatkowego, spadkodawcy przysługiwały prawa o charakterze niemajątkowym, związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, uprawnienia te przechodzą na przedsiębiorstwo w spadku pod warunkiem dalszego prowadzenia tej działalności. Wśród praw przysługujących przedsiębiorstwu w spadku należy wymienić prawo zastosowania się do interpretacji indywidualnej wydanej przed śmiercią przedsiębiorcy na jego wniosek[46] czy możliwość korzystania z uproszczonych metod rozliczeń z tytułu obowiązków celnych i akcyzowych[47].

2.3. Obowiązek ewidencyjny przedsiębiorstwa w spadku

W związku z posiadaniem przez przedsiębiorstwo w spadku statusu podatnika na gruncie wybranych ustaw podatkowych podlega ono obowiązkowi ewidencyjnemu zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników[48]. Identyfikatorem podatkowym przedsiębiorstwa w spadku jest numer NIP (art. 3 ust. 1 pkt 2 u.z.e.). Jak stanowi art. 12 ust. 1b u.z.e. numer NIP nadany przedsiębiorcy przechodzi na przedsiębiorstwo w spadku i wygasa wraz z wygaśnięciem zarządu sukcesyjnego. Jeżeli natomiast zarząd sukcesyjny nie zostanie ustanowiony, numer NIP wygasa wraz z wygaśnięciem uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego. W braku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, zgodnie z dyspozycją art. 12 ust. 1c u.z.e., przedsiębiorstwo w spadku może do dnia wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego podawać NIP przedsiębiorcy, jeżeli osoba uprawniona do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego kontynuuje prowadzenie przedsiębiorstwa pod firmą przedsiębiorcy i w terminie dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy, dokona zgłoszenia kontynuowania prowadzenia tego przedsiębiorstwa do naczelnika urzędu skarbowego. Dzięki temu rozwiązaniu organ podatkowy jest świadomy, że ma do czynienia nie z podatnikiem będącym osobą fizyczną, a przedsiębiorstwem w spadku[49]. W braku natomiast ustanowienia zarządu sukcesyjnego i dokonania zgłoszenia wskazanego w art. 12

[46] Zgodnie ze wskazanym przepisem przedsiębiorstwo w spadku korzysta również z ochrony przewidzianej w art. 14k i 14m o.p.
[47] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 201, 240; K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 234; A. Szczęsny, *Sukcesja przedsiębiorstwa...*, s. 24.
[48] T.j. Dz. U. 2025, poz. 237, z późn. zm.
[49] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 200.

ust. 1c u.z.e. podawanie NIP lub firmy przedsiębiorcy nie wywołuje skutków podatkowych dla przedsiębiorstwa w spadku. Regulacja ta stanowi wyjątek od określonej w art. 12 ust. 2 u.z.e. zasady wygaśnięcia numeru NIP w przypadku zgonu lub ustania bytu prawnego podatnika. Dzięki zachowaniu numeru NIP przedsiębiorstwo w spadku ma zagwarantowaną ciągłość rozliczeń w zakresie podatków związanych z działalnością gospodarczą i jest przez organ podatkowy postrzegane jako kontynuator dotychczasowej działalności podatnika[50].

3. Wykonywanie praw i obowiązków podatkowych przedsiębiorstwa w spadku

Zarządca sukcesyjny to podmiot posiadający na gruncie prawa cywilnego prawa i obowiązki związane z zarządzaniem przedsiębiorstwem w spadku. Działa on we własnym imieniu, ale na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Ze względu na wskazane cechy zdaniem projektodawcy zarządca sukcesyjny nie powinien posiadać statusu podatnika[51] i tak też zdecydował ustawodawca[52]. Przedsiębiorstwo w spadku na gruncie u.z.s. oraz wskazanych ustaw podatkowych posiada podmiotowość prawną, jednakże nie ma ono swoich organów, co oznacza, że jest ono stroną w znaczeniu materialnym, ale nie ma zdolności (legitymacji) procesowej[53]. Zarządca sukcesyjny na gruncie wskazanych przepisów pełni funkcję swego rodzaju organu bądź swoistego reprezentanta[54] przedsiębiorstwa w spadku, gdyż to on wykonuje majątkowe oraz niemajątkowe prawa i obowiązki podatkowe związane z działalnością gospodarczą[55]. Jego rola jest w pewnym sensie na gruncie prawa podatkowego analogiczna do roli, jaką pełni zarząd spółki

[50] Por. *Tamże*, s. 199.
[51] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 116. W doktrynie również: J. Kondratowska-Muszyńska, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 2; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 148; K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 196. Odmienne stanowisko wyrażono w: R. Wrzecionek, *Podmiotowość…* [w:] *Problemy pogranicza...*, s. 198.
[52] A. Mariański, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 4.
[53] M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 306; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 20 października 2022 r., sygn. I SA/Ol 406/22, LEX nr 3429483.
[54] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 231.
[55] K. Górniak, *Komentarz do art. 49 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9-10; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 53; M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 307; A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 27.

kapitałowej w odniesieniu do tej spółki[56]. Zarządca sukcesyjny jest stroną tych postępowań wyłącznie w znaczeniu formalnym[57].

Zgodnie z art. 7a § 1 o.p. w okresie od ustanowienia do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny wykonuje prawa i obowiązki podatnika oraz płatnika będącego przedsiębiorstwem w spadku, w przypadku gdy na mocy ustaw podatkowych podlega obowiązkowi podatkowemu. Wskazany przepis dotyczy zatem bieżących praw i obowiązków o charakterze podatkowym, czyli takich, które powstały po pojawieniu się przedsiębiorstwa w spadku, wśród których wymienić należy m.in.: składanie deklaracji podatkowych, zapłatę podatków i innych należności z rachunku bankowego przedsiębiorstwa w spadku[58], ubieganie się o stwierdzenie nadpłaty lub zwrot podatku, składanie wniosków, odwołań, czy zażaleń[59]. Zarządca sukcesyjny ma także prawo udziału w postępowaniach podatkowych dotyczących przedsiębiorstwa w spadku[60]. Słusznie wskazano w doktrynie, że regulacja art. 7a § 1 o.p. odmiennie kształtuje funkcję zarządcy sukcesyjnego niż art. 21 ust. 1 u.z.s., co wynika z faktu, iż na gruncie prawa podatkowego podatnikiem lub płatnikiem w zakresie działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwo w spadku jest to przedsiębiorstwo, a nie jego właściciele[61].

Zarządca sukcesyjny ma również na podstawie art. 97 § 1b o.p. obowiązek wykonywać do czasu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe i niemajątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą. Regulacja ta odnosi się do praw i obowiązków powstałych przed powstaniem przedsiębiorstwa w spadku, czyli jeszcze za życia przedsiębiorcy[62]. Wskazane w art. 97 § 1b o.p. prawa należy rozumieć szeroko, albowiem obejmują one także prawa nabyte przez przedsiębiorcę na podstawie decyzji wydanych w oparciu o przepis dotyczący ulg w płatności podatków, czyli art. 67a § 1 pkt 1 i 2 o.p.[63].

---

[56] O wątpliwościach związanych z zarządem sukcesyjnym w kontekście prawa podatkowego zob. w: A. Mariański, *Zarząd sukcesyjny – wątpliwości w podatkach*, LEX/el 2018.

[57] M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 307; T. Szczurowski*, Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem...*, s. 35.

[58] S. Babiarz, *Komentarz do art. 97a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 3.

[59] M. Popławski, *Komentarz do art. 7a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 1.

[60] *Tamże*. Warto dodać, że zgodnie z art. 201 § 1 pkt 1a o.p. organ podatkowy zawiesza postępowanie w razie zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, jeżeli postępowanie toczyło się z udziałem zarządcy sukcesyjnego. Postępowanie podatkowe zostaje natomiast zgodnie z art. 205a. § 1 o.p. podjęte przez organ z urzędu m.in. w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo w przypadku wybrania kolejnego zarządcy sukcesyjnego.

[61] M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 308.

[62] *Tamże*.

[63] M. Zdebel, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 6.

Wśród obowiązków podatkowych zarządcy sukcesyjnego wymienić należy m.in. obowiązki związane z identyfikacją podatkową przedsiębiorstwa w spadku. Zgodnie z art. 9 ust. 1 u.z.e. zarządca sukcesyjny ma obowiązek aktualizowania danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym przez dokonanie zgłoszenia aktualizacyjnego do naczelnika urzędu skarbowego. Aktualizacji tej należy dokonać w nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana danych[64].

Prawa i obowiązki podatnika i płatnika będącego przedsiębiorstwem w spadku zobowiązane są wykonywać również wskazane w art. 14 u.z.s. osoby uprawnione do wykonywania zachowawczego zarządu sukcesyjnego. Zgodnie z art. 7a § 2 o.p. dotyczy to okresu od chwili śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, a także okresu od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić tę funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Wskazane podmioty mają również obowiązek na podstawie art. 9 ust. 1 u.z.e. dokonywania aktualizacji danych objętych zgłoszeniem identyfikacyjnym przez dokonanie zgłoszenia aktualizacyjnego do naczelnika urzędu skarbowego, nie później niż w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana danych. Wskazane przepisy stanowią uzupełnienie regulacji dotyczącej wykonywania praw i obowiązków podatkowych przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego oraz umożliwiają one zachowanie pełnej ciągłości prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku, zwłaszcza w sytuacji, gdy przedsiębiorca nie ustanowił za swojego życia zarządcy sukcesyjnego.

4. Odpowiedzialności za zobowiązania oraz zaległości podatkowe przedsiębiorstwa w spadku

4.1. Uwagi wprowadzające

Przepisy o.p. przewidują odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe (bieżące należności)[65] przedsiębiorstwa w spadku (art. 97a o.p.) oraz zaległości podatkowe przedsiębiorstwa w spadku (art. 117d o.p.). Zgodnie z art. 5 o.p. zobowiązaniem

[64] Więcej zob. w: M. Mucha, *Komentarz do art. 9 u.z.e.* [w:] *Numer Identyfikacji Podatkowej. Komentarz* (M. Mucha), Legalis 2005, t. 1-30; T. Lewandowski, P. Ostojski, *Komentarz do art. 9 u.z.e.* [w:] *Zasady ewidencji i identyfikacji podatników i płatników. Komentarz*, (T. Lewandowski, P. Ostojski), LEX/el 2013, t. 1-3; A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *Komentarz do art. 9 u.z.e.* [w:] *Swoboda działalności gospodarczej. Zmiany w podatkach. Komentarz* (A. Bartosiewicz, R. Kubacki), LEX/el 2004, t. 1.

[65] L. Etel, *Podatek od nieruchomości...,* s. 23.

podatkowym jest wynikające z obowiązku podatkowego zobowiązanie podatnika do zapłacenia na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu albo gminy podatku w wysokości, w terminie oraz w miejscu określonych w przepisach prawa podatkowego. Pod pojęciem zaległości podatkowej należy natomiast na podstawie art. 51 § 1 i 2 o.p. rozumieć niezapłacony w terminie płatności podatek albo zaliczkę na podatek lub ratę podatku.

4.2. Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe

Krąg podmiotów odpowiedzialnych za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku został przez ustawodawcę określony w art. 97a o.p. Zgodnie z § 1 wskazanego przepisu odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku ponoszą zapisobierca windykacyjny, kontynuujący prowadzenie tego przedsiębiorstwa, spadkobiercy zmarłego przedsiębiorcy, jeżeli nie został uczyniony zapis windykacyjny obejmujący przedsiębiorstwo w spadku, a także małżonek zmarłego przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Odpowiedzialność ta została rozciągnięta także na wskazane w § 2 podmioty, czyli osoby, które uczestniczyły w powołaniu zarządcy sukcesyjnego, a następnie odrzuciły spadek albo okazało się, że nie są spadkobiercami[66]. Słusznie wskazano również w doktrynie, że wynikające z art. 97a § 2 o.p. ograniczenie odpowiedzialności odnosi się również do zapisobierców windykacyjnych, którzy odrzucili zapis windykacyjny[67]. Odpowiedzialność tych osób została jednakże przez ustawodawcę ograniczona czasowo. Osoby, które odrzuciły spadek, ponoszą bowiem odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe powstałe do dnia odrzucenia spadku. Osoby, które nie są spadkobiercami, odpowiadają natomiast za wskazane zobowiązania powstałe do dnia, w którym uprawomocniło się postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowano akt poświadczenia dziedziczenia albo wydano europejskie poświadczenie spadkowe. Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe powstałe po wskazanych dniach jest w przypadku podmiotów wymienionych w § 2 wyłączona. Ma ona charakter obiektywny, nieoparty na zasadzie winy, ryzyka bądź słuszności, tym samym w pewnym stopniu jest ona absolutna[68]. We wskazanym katalogu nie zostali natomiast ujęci właściciele przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w przedsiębiorstwie w spadku, którzy nabyli swoje

[66] A. Mariański, *Komentarz do art. 97a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 2; M. Zdebel, *Komentarz do art. 97a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 2.
[67] S. Babiarz, *komentarz do art. 97a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 2; S. Babiarz, *Komentarz do art. 78 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[68] S. Babiarz, *Komentarz do art. 78 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.

prawa na podstawie art. 3 pkt 3 u.z.s.[69], a także podmioty, które nabyły wskazane prawa od osób wymienionych w tym przepisie, czyli kolejni nabywcy. D*e lege ferenda* krąg osób odpowiedzialnych za zobowiązania podatkowe powinien zostać rozszerzony tak, aby obejmował przynajmniej wszystkich właścicieli przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 u.z.s. Analogicznie należy rozszerzyć krąg osób ponoszących odpowiedzialność za zaległości podatkowe.

Odpowiedzialność wyszczególnionych przez prawodawcę w art. 97a § 1 i § 2 o.p. osób dotyczy zobowiązań podatkowych przedsiębiorstwa w spadku, a więc tylko takich zobowiązań, co do których przedsiębiorstwo w spadku posiadało status podatnika, a także należności, do których uregulowania zobowiązane było jako płatnik[70], przy czym do osób tych odpowiednie zastosowanie znajduje dodatkowo art. 98 o.p., który dotyczy odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe spadkodawcy i inne należności tego spadkodawcy, co oznacza, że możliwe jest stosowanie tych zasad, podstaw prawnych odpowiedzialności z art. 97a § 1 i art. 97 § 1 i 2 o.p. łącznie, np. do zobowiązań podatkowych rozliczanych za okres podatkowy, tak by nie dzielić ich na części[71]. W przypadku regulacji podatkowych, na których gruncie przedsiębiorstwo w spadku nie jest podatnikiem, zarządca sukcesyjny nie może nawet skutecznie zapłacić podatku, chyba że mamy do czynienia ze wstąpieniem przez przedsiębiorstwo w spadku w prawa i obowiązki spadkodawcy, którym stanowi art. 97 § 1a o.p. [72].

Należy zgodzić się z wyrażonym w doktrynie poglądem, iż brzmienie art. 97a o.p. oznacza konieczność przeprowadzenia w okresie od dnia śmierci przedsiębiorcy do dnia ustanowienia zarządcy sukcesyjnego gruntownej analizy w zakresie prawa do spadku, bowiem w przypadku podjęcia przez osobę niebędącą uprawnioną do spadku działań w nim wskazanych nie może ona ograniczyć swojej odpowiedzialności podatkowej poprzez odrzucenie spadku i tym samym staje się niejako zakładnikiem postępowania spadkowego i jego postanowień[73]. Wskazany przepis zawiera przy tym istotną lukę w postaci braku określenia terminu płatności należności[74], co może powodować pewne trudności związane z ich wyegzekwowaniem.

---

[69] K. Górniak, *Komentarz do art. 49 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 23.
[70] R. Dowgier, *Komentarz do art. 97a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 1.
[71] S. Babiarz, *komentarz do art. 97a o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 1.
[72] Tak na gruncie podatku od nieruchomości albo podatku od środków transportowych zob. w: L. Etel, *Zarząd sukcesyjny a podatki...*, s. 18-19.
[73] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 232.
[74] S. Babiarz, *Odpowiedzialność osób trzecich...*, s. 72.

4.3. Odpowiedzialność za zaległości podatkowe

4.3.1. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego

Odpowiedzialność za zaległości podatkowe zarządcy sukcesyjnego została przez ustawodawcę uregulowana w art. 117d o.p., stanowiącym dopełnienie zasad odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorstwa w spadku[75]. W doktrynie wskazuje się, że regulacja ta, choć może budzić wątpliwości zwłaszcza w sytuacji, gdy zarządca sukcesyjny nie będzie ostatecznie spadkobiercą, to uzasadniona jest rolą, jaką pełni on w zarządzaniu przedsiębiorstwem w spadku[76]. Bez jego aktywności bowiem prawidłowe wypełnianie obowiązków podatkowych nie jest możliwe[77]. Zgodnie z § 1 wyżej wskazanego artykułu zarządca sukcesyjny odpowiada solidarnie z podatnikiem, czyli przedsiębiorstwem w spadku, oraz osobami wskazanymi w art. 97a § 1 i 2 o.p. za zaległości podatkowe związane z działalnością przedsiębiorstwa w spadku. Egzekucja z majątku zarządcy sukcesyjnego może być prowadzona w przypadku, gdy egzekucja z majątku podatnika oraz osób odpowiedzialnych za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku na gruncie ww. przepisów, okaże się bezskuteczna. Odpowiedzialność zarządcy sukcesyjnego ma zatem charakter solidarny, ale jednocześnie subsydiarny, gdyż egzekucja będzie prowadzona wpierw z majątku przedsiębiorstwa w spadku oraz osób odpowiedzialnych za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku[78]. Zarządca sukcesyjny jest na gruncie art. 117d o.p. traktowany jako osoba trzecia[79], a § 1 zd. 2 wskazanego przepisu rozszerza dodatkowo podstawy subsydiarnej odpowiedzialności poprzez wskazanie, że dopiero bezskuteczność egzekucji z majątku przedsiębiorstwa w spadku oraz osób odpowiedzialnych za zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku powoduje możliwość przeprowadzenie egzekucji z majątku podatnika, tym samym odpowiedzialność

[75] R. Dowgier, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 1.
[76] A. Mariański, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 1; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 239.
[77] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...* , s. 232.
[78] J. Serwacki, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 3; R. Dowgier, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 3; K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 233; S. Babiarz, *Komentarz do art. 78 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 54; A. Kalicińska, *Odpowiedzialność osób trzecich* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019...*, s. 334; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 141.
[79] J. Serwacki, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. H. Dzwonkowski), Legalis 2020, t. 3; R. Dowgier, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 1; M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 308; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 54.

zarządcy sukcesyjnego ma silnie akcesoryjny (drugorzędny charakter)[80], jednakże nie ma ona charakteru wyłącznie teoretycznego i może więc mieć istotne znaczenie przy podejmowaniu decyzji o zgodzie na zostanie zarządcą sukcesyjnym, szczególnie przez osobę spoza grona spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy[81]. Zarządca sukcesyjny nie będzie zatem traktowany jako osoba trzecia odpowiedzialna za zaległości podatkowe, w przypadku gdy przedsiębiorstwo w spadku nie jest podatnikiem[82]. Należy podkreślić, że treść 117d § 1 zd. 2 o.p. nie wyłącza ogólnych zasad odpowiedzialności osób trzecich[83], a zarządca sukcesyjny bez wątpienia taką osobą jest, zatem wykładni tegoż przepisu należy dokonywać razem z art. 108 § 4 o.p., który stanowi, że egzekucja zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, czyli w tym przypadku zarządcy sukcesyjnego, może być wszczęta dopiero wówczas, gdy egzekucja z majątku podatnika, czyli przedsiębiorstwa w spadku okazała się w całości lub w części bezskuteczna, odstąpiono od czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych albo nie przystąpiono do egzekucji administracyjnej w wyniku uprawdopodobnienia przez organ egzekucyjny braku możliwości uzyskania w toku egzekucji administracyjnej kwoty przewyższającej koszty egzekucyjne.

Zakres odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego jest zgodnie z art. 117d § 2 o.p. dodatkowo ograniczony do zaległości podatkowych z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez niego tej funkcji, oraz zaległości wymienionych w art. 52 o.p. oraz art. 52a o.p. (m.in. zaległości z tytułu nadpłat oraz wynagrodzenia płatników i inkasentów) powstałych w czasie pełnienia funkcji przez tego zarządcę sukcesyjnego. Wynika to z faktu możliwości zmiany osoby sprawującej funkcję zarządcy sukcesyjnego[84]. W odniesieniu jednakże do zaległości podatkowych z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, oraz zaległości wymienionych w art. 52 o.p. oraz art. 52a o.p. powstałych po dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, odpowiedzialność na podstawie art. 117d § 3 o.p. ponosi osoba pełniąca funkcję zarządcy sukcesyjnego w dniu wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego. Efektywnie zatem dochodzi do „cofnięcia" odpowiedzialności do osoby pełniącej funkcję zarządcy

[80] A. Mariański, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 2.
[81] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 239; K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 233.
[82] Tak w odniesieniu do podatku od nieruchomości w: L. Etel, *Podatek od nieruchomości...,* s. 25.
[83] R. Dowgier, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 3; S. Babiarz, *komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 1.
[84] S. Babiarz, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 2.

sukcesyjnego w momencie, gdy dane zobowiązanie powstało[85]. Ze względu na to, iż art. 117d § 2 o.p. dotyczy takich zaległości, których termin płatności upływał w czasie pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego, przyjąć należy, że objęte dyspozycją tego przepisu będą również zobowiązania podatkowe, które powstały przed śmiercią przedsiębiorcy, o ile tylko ich płatność miałaby nastąpić po jego śmierci i do ich zapłaty był zobowiązany zarządca sukcesyjny[86]. Ustawodawca nie przewidział przy tym żadnych przesłanek egzoneracyjnych, tym samym zarządca sukcesyjny będzie ponosił odpowiedzialność za zaległości podatkowe niezależnie od tego, czy dochował należytej staranności przy prowadzeniu przedsiębiorstwa w spadku i czy miał wpływ na powstanie zobowiązania podatkowego lub jego pokrycie, jeżeli tylko doszło do sytuacji, w której zobowiązania podatkowe przedsiębiorstwa w spadku nie mogły zostać pokryte w ustawowym terminie[87].

Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, że zarządca sukcesyjny, podobnie jak inne podmioty wskazane w art. 117d o.p., nie ma statusu strony w postępowaniu podatkowym, którego przedmiotem jest jego odpowiedzialność podatkowa, mimo że ewidentnie posiada on interes prawny. To niedopatrzenie prawodawcy, stanowiące w istocie poważny błąd legislacyjny, wynika z braku nowelizacji art. 133 o.p.[88] *De lege ferenda* należy zatem postulować rozszerzenie katalogu podmiotów mających status strony w postępowaniu podatkowym o zarządcę sukcesyjnego oraz zarządcę faktycznego. Skoro wskazane podmioty ponoszą razem z podatnikiem solidarną odpowiedzialność całym swoim majątkiem za zaległości podatkowe związane z działalnością przedsiębiorstwa w spadku to z racji posiadania interesu prawnego powinny one posiadać status strony w postępowaniu podatkowym, przynajmniej w tego rodzaju postępowaniach, których przedmiotem jest ich odpowiedzialność podatkowa.

4.3.2. Odpowiedzialność zarządcy faktycznego

W art. 117d § 4 o.p. wprowadzony został przez ustawodawcę nowy, odrębny typ podmiotu odpowiedzialnego za zaległości podatkowe zwany zarządcą faktycznym. Zgodnie z powyższym przepisem za zarządcę faktycznego uznaje się osobę, która faktycznie zajmuje się sprawami gospodarczymi, w szczególności finansowymi przedsiębiorstwa w spadku.

[85] K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 233; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 142.
[86] S. Babiarz, *Komentarz do art. 78 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7.
[87] M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 111.
[88] M. Masternak, *Pozycja prawna zarządcy...* [w:] *Współczesne problemy...*, s. 308; K. Kosowska, *Status prawny, w tym...*, s. 54.

Słusznie wskazano w doktrynie, że zarządcą faktycznym może być osoba sprawująca zachowawczy zarząd sukcesyjny, a więc osoba wyszczególniona w art. 14 u.z.s.[89], jednakże założenie takie powinno mieć jedynie charakter pomocniczy[90]. Zarządca faktyczny ponosi odpowiedzialność całym swoim majątkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, które powstały od otwarcia spadku do dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego lub wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego i od dnia, w którym zarządca sukcesyjny przestał pełnić swoją funkcję, do dnia powołania kolejnego zarządcy sukcesyjnego albo wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego, oraz za zaległości wymienione w art. 52 o.p. i art. 52a o.p. powstałe w tych okresach pod warunkiem, że dokonał on czynności skutkującej powstaniem zobowiązania podatkowego. Chodzi więc o okresy sprawowania faktycznego zarządu, w których nie funkcjonował zarządca sukcesyjny[91]. Choć słusznie wskazuje się w doktrynie, że z reguły zarządcą faktycznym będą osoby uprawnione do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego to nie można wykluczyć sytuacji, w której za zarządcę faktycznego zostanie uznana inna osoba, która dokonała we wskazanym czasie czynności wymienionych w art. 117d § 4 o.p., czyli np.: menadżer przedsiębiorstwa, jego kierownik czy pełnomocnik, którego pełnomocnictwo nie wygasło z chwilą śmierci przedsiębiorcy, zarządca tymczasowy przedsiębiorstwa w spadku ustanowiony na podstawie przepisów k.p.c., kurator spadku czy wykonawca testamentu zarządzający przedsiębiorstwem w spadku. Odpowiednie zastosowanie do zarządcy faktycznego znajduje art. 117d § 1 zd. 2 o.p., a zatem analogicznie do zarządcy sukcesyjnego jego odpowiedzialność ma charakter subsydiarny, czyli egzekucja z jego majątku może zostać przeprowadzona dopiero wtedy, gdy egzekucja z majątku podatnika oraz osób wskazanych w art. 97a § 1 i 2 o.p., okaże się bezskuteczna[92].

[89] A. Mariański, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 1; S. Babiarz, *komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (B. Dauter, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, J. Rudowski, S. Babiarz), LEX/el 2019, t. 3; R. Dowgier, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 1; K. Wiśniewski, *Zmiany w zakresie prawa podatkowego…* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 234. Wydaje się, że tak twierdzi również: A. Kalicińska, *Odpowiedzialność…* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019...*, s. 334.

[90] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 240; S. Babiarz, *Spadek i darowizna...*, s. 295.

[91] R. Dowgier, *Komentarz do art. 117d o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk* (red. L. Etel), LEX/el 2024, t. 2; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...,* s. 141.

[92] Por. J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 240; A. Kalicińska, *Odpowiedzialność…* [w:] *Ordynacja podatkowa 2019...*, s. 334.

5. Problematyka sukcesji podatkowej po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego

Regulacja przewidziana przez ustawodawcę w art. 97 o.p. przewiduje możliwość przejęcia przewidzianych w przepisach prawa podatkowego majątkowych praw i obowiązków spadkodawcy, czyli sukcesji podatkowej. Podstawowym błędem wskazanej regulacji jest wyłączenie na podstawie art. 97 §1 o.p. możliwości przejęcia wskazanych praw i obowiązków przez spadkobierców podatnika, w sytuacji, gdy ustanowiono zarząd sukcesyjny. W doktrynie słuszne podnosi się, że w aktualnym stanie prawnym sukcesja podatkowa spadkobierców podatnika jest ograniczona wyłącznie do przypadków, gdy nie ustanowiono zarządu sukcesyjnego[93]. Samo zastosowanie *sui generis* alternatywy rozłącznej (sukcesja podatkowa spadkobierców w art. 97 §1 o.p. albo sukcesja podatkowa przedsiębiorstwa w spadku w art. 97 §1a o.p.) nie byłoby złym rozwiązaniem, gdyby nie fakt, iż art. 97 o.p. nie przewiduje możliwości skorzystania z przywileju sukcesji podatkowej przez spadkobierców kontynuujących działalność gospodarczą po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego[94]. Sukcesja podatkowa ma bowiem miejsce tylko, gdy konkretne zdarzenie skutkujące przejściem praw i obowiązków podatkowych wynika z przepisów o.p., stąd brak wskazanej regulacji stawia pod dużym znakiem zapytania dopuszczalność kolejnego przejścia ogółu praw i obowiązków tym razem z przedsiębiorstwa w spadku na spadkobierców chcących kontynuować działalność gospodarczą po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego ze względu na brak regulacji pozwalającej na kontynuowanie tych praw i obowiązków przez spadkobierców[95]. Wydaje się, że wskazany problem jest dostrzegany przez organy podatkowe m.in. Ministra Finansów, który wskazał w interpretacji ogólnej[96], że towary, które po nabyciu nie były przedmiotem dostawy, wbrew językowej wykładni art.

[93] M. Ignasiak, P. Kowalski, *Sukcesja stosunków…* [w:] *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa...*, s. 106; A. Dalkowska, *Następstwo prawne w…*, s. 84.
[94] A. Mariański, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 7; A. Mariański, A. Pardej, *Podatkowe konsekwencje...*, s. 28-29.
[95] Por. A. Mariański, *Sukcesja podatkowa spadkobierców* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 241, 245-246; A. Mariański, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 7; T. Janicki, N. Kociak-Janicka, *Przedsiębiorstwo w spadku jako…*, s. 6-7. Możliwość przejścia praw i obowiązków zmarłego przedsiębiorcy na jego sukcesorów po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego podkreślono w: Pismo z dnia 9 lutego 2023 r., wydane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0113-KDIPT2-1.4011.876.2022.1.KD, Rozliczenie straty wygenerowanej w trakcie funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku; pismo z dnia 1 sierpnia 2022 r., wydane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0115-KDIT3.4011.488.2022.1.JG.
[96] Interpretacja Ogólna Nr PT3.8101.1.2020 Ministra Finansów w sprawie braku zastosowania art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług w odniesieniu do towarów pozostałych w momencie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego ze względu na wykorzystanie tych towarów przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku bezpośrednio do dalszego prowadzenia działalności opodatkowanej (Dz. Urz. MF 2020, poz. 77).

14 ust. 1 pkt 3 u.p.t.u., nie podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług w przypadku, gdy zostaną wykorzystane po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku bezpośrednio do dalszego prowadzenia działalności opodatkowanej. Nie znajduje bowiem uzasadnienia dwukrotne ponoszenie przez podatnika ciężaru ekonomicznego podatku od tych samych towarów[97]. Słusznie wskazano w doktrynie, że taka interpretacja stanowi próbę naprawienia błędu legislacyjnego[98], jednakże naprawy takiej powinien dokonać prawodawca poprzez wprowadzenie *de lege ferenda* stosownych regulacji do art. 97 o.p., gdyż zakres interpretacji podatkowych, nawet tych ogólnych, jest bardzo wąski, a w zakresie sukcesji podatkowej potrzeba wprowadzenia generalnej zasady. *De lege lata* bowiem słusznie wskazano w literaturze, że na tle regulacji podatkowych dla spadkobierców chcących kontynuować działalność gospodarczą spadkodawcy absurdalnie lepsze będzie nieustanowienie zarządu sukcesyjnego, a podjęcie próby dalszego prowadzenia wskazanej działalności[99].

[97] Więcej nt. wskazanej interpretacji zob. w: M. Zagórski, *Interpretacja ogólna Ministra Finansów z dnia 4 czerwca 2020 r. (PT3.8101.1.2020) dotycząca braku opodatkowania podatkiem od towarów i usług towarów, które po nabyciu nie były przedmiotem dostawy, w przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego*, DPBISP 2020, nr 8, s. 21-23; K. Wawrzonkiewicz, *Sukcesja przedsiębiorstw bez podatku od towarów i usług*, DPBISP 2020, nr 6, s. 21-23.

[98] A. Mariański, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 7.

[99] A. Mariański, *Komentarz do art. 97 o.p.* [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz* (red. A. Mariański), Legalis 2023, t. 7-8; A. Mariański, *Sukcesja podatkowa spadkobierców* [w:] *Planowanie sukcesyjne...*, s. 246. Więcej nt. przepisów dotyczących wskazanej problematyki w projekcie Nowej Ordynacji Podatkowej zob. w: S. Babiarz, *Odpowiedzialność osób trzecich...,* s. 69-74.

Rozdział XIII
Zarząd sukcesyjny w spółce cywilnej

1. Uwagi wprowadzające

Obok jednoosobowej działalności gospodarczej prowadzonej na podstawie wpisu do CEIDG bardzo popularną w Polsce formą wykonywania działalności gospodarczej przez dwie lub więcej osób jest spółka cywilna[1]. W przeciwieństwie jednak do spółek osobowych czy kapitałowych spółka cywilna nie ma podmiotowości prawnej[2]. Nie jest też ułomną osobą prawną, lecz umową cywilnoprawną uregulowaną w art. 860-875 k.c. Przepisy k.c. nie zawierają jednak mechanizmów pozwalających na dalsze istnienie spółki w przypadku, gdy wskutek śmierci wspólnika w spółce pozostaje tylko jedna osoba, a zgodnie z art. 872 k.c. nie zastrzeżono wejścia spadkobierców do spółki w miejsce zmarłego wspólnika. Brak stosownych przepisów utrudniał płynną kontynuację działalności w formie spółki cywilnej, zwłaszcza w przypadku najczęstszych w praktyce spółek dwuosobowych[3]. W tego rodzaju przypadkach śmierć jednego ze wspólników co do zasady powodowała rozwiązanie spółki[4]. Powołanie zarządcy sukcesyjnego w spółce cywilnej nie różni się zasadniczo od zwykłego trybu powołania, stąd przepisy zawarte w art. 6-12 u.z.s. należy stosować w praktyce niemal wprost[5].

2. Termin rozwiązania spółki cywilnej w przypadku pozostania w spółce jednego wspólnika

Wyjątek od zasady, zgodnie z którą umowa spółki cywilnej nie ulega rozwiązaniu w przypadku pozostania w spółce tylko jednego wspólnika, został przez prawodawcę uregulowany w art. 48 ust. 1 u.z.s. Zgodnie ze wskazanym przepisem w przypadku, gdy na

[1] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 56; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 141. Według danych GUS z września 2020 r. liczba spółek cywilnych w Polsce wynosiła 280.568 a w listopadzie 2021 r. liczba spółek cywilnych wynosiła 334.271. Zob.: *Spis polskich firm*, https://www.coig.com.pl/spis-polskich-firm_katalog_polskich_firm.php [dostęp: 10.02.2024]; *spółki cywilne w Polsce 2021*, https://spolkicywilne.pl/article-4/spolki-cywilne-w-polsce-2021 [dostęp: 10.02.2024].
[2] Zob. więcej: J. Lic, *Spółka cywilna. Problematyka podmiotowości prawnej*, Warszawa 2013, passim; J. J. Zięty, *Umowa spółki...* [w:] *Zobowiązania w…*, s. 419-425.
[3] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 56-57.
[4] M. Uliasz, *Komentarz do art. 872 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 1; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 56; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 145; K. Górniak, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 70.
[5] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 144.

skutek śmierci wspólnika w spółce cywilnej pozostaje jeden wspólnik, spółka ulega rozwiązaniu najpóźniej z upływem terminu, o którym mowa w art. 12 ust. 10 u.z.s., jeżeli wcześniej nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Termin ten zgodnie z art. 12 ust. 10 u.z.s. wygasa z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy[6], tym samym jest on zbieżny z terminem określonym na powołanie zarządu sukcesyjnego dla jednoosobowej działalności gospodarczej. Regulacja ta stwarza zatem możliwość kontynuowania działalności gospodarczej – jeżeli taka będzie wola wspólnika i spadkobierców zmarłego wspólnika[7]. Choć w uzasadnieniu projektu u.z.s. wskazano, że jest to rozwiązanie, mające zastosowanie w przypadku śmierci wspólnika spółki dwuosobowej[8] to należy podkreślić możliwość zastosowania art. 48 u.z.s. w każdym przypadku, kiedy w spółce cywilnej pozostaje tylko jeden wspólnik, niezależnie od tego ilu spółka liczyła wcześniej wspólników, co wynika wprost z treści art. 48 ust. 1 u.z.s. Co prawda najczęściej rozwiązanie to będzie miało zastosowanie w odniesieniu do dwuosobowych spółek cywilnych, jednakże nie można wykluczyć także zaistnienia sytuacji losowej np. wypadku samochodowego czy katastrofy lotniczej, wskutek której śmierć poniesie równocześnie większa liczba wspólników spółki cywilnej, a w spółce pozostanie tylko jeden wspólnik. Rozwiązanie zastosowane przez ustawodawcę w art. 48 ust. 1 u.z.s. ma charakter analogiczny do rozwiązania przyjętego w spółce partnerskiej[9], zgodnie z którym spółka ta ulega rozwiązaniu najpóźniej z upływem roku od dnia, w którym w spółce pozostaje jeden partner lub gdy tylko jeden partner posiada uprawnienia do wykonywania wolnego zawodu związanego z przedmiotem działalności spółki (art. 98 § 2 k.s.h.).

Rozwiązanie przyjęte w art. 48 ust. 1 u.z.s. umniejsza rolę elementu osobowego spółki cywilnej na rzecz elementu kapitałowego. Przepis ten wydłuża bowiem formalne istnienie spółki przy jednoczesnym zachowaniu jej dotychczasowego majątku. Nie oznacza to jednakże kreowania przez ustawodawcę modelu jednoosobowej spółki cywilnej, co byłoby *de iure* sprzeczne z jej istotą jako umowy[10]. Wydaje się słuszne przyjęcie, że w przypadku wskazanym w art. 48 u.z.s. mamy do czynienia ze spółką cywilną istniejąca pod

[6] Jeżeli akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu albo chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon, termin ten biegnie od dnia znalezienia zwłok przedsiębiorcy albo uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego zgon.
[7] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 205.
[8] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 58. Należy zatem uznać, że pogląd zgodnie, z którym art. 48 u.z.s. reguluje sytuację prawną spółki dwuosobowej w przypadku śmierci jednego ze wspólników jest co najmniej niepełny. Zob.: S. Babiarz, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; K. Górniak, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[9] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 59; J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 146; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 71.
[10] S. Babiarz, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 111.

prawnym warunkiem zawieszającym (*conditio iuris*), czyli spółką przyszłą (potencjalną)[11]. Podkreślić należy, iż jest to twór o charakterze przejściowym. Wydłużenie czasu jej trwania daje pozostałemu w spółce wspólnikowi oraz spadkobiercom zmarłego wspólnika niezbędny czas na podjęcie decyzji co do dalszych losów spółki[12]. Wobec braku podjęcia przez wskazane podmioty stosownych działań, umożliwiających dalsze kontynuowanie działalności w ramach spółki cywilnej, najpóźniej wraz z upływem dwóch miesięcy od śmierci wspólnika, spółka cywilna zgodnie z art. 48 ust. 1 u.z.s. ulega rozwiązaniu.

3. Kompetencje jedynego wspólnika spółki cywilnej

Niewygaśnięcie spółki cywilnej w sytuacji śmierci wspólnika (bądź wspólników) i pozostania w spółce jedynego wspólnika nie stanowi jedynego rozwiązania zastosowanego przez ustawodawcę celem zachowania istnienia spółki cywilnej i usprawnienia jej funkcjonowania w okresie, który można określić mianem przejściowego. Przedłużenie istnienia spółki cywilnej zostało połączone z rozszerzeniem kompetencji jedynego wspólnika spółki. Zgodnie z art. 48 ust. 2 u.z.s. jedyny wspólnik spółki cywilnej może sam podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki. Zwrotu ,,wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki" użyto także w art. 872 zd. 3 k.c., co może sugerować, że należy je rozumieć analogicznie. Jedyny wspólnik może zatem podejmować wszelkie czynności zarówno te nieprzekraczające, jak i przekraczające zwykłe czynności spółki[13]. Przyjąć należy także, że jedyny wspólnik może reprezentować spółkę na zewnątrz, wątpliwe jest natomiast czy może dokonywać czynności z samym sobą[14]. W doktrynie wyrażono także pogląd zgodnie, z którym podjęte przez jedynego wspólnika w okresie przejściowym czynności mogą wywołać skutki tylko pod warunkiem zawieszającym (*conditio iuris*), że do spółki wejdą nowi wspólnicy (na przykład spadkobiercy). Jeżeli jedyny wspólnik wyrazi zgodę lub nie sprzeciwi się wejściu spadkobierców do spółki to wszelkie podjęte przez niego czynności – zarówno te związane z wewnętrznym funkcjonowaniem spółki, jak i te związane z zewnętrznym funkcjonowaniem spółki (czyli dokonane z osobami trzecimi) – będą miały charakter wiążący wobec spadkobierców zmarłego wspólnika. W przypadku natomiast braku kontynuacji funkcjonowania spółki

[11] K. Górniak, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21. Tam również podjęto rozważania na ten temat.
[12] S. Babiarz, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[13] S. Babiarz, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; K. Wielgus, *Komentarz do art. 872 k.c.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 366; A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Komentarz do art. 872 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2014, t. 9.
[14] S. Babiarz, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.

cywilnej wszelkie wskazane wyżej czynności będą uznane za bezskuteczne, a związany nimi będzie jedynie wspólnik, który je zawarł[15].

Jedyny wspólnik posiada kompetencje do podejmowania wszelkich czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki cywilnej do dnia:

1) ustanowienia zarządu sukcesyjnego – w przypadku gdy zastrzeżono, że spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki cywilnej na jego miejsce i został ustanowiony zarząd sukcesyjny;
2) wyrażenia zgody na wejście albo sprzeciwu wobec wejścia do spółki spadkobierców wspólnika – w przypadku, gdy nie zastrzeżono, że spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki cywilnej na jego miejsce, a został ustanowiony zarząd sukcesyjny;
3) upływu terminu, o którym mowa w art. 12 ust. 10 – w przypadku, gdy wcześniej nie został ustanowiony zarząd sukcesyjny.

Niezależenie do faktu, czy dana spółka cywilna jest dwuosobowa, czy też składa się z większej liczby wspólników, zgodnie z art. 872 k.c. istnieje możliwość zastrzeżenia wejścia spadkobierców zmarłego wspólnika do spółki na jego miejsce. W takim wypadku spadkobiercy powinni wskazać spółce jedną osobę, która będzie uprawniona do wykonywania ich praw. Do momentu wyznaczenia takiej osoby pozostali wspólnicy mogą sami podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki. Zawarta w k.c. regulacja, jak słusznie wskazano w doktrynie, choć w niektórych sytuacjach nawet dogodniejsza niż ustanowienie zarządcy sukcesyjnego, nie stanowi jednakże rozwiązania, które zawsze się sprawdzi. W praktyce bowiem rozwiązanie zawarte w art. 872 k.c. może sprawiać wiele trudności[16]. Jeżeli bowiem pomiędzy spadkobiercami zmarłego wspólnika pojawi się spór, chociażby co do kwestii dziedziczenia, bądź pojawią się trudności w ustaleniu kręgu spadkobierców[17], to szybkie uzyskanie dokumentu potwierdzającego nabycie spadku stanie się niemożliwe. W konsekwencji pozostali w spółce wspólnicy nie mają pewności, czy wyznaczoną przez rzekomych spadkobierców osobę mającą wykonywać ich prawa należy traktować zgodnie z art. 872 zd. 2 k.c. jako uprawnioną do wykonywania praw i obowiązków zmarłego wspólnika, czy też raczej wobec wynikłych w toku postępowania spadkowego wątpliwości, powinni oni postąpić zgodnie z dyspozycją art. 872 zd. 3 k.c., czyli podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki z pominięciem przedstawiciela wskazanego przez rzekomych spadkobierców[18]. Podobna sytuacja miałaby miejsce, gdyby do wspólników spółki cywilnej zgłosił się jedyny

[15] K. Górniak, *Komentarz do art. 48 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 27.
[16] Por. M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 204.
[17] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 57.
[18] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.

spadkobierca, który nie dysponuje odpowiednim dokumentem poświadczającym status spadkobiercy. Do czasu uzyskania dokumentu potwierdzającego prawo do spadku pozostali wspólnicy spółki cywilnej mogą w związku z tym kwestionować prawa do spadku spadkobierców[19]. Komplikuje to sytuację wskazanego podmiotu i wprowadza niepewność co do jej dalszego losu u jej kontrahentów[20]. Nawet w sytuacji, gdy spadkobierców jest wielu i są oni już znani ze względu na sporządzony dokument potwierdzający nabycie spadku, ustanowienie zarządcy sukcesyjnego może być zdecydowanie lepszym rozwiązaniem niż wskazanie przedstawiciela na podstawie art. 872 zd. 2 k.c. Jak bowiem słusznie wskazano w piśmiennictwie, pozycja prawna takiego przedstawiciela jest trudna do ustalenia w przeciwieństwie do zarządcy sukcesyjnego, którego status jest zdecydowanie bardziej szczegółowy i przewidywalny[21]. Należy również wziąć pod uwagę możliwość zaistnienia sporu i braku porozumienia pomiędzy spadkobiercami co do osoby mającej zostać takim przedstawicielem. Wyznaczenie zarządcy sukcesyjnego przed śmiercią wspólnika spółki cywilnej niweluje ten problem przynajmniej do momentu, kiedy dana osoba piastuje to stanowisko. Zapewnia to również większą ochronę spadkobierców, którzy poprzez zarządcę sukcesyjnego angażującego się w sprawy przedsiębiorstwa i wypełniającego codzienne zadania w ramach czynności zwykłego zarządu, mają wpływ na działalność spółki cywilnej[22]. Zarządca sukcesyjny może bowiem w przypadku jego powołania przed śmiercią przedsiębiorcy reprezentować ich interesy już od momentu śmierci zmarłego wspólnika spółki cywilnej, tym samym może on chociażby zapobiec podejmowaniu przez pozostałych wspólników spółki cywilnej działań, co do których sprzeciw wyrażał zarówno zmarły wspólnik, jak i spadkobiercy. Wzmocni to ochronę praw spadkobierców oraz interesariuszy[23]. Wobec bowiem braku powołania zarządcy sukcesyjnego zastosowanie znajduje art. 872 zd. 3 k.c., który umożliwia pozostałym wspólnikom, przed wyznaczeniem przez spadkobierców swojego przedstawiciela, podjęcie wszelkiego rodzaju czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki, także takich co do których wiedzieli, że sprzeciwiał się im zarówno zmarły wspólnik, jak i jego spadkobiercy.

[19] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 57; M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 206.
[20] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 206.
[21] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18. O relacji pomiędzy art. 872 k.c. i art. 46 u.z.s. zob. więcej w: M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 67-69.
[22] M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 206.
[23] Por. M. Zbucka, *Skutki prawne śmierci...*, s. 206; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 57.

4. Zarząd sukcesyjny w spółce cywilnej jako instytucja odrębna wobec zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku

Biorąc pod uwagę wyżej wskazane problemy oraz chęć umożliwienia sprawnego prowadzenia działalności gospodarczej w ramach spółki cywilnej pomimo śmierci jej wspólnika, przy jednoczesnym zagwarantowaniu poszanowania praw spadkobierców, ustawodawca zdecydował się umożliwić ustanowienie zarządu sukcesyjnego także w przypadku śmierci wspólnika spółki cywilnej. W doktrynie pojawił się wobec tego odważny, lecz niepozbawiony słuszności pogląd, iż jest to instytucja odrębna wobec zwykłego zarządu sukcesyjnego, którą określić należy mianem zarządu sukcesyjnego udziałem w spółce cywilnej[24]. Po pierwsze, wskazany pogląd uzasadnia się tym, iż zarząd sukcesyjny uregulowany w art. 46-48 u.z.s. dotyczy udziału w spółce cywilnej, czyli ogółu praw i obowiązków zmarłego wspólnika[25]. Udział taki nie może być uznany za przedsiębiorstwo w spadku[26]. Tym samym zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku bezpośrednio zarządza składnikami przeznaczonymi do prowadzenia działalności gospodarczej, a zarządca sukcesyjny udziału w spółce cywilnej czyni to w sposób pośredni razem z pozostałymi wspólnikami, bezpośrednio wykonując jedynie uprawnienia i obowiązki wspólnika[27]. Po drugie, zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku działa z reguły samodzielnie, natomiast zarządca sukcesyjny udziału w spółce powinien działać wspólnie z pozostałymi przy życiu wspólnikami[28]. Po trzecie, wyraźną odrębność pomiędzy wskazanymi instytucjami wydaje się potwierdzać sam ustawodawca, który w art. 2 ust. 4 u.z.s. wskazał, że przepisy ustawy odnoszące się do przedsiębiorstwa w spadku stosuje się do udziału przedsiębiorcy w majątku wspólnym wspólników spółki cywilnej jedynie w sposób odpowiedni. Odpowiednie stosowanie przepisów ma podkreślać tym samym wyraźnie występujące różnice[29]. W związku z tym uwidacznia się czwarty argument za odrębnością obu wskazanych instytucji, czyli odmienność regulacji. O ile bowiem zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku uregulowany jest bezpośrednio, o tyle do zarządu sukcesyjnego udziałem w spółce cywilnej wprost odnoszą się jedynie art. 46-48 u.z.s., natomiast pozostałe przepisy stosuje się jedynie odpowiednio, tym samym nierzadko

[24] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 48.
[25] W: K. Wielgus, *Śmierć wspólnika w...*, s. 209, wskazano natomiast, że w przypadku spółki cywilnej przedmiotem praw i obowiązków zarządcy sukcesyjnego jest swoista, autonomicznie wyodrębniona masa majątkowa na potrzeby zarządu obejmująca wszelkie prawa i obowiązki spółkowe.
[26] M. Ciszewski, *Zarząd…* [w:] *Nowe instytucje...*, s. 144.
[27] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.
[28] *Tamże*, t. 6.
[29] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7; K. Wielgus, *Śmierć wspólnika w...*, s. 210.

wynikające z nich normy wymagają zdekodowania, biorąc pod uwagę odesłanie wynikające z art. 2 ust. 4 u.z.s.[30]

5. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego w przypadku zastrzeżenia wejścia spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy do spółki cywilnej

Pierwszy przypadek, umożliwiający ustanowienie zarządu sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej, został przez ustawodawcę uregulowany w art. 46 u.z.s. i dotyczy on sytuacji, w której zastrzeżono, że spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki cywilnej na miejsce zmarłego wspólnika. Jeżeli doszło do ustanowienia zarządu sukcesyjnego, to na podstawie art. 46 u.z.s. wykonuje on prawa spadkobierców wspólnika w spółce. Podstawowym warunkiem umożliwiającym ustanowienie zarządu sukcesyjnego na podstawie art. 46 u.z.s. jest istnienie spółki w chwili śmierci wspólnika. Jeżeli przed śmiercią wspólnika albo wraz ze śmiercią wspólnika wystąpiłaby jedna z przesłanek rozwiązania spółki cywilnej, to ustanowienie zarządu sukcesyjnego nie byłoby dopuszczalne[31]. Kolejną przesłanką umożliwiającą zastosowanie art. 46 u.z.s. jest dokonanie zastrzeżenia, zgodnie z którym spadkobiercy zmarłego wspólnika spółki cywilnej wejdą na jego miejsce. Przepis ten wskazuje zatem na konieczność zastrzeżenia tak zwanej klauzuli dziedziczności udziału, przy czym bez znaczenia jest czy będzie to klauzula zwykła, umożliwiająca wszystkim spadkobiercom wstąpienie do spółki, czy też klauzula kwalifikowana, przyznająca takie uprawnienia tylko określonym spadkobiercom[32]. Warunkiem koniecznym jest jednak, aby w przypadku klauzuli kwalifikowanej przynajmniej jedna osoba spełniała wskazane warunki. W braku takich spadkobierców niemożliwe będzie ustanowienie zarządu sukcesyjnego. Klauzula ta, co wymaga podkreślenia, musi być klauzulą dziedziczności, a zatem nie pozwala na ustanowienie zarządu sukcesyjnego zawarte w umowie spółki cywilnej zastrzeżenie, na mocy którego w miejsce zmarłego wspólnika wejdzie osoba trzecia[33]. Trzecią przesłanką, umożliwiającą zastosowanie art. 46 u.z.s., jest ustanowienie

[30] *Tamże*. Odpowiednie stosowanie przepisów oznacza przy tym, że część z przepisów normujących dane zagadnienie znajdzie zastosowanie wprost, bez żadnych modyfikacji i zabiegów adaptacyjnych, inne tylko pośrednio, a więc z uwzględnieniem konstrukcji, istoty i odrębności konkretnego stanu prawnego, w którym znajdą zastosowanie, a jeszcze inne nie będą mogły zostać wykorzystane w żadnym zakresie. Por. w: A. Moszyńska, *Pojęcie prawa handlowego i jego miejsce w systemie prawa* [w:] *Prawo handlowe. Zagadnienia wybrane*, (red. A. Malarewicz-Jakubów), Warszawa 2023, s. 37-38.

[31] *Tamże*. Warto dodać, że wskazane źródło zawiera dokładną analizę dotyczącą stosowania bądź niestosowania przepisów o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej do zarządu sukcesyjnego udziałem w spółce cywilnej.

[32] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 37. Aprobatę dla wskazanego stanowiska wyrażono w: K. Wielgus, *Śmierć wspólnika w...*, s. 208-209.

[33] K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 70.

zarządu sukcesyjnego. Przepis nie wskazuje, kiedy i z zastosowaniem jakiej procedury ma do tego dojść, tym samym należy przyjąć, że zarząd sukcesyjny może zostać ustanowiony zarówno przed śmiercią przedsiębiorcy przez niego samego, jak i po śmierci przedsiębiorcy na podstawie art. 12 u.z.s. Nie ma również znaczenia – w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę – czy osobą wskazaną do pełnienia tej funkcji będzie prokurent czy też nie. Należy przy tym podkreślić, że jeżeli będzie to pierwsza ze wskazanych opcji, to funkcję zarządcy sukcesyjnego pełnić będzie prokurent zmarłego wspólnika spółki cywilnej, a nie prokurent spółki cywilnej, gdyż sama spółka cywilna nie może udzielić prokury[34]. Artykuł 46 u.z.s. należy uznać za *lex specialis* w stosunku do art. 872 k.c.[35]

6. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego w przypadku niezastrzeżenia wejścia spadkobierców zmarłego przedsiębiorcy do spółki cywilnej

Drugi przypadek ustanowienia zarządu sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej został przez ustawodawcę uregulowany w art. 47 u.z.s. W przeciwieństwie do art. 46 u.z.s. dotyczy on przypadku, gdy w umowie spółki cywilnej nie zostało dokonane zastrzeżenie, zgodnie z którym spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki cywilnej na jego miejsce. Jeżeli w takiej spółce cywilnej został ustanowiony zarządca sukcesyjny, to spadkobiercy zmarłego wspólnika wchodzą do spółki na jego miejsce z chwilą jego śmierci, jeżeli pozostali wspólnicy wyrażą na to zgodę. Wejście spadkobierców „z chwilą śmierci" oznacza, że następuje ono z mocą wsteczną (*ex tunc*)[36]. Wskazany przepis ma na celu utrzymanie statusu

[34] M. Glicz, M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, *Pełnomocnictwo...*, s. 154; M. Uliasz, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 5; A. Herbet, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz* (red. P. Machnikowski), Legalis 2022, t. 39-42; K. Osajda, P. Popardowski, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 48-56; M. Glicz, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 4; M. Pilich, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 9; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2012, t. 9; P. Widerski, *Prokura w spółce cywilnej*, PPH 2019 nr 2, s. 31-38. Odmienne stanowisko, zgodnie z którym również wspólnicy spółki cywilnej nie mogą ustanowić prokury wyrażono w: P. Pinior, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 6; R. Uliasz, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Komentarz do art. 109(1)-109(9) Kodeksu cywilnego* (R. Uliasz), LEX/el 2010, t. 5. Poszczególne stanowiska wyrażone w doktrynie związane z możliwością ustanowienia prokury przez spółkę cywilną oraz jej wspólników zostały usystematyzowane w: A. Herbet, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz* (red. P. Machnikowski), Legalis 2022, t. 39-42; K. Osajda, P. Popardowski, *Komentarz do art. 109[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 48-56.

[35] M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 67.

[36] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 48.

wspólnika przez spadkobierców zmarłego wspólnika[37]. Co prawda przepisy k.c. dotyczące spółki cywilnej umożliwiają to poprzez zastrzeżenie w umowie spółki klauzuli dziedziczności udziału, lecz jak słusznie się wskazuje, w wielu umowach spółek założonych w latach 90. XX w. takich postanowień nie formułowano[38], co często było wynikiem braku planowania sukcesji przedsiębiorstw[39]. Prawdopodobnie zatem wobec braku zapobiegawczości dotychczasowych wspólników spółek cywilnych ustawodawca zdecydował się na uregulowanie w art. 47 u.z.s. mechanizmu, który pozwala spadkobiercom na wstąpienie do spółki cywilnej na miejsce zmarłego wspólnika w braku odpowiednich postanowień umownych[40]. Można zatem uznać za słuszne stwierdzenie, że regulacja art. 47 u.z.s. stanowi ekwiwalent wynikającej z art. 872 k.c. klauzuli dziedziczności udziału[41]. Podobnie jak w przypadku procedury wskazanej w art. 46 u.z.s., aby istniała możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego na podstawie art. 47 u.z.s., spółka cywilna w momencie śmierci wspólnika musi nadal istnieć, a jedynym wyjątkiem jest tutaj sytuacja pozostania w spółce cywilnej jednego wspólnika. Zgodnie z przepisami k.c. taka spółka powinna ulec rozwiązaniu, jednakże wskazany wcześniej art. 48 u.z.s. przedłuża jej istnienie[42].

Artykuł 47 u.z.s. wskazuje dwa obligatoryjne warunki wstąpienia spadkobierców zmarłego wspólnika do spółki cywilnej na jego miejsce. Pierwszym warunkiem jest ustanowienie zarządu sukcesyjnego. Podobnie jak w przypadku regulacji zawartej w art. 46 u.z.s. nie ma znaczenia, w jaki sposób doszło do ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Skoro sam przepis tego nie wskazuje, należy przyjąć, że zarówno może tego dokonać zmarły wspólnik spółki cywilnej, jak i jego spadkobiercy po jego śmierci[43]. W zasadzie jest to warunek, który musi zostać spełniony w pierwszej kolejności[44], gdyż spadkobiercy zmarłego wspólnika nie mają zgodnie z art. 47 ust. 1 i 2 u.z.s. uprawnienia do wystąpienia do pozostałych wspólników spółki cywilnej o zgodę na wejście do spółki[45]. Słusznie wskazuje się w doktrynie, że należałoby zmienić przepisy, tak aby możliwe było wstąpienie do spółki spadkobierców bez konieczności ustanawiania zarządu sukcesyjnego[46]. Co prawda obecnie istnieje możliwość wstąpienia spadkobierców do spółki cywilnej poprzez zawarcie z

[37] *Tamże*, t. 1.
[38] J. Bieluk*, Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 142.
[39] M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 71.
[40] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[41] *Tamże*, t. 3.
[42] *Tamże*, t. 11.
[43] S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 54.
[44] W: K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14, słusznie wskazano, że warunek ten jest początkiem swoistej procedury wejścia spadkobierców do spółki. Także: P. Blajer *Zarząd sukcesyjny...*, s. 109.
[45] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 144; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 69.
[46] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 144.

pozostałymi wspólnikami umowy wejścia do spółki albo zawiązania nowej spółki[47], jednakowoż rozwiązania te nie gwarantują zachowania ciągłości statusu wspólnika spółki cywilnej. W przypadku bowiem wstąpienia spadkobierców na miejsce zmarłego wspólnika z zachowaniem procedury art. 47 u.z.s. można w pełni utożsamiać status zmarłego wspólnika spółki cywilnej ze statusem jego spadkobierców. Za kontrowersyjny należy uznać natomiast wyrażony w doktrynie pogląd, zgodnie z którym wejście spadkobierców do spółki umożliwia ustanowienie zarządcy sukcesyjnego jako zdarzenia jednorazowego. Zdaniem zwolenników wskazanego poglądu kluczowe jest powstanie samego „urzędu zarządcy", natomiast „urząd" ten niekoniecznie musi pozostać obsadzony, tym samym powołany zarządca mógłby niemal natychmiast zrezygnować z pełnienia swojej funkcji, a spadkobiercy nie musieliby powoływać już kolejnego zarządcy sukcesyjnego[48]. Trudno zaakceptować wskazany pogląd, choćby ze względu na treść art. 47 ust. 2 zd. 3 u.z.s., który wskazuje, że oświadczenie o zgodzie na wejście albo sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców wspólnika pozostali wspólnicy składają wobec zarządcy sukcesyjnego. Po drugie zarządca sukcesyjny wykonuje prawa i obowiązki spadkobierców wspólnika, zatem w przypadku nieobsadzenia funkcji brakuje podmiotu uprawnionego do ww. czynności. Skoro zatem pojawiają się wątpliwości w kwestii spełnienia warunków zawartych w art. 47 ust. 2 u.z.s., można słusznie rozważać, czy w ogóle możliwa byłaby kontynuacja istnienia spółki cywilnej wobec braku obsadzenia wskazanej funkcji. Oprócz ogólnych wymogów wynikających z art. 8 u.z.s. w art. 46-48 u.z.s. nie zawarto żadnych dodatkowych ograniczeń związanych z osobą zarządcy sukcesyjnego, a zatem funkcję tę może sprawować także inny wspólnik spółki cywilnej, niemniej jednak należy w takim przypadku rozważyć czy taki wspólnik będzie działał w interesie spadkobierców[49]. Samo ustanowienie zarządu sukcesyjnego w trybie art. 47 ust. 1 u.z.s. nie przesądza przy tym, czy będzie on mógł wykonywać prawa spadkobierców w spółce[50].

Drugim obligatoryjnym warunkiem wstąpienia spadkobierców zmarłego wspólnika do spółki cywilnej na jego miejsce na podstawie art. 47 u.z.s. jest wyrażenie na to zgody przez pozostałych wspólników. Zgodnie z wyraźnym brzmieniem art. 47 u.z.s. zgoda ta może mieć charakter czynny – polegający na złożeniu przez pozostałych wspólników oświadczenia o zgodzie na wejście do spółki spadkobierców wspólnika, bądź bierny – polegający na niewyrażeniu przez wspólników sprzeciwu na wejście do spółki

[47] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.
[48] *Tamże*, t. 17.
[49] Por. P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 108.
[50] R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 53.

spadkobierców wspólnika (tak zwana zgoda milcząca)[51]. Pozostali wspólnicy mogą, również złożyć oświadczenie o sprzeciwie wobec wejścia do spółki spadkobierców wspólnika[52]. W przypadku zgody czynnej pozostali wspólnicy spółki cywilnej mogą zarówno złożyć wspólne oświadczenie o udzieleniu takiej zgody, składając podpis pod jednym dokumentem, jak i składać osobne oświadczenia. Niewykluczone jest również złożenie przez część wspólników wspólnego oświadczenia, a przez pozostałą część osobnego oświadczenia. Zgoda wspólników spółki ma charakter oświadczenia woli[53] skierowanego do określonego adresata[54], którym w tym przypadku jest zarządca sukcesyjny. W doktrynie wskazano, że oświadczenie o zgodzie na wejście do spółki spadkobierców zmarłego wspólnika musi mieć formę pisemną[55], choć pogląd ten wydaje się niesłuszny. Artykuł 47 ust. 2 zd. 2 u.z.s. wskazuje jedynie konieczność zachowania formy pisemnej dla oświadczenia wspólnika o wyrażeniu sprzeciwu, jakkolwiek w art. 47 ust. 2 zd. 2 u.z.s. nie został zastrzeżony rygor nieważności w przypadku niezachowania tej formy.

Sposób wyrażenia przez pozostałych wspólników spółki zgody biernej uregulowany został w art. 47 ust. 2 u.z.s. W przepisie tym wskazano, że zarządca sukcesyjny niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zawiadamia o tym pozostałych wspólników na piśmie. Przyjmuje się, że wspólnik wyraził na to zgodę, jeżeli w terminie czternastu dni od dnia otrzymania zawiadomienia o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego nie wyraził on swojego sprzeciwu na piśmie. Jest to więc wyjątek od zasady *qui tacet non consentit*. Zawiadomienie musi zostać dokonane „niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego", co oznacza brak zbędnej zwłoki w okolicznościach danej sprawy. Przekroczenie wskazanego terminu nie powoduje nieważności zawiadomienia, jednakże może ono skutkować odpowiedzialnością zarządcy sukcesyjnego wobec właścicieli udziału

[51] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18; R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 54-55.

[52] Warto wskazać, że w doktrynie pojawił się również pogląd, zgodnie z którym art. 47 u.z.s. wskazuje konieczność zarówno wyrażenia zgody przez pozostałych wspólników na wstąpienie do spółki spadkobierców zmarłego wspólnika, jak i wyrażenia zgody na sprawowanie funkcji przez zarządcę sukcesyjnego. Pogląd ten wydaje się niesłuszny, gdyż wybór zarządcy sukcesyjnego to kompetencja spadkobierców, zaś pozostali wspólnicy mają kompetencję w zakresie wyrażenia bądź niewyrażenia zgody na wstąpienie spadkobierców zmarłego wspólnika do spółki. Powinni oni zatem być świadomi z jakimi konsekwencjami wiąże się określona decyzja. Alternatywą dla wskazanej procedury może być natomiast zawarcie nowej umowy spółki cywilnej. Więcej nt. krytykowanego poglądu zob. w: R. Blicharz, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 53-55. Słusznie podnosi w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1), że obowiązek uzyskania podwójnej zgody stanowiłby przejaw nadmiernego formalizmu.

[53] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.

[54] S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.

[55] S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 22; P. Blajer, *Zarząd sukcesyjny...*, s. 109. Warto dodać, że w pierwszej z ww. publikacji błędnie wskazano, że obowiązek zachowania formy pisemnej wynika wprost z art. 47 ust. 2 u.z.s., zaś w drugiej z ww. publikacji konieczność zachowania formy pisemnej uzasadnia się tym, iż wejście spadkobierców do spółki powoduje co najmniej dorozumianą zmianę umowy spółki. Argumenty wyrażone w drugiej publikacji mogą mieć uzasadnienie, choć należy rozważyć czy nie słuszniejsze jest oddzielenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na wejście spadkobierców do spółki (art. 47 ust. 1 i 2 u.z.s.) od zmiany umowy spółki (art. 860 u.z.s.).

w spółce[56]. W praktyce zarządca sukcesyjny powinien obawiać się odpowiedzialności z tytułu dokonania nieterminowego zawiadomienia, tylko jeżeli naruszy ten termin w sposób rażący. Nieznaczne przekroczenie tego terminu może być bowiem bardzo trudne do udowodnienia. Literalna treść art. 47 u.z.s. wskazuje, że wskazane pismo będące zarazem niejako prośbą o zgodę na wejście spadkobierców zmarłego wspólnika do spółki cywilnej, może wystosować jedynie zarządca sukcesyjny, a zatem nie mogą tego zrobić osobiście spadkobiercy zmarłego wspólnika[57]. W doktrynie widoczna jest również rozbieżność poglądów, co do treści zawiadomienia. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem zarządca sukcesyjny zobowiązany jest poinformować pozostałych wspólników tylko o fakcie ustanowienia zarządu sukcesyjnego[58]. Zwolennicy drugiego poglądu postulują natomiast, aby zawiadomienie takie zawierało wszelkie informacje, o których wspomniano w art. 47 u.z.s., gdyż wskazany przepis nie zawiera wprost informacji, co ma ono zawierać[59]. Wydaje się, że na aprobatę zasługuje pierwszy ze wskazanych poglądów. Artykuł 47 ust. 2 zd. 1 u.z.s. wprost wskazuje, że zarządca sukcesyjny niezwłocznie po ustanowieniu zarządu sukcesyjnego zawiadamia o tym. Użycie przez ustawodawcę zwrotu „o tym" stanowi kluczową wskazówkę nt. niezbędnych, minimalnych elementów oświadczenia. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby zawiadomienie było bardziej rozbudowane, tzn. zawierało pozostałe informacje wskazane w art. 47 u.z.s., choć brak dodatkowych informacji nie powinien powodować uznania takiego zawiadomienia za niekompletne. Zawiadomienie to, jak słusznie wskazuje się w piśmiennictwie, jako stwierdzające pewien fakt[60] jest oświadczeniem wiedzy[61].

Zawiadomienie dokonane przez zarządcę sukcesyjnego powinno mieć formę pisemną. W związku z tym, iż jest to oświadczenie wiedzy[62], w doktrynie sporne jest, czy brak zachowania wskazanej formy wywołuje jedynie skutki *ad probationem*, tak jak w

[56] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 32.
[57] M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 69.
[58] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 24.
[59] S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[60] *Tamże*, t. 3.
[61] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 25.
[62] Kwestią sporną w doktrynie prawa cywilnego jest natomiast zagadnienie, czy do oświadczeń wiedzy należy stosować przepisy o oświadczeniach woli, czy też nie. Za stosowaniem do oświadczeń wiedzy przepisów o oświadczeniach woli opowiedziano się w: P. Sobolewski, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2024, t. 1; M. Świerczyński, Komentarz do art. 65[1] k.c. [w:] Kodeks cywilny. Komentarz (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 2; E. Rott-Pietrzyk, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz* (red. P. Machnikowski), Legalis 2022, t. 11; J. Grykiel, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352* (red. M. Gutowski), Legalis 2021, t. 37; P. Nazaruk, Komentarz do art. 65[1] k.c. [w:] Kodeks cywilny. Komentarz (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 2, zaś pogląd przeciwny wyrażono w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

przypadku oświadczeń woli[63], czy też powoduje jego bezskuteczność[64]. Wydaje się, że ustawodawca powinien wprost zastrzec dla wskazanego oświadczenia formę pisemną pod rygorem nieważności, co rozwiałoby wszelkie wątpliwości.

Drugim warunkiem, umożliwiającym wstąpienie spadkobierców do spółki w przypadku zgody biernej, jest niewyrażenie przez wspólników sprzeciwu na piśmie w terminie czternastu dni od dnia otrzymania zawiadomienia o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego. W przypadku, gdy spółka cywilna ma kilku wspólników termin 14 dni może biec odrębnie dla każdego z nich, co jest zależne od dnia otrzymania zawiadomienia o ustanowieniu zarządu sukcesyjnego[65]. W odróżnieniu od zawiadomienia zarządcy sukcesyjnego, oświadczenie o sprzeciwie jest oświadczeniem woli[66], a zatem mają wobec niego zastosowanie przepisy także o formie oświadczeń woli. W doktrynie wyrażono pogląd, że brak sprzeciwu w terminie 14 dni powinien być traktowany jako domniemanie usuwalne, które może zostać obalone, jeżeli np. sprzeciw wpłynąłby w późniejszym terminie[67]. Pogląd ten może wydawać się kontrowersyjny, niemniej jednak słuszna wydaje się być sugestia zgodnie, z którą zarządca sukcesyjny zdecydowanie powinien dążyć do udokumentowania stanowiska wspólników, gdyż umożliwia to uniknięcie późniejszych sporów[68]. Jeżeli zatem decyduje się na wysłanie zawiadamiających pism, to powinien zastrzec, aby dany list był zarówno polecony, jak i wysłany za potwierdzeniem odbioru[69].

7. Kompetencje zarządcy sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej

Zarówno w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego w drodze art. 46 u.z.s., jak i w drodze art. 47 u.z.s., zarządca sukcesyjny ma takie same kompetencje. Prowadzi on sprawy spółki i reprezentuje ją na zasadach obowiązujących zmarłego wspólnika.

[63] S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6; M. Świerczyński, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 7; J. Grykiel, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352* (red. M. Gutowski), Legalis 2021, t. 1.

[64] P. Machnikowski, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 4; R. Trzaskowski, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 4, 7; A. Janas, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2018, t. 5. Pogląd ten prawdopodobnie aprobowany jest również w: B. J. Kowalczyk, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 2; P. Nazaruk, *Komentarz do art. 65[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 2.

[65] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 34.

[66] S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4.

[67] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 144. Wydaje się, że stanowisko to nie zostało podzielone w: K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 39; M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 70.

[68] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 144. Pisze o tym również: M. Stępień, *Zarząd sukcesyjny a prawa...*, s. 70.

[69] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 144.

Podstawową różnicą jest moment, od którego posiada on wskazane uprawnienia. Jeżeli bowiem zastrzeżono, że spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki cywilnej na jego miejsce i został ustanowiony zarząd sukcesyjny, to zgodnie z art. 46 u.z.s. momentem tym jest dzień ustanowienia zarządu sukcesyjnego, czyli na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 u.z.s. chwila śmierci przedsiębiorcy. Jeżeli natomiast zastosowanie ma art. 47 u.z.s., czyli w umowie spółki cywilnej nie zastrzeżono klauzuli dziedziczności udziału, a został ustanowiony zarząd sukcesyjny, to zarządca posiada wskazane wyżej kompetencje dopiero od dnia wyrażenia zgody przez pozostałych wspólników, czyli uzyskuje je ze skutkiem wyłącznie na przyszłość (*ex nunc*)[70]. Do czasu wyrażenia powyższej zgody albo do momentu upływu terminu, który wskazano w art. 47 ust. 2 u.z.s., pozostali wspólnicy mogą sami podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki, natomiast zarządca sukcesyjny nie posiada w tym czasie żadnych kompetencji oprócz tych wskazanych w art. 47 ust. 2 u.z.s., czyli dotyczących obowiązku zawiadomienia pozostałych wspólników spółki cywilnej[71].

Jak wcześniej wskazano do kompetencji zarządcy sukcesyjnego udziału w spółce należy zgodnie z art. 46 i 47 u.z.s. prowadzenie spraw spółki i reprezentowanie jej na zasadach obowiązujących zmarłego wspólnika. W porównaniu do zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa osoby fizycznej przy określaniu kompetencji zarządcy sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej należy brać pod uwagę nie tylko stosowane odpowiednio przepisy u.z.s., ale także przepisy k.c. o spółce cywilnej, a także postanowienia umowy danej spółki cywilnej, przez co zagadnienie to jest zdecydowanie bardziej rozbudowane aniżeli wcześniej opisywane kompetencje zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa osoby fizycznej.

Przedmiotem niniejszej dysertacji jest przede wszystkim instytucja zarządu sukcesyjnego oraz pozostałe instrumenty zawarte w u.z.s. służące sukcesji przedsiębiorstw, a nie spółki cywilnej, stąd uwagi w zakresie kompetencji zarządcy sukcesyjnego wspólnika spółki cywilnej ograniczą się jedynie do ogólnego wskazania kompetencji wspólnika spółki cywilnej wynikających z art. 860-875 k.c., z przytoczeniem bardziej odpowiednich źródeł poruszających szczegółowo wskazaną problematykę. Należy przyjąć, że zarządca sukcesyjny udziałem w spółce cywilnej jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki (art. 865 §1 k.c.), zobowiązuje się on dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego (art. 860 §1 k.c.), może on bez uprzedniej uchwały wspólników prowadzić sprawy, które nie przekraczają zakresu zwykłych czynności spółki, chyba że któryś ze wspólników wyrazi swój sprzeciw (art. 865 §2 k.c.), a także bez uprzedniej uchwały

[70] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 57. Wydaje się, że błędnie wskazano w: S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1, że momenty uzyskania kompetencji przez zarządcę sukcesyjnego na gruncie art. 46 i 47 u.z.s. nie są odmienne.
[71] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 44.

wspólników wykonać czynność nagłą, której zaniechanie mogłoby narazić spółkę na niepowetowane straty (art. 865 §3 k.c.). Zarządca sukcesyjny posiada umocowanie do reprezentowania spółki w takich granicach, w jakich jest uprawniony do prowadzenia jej spraw (art. 866 k.c.). Wydaje się, że w zakresie uprawnienia do równego udziału w zyskach i stratach (art. 867 k.c.) należy zachować daleko idącą ostrożność, gdyż zarządca sukcesyjny jedynie wykonuje prawa spadkobierców wspólnika, a zatem nie jest on potencjalnym beneficjentem ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki cywilnej. Stosując odpowiednio przepisy należy przyjąć, że zarządca sukcesyjny udziału w spółce cywilnej nie ma natomiast uprawnień do: zawarcia (z pozostałymi wspólnikami) umowy zmieniającej lub rozwiązującej umowę spółki, zawarcia umowy przedłużającej istnienie spółki, uczestniczenie w podjęciu uchwały o przekształceniu spółki w spółkę jawną lub inną spółkę osobową na podstawie odpowiednio art. 26 § 4–6 k.s.h. i art. 551 § 2 k.s.h., wypowiedzenia udziału w spółce (art. 869 k.c.), zbycia „udziału" w spółce na rzecz osoby trzeciej czy żądania rozwiązania spółki przez sąd[72]. Dokładniejsze określenie kompetencji zarządcy sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej, jak wskazano powyżej, wymaga uwzględnienia zarówno przepisów u.z.s., jak i przepisów k.c. (w szczególności art. 860-875 k.c.) oraz postanowień umowy spółki. Sporna może wydawać się kwestia, które przepisy mają pierwszorzędne znaczenie. W pierwszej kolejności należy stosować przepisy u.z.s., zwłaszcza w zakresie, w którym regulują one kwestie niewynikające z przepisów k.c. i umowy spółki, zaś w dalszej kolejności zastosowanie powinny znaleźć postanowienia umowy spółki cywilnej i dopiero później przepisy k.c. W przypadku kolizji przepisów u.z.s. i k.c. z racji faktu, iż mamy do czynienia z zarządem sukcesyjnym, pierwszeństwo należy przyznać przepisom u.z.s. Przy ustalaniu zakresu praw i obowiązków wspólnika spółki cywilnej nie należy zapominać, iż ma on poszczególne prawa i obowiązki zarówno w stosunku do właścicieli udziału zmarłego wspólnika w spółce cywilnej, jak i pozostałych właścicieli spółki cywilnej[73].

[72] K. Górniak, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 56; S. Babiarz, *Komentarz do art. 47 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6.

[73] Przy podejmowaniu próby bardziej wnikliwego ustalenia kompetencji zarządcy sukcesyjnego udziału w spółce cywilnej należy w pierwszej kolejności odnieść się do kompetencji zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa osoby fizycznej, które zostały opisane w części dotyczącej praw i obowiązków zarządcy sukcesyjnego, a następnie do wskazanych publikacji: K. Górniak, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 94-116; S. Babiarz, *Komentarz do art. 46 u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 13-14; K. Wielgus, *Śmierć wspólnika w...*, s. 208-213; J. J. Zięty, *Umowa spółki...* [w:] *Zobowiązania w…* s. 423-425; A. Herbet, *Spółka cywilna* [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 16. Prawo spółek osobowych* (red. A. Szajkowski), Warszawa 2016, s. 867-894; G. Bieniek, *Spółka cywilna. Problematyka prawna*, Zielona Góra 2001, s. 41-85; J. Ciszewski, *Spółka cywilna*, Poznań 2000, s. 105-136; K. Dąbek-Krajewska, *Pojęcie reprezentacji w spółce cywilnej*, Rejent 1998, nr 6, s. 125-153; W. Jurcewicz, *Z problematyki reprezentacji spółki prawa cywilnego*, ZNIBPS 1982, nr 17–18, s. 64-75; B. Kurzępa, *Spółka prawa cywilnego w orzecznictwie sądowym*, Bielsko-Biała 1999, 302 s.; M. Machnij, *Prowadzenie spraw spółki cywilnej i jej reprezentacja*, MP 2000, nr 10, s.

628-634; D. Pawłyszcze, *Reprezentacja w spółce cywilnej*, PPH 1997, nr 11, s. 24-28; M. Podleś, L. Siwik, *Spółka cywilna w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2009, s. 72-90; E. Gniewek (red.), *Podmiotowość cywilnoprawna w prawie polskim. Wybrane zagadnienia*, Wrocław 2008; J. Strzępka, *Spółka cywilna w orzecznictwie sądowym*, Warszawa 1997, 139 s.; D. Wajda, *Jeszcze o reprezentacji w spółce cywilnej*, Pr. Sp. 2011, nr 5, s. 15-23.

Rozdział XIV
Tymczasowy przedstawiciel udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie

1. Uwagi wprowadzające

Uchwalona w pierwotnym brzmieniu u.z.s. rozwiązywała podstawowy problem związany z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę w prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, do którego prawo przysługiwało także jego małżonkowi. Małżonek zmarłego przedsiębiorcy uzyskał bowiem możliwość skorzystania z narzędzi, które pozwalają na płynną kontynuację działalności gospodarczej zmarłego przedsiębiorcy oraz podjęcie w tym zakresie stosownej inicjatywy[1]. Prawodawca, nie zauważył jednak wtedy, że pewne trudności w funkcjonowaniu takiego przedsiębiorstwa mogła wywołać również śmierć małżonka przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG, a w konsekwencji nie uregulował w u.z.s. sytuacji odwrotnej tzn. takiej, w której umiera nie przedsiębiorca wpisany do CEIDG, a jego małżonek[2]. Utrudnienia mogły dotyczyć przede wszystkim zarządu majątkiem przedsiębiorstwa. Do momentu stwierdzenia nabycia spadku pojawiały się wątpliwości, co do podmiotów, mogących dysponować wskazanymi prawami, a powołanie zarządcy sukcesyjnego nie było w takich przypadkach na gruncie przepisów u.z.s. możliwe[3]. W braku jednej osoby uprawnionej do zarządzania tym majątkiem oraz istniejącym poważnym ryzyku wystąpienia sporów pomiędzy spadkobiercami (chociażby w zakresie dysponowania poszczególnymi przedmiotami należącymi do spadku), mogło dojść do poważnych problemów związanych z rozporządzaniem tymi składnikami przedsiębiorstwa, które przysługiwały zmarłemu małżonkowi i weszły do spadku. W konsekwencji prowadziłoby to do paraliżu działania przedsiębiorstwa[4]. Problem ten był niezwykle istotny, biorąc pod uwagę, co słusznie zauważono w piśmiennictwie, że dominującym w Polsce modelem małżeńskiego ustroju majątkowego jest wspólność majątkowa, tym samym w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej wpisanej do

[1] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 77.
[2] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 2; Ł. Martyniec, P. Rataj, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym…*, s. 52.
[3] K. Maj, *Czynności notarialne związane z ustawą…*, s. 64.
[4] Por. *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 77; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 6; E. Stawicka, *Zakończenie funkcji wykonawcy testamentu – wybrane problemy na tle praktycznym* [w:] *Ius et Ratio. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Elżbiecie Skowrońskiej-Bocian* (red. W. Borysiak, J. Wierciński, A. Gołaszewska, M. Olechowski), Warszawa 2022, s. 751.

CEIDG, której firma składa się z imienia i nazwiska jednego z małżonków, w istocie związane z nią przedsiębiorstwo założone w trakcie trwania małżeństwa należy do obojga współmałżonków[5], natomiast w przeciwieństwie do śmierci przedsiębiorcy w przypadku śmierci jego współmałżonka jego udział nie uzyskuje statusu przedsiębiorstwa w spadku[6].

Jak słusznie wskazano w doktrynie, spadkobiercy dziedziczący udział w prawie do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. mogliby nim zarządzać na podstawie stosowanych odpowiednio przepisów o współwłasności (art. art. 197 i n. k.c. w zw. z art. 1035 k.c.). Pozostała część udziałów w przedsiębiorstwie należałaby natomiast do żyjącego przedsiębiorcy. Żyjący przedsiębiorca mógłby zatem zarządzać przedsiębiorstwem jedynie na podstawie wcześniej wskazanych, stosowanych odpowiednio przepisów o współwłasności razem ze spadkobiercami zmarłego małżonka. Powodowałoby to konieczność uzyskania zgody wszystkich współwłaścicieli w przypadku czynności przekraczających zwykły zarząd na podstawie art. 199 k.c. Zgodna wola większości obejmowałaby natomiast czynności należące do zwykłego zarządu, o czym stanowi art. 201 k.c. W praktyce, nawet jeżeli wszyscy spadkobiercy będą znani może to oznaczać paraliż przedsiębiorstwa. Sytuacja może skomplikować się jeszcze bardziej, gdy spadkobiercy zmarłego małżonka przedsiębiorcy są nieznani, małoletni albo gdy zaistniały spory co do katalogu spadkobierców, na przykład gdy małżonek zmarłego przedsiębiorcy miał dzieci z poprzedniego związku. Istnieje wtedy poważne ryzyko bezskuteczności dokonanych czynności dotyczących przedsiębiorstwa[7].

W stanie prawnym obowiązującym przed nowelizacją u.z.s. wskazany wyżej problem można było rozwiązać na dwa sposoby. Pierwszym z nich było powołanie przez małżonka przedsiębiorcy, małżonka-przedsiębiorcę do całości spadku w drodze testamentu lub ustanowienie na jego rzecz zapisu windykacyjnego obejmującego udział w przedsiębiorstwie. Nie rozwiązywało to jednak problemów związanych z zarządzaniem udziałem w przedsiębiorstwie w okresie od śmierci małżonka przedsiębiorcy do momentu uzyskania stwierdzenia nabycia spadku lub aktu poświadczenia dziedziczenia. Należy wspomnieć, iż okres ten może przedłużyć się, jeżeli pomiędzy potencjalnymi następcami zaistnieje spór co do porządku dziedziczenia[8]. Drugim rozwiązaniem, które mogło mieć charakter subsydiarny w stosunku do pierwszego albo odrębny, było powołanie wykonawcy testamentu. Wykonawca testamentu mógł przy tym zostać powołany do sprawowania zarządu spadkiem, jego zorganizowaną częścią lub oznaczonym składnikiem czy nawet

[5] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[6] *Tamże*, t. 2.
[7] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.
[8] *Tamże,* t. 6.

przedmiotem zapisu windykacyjnego, o czym stanowią art. 986^1 k.c. oraz art. 990^1 k.c. Na tej podstawie wywodzono, że kompetencje wykonawcy testamentu mogłyby zostać ograniczone do zarządu udziałem w przedsiębiorstwie[9], zwłaszcza że pod pojęciem zorganizowanej części spadku należy rozumieć m.in. przedsiębiorstwo[10], a także zorganizowaną część przedsiębiorstwa[11]. Jak słusznie wskazali projektodawcy oraz przedstawiciele doktryny najlepiej byłoby, gdyby funkcję wykonawcy testamentu sprawował w takim przypadku pozostający przy życiu małżonek przedsiębiorca. W przeciwnym razie, zwłaszcza w braku porozumienia pomiędzy przedsiębiorcą a wykonawcą testamentu, mogłoby to grozić paraliżem przedsiębiorstwa[12]. Wydaje się, że o ile byłoby dopuszczalne ustanowienie wykonawcy testamentu w odniesieniu do udziału w przedsiębiorstwie, będącego przedmiotem zapisu windykacyjnego, o tyle wątpliwe wydaje się, czy udział w przedsiębiorstwie w spadku należałoby uznać za jego zorganizowaną część. W doktrynie podkreśla się, że raczej chodzi tutaj o jednostkę przedsiębiorstwa, która sama w sobie spełniałaby definicję przedsiębiorstwa np. jeden spośród kilku zakładów produkcyjnych mieszczących się w strukturze przedsiębiorstwa[13] albo zakład w przedsiębiorstwie wielozakładowym[14] bądź jego oddział[15]. Należy przy tym podkreślić jeszcze jedną wadę obu wyżej wskazanych rozwiązań, a mianowicie to, iż są to rozwiązania *mortis causa*. Po śmierci małżonka przedsiębiorcy nie ma możliwości wskazania przedsiębiorcy jako spadkobiercy testamentowego, nawet jeżeli taka była domniemana wola

[9] *Tamże*, t. 7.
[10] K. Osajda, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 4; M. Zelek, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 3; M. Pazdan, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 2; A. Sylwestrzak, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 1; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 1; K. Skubisz-Kępka, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2019, t. 2; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki* (red. J. Gudowski), LEX/el 2017, t. 1; A. Kidyba, E. Niezbecka, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki* (red. A. Kidyba), LEX/el 2015, t. 3.
[11] M. Zelek, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 3; M. Pazdan, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 2; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 1; K. Skubisz-Kępka, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2019, t. 2.
[12] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 7; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 78.
[13] M. Zelek, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 3.
[14] M. Pazdan, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 2.
[15] K. Skubisz-Kępka, *Komentarz do art. 986^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)* (red. M. Fras, M. Habdas), LEX/el 2019, t. 2.

jego zmarłego współmałżonka. Podobnie nie istnieje możliwość powołania wykonawcy testamentu, jeżeli nie został sporządzony testament.

Dostrzegając powyższe problemy, ustawodawca zdecydował się w drodze nowelizacji[16] dodać do u.z.s. rozdział 11a zatytułowany „Tymczasowe wykonywanie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie" zawierający art. 60a-60j u.z.s., które wprowadzają do u.z.s. instytucję tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie[17]. Regulacja ta ma na celu umożliwienie lub usprawnienie wykonywania praw w stosunku do majątku przedsiębiorstwa w sytuacji, gdy udział w przedsiębiorstwie wejdzie do spadku po zmarłym małżonku przedsiębiorcy jednoosobowego[18]. Powołanie tymczasowego przedstawiciela ma zapobiec paraliżowi przedsiębiorstwa, który mógłby się pojawić, gdyby spadek po zmarłym małżonku był niepodzielony, a nabywający go spadkobiercy nie byli skłonni do współpracy z prowadzącym działalność gospodarczą i pozostałym przy życiu małżonkiem lub spadkobiercy w ogóle nie byli znani[19].

Tymczasowy przedstawiciel udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie jest nową instytucją, zaliczaną raczej do kategorii zastępców pośrednich[20]. Instytucja ta stanowi połączenie dwóch istniejących w polskim prawie rozwiązań, czyli wykonawcy testamentu i zarządcy sukcesyjnego[21]. Jest to zatem, jak słusznie wskazano w doktrynie, *sui generis* hybryda obu ww. instytucji[22]. Ze względu na ograniczenie roli tymczasowego przedstawiciela do zarządu majątkiem, jego uprawnienia stanowią w zasadzie istotę uprawnień wykonawcy testamentu[23], stanowiąc jednakże uzupełnienie wskazanej instytucji o możliwość jego powołania także po śmierci. Z zarządcą sukcesyjnym tymczasowego przedstawiciela łączy natomiast m.in. procedura powołania i odwołania[24], a także regulacje

[16] Na mocy art. 66 pkt 10 ustawy o ograniczeniu obciążeń regulacyjnych.
[17] Warto przy tym dodać, iż zgodnie z art. 208 pkt 9 projektu ustawy przepisy wprowadzające ustawę o statusie osoby najbliższej w związku i umowie o wspólnym pożyciu zarząd spadkiem w zakresie praw z udziału w przedsiębiorstwie mógłby być wykonywany przez tymczasowego przedstawiciela również wtedy, gdy przedsiębiorstwo stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i osoby będącej drugą stroną umowy o wspólnym pożyciu niebędących przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG.
[18] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 78; E. Stawicka, *Zakończenie funkcji…* [w:] *Ius et Ratio. Księga...* s. 751-752.
[19] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9; E. Stawicka, *Zakończenie funkcji…* [w:] *Ius et Ratio. Księga...* s. 752.
[20] Także m.in. D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 2.
[21] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1.
[22] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1.
[23] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 78; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 2.
[24] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 10.

u.z.s. dotyczące zarządcy sukcesyjnego, które stosuje się odpowiednio do tymczasowego przedstawiciela. W literaturze wyrażono przy tym pogląd, iż sama nazwa tej instytucji jest nieprawidłowa, gdyż nie stanowi ona formy przedstawicielstwa ani nie musi być tymczasowa[25].

2. Przesłanki umożliwiające powołanie tymczasowego przedstawiciela

Tymczasowy przedstawiciel może być powołany na podstawie art. 60a ust. 1 u.z.s. Zgodnie ze wskazanym przepisem zarząd spadkiem w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie może być wykonywany przez tymczasowego przedstawiciela, jeżeli w chwili śmierci małżonka przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG, przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i jego małżonka niebędącego przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG[26]. Ustawodawca używając słowa „może" wskazuje, że powołanie tymczasowego przedstawiciela ma charakter fakultatywny, spadkobiercy małżonka przedsiębiorcy nie mają bowiem obowiązku ustanowienia takiego przedstawiciela. Śmierć małżonka przedsiębiorcy – w przeciwieństwie do śmierci samego przedsiębiorcy – nie powoduje problemów związanych z ciągłością umów o pracę, statusem podatkowym przedsiębiorstwa, możliwością wykonywania decyzji administracyjnych czy używaniem firmy, NIPu i działalnością na podstawie wpisu do CEIDG[27]. W związku z powyższym, jeżeli spadkobiercy potrafią zgodnie porozumieć się z żyjącym przedsiębiorcą, albo zdecydują się na zastosowanie innego z przewidzianych prawem rozwiązań, to ustanawianie tymczasowego przedstawiciela mogłoby okazać się zbyteczne, stąd ustawodawca pozostawił tę kwestię do dyspozycji spadkobierców.

[25] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 2.

[26] W: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n. [w:] Zarząd sukcesyjny. Komentarz...,* t. 3, wskazano 5 przesłanek negatywnych, które uniemożliwiają powołanie tymczasowego przedstawiciela. Należy podkreślić, że tymczasowy przedstawiciel nie może zostać powołany, jeżeli wystąpi którakolwiek z nich.

[27] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 4; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 77.

2.1. Śmierć małżonka przedsiębiorcy

Ustawodawca umożliwia powołanie tymczasowego przedstawiciela wyłącznie po śmierci małżonka przedsiębiorcy[28], jeżeli sam przedsiębiorca jest wpisany do CEIDG. W konsekwencji tymczasowego przedstawiciela nie można powołać, jeżeli przedsiębiorca zmarł przed małżonkiem. Przepisy u.z.s. nie regulują natomiast sytuacji, w której po śmierci małżonka i powołaniu tymczasowego przedstawiciela umiera przedsiębiorca. W doktrynie przyjęto, że tymczasowe przedstawicielstwo trwa wtedy nadal, a ponadto nie ma przeszkód, aby powołany został zarządca sukcesyjny. Co więcej, wskazane funkcje może pełnić ta sama osoba[29]. Tymczasowy przedstawiciel nie podlega natomiast ujawnieniu – ani w CEIDG, ani w jakimkolwiek innym rejestrze o charakterze publicznym[30]. Może to powodować problemy związane z uwiarygodnieniem sprawowania tejże funkcji przez daną osobę. W doktrynie słusznie wskazano, że tymczasowy przedstawiciel na dowód sprawowania funkcji może posługiwać się wypisem aktu notarialnego obejmującego powołanie go na tę funkcję albo europejskim poświadczeniem spadkowym[31]. Rozwiązanie to nie zabezpiecza jednak w pełni praw spadkobierców zmarłego małżonka przedsiębiorcy, gdyż osoba dokonująca z takim przedstawicielem czynności prawnej nie ma możliwości sprawdzenia, czy nadal sprawuje on swoją funkcję. *De lege ferenda* należałoby rozważyć zmianę przepisów ustawy o CEIDG w zakresie umożliwiającym wpis do wskazanego rejestru tegoż przedstawiciela.

2.2. Przedsiębiorstwo jako wyłączna własność przedsiębiorcy oraz małżonka

Tymczasowy przedstawiciel może zostać powołany, jeżeli przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 k.c. stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy wpinanego do CEIDG oraz jego małżonka, który nie był przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG. Aby został spełniony warunek wskazany w art. 60a ust. 1 u.z.s., przedsiębiorstwo musi stanowić współwłasność małżonków z jakiegokolwiek tytułu, a zatem bez znaczenia pozostaje, czy wchodzi ono w skład wspólności ustawowej małżonków, czy też stanowi ono współwłasność małżonków na innej podstawie (np. na skutek umownego albo sądowego

[28] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 4.
[29] D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95z p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 8.
[30] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 15.
[31] *Tamże*.

zniesienia wspólności majątkowej lub orzeczenia separacji małżonków)[32]. Zatem przedsiębiorstwo może być także przedmiotem współwłasności małżonków w częściach ułamkowych[33]. Wydaje się, że przedsiębiorstwo zgodnie z art. 60a ust. 1 u.z.s. musi należeć tylko i wyłącznie do przedsiębiorcy i jego małżonka[34], o czym świadczy użyty przez ustawodawcę zwrot „w całości", chociaż w doktrynie wyrażono pogląd odmienny, zgodnie z którym może być więcej osób współuprawnionych do przedsiębiorstwa[35]. W sytuacji, gdy małżonek przedsiębiorcy miał udział w więcej niż jednym przedsiębiorstwie, zwolennicy pierwszego z wyżej wskazanych poglądów dopuszczają możliwość ustanowienia tymczasowego przedstawiciela tylko dla tych przedsiębiorstw, które były wyłącznie własnością przedsiębiorcy i jego zmarłego małżonka[36].

2.3. Brak wpisu małżonka przedsiębiorcy w CEIDG

Zgodnie z art. 60a ust. 1 u.z.s. powołanie tymczasowego przedstawiciela jest możliwe, jeżeli wpisowi do CEIDG podlegał tylko przedsiębiorca. Instytucja tymczasowego przedstawiciela dotyczy bowiem udziału zmarłego małżonka, który nie był wpisany co CEIDG. Nie istnieje zatem możliwość ustanowienia tymczasowego przedstawiciela, jeżeli np. małżonkowie prowadzili wspólnie spółkę cywilną i w związku z tym oboje byli wpisani do CEIDG. Małżonek wpisany do CEIDG ma bowiem status przedsiębiorcy i w związku z tym można dla prowadzonej przez niego działalności gospodarczej ustanowić nie tymczasowego przedstawiciela, a zarządcę sukcesyjnego[37].

3. Przedmiot zarządu sprawowanego przez tymczasowego przedstawiciela

Przedmiotem zarządu sprawowanego przez tymczasowego przedstawiciela jest – zgodnie z art. 60a ust. 1 u.z.s. – udział w przedsiębiorstwie w rozumieniu art. 55^1 k.c. Nie ma możliwości, aby został on inaczej określony przez spadkobierców bądź zapisobierców

[32] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[33] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.
[34] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 3.
[35] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.
[36] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 10.
[37] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18.

windykacyjnych[38]. Problematyczne wydaje się być zawarte w art. 60 ust. 2 u.z.s. odesłanie nakazujące stosować do udziału małżonka w przedsiębiorstwie odpowiednio regulację art. 2 ust. 1 u.z.s., która to definiuje przedsiębiorstwo w spadku. W literaturze wyrażono pogląd, zgodnie z którym umożliwia to określenie składników wchodzących w skład udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie[39], jednakże słuszniejsze wydaje się założenie braku konsekwencji normatywnych wskazanego odesłania, gdyż przedmiotem zarządu sprawowanego przez tymczasowego przedstawiciela jest udział w przedsiębiorstwie w rozumieniu art. 55^1 k.c., a nie udział w przedsiębiorstwie w spadku. Nie trzeba zatem dookreślać pojęcia udziału w przedsiębiorstwie, ponieważ wiadomo, że chodzi o udział w zorganizowanym zespole składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej zdefiniowanym w art. 55^1 k.c.[40]

4. Właściciele udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie

Artykuł 60 ust. 2 u.z.s. nakazuje stosować odpowiednio do udziału małżonka w przedsiębiorstwie także art. 3. Stosując odpowiednio art. 3 u.z.s., możliwe jest ustalenie podmiotów będących właścicielami udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie[41]. Odpowiednie stosowanie art. 3 u.z.s. w odniesieniu do udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie oznacza, że jego właścicielami będą jedynie podmioty wymienione w art. 3 pkt 1 i 3 u.z.s.[42]. W ogóle nie znajdzie natomiast zastosowania art. 3 ust. 2 u.z.s.[43], gdyż wskazany przepis dotyczył sytuacji odwrotnej tzn. takiej, w której umiera przedsiębiorca. Nie można natomiast przyjąć, że w sytuacji, gdy przedsiębiorca żyje, a umiera jego współmałżonek, to poza jego udziałem w przedsiębiorstwie jest on niejako z automatu także właścicielem udziału w przedsiębiorstwie, który został pozostawiony przez zmarłego spadkodawcę i jest poddawany zarządowi tymczasowego przedstawiciela. Taki małżonek-przedsiębiorca nie może mieć bowiem – nawet potencjalnie – żadnych uprawnień do udziału w przedsiębiorstwie, który jest definiowany właśnie w taki sposób, że ma on nie przysługiwać temu małżonkowi-przedsiębiorcy, lecz jego współmałżonkowi[44]. Właścicielami udziału w przedsiębiorstwie zmarłego małżonka przedsiębiorcy będą zatem:

[38] *Tamże*, t. 30.
[39] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.
[40] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 34.
[41] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.
[42] *Tamże*, t. 10.
[43] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10; K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.
[44] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 35.

1) osoba, która zgodnie z prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia albo europejskim poświadczeniem spadkowym nabyła składniki niematerialne i materialne stanowiące udział zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie na podstawie powołania do spadku z ustawy, albo testamentu, albo nabyła ten udział w przedsiębiorstwie na podstawie zapisu windykacyjnego; 2) osoba, która nabyła udział zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie w całości lub części od osoby, o której mowa w pkt 1, w tym osoba prawna albo ułomna osobwa prawna, do której wniesiono udział w przedsiębiorstwie tytułem wkładu – w przypadku gdy po śmierci małżonka przedsiębiorcy nastąpiło zbycie tego udziału albo jego części w tym przedsiębiorstwie. W zakresie pierwotnego udziału w przedsiębiorstwie statusu tego nie będzie miał *ex lege* żyjący małżonek będący przedsiębiorcą, gdyż nadal będzie on prowadził działalność gospodarczą w swoim imieniu, a przedsiębiorstwo ani w całości, ani co do części zmarłego małżonka nie uzyska statusu przedsiębiorstwa w spadku. Może on być jednak właścicielem udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie jako jego spadkobierca lub zapisobierca windykacyjny[45].

5. Wielkość udziałów w udziale zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie

Odpowiednie zastosowanie do udziału małżonka w przedsiębiorstwie znajdzie również art. 4 u.z.s. W konsekwencji oznacza to, że wielkość udziałów poszczególnych spadkobierców ustalana będzie według wielkości udziałów spadkowych lub udziałów we współwłasności (w przypadku zbycia części udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie)[46]. Wyróżnić można tym samym udział w udziale w przedsiębiorstwie, który nie będąc sam w sobie jakimś odrębnym prawem majątkowym, określa jedynie zakres kompetencji, uprawnień oraz obowiązków przypadających na poszczególnych właścicieli udziału w przedsiębiorstwie w sytuacji, gdy jest ich wielu. Ma to znaczenie, tylko jeżeli udział w przedsiębiorstwie należy do spadku, a spadkobierców jest wielu[47].

[45] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 10.
[46] *Tamże*.
[47] K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 37.

6. Powołanie tymczasowego przedstawiciela

Na podstawie art. 60e u.z.s. do powołania tymczasowego przedstawiciela odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1-7 u.z.s. Powołanie tymczasowego przedstawiciela do sprawowania zarządu spadkiem w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie zostało tym samym poddane przez ustawodawcę co do zasady tym samym regułom, którym poddano powołanie zarządcy sukcesyjnego i ustanowienie zarządu sukcesyjnego następujące po śmierci przedsiębiorcy[48]. Nie przewidziano natomiast – w przeciwieństwie do powołania zarządcy sukcesyjnego – osobnego trybu dla powołania tymczasowego przedstawiciela za życia małżonka przedsiębiorcy. Nie jest to bowiem dopuszczalne – gdyż za życia małżonek może sporządzić testament i ustanowić w nim wykonawcę testamentu pełniącego tożsamą funkcję[49].

Zgodnie z art. 60e u.z.s. w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2 u.z.s. do ustanowienia tymczasowego przedstawiciela konieczne jest jego powołanie oraz wyrażenie zgody osoby powołanej na tymczasowego przedstawiciela na pełnienie tej funkcji. Do procedury powołania tymczasowego przedstawiciela zastosowanie znajdą odpowiednio regulacje art. 12 ust. 1-7 u.z.s., gdyż odpowiednio stosowane będą one dotyczyły powołania tymczasowego przedstawiciela po śmierci małżonka przedsiębiorcy. Jak słusznie wskazano w doktrynie, do ustanowienia tymczasowego przedstawiciela nie znajdzie odpowiednio zastosowania art. 6 ust. 1 pkt 3 u.z.s., gdyż dokonanie wpisu tymczasowego przedstawiciela do CEIDG nie jest możliwe[50]. Ze względu na pewność obrotu oraz konieczność zabezpieczenia interesów żyjącego przedsiębiorcy należy jednak rozważyć *de lege ferenda* wprowadzenie obligatoryjnego bądź przynajmniej fakultatywnego wpisu tymczasowego przedstawiciela do ewidencji[51].

Powołanie tymczasowego przedstawiciela, co zostało już wcześniej wskazane, możliwe jest tylko i wyłącznie po śmierci małżonka przedsiębiorcy, czego wyrazem jest odesłanie przez ustawodawcę do odpowiedniego zastosowania art. 12 ust. 1-7 u.z.s.

[48] P. Bender, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[49] Por. P. Bender, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.1.
[50] *Tamże*, t. 2.
[51] Wsród przedstawicieli praktyki notarialnej postulat ten znajduje częściowe poparcie. Odpowiednio 46,2% i 33,3% uczestników ankiet nr 1 i 3 stoi na stanowisku, że tymczasowy przedstawiciel powinien podlegać tak jak zarządca sukcesyjny obligatoryjnemu ujawnieniu w CEIDG. 30,8% i 1/3 respondentów wskazanych ankiet opowiada się za fakultatywnością ujawnienia tymczasowego przedstawiciela w ewidencji tj. po wyrażeniu przez osoby powołujące takiej woli. Pozostali biorący udział w badaniach (23,1% i 1/3) uważa natomiast, że obecna regulacja jest zasadna i nie należy jej zmieniać.

Odpowiednie stosowanie zarówno art. 12 ust. 1, jak i art. 12 ust. 2 u.z.s. oznacza, że powołanie tymczasowego przedstawiciela będzie możliwe także przed ostatecznym potwierdzeniem praw do spadku po zmarłym małżonku przedsiębiorcy[52]. Powołania tymczasowego przedstawiciela mogą zatem dokonać osoby, które są jedynie potencjalnie uprawnionymi do spadku, lecz nie ma pewności co do tego, że na pewno będą właścicielami udziału w przedsiębiorstwie po zmarłym małżonku przedsiębiorcy. Do powołania tymczasowego przedstawiciela uprawnieni są zatem: małżonek spadkodawcy (czyli przedsiębiorca), spadkobierca, który przyjął spadek albo zapisobierca windykacyjny, który przyjął zapis windykacyjny obejmujący udział małżonka w przedsiębiorstwie. Po potwierdzeniu praw do spadku tymczasowego przedstawiciela mogą natomiast wybrać wyłącznie osoby wskazane w art. 12 ust. 2 u.z.s., którym przysługują odpowiednie prawa do udziału w przedsiębiorstwie[53]. Dzięki odpowiedniemu stosowaniu art. 12 ust. 5 u.z.s. możliwe jest również powołanie tymczasowego przedstawiciela w imieniu małoletnich spadkobierców zmarłego małżonka przedsiębiorcy. Wydaje się, że kluczowe znaczenie może mieć tutać stosowane odpowiednio wyłączenie w ww. procedurze stosowania art. 98 §2 k.r.o. Jeżeli bowiem jedynymi spadkobiercami małżonka przedsiębiorcy będą ich wspólne małoletnie dzieci bądź także przedsiębiorca to należy spodziewać się, że docelowo będzie on chciał sprawować funkcję tymczasowego przedstawiciela, konsolidując tym samym możliwości w zakresie wykonywania praw i obowiązków związanych z daną działalnością gospodarczą.

Zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 12 ust. 3 u.z.s. do powołania tymczasowego przedstawiciela wymagana jest zgoda uprawnionych osób, którym przysługuje udział większy niż 85/100. Jako całość przy liczeniu udziałów brany jest jednak pod uwagę udział w przedsiębiorstwie podlegający spadkobraniu, a nie całe przedsiębiorstwo[54]. Bez znaczenia przy liczeniu większości niezbędnej do powołania tymczasowego przedstawiciela jest udział żyjącego przedsiębiorcy. Co do zasady żyjący przedsiębiorca wyłączony jest z kręgu osób uprawnionych do powołania tymczasowego przedstawiciela, chyba że jest on jednocześnie spadkobiercą[55]. Wskazana wykładnia jest w pełni uzasadniona tym, iż absurdalne byłoby przyznawać żyjącemu przedsiębiorcy kompetencje do powołania tymczasowego przedstawiciela w sytuacji, gdy nie posiada on żadnych praw w odniesieniu do udziału w

[52] P. Bender, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 8.
[53] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 79; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3.
[54] P. Bender, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 18-30; *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 79; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3.
[55] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60d u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3-4.

przedsiębiorstwie swojego zmarłego małżonka. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, aby przedsiębiorca w razie, gdy w konkretnym przypadku uzna za celowe objęcie udziału małżonka tymczasowym przedstawicielstwem, przyjął inicjatywę ukierunkowaną na faktyczne zmotywowanie czy przekonanie uprawnionych do dopełnienia stosownych procedur[56]. Takie rozwiązanie może okazać się korzystne zwłaszcza dla przedsiębiorcy, któremu zależy na sprawnym funkcjonowaniu przedsiębiorstwa. Jednocześnie istotne korzyści mogliby odnieść właściciele udziału w przedsiębiorstwie, którzy dzięki działalności tymczasowego przedstawiciela zostaliby zwolnieni z większości związanych z nim obowiązków.

7. Procedura notarialna powołania tymczasowego przedstawiciela

Na podstawie stosowanego odpowiednio art. 12 ust. 7 u.z.s. powołanie tymczasowego przedstawiciela oraz zgoda każdej z osób wskazanych w art. 12 ust. 3 u.z.s. wymaga zachowania formy aktu notarialnego. Zgodnie z dyspozycją art. 95zl p.n. większość przepisów rozdziału 3c obejmującego art. 95z-95zk p.n. stosuje się odpowiednio do powołania, odwołania i rezygnacji tymczasowego przedstawiciela. Wyłączone zostają jedynie regulacje związane z obowiązkami ukierunkowanymi na dokonanie stosownych zgłoszeń do CEIDG, a konkretnie dotyczące obowiązku wskazania w protokole powołania, odwołania lub rezygnacji danych wymaganych na potrzeby zgłoszenia do CEIDG albo obowiązku wskazania w akcie powołania lub odwołania adnotacji o wspomnianym zgłoszeniu[57]. Dokonanie przez ustawodawcę wskazanych wyłączeń należy uznać za zabieg trafny i konieczny[58], wynikający z faktu, iż tymczasowy przedstawiciel nie podlega zgłoszeniu ani uwidocznieniu w CEIDG[59]. Brak dla wskazanych wyżej czynności odrębnych przepisów prawnych, a jedynie ograniczenie się przez ustawodawcę do odwołania może skutkować, co podkreślono w literaturze, znacznym zróżnicowaniem w tym

[56] P. Bender, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 28.2.
[57] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 6; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 23.
[58] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 2.
[59] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 8. W powyższej publikacji słusznie wskazano przy tym, iż tymczasowy przedstawiciel podlega zgłoszeniu przez notariusza w systemie ,,Rejestry Notarialne" w zakładce ,,Przedstawiciel tymczasowy", choć uwidocznienie tej opcji wydaje się *de lege lata* niepotrzebne. P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 8.1.

zakresie praktyki notarialnej, co z kolei doprowadzi do pojawienia się w obrocie wątpliwości co do prawidłowości sporządzenia takich czynności[60].

Procedura notarialna zmierzająca do skutecznego powołania tymczasowego przedstawiciela tak, jak w przypadku powołania zarządcy sukcesyjnego, ma charakter dwustopniowy. Obejmuje ona najpierw spisanie protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela (art. 95zl w zw. z art. 95za p.n.), a następnie sporządzenie aktu jego powołania (art. 95zl w zw. z art. 95z p.n.)[61]. Ze względu na analogiczny charakter procedury powołania tymczasowego przedstawiciela – w porównaniu do procedury powołania zarządcy sukcesyjnego – rozważania poczynione w niniejszej rozprawie na gruncie regulacji dotyczących zarządcy sukcesyjnego odnoszą się również odpowiednio do tymczasowego przedstawiciela i nie ma potrzeby ich powielania. Wskazane zostaną jedynie różnice dotyczące procedury powołania tymczasowego przedstawiciela.

Należy podkreślić, co nie wynika wprost z art. 95zc p.n., że w protokole powołania tymczasowego przedstawiciela wskazane byłoby zindywidualizowanie zarówno zmarłego małżonka przedsiębiorcy, po którym to małżonku pozostał udział w przedsiębiorstwie, jak i samego przedsiębiorcy oraz przedsiębiorstwa, w kontekście zarządu, którym prawa sukcesorów zmarłego małżonka wykonywać będzie tymczasowy przedstawiciel[62]. Osoba powołana na tymczasowego przedstawiciela musi złożyć jedynie oświadczenie o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji (art. 95zc §1 pkt 5 p.n.). Choć przepisy u.z.s. nie przesądzają jednoznacznie, w jakiej formie ma ona zostać wyrażona, to biorąc pod uwagę art. 95zc §1 pkt 5 p.n., oświadczenie osoby powołanej na tymczasowego przedstawiciela o wyrażeniu zgody powinno zostać złożone przed notariuszem i znaleźć odzwierciedlenie w tym dokumencie urzędowym[63], chyba że zgoda (w wymaganej formie aktu notarialnego) została złożona już wcześniej – wówczas protokół powinien wskazywać na datę, miejsce i treść

[60] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 1; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 1.

[61] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 10; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 1; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 10. Warto przy tym wskazać, że wśród przedstawicieli praktyki notarialnej raczej nie ma zgodności, co do kwestii dopuszczalności spisania protokołu i sporządzenia aktu powołania tymczasowego przedstawiciela przez różnych notariuszy. Odpowiednio 46,2% i 33,3% uczestników ankiet numer 1 i 3 uznało, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany przez różnych notariuszy w każdym przypadku. Zdaniem odpowiednio 38,5% oraz 66,6% respondentów ww. ankiet protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany tylko i wyłącznie przez tego samego notariusza. 15,4% ankietowanych ankiety nr 1 stoi natomiast na stanowisku, że obie ww. czynności notarialne mogą być sporządzane przez różnych notariuszy tylko w nagłych sytuacjach losowych np. śmierć notariusza bądź niemożność sporządzenia przez niego aktu powołania tymczasowego przedstawiciela po spisaniu protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela.

[62] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 12; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 12.

[63] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.

tejże zgody[64]. Nie znajdzie natomiast zastosowania wobec osoby powołanej na tymczasowego przedstawiciela obowiązek złożenia oświadczenia o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 u.z.s., gdyż zgodnie z art. 60e u.z.s. nie znajduje wobec niej zastosowanie ani art. 8 ust. 2 u.z.s., ani art. 12 ust. 8 u.z.s., z którego wynika obowiązek złożenia przed notariuszem wskazanego oświadczenia. Osoba ta nie podlega również związanej z tym odpowiedzialności karnej[65]. W doktrynie słusznie wskazuje się również, że – pomimo braku odpowiednich regulacji w p.n. – warto rozważyć zasadność przyjęcia przez notariusza przy protokole powołania tymczasowego przedstawiciela oświadczenia co do braku objęcia udziału w przedsiębiorstwie zarządem sprawowanym przez wykonawcę testamentu[66]. Tymczasowy przedstawiciel na podstawie art. 60f pkt 5 u.z.s. przestaje pełnić funkcję z dniem ogłoszenia testamentu, w którym spadkodawca powołał wykonawcę testamentu, jeżeli jego umocowanie obejmuje zarząd udziałem małżonka w przedsiębiorstwie. Wynika z tego, że wykonawca testamentu ma pierwszeństwo przed tymczasowym przedstawicielem, tym samym ten drugi nie może sprawować swojej funkcji, gdy powołany jest pierwszy z nich, jeżeli rzecz jasna zakres ich kompetencji miałby dotyczyć udziału w przedsiębiorstwie[67]. Choć art. 95zc § 1 i 2 p.n. określają zarówno treść i załączniki protokołu powołania to w doktrynie postuluje się, żeby w treści protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela zamieścić również oświadczenie potwierdzające fakt wykonywania przez przedsiębiorcę (małżonka spadkodawcy) działalności gospodarczej przy wykorzystaniu przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.[68] czy oświadczenia o co do objęcia tego udziału zarządem sprawowanym przez wykonawcę testamentu[69]. Wskazuje się również, że notariusz powinien załączyć do protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela odpisy aktów stanu cywilnego, które pozwalają ustalić stopień pokrewieństwa stron, które uczestniczą w jego spisaniu[70]. Nie wyklucza się również zaistnienia okoliczności powodujących konieczność

[64] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 16; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 16. W: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3, wprost wskazano na konieczność zachowania formy aktu notarialnego w odniesieniu do zgody na sprawowanie funkcji osoby powołanej na tymczasowego przedstawiciela.

[65] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 17.2; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 17.2. Pogląd ten podzielono również w: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 9.

[66] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 18.

[67] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 18; P. Bender, *Komentarz do art. 60d u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.

[68] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 17.

[69] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 14.

[70] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 9.

okazania przy powołaniu tymczasowego przedstawiciela aktów stanu cywilnego czy testamentów, z których domniemani uprawnieni wywodzą swoje uprawnienie[71]. W doktrynie wskazuje się, że katalog załączników wyszczególniony w art. 95zc §2 p.n. nie ma charakteru zamkniętego, w związku z czym okoliczności konkretnego przypadku mogą narzucać konieczność załączenia także innych dokumentów[72].

Odpowiednie zastosowanie do procedury powołania tymczasowego przedstawiciela znajduje również art. 95zd p.n., określający elementy treści aktu powołania. W doktrynie wskazuje się, że zasadne w kontekście art. 95zd § 1 pkt 3 p.n. byłoby zindywidualizowanie w treści aktu powołania tymczasowego przedstawiciela zarówno spadkodawcy, którym w tym przypadku jest małżonek zmarłego przedsiębiorcy, jak i samego przedsiębiorcy i prowadzonego przezeń przedsiębiorstwa[73]. Postuluje się również, aby wymagane na podstawie art. 95zd § 1 pkt 4 i 5 p.n. określenie wysokości udziałów osoby powołującej tymczasowego przedstawiciela oraz osób wyrażających zgodę na jego powołanie zostało dokonane poprzez odniesienie do udziału w części przypadłej sukcesorom zmarłego małżonka przedsiębiorcy z ewentualnym dodatkowym wskazaniem stosunku danego udziału do całości przedsiębiorstwa[74]. Za dopuszczalne należy uznać ponadto, w przypadkach wielości przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55^1 k.c., doprecyzowanie przedsiębiorstwa, co do którego tymczasowy przedstawiciel wykonuje prawa z udziału małżonka przedsiębiorcy[75]. Wskazany wyżej przepis nie zawiera przy tym obowiązku informowania przedsiębiorcy o fakcie powołania tymczasowego przedstawiciela. Jeżeli zatem przedsiębiorca nie jest współuprawniony do powołania tymczasowego przedstawiciela, może on dowiedzieć się o tym dopiero po pewnym czasie np. od samego tymczasowego przedstawiciela legitymującego się aktem powołania. Zasadny jest zatem postulat, aby w praktyce powołujący tymczasowego przedstawiciela informowali o tym przedsiębiorcę, ilekroć oczywiście sam nie bierze on przy tym powołaniu udziału jako

[71] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 21.1; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 21.1.
[72] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 4; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 18.
[73] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 23; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 23; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 6; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 22.
[74] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 24; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 24. Wydaje się, że odmienny pogląd zgodnie z którym stosowne oświadczenia muszą przedłożyć osoby mające udział większy niż 85/100, ale nie w udziale w przedsiębiorstwie, a w samym przedsiębiorstwie w spadku został wyrażony w: W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 9.
[75] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 6; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 24.

powołujący, wyrażający zgodę czy tymczasowy przedstawiciel[76]. *De lege ferenda* należy natomiast rozważyć nałożenie na notariusza obligatoryjnego obowiązku zawiadomienia przedsiębiorcy o fakcie powołania tymczasowego przedstawiciela poprzez przesłanie mu wypisu aktu powołania[77]. *De lege lata* przedsiębiorca może jednak uzyskać taki wypis na podstawie odpowiednio stosowanego art. 95zk § 4 p.n. ze względu na posiadany interes prawny[78].

8. Wymagania stawiane wobec osoby powołanej na tymczasowego przedstawiciela

8.1. Status osoby fizycznej

Stosowany odpowiednio art. 8 ust. 1 u.z.s. oznacza, że na tymczasowego przedstawiciela może zostać powołana tylko i wyłącznie osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Analogicznie do zarządcy sukcesyjnego tymczasowy przedstawiciel nie musi posiadać żadnych specjalnych wiadomości, kwalifikacji lub wykształcenia. Nie musi on również być przedsiębiorcą ani zajmować się profesjonalnym zarządem majątkiem. Nie jest wymagane posiadanie przez tymczasowego przedstawiciela jakichkolwiek licencji, certyfikatów, wpisów na urzędową listę czy decyzji administracyjnych stwierdzających posiadanie określonych uprawnień. Brak tego rodzaju wymagań w przypadku tymczasowego przedstawiciela jest dużo bardziej zasadny niż w przypadku zarządcy sukcesyjnego, gdyż zakres jego obowiązków jest zdecydowanie węższy. Tymczasowy przedstawiciel nie musi bowiem podejmować działań związanych m.in. z przedłużaniem koncesji, licencji, zezwoleń, pozwoleń, umów o pracę i tym podobnych. Zakres jego obowiązków jest ściśle związany z udziałem zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Wydaje się jednak, że zasadne byłoby, gdyby tego rodzaju funkcję sprawowała osoba mająca pewne pojęcie o prowadzeniu działalności gospodarczej i orientująca się w ogólnej sytuacji i kondycji przedsiębiorstwa prowadzonego

[76] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 25; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 25.

[77] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 25.1. Wydaje się, że wskazany postulat nie znajduje aprobaty wśród przedstawicieli praktyki notarialnej. Jedynie 7,7% uczestników ankiety nr 1 uważa, że wskazanym obowiązkiem należałoby obciążyć notariusza. Odpowiednio 53,8% i 100% respondentów ankiet numer 1 i 3 stoi na stanowisku, iż to osoby powołujące tymczasowego przedstawiciela powinny być zobowiązane do poinformowania przedsiębiorcy o tym fakcie. Dla 38,5% badanych (ankieta nr 1) najlepszym rozwiązaniem jest natomiast zachowanie *statuts quo* obecnych regulacji.

[78] P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 25.1; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis, 2021, t. 25.1.

przez żyjącego przedsiębiorcę. Także spadkobiercom powinno zależeć na tym, aby na stanowisko tymczasowego przedstawiciela została powołana kompetentna osoba, gdyż od jego sprawnego działania może zależeć los całego przedsiębiorstwa. Nie ma przy tym przeszkód, aby funkcję zarządcy tymczasowego sprawowała osoba będąca wspólnikiem spółki cywilnej czy handlowej, która to spółka zajmuje się świadczeniem profesjonalnych usług zarządu majątkiem. Tak samo nie ma przeszkód, aby osoba taka konsultowała się w zakresie podejmowania działań z innymi wspólnikami, jednakże należy podkreślić, że tylko ona sprawuje funkcję tymczasowego przedstawiciela i to ona ponosi konsekwencję podejmowanych przez siebie działań. Żadna spółka ani jakikolwiek podmiot niebędący osobą fizyczną, w tym osoba prawna czy ułomna osoba prawna, nie mogą być tymczasowym przedstawicielem, gdyż wyklucza do art. 8 ust. 1 u.z.s.[79] Nie ma przy tym przeszkód, aby funkcję tymczasowego przedstawiciela sprawował sam przedsiębiorca albo spadkobierca zmarłego małżonka bądź zapisobierca windykacyjny udziału zmarłego małżonka w tym przedsiębiorstwie. Może nim być również inna osoba spokrewniona z przedsiębiorcą lub zmarłym małżonkiem, pracownik zatrudniony w przedsiębiorstwie bądź osoba zatrudniona w nim na innej podstawie prawnej (np. zleceniobiorca, menedżer zatrudniony na mocy kontraktu), prokurent albo pełnomocnik przedsiębiorcy. Wybór zależny jest od woli osób posiadających czynną legitymację do powołania tymczasowego przedstawiciela[80].

8.2. Pełna zdolność do czynności prawnych

Osoba mogąca zostać powołana na tymczasowego przedstawiciela musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych. W braku odmiennych regulacji rozważania poczynione w tym zakresie w odniesieniu do zarządcy sukcesyjnego można odnieść do tymczasowego przedstawiciela. Tymczasowy przedstawiciel musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych w momencie powołania, a zatem nie ma znaczenia, czy w przyszłości była ona ubezwłasnowolniona częściowo, czy nawet całkowicie[81]. Wydaje się,

[79] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[80] *Tamże*, t. 4.
[81] W odniesieniu do kwestii zdolności do czynności prawnych i instytucji ubezwłasnowolnienia warto wskazać, iż obecnie trwają prace nad projektem ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji (poprzedni tytuł: ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw) przewidującym między innymi likwidację instytucji ubezwłasnowolnienia, a w jej miejsce wprowadzenia do systemu prawa instrumentów wspieranego podejmowania decyzji (asystenta prawnego, kuratora wspierającego, kuratora reprezentującego oraz pełnomocnika rejestrowanego). Potrzebę zmian we wskazanym zakresie uzasadnia się między innymi stygmatyzującym charakterem pojęcia „ubezwłasnowolnienie", które samo w sobie podkreśla wyłącznie fakt odbierania uprawnień oraz potrzebą realizacji międzynarodowych standardów w zakresie ochrony osób z niepełnosprawnościami. Podkreśla się również, iż dotychczasowe przepisy stoją w sprzeczności zarówno ze standardami powszechnego systemu ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak i regionalnego systemu ochrony praw człowieka Rady Europy. Zob. więcej: *Projekt z dnia*

że osoby go powołujące powinny jednak wziąć pod uwagę wskazaną okoliczność. Osoba taka musi bowiem dawać rękojmię prawidłowego wykonywania swojej funkcji. Jest to o tyle istotne, iż w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela nie znajduje odpowiednio zastosowania art. 8 ust. 2 u.z.s. uniemożliwiający pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego przez osobę, wobec której prawomocnie orzeczono przewidziane w tym przepisie zakazy, środki karne albo środki zabezpieczające[82]. Z jednej strony brak takiego zakazu może wydawać się słuszny, gdyż tymczasowy przedstawiciel nie wykonuje działalności gospodarczej, a jedynie prawa z udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Z drugiej jednak strony wykonywanie wskazanych wyżej praw jest powiązane z prowadzoną przez przedsiębiorcę działalnością, tym samym słuszne wydaje się *de lege ferenda* rozszerzenie wskazanego zakazu także w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela. *De lege lata* osoby uprawnione mogą rzecz jasna nie powierzać osobie, wobec której wydano tego rodzaju orzeczenie, funkcji tymczasowego przedstawiciela, gdyż jest to zależne tylko od ich woli.

8.3. Jednoosobowość (niekolegialność) funkcji

Odpowiednie zastosowanie w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela znajduje również art. 11 ust. 1 u.z.s, co oznacza, że funkcję tę w jednym czasie może pełnić tylko jedna osoba. Ograniczenie to dotyczy również sytuacji, w której spadkodawca jako małżonek przedsiębiorcy posiadał udziały w kilku przedsiębiorstwach w rozumieniu art. 55^1 k.c. prowadzonych na imię jego małżonka–przedsiębiorcy[83]. Podobnie w przypadku, gdy jedno przedsiębiorstwo będzie przedmiotem zapisu windykacyjnego, a drugie wejdzie w skład spadku, również nie istnieje możliwość powołania więcej niż jednego tymczasowego przedstawiciela[84]. Nie istnieje również możliwość powołania tymczasowego przedstawiciela na wypadek, gdyby właściwy tymczasowy przedstawiciel nie mógł bądź nie

9 września 2025 r. ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji, nr projektu UD 80; *uzasadnienie do projektu ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji*, nr projektu UD 80; https://legislacja.gov.pl/projekt/12392502 [dostęp: 15.10.2025].

[82] P. Bender, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.

[83] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60e u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 8.

[84] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 3; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 8. Słusznie wskazano w powołanej publikacji, że w stosunku do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład spadku będzie istniała możliwość powołania tymczasowego przedstawiciela po tym, jak zapisobierca windykacyjny obejmie przedsiębiorstwo będące przedmiotem zapisu windykacyjnego.

chciał pełnić wskazanej funkcji. Nie stosuje się bowiem w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela odpowiednio art. 11 ust. 2-4 u.z.s.

9. Prawa i obowiązki tymczasowego przedstawiciela

9.1. Uwagi wprowadzające

Prawa i obowiązki tymczasowego przedstawiciela zostały przez prawodawcę uregulowane w art. 60b ust. 1-4 u.z.s. Jak wskazuje się w doktrynie, przepis ten określa zakres uprawnień tymczasowego przedstawiciela w sposób wyczerpujący[85]. Celem art. 60b u.z.s. jest przede wszystkim określenie treści stosunku kompetencyjnego łączącego tymczasowego przedstawiciela ze spadkobiercami lub ewentualnie zapisobiercą windykacyjnym[86].

9.2. Wykonywanie praw z udziału małżonka w przedsiębiorstwie

Zgodnie z art. 60b ust. 1 u.z.s. tymczasowy przedstawiciel wykonuje prawa z udziału małżonka w przedsiębiorstwie. Od chwili jego skutecznego ustanowienia jest jedynym uprawnionym do wykonywania ww. uprawnień. Zarówno spadkobiercy, jak i zapisobiercy windykacyjni oraz właściciele udziału małżonka w przedsiębiorstwie nie mogą zatem równolegle ich wykonywać ani zmieniać decyzji tymczasowego przedstawiciela[87]. Uprawnienie do wykonywania prawa z udziału małżonka w przedsiębiorstwie oznacza, że tymczasowy przedstawiciel ma dokonywać wszelkich działań związanych ze wskazanym udziałem. Ustawodawca, używając w art. 60b ust. 1 u.z.s. słowa „wykonuje" w trybie oznajmującym podkreśla, że jest to obowiązek tymczasowego przedstawiciela[88], a nie jedynie przywilej, z którego może, ale nie musi skorzystać. Pod pojęciem działań należy rozumieć zarówno czynności prawne, jak i faktyczne oraz procesowe. Tymczasowy przedstawiciel może wyrażać zgodę na dokonywanie przez pozostałego przy życiu przedsiębiorcę czynności zarządu przedsiębiorstwem. Może on również samodzielnie dokonywać tego rodzaju czynności za zgodą przedsiębiorcy albo wspólnie z nim. Ponadto tymczasowy przedstawiciel jest upoważniony do dokonywania rozliczeń z pozostałym przy

[85] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1.
[86] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 1.
[87] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2; K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 14.
[88] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t .15.

życiu przedsiębiorcą, jakie wynikają z wydatków i przychodów związanych z zarządzaniem przedsiębiorstwem. Dokonywane przez tymczasowego przedstawiciela czynności muszą być związane z prowadzeniem działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem wskazanego przedsiębiorstwa, a konkretnie z udziałem w związku, z którym wykonuje on swój zarząd. Związek danych czynności ze wskazanym udziałem stanowi granicę kompetencji tymczasowego przedstawiciela[89]. W przypadku przekroczenia wskazanej granicy dana czynność nie wywołuje skutków w sferze prawnej spadkobierców[90].

Pewne wątpliwości może budzić kwestia kompetencji tymczasowego przedstawiciela do wykonywania czynności zwykłego zarządu i przekraczających zwykły zarząd. Słusznie wskazano w doktrynie, że w art. 60a-60j u.z.s. ustawodawca nie zawarł regulacji odsyłającej do treści art. 22 u.z.s.[91] W literaturze wyrażono pogląd zgodnie, z którym tymczasowy przedstawiciel *per analogiam* do wykonawcy testamentu ma samodzielną kompetencję obejmującą zarówno czynności zwykłego zarządu, jak i czynności przekraczające zwykły zarząd[92]. Przeciwstawny pogląd wskazuje natomiast, że pomimo braku odesłania do art. 22 u.z.s. nie można przyjąć, że aby takich ograniczeń w ogóle nie było, gdyż tymczasowy przedstawiciel zarządza jedynie udziałem w przedsiębiorstwie[93]. Analiza obu wyrażonych w doktrynie stanowisk skłania do konkluzji, iż stanowiska te są w zasadzie zbieżne, lecz nie są one dostatecznie sprecyzowane, stąd stwarza to wrażenie istniejących rozbieżności. Kompetencje tymczasowego przedstawiciela odnoszą się bowiem do udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie w związku z czym w ramach wykonywanych obowiązków ma on wpływ na samo przedsiębiorstwo. Określając zakres jego kompetencji, należy zatem rozważyć to w odniesieniu do dwóch płaszczyzn, a mianowicie udziału jako takiego oraz przedsiębiorstwa jako całości. Należy przyjąć, że tymczasowy przedstawiciel ma uprawnienia do wykonywania zarówno czynności zwykłego zarządu, jak i przekraczających zwykły zarząd w odniesieniu do samego udziału. Nie oznacza to jednak, że tymczasowy przedstawiciel może zrobić z udziałem, co chce, gdyż zakres jego kompetencji ogranicza się jedynie do czynności zarządczych, co wprost wskazał ustawodawca w art. 60b ust. 2 u.z.s. poprzez użycie w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela zwrotu ,,powinien zarządzać". W odniesieniu natomiast do przedsiębiorstwa jako całości tymczasowy przedstawiciel, co do zasady, ma obowiązek uzyskania zgody przedsiębiorcy zarówno na dokonanie czynności zwykłego zarządu, jak i przekraczających

[89] *Tamże,* t. 3-6.
[90] *Tamże,* t. 12.
[91] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.
[92] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[93] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

zwykły zarząd. W praktyce może wydawać się trudne czy wręcz niemożliwe wyszczególnienie czynności zarządczych, które odnoszą się *stricte* do samego udziału, stąd dalsze rozważania w tym zakresie wydają się być bezcelowe, a ich celem było jedynie sprecyzowanie przedmiotu powyższych refleksji.

Tymczasowy przedstawiciel zgodnie z dyspozycją art. 60b ust. 2 u.z.s. powinien zarządzać majątkiem spadkowym w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, spłacić długi spadkowe, a następnie wydać spadkobiercom majątek spadkowy zgodnie z wolą spadkodawcy i z ustawą, a w każdym razie niezwłocznie po dokonaniu działu spadku. Jak trafnie zauważono w doktrynie, wbrew nazwie nawiązującej do przedstawicielstwa, tymczasowy przedstawiciel analogicznie do wykonawcy testamentu dokonuje czynności w imieniu własnym[94], przy czym działa on na rzecz i w interesie właścicieli udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie[95]. Oznacza to, że skutki wskazanych czynności realizują się bezpośrednio w sferze prawnej spadkobierców lub ewentualnie zapisobiercy windykacyjnego pod warunkiem nieprzekroczenia ustawowej sfery kompetencji[96]. Tymczasowy przedstawiciel nie może przy tym przenieść wszystkich swoich uprawnień i obowiązków na inny podmiot, lecz dopuszczalne jest korzystanie przez niego z pomocy osób trzecich na przykład na podstawie pełnomocnictw czy umów zlecenia[97].

9.3. Spłacanie długów spadkowych

Wśród obowiązków tymczasowego przedstawiciela, wymienionych w art. 60b ust. 2 u.z.s., ustawodawca wskazał również spłacanie długów spadkowych. W literaturze wskazano wręcz, że jest to podstawowy obowiązek tymczasowego przedstawiciela[98]. W doktrynie widoczna jest jednakże rozbieżność dotycząca zakresu wskazanej powinności. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem w związku z tym, iż w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. nie wchodzą zobowiązania (długi)[99], nie chodzi tutaj o wszelkie

[94] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 11; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[95] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 11.
[96] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 12.
[97] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[98] *Tamże.*
[99] Stanowisko zgodnie, z którym w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c. nie wchodzą zobowiązania (długi) wyrażono w: J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 55^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 4; R. Świrgoń-Skok, *Komentarz do art. 55^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 4; M. Romanowski, *Spółka cywilna* [w:] *Prawo spółek osobowych. Tom 16B* (red. M. Romanowski), Warszawa 2022, s. 188; P. Nazaruk, *Komentarz do art. 55^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 2; M. Balwicka-Szczyrba, *Komentarz do art. 55^1 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Balwicka-

zobowiązania związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, gdyż obciążają one z reguły pozostałego przy życiu przedsiębiorcę, który je zaciągnął. Nie będą to również wszelkie zobowiązania zaciągnięte przez zmarłego małżonka przedsiębiorcy z racji faktu, iż nie są one objęte przedmiotem zarządu tymczasowego przedstawiciela, gdyż nie stanowią one elementu udziału w przedsiębiorstwie. Zwolennicy wskazanego poglądu podkreślają, że zwrot „spłacanie długów spadkowych" ma znaczenie normatywne tylko wtedy, gdy dotyczy upoważnienia tymczasowego przedstawiciela do wykonywania zobowiązań, które przed śmiercią małżonka przedsiębiorcy zostały zaciągnięte wspólnie przez oboje małżonków w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa. Tymczasowy przedstawiciel nie ma natomiast upoważnienia do spłacania wszelkich długów spadkowych[100]. Według drugiego, przeciwstawnego stanowiska, w art. 60b ust. 2 u.z.s. prawodawca nie zawarł żadnych ograniczeń dotyczących powyższego obowiązku, tym samym należy przyjąć, że tymczasowy przedstawiciel ma obowiązek regulowania także tych długów zmarłego małżonka przedsiębiorcy, które nie są związane funkcjonalnie ze wspólnym przedsiębiorstwem. Podkreślono przy tym, iż powinno się to jednak odbywać w ramach współdziałania z małżonkiem przedsiębiorcą[101]. Na aprobatę zasługuje pierwszy ze wskazanych poglądów. Choć art. 60b ust. 2 u.z.s. wskazuje jedynie, że tymczasowy przedstawiciel ma obowiązek spłacać długi spadkowe, to jednak nie należy przyjmować, że dotyczy to wszelkich zobowiązań. Jak słusznie wskazują zwolennicy tegoż stanowiska, kompetencje tymczasowego przedstawiciela ograniczają się jedynie do udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, a nie do całości spadku. Przy określaniu obowiązków, a zwłaszcza granicy kompetencji tymczasowego przedstawiciela, należy brać pod uwagę nie tylko art. 60b u.z.s., ale także pozostałe przepisy rozdziału 11a u.z.s. W art. 60a ust. 1 u.z.s. prawodawca wprost wskazał, że tymczasowy przedstawiciel wykonuje „zarząd spadkiem w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie" i to powinien być podstawowy wyznacznik granic jego kompetencji. Ponadto biorąc pod uwagę reguły wykładni systemowej i umiejscowienie art. 60b u.z.s.

Szczyrba, A. Sylwestrzak), LEX/el 2025, t. 6; W. Pawlak, *Komentarz do art. 55[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))* (red. J. Gudowski), LEX/el 2021, t. 19; W. J. Katner, *Komentarz do art. 55[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna* (red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka), LEX/el 2014, t. 8; Z. Gawlik, *Komentarz do art. 55[1] k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna* (red. A. Kidyba), LEX/el 2012, t. 6; M. Habdas, *Określenie wartości przedsiębiorstwa a odpowiedzialność jego nabywcy w świetle art. 55[4] k.c.*, PiP 2003, nr 12, s. 62. Przed nowelizacją art. 55[1] k.c. aprobatę ww. stanowiska wyrażono w: J. Widło, *Przedsiębiorstwo w świetle zmian Kodeksu cywilnego*, MP 2004, z. 1, s. 13; M. Wilejczyk, *Przedsiębiorstwo w świetle projektu nowelizacji kodeksu cywilnego*, PPH 2001, nr 6, s. 28; M. Bednarek, *Mienie...*, s. 188-192; M. Bednarek, *Przemiany własności w Polsce. Podstawowe koncepcje i konstrukcje normatywne*, Warszawa 1994, s. 225-227. W orzecznictwie zob.: postanowienie SN z dnia 20 października 2011 r., sygn. IV CSK 53/11, Legalis nr 465614.

[100] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 9.

[101] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.

trudno przyjąć, aby ustawodawca chciał obciążać tymczasowego przedstawiciela obowiązkiem spłaty wszystkich długów spadkowych. Zakres u.z.s. został jasno określony w art. 1 u.z.s. Zarówno z jego treści, jak i z nazwy komentowanej ustawy jasno wynika, że odnosi się ona do przedsiębiorstwa osoby fizycznej prowadzonej przez przedsiębiorcę wpisanego do CEIDG w sprawach związanych z jego zarządzaniem po śmierci przedsiębiorcy albo jego małżonka, sukcesją i tym podobne. Wydaje się, że gdyby ustawodawca chciał obciążyć tymczasowego przedstawiciela obowiązkiem spłaty wszelkich długów to albo wprost wskazałby to w treści art. 60b u.z.s. bądź któregokolwiek innego przepisu tejże ustawy, albo uregulowałby instytucję tymczasowego przedstawiciela w akcie prawnym odnoszącym się do ogółu praw i obowiązków spadkowych, czyli w k.c. Pomimo pewnych analogii widocznych pomiędzy wykonawcą testamentu a tymczasowym przedstawicielem nie można przyjmować, że tak jak w przypadku wykonawcy testamentu, kompetencje tymczasowego przedstawiciela odnoszą się do całości majątku spadkowego, a więc również do całości długów. Przykładem osoby, której obowiązkiem może być uregulowanie całości zobowiązań spadkowych, jest wykonawca testamentu. Wynika to bowiem nie tyle z samej treści art. 988 §1 k.c., która w części dotyczącej długów brzmi identycznie jak art. 60b ust. 2 u.z.s., ile z umiejscowienia wyżej wskazanej regulacji w takim, a nie innym akcie prawnym oraz celu tychże uregulowań. *Ad absurdum* prowadziłoby obciążanie tymczasowego przedstawiciela obowiązkiem spłaty wszelkich zobowiązań spadkowych zmarłego przedsiębiorcy, podczas gdy nie ma on dostępu do całego majątku spadkowego, a jedynie w przeciwieństwie do wykonawcy testamentu zarządca on tylko i wyłącznie udziałem małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Drugi ze wskazanych wyżej poglądów należy zatem kategorycznie odrzucić.

9.4. Czynna i bierna legitymacja procesowa

Prawodawca przyznał również tymczasowemu przedstawicielowi czynną i bierną legitymację procesową[102]. Na podstawie art. 60b ust. 4 u.z.s. tymczasowy przedstawiciel może pozywać i być pozywany w sprawach wynikających z zarządu spadkiem w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Może on również pozywać w sprawach o prawa należące do spadku i być pozwany w sprawach o długi spadkowe w zakresie praw z udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Jego legitymacja obejmuje również działania w postępowaniu egzekucyjnym[103]. Granicę kompetencji

[102] W. Trybka, *Zarząd sukcesyjny – wyłączna...*, s. 47.
[103] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9.

procesowych tymczasowego przedstawiciela można określić analogicznie do granicy związanej z kompetencjami w sferze prawa materialnego[104], a zatem chodzi o związek wskazanych działań z udziałem zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Nie może on zatem występować w sprawach o zachowek lub o zapłatę świadczeń z innego tytułu, których nie spełnił spadkobierca. Nie posiada on również legitymacji do wystąpienia z żądaniem działu spadku ani do samodzielnego dokonania takiego działu, zarówno w zakresie całości spadku, jak i części spadku w zakresie udziału małżonka w przedsiębiorstwie. Tymczasowy przedstawiciel w postępowaniach sądowych, podobnie jak w przypadku wykonywania swoich kompetencji na podstawie art. 60b ust. 1 i 2 u.z.s., będzie występował we własnym imieniu, ale na rzecz i w interesie właścicieli udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie[105]. W zakresie pozostałych granic legitymacji tymczasowego przedstawiciela zastosowanie znajdą ustalenia doktryny poczynione na tle instytucji wykonawcy testamentu[106].

Tymczasowemu przedstawicielowi przyznany został szereg uprawnień analogicznych do wykonawcy testamentu[107]. Stosowne regulacje zawarte zostały w przepisach procesowych, zwłaszcza w k.p.c. Tymczasowy przedstawiciel ma m.in. kompetencje do: złożenia wniosku o udzielenie przez sąd zabezpieczenia spadku (art. 635 § 2 k.p.c.), zgłoszenia się celem przejęcia zarządu majątkiem spadkowym (art. 636^1 § 2 k.p.c.), żądania sporządzenia przez notariusza protokołu obejmującego wykaz inwentarza (art. 636^3 § 2 k.p.c.), złożenia wniosku o wydanie przez sąd postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza (art. 637 § 1 k.p.c.), uczestnictwa w postępowaniu o sporządzeniu spisu inwentarza przez komornika, o terminie, którego zostaje poinformowany (art. 638^7 k.p.c.), otrzymania powiadomienia o dokonanym otwarciu i ogłoszeniu testamentu przez sąd spadku albo notariusza (art. 652 k.p.c.), złożenia do sądu spadku w przypadku, gdy po sporządzeniu protokołu obejmującego spis inwentarza zachodzą wątpliwości co do jego kompletności bądź istnienia wskazanych w nim długów spadkowych, wniosku o nakazanie spadkobiercy złożenia oświadczenia, że żadnego przedmiotu spadkowego nie zataił ani nie usunął oraz że

[104] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 17.
[105] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 9-11.
[106] Na temat legitymacji czynnej i biernej wykonawcy testamentu zob. w: J. Kuźmicka-Sulikowska, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. E. Gniewek, P. Machnikowski), Legalis 2023, t. 4-5; K. Osajda, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. K. Osajda, W. Borysiak), Legalis 2022, t. 39-43; G. Wolak, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. M. Załucki), Legalis 2024, t. 5; M. Zelek, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088* (red. M. Gutowski), Legalis 2022, t. 11-17; M. Pazdan, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające* (red. K. Pietrzykowski), Legalis 2021, t. 10; J. Ciszewski, J. Knabe, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red. J. Ciszewski, P. Nazaruk), LEX/el 2019, t. 4-8; E. Skowrońska-Bocian, J. Wierciński, *Komentarz do art. 988 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki* (red. J. Gudowski), LEX/el 2017, t. 10-12.
[107] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 19.

nie podał do spisu inwentarza nieistniejących długów; wykazu przedmiotów spadkowych nieujawnionych w spisie inwentarza, jeżeli mu są wiadome, z podaniem miejsca przechowania ruchomości i dokumentów dotyczących praw majątkowych, jak również z wyjaśnieniem podstawy prawnej tych praw; zapewnienia, że złożone oświadczenie lub wykaz są prawidłowe i zupełne (art. 655 § 1 k.p.c.).

9.5. Wydanie majątku spadkowego

Ostatnim obowiązkiem wskazanym w art. 60b ust. 2 u.z.s. jest obowiązek wydania przez tymczasowego przedstawiciela majątku spadkowego spadkobiercom – zgodnie z wolą spadkodawcy i z ustawą, niezwłocznie po dokonaniu działu spadku. Obowiązek wydania powstaje *de iure* po zakończeniu pełnienia przez tymczasowego przedstawiciela swojej funkcji[108]. Przyjąć należy zatem, że w czasie wykonywania swoich obowiązków tymczasowy przedstawiciel jest posiadaczem udziału w przedsiębiorstwie[109]. Tymczasowy przedstawiciel powinien zatem wydać to, co było przedmiotem sprawowanego przezeń zarządu, czyli udział w przedsiębiorstwie. W doktrynie słusznie zauważono przy tym, że ,,wydanie" udziału nie może nastąpić w sensie dosłownym, tak jak wskazano w art. 348 k.c. Obowiązek ten polega raczej na poinformowaniu przez tymczasowego przedstawiciela spadkobierców o zakończeniu pełnienia przez siebie funkcji wraz ze wskazaniem, że od teraz mogą oni sami uczestniczyć w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Od tego momentu jest on również zobowiązany do powstrzymania się od jakichkolwiek działań dotyczących wykonywania uprawnień z udziału będącego przedmiotem zarządu[110]. Wskazane byłoby również, aby tymczasowy przedstawiciel udzielił spadkobiercom niezbędnych informacji związanych z przedsiębiorstwem, zwłaszcza z podejmowanymi przez siebie działaniami czy sytuacją przedsiębiorstwa. Powinien on również wydać wszelkie dokumenty, przedmioty (na przykład: klucze, kody do sejfów) i udostępnić dane (na przykład: numery kont bankowych, dane do kont) umożliwiające uczestniczenie w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Wątpliwości może budzić zrealizowanie wskazanego przez prawodawcę zastrzeżenia, zgodnie z którym wydanie ma nastąpić „zgodnie z wolą spadkodawcy i z ustawą". W literaturze słusznie wskazano bowiem, że spadkodawca w ogóle nie jest upoważniony do powołania tymczasowego przedstawiciela, tym samym jego wola nie ma nic wspólnego ze sposobem wykonywania tejże funkcji[111]. Być może należałoby wskazać, że wydanie ma

[108] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 20.
[109] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6.
[110] Por. K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 21.
[111] *Tamże*, t. 22.

nastąpić zgodnie z prawdopodobną wolą spadkodawcy, choć raczej i tego rodzaju zwrot byłby pozbawiony znaczenia, a na pewno wywoływałby trudności interpretacyjne. Zgodność wydania z ustawą należy natomiast rozumieć w ten sposób, że ma ono nastąpić po zaprzestaniu pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela w świetle ustawy tzn. z uwzględnieniem art. 60f-60h u.z.s. Wydanie udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie powinno nastąpić niezwłocznie po dokonaniu działu spadku, a więc bez zbędnej zwłoki.

9.6. Wydanie przedmiotu zapisu windykacyjnego

Na tymczasowym przedstawicielu ciąży również obowiązek wydania przedmiotu zapisu windykacyjnego osobie, na której rzecz został on uczyniony, o czym stanowi art. 60b ust. 3 u.z.s. Kwestia tego, czy w ogóle dopuszczalny jest zapis windykacyjny udziału w przedsiębiorstwie, nie została jeszcze dostatecznie wyjaśniona w doktrynie i orzecznictwie. Dotychczasowy dorobek doktryny i judykatury obejmuje bowiem głównie problematykę udziału w przedmiocie należącym do majątku wspólnego małżonków, a nie przedsiębiorstwa jako takiego, które stanowi odrębną masę majątkową[112]. Nieliczni przedstawiciele doktryny, którzy podjęli się rozważań dotyczących wskazanego problemu, opowiadają się za dopuszczalnością objęcia zapisem windykacyjnym udziału w

[112] Przeciwko dopuszczalności uczynienia przedmiotem zapisu windykacyjnego udziału w przedmiocie należącym do majątku wspólnego małżonków opowiedziano się w: J. Górecki, *Zapis windykacyjny w praktyce notarialnej*, Rejent 2012, nr 4, s. 31-33; E. Gniewek, *O niedopuszczalności zapisu windykacyjnego przedmiotów majątku wspólnego małżonków*, Rejent 2012, nr 1, s. 29-33; M. Kowalewska, M. Panek, *Przedmiot zapisu windykacyjnego w praktyce notarialnej – wybrane zagadnienia*, Rejent 2012, nr 10, s. 104-108; L. Zabielski, *Donatio mortis causa, lex abrogata* [w:] *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi* (red. M. Pecyna, J. Pisuliński, M. Podrecka), Warszawa 2013, s. 461. Za dopuszczalnością uczynienia przedmiotem zapisu windykacyjnego udziału w przedmiocie należącym do majątku wspólnego małżonków opowiedziano się w: Z. Truszkiewicz, *Zapis windykacyjny udziału w rzeczy lub prawie należących do majątku wspólnego małżonków (w świetle postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu)*, Rejent 2012, nr 5; J. Biernat, *Udział w prawie majątkowym wchodzącym w skład majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską jako przedmiotu zapisu windykacyjnego*, Rejent 2012, nr 7-8, s. 27-29 i 35-37; A. Makowiec, *Rozważania na temat zapisu windykacyjnego i wprowadzenia do polskiego systemu prawnego darowizny na wypadek śmierci*, Prz. Pr. Ekon. 2014, nr 26, s. 59; K. Osajda, *Przedmiot zapisu windykacyjnego i odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe i zachowki*, MP 2012, nr 3, s. 129; P. Księżak, *Zapis windykacyjny*, Warszawa 2012, s. 128-133; G. Wolak, *Przedmioty majątku wspólnego małżonków pozostających w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej a przedmiot zapisu windykacyjnego*, NPN 2012, nr 3, s. 80 i 85–92; P. Zakrzewski, *Zapis windykacyjny*, Prz. Sąd. 2012, nr 2, s. 17-18; E. Kremer, *Instytucja zapisu windykacyjnego a małżonkowie* [w:] *Rozprawy cywilistyczne...*, s. 592-594; W. Borysiak, P. Księżak, *O zapisie windykacyjnym udziału w przedmiocie należącym do majątku wspólnego małżonków*, Prz. Sąd. 2013, nr 7-8 s. 31; J. Waszczuk-Napiórkowska, *Zapis windykacyjny w polskim prawie spadkowym*, Warszawa 2014, s. 204; A. Bieranowski, *Czynności prawne i orzeczenia z zakresu prawa. Zapis windykacyjny* [w:] *Nieruchomości w prawie cywilnym, administracyjnym i podatkowym. Tom II* (red. S. Babiarz), Warszawa 2017, s. 520–522. Kwestia dopuszczalności uczynienia przedmiotem zapisu windykacyjnego udziału w przedmiocie należącym do majątku wspólnego małżonków została ostatecznie rozstrzygnięta na korzyść zwolenników takiego rozrządzenia. Zob.: Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 18 lipca 2012 r., sygn. III CZP 46/12, Legalis nr 503357.

przedsiębiorstwie[113]. Pogląd ten zasługuje na aprobatę, zwłaszcza w świetle unormowań u.z.s. oraz widocznej na tle najnowszych zmian prawa spadkowego i orzeczeń Sądu Najwyższego tendencji do poszukiwania instrumentów prawnych pozwalających na uelastycznienie i bardziej precyzyjne planowanie sukcesji przez spadkobierców[114]. W przypadku uznania dopuszczalności uczynienia za przedmiot zapisu windykacyjnego udziału w przedsiębiorstwie rozważyć należy również, co może być przedmiotem tego zapisu w świetle art. 60b ust. 3 u.z.s. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem art. 60b ust. 3 u.z.s. musi być interpretowany łącznie z przepisami określającymi przedmiot zarządu tymczasowego przedstawiciela, czyli art. 60a ust. 1 i art. 60b ust. 1 u.z.s., a zatem przedmiotem zapisu windykacyjnego w świetle art. 60b ust. 3 u.z.s. może być wyłącznie udział w przedsiębiorstwie[115]. Nie oznacza to, że art. 60b ust. 3 u.z.s. w jakikolwiek sposób ogranicza art. 981^2 § 2 k.c., a jedynie wskazuje, w jakim zakresie tymczasowy przedstawiciel będzie uprawniony do wydania przedmiotu zapisu windykacyjnego. W myśl drugiego stanowiska przedmiotem zapisu windykacyjnego według art. 60b ust. 3 u.z.s. w zw. z art. 981^2 § 2 k.c. może być zarówno w całości udział w przedsiębiorstwie, jak i każda rzecz oznaczona co do tożsamości, która wchodzi w skład przedsiębiorstwa (udział w niej), zbywalne prawo majątkowe, ustanowienie na rzecz zapisobiercy użytkowania lub służebności oraz ogół praw i obowiązków wspólnika spółki osobowej, jeśli zostały objęte zapisem windykacyjnym, o ile stanowiła ona mienie przedsiębiorstwa w chwili śmierci małżonka przedsiębiorcy oraz żyjącego nadal przedsiębiorcy[116]. Na aprobatę zasługuje drugi ze wskazanych poglądów. Zgodzić należy się z przedstawicielami pierwszego poglądu, iż przedmiotem zarządu sprawowanego przez tymczasowego przedstawiciela jest udział zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, jednakże w drodze wnioskowania *a maiori ad minus* należy przyjąć, że skoro tymczasowy przedstawiciel powinien wydać osobie, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny udział zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, to tym bardziej jest on zobowiązany do wydania osobie, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny składnika, który wchodził w skład udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie np. udziału w nieruchomości, udziału w ruchomości i tym podobne. Zastrzeżenia wymaga przy tym, iż

[113] A. M. Fiedorowicz, *Rozrządzenie przedsiębiorstwem w formie zapisu windykacyjnego*, Białystok 2020, s. 165; P. Widerski, *Zapis windykacyjny...*, s. 244-245; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7; P. Blajer, *Ustanowienie przez przedsiębiorcę zapisu windykacyjnego*, Warszawa 2016, s. 103-108, K. Górniak, *Komentarz do art. 60a u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 38.

[114] Na występowanie wskazanej tendencji wskazał Sąd Najwyższy. Zob. w: Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 17 marca 2017 r., sygn. III CZP 110/16, Legalis nr 1576267; K. Świątczak, *Glosa częściowo krytyczna…*, s. 337.

[115] K. Górniak, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 25.

[116] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60b u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 8.

tymczasowy przedstawiciel *a contrario* nie jest uprawniony do wykonywania zapisu windykacyjnego co do rzeczy i praw niezwiązanych z udziałem małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, gdyż nie są one w ogóle objęte sprawowanym przezeń zarządem[117]. W pozostałych kwestiach do obowiązku wydania przez tymczasowego przedstawiciela przedmiotu zapisu windykacyjnego można odnieść rozważania poczynione na tle art. 60b ust. 2 u.z.s. dotyczące obowiązku wydania majątku spadkowego.

10. Zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela

10.1. Uwagi wprowadzające

Podobnie jak w przypadku zarządu sukcesyjnego, w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela ustawodawca zdecydował się na odrębne wyróżnienie przesłanek powodujących niemożność sprawowania funkcji tymczasowego przedstawiciela przez określoną osobę fizyczną oraz przesłanek, które powodują wygaśnięcie umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela[118]. Pierwsze z nich powodują, że konkretny tymczasowy przedstawiciel przestaje pełnić swoją funkcję, przy czym nie gaśnie „urząd" tymczasowego przedstawiciela jako taki. Traci on jedynie swojego „piastuna"[119]. Nie jest wykluczone przy tym w przypadku wystąpienia tego rodzaju sytuacji powołanie w trybie art. 60e u.z.s. kolejnego tymczasowego przedstawiciela. Nie wynika to, co prawda wprost z art. 60e u.z.s., jednakże w przypadku przyjęcia takiej wykładni, zgodnie z którą powołanie kolejnego tymczasowego przedstawiciela byłoby niemożliwe, rozróżnienie dokonane przez prawodawcę pomiędzy art. 60e i 60f u.z.s. byłoby pozbawione sensu[120]. W przeciwieństwie do zarządcy sukcesyjnego uprawnienie do powołania kolejnego tymczasowego przedstawiciela nie wygasa z upływem miesiąca od dnia zajścia jednego ze zdarzeń wskazanych w art. 60f u.z.s., jak twierdzą projektodawcy[121]. Założeniem projektodawcy było co prawda, aby regulacja art. 60f u.z.s. miała charakter analogiczny do art. 53 u.z.s., jednakże ustawodawca nie zdecydował się, na uregulowanie tej kwestii wprost w którymkolwiek z przepisów rozdziału 11a. Do ponownego powołania tymczasowego przedstawiciela nie znajduje również odpowiedniego zastosowania art. 54 u.z.s., tym samym

[117] Tamże.
[118] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 1.
[119] K. Górniak, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. I.
[120] *Tamże*, t. II. Warto przy tym wskazać, iż projekt w pierwotnej wersji zawierał także art. 60f ust. 2 u.z.s., który wprost przewidywał możliwość powołania kolejnego tymczasowego przedstawiciela wskazując przy tym, że odpowiednie zastosowanie znajdzie wtedy art. 12 ust. 1-7 u.z.s.
[121] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 80.

twierdzenie projektodawców o ograniczeniu okresu, w którego trakcie możliwe jest powołanie kolejnego tymczasowego przedstawiciela, do miesiąca od dnia zajścia jednego ze zdarzeń wymienionych w art. 60f u.z.s. należy odrzucić. Jedynie wystąpienie którejkolwiek z przesłanek powodujących wygaśnięcie umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela pociąga za sobą skutek w postaci uniemożliwienia powołania kolejnego tymczasowego przedstawiciela.

Katalog przesłanek, których wystąpienie powoduje zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela, został przez ustawodawcę wyszczególniony w art. 60f u.z.s. Należy podkreślić, że wystarczy, aby wystąpiła jedna ze wskazanych tam przesłanek. Przyczyny wymienione w art. 60f u.z.s. mają w dużej mierze charakter analogiczny do przesłanek dotyczących zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego wymienionych w art. 53 u.z.s., stąd poczynione na jego tle ustalenia znajdują w dużej mierze zastosowanie do art. 60f u.z.s. z uwzględnieniem sprawowanego w ten sposób zarządu udziałem zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie. Katalog zawarty w art. 60f u.z.s. nie zawiera jednak przesłanki orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż tymczasowy przedstawiciel nie wykonuje działalności gospodarczej[122]. W przypadku tymczasowego przedstawiciela przewidziano natomiast dodatkową przesłankę powodującą zakończenie pełnienia przez niego funkcji tj. ogłoszenie testamentu, w którym spadkodawca powołał wykonawcę testamentu, jeżeli jego umocowanie obejmuje zarząd udziałem małżonka w przedsiębiorstwie. Ponadto zgodnie z art. 60f u.z.s. tymczasowy przedstawiciel przestaje pełnić funkcję z: dniem śmierci, dniem ograniczenia lub utraty zdolności do czynności prawnych, chwilą odwołania, a także po upływie dwóch tygodni od złożenia rezygnacji, chyba że wcześniej został powołany kolejny tymczasowy przedstawiciel. Zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela następuje jednak nie później niż z dniem wygaśnięcia umocowania do pełnienia tej funkcji.

10.2. Odwołanie tymczasowego przedstawiciela

Trzecią przesłanką wskazaną przez prawodawcę w art. 60f u.z.s., której wystąpienie powoduje zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela, jest chwila jego odwołania. Na podstawie art. 60g ust. 1 u.z.s. do odwołania tymczasowego przedstawiciela po śmierci małżonka przedsiębiorcy odpowiednie zastosowanie znajduje art. 12 ust. 1,2 4-7 oraz art. 55 ust. 2 u.z.s. Prawodawca posłużył się zatem po raz kolejny

[122] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 80. Ponadto art. 8 ust. 2 u.z.s. nie znajduje zastosowania wobec tymczasowego przedstawiciela.

wzorcami opartymi o regulację dotyczącą zarządcy sukcesyjnego. Jedyna różnica polega na tym, że odpowiedniego zastosowania nie znajduje art. 12 ust. 9 u.z.s., który odpowiednio stosowany statuuje obowiązek zgłoszenia faktu odwołania do CEIDG. Jak bowiem wcześniej wskazano tymczasowy przedstawiciel nie jest uwidaczniany w ewidencji. Podobnie jak w przypadku zarządcy sukcesyjnego do odwołania tymczasowego przedstawiciela wymagana jest zgoda osób, którym przysługuje udział w udziale zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie większy niż 1/2, o czym stanowi odpowiednio stosowany art. 55 ust. 2 u.z.s. Ustawodawca, redagując treść art. 60g ust. 1 u.z.s., błędnie posłużył się kalką odnoszącego się do zarządcy sukcesyjnego art. 55 ust. 1 u.z.s. Z art. 60g ust. 1 u.z.s. wynika bowiem, że znajduje on zastosowanie do odwołania tymczasowego przedstawiciela „po śmierci małżonka przedsiębiorcy". Wskazany dopisek jest zbędny, gdyż zarówno powołanie i tym samym odwołanie tymczasowego przedstawiciela może nastąpić jedynie po śmierci małżonka przedsiębiorcy[123]. Krąg osób uprawnionych do odwołania tymczasowego przedstawiciela może być jednakże inny niż krąg osób, które były uprawnione do jego powołania na przykład w przypadku zbycia po śmierci małżonka przedsiębiorcy części jego udziału w przedsiębiorstwie albo w sytuacji, gdy tymczasowego przedstawiciela powołali spadkobiercy ustawowi, nie wiedząc o istnieniu testamentu, a następnie po ogłoszeniu testamentu – uprawnionymi do odwołania byli spadkobiercy testamentowi[124]. Do odwołania tymczasowego przedstawiciela poza wskazanymi różnicami zastosowanie znajdą uwagi poczynione w niniejszej dysertacji na gruncie przepisów odnoszących się do jego powołania, czyli art. 60e u.z.s. oraz przepisów odnoszących się do odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, czyli art. 55 ust. 1 i 2 u.z.s., stąd nie ma potrzeby ich powtarzania. W odróżnieniu od zarządcy sukcesyjnego i wykonawcy testamentu uprawnionym do odwołania tymczasowego przedstawiciela nie będzie nigdy sąd[125].

W zakresie procedury dotyczącej odwołania tymczasowego przedstawiciela na mocy art. 95zl p.n. odpowiednie zastosowanie znajdą przepisy odnoszące się do odwołania zarządcy sukcesyjnego, stąd poczynione na tle wskazanych przepisów rozważania również będą właściwe. Warto przy tym dodać, iż podobnie jak w przypadku powołania tymczasowego przedstawiciela, również o jego odwołaniu nie ma *de lege lata* obowiązku informowania przedsiębiorcy. Wysoce uzasadnione wydaje się jednakże poinformowanie o tym fakcie przedsiębiorcy, aby zniwelować ryzyko dokonania czynności w zakresie zarządu

[123] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60g u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[124] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 7; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 31.
[125] K. Górniak, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. VI.

przedsiębiorstwem z udziałem już odwołanego przedstawiciela. *De lege ferenda* postulować należy wprowadzenie obowiązku takiego zawiadomienia[126]. Odwołanie tymczasowego przedstawiciela może nastąpić do czasu, gdy nie przestał on pełnić swej funkcji z innych powodów wskazanych w art. 60f u.z.s. lub gdy umocowanie do pełnienia tej funkcji jeszcze nie wygasło[127]. Podobnie jak w przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego, tak w przypadku odwołania tymczasowego przedstawiciela należy przyjąć, że katalog elementów protokołu jego odwołania wskazany w art. 95zf § 1 p.n. nie ma charakteru zamkniętego[128]. Potrzeba zamieszczenia określonych oświadczeń może wynikać z danych okoliczności. W doktrynie wskazano przy tym, że niezależnie od okoliczności w każdym przypadku notariusz powinien zamieścić w protokole odwołania oświadczenie osób biorących udział w spisywaniu protokołu, że tymczasowy przedstawiciel nie przestał pełnić swej funkcji z przyczyn innych niż jego odwołanie, określonych w art. 60f u.z.s. oraz że nie zaszły wskazane w art. 60h u.z.s. okoliczności powodujące wygaśnięcie umocowania do pełnienia tejże funkcji[129]. Podobnie w odniesieniu do załączników wskazuje się na zasadność dołączenia oprócz obligatoryjnych oświadczeń, wynikających z art. 95zf § 2 p.n., także wypisu aktu powołania tymczasowego przedstawiciela, z racji faktu, iż jest to jedyny dokument urzędowy wykazujący pełnienie przez daną osobę tejże funkcji (wobec braku ujawnienia jejw CEIDG), a także innych załączników zależnie od okoliczności[130].

[126] Tak też: P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 26 – 26.2. Wśród respondentów ankiety nr 1 i 3 odpowiednio 69,2% i 66,6% wskazało, że należałoby nałożyć na osoby powołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie jego odwołania. 23,1% i 33,3% uczestników ankiet nr 1 i 3 stoi na stanowisku, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania przedsiębiorcy o fakcie odwołania tymczasowego przedstawiciela. Jedynie 7,7% ankietowanych ankiety nr 1 postuluje, aby wskaanym obowiązkiem informacyjnym obciążyć notariusza.

[127] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 7; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 28. W przytoczonych publikacjach wskazano katalog zdarzeń, których wystąpienie uniemożliwia odwołanie tymczasowego przedstawiciela.

[128] Wydaje się, że wskazane stanowisko w większości podzielają przedstawiciele praktyki notarialnej. Wśród biorących udział w ankiecie nr 1 76,9% ankietowanych uważa, że treść ta ma charakter minimalny i może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zl w zw. z art. 95zf p.n. 23,1% respondentów opowiedziało się natomiast za sztywnym charakterem protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela.

[129] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 7; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 28.

[130] D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 8; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 31. Wśród przedstawicieli środowiska notarialnego wypełniających ankietę nr 1 46,2% wskazało, że zażądałoby przedłożenia bądź okazania oprócz obligatoryjnych załączników także wypisu aktu powołania zarządcy sukcesyjnego. Tyle samo ankietowanych nie wymagałoby jednak oprócz obligatoryjnych załączników przedłożenia ani okazania żadnych innych dodatkowych dokumentów.

10.3. Upływ dwóch tygodni od złożenia rezygnacji

Czwartą przesłanką, która powoduje zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela, jest zgodnie z dyspozycją art. 60f pkt 4 u.z.s. upływ dwóch tygodni od złożenia rezygnacji, chyba że wcześniej został powołany kolejny tymczasowy przedstawiciel, o czym stanowi art. 60g ust. 2 u.z.s. Możliwość złożenia przez tymczasowego przedstawiciela rezygnacji wynika z dobrowolności sprawowania tej funkcji. Na podstawie art. 60g ust. 2 u.z.s. tymczasowy przedstawiciel może zrezygnować z pełnienia funkcji, składając oświadczenie przed notariuszem. Prawo o notariacie przewiduje, iż do rezygnacji tymczasowego przedstawiciela odpowiednie zastosowanie mają regulacje odnoszące się do rezygnacji składanej przez zarządcę sukcesyjnego (art. 95zl p.n.)[131]. Treść art. 60g ust. 2 u.z.s. ma analogiczny charakter do art. 57 u.z.s., stąd poczynione na jego tle rozważania można w większości odnieść do tymczasowego przedstawiciela. Podobnie jak zarządca sukcesyjny tymczasowy przedstawiciel również ma obowiązek po złożeniu rezygnacji działać jeszcze przez dwa tygodnie, (chyba że wcześniej powołany zostanie kolejny tymczasowy przedstawiciel), co uzasadnia się potrzebą zabezpieczenia interesów właścicieli udziału w udziale małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie oraz koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Wymaga podkreślenia fakt, że samo złożenie przed notariuszem oświadczenia o rezygnacji z pełnienia tej funkcji nie wywiera od razu skutku w postaci pozbawienia udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie zarządu, o ile nie powołano jednocześnie innego zarządcy w to miejsce[132]. Podobnie jak w przypadku powołania, tak przy odwołaniu tymczasowego przedstawiciela notariusz nie ma żadnych obowiązków związanych z wpisem do ewidencji, gdyż skoro tymczasowy przedstawiciel nie ulega ujawnieniu we wskazanym rejestrze, tak też nie potrzeba do CEIDG zgłaszać faktu jego odwołania[133]. Wydawałoby się, że ze względu na literalne brzmienie art. 60f pkt 4 u.z.s. nie istnieje żadna inna (niż powołanie kolejnego tymczasowego przedstawiciela) możliwość skrócenia wykonywania przez tymczasowego przedstawiciela obowiązków[134]. Biorąc jednak pod uwagę rozważania poczynione na tle art. 57 u.z.s. należy jednak dopuścić jego wcześniejsze odwołanie. Ze względu wskazaną w niniejszej rozprawie w odniesieniu do ww. kwestii rozbieżność poglądów wyrażonych w

[131] Zob. szerej na ten temat w: D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 11; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 37-43; P. Bender, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Tom IV C. Prawo...*, t. 27-30; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 3-12.
[132] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 5.
[133] P. Bender, *Komentarz do art. 60g u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 5.1.
[134] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60g u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 14.

doktrynie, również w odniesieniu do tymczasowego przedstawiciela należy postulować *de lege ferenda* wskazanie wprost przez ustawodawcę w art. 60f pkt 5 u.z.s. możliwości jego wcześniejszego odwołania w dwutygodniowym okresie. Słuszność wskazanego postulatu podkreśla fakt, iż tymczasowy przedstawiciel wiedząc o swoim potencjalnym odwołaniu może działać w sposób sprzeczny z interesem spadkobierców, albo niezgodnie z ich wolą. Ponadto sprawowanie funkcji tymczasowego przedstawiciela przez daną osobę powinno być zależne tylko i wyłącznie od woli spadkobierców udziału w przedsiębiorstwie.

10.4. Ogłoszenie testamentu

Ostatnią przesłanką wskazaną w art. 60f u.z.s., powodującą zakończenie pełnienia funkcji przez tymczasowego przedstawiciela, jest dzień ogłoszenia testamentu, w którym spadkodawca powołał wykonawcę testamentu, jeżeli jego umocowanie obejmuje zarząd udziałem małżonka w przedsiębiorstwie. Przesłanka ta – jak wcześniej wspomniano – odróżnia regulację dotyczącą tymczasowego przedstawiciela od regulacji dotyczących zaprzestania pełnienia funkcji przez zarządcę sukcesyjnego. Ustawodawca zdecydował się tym samym przyznać prymat woli spadkodawcy[135], gdyż umocowanie tymczasowego przedstawiciela niejako przechodzi automatycznie na rzecz wykonawcy testamentu. Natomiast w przypadku, gdy wykonawca testamentu już działa, powołanie tymczasowego przedstawiciela jest niemożliwe[136]. W przeciwieństwie do innych przyczyn wskazanych w art. 60f ust. 1-4 u.z.s., zaistnienie wyżej wskazanej przesłanki powoduje brak możliwości powołania kolejnego tymczasowego przedstawiciela[137]. Nie oznacza to wszakże, że wygasa umocowanie do pełnienia tej funkcji. Stan ten można by określić *sui generis* zawieszeniem, które ustaje zgodnie z art. 60d u.z.s. w przypadku, gdy wykonawca testamentu przestał pełnić tę funkcję. Możliwe staje się wtedy ponowne powołanie tymczasowego przedstawiciela[138]. Wydaje się, że art. 60f pkt 5 u.z.s. znajduje zastosowanie nie tylko w przypadku, gdy wykonawca testamentu faktycznie przestał pełnić tę funkcję, ale również w sytuacji, gdy odmówił przyjęcia tej funkcji[139], choć pojawił się również odmienny pogląd,

[135] *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych…*, s. 80.
[136] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 6.
[137] K. Górniak, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. IV.
[138] Jak słusznie wskazano w: P. Bender, *Komentarz do art. 60d u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 2.1; M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60d u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny…*, t. 3-7 w art. 60d u.z.s. Widoczna jest niekonsekwencja prawodawcy, bowiem brak odesłania we wskazanym przepisie do art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 u.z.s. nie ma żadnego uzasadnienia Treść wskazanego przepisu powinna być zatem analogiczna do art. 60e u.z.s. Należy zatem przyjąć, że przywołane przepisy również znajdują odpowiednie zastosowanie do powołania tymczasowego przedstawiciela po zaprzestaniu pełnienia funkcji przez wykonawcę testamentu, pomimo tego iż nie wynika to wprost z art. 60d u.z.s.
[139] P. Bender, *Komentarz do art. 60d u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. 3.

zgodnie z którym wskazany przepis znajduje zastosowanie tylko w pierwszym z ww. przypadków[140]. W obu zatem przypadkach powoduje to konieczność ponownego powołania tymczasowego przedstawiciela na podstawie art. 60d u.z.s., jeżeli podmioty do tego uprawnione chcą, aby sprawował on zarząd udziałem zmarłego małżonka. Za słuszny należy uznać postulat *de lege ferenda* zmiany treści art. 60f pkt 5 u.z.s. tak, aby nie miał on zastosowania w sytuacji, gdy dana osoba odmówi wykonywania funkcji wykonawcy testamentu[141].

Wykonawca testamentu przejmuje obowiązki tymczasowego przedstawiciela nie tylko w przypadku, gdy z testamentu wynika wprost, że jego umocowanie obejmuje jedynie udział małżonka w przedsiębiorstwie. *A minori ad maius* należy przyjąć, że również w przypadku, gdy wykonawca testamentu ma zgodnie z testamentem sprawować zarząd nad całością spadku zmarłego małżonka przedsiębiorcy tymczasowy przedstawiciel przestaje pełnić swoją funkcję. Wątpliwości może budzić również to, czy w art. 60d u.z.s. pod pojęciem „zaprzestania" prawodawca miał na myśli jedynie zakończenie sprawowania swoich obowiązków przez wykonawcę testamentu wskutek wygaśnięcia, czy też obejmuje on swym zakresem również faktyczne zaprzestanie pełnienia funkcji[142], choć w celu uniknięcia komplikacji należy przyjąć, że art. 60d u.z.s. obejmuje jedynie pierwszy ze wskazanych przypadków.

11. Wygaśnięcie umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela

Wygaśnięcie umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela zostało przez prawodawcę uregulowane w art. 60h u.z.s. W przeciwieństwie do art. 60f u.z.s. w przypadku zaistnienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 60h u.z.s. nie tylko konkretny tymczasowy przedstawiciel przestaje pełnić swoją funkcję, ale również wygasa nieodwołalnie możliwość powołania kolejnego tymczasowego przedstawiciela[143]. Definitywnie i ostatecznie ustaje również odrębność udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Zgodnie z ww. przepisem wygaśnięcie następuje z mocy prawa i jest

[140] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60d u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 1-2.
[141] Wydaje się, że postulat taki wyrażono w: M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60f u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 7, gdzie postuluje się, aby zakończenia pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela było uzależnione nie tylko od okoliczności dotyczącej ogłoszenia testamentu z rozrządzeniem co do powołania wykonawcy testamentu, ale dodatkowo od efektywnego przyjęcia funkcji przez wykonawcę testamentu, jeżeli jego umocowanie obejmuje zarząd udziałem małżonka w przedsiębiorstwie.
[142] Taką wątpliwość wyraziła E. Stawicka, *Zakończenie funkcji…* [w:] *Ius et Ratio. Księga...*, s. 751-752.
[143] K. Górniak, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. I.

niezależne od jakichkolwiek czynności prawnych spadkobierców, zapisobiercy windykacyjnego udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie albo właścicieli udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Jak trafnie zauważono w doktrynie, art. 60h u.z.s. dotyczy sytuacji, gdy forma tymczasowego zarządzania udziałem małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie jest już zbędna[144]. Treść art. 60h u.z.s. jest analogiczna do treści art. 59 ust. 1 pkt 2, 3 i 6 u.z.s., stąd rozważania poczynione na gruncie wskazanych punktów można z uwzględnieniem różnic obu instytucji odnieść do tymczasowego przedstawiciela.

Zgodnie z dyspozycją art. 60h u.z.s. umocowanie do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela wygasa z:

1) dniem uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, jeżeli jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabył udział małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie w całości;
2) dniem nabycia udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie w całości przez jedną osobę;
3) dniem dokonania działu spadku obejmującego udział małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie.

Pierwsza z przyczyn dotyczy sytuacji, gdy wydany zostaje dokument stwierdzający nabycie spadku albo przedmiotu zapisu windykacyjnego, na mocy którego jeden spadkobierca albo zapisobierca windykacyjny nabywa udział małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie[145]. Ustawodawca słusznie używa tutaj spójnika alternatywy rozłącznej „albo", gdyż wskazana przesłanka jest spełniona, jeżeli jest tylko jeden spadkobierca, a udział nie jest przedmiotem zapisu windykacyjnego albo gdy zapisobierca windykacyjny jest tylko jeden, a udział nie stanowi przedmiotu spadkobrania. W tego rodzaju przypadku uprawnienie do decydowania o losach udziału w przedsiębiorstwie będzie miała tylko jedna osoba, tym samym wszelkiego rodzaju dodatkowy, szczególny zarząd tą masą majątkową na jej rzecz uznać należy za zbędny[146].

Drugą przesłanką wskazaną w art. 60h u.z.s. jest nabycie udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie w całości przez jedną osobę. Może to nastąpić np. wtedy, gdy udział był dziedziczony przez więcej niż jedną osobę, a następnie jeden ze spadkobierców albo osoba w ogóle niebędąca spadkobiercą nabędzie wskazany udział.

[144] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 2.
[145] K. Górniak, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. II.
[146] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 3.

Sposób nabycia jest przy tym dowolny. Może to być np. sprzedaż udziału. Słusznie wskazano przy tym w doktrynie, że bez współdziałania właściciela udziału z przedsiębiorcą nie jest możliwe wniesienie tego udziału do spółki kapitałowej lub osobowej spółki prawa handlowego, co wynika m.in. z art. 3 ust. 3 u.z.s. w odniesieniu do przedsiębiorstwa w spadku[147].

Ostatnią przesłanką powodującą wygaśnięcie umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela, jest dokonanie działu spadku obejmującego udział małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Dział spadku może zostać dokonany zarówno w sposób umowny, jak i sądowy[148]. W doktrynie zgodnie wskazuje się, że właściwą formą do dokonania działu spadku będzie na podstawie art. 1037 § 3 zd. 1 k.c. pod rygorem nieważności forma pisemna z podpisami notarialnie poświadczonymi, natomiast forma aktu notarialnego będzie dotyczyła jedynie przypadków, gdy w skład udziału będzie wchodziła nieruchomość, o czym stanowi odpowiednio stosowany art. 1037 § 3 zd. 2 k.c. Dział spadku może być przy tym całkowity albo częściowy[149]. W przypadku częściowego działu spadku kluczowe jest jednak, aby obejmował on udział małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, gdyż jedynie wtedy będzie on skutkować wygaśnięciem umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela[150].

Należy podkreślić, że w przeciwieństwie do zarządu sukcesyjnego, a podobnie do wykonawcy testamentu, u.z.s. nie przewiduje bezwzględnej granicy czasowej istnienia funkcji tymczasowego przedstawiciela[151]. Żaden termin prawa materialnego nie ogranicza przy tym umocowania do pełnienia funkcji tymczasowego przedstawciciela. Regulacje art. 60a-60j u.z.s. nie przewidują – tak jak w przypadku zarządcy sukcesyjnego – konieczności powołania tymczasowego przedstawiciela w określonym czasie od chwili śmierci małżonka przedsiębiorcy. Wskazane przepisy nie określają również maksymalnego okresu trwania umocowania do pełnienia wskazanej funkcji[152]. „Urząd" tymczasowego przedstawiciela może zatem trwać przez czas nieokreślony[153], a jego „piastun" pełni swoją funkcję aż do momentu zaistnienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 60f albo art. 60h u.z.s. Wskazanie rozwiązanie należy ocenić negatywnie, gdyż demotywuje ono spadkobierców do

[147] *Tamże*, t. 4.
[148] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 5; K. Górniak, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. III.
[149] K. Górniak, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. III.
[150] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...*, t. 6; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zd p.n.* [w:] *Zarząd sukcesyjny. Komentarz...*, t. 20; D. Celiński, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o...*, t. 7.
[151] K. Górniak, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Ustawa...*, t. V; W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 7.
[152] M. Jaśniewicz, *Komentarz do art. 60h u.z.s.* [w:] *Zarząd sukcesyjny...,* t. 1.
[153] W. Trybka, *Komentarz do art. 95zl p.n.* [w:] *Prawo o notariacie...*, t. 7.

jak najszybszego rozstrzygnięcia kwestii spadkowych, przedłużając tym samym stan niepewności związany z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa.

Zakończenie

Ustawa o zarządzie sukcesyjnym zawiera wiele innowacyjnych rozwiązań, które dotychczas nie występowały w polskim porządku prawnym. Najważniejszą z nich jest wprowadzenie instytucji zarządu sukcesyjnego, dzięki której możliwe jest podejmowanie szeregu działań związanych z kontynuowaniem pozostawionego po śmierci przedsiębiorcy przedsiębiorstwa. Zarządca sukcesyjny wyposażony został w szereg uprawnień, wśród których wyróżnić należy między innymi czynną i bierną legitymację procesową, co pozwala dodatkowo zabezpieczyć interesy prowadzonego podmiotu. W przypadku braku ustanowienia zarządu sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy, istnieje możliwość ustanowienia go po jego śmierci. Ustawodawca zapewnił więc instrumenty prawne mające stanowić rozwiązanie nierzadkich w praktyce sytuacji, gdy przedsiębiorca nie zatroszczył się bądź nie zdążył zatroszczyć się dostatecznie o sukcesję prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa.

W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego zarządca sukcesyjny może wykonywać swoje obowiązki już od chwili śmierci przedsiębiorcy. Sprzyja to płynnemu zarządzaniu danego przedsiębiorstwa, które w sprzyjających warunkach nie poniesie negatywnych skutków związanych ze zmianą podmiotu decyzyjnego. Jednocześnie w przypadku nieustanowienia zarządu sukcesyjnego w okresie do dnia jego ustanowienia albo wygaśnięcia uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego możliwe jest sprawowanie zarządu zachowawczego przez określone w ustawie podmioty. Rozwiązanie to zasługuje na pozytywną ocenę, gdyż ustawodawca dostarczył konkretnych rozwiązań służących zachowaniu ciągłości prowadzonej działalności bez wystąpienia od chwili śmierci przedsiębiorcy jakiejkolwiek luki czasowej. Kontynuacja prowadzenia działalności gospodarczej możliwa jest zatem niejako „z marszu", a inicjatywa w tym zakresie leży po stronie osób uprawnionych.

Regulacje zawarte w u.z.s., zwłaszcza wprowadzenie instytucji zarządu sukcesyjnego, nie byłyby jednak na tyle przełomowe bez zdefiniowania przez prawodawcę nowego pojęcia, jakim jest przedsiębiorstwo w spadku. Sformułowanie przez ustawodawcę bardzo szerokiej definicji wskazanej masy majątkowej należy ocenić pozytywnie. Przedsiębiorstwo w spadku jako twór obejmujący składniki niematerialne i materialne, przeznaczone do wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę, stanowiące mienie przedsiębiorcy w chwili jego śmierci, nie musi bowiem – tak jak przedsiębiorstwo na gruncie art. 55^1 k.c. – cechować się jakimkolwiek zorganizowaniem jego składników. Ten

kluczowy „brak” oznacza w praktyce dopuszczalność korzystania z dobrodziejstw u.z.s. przez przedsiębiorcę prowadzącego swoją działalność na podstawie wpisu do CEIDG, nawet jeżeli do prowadzonej przez siebie działalności wykorzystuje on zaledwie jeden bądź kilka składników niemających ze sobą – poza wspólnym celem – żadnego innego powiązania.

W u.z.s. prawodawca zastosował rozwiązania daleko wykraczające poza materię cywilnoprawną, dzięki czemu możliwa stała się kontynuacja nie tylko wszelkiego rodzaju umów cywilnoprawnych, ale również umów o pracę, a także rzeczywista realizacja umów gospodarczych związanych z przedsiębiorstwem w spadku poprzez między innymi dopuszczalność wystawiania faktur czy posługiwania się numerem NIP. Tym samym dzięki ww. rozwiązaniom z jednej strony zapewniona została ciągłość funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci prowadzącej je osoby fizycznej, a z drugiej strony zagwarantowano ochronę praw osób trzecich. Wskazane przepisy wywierają pozytywny skutek zarówno dla tych podmiotów, które łączyły z przedsiębiorstwem w spadku trwałe stosunki np. pracowników, jak i wszelkich podmiotów zewnętrznych, nawet tych korzystających z jego usług jedynie sporadycznie bądź jednorazowo.

Przepisy u.z.s. czynią ponadto pewien wyłom w zakresie dopuszczalności sukcesji administracyjnoprawnej, która przed wejściem w życie nowej regulacji była utrudniona czy wręcz niemożliwa. Decyzje związane z przedsiębiorstwem nie wygasają bowiem wraz ze śmiercią przedsiębiorcy i mogą być po spełnieniu określonych warunków wykonywane przez zarządcę sukcesyjnego, czy nawet przeniesione na właściciela przedsiębiorstwa w spadku. Prawodawca słusznie zauważył, że skoro przedsiębiorstwo w spadku obejmuje składniki niematerialne i materialne to konieczne jest także przejęcie wszelkiego rodzaju wydanych wobec przedsiębiorcy koncesji, licencji, zezwoleń czy pozwoleń. W przeciwnym razie tego rodzaju twór traciłby swój gospodarczy sens. Spadkobiercy rzecz jasna mogliby ponownie ubiegać się o wydanie wobec nich decyzji o analogicznej treści, jednakże czas oczekiwania na jej otrzymanie uniemożliwiłby zachowanie nieprzerwanej i sprawnej działalności przedsiębiorstwa.

Nadanie przedsiębiorstwu w spadku na gruncie regulacji podatkowych statusu jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, a także nowelizacja przepisów o.p., umożliwiło także wykonywanie praw i obowiązków podatkowych przedsiębiorstwa w spadku. Ich wykonywaniem został obciążony zarządca sukcesyjny (w okresie trwania zarządu sukcesyjnego) bądź osoby uprawnione do wykonywania zachowawczego zarządu sukcesyjnego. W związku z powyższym do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego zachowana zostaje ciągłość prawnopodatkowa przedsiębiorstwa w spadku. Wskazane wyżej podmioty mają bowiem możliwość między innymi składania deklaracji podatkowych,

zapłaty podatków czy ubiegania się o stwierdzenie nadpłaty lub zwrot podatku, co sprzyja zachowaniu płynności finansowej przedsiębiorstwa w spadku. Prawodawca uregulował również zasady odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe oraz zaległości podatkowe przedsiębiorstwa w spadku, co ewidentnie służy interesom finansowym państwa. Odpowiedzialnością za zaległości podatkowe został obciążony oprócz zarządcy sukcesyjnego także zarządca faktyczny, co wyklucza uchylenie się od wyżej wskazanej odpowiedzialności nawet w przypadku nieustanowienia zarządu sukcesyjnego albo chwilowego braku osoby sprawującej funkcję zarządcy sukcesyjnego. Taka regulacja ewidentnie została wprowadzona w celach fiskalnych i można zastanowić się nad jej zasadnością, a także nad tym czy nie jest zbyt surowa – samo sformułowanie „zarządca faktyczny" jest na tyle nieostre, że może prowadzić do daleko posuniętej odpowiedzialności podmiotów, które dokonały sporadycznych czynności.

W analizowanej ustawie w jej oryginalnym brzmieniu nie przewidziano jednak sytuacji, gdy umiera nie sam przedsiębiorca, lecz jego małżonek. Dopiero w znowelizowanej w 2019 r. wersji uwzględnia ono również sytuację, w której wpierw umiera małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku. Poprzez wprowadzenie instytucji tymczasowego przedstawiciela możliwe stało się również zarządzanie udziałem zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Śmierć małżonka nie wywołuje przy tym tak wielu problemów, jak śmierć samego przedsiębiorcy, gdyż prowadzona działalność gospodarcza nadal istnieje. Nie powstaje również ryzyko wygaśnięcia umów cywilnoprawnych, umów o pracę czy decyzji administracyjnych. Z drugiej jednak strony istniało poważne ryzyko związane z rozporządzaniem składnikami przedsiębiorstwa, które weszły w skład spadku po zmarłym małżonku przedsiębiorcy. Stosując odpowiednio przepisy o współwłasności należałoby bowiem do każdej czynności zwykłego zarządu uzyskiwać zgodę większości spadkobierców, natomiast w przypadku czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu potrzebna byłaby zgoda wszystkich spadkobierców wskazanego udziału. W praktyce mogłoby to oznaczać paraliż przedsiębiorstwa. W przypadku powołania tymczasowego przedstawiciela może on samodzielnie zarządzać udziałem zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie, tym samym dalsze sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa zależeć będzie jedynie od współdziałania przedsiębiorcy i tymczasowego przedstawiciela.

Należy zatem stwierdzić, że rozwiązania przewidziane w obecnym brzmieniu u.z.s. umożliwiają sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem w spadku i zachowanie ciągłości prowadzonej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej nawet nie od dnia, ale już od chwili jego śmierci, do momentu zakończenia postępowania działowego, a także

zarządzanie udziałem zmarłego małżonka przedsiębiorcy. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym zawiera natomiast bardzo niewiele rozwiązań umożliwiających wielopokoleniową sukcesję przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Do regulacji tych należą przepisy odnoszące się do kontynuacji zawartych przez przedsiębiorcę umów, przepisy regulujące kontynuację umów o pracę oraz – co należy podkreślić – bardzo korzystne rozwiązania w zakresie sukcesji administracyjnoprawnej, które umożliwiają przeniesienie na właścicieli przedsiębiorstwa w spadku decyzji związanych z przedsiębiorstwem. Wprowadzone przez prawodawcę nowelizacją z 2019 r. regulacje art. 45a-45e umożliwiają przeniesienie na nabywcę przedsiębiorstwa decyzji związanej z przedsiębiorstwem w przypadku, gdy zbywającym jest przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG bądź przedsiębiorca i jego małżonek albo przedsiębiorcy będący wspólnikami spółki cywilnej. Wskazane przepisy obejmują zatem swym zakresem przypadki zbycia przedsiębiorstwa przez żyjącego przedsiębiorcę, a regulacje dotyczące zarządu sukcesyjnego nie znajdują tutaj zastosowania.

Poważne problemy związane z sukcesją w dalszej perspektywie może powodować przede wszystkim brak przepisów chroniących właściciela bądź właścicieli przedsiębiorstwa w spadku przed roszczeniami z tytułu zachowku. Ani ustawa o zarządzie sukcesyjnym, ani ustawy je nowelizujące nie zawierają żadnych regulacji szczególnych modyfikujących dotychczasowe zasady związane z powyższym roszczeniem. Pewne rozwiązania wprowadzono dopiero na mocy u.f.r., dzięki którym możliwe jest odroczenie terminu płatności z tytułu zachowku, rozłożenia go na raty, a w wyjątkowych przypadkach – jego obniżenia (art. 997^1 k.c.). Brakuje jednak regulacji dedykowanych typowo jednoosobowym działalnościom gospodarczym. Wydaje się, że prawodawca powinien wprost – w odrębnym podrozdziale u.z.s. – poruszyć wskazane problemy. Należy postulować, aby nowy właściciel, który przejmuje przedsiębiorstwo w spadku, miał możliwość w każdym przypadku rozłożenia roszczenia z tytułu zachowku na raty w terminie do 10 czy nawet 15 lat, a nie – jak wynika to obecnie z art. 997^1 k.c. – jedynie na okres lat 5, a w wyjątkowych przypadkach do 10 lat. Biorąc pod uwagę wartość współczesnych przedsiębiorstw, prowadzonych przez przedsiębiorców indywidualnych, wprowadzenie tego rodzaju rozwiązania mogłoby uchronić dalszy byt danego przedsiębiorstwa i umożliwić jego dalszą egzystencję. Obniżenie zachowku na podstawie ww. artykułu możliwe jest w wyjątkowych przypadkach, przy uwzględnieniu sytuacji osobistej i majątkowej uprawnionego do zachowku oraz obowiązanego do zaspokojenia roszczenia z tytułu zachowku. Prawodawca chcąc chronić byt przedsiębiorstwa powinien w przepisach u.z.s. albo w regulacjach k.c.

wprost uregulować, że obniżenie zachowku jest możliwe także np. ze względu na potrzebę zapewnienia kontynuacji prowadzonej przy jego wykorzystaniu działalności gospodarczej.

Ustawa o zarządzie sukcesyjnym powinna zawierać również stosowne regulacje umożliwiające zmianę formy prawnej prowadzonego przedsiębiorstwa, a także zarządzanie przedsiębiorstwem po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego. Do sukcesorów bowiem powinna należeć decyzja wyboru optymalnej formy prawnej prowadzonego przez nich przedsiębiorstwa. W części przypadków zapewne korzystna będzie kontynuacja działalności gospodarczej na podstawie wpisu do CEIDG, natomiast w pozostałych konieczne może stać się przekształcenie np. w spółkę osobową czy spółkę kapitałową. *De lege lata* możliwe jest jedynie przekształcenie przedsiębiorcy w spółkę kapitałową na mocy przepisów k.s.h. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym nie zawiera natomiast stosownych przepisów regulujących materię zmiany formy prawnej czy przekształcenia przedsiębiorstwa w spadku. Tego rodzaju regulacje mogłyby mieć kluczowe znaczenie zwłaszcza w dalszej perspektywie wykraczającej poza moment działu spadku.

Z ww. problematyką silnie powiązana jest kwestia zarządzania przedsiębiorstwem po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego. *De lege lata* bowiem ani u.z.s. ani inny akt prawny w Polsce nie zawiera regulacji analogicznej do znanej prawu anglosaskiemu instytucji trustu dedykowanej jednoosobowym działalnościom gospodarczym. Wprowadzona do polskiego porządku prawnego instytucja fundacji rodzinnej dedykowana jest raczej średnim oraz dużym podmiotom. Fundacja rodzinna może przy tym prowadzić jedynie tzw. pasywną działalność gospodarczą, czyli mającą służyć przede wszystkim zabezpieczeniu dotychczasowego majątku, co w zasadzie wyklucza zastosowanie przepisów u.f.r. do jednoosobowych działalności gospodarczych. Jak pokazały prezentowane statystyki nadal niewielki odsetek potencjalnych spadkobierców jest zainteresowany prowadzeniem rodzinnych przedsiębiorstw. Nie oznacza to wszakże, że chcą oni wyzbyć się rodzinnego majątku. Postulować zatem należy wprowadzenie do polskiego porządku prawnego analogicznej do zarządu sukcesyjnego instytucji umożliwiającej zarządzanie danym przedsiębiorstwem po zakończeniu trwania postępowania spadkowego. Z tego rodzaju rozwiązania mogliby skorzystać spadkobiercy, którzy nie mają umiejętności bądź nie są zainteresowani prowadzeniem danego przedsiębiorstwa, a z drugiej strony nie chcieliby go zbywać, ale nadal czerpać z niego regularne korzyści.

W celu sprawnego przeprowadzenia procesu sukcesji wielopokoleniowej konieczne jest również dokonanie pewnych zmian dotyczących sukcesji administracyjnoprawnej i prawnopodatkowej. W zakresie pierwszej z nich niezbędne wydaje się umożliwienie również właścicielom przedsiębiorstwa w spadku złożenia wniosku o zmianę wpisu w

rejestrze działalności regulowanej. W przeciwnym razie po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego nie jest możliwa jej bezpośrednia kontynuacja, co może *de iure* prowadzić do zakończenia bytu przedsiębiorstwa, które dotychczas było prowadzone w oparciu o wpis w rejestrze działalności regulowanej bądź innym rejestrze o podobnym charakterze. Skoro uprawnienie takie przysługuje zarządcy sukcesyjnemu, to nic nie powinno stać na przeszkodzie, aby przysługiwało ono właścicielom przedsiębiorstwa w spadku, o ile spełniają oni określone przepisami szczególnymi wymogi. Sukcesja podatkowa powinna natomiast zostać rozszerzona także na przypadki, gdy spadkobiercy zmarłego przedsiębiorcy chcą przejąć jego prawa i obowiązki po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego. *De lege lata* bowiem spadkobiercy mają jedynie dwa wyjścia. Mogą oni zdecydować się na przejęcie praw i obowiązków od razu po śmierci przedsiębiorcy bądź ustanowić zarząd sukcesyjny. W tym drugim przypadku to przedsiębiorstwo w spadku wstępuje w przewidziane przepisami prawa podatkowego prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą. Ich przejęcie po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego nie jest jednak możliwe. *De lege ferenda* należy zapewnić tego rodzaju rozwiązanie, dzięki czemu poczyniony zostanie kolejny krok w kierunku stworzenia narzędzi służących sukcesji w dalszej perspektywie czasowej – wykraczającej poza moment działu spadku. Przeprowadzone badania pozwoliły zatem na pozytywną weryfikację pierwszej hipotezy badawczej, zgodnie z którą zastosowane przez prawodawcę rozwiązania wynikające z u.z.s. umożliwiają sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem osoby fizycznej w okresie trwania postępowań spadkowych (postępowania o stwierdzenie nabycia spadku oraz postępowania o dział spadku), czyli w tzw. okresie krytycznym, natomiast nie umożliwiają one przeprowadzenia w pełni sukcesji w dalszej perspektywie.

Rozwiązania zawarte w u.z.s., umożliwiają sprawne zarządzanie majątkiem (przedsiębiorstwem), co w doktrynie słusznie uznawane jest za jeden z dwóch głównych etapów przeprowadzenia procesu sukcesji. Ustawa nie jest jednak wolna od wad. Z perspektywy ponad 7 lat od chwili wejścia w życie u.z.s., przede wszystkim biorąc pod uwagę występujące liczne rozbieżności w doktrynie oraz orzecznictwie, koniecznie wydaje się przy tym dokonanie szeregu zmian, które usprawnią zarządzanie przedsiębiorstwem w spadku, przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa obrotu, ochrony praw właścicieli przedsiębiorstwa w spadku i osób trzecich, a także rozstrzygną rozbieżności występujące w judykaturze oraz literaturze.

Jednym z kluczowych zagadnień z punktu widzenia sprawnego zarządzania przedsiębiorstwem w spadku jest właściwe ustalenie składników przedsiębiorstwa w spadku na płaszczyźnie przedmiotowej, podmiotowej i funkcjonalnej. Wydaje się, że definicja

wynikająca z art. 2 u.z.s. powinna zostać zdecydowanie bardziej rozbudowana, tak aby odpowiadała ona aktualnym potrzebom rynkowym. Zwłaszcza w odniesieniu do problematyki umów zarządca sukcesyjny ani właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie powinni mieć najmniejszych wątpliwości, że prawo do wykonywania umów obejmuje nie tylko umowy o charakterze tradycyjnym, takie jak sprzedaż, najem czy dzierżawa, ale również umowy określane mianem specyficznych dla środowiska internetowego. Współcześnie w przypadku niektórych rodzajów działalności umowy te są nie mniej ważne, a czasami nawet i ważniejsze dla sprawnego wykonywania działalności gospodarczej. Przykładowo bez właściwie funkcjonującej strony internetowej i poczty elektronicznej niemożliwe będzie prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na internetowej sprzedaży jakichkolwiek towarów.

Pod względem podmiotowym kluczowe dla właściwego stosowania i realizacji nakreślonych przez prawodawcę celów u.z.s. wydaje się rozszerzenie definicji przedsiębiorstwa w spadku tak, aby obejmowało ono każde przedsiębiorstwo stanowiące w chwili śmierci przedsiębiorcy mienie przedsiębiorcy i jego małżonka. Ograniczenie przez prawodawcę zakresu zastosowania art. 2 ust. 2 u.z.s. jedynie do przedsiębiorstw w rozumieniu art. 55^1 k.c. koliduje z definicją przedsiębiorstwa w spadku wyrażoną w art. 2 ust. 1 u.z.s. Ponadto znacznie ograniczona zostaje możliwość zastosowania przepisów u.z.s., w sytuacjach, gdy dane przedsiębiorstwo należało do majątku wspólnego małżonków, ale nie stanowiło ono zorganizowanego zespołu składników. Jednoznacznie należałoby także rozstrzygnąć, że przedsiębiorstwo w spadku obejmuje swym zakresem także udział zmarłego przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie prowadzonym przez samego małżonka albo dopuścić w tego rodzaju przypadku powołanie tymczasowego przedstawiciela. W przeciwnym razie uniemożliwi to sprawne zarządzanie drugim przedsiębiorstwem, które co prawda nie było prowadzone przez zmarłego przedsiębiorcę, ale w którym miał on swój udział. Prawodawca powinien bowiem uwzględniać różnorodność charakteru prowadzonej działalności, a regulacje u.z.s. należy dostosować do aktualnych potrzeb gospodarczych obecnie prowadzonych jednoosobowych działalności gospodarczych.

Rozszerzenia wymaga również katalog osób mających status właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Zgodnie bowiem z art. 3 u.z.s. właścicielami przedsiębiorstwa w spadku są: osoba, która zgodnie z prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia albo europejskim poświadczeniem spadkowym, nabyła składniki niematerialne i materialne stanowiące przedsiębiorstwo w spadku na podstawie powołania do spadku z ustawy albo testamentu albo nabyła przedsiębiorstwo albo udział w przedsiębiorstwie na podstawie zapisu

windykacyjnego, a także małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku w przypadku, gdy przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55^1 stanowiło w całości mienie przedsiębiorcy i jego małżonka. Właścicielami przedsiębiorstwa w spadku są również osoby, które nabyły przedsiębiorstwo w spadku bądź udział w nim bezpośrednio od wskazanych wyżej osób. Brak wśród właścicieli przedsiębiorstwa w spadku dalszych nabywców przedsiębiorstwa w spadku bądź udziału w nim prowadzi do sytuacji, w której osoby takie nie będą miały wpływu na funkcjonowanie przedsiębiorstwa w spadku w tym np. wyrażenia zgody na dokonywanie czynności przekraczających zwykły zarząd. *De lege ferenda* konieczne jest rozszerzenie katalogu właścicieli przedsiębiorstwa w spadku o ww. podmioty.

Wyraźnego rozstrzygnięcia przez ustawodawcę wymaga ponadto określenie kręgu osób uprawnionych do sprawowania zachowawczego zarządu sukcesyjnego. *De lege lata* bowiem nie jest do końca jasne czy zarząd ten może być sprawowany także przez spadkobierców ustawowych w przypadku, gdy zgodnie z ogłoszonym testamentem całe przedsiębiorstwo w spadku przysługuje spadkobiercy testamentowemu albo zapisobiercy windykacyjnemu. Brak wyłączenia kompetencji spadkobierców ustawowych w ww. przypadku może prowadzić do chaosu związanego z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku w okresie braku ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy albo braku „piastuna" funkcji zarządcy sukcesyjnego. Sprawowanie zachowawczego zarządu sukcesyjnego dodatkowo mógłby utrudniać potencjalny konflikt pomiędzy spadkobiercami ustawowymi, a testamentowymi, stąd zasadne wydaje się zawężenie kręgu osób uprawnionych do podejmowania ww. czynności w przypadku, gdy zgodnie z ogłoszonym testamentem całe przedsiębiorstwo w spadku przysługuje spadkobiercy testamentowemu przedsiębiorcy albo zapisobiercy windykacyjnemu. Rozstrzygnięcie wskazanego problemu może mieć kluczowe znaczenie dla sprawnego zarządzania i funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku.

Ponadto u.z.s. nie zawiera rozwiązań umożliwiających podejmowanie jakichkolwiek działań, w tym czynności zachowawczych, w okresie kiedy przedsiębiorca nie jest w stanie prowadzić danej działalności gospodarczej np. z powodu choroby, bądź ze względu na nadzwyczajne okoliczności np. zaginięcie (gdy jego los nie jest znany). Skoro u.z.s. – jak podkreślono w doktrynie – traktowana jest jako „rozwiązanie awaryjne", to tym bardziej prawodawca powinien przewidywać tego rodzaju przypadki. W przeciwnym razie, w braku stosownych rozwiązań, zaistnienie nadzwyczajnych okoliczności doprowadzi nieuchronnie do paraliżu, a w konsekwencji do faktycznego zakończenia istnienia danej działalności gospodarczej. *De lege ferenda* prawodawca powinien dopuścić wtedy możliwość

podejmowania czynności w ramach zachowawczego zarządu sukcesyjnego, aby dane przedsiębiorstwo mogło przetrwać okres przejściowy – np. do momentu stwierdzenia zgonu, a następnie powołania zarządcy sukcesyjnego.

Wydaje się, że prawodawca powinien również zwrócić szczególną uwagę na konieczność podkreślenia, choćby w formie otwartego, przykładowego katalogu, zasadności posiadania przez osobę wybraną na zarządcę sukcesyjnego odpowiedniego zespołu cech, umiejętności czy wiadomości. Bliskie więzi łączące przedsiębiorcę bądź właścicieli przedsiębiorstwa w spadku z zarządcą sukcesyjnymi nie powinny bowiem stanowić jedynego kryterium przesądzającego o wyborze „piastuna" wskazanej funkcji. Zarządca sukcesyjny posiada bowiem szereg praw i obowiązków, a brak podjęcia przez niego właściwych działań zwłaszcza w zakresie koncesji, licencji, zezwoleń czy pozwoleń, może prowadzić do ich bezpowrotnego wygaśnięcia, co w konsekwencji w przypadku niektórych rodzajów działalności zakończy ich byt. W przypadku pewnych typów działalności gospodarczych wymagana jest również specjalistyczna wiedza dotycząca ich prowadzenia, co nie może umknąć uwadze osób powołujących zarządcę sukcesyjnego.

Rozstrzygnięcia *de lege ferenda* wymagają również wątpliwości związane z posiadaniem przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnej, a mianowicie momentu, w którym osoba powoływana powinna posiadać tę zdolność oraz skutków utraty przez zarządcę sukcesyjnego pełnej zdolności do czynności prawnych. Wydaje się, że ze względu za potrzebę zachowania pewności obrotu oraz ochronę bytu przedsiębiorstwa w spadku, jego właścicieli oraz osób trzecich, prawodawca powinien wprost wskazać, że osoba powoływana musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych już w momencie jej powoływania, tak aby zapobiec sytuacji, w której do CEIDG zostanie wpisana osoba takiej zdolności nieposiadająca. Z tych samych względów należy również postulować, aby wraz z chwilą utraty przez osobę wpisaną do ewidencji jako zarządca sukcesyjny pełnej zdolności do czynności prawnych za życia przedsiębiorcy następował skutek w postaci jej automatycznego wykreślenia z CEIDG. Nie może bowiem dojść do sytuacji, w której zarząd sukcesyjny będzie sprawowała osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnej.

Wśród katalogu przesłanek negatywnych, których wystąpienie uniemożliwia sprawowanie funkcji zarządcy sukcesyjnego, wydaje się brakować przesłanki prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne, zwłaszcza przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym (art. 296-309 k.k.), przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi (310–316 k.k.), przeciwko mieniu (art. 278-295 k.k.) czy przeciwko wiarygodności dokumentów (art. 270–

277d k.k.) bądź za wybrane przestępstwo skarbowe. Ze względu na potrzebę ochrony bytu przedsiębiorstwa w spadku, interesów następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy oraz państwa, a także praw osób trzecich, należałoby w art. 8 ust. 2 u.z.s. wskazać na wzór regulacji art. 18 § 2 k.s.h., że osoba skazana za wybrane przestępstwa bądź wybrane przestępstwa skarbowe nie może sprawować funkcji zarządcy sukcesyjnego. Dla rozstrzygnięcia wszelkich wątpliwości warto byłoby również określić z upływem jakiego czasu ustaje ww. zakaz.

Kolejne wątpliwości wymagające rozstrzygnięcia *de lege ferenda* dotyczą procedury ustanowienia zarządu sukcesyjnego zarówno za życia przedsiębiorcy, jak i po jego śmierci. W pierwszej kolejności należy wskazać, że w celu wykluczenia możliwości wpisania do CEIDG jako zarządcy sukcesyjnego osoby, która nie wyraziła na to zgody, bądź w ogóle o takim powołaniu nie wie, przedsiębiorca powinien mieć obowiązek dołączenia do wniosku oryginału bądź poświadczonej notarialnie kopii oświadczenia o wyrażeniu zgody osoby powołanej na pełnienie wskazanej funkcji. Ponadto należy postulować nałożenie na organ prowadzący ewidencję obowiązku informowania zarządcy sukcesyjnego o fakcie jego powołania. Osobie takiej powinno również przysługiwać prawo do złożenia stosownego sprzeciwu w przypadku, jeżeli zostałby on wpisany bez udzielenia stosownej zgody (np. na podstawie sfałszowanego oświadczenia) bądź nie wiedziałby on o fakcie swojego powołania. Wydaje się, że rozstrzygnięcia wymaga również sytuacja, w której przedsiębiorca złożył do CEIDG niepoprawny bądź niekompletny wniosek o wpis zarządcy sukcesyjnego, a przed upływem czasu do jego skorygowania lub uzupełnienia zmarł. Prawodawca powinien wyraźnie rozstrzygnąć, czy następcom prawnym bądź potencjalnemu zarządcy sukcesyjnemu przysługuje prawo do jego skorygowania lub uzupełnienia czy też zastosowanie znajduje wtedy procedura powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy.

Kolejny problem na tle którego w doktrynie pojawiły się rozbieżności, dotyczy chwili ustanowienia zarządu sukcesyjnego. Co do zasady zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, w przypadku gdy przedsiębiorca złożył wniosek o wpis do CEIDG zarządcy sukcesyjnego albo z chwilą dokonania wpisu do ewidencji zarządcy sukcesyjnego w przypadku jego powołania po śmierci przedsiębiorcy. Wskazany przepis nie znajduje jednak zastosowania jeżeli akt zgonu przedsiębiorcy nie zawiera daty zgonu bądź chwila śmierci przedsiębiorcy została oznaczona w postanowieniu stwierdzającym zgon albo uznającym przedsiębiorcę za zmarłego. Prawodawca powinien rozstrzygnąć ten problem albo poprzez wskazanie konkretnej chwili, wraz z którą w powyższych przypadkach zostaje ustanowiony zarządca sukcesyjny oraz czy w tego rodzaju

przypadkach ustanowienie zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę jest ważne czy też należy wtedy stosować procedurę ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy.

Interwencja ustawodawcy jest również konieczna w zakresie jednego z kluczowych zagadnień związanych z możliwością ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, a mianowicie kręgu uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego. Podobnie jak w przypadku zarządu zachowawczego, tak samo w odniesieniu do wyżej wskazanego zagadnienia, prawodawca powinien jednoznacznie uregulować w celu uniknięcia wszelkich wątpliwości, że w przypadku sporządzenia testamentu spadkobierca testamentowy lub zapisobierca windykacyjny ma pierwszeństwo do powołania zarządcy sukcesyjnego, a uprawnienie potencjalnych spadkobierców ustawowych zostaje wyłączone. W przeciwnym razie w przypadku sporu co do ważności testamentu niejasne jest, czy także spadkobiercy ustawowi są uprawnieni do powołania zarządcy sukcesyjnego oraz w jaki sposób powinien być liczony potencjalny udział w przedsiębiorstwie w spadku, jeżeli przyjęto by, że oprócz spadkobierców testamentowych bądź zapisobierców windykacyjnych, którym zgodnie z testamentem przysługiwać ma całe przedsiębiorstwo, we wskazanej procedurze mieliby wziąć udział także spadkobiercy ustawowi. Prawodawca powinien również wprost uregulować w przepisach u.z.s. sytuacje, w której zarząd sukcesyjny zostaje powołany przez osoby, które ostatecznie nie okażą się spadkobiercami np. gdy powołania dokonają spadkobiercy ustawowi, a po pewnym czasie wyjdzie na jaw, że spadkodawca pozostawił testament. Wydaje się, że w tego rodzaju przypadkach należy opowiadać się za zachowaniem ciągłości istnienia zarządu sukcesyjnego, co sprzyja bez wątpienia pewności obrotu i stabilności funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku. Krąg uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego należy również rozszerzyć o nabywców przedsiębiorstwa w spadku oraz ich następców prawnych, w tym spadkobierców uprawnionych i to przed potwierdzeniem praw do spadku. W przeciwnym razie *de lege lata* zgodnie z wykładnią literalną art. 12 ust. 1 u.z.s. nie mają oni uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego. Ustawodawca powinien również jednoznacznie rozstrzygnąć, czy w przypadku powołania do spadku *nasciturusa* zmianie ulega krąg uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego, a jeżeli tak – to na jakim etapie.

Jednym z najpoważniejszych problemów dotyczących kręgu osób uprawnionych do powołania zarządcy sukcesyjnego, mogącym całkowicie sparaliżować możliwość ustanowienia zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, jest konieczność uzyskania zgody osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100. Jak wskazano wcześniej w niniejszej dysertacji tego rodzaju większość jest

niespotykana w polskim porządku prawnym i nie koreluje ona z bezwzględną większością udziałów w przedsiębiorstwie w spadku, wymaganą do odwołania zarządcy sukcesyjnego. W konsekwencji, w braku osiągnięcia porozumienia pomiędzy osobami uprawnionymi do powołania zarządcy sukcesyjnego, może w ogóle nie dojść do ustanowienia zarządu sukcesyjnego bądź odwołania danego zarządcy bez powołania kolejnego. Postulować należy zmniejszenie wysokości udziału w przedsiębiorstwie w spadku niezbędnego do powołania zarządcy sukcesyjnego z 85/100 do większości bezwzględnej. Zwiększy to bez wątpienia szanse na ustanowienie zarządu sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy, a także zapobiegnie możliwości sparaliżowania funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku przez mniejszość. Można przy tym domniemywać, że skoro osoby posiadające ponad 1/2 udziału w przedsiębiorstwie w spadku osiągnęły zgodność w zakresie odwołania danego zarządcy sukcesyjnego to istnieje duża szansa, że osiągną one również zgodność w zakresie powołania nowego „piastuna" wskazanej funkcji.

Rozważenia wymaga również zagadnienie związane z długością okresu, w trakcie którego uprawnieni mogą ustanowić zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy. *De lege lata* bowiem uprawnienie to wygasa z upływem dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy. Tak krótki okres uzasadnia się koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu i praw osób trzecich. *De lege ferenda* biorąc pod uwagę fakt, iż nierzadko wskazane przepisy będą miały zastosowanie w sytuacjach nadzwyczajnych, np. nagłej śmierci przedsiębiorcy, należy postulować przedłużenie wskazanego okresu do 3, a nawet 6 miesięcy. Jeżeli przed upływem tego okresu nie dojdzie do degradacji przedsiębiorstwa, to nic nie powinno stać na przeszkodzie ustanowieniu zarządu sukcesyjnego celem kontynuacji prowadzenia działalności gospodarczej. Zwłaszcza okres 6 miesięcy korelowałby z wynikającym z art. 1015 § 1 k.c. terminem umożliwiającym złożenie oświadczenia o przyjęciu albo o odrzuceniu spadku. Z praktyki notarialnej wynika bowiem, że nierzadko potencjalni spadkodawcy mają problem ze złożeniem stosownych oświadczeń nawet we wskazanym wyżej 6 miesięcznym terminie, stąd zdecydowanie ww. 2 miesięczne ograniczenie czasowe należy uznać za zbyt rygorystyczne. Ponadto tego rodzaju wymóg stanowi niejako presję dla notariusza, który musi dokonać czynności notarialnych niezbędnych do powołania zarządcy sukcesyjnego w bardzo krótkim czasie. Wydłużenie terminu bez wątpienia pozwoliłoby również notariuszom na lepsze przygotowanie się do dokonania niezbędnych czynności notarialnych, w tym analizy i ewentualnego żądania okazania bądź przedłożenia dodatkowych dokumentów. Zapewne z punktu widzenia celów u.z.s. wydłużenie terminu umożliwiłoby również większej liczbie osób uprawnionych powołanie zarządcy sukcesyjnego, gdyż zapewne znaczna część przedsiębiorców bądź ich

następców prawnych, niebędących prawnikami, nie wie, że istnieje w ogóle możliwość skorzystania z tego rodzaju instytucji. W przypadku natomiast wydłużenia wskazanego terminu do 6 miesięcy niewykluczone, że dowiedzieliby się oni o takiej możliwości od notariusza przy przeprowadzaniu procedury notarialnego poświadczenia dziedziczenia.

W celu zwiększenia prawdopodobieństwa przetrwania zarządu sukcesyjnego do momentu zakończenia postępowania spadkowego, a tym samym wydłużenia istnienia przedsiębiorstwa w spadku należy również zmienić regulacje odnoszące się do dalszego zarządcy sukcesyjnego. W pierwszej kolejności słusznie postuluje się w doktrynie dopuszczenie możliwości jego powołania także po śmierci przedsiębiorcy. Dzięki temu działalność przedsiębiorstwa w spadku nie zostałaby zakłócona w przypadku, gdyby z jakichś względów pierwotnie powołany zarządca sukcesyjny przestał sprawować swoją funkcję. Uzasadnia to w pełni przychylenie się do wyżej wskazanego poglądu. Wydaje się, że uprawnieni do powołania zarządcy sukcesyjnego powinni mieć możliwość powołania zarządcy zastępczego także w ramach jednej procedury notarialnej, co przy zgodnej woli stron nie zwiększyłoby zbędnych formalności. Ponadto zarówno żyjącemu przedsiębiorcy, jak i jego następcom prawnym, należy przyznać prawo do powołania większej liczby dalszych zarządców sukcesyjnych z jednoczesnym wskazaniem w ewidencji ich pierwszeństwa. W sytuacji nagłej bowiem, gdy sprawujący zarządca sukcesyjny nie chciałby bądź nie mógłby sprawować swojej funkcji, a powołany w pierwszej kolejności zarządca zastępczy również zmagałby się z tego rodzaju przeciwnościami, przedsiębiorstwo nadal byłoby płynnie zarządzane.

Wyraźna interwencja prawodawcy wymagana jest także w zakresie zmiany regulacji odnoszących się do przedłużenia zarządu sukcesyjnego. *De lege lata* bowiem wydaje się, że zarząd sukcesyjny musi istnieć w chwili orzekania o jego przedłużeniu, tym samym w przypadku wystąpienia nagłej, nieoczekiwanej sytuacji jego przedłużenie będzie w zasadzie niemożliwe. Złożenie do sądu wniosku w przedmiotowej sprawie nie gwarantuje bowiem jego rozpatrzenia przed upływem 2 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, kiedy to zarząd sukcesyjny wygasa. Istotność wskazanego problemu podkreślają występujące na jego tle rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem w przypadku wystąpienia z wnioskiem o przedłużenie okresu zarządu sukcesyjnego przed upływem ustawowego 2-letniego terminu zarząd sukcesyjny ulega przedłużeniu na czas trwania postępowania sądowego na podstawie art. 124 § 2 k.c. Według odmiennego poglądu zarząd sukcesyjny musi istnieć na chwilę orzekania, czy wręcz musi istnieć w chwili uprawomocnienia się orzeczenia o jego przedłużeniu, co oznacza, iż w praktyce wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego musi zostać złożony przynajmniej kilka miesięcy przed

upływem terminu jego wygaśnięcia (co i tak nie gwarantuje dochowania tak rozumianego terminu). Brak jednolitości orzecznictwa dotyczącego problemu przedłużenia zarządu sukcesyjnego może w wielu przypadkach uniemożliwiać dalsze prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku poprzez przedwczesne wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego, a w konsekwencji zniweczyć proces jego sukcesji. *De lege ferenda* konieczne jest zatem wprost wskazanie w przepisach u.z.s. albo k.p.c., że zarząd sukcesyjny nie wygasa z upływem 2 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy, jeżeli przed upływem tego okresu podmioty uprawnione złożą wniosek o jego przedłużenie. Zarząd sukcesyjny w takim przypadku zostałby przedłużony z mocy prawa co najmniej do momentu uprawomocnienia się orzeczenia w tej sprawie.

Jednym z fundamentalnych zagadnień związanych z przedłużeniem zarządu sukcesyjnego jest również dopuszczalny maksymalny okres jego przedłużenia. *De lege lata* sąd może bowiem z ważnych przyczyn przedłużyć okres zarządu sukcesyjnego na czas nie dłuższy niż pięć lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. W doktrynie wskazywano przy tym, że tak długi okres koliduje z tymczasowym charakterem zarządu sukcesyjnego[1]. Na zarząd sukcesyjny i pozostałe regulacje zawarte w u.z.s. nie należy jednak patrzeć z perspektywy tymczasowości wskazanej instytucji, ale przede wszystkim należy podkreślać potrzebę sprawnego przeprowadzenia procesu sukcesji w dalszej perspektywie, czyli takiej, która umożliwi danemu podmiotowi sprawne funkcjonowanie po zakończeniu postępowania w przedmiocie nabycia spadku bądź dokonania działu spadku. *De lege lata* bowiem nawet skorzystanie z instytucji zarządu sukcesyjnego może być niewystarczające do zachowania ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku przedłużającego się postępowania spadkowego. Nierzadko dodatkową komplikację stanowi fakt, iż spadkobiercami zmarłego przedsiębiorcy są osoby małoletnie. *De lege ferenda* należy zatem postulować wprowadzenie możliwości przedłużenia zarządu sukcesyjnego na dłuższy okres niż 5 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy np. okres 10 lat od wskazanego dnia. Ponadto słuszne wydawałoby się zastrzeżenie, iż zarząd sukcesyjny może ulec dodatkowo przedłużeniu z ważnych powodów np. trwającego postępowania spadkowego bądź do momentu uzyskania przez małoletnich spadkobierców pełnoletności. Dzięki temu zwiększona zostałaby szansa na dalsze prowadzenie działalności gospodarczej przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy. Rozwiązania zawarte w u.z.s. powinny bowiem służyć przeprowadzeniu całościowego procesu sukcesji, a nie jedynie tymczasowemu zarządzaniu majątkiem przedsiębiorstwa. W przeciwnym razie tracą one swój gospodarczy sens. Wydaje się, że

[1] J. Bieluk, *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym...*, s. 161.

głównym zamiarem ustawodawcy była chęć wprowadzenia mechanizmów sukcesji w dalszej perspektywie, a nie narzędzi do bezpiecznego wygaszania jednoosobowej działalności gospodarczej. Przeprowadzone badania, w szczególności analiza literatury, orzecznictwa i wypełnionych przez przedstawicieli praktyki notarialnej ankiet, pozwoliły na pozytywną weryfikację drugiej hipotezy, zgodnie z którą w związku z występowaniem licznych rozbieżności w doktrynie u.z.s. wymaga wprowadzenia szeregu zmian, które usprawniłyby proces zarządzania przedsiębiorstwem w spadku.

Na mocy nowelizacji z 31 lipca 2019 r. do u.z.s. zostały wprowadzone przepisy pozwalające na przeniesienie decyzji związanych z przedsiębiorstwem na nabywcę w przypadku zbycia przedsiębiorstwa oraz tymczasowe wykonywanie praw z udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie. Wskazane zmiany bez wątpienia stanowią istotny krok naprzód w zakresie możliwości płynnego kontynuowania działalności gospodarczej. Zgodnie z u.z.s. nabywcą przedsiębiorstwa może być dowolna osoba fizyczna, spełniająca oczywiście przewidziane w art. 45b u.z.s. warunki, tym samym przedsiębiorca nie musi zbywać prowadzonego przez siebie podmiotu na rzecz członków rodziny. Ponadto przepisy art. 45a-45e znajdują zastosowanie za życia przedsiębiorcy bez konieczności ustanawiania zarządu sukcesyjnego. Rozwiązanie to bez wątpienia służy zachowaniu istnienia danej działalności, co jest bardzo istotne biorąc pod uwagę niewielki odsetek członków rodziny chcących przejąć prowadzone przedsiębiorstwo.

Tymczasowe wykonywanie praw z udziału zmarłego małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie stanowi natomiast rozwiązanie służące raczej nie tyle przekazaniu majątku (przedsiębiorstwa), ile procesowi jego zarządzania. Niemniej jednak skoro sukcesja przedsiębiorstwa w spadku obejmuje oba te procesy, to regulacje zawarte w art. 60a-60j należy uznać za jej ważny element. Śmierć małżonka przedsiębiorcy nie może bowiem prowadzić do paraliżu w funkcjonowaniu danej działalności. Tylko sprawnie zarządzane przedsiębiorstwo może zostać równie skuteczne przekazane następcom.

Niestety dokonując nowelizacji u.z.s. prawodawca – co zostało już wyżej wskazane – nie uregulował istotnych aspektów służących przeprowadzeniu procesu sukcesji w dalszej perspektywie. Nadal brakuje w u.z.s. bądź w k.c. przepisów chroniących spadkobiercę przedsiębiorcy przez potencjalnymi roszczeniami z tytułu zachowku. Nie wprowadzono również regulacji w zakresie zmiany formy prawnej dotychczas prowadzonego przez przedsiębiorcę przedsiębiorstwa, a w okresie trwania zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwa w spadku. *De lege lata* niemożliwe jest również przejęcie po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego praw i obowiązków zmarłego przedsiębiorcy. Zarząd sukcesyjny nie może natomiast stanowić odpowiednika znanej prawu anglosaskiemu instytucji trustu, gdyż

zarząd sukcesyjny nie posiada kluczowych dla trustu cech: elastyczności i długotrwałości. Biorąc pod uwagę, że proces sukcesji obejmuje dwa główne procesy tzn.: proces przekazania majątku (przedsiębiorstwa) i proces zarządzania majątkiem (przedsiębiorstwem) wydaje się, że prawodawca zatrzymał się niejako w połowie. Z jednej strony bowiem stworzone zostały bardzo dobre rozwiązania umożliwiające zarządzanie przedsiębiorstwem w okresie trwania postępowania spadkowego. Z drugiej jednak strony prawodawca powinien czynić starania w kierunku usprawniania przeprowadzenia procesu dalszej sukcesji, czyli takiej, dzięki której przedsiębiorstwo będzie kontynuowało swoją działalność po dokonaniu działu spadku. W przeciwnym razie w braku stosownych regulacji rozwiązania zawarte w u.z.s. będą niestety służyły częściej wygaszaniu jednoosobowej działalności gospodarczej aniżeli jej wieloletniej kontynuacji. Ponadto wydaje się, że prawodawca powinien wprowadzić do prawa polskiego instytucję, której cel i cechy w pełniejszym stopniu zbliżone byłyby do instytucji trustu[2]. Dzięki temu dane przedsiębiorstwo mogłoby sprawnie funkcjonować i rozwijać się będąc nadal własnością tej samej rodziny. Prawodawca powinien bowiem dążyć do tego, aby kolejne pokolenia mogły korzystać z dobrodziejstw i profitów wypracowanych przez ich przodków. Skoro polski ustawodawca stworzył instytucję zarządu sukcesyjnego, umożliwiającą sprawne zarządzanie przedsiębiorstwem w okresie trwania postępowania spadkowego, to wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby podjął on prace nad wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego instytucji umożliwiających płynne zarządzanie przedsiębiorstwem bez ograniczeń czasowych. Stworzenie tego rodzaju rozwiązania, dedykowanego jednoosobowym działalnościom gospodarczym, oprócz rozwiązania wcześniej wskazanych problemów, stanowiłoby dopełnienie prac nad sukcesją przedsiębiorstw prowadzonych przez przedsiębiorców wpisanych do CEIDG. Konkludując zatem także trzecia hipoteza – zgodnie z którą zmiany wprowadzone przez prawodawcę do u.z.s. na mocy nowelizacji z 31 lipca 2019 r., choć stanowią istotny krok naprzód w zakresie przeprowadzenia procesu sukcesji przedsiębiorstwa osoby fizycznej, to nadal są jednak niewystarczające do przeprowadzenia pełnego procesu sukcesji, czyli takiej sukcesji, dzięki której przedsiębiorstwo mogłoby funkcjonować po zakończeniu postępowania w przedmiocie nabycia spadku bądź dokonania działu spadku – uległa pozytywnej weryfikacji w toku przeprowadzonych badań.

[2] Postulat przyjęcia do prawa polskiego instytucji trustu formułuje K. Górniak, *Trust w prawie kontynentalnym,* Kw. Pr. Pryw. 2022, z. 2, s. 343-347.

Bibliografia

Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2022.

Adamus R., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Legalis 2021.

Allerhand M., *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, Warszawa 1937.

Babiarz S., *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, Warszawa 2019.

Babiarz S. (red.), *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz*, LEX/el 2021.

Babiarz S., *Odpowiedzialność osób trzecich oraz następstwo prawne w obecnie obowiązującej Ordynacji podatkowej i projekcie Nowej Ordynacji podatkowej. Zarys problematyki*, KPP 2018, nr 4.

Bafia J., *Zasady tworzenia prawa*, Warszawa 1984.

Balwicka-Szczyrba M., Sylwestrzak A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, LEX/el 2024.

Bałaban A., Dubel L., Leszczyński L., *Zasady tworzenia prawa*, Lublin 1986.

Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Legalis 2012.

Baran B., *Prawo cywilne dla zarządców nieruchomości*, Warszawa 2012.

Bartosiewicz A., Kubacki R., *Swoboda działalności gospodarczej. Zmiany w podatkach. Komentarz*, LEX/el 2004.

Bąkowski T., Kaszubowski K., Kokoszczyński M., Stelina J., Warylewski J. K., Wierczyński G., Bielski P., *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, LEX/el 2003.

Bednarek M., Mienie. *Komentarz do art. 44-55[3] Kodeksu cywilnego*, Kraków 1997.

Bednarek M., *Przemiany własności w Polsce. Podstawowe koncepcje i konstrukcje normatywne*, Warszawa 1994.

Bielecki M., *Ograniczenia prokury*, MP 2007, nr 1.

Bielski P., *Glosa do wyroku SN z 20.10.2005 r., sygn. II CK 120/05*, Pr. Sp. 2006, nr 5.

Bielski P., *Regulacja pojęcia przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym a projekt prawa spółek handlowych*, PPH 1999, nr 6.

Bieluk J., *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Komentarz*, Warszawa 2019.

Bieluk J., Doliwa A., *Umowy dotyczące spadków. Komentarz praktyczny. Wzory przykładowych umów. Klauzule umowne. Orzecznictwo*, Warszawa 2022.

Bieluk J., *Zarządca sukcesyjny – nowa instytucja w polskim prawie spadkowym*, BSP 2017, nr 4.

Bieniek G., *Spółka cywilna. Problematyka prawna*, Zielona Góra 2001.

Bieniek G., Rudnicki S., *Nieruchomości. Problematyka prawna*, Warszawa 2013.

Bieniek G. (red.), *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I-II*, LEX/el 2011.

Bieniek G., *Pojęcie regresu w prawie cywilnym*, NP 1972, nr 6.

Bieranowski A., *Czynności prawne i orzeczenia z zakresu prawa. Zapis windykacyjny* [w:] Babiarz S. (red.), *Nieruchomości w prawie cywilnym, administracyjnym i podatkowym*. Tom II, Warszawa 2017.

Bieranowski A., *Uwagi o dopuszczalności tzw. piętrowego poświadczenia dziedziczenia*, Rejent 2009, nr 5.

Biernacki P., *Dobro dziecka w praktyce notarialnej*, Rejent 2019, nr 9.

Biernat J., *Udział w prawie majątkowym wchodzącym w skład majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską jako przedmiotu zapisu windykacyjnego*, Rejent 2012, nr 7-8.

Bladowski B., Gola A., *Szkoda i odszkodowanie*, Warszawa 1984.

Blajer P., *Ustanowienie przez przedsiębiorcę zapisu windykacyjnego*, Warszawa 2016.

Blajer P., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Pytania i odpowiedzi. Wzory pism. Przepisy*, Warszawa 2019.

Blajer P., *Ryzyko kontynuacji działalności gospodarczej po śmierci przedsiębiorcy a problemy z dziedziczeniem przedsiębiorstwa*, PiZ 2014, t. XV, z. 5, cz. II.

Blicharz R., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku*, Warszawa 2019.

Blicharz J., *Kategoria interesu publicznego jako przedmiot działania administracji publicznej*, PPiA 2004, t. 40.

Blicharz R., *Powołanie zarządcy sukcesyjnego przez przedsiębiorcę* [w:] Lityński A., Matan A., Mikołajczyk M., Nawrot D., Nancka G. (red.), *Verus amicus rara avis est. Studia poświęcone pamięci Wojciecha Organiściaka*, Katowice 2020.

Blicharz R., *Zarządca sukcesyjny. Wybrane zagadnienia* [w:] Powałowski A., Wolska H. (red.), *Przedsiębiorcy i ich działalność*, Warszawa 2019.

Blicharz R., *Ustanowienie zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej po jej śmierci* [w:] Pinior P., Relidzyński P., Wyrzykowski W., Zielińska E., Żaba M. (red.), *Prawo handlowe. Między teorią, praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi A. Strzępce*, Warszawa 2019.

Blicharz R., Kania M., *Klauzula interesu publicznego w publicznym prawie gospodarczym*, PUG 2010, nr 5.

Błahuta F. i in., *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 3*, Warszawa 1972.

Błachut M., Gromski W., Kaczor J., *Technika prawodawcza*, Warszawa 2008.

Błońska M., *Fundacja rodzinna a prawo spadkowe* [w:] Mariański A. (red.), *Fundacje rodzinne. Aspekty prawne i podatkowe*, Warszawa 2023.

Borkowski P., *Notarialne poświadczenie dziedziczenia*, Warszawa 2011.

Borysiak W., *Dziedziczenie konstrukcja prawna i ochrona*, Warszawa 2013.

Borysiak W., Księżak P., *O zapisie windykacyjnym udziału w przedmiocie należącym do majątku wspólnego małżonków*, Prz. Sąd. 2013, nr 7-8.

Budzinowski R., *Status prawny rolnika jako przedsiębiorcy (Zagadnienia wybrane)*, RPEiS 2002, nr 3.

Buczkowski S., *Z zagadnień regresu*, PUG 1952, nr 12.

Bursztynowicz M., Sługocka M., *Postępowanie administracyjne dla jednostek samorządu terytorialnego. Komentarz*, LEX/el 2020.

Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P., *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2019.

Chlipała M., *Promesa w koncesjonowanej działalności gospodarczej*, PNUEW 2014, nr 362.

Celiński D., *Zarząd sukcesyjny. Komentarz do wybranych przepisów Prawa o notariacie*, LEX/el 2020.

Celiński D., *Czynności notarialne związane z zarządem sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Rejent 2018, nr 10.

Celiński D., *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (uwagi polemiczne do artykułu Krzysztofa Maja „Czynności notarialne związane z ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej")*, KPN 2018, nr 3.

Celiński D., *Stosowanie w praktyce notarialnej przepisów ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – zagadnienia wybrane*, Rejent 2019, nr 5.

Chrapoński D., *Wyłączenia z masy upadłości*, Warszawa 2010.

Chróścicki A., *Umowa ubezpieczenia po nowelizacji kodeksu cywilnego. Komentarz*, LEX/el 2008.

Chróścielewski W., Kmieciak Z. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, LEX/el 2019.

Ciechanowicz-McLean J., *Interes publiczny w prawie ochrony środowiska* [w:] Dobkowski J. (red.), *Problemy współczesnego ustrojoznawstwa. Księga jubileuszowa Profesora Bronisława Jastrzębskiego*, Olsztyn 2007.

Ciepła H., *Notarialne akty poświadczenia dziedziczenia*, NPN 2009, nr 4.

Ciszewski J., *Spółka cywilna*, Poznań 2000.

Ciszewski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, LEX/el 2014.

Ciszewski J., Nazaruk P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, LEX/el 2019.

Ciszewski M., *Zarząd sukcesyjny* [w:] Bocianowska J. (red.), *Nowe instytucje prawa spadkowego w praktyce notarialnej*, Warszawa 2022.

Chała P., *Prokura jako szczególny rodzaj pełnomocnictwa*, AUMCS-sG 2015, vol 62, no 1.

Czachórski W., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009.

Czachórski W., Radwański Z., *System Prawa Cywilnego. Tom III. Część 1. Prawo zobowiązań część ogólna*, Warszawa 1981.

Czarnecki M., Bagińska L., *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Legalis 2018.

Czech E. K., *Koncesje i zezwolenia jako składniki przedsiębiorstwa*, PPH 2006, nr 5.

Czech T., *Rachunek bankowy objęty zarządem sukcesyjnym*, MPB 2018, nr 12.

Dalkowska A., *Następstwo prawne w egzekucji zobowiązań podatkowych*, KPP 2023, nr 3.

Damasiewicz A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, LEX/el 2005.

Dauter B., Hauser R., Kabat A., Niezgódka-Medek M., Rudowski J., Babiarz S., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, LEX/el 2019.

Dąbek-Krajewska K., *Pojęcie reprezentacji w spółce cywilnej*, Rejent 1998, nr 6.

Derlatka J., *Udział i status zarządcy sukcesyjnego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Prz. Pr. Egz. 2019, nr 5.

Dębska M.M., *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*, LEX/el 2013.

Dmowski S., Rudnicki S., *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, LEX/el 2011.

Dolecki H., Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1-366*, LEX/el 2013.

Dolecki H., Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730-1088*, LEX/el 2014.

Doliwa A., *Prokura w świetle zmienionych przepisów Kodeksu cywilnego*, MP 2003, nr 20.

Dończyk D., *Notarialne poświadczenie dziedziczenia. Komentarz*, Warszawa 2011.

Duda A., *Interes prawny w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 2008.

Dudzik S., *Zbycie przedsiębiorstwa a sukcesja praw i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych*, PiP 1994, nr 7-8.

Dulewicz-Izydorska J., *Notarialne poświadczenie dziedziczenia jako alternatywny sposób stwierdzenia praw do spadku*, DNSWSB 2020, nr 20.

Dyoniak A., *Pojęcie majątku w prawie cywilnym*, PiP 1985, nr 11-12.

Dzierzbicki C., *Stwierdzenie nabycia spadku w zakresie dotyczącym nieruchomości w badaniach empirycznych* [w:] Bach-Golecka D. (red.), *Solidarność i dobro wspólne jako wartości w prawie*, Warszawa 2021.

Dzwonkowski H. (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Legalis 2020.

Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Postępowanie rozpoznawcze*, LEX/el 2016.

Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, LEX/el 2016.

Etel. L. (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz. Tom I. Zobowiązania podatkowe. Art. 1-119zzk*, LEX/el 2024.

Etel L., *Podatek od nieruchomości a przedsiębiorstwo w spadku*, PPLiFS 2019, nr 1.

Etel L., *Zarząd sukcesyjny a podatki i opłaty lokalne*, PPLiFS, 2019, nr 3.

Feliga P., *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013.

Feliga P., *Data ogłoszenia upadłości – glosa – VI Ga 9/10*, MP 2011, nr 14.

Ferens A., *Zmiany ustawy o rachunkowości wprowadzone ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, SEZNUEK 2019, nr 386.

Fiedorowicz A. M., *Rozrządzenie przedsiębiorstwem w formie zapisu windykacyjnego*, Białystok 2020.

Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2022.

Flaga-Gieruszyńska K. (red.), *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, System Postępowania Cywilnego. Tom 8*, Legalis 2021.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)*, LEX/el 2018.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 126-352)*, LEX/el 2018.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353-534)*, LEX/el 2018.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczególna (art. 535-764^{9})*, LEX/el 2018.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczególna (art. 765–921^{16})*, LEX/el 2018.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki (art. 922-1087)*, LEX/el 2019.

Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2023.

Fuchs D., Malinowska K., Maśniak D. (red.), *Kontrakty na rynku ubezpieczeń. Komentarz do przepisów i warunków ubezpieczenia*, LEX/el 2020.

Garlicki L., Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I*, LEX/el 2016.

Garlicki L., Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II*, LEX/el 2016.

Glicz M., Balwicka-Szczyrba M., Sylwestrzak A., *Pełnomocnictwo. Komentarz*, Warszawa 2020.

Gniewek E., *Podmiotowość cywilnoprawna w prawie polskim. Wybrane zagadnienia*, Wrocław 2008.

Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2017.

Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2023.

Gniewek E., *O niedopuszczalności zapisu windykacyjnego przedmiotów majątku wspólnego małżonków*, Rejent 2012, nr 1.

Gołaczyński J. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, LEX/el 2012.

Gonet W. (red.), *Prawo o notariacie. Komentarz. Wzory aktów notarialnych i poświadczeń*, LEX/el 2022.

Gonet W., *Pełnomocnictwo, prokura, reprezentacja stron umów w obrocie nieruchomościami*, Warszawa 2019.

Gonet W., *Prawo pierwokupu nieruchomości*, Warszawa 2017.

Goździaszek Ł., *Likwidacja tożsamości na portalu społecznościowym* [w:] Gołaczyński J., Mazurkiewicz J., Turłukowski J., Karkut D. (red.) *Non omnis moriar. Osobiste i majątkowe aspekty prawne śmierci człowieka. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2015.

Górecki J., *Prawo pierwokupu. Komentarz do art. 596-602 k.c. i innych przepisów regulujących prawo pierwokupu*, LEX/el 2002.

Górecki J., *Umowne prawo pierwokupu*, Kraków 2000.

Górecki J., *Prawo właściwe dla czynności prawnych związanych z zarządem sukcesyjnym*, PPPM 2020, nr 26.

Górniak K., *Sukcesja przedsiębiorstwa na wypadek śmierci przedsiębiorcy*, Warszawa 2023.

Górniak K., *Trust w prawie kontynentalnym*, Kw. Pr. Pryw. 2022, z. 2.

Górniak K., *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym w prawie prywatnym międzynarodowym*, MP 2021, nr 15.

Górecki J., *Zapis windykacyjny w praktyce notarialnej*, Rejent 2012, nr 4.

Grykiel J., *Powstanie prokury*, Warszawa 2008.

Grzybowski S. (red.), *System prawa cywilnego. Tom III. Cz. 2. Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, Warszawa 1976.

Grzybowski S. (red.), *System Prawa Cywilnego. Tom I. Części ogólna*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, LEX/el 2021.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)*, LEX/el 2021.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe*, LEX/el 2016.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, LEX/el 2018.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, LEX/el 2017.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom V. Zobowiązania. Część szczegółowa*, LEX/el 2017.

Gudowski J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom VI. Spadki*, LEX/el 2017.

Gurgul S., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020.

Gutowski M. (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449[11]*, Legalis 2016.

Gutowski M. (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352*, Legalis 2021.

Gutowski M. (red.), *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, Legalis 2022.

Gutowski M. (red.), *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088*, Legalis 2022.

Góra-Błaszczykowska A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I B. Komentarz. Art. 425–729*, Legalis 2020.

Haak H., Haak-Trzuskawska A., *Małżeństwo (zawarcie małżeństwa, prawa i obowiązki małżonków). Komentarz do art. 1–30 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC*, Warszawa 2022, Legalis.

Haak H., Haak-Trzuskawska A., *Pokrewieństwo i powinowactwo (pochodzenie dziecka, stosunki między rodzicami a dziećmi, przysposobienie). Komentarz do art. 61[7]–127 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 453–458, 579–589)*, Legalis 2019.

Habdas M., *Określenie wartości przedsiębiorstwa a odpowiedzialność jego nabywcy w świetle art. 55[4] k.c.*, PiP 2003, nr 12.

Hahn Z., *Interes prawny w skardze o ustalenie*, PPC 1935, nr 23-24.

Hauser R., Niewiadomski Z. K., Wróbel A. (red.), *System Prawa Administracyjnego. Tom 8A. Publiczne Prawo Gospodarcze*, Warszawa 2018.

Hauser R., Niewiadomski Z. K., Wróbel A. (red.), *System Prawa Administracyjnego. Tom 10. Sądowa kontrola administracji publicznej*, Warszawa 2016.

Hauser R., Wierzbowski M. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2023.

Hejbudzki M., *Instytucja prokury w świetle nowelizacji Kodeksu cywilnego*, RP 2004, nr 6.

Helin A., *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*, Legalis 2017.

Heropolitańska I., Nierodka A, Zdziarski T., *Kredyty, pożyczki i gwarancje bankowe*, Warszawa 2021.

Heropolitańska I., Tułodziecka A., Hryćków-Mycka K., Kuglarz P., *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece oraz przepisy związane. Komentarz*, Legalis 2021.

Hrycaj A., Jakubecki A., Witosz A. (red.), *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego. Tom 6*, Warszawa 2019.

Ignatowicz J. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 2. Zobowiązania*, Warszawa 1972.

Jakubecki A., Kidyba A., Mojak J., Skubisz R., *Prawo spółek. Zarys*, Warszawa 1999.

Jakubecki A., Zedler F., *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, LEX/el 2011.

Jakubecki A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729*, LEX/el 2019.

Jakubecki A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 730-1217*, LEX/el 2019.

Janda P., *Prawo upadłościowe. Komentarz*, LEX/el 2023.

Janiak A., *Wymagalność roszczenia z tytułu nienależnego świadczenia. Glosa do wyroku SN z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 769/00*, PiP 2002, nr 8.

Janicki A., *Zarząd sukcesyjny z perspektywy przedsiębiorcy, jego spadkobierców, pracowników i kontrahentów* [w:] Antonowicz P., Malinowska E., Siciński J., Zaremba U. (red.), *Nowe trendy społeczno-ekonomiczne a rozwój przedsiębiorstwa*, Warszawa 2021.

Janicki T., Kociak-Janicka N., *Przedsiębiorstwo w spadku jako szczególny rodzaj podatnika*, PP 2023, nr 4.

Jankowski J. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730-1217*, Legalis 2015.

Janowicz Z., *Kodeks postępowania administracyjnego. Ustawa o Naczelnym Sądzie Administracyjnym. Komentarz*, LEX/el 1996.

Jastrzębski J., Kaliński M., *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, LEX/el 2014.

Jaśkowska M., Wilbrandt-Gotowicz M., Wróbel A., *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el 2025.

Jaśkowski K., *Śmierć pracodawcy i zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem*, PiZS 2018, nr 12.

Jendraszczyk M., *Projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza pod kątem zmian w podatku dochodowym od osób fizycznych*, DPBISP 2017, nr 9.

Jędrejek G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2019.

Jędrejek G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Opieka i kuratela. Komentarz do art. 145-184*, LEX/el 2014.

Jędrejek G., *Powstanie wtórne spółki cywilnej między małżonkami*, PAK 2000, nr 2 – 3.

Jędrejek G., *Problem dopuszczalności powstania spółki cywilnej między małżonkami*, SPK 1998, nr 3.

Jędrejek G., *Przynależność przedsiębiorstwa rodzinnego do majątku spółki cywilnej lub majątku małżonków*, RNP 1999, nr 9.

Jurcewicz W., *Z problematyki reprezentacji spółki prawa cywilnego*, ZNIBPS 1982, nr 17–18.

Kapkowski R., *Pojęcie przedsiębiorstwa w spadku na gruncie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej* [w:] Zakrzewski P., Bierecki D. (red.), *Prawo prywatne w służbie społeczeństwu. Księga poświęcona pamięci Profesora Adama Jedlińskiego*, Sopot 2019.

Kapkowski R., *Sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia*, PiP 2009, nr 11.

Kapkowski R., Kaufmann M., *Charakter prawny zarządcy sukcesyjnego na tle pokrewnych instytucji zarządu masą spadkową*, Rejent 2019, nr 7.

Karkut D, *Własność wirtualna w prawie polskim. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2018.

Karpiuk M., Krzykowski P., Skóra A. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 1-60. Tom I*, LEX/el 2020.

Kasiński T., *Roszczenia regresowe z art. 441 § 3 kodeksu cywilnego*, NP 1972, nr 3.

Kasprzyk P., *Stosunki majątkowe między małżonkami a prowadzenie działalności gospodarczej przez małżonków – zagadnienia wybrane*, PE 2005, nr 1.

Katner W. J., *Odpowiedzialność przedsiębiorcy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania* [w:] Stec M. (red.), *Prawo umów handlowych. System Prawa Handlowego. Tom 5A*, Warszawa 2020.

Katner W. J., *Przedmioty stosunku cywilnoprawnego. Przedsiębiorstwo* [w:] Safjan M. (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1*, Warszawa 2012.

Kalicińska A., *Prawa i obowiązki następców prawnych oraz podmiotów przekształconych* [w:] Mariański A. (red.), *Ordynacja podatkowa 2019. Poradnik dla praktyków*, Warszawa 2019.

Kaliński M., *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2021.

Kawałko A., *Spadek. Ogólna problematyka dziedziczenia* [w:] Kordasiewicz B. (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 10. Prawo spadkowe*, Warszawa 2009.

Kędziora R., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2017.

Kidyba A., *Dyrektor jako organ przedsiębiorstwa państwowego*, Warszawa 1993.

Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2022.

Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, LEX/el 2012.

Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe*, LEX/el 2012.

Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, LEX/el 2014.

Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna*, LEX/el 2014.

Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki*, LEX/el 2015.

Kidyba A., *Nowe rozwiązania kodeksu cywilnego dotyczące prokury* [w:] Korobowicz A., Leszczyński L., Pieniążek A. (red.), *Państwo – prawo – myśl prawnicza. Prace dedykowane Profesorowi Grzegorzowi Leopoldowi Seidlerowi w 90. rocznicę urodzin*, Lublin 2003.

Kiszka J., *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku, cz. 1*, DPBISP 2017, nr 11.

Kiszka J., *Instytucja przedsiębiorstwa w spadku – wybrane aspekty podatkowe w świetle projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, cz. 2*, DPBISP 2017, nr 12.

Kiziukiewicz T. (red.), *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*, LEX/el 2021.

Klein A., *Istota solidarności biernej a stosunki prawne odpowiedzialności* [w:] Radwański Z. (red.), *Studia z prawa zobowiązań*, Warszawa–Poznań 1979.

Kłosowiak M., *Planowanie sukcesyjne działalności gospodarczej a podatek dochodowy od osób fizycznych*, DPBISP 2021, nr 8.

Knysiak-Sudyka H. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, LEX/el 2023.

Komierzyńska E., Zdyb M., *Klauzula interesu publicznego w działaniach administracji publicznej*, AUMCS-sG, Lublin 2016, Vol. 63, No 2.

Kondracka A., Bieluk J., *Wniesienie przedsiębiorstwa spółki cywilnej małżonków jako aport do spółki prawa handlowego – wybrane zagadnienia*, RP 2000, nr 6.

Kopacz S., *Zmiany w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług wynikające z ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, DPBISP 2019, nr 2.

Kopaczyńska-Pieczniak K, *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, Warszawa 2019.

Kopaczyńska-Pieczniak K., *Status prawny zarządcy sukcesyjnego*, PPH 2018, nr 12.

Kopystyński K., *Zarządca sukcesyjny jako przedsiębiorca*, PUG 2019, nr 6.

Koralewski M., *Przeniesienie uprawnień z decyzji o udzieleniu pozwolenia na budowę w drodze sukcesji*, LEX/el 2023.

Kordasiewicz B. (red.), *System prawa prywatnego. Tom 10. Prawo spadkowe*, Warszawa 2015.

Koronkiewicz A., *Czy osoba fizyczna może udzielić prokury*, Rejent 2007, nr 7-8.

Korzonek J., *Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, Kraków 1935.

Kosikowski C., *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, Warszawa 2013.

Kosikowski C., *Nowe regulacje prawne w zakresie swobody działalności gospodarczej*, PiP 2004, z. 10.

Kosowska K., *Status prawny, w tym podatkowy, przedsiębiorstwa w spadku oraz zarządcy sukcesyjnego. Wybrane problemy*, PP 2020, nr 8.

Koszowski M., *Dwadzieścia osiem wykładów ze wstępu do prawoznawstwa*, Warszawa 2019.

Kot T., *Rządowy projekt ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, KPN 2018, nr 1.

Kotowicz B., Słaby M., *Ułatwienia dla przedsiębiorców – próba oceny nowych rozwiązań prawnych*, MP – d 2018, nr 13.

Kowalewska M., Panek M., *Przedmiot zapisu windykacyjnego w praktyce notarialnej – wybrane zagadnienia*, Rejent 2012, nr 10.

Kozaczek J., *Nowa instytucja prawa gospodarczego – zarząd sukcesyjny. Analiza prawna*, RAiP 2019, nr XIX (zeszyt specjalny).

Kozieł G. (red.), *Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz*, Legalis 2019.

Kozieł G. (red.), *CEIDG. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców. Przedsiębiorcy zagraniczni w obrocie gospodarczym. Komentarz*, Legalis 2019.

Kozieł G., *Legal Status of Succession Manager in Terms of Polish Law*, PiW 2020, nr 1.

Kozik M., *Zgoda osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej w świetle art. 63 k.c. – zagadnienia wybrane (część II)*, Rejent 2007, nr 4.

Koziński M., Rokicka K., *Działalność regulowana na przykładzie działalności kantorowej* [w:] Kostrubiec J., Szczęśniak P., Zdyb M. (red.), *Prawno-administracyjne ograniczenia podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej*, Lublin 2013.

Kremer E., *Instytucja zapisu windykacyjnego a małżonkowie* [w:] Pecyna M., Pisuliński J., Podrecka M. (red.), *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, Warszawa 2013.

Kruczalak-Jankowska J., *Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w prawie upadłościowym i naprawczym. Glosa do uchwały SN z dnia 22 marca 2006 r., III CZP 13/06 oraz do postanowienia SN z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 35/05*, GSP 2007, nr 4.

Krygier S., *Koncesja i zezwolenie – następstwo prawne*, Glosa 2003, nr 8.

Kryla-Cudna K., *Zadośćuczynienie pieniężne za szkodę niemajątkową powstałą wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania umowy*, Warszawa 2018.

Księżak P., Pyziak-Szafnicka M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, LEX/el 2014.

Księżak P., *Zapis windykacyjny*, Warszawa 2012.

Kućka M., O pełnomocnictwie. *Przyczynek do analizy podstawowych konstrukcji cywilistycznych*, RPEiS 2019, nr 4.

Kuniewicz Z., Malinowska-Woźniak K., *Glosa do postanowienia SN z 24.09.2015 r., V CSK 689/14*, Glosa 2016, nr 4.

Kurzępa B., *Spółka prawa cywilnego w orzecznictwie sądowym*, Bielsko-Biała 1999.

Lackoroński B., *Odpowiedzialność cywilna za pośrednie naruszenia dóbr*, Warszawa 2013.

Lang J., *Z rozważań nad pojęciem interesu w prawie administracyjnym* [w:] Błaś A. (red.), *Przeobrażenia we współczesnym prawie administracyjnym i w nauce administracji*, PPiA 1997, t. 38.

Laskowska A., *Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych*, Kraków 2009.

Lewandowska A., Tylczyński Ł., *Barometr sukcesyjny i prognozowane ścieżki kariery dzieci z firm rodzinnych*, Poznań 2014.

Lewandowska A., Tylczyński Ł., *Barometr Sukcesyjny. Ścieżki Kariery Pokolenia Next Generation w Polskich Firmach Rodzinnych*, Poznań 2017.

Lewandowski T., Ostojski P., *Zasady ewidencji i identyfikacji podatników i płatników. Komentarz*, LEX/el 2013.

Lewaszkiewicz-Petrykowska B., *Konstrukcja solidarności biernej w Kodeksie cywilnym*, SPE 1974, t. XII.

Lic J., *Spółka cywilna. Problematyka podmiotowości prawnej*, Warszawa 2013.

Litwińska M., *Pojęcie przedsiębiorstwa w prawie handlowym i cywilnym. Przedsiębiorstwo jako przedmiot obrotu, cz. 1*, PPH 1993, nr 4.

Machnij M., *Prowadzenie spraw spółki cywilnej i jej reprezentacja*, MP 2000, nr 10.

Machnikowska A. (red.), *Postępowania odrębne. System Postępowania Cywilnego. Tom 6*, Legalis 2022.

Łaszczyca G., Martysz C., Matan A., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz. Tom I. Komentarz do art. 1-103*, LEX/el 2010.

Łaszczyca G., Martysz C., Matan A., *Postępowanie administracyjne ogólne*, Warszawa 2003.

Łaszczyca G., Matan A., *Następstwo w prawie administracyjnym* [w:] Zimmermann J. (red.), *Koncepcja systemu prawa administracyjnego*, Kraków 2007.

Machnikowski P. (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom I. Komentarz*, Legalis 2022.

Maciejak M., *Przedsiębiorstwo w spadku – analiza założeń projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Palestra 2018, nr 5.

Maj K., *Czynności notarialne związane z ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorcy osoby fizycznej*, KPN 2018, nr 2.

Makowiec A., *Rozważania na temat zapisu windykacyjnego i wprowadzenia do polskiego systemu prawnego darowizny na wypadek śmierci*, Prz. Pr. Ekon. 2014, nr 26.

Manowska M. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-477(16)*, LEX/el 2022.

Manowska M. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217*, LEX/el 2022.

Manowska M., *Wybrane zagadnienia dotyczące poświadczenia dziedziczenia*, NPN 2008, nr 3.

Marciniak A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–205*, Legalis 2019.

Marciniak A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 425–729*, Legalis 2020.

Marciniak A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095[1]*, Legalis 2020.

Marciniak A., Piasecki K. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 367–729*, Warszawa 2016, Legalis.

Marciniak A., Piasecki K. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz. Art. 730–1088*, Legalis 2015.

Mariański A. (red.), *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Legalis 2023,

Mariański A. (red.), *Planowanie sukcesyjne. Prawne i podatkowe aspekty zarządu sukcesyjnego przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, Warszawa 2019.

Mariański A., *Zarząd sukcesyjny – wątpliwości w podatkach*, LEX/el 2018.

Mariański A., Pardej A., *Podatkowe konsekwencje zarządu sukcesyjnego*, PP 2018, nr 6.

Mariański A., Pardej A., *Zarząd sukcesyjny – przewodnik po zmianach*, LEX/el 2018.

Marjański A. (red.), *Firmy rodzinne – determinanty funkcjonowania i rozwoju. Zarządzanie rozwojem i zmianą*, PiZ 2011, t. XII, z. 7.

Marjański A. (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania globalne i lokalne*, PiZ 2013, t. XIV, z. 6, cz. II.

Marjański A., Contreras Loera M. R. (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania współczesności*, PiZ 2016, t. XVII, z. 6, cz. I.

Marjański A., Sułkowski Ł. (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania globalne i lokalne*, PiZ 2013, t. XIV, z. 6, cz. III.

Markiewicz R. (red.), *Prawo a media społecznościowe*, Kraków 2022.

Marszałkowska-Krześ E. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2021.

Marszałkowska-Krześ E., Gil I. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2024.

Marszałkowska-Krześ E., Gil I., *Status prawny zarządcy sukcesyjnego, który został powołany przez przedsiębiorcę* [w:] Małysa-Sulińska K., Spyra M., Szumański A. (red.), *W poszukiwaniu dobrego prawa. Księga Jubileuszowa Profesora Mirosława Steca. Tom II. Perspektywa prywatnoprawna*, Warszawa 2022.

Martyniec Ł., Rataj P., *Ład rodzinny i konstytucje rodzinne jako nowe instytucje w planowaniu sukcesji – aspekty prawne*, PiZ 2017, t. XVIII, z. 6, cz. I.

Martyniec Ł., Rataj P., *Prawo jako narzędzie planowania sukcesji w firmie rodzinnej. Uwagi wprowadzające*, PiZ 2013, t. XIV, z. 6, cz. I.

Martyniec Ł., Rataj P., *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej – nowa regulacja sukcesji przedsiębiorstwa*, RPZN 2019, nr 1.

Martyniec Ł., Rataj P., *Wybrane postulaty dotyczące zmian w przepisach prawa w zakresie ułatwienia sukcesji w firmach rodzinnych*, PiZ 2014, t. XV, z. 7, cz. I.

Martyniec Ł., Rataj P., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej w planowaniu sukcesji firmy rodzinnej*, PiZ 2018, t. XIX, z. 7, cz. I.

Maruszewska E. W. (red.), *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*, Legalis 2025.

Masternak M., *Egzekucja administracyjna wobec przedsiębiorstwa w spadku*, PUG 2020 nr 4.

Masternak M., *Pozycja prawna zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu podatkowym* [w:] Głuchowski J. (red.), *Współczesne problemy prawa podatkowego. Teoria i praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogumiłowi Brzezińskiemu. Tom I*, Warszawa 2019.

Mądel M., *Następstwo prawne treści cyfrowych na wypadek śmierci*, Warszawa 2018.

Miaskowski J., Niezgoda K., Skawiński P., *Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Komentarz*, Legalis 2012.

Michalik T., *VAT. Komentarz*, Legalis 2024.

Michalska A., Wronkowska S., *Zasady tworzenia prawa*, Poznań 1983.

Mleko Ł., *Charakter prawny instytucji zarządcy sukcesyjnego*, Warszawa 2026.

Mleko Ł., *Kto jest przedsiębiorcą w okresie wykonywania zarządu sukcesyjnego? Rozważania na tle wyroku NSA z 23.11.2021 r., II GSK 1749/21*, Rejent 2023, nr 4.

Mleko Ł., *Wpis właściciela przedsiębiorstwa w spadku do księgi wieczystej*, Rejent 2023, nr 11.

Modliński E., *Pojęcie interesu publicznego w prawie administracyjnem*, Warszawa 1932.

Modzelewski W., Bielawny J. (red.), *Ewolucja podatków dochodowych w roku 2019*, Warszawa 2019.

Modzelewski W., Bielawny J. (red.), *Komentarz do ustawy o opłacie skarbowej*, Legalis 2020.

Moskwa L., *Prokura – kilka uwag w kwestii nowej regulacji* [w:] Zieliński M. (red.), *W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga Jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemianina*, Szczecin 2005.

Moszyńska A., *Pojęcie prawa handlowego i jego miejsce w systemie prawa* [w:] Malarewicz-Jakubów A. (red.), *Prawo handlowe. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2023.

Mrówczyński M., *Skutki prawne orzeczenia sądu upadłościowego o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej*, Prz. Pr. Egz. 2010, nr 10.

Mróz T., *O zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej z perspektywy kilku lat* [w:] Byczko S., Kappes A., Kucharski B., Promińska U. (red.), *Non omne quod licet honestum est. Studia z prawa cywilnego i handlowego w 50-lecie pracy naukowej Profesora Wojciecha Jana Katnera*, Warszawa 2022.

Mucha M., *Numer Identyfikacji Podatkowej. Komentarz*, Legalis 2005.

Nazar M., *Rozliczenia majątkowe konkubentów*, Lublin 2022.

Norek E., *Przedsiębiorstwo w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2008.

Nowak W. A. (red.), *Ustawa o rachunkowości w jednostkach finansów publicznych. Komentarz*, Legalis 2023.

Ohanowicz A., Górski J., *Zarys prawa zobowiązań*, Warszawa 1970.

Ofiarski Z., *Ustawa o opłacie skarbowej. Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz*, LEX/el 2018.

Olejniczak A. (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 6. Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2023.

Oleszko A., *Prawo o notariacie. Komentarz. Część II. Tom I. Art. 79-91*, LEX/el 2012.

Oleszko A., *Pytania i odpowiedzi*, Rejent 2007, nr 3.

Oleszko A., Recenzja. *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej, red. Naukowa J. Pazdan, A. Bieranowski*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2021, ss. 246, Rejent 2021, nr 9.

Osajda K. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2017.

Osajda K. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Przepisy wprowadzające. Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe*, Legalis 2013.

Osajda K. (red.), *Tom IV C. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz*, Legalis 2022.

Osajda K. (red.), *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz*, Legalis 2021.

Osajda K. (red.), *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz*, Legalis 2022.

Osajda K., Borysiak W. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2022.

Osajda K., Borysiak W. (red.), *Prawo o notariacie. Komentarz*, Legalis 2021.

Osajda K., Domański M., Słyk J. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Legalis 2024.

Osajda K., *Prawo spadkowe (w) przyszłości. Perspektywy rozwoju prawa spadkowego*, MP 2019, nr 2.

Osajda K., *Przedmiot zapisu windykacyjnego i odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za długi spadkowe i zachowki*, MP 2012, nr 3.

Osajda K., *Wykonanie zobowiązań po śmierci przedsiębiorcy (zarząd sukcesyjny: nowa instytucja polskiego prawa spadkowego)* [w:] Bilewska K., Kocot W. J., Krekora-Zając D. (red.), *Wykonanie zobowiązań. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Adamowi Brzozowskiemu*, Warszawa 2021.

Pacek P., *Wykonawca testamentu a zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – wybrane zagadnienia*, Rejent 2019, nr 6.

Pazdan M., *O rozgraniczaniu statutów i wsysaniu regulacji prawnej (na przykładzie prawa stosowanego do oceny różnych aspektów powołania i funkcjonowania wykonawcy testamentu i zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwem)*, PPPM 2020, nr 27.

Pazdan M., *Podmioty stosunków cywilnoprawnych – zagadnienia ogólne* [w:] Safjan M. (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1*, Warszawa 2012.

Pajor M., *Odpowiedzialność dłużnika za niewykonanie zobowiązania*, Warszawa 1982.

Pawłyszcze D., *Reprezentacja w spółce cywilnej*, PPH 1997, nr 11.

Pazdan M., *Zarządca sukcesyjny a wykonawca testamentu* [w:] Dańko-Roesler A., Leśniak M., Skory M., Sołtys B. (red.), *Ius est ars boni et aequi. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*, Wrocław 2018.

Pazdan M., *Zarząd sukcesyjny – aspekty kolizyjnoprawne* [w:] Pinior P., Relidzyński P., Wyrzykowski W., Zielińska E., Żaba M. (red.), *Prawo handlowe. Między teorią, praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi A. Strzępce*, Warszawa 2019.

Piasecki B., Marjański A. (red.), *Firmy Rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, PiZ 2014, t. XV, z. 7, cz. II.

Piasecki B., Marjański A. (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania współczesności*, PiZ 2016, t. XVII, z. 6, cz. III

Piasecki B., Marjański A. (red.), *Firmy Rodzinne – rozwój teorii i praktyki zarządzania*, PiZ 2017, t. XVIII, z. 6, cz. III.

Piasecki B., Marjański A., Safin K. (red.), *Firmy rodzinne – zarządzanie, rozwój, przedsiębiorczość*, PiZ 2018, t. XIX, z. 7, cz. III.

Piasecki K., *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz*, LEX/el 2003.

Piasecki K. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, LEX/el 2011.

Piaskowska O. M. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz*, LEX/el 2023.

Pietrzak A. (red.), *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, LEX/el 2019.

Pietrzykowski J. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, Warszawa 1993.

Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449[10]*, Legalis 2015.

Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449[10]*, Legalis 2020.

Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, Legalis 2021.

Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Legalis 2025.

Piotrowska A., *Zbycie przedsiębiorstwa a przejście praw i obowiązków publicznoprawnych*, PPH 2006, nr 9.

Piszczek P., *Glosa do uchwały NSA z dnia 22 maja 2000 r., OPS 4/00*, OSP 2002, nr 9.

Plucińska-Filipowicz A., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi*, LEX/el 2011.

Podleś M., Siwik L., *Spółka cywilna w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2009.

Pokryszka K., *Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej* [w:] Blicharz R. (red.), *Publiczne prawo gospodarcze. Zarys wykładu*, Warszawa 2017.

Policzkiewicz Z., *Dopuszczalność spółki cywilnej między małżonkami* [w:] Sołtysiński S. (red.), *Problemy kodyfikacji prawa cywilnego. Studia i rozprawy. Księga Pamiątkowa ku czci prof. Radwańskiego*, Poznań 1990.

Przybysz P. M., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2024.

Radwański Z., Olejniczak A., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2015.

Radwański Z., Olejniczak A., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014.

Radwański Z. (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 2*, Warszawa 2008.

Grzybowski S. (red.) *System Prawa Cywilnego. Tom I. Części ogólna*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1985.

Rajski J., *Prawo o kontraktach w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2000.

Rataj P., Szewczyk P., *Plan sukcesji w firmach rodzinnych – wprowadzenie do problematyki prawnej i zapisu windykacyjnego*, PiZ 2012, t. XIII, z. 8.

Redelbach A., *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 1998.

Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w IV kwartale 2024 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2025.

Rejestracje i upadłości przedsiębiorstw w II kwartale 2025 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2025.

Rogacka-Łukasik A., *Legal status of the succession manager*, RAiP 2020, XX, z. 1.

Romanowicz M., Winiarski K., Bogucki S., *Opłata skarbowa. Komentarz*, LEX/el 2021.

Romanowski M. (red.), *Prawo spółek osobowych. Tom 16B*, Warszawa 2022.

Romańska M., Leśniak O., *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Legalis 2016.

Rosenblüth I, *Solidarność dłużników w kodeksie zobowiązań*, Prz. Sąd. 1936, nr 2.

Rosenblüth I., *Solidarność dłużników w kodeksie zobowiązań*, Prz. Sąd. 1936, nr 4.

Rosenblüth I., *Solidarność dłużników w kodeksie zobowiązań*, Prz. Sąd. 1936, nr 9.

Rowiński T., *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971.

Rudnicki G., Rudnicki S., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*, LEX/el 2011.

Różycki K., *Postępowania i kontrole podatkowe. Prawa i obowiązki przedsiębiorców według Konstytucji biznesu*, Warszawa 2019.

Rzetecka-Gil A., *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna*, LEX/el 2011.

Safjan M. (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1*, Warszawa 2007.

Safjan M. (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna. Tom 1*, Warszawa 2012.

Safjan M., *Naprawienie krzywdy niemajątkowej w ramach odpowiedzialności ex contractu* [w:] Pyziak-Szafnicka M. (red.), *Odpowiedzialność cywilna Księga pamiątkowa ku czci Profesora Adama Szpunara*, Kraków 2004.

Sieradzka M., *Podstawowe zasady obowiązujące przy podejmowaniu, wykonywaniu oraz zakończeniu działalności oraz ich wpływ na sytuację prawną przedsiębiorcy*, MP – d 2018, nr 13.

Sieradzka M., *The changes introduced by a deregulation act on the succession administration of an enterprise of a natural person*, PUG 2020, nr 3.

Sieradzka M., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I)*, MP 2018, nr 22.

Sieradzka M., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II)*, MP 2018, nr 23.

Sierakowski B., *Instytucja zakazu prowadzenia działalności gospodarczej po zmianach wprowadzonych ustawą z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne*, DR 2016, nr 2.

Sikorska-Lewandowska A., *Status prawny zarządcy nieruchomości*, Warszawa 2023.

Sinkiewicz A., *Pojęcie i rodzaje szkody w polskim prawie cywilnym*, Rejent 1998.

Skibińska M., *Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej*, SiMMO, 2018, nr II-3.

Skowrońska-Bocian E., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki*, LEX/el 2011.

Skowrońska A., Tarnawa A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce (2025)*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2025.

Sławicki P., *Wpływ ustanowienia zarządu sukcesyjnego na postępowanie klauzulowe i egzekucyjne*, RNP 2019, nr 2.

Snażyk Z., Szafrański A., *Publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2021.

Sołtys B., *Sprzedaż przedsiębiorstwa państwowego*, PPH 1995, nr 7.

Spalińska K., Grajewski A., *Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorstwa obejmującego prawo własności nieruchomości*, Nieruchomości@ 2022, nr IV.

Stawicka E., *Zakończenie funkcji wykonawcy testamentu – wybrane problemy na tle praktycznym* [w:] Borysiak W., Wierciński J., Gołaszewska A., Olechowski M. (red.), *Ius et Ratio. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Elżbiecie Skowrońskiej-Bocian*, Warszawa 2022.

Stępień M., *Zarząd sukcesyjny a prawa spadkobierców zmarłego wspólnika do wejścia do spółki cywilnej*, PP TBSP UJ 2021, nr 1.

Strugała R., *Dobra i interesy chronione w strukturze czynu niedozwolonego*, Warszawa 2019.

Strzępka J., *Spółka cywilna w orzecznictwie sądowym*, Warszawa 1997.

Sułkowski Ł., Marjański A. (red.), *Firmy Rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, PiZ 2014, t. XV, z. 7, cz. III.

Sułkowski Ł., Marjański A. (red.), *Firmy Rodzinne – rozwój teorii i praktyki zarządzania*, PiZ 2017, t. XVIII, z. 6, cz. II.

Sułkowski Ł., Marjański A., Klimek J. (red.), *Firmy rodzinne – zarządzanie, rozwój, przedsiębiorczość*, PiZ 2018, t. XIX, z. 7, cz. II.

Sutkowski Ł. (red.), *Firmy rodzinne – determinanty funkcjonowania i rozwoju. Współczesne aspekty zarządzania*, PiZ 2011, t. XII, z. 6.

Sutkowski Ł. (red.), *Firmy rodzinne – współczesne wyzwania przedsiębiorczości rodzinnej*, PiZ 2012, t. XIII, z. 7.

Sułkowski Ł., Marjański A. (red.), *Firmy rodzinne – wyzwania współczesności*, PiZ 2016, t. XVII, z. 6, cz. II.

Supera-Markowska M., *Rachunkowość – aspekty prawne i podatkowe*, Warszawa 2022.

Sylwestrzak A., *Użytkowanie. Konstrukcja prawna*, Warszawa 2013.

Szafrański D. (red.), *Zasady techniki prawodawczej w zakresie aktów prawa miejscowego. Komentarz praktyczny z wzorami oraz przykładami*, Legalis 2016.

Szajkowski A. (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 16. Prawo spółek osobowych*, Warszawa 2016.

Szanciło T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458[16]. Tom I*, Legalis 2023.

Szanciło T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II*, Legalis 2023.

Szczęsny A., *Sukcesja przedsiębiorstwa w ujęciu podatkowym*, DPBISP, 2019, nr 11.

Szczurek Z. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, LEX/el 2005.

Szczurowski T., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem w spadku*, PUG 2018, nr 11,

Szer S., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1967.

Szereda A. J. (red.), *Akty notarialne. Praktyczne komentarze. Orzecznictwo. Koszty*, Warszawa 2019.

Szereda A. J. (red.), *Notariat. Czynności notarialne*, Warszawa 2021.

Szereda A. J. (red.), *Prawo o notariacie. Komentarz*, Legalis 2020.

Szereda A. J., *Przedsiębiorstwo w spadku – odrębna jednostka organizacyjna* [w:] Marciniak A. (red.), *Notarialne poświadczenie dziedziczenia*, Warszawa 2019.

Śledzikowski M., *Istota zarządu sukcesyjnego* [w:] Śledzikowski M., Dubis W., Łuszpak-Zając A., Szarek T., Zając W. (red.), *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwa osoby fizycznej. Praktyczny komentarz*, Gdańsk 2019.

Ślęzak A., *Stosunki majątkowe między konkubentami. Zagadnienia wybrane*, Poznań 1992.

Śniady S., *Znaczenie i rola interesu prawnego na gruncie postępowania cywilnego* [w:] Barańska A., Cieślak S. (red.), *Ars in vita, ars in iure. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Januszowi Jankowskiemu*, Warszawa 2018.

Sylwestrzak A., *Mienie i majątek* [w:] Bagińska E. (red.), *Leksykon prawa cywilnego – część ogólna*, Warszawa 2011.

Szpunar A., *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego*, LEX/el 2001.

Szpunar A., *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i osobie*, Bydgoszcz 1998.

Szpunar A., *Ustalenie odszkodowania w prawie cywilnym*, Warszawa 1975.

Szpyt K., *Obrót dobrami wirtualnymi w grach komputerowych. Studium cywilnoprawne*, Warszawa 2018.

Świątczak K., *Glosa częściowo krytyczna do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., (III CZP 110/16)*, SI 2022, nr 89.

Świeboda Z., *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, LEX/el 2004, t. 1.

Świeboda Z., *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, LEX/el 2006.

Szydło M., *Reglamentacja podejmowania działalności gospodarczej w nowej ustawie o swobodzie działalności gospodarczej*, PUG 2004, nr 12.

Targosz T., *Nadużycie osobowości prawnej*, Kraków 2004.

Truszkiewicz Z., *Zapis windykacyjny udziału w rzeczy lub prawie należących do majątku wspólnego małżonków (w świetle postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu)*, Rejent 2012, nr 5.

Trybka W., *Zarząd sukcesyjny – wyłączna kompetencja notariatu*, KPN 2022, nr 23.

Trzęsicki K., *Logika. Nauka i sztuka*, Białystok 1996.

Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, LEX/el 2023.

Uliasz R., *Komentarz do art. 109(1)-109(9) Kodeksu cywilnego*, LEX/el 2010.

Waga Z., *Dziedziczenie konta na Facebooku – czy powtórzenie tezy wyroku BGH z 12.07.2018 r. na gruncie prawa polskiego jest możliwe?*, Rejent 2019, nr 9.

Wajda D., *Jeszcze o reprezentacji w spółce cywilnej*, Pr. Sp. 2011, nr 5.

Wajda D., *Prokura – problemy praktyczne*, PPH 2008, nr 6.

Walasik M., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2009 r., sygn. III CZP 89/09*, Rejent 2010, nr 5.

Walińska E. (red.), Ustawa o rachunkowości. Komentarz, LEX/el 2025.

Warzocha E., *Ustalenie stosunku prawnego lub prawa w sądowym postępowaniu cywilnym*, Warszawa, 1982.

Waszczuk-Napiórkowska J., *Ustanowienie zarządu sukcesyjnego. Powołanie zarządcy sukcesyjnego*, PwD-SC 2020, nr 44.

Waszczuk-Napiórkowska J., *Zapis windykacyjny w polskim prawie spadkowym*, Warszawa 2014.

Wawrzonkiewicz K., *Sukcesja przedsiębiorstw bez podatku od towarów i usług*, DPBISP 2020, nr 6.

Weitz K., *Charakter interesu prawnego jako przesłanki powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.)*, Prz. Sąd. 2018, nr 7–8.

Wengerek E., *Powództwo o ustalenie*, RPEiS 1959, nr 1.

Werhanowski W., *Znaczenie interesu prawnego w procesie cywilnym*, Lwów 1908.

Widerski P., *Zarząd sukcesyjny. Konstrukcja prawna*, Warszawa 2025.

Widerski P., *Prokura w spółce cywilnej*, PPH 2019 nr 2.

Widerski P., *Zapis windykacyjny przedsiębiorstwa w spadku albo udziału w przedsiębiorstwie w spadku*, KP 2023, nr 1.

Widło J., *Przedsiębiorstwo w świetle zmian Kodeksu cywilnego*, MP 2004, z. 1.

Wielgus K., *Śmierć wspólnika w spółce cywilnej*, Warszawa 2024.

Wierczyński G., *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, LEX/el 2016.

Wierzbowski M. (red.), *Konstytucja biznesu. Komentarz*, LEX/el 2019.

Wierzbowski M. (red.), Wiktorowska A. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2021.

Wierzbowski M., Grzywacz M., Róg-Dyrda J., *Prawne formy działania administracji. 3. Akt administracyjny. A. Rodzaje aktów administracyjnych* [w:] Jagielski J., Wierzbowski M. (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2022.

Widz M., Lewandowska M., Raport Facts. *Preferencje sukcesyjne polskich przedsiębiorców rodzinnych*, Poznań 2016.

Wilejczyk M., *Przedsiębiorstwo w świetle projektu nowelizacji kodeksu cywilnego*, PPH 2001, nr 6.

Wilejczyk M, *Zbycie przedsiębiorstwa*, Wrocław 2004.

Winiarz J., *Obowiązek naprawienia szkody*, Warszawa 1970.

Winiarz J., *Ustalenie wysokości odszkodowania*, Warszawa 1962.

Winiarz J. (red.), *Kodeks cywilny z komentarzem. Tom I*, Warszawa 1989.

Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, LEX/el 2021.

Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729*, LEX/el 2021.

Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, LEX/el 2021.

Witosz A. J. (red.), *Prawo upadłościowe. Komentarz*, LEX/el 2021.

Witosz A. J., Witosz A. (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, LEX/el 2014.

Wojarska-Aleksiejuk K., Aleksiejuk P., *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym w kontekście sukcesji firm rodzinnych w Polsce*, NPN 2019, nr 1.

Wolak G., *Przedmioty majątku wspólnego małżonków pozostających w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej a przedmiot zapisu windykacyjnego*, NPN 2012, nr 3.

Wolter A, Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.

Wolter W., Lipczyńska M., *Elementy logiki. Wykład dla prawników*, Warszawa–Wrocław 1976.

Woźniak M., *Interes publiczny i dobro publiczne w prawie administracyjnym na tle konstytucyjnej zasady dobra wspólnego*, PPK 2017, nr 4 (38).

Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005.

Wronkowska S. (red.), *Polskie dyskusje o państwie prawa*, Warszawa 1995.

Wróblewski J., *Zasady tworzenia prawa*, Warszawa 1989.

Wrzecionek R., *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku. Status i charakter prawny*, Warszawa 2020.

Wrzecionek R., *O udziale notariusza w powołaniu lub odwołaniu zarządcy sukcesyjnego – zagadnienia wybrane*, Rejent 2021, nr 5.

Wrzecionek R., *Podmiotowość prawnopodatkowa przedsiębiorstwa w spadku* [w:] Szczepaniak R. (red.), *Problemy pogranicza prawa cywilnego. Boundary problems of civil law*, Warszawa 2022.

Wrzecionek R., *Zgoda (wyrażona w protokole notarialnym) na dokonanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu przedsiębiorstwem w spadku*, PPH 2021, nr 6.

Wójcik P., *Zaginięcie przedsiębiorcy a działalność przedsiębiorstwa – zarys problemu*, NKPK, 2020, tom LVI.

Wyrwiński M., *Udzielenie prokury przez przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną*, MP 2005, nr 1.

Wyrzykowski M., *Pojęcie interesu społecznego w prawie administracyjnym*, Warszawa 1986.

Zabielski L., *Donatio mortis causa, lex abrogata* [w:] Pecyna M., Pisuliński J., Podrecka M. (red.), *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, Warszawa 2013.

Zagórski M., *Interpretacja ogólna Ministra Finansów z dnia 4 czerwca 2020 r. (PT3.8101.1.2020) dotycząca braku opodatkowania podatkiem od towarów i usług towarów, które po nabyciu nie były przedmiotem dostawy, w przypadku wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego*, DPBISP 2020, nr 8.

Zagrobelny K., *W sprawie szkody występującej pod postacią zwiększenia się pasywów poszkodowanego*, PPiA 2009, nr 3161.

Zakrzewski P., *Zapis windykacyjny*, Prz. Sąd. 2012, nr 2.

Załucki M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis 2024.

Załucki M., *Facebook Twitter, My Space… Wirtualny świat serwisów społecznościowych mortis causa*, WSS 2014 nr 4.

Zarząd sukcesyjny Analiza funkcjonowania po 3 latach od wejścia w życie regulacji, Poznań 2022.

Zawadzka J., *Ustawa o zarządzie sukcesyjnym – zagadnienia istotne z perspektywy kontrahentów przedsiębiorcy*, TPP 2020, nr 1.

Zawadzka-Filipczyk P., *Zarząd sukcesyjny – po śmierci pracodawcy stosunek pracy nie wygaśnie*, Per. Pl. 2018, nr 9.

Zbucka M., *Skutki prawne śmierci pracodawcy*, Warszawa 2018.

Zdanikowski P., *Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – wybrane aspekty cywilnoprawne nowej regulacji* [w:] Dańko-Roesler A., Leśniak M., Skory M., Sołtys B.

(red.), *Ius est ars boni et aequi. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*, Wrocław 2018.

Zdyb M., Lubeńczuk G., Wołoszyn-Cichocka A., *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, Legalis 2019.

Zdyb M., *Podstawowe zasady (standardy) ładu gospodarczego w świetle ustawy z 6.3.2018 r. – Prawo przedsiębiorców*, MP – d 2018, nr 13.

Zedler F., *Glosa do postanowienia SN z 24.09.2015 r., V CSK 689/14*, OSP 2016, nr 4.

Zelek M., *Umowa o rejestrację domeny internetowej*, Warszawa 2015.

Zieliński M., Wronkowska S., *Komentarz do Zasad techniki prawodawczej*, Warszawa 2021.

Ziemianin B., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Poznań 2007.

Ziembiński Z., *Logika praktyczna*, Warszawa 2014.

Ziembiński Z., *Przepis prawny a norma prawna*, RPEiS 1960, nr 1.

Zięty J. J., *Umowa spółki cywilnej* [w:] Malarewicz-Jakubów A. (red.), *Zobowiązania w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2025.

Zięty J. J., *Podatek zryczałtowany od przychodów ewidencjonowanych* [w:] Goettel M., Lemonnier M. (red.), *Instytucje prawa cywilnego w konstrukcji prawnej podatków*, Warszawa 2011.

Zięty J. J., Wardencka K., *Podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy* [w:] Goettel M., Lemonnier M. (red.), *Instytucje prawa cywilnego w konstrukcji prawnej podatków*, Warszawa 2011.

Zięty J. J., Dobkowski J., *Sukcesja prawa do wykonywania rzemiosła: historia i współczesność* [w:] Jaworska-Dębska B., Kapusta M., Kaźmierska-Patrzyczna A., Korzeniowski P., Król A., Olejniczak-Szałowska E., Rabiega-Przyłęcka A., Wilczyński P. (red.), *W trosce o dobro wspólnoty i jednostki – zagadnienia administracyjnoprawne. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Zofii Duniewskiej*, Łódź – Warszawa 2024.

Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2012.

Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2016.

Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2024.

Żukowski L., *Kodeks postępowania administracyjnego. Ustawa o Naczelnym Sądzie Administracyjnym. Komentarz*, LEX/el 1999.

Żuralski M., *Śmierć nasciturusa na tle wybranych zagadnień poświadczenia dziedziczenia*, Rejent 2019, nr 10.

Żurawik A., *„Interes publiczny", „interes społeczny" i „interes społecznie uzasadniony". Próba dookreślenia pojęć*, RPEiS 2013, nr 2.

Żurawik A., *Klauzula interesu publicznego w prawie gospodarczym krajowym i unijnym*, EPS 2012, nr 12.

Wykaz aktów prawnych

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz. U. 2023, poz. 326 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 28 września 2022 r. o zmianie ustawy o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022, poz. 2015).

Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2020, poz. 875).

Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020, poz. 568).

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020, poz. 374).

Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz. U. 2019, poz. 1495).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1743, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1584).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1571, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. 2018, poz. 1629 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1480).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz. U. 2022, poz. 541, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 511, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2245, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. 2025 r. poz. 1043, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1797).

Ustawa z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1704).

Ustawa z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1213, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1622).

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1361, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1331, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (t.j. Dz. U. 2023, poz. 160).

Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2097, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 699, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (t.j. Dz. U. 2022, poz. 896, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2147).

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2360, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2702, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o oznaczeniach geograficznych win oraz aromatyzowanych produktów sektora wina (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1891, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. 2202, poz. 246, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. 2022, poz. 633, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. 2023, poz. 204).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1212, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (t.j. Dz. U. 2025, poz. 285, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1488, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1342).

Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (t.j. Dz. U. 2023, poz. 227).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1113).

Ustawa z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 143, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1537, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1616, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1720, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 403, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (t.j. Dz. U. 2021, poz. 985).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. 2025, poz. 178, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1753, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2056).

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. 2017, poz. 2168, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. 2022, poz. 931, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1421, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt (t.j. Dz. U. 2019, poz. 24).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2025, poz. 83, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1388).

Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1984, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1130, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. 2025, poz. 614, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2003, nr 49 poz. 408).

Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (t.j. Dz. U. 2022, poz. 309).

Ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1341).

Ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2378).

Ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1490).

Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2301).

Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 129).

Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2028, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1903, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 2 marca 2001 r. o wyrobie alkoholu etylowego oraz wytwarzaniu wyrobów tytoniowych (t.j. Dz. U. 2018, poz. 2352, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 18 stycznia 2001 r. o wyścigach konnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1354).

Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2080, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. 2024, poz. 276, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz. U. 2025, poz. 633).

Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2540).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2324, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. 2025, poz. 111, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2211, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2023, poz. 100, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (t.j. Dz. U. 2025, poz. 532).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1090).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz. U. 2022, poz. 572, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1899, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (t.j. Dz. U. 2023, poz. 1215).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz. U. 2022, poz. 988, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. 2025, poz. 383).

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. 2024, poz. 266, z późn. zm).

Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1731, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2519).

Ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (t.j. Dz. U. 2025, poz. 237, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. 2021 poz. 217, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. 2025, poz. 418, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. 2022, poz. 1233.).

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. 2025, poz. 278, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. 2025, poz. 707).

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. 2024, poz. 87, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2647, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz. U. 2024, poz. 1001, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. 2020, poz. 164).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. 2025, poz. 1071, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (t.j. Dz. U. 2025, poz. 296).

Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej" (Dz. U. 2016 poz. 283).

Wykaz orzeczeń

Wyrok TK z dnia 18 listopada 2014 r., sygn. K 23/12, LEX nr 1548281.

Wyrok TK dnia 25 lipca 2013 r., P 56/11, OTK-A 2013, nr 6, poz. 85.

Wyrok TK z dnia 19 czerwca 2012 r., sygn. P 27/10, LEX nr 1166009.

Wyrok TK z dnia 13 września 2011 r., sygn. P 33/09, LEX nr 929854.

Wyrok TK z dnia 5 kwietnia 2011 r., sygn. P 6/10, LEX nr 824099.

Wyrok TK z dnia 15 lipca 2010 r., sygn. K 63/07, Legalis nr 235775.

Wyrok TK z dnia 18 grudnia 2008 r., sygn. K 19/07, Legalis nr 114000.

Wyrok TK z dnia 22 lutego 2005 r., sygn. K 10/04, Legalis nr 67388.

Wyrok TK z dnia 8 listopada 2004 r., sygn. K 38/03, LEX nr 133752.

Wyrok TK z dnia 24 marca 2004 r., sygn. K 37/03, LEX nr 107954.

Wyrok TK z dnia 29 kwietnia 2003 r., sygn. SK 24/02, Legalis nr 56666.

Wyrok TK z dnia 3 grudnia 2002 r., sygn. P 13/02, LEX nr 57099.

Wyrok TK z dnia 18 grudnia 2000 r., sygn. K 10/00, Legalis nr 49222.

Wyrok TK z dnia 18 kwietnia 2000 r., sygn. K 23/99, Legalis nr 47039.

Wyrok TK z dnia 4 stycznia 2000 r., sygn. K 18/99, Legalis nr 46351.

Wyrok TK z dnia 20 października 1998 r., sygn. K 7/98, Legalis nr 10454.

Wyrok TK z dnia 21 września 1999 r., sygn. K 6/98, Legalis nr 45361.

Wyrok TK z dnia 17 maja 1999 r., sygn. P 6/98, Legalis nr 43537.

Wyrok TK z dnia 6 maja 1998 r., sygn. K 37/97, Legalis nr 10433.

Wyrok TK z dnia 31 marca 1998 r., sygn. K 24/97, Legalis nr 10426.

Orzeczenie TK z dnia 26 września 1989 r., sygn. K 3/89, LEX nr 25169.

Orzeczenie TK z dnia 9 marca 1988 r., sygn. U 7/87, Legalis nr 10018.

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN - Izba Cywilna z dnia 22 maja 2018 r., sygn. III CZP 102/17, Legalis nr 1770406.

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna – zasada prawna z dnia 21 grudnia 2007 r., sygn. III CZP 65/07, Legalis nr 90107.

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna z dnia 6 grudnia 1991 r., sygn., III CZP 117/91, Legalis nr 27544.

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna z dnia 18 czerwca 1991 r., sygn. III CZP 40/91, LEX nr 3682.

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN – Izba Cywilna – zasada prawna z dnia 16 marca 1970 r., sygn. III CZP 112/69, Legalis nr 14425.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 11 września 2020 r., sygn. III CZP 90/19, Legalis nr 2467717.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 15 listopada 2018 r., sygn. III CZP 50/18, Legalis nr 1846498.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 17 marca 2017 r., sygn. III CZP 110/16, LEX nr 2248747.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 26 lutego 2015 r., sygn. III CZP 108/14, LEX nr 1646366.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 3 grudnia 2014 r., sygn. III CZP 92/14, Legalis nr 1163222.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 18 lipca 2012 r., sygn. III CZP 46/12, Legalis nr 503357.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 9 lutego 2011 r., sygn. III CZP 130/10, Legalis nr 282961.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 17 listopada 2009 r., sygn. III CZP 89/09, LEX nr 530767.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 24 listopada 2006 r., sygn. III CZP 97/06, LEX nr 198919.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 8 listopada 2006 r., sygn. III CZP 82/06, LEX nr 197691.

Uchwała SN – Izba Cywilna z dnia 25 stycznia 1995 r., sygn. III CZP 179/94, Legalis nr 39171.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 31 stycznia 2023 r., sygn. II CSKP 1200/22, Legalis nr 2899528.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 10 maja 2022 r., sygn. II CSKP 163/22, Legalis nr 2700398.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. II CSKP 585/22, Legalis nr 2830273.

Wyrok SN – Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 marca 2022 r., sygn. II PSKP 47/21, Legalis nr 2765314.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. III CSKP 34/21, Legalis nr 2535863.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 2 października 2020 r., sygn. III CSK 22/18, Legalis nr 2486135.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 4 października 2019 r., sygn. I CSK 389/18, Legalis nr 2269802.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 21 sierpnia 2019 r., sygn. I CSK 343/18, Legalis nr 2941114.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 11 lipca 2019 r., sygn. V CSK 23/18, Legalis nr 2200427.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 14 czerwca 2019 r., sygn. III CSK 136/17, Legalis nr 1948634.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. V CSK 4/18, Legalis nr 1958750.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 22 maja 2019 r., sygn. IV CSK 80/18, Legalis nr 1921780.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 12 września 2018 r., sygn. II CSK 658/17, Legalis nr 1829443.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 19 czerwca 2018 r., sygn. I CSK 508/17, LEX nr 2555744.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 17 maja 2018 r., sygn. V CSK 322/17, Legalis nr 1828465.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 8 września 2017 r., sygn. II CSK 877/16, Legalis nr 1681978.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 20 lipca 2017 r., sygn. IV CSK 563/16, Legalis nr 1683067.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 24 maja 2017 r., sygn. III CSK 155/16, Legalis nr 1657903.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. IV CSK 379/16, LEX nr 2307130.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. V CSK 270/16, Legalis nr 1640605.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 3 lutego 2017 r., sygn. II CSK 152/16, Legalis nr 1618236.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 23 lipca 2015 r., sygn. I CSK 360/14, Legalis nr 1310332.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. V CSK 434/14, Legalis nr 1281622.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 20 marca 2015 r., sygn. II CSK 351/14, LEX nr 1711684.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 23 stycznia 2015 r., sygn. V CSK 217/14, Legalis nr 1186796.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 23 października 2014 r., sygn. I CSK 728/13, Legalis nr 1182670.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 30 października 2013 r., sygn. II CSK 673/12, Legalis nr 848115.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 30 października 2013 r., sygn. V CSK 505/12, Legalis nr 776713.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 19 września 2013 r., sygn. I CSK 727/12, Legalis nr 731229.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 21 sierpnia 2013 r., sygn. II CSK 707/12, Legalis nr 738142.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 23 stycznia 2013 r., sygn. I CSK 296/12, LEX nr 1293937.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 16 stycznia 2013 r., sygn. II CSK 202/12, Legalis nr 697887.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 7 grudnia 2012 r., sygn. II CSK 143/12, Legalis nr 637516.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 5 września 2012 r., sygn. IV CSK 137/12, LEX nr 1229817.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 9 lutego 2012 r., sygn. III CSK 181/11, Legalis nr 457210.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 18 marca 2011 r., sygn. III CSK 127/10, Legalis nr 392540.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. I CSK 703/09, Legalis nr 386458.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 4 listopada 2010 r., sygn. IV CSK 153/10, LEX nr 1232801.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 3 grudnia 2009 r., sygn. II CSK 215/09, Legalis nr 303899.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 18 czerwca 2009 r., sygn. II CSK 33/09, Legalis nr 232742.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 11 lutego 2009 r., sygn. V CSK 325/08, Legalis nr 141187.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 29 stycznia 2009 r., sygn. V CSK 291/08, Legalis nr 138670.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 30 października 2008 r., sygn. II CSK 233/08, Legalis nr 552665.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 7 marca 2008 r., sygn. III CSK 270/07, Legalis nr 127047.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 28 lutego 2008 r., sygn. III CSK 252/07, Legalis nr 127044.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 2 lutego 2006 r., sygn. II CK 395/05, Legalis nr 173845.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 26 stycznia 2006 r., sygn. V CSK 90/05, Legalis nr 177254.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 11 maja 2005 r., sygn. III CK 522/04, Legalis nr 265933.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 8 grudnia 2005 r., sygn. III CK 284/05, LEX nr 371791.

Wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 18 czerwca 2004 r., sygn. II CK 364/03, Legalis nr 63690.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 22 kwietnia 2004 r., sygn. II CK 142/03, Legalis nr 272464.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 1 kwietnia 2004 r., sygn. II CK 125/03, Legalis nr 71074.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 10 marca 2004 r., sygn. IV CK 151/03, LEX nr 151642.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 19 lutego 2003 r., sygn. V CKN 1680/00, LEX nr 583917.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 25 września 2002 r., sygn. I CKN 969/00, Legalis nr 59540.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 4 października 2001 r., sygn. I CKN 425/00, Legalis nr 277148.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 8 maja 2000 r., sygn. V CKN 29/00, Legalis nr 56327.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 4 lutego 1999 r., sygn. II CKN 804/98, Legalis nr nr 43635.

Wyrok SN - Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 sierpnia 1998 r., sygn. I PKN 247/98, Legalis nr 43973.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 1 kwietnia 1998 r., sygn. I CKN 572/97, Legalis nr 42931.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 5 czerwca 1997 r., sygn. I CKN 70/97, LEX nr 30912.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 21 lutego 1997 r., sygn. II CKU 7/97, Legalis nr 30720.

Wyrok SN – Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 października 1984 r., sygn. III ARN 5/84, Legalis nr 24393.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 30 października 1990 r., sygn. I CR 649/90, LEX nr 158145.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 9 grudnia 1983 r., sygn. I CR 362/83, Legalis nr 24003.

Wyrok SN – Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 grudnia 1979 r., sygn. III PR 78/79, Legalis nr 1045580.

Wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 27 października 1971 r., sygn. I CR 427/71, Legalis nr 15767.

Wyrok SN – Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 kwietnia 1964 r., sygn. I PR 143/64, LEX nr 203.

Orzeczenie SN – Izba Cywilna z dnia 11 lipca 1957 r., sygn. 2 CR 304/57, Legalis nr 610401.

Postanowienie SN z dnia 29 października 2020 r., sygn. V CSK 573/18, Legalis nr 2497040.

Postanowienie SN z dnia 25 maja 2020 r., sygn. I CSK 709/19, Legalis nr 2599739.

Postanowienie SN z dnia 26 lutego 2020 r., sygn. II PK 26/19, Legalis nr 2572672.

Postanowienie SN z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. V CSK 614/18, Legalis nr 1942473.

Postanowienie SN z dnia 4 czerwca 2019 r., sygn. IV KK 50/19, Legalis nr 1950333.

Postanowienie SN z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. V CSK 632/17, Legalis nr 1879947.

Postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2017 r., sygn. II CSK 722/16, Legalis nr 1651445.

Postanowienie SN z dnia 6 maja 2016 r., sygn. I CSK 297/15, Legalis nr 1460622.

Postanowienie SN z dnia 24 września 2015 r., sygn. V CSK 689/14, Legalis nr 1341838.

Postanowienie SN z dnia 17 czerwca 2015 r., sygn. III CSK 59/15, Legalis nr 1336541.

Postanowienie SN z dnia 5 grudnia 2014 r., sygn. III CSK 87/14, Legalis nr 1187043.

Postanowienie SN z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. V CSK 79/12, Legalis nr 697948.

Postanowienie SN z dnia 3 lutego 2012 r., sygn. I CZ 163/11, Legalis nr 478729.

Postanowienie SN z dnia 5 lipca 2012 r., sygn. IV CSK 606/11, LEX, nr 1218193.

Postanowienie SN z dnia 20 października 2011 r., sygn. IV CSK 53/11, Legalis nr 465614.

Postanowienie SN z dnia 4 grudnia 2009 r., sygn. III CSK 79/09, Legalis nr 303919.

Postanowienie SN z dnia 13 sierpnia 2008 r., sygn. I CSK 33/08, Legalis nr 150514.

Postanowienie SN z dnia 18 maja 2000 r., sygn. III CKN 802/98, Legalis nr 304218.

Postanowienie SN z dnia 13 stycznia 2000 r., sygn. II CKN 657/98, Legalis nr 354562.

Postanowienie SN z dnia 25 czerwca 1996 r., sygn. II CRN 214/95, LEX nr 26273.

Postanowienie SN z dnia 21 marca 1968 r., sygn. II CZ 67/68, OSNC 1968, nr 11, poz. 197.

Uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 maja 2000 r., sygn. OPS 4/00, LEX nr 42115.

Wyrok NSA z dnia 29 czerwca 2022 r., sygn. I GSK 1589/21, LEX nr 3398636.

Wyrok NSA z dnia 29 czerwca 2022 r., sygn. I GSK 1587/21, LEX nr 3395497.

Wyrok NSA z dnia 8 czerwca 2022 r., sygn. I GSK 1548/21, LEX nr 3363030.

Wyrok NSA z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. I GSK 1149/21, Legalis nr 2683096.

Wyrok NSA z dnia 18 stycznia 2022 r., sygn. I GSK 1084/21, Legalis nr 2676598.

Wyrok NSA z dnia 8 grudnia 2021 r., sygn. I GSK 922/21, Legalis nr 2677922.

Wyrok NSA z dnia 23 listopada 2021 r., sygn. II GSK 1749/21, LEX nr 3262770.

Wyrok NSA z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. I GSK 382/21, LEX nr 3226916.

Wyrok NSA z dnia 19 marca 2019 r., sygn. II GSK 227/17, Legalis nr 1916334.

Wyrok NSA z dnia 17 maja 2018 r., sygn. II OSK 1603/16, LEX nr 2557526.

Wyrok NSA z dnia 22 marca 2017 r., sygn. II OSK 1647/16, LEX nr 2316521.

Wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2016 r., sygn. II FSK 3003/14, LEX nr 2164332.

Wyrok NSA z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. II GSK 2671/14, Legalis nr 1470373.

Wyrok NSA z dnia 15 marca 2016 r., sygn. I OSK 1632/14, Legalis nr 1456040.

Wyrok NSA z dnia 12 grudnia 2014 r., sygn. II GSK 1812/13, Legalis nr 1329845.

Wyrok NSA z dnia 21 maja 2014 r., sygn. II GSK 1795/12, LEX nr 1579361.

Wyrok NSA z dnia 16 maja 2013 r., sygn. II OSK 147/12, LEX nr 2204183.

Wyrok NSA z dnia 16 maja 2012 r., sygn. II FSK 1937/11, Legalis nr 563222.

Wyrok NSA z dnia 16 października 2009 r., sygn. II OSK 1665/08, LEX nr 573595.

Wyrok NSA z dnia 8 maja 2009 r., sygn. II OSK 715/08, LEX nr 547185.

Wyrok NSA z dnia 16 lutego 2009 r., sygn. I OSK 388/08, Legalis nr 179999.

Wyrok NSA z dnia 21 października 2008 r., sygn. II GSK 421/08, LEX nr 494306.

Wyrok NSA z dnia 25 kwietnia 2008 r., sygn. II OSK 273/07, LEX nr 510236.

Wyrok NSA z dnia 25 lipca 2007 r., sygn. II OSK 1424/06, LEX nr 459836.

Wyrok NSA z dnia 20 lutego 2007 r., sygn. II OSK 350/06, Legalis nr 115865.

Wyrok NSA z dnia 18 stycznia 2001 r., sygn. V SA 1742/00, LEX nr 50113.

Wyrok NSA z dnia 4 października 2000 r., sygn. V SA 283/00 LEX nr 50110.

Postanowienie NSA z dnia 3 marca 2008 r., sygn. II OZ 182/08, Legalis nr 128226.

Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 15 kwietnia 2025 r., sygn. I SA/Po 455/24, Legalis nr 3207148.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 stycznia 2025 r., sygn. VI SA/Wa 2316/24, LEX nr 3838200.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 27 października 2022 r., sygn. III SA/Łd 404/22, LEX nr 3441443.

Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 20 października 2022 r., sygn. I SA/Ol 406/22, LEX nr 3429483.

Wyrok WSA w Krakowie z dnia 25 sierpnia 2022 r., sygn. I SA/Kr 500/22, LEX nr 3421005.

Wyrok WSA w Kielcach z dnia 12 maja 2022 r., sygn. I SA/Ke 691/21, Legalis nr 2692070.

Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 2 marca 2021 r., sygn. III SA/Gl 627/20, LEX nr 3168021.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. II SA/Łd 975/18, Legalis nr 1881370.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 8 marca 2018 r., sygn. III SA/Łd 1074/17, LEX nr 2476004.

Wyrok WSA w Krakowie z dnia 27 maja 2015 r., sygn. II SA/Kr 357/15, LEX nr 1755401.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 19 sierpnia 2014 r., sygn. II SA/Wr 412/14, Legalis nr 1411857.

Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 15 maja 2014 r., sygn. II SA/Sz 1339/13, LEX nr 1479466.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 30 grudnia 2013 r., sygn. IV SA/Wa 2193/13, Legalis nr 834707.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 października 2013 r., sygn. VIII SA/Wa 634/13, LEX nr 1396566.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 18 kwietnia 2013 r., sygn. III SA/Gd 113/13, LEX nr 1368807.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 16 kwietnia 2013 r., sygn. II SA/Wr 108/13, LEX nr 1711110.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 28 marca 2013 r., sygn. III SA/Gd 154/13, LEX nr 1299585.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 14 lutego 2013 r., sygn. III SA/Gd 788/12, LEX nr 1368940.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 stycznia 2012 r., sygn. I SA/Wa 2074/11, LEX nr 1109167.

Wyrok WSA w Lublinie z dnia 17 maja 2011 r., sygn. III SA/Lu 101/11, Legalis nr 374383.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 15 lutego 2011 r., sygn. II SA/Wr 658/10, LEX nr 994102.

Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 8 grudnia 2010 r., sygn. I SA/Gl 858/10, LEX nr 748366.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 14 października 2010 r., sygn. II SA/Wr 227/10, LEX nr 755538.

Wyrok WSA w Kielcach z dnia 9 lipca 2009 r., sygn. II SA/Ke 296/09, Legalis nr 180252.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2008 r., sygn. II SA/Gd 685/07, LEX nr 510904.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 czerwca 2007 r., sygn. VI SA/Wa 250/07, Legalis nr 91959.

Wyrok SA w Krakowie, I Wydział Cywilny z dnia 9 maja 2024 r., sygn. I AGa 192/22, niepubl.

Wyrok SA w Katowicach - V Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2021 r., sygn. V AGa 177/19, Legalis nr 2673200.

Wyrok SA w Warszawie, VI Wydział Cywilny z dnia 11 stycznia 2018 r., sygn. VI ACa 1359/16, Legalis nr 1728614.

Wyrok SA w Warszawie, V Wydział Cywilny z dnia 4 marca 2015 r., sygn. VI ACa 707/14, Legalis nr 1245736.

Wyrok SA w Łodzi – I Wydział Cywilny z dnia 28 marca 2014 r., sygn. I ACa 1278/13, Legalis nr 1023960.

Wyrok SO w Gliwicach, III Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 12 września 2023 r., sygn. III Ca 180/22, Legalis 3006750.

Wyrok SO w Sieradzu, IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 lutego 2023 r., sygn. IV Pa 4/23, Legalis nr 2908522.

Wyrok SO w Suwałkach, I Wydział Cywilny z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. I C 257/22, Legalis nr 2849666.

Wyrok SO w Szczecinie, VIII Wydział Gospodarczy z dnia 29 czerwca 2022 r., sygn. VIII GC 622/21, niepubl.

Wyrok SO w Kielcach, VII Wydział Gospodarczy z dnia 8 kwietnia 2022 r., sygn. sygn. VII GC 53/21, niepubl.

Wyrok SO w Gdańsku, IX Wydział Gospodarczy z dnia 1 kwietnia 2022 r., sygn. IX GC 624/19, niepubl.

Wyrok SO w Koninie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 lutego 2021 r., sygn. III Pa 41/20, niepubl.

Wyrok SO w Toruniu z dnia 13 września 2011 r., sygn. VI Ga 9/10, Legalis nr 422334.

Postanowienie SO w Przemyślu, I Wydział Cywilny z dnia 11 lutego 2022 r., sygn. I Ca 394/21, niepubl.

Postanowienie SO w Rzeszowie, VI Wydział Gospodarczy z dnia 17 października 2019 r., sygn. VI Ga 119/19, Legalis nr 2274560.

Wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, XVII Wydział Gospodarczy z dnia 17 lipca 2025 r., sygn. XVII GC 1233/25, niepubl.

Wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, IX Wydział Gospodarczy z dnia 18 listopada 2024 r., sygn. IX GC 928/23, niepubl.

Wyrok SR w Ciechanowie, I Wydział Cywilny z dnia 7 listopada 2023 r., sygn. I C 406/20, niepubl.

Wyrok SR dla m.st. Warszawy w Warszawie, XVI Wydział Gospodarczy z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. XVI GC 1274/22, niepubl.

Wyrok SR w Jeleniej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 5 sierpnia 2022 r., sygn. I NS 999/21, niepubl.

Wyrok SR w Łasku, I Wydział Cywilny z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. I Co 449/21, niepubl.

Wyrok SR w Wieliczce, I Wydział Cywilny z dnia 4 marca 2022 r., sygn. I Ns 114/22, niepubl.

Postanowienie SR w Wieluniu, I Wydział Cywilny z dnia 17 listopada 2025 r., sygn. I Ns 892/25, niepubl.

Postanowienie SR w Jaśle, I Wydział Cywilny z dnia 17 listopada 2025 r., sygn. I Co 639/25, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 listopada 2025 r., sygn. I Ns 569/25, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego SR w Szamotułach, Wydział I Cywilny z dnia 4 listopada 2025 r., sygn. I Co 1878/25, niepubl.

Postanowienie SR w Pszczynie, I Wydział Cywilny z dnia 3 listopada 2025 r., sygn. I Ns 594/25, niepubl.

Postanowienie SR w Cieszynie, I Wydział Cywilny z dnia 29 października 2025 r., sygn. I Ns 1015/25, niepubl.

Postanowienie SR w w Olsztynie, X Wydział Cywilny z dnia 16 października 2025 r., sygn. X Ns 547/25, niepubl.

Postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, XI Wydział Cywilny z dnia 16 października 2025 r., sygn. XI Ns 281/25, niepubl.

Postanowienie SR w w Starogardzie Gdańskim, I Wydział Cywilny z dnia 30 września 2025 r., sygn. I Ns 584/25, niepubl.

Postanowienie SR w Zielonej Górze, I Wydział Cywilny z dnia 24 września 2025 r., sygn. I Ns 781/25, niepubl.

Postanowienie SR w Gryficach, I Wydział Cywilny z dnia 23 września 2025 r., sygn. I Ns 174/25, niepubl.

Postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 7 sierpnia 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.

Postanowienie SR w Nowym Sączu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie z dnia 29 lipca 2025 r., sygn. VII Ns 136/25, niepubl.

Postanowienie SR w Lęborku, I Wydział Cywilny z dnia 25 lipca 2025 r., sygn. I Ns 320/25, niepubl.

Postanowienie starszego refendarza sądowego SR w Elblągu, V Wydział Gospodarczy z dnia 22 lipca 2025 r., sygn. V GNc 794/25, niepubl.

Postanowienie SR w Brzezinach, I Wydział Cywilny z dnia 18 lipca 2025 r., sygn. I Ns 172/25, niepubl.

Postanowienie SR w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 2 lipca 2025 r., sygn. I Ns 332/25, niepubl.

Postanowieniu SR w w Krotoszynie, I Wydział Cywilny z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. I Ns 185/25, niepubl.

Postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. I Ns 262/25, niepubl.

Postanowienie SR w Tarnobrzegu, V Wydział Cywilny z dnia 27 czerwca 2025 r., sygn. V GNc 287/25, niepubl.

Postanowienie SR w Chorzowie, Wydział VIII Cywilny z dnia 6 czerwca 2025 r., sygn. VIII Ns 219/2025, niepubl.

Postanowienie SR w Bochni, I Wydział Cywilny z dnia 17 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 417/24, niepubl.

Postanowienie SR w Biłgoraju, I Wydział Cywilny z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. I Ns 165/25, niepubl.

Postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, Wydział I Cywilny z dnia 26 lutego 2025 r., sygn. I Ns 129/25, niepubl.

Postanowienie SR w Trzciance, I Wydział Cywilny z dnia 17 stycznia 2025 r., sygn. I Ns 812/24, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego w SR w Chojnicach, I Wydział Cywilny z dnia 14 stycznia 2025 r., sygn. I Ns 631/24, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 17 grudnia 2024 r., sygn. I Ns 593/24, niepubl.

Postanowienie SR w Rawiczu, I Wydział Cywilny z dnia 10 grudnia 2024 r., sygn. I Ns 104/24, niepubl.

Postanowienie SR w Szubinie I, Wydział Cywilny z dnia 4 grudnia 2024 r., sygn. I C 19/23, niepubl.

Postanowienie SR Katowice – Zachód w Katowicach, Wydział II Cywilny z dnia 4 listopada 2024 r., sygn. II Ns 520/24, niepubl.

Postanowienie SR w Jaśle, I Wydział Cywilny z dnia 14 października 2024 r., sygn. I Ns 524/24, niepubl.

Postanowienie SR w Słupsku, IX Wydział Cywilny z dnia 3 września 2024 r., sygn. IX Ns 215/24, niepubl.

Postanowienia SR w Siemianowicach Śląskich, I Wydział Cywilny z dnia 1 sierpnia 2024 r., sygn. I Ns 427/24, niepubl.

Postanowienia SR w Tomaszowie Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 1 lipca 2024, r., sygn. I Ns 405/24, niepubl.

Postanowienie SR w Tomaszowie Lubelskim, I Wydział Cywilny z dnia 26 czerwca 2024 r., sygn. I Ns 256/24, niepubl.

Postanowienie SR w Kwidzynie, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2024 r., sygn. I Ns 100/24, niepubl.

Postanowienie SR w Mińsku Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 8 maja 2024 r., sygn. I Ns 279/24, niepubl.

Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 6 maja 2024 r., sygn. I Ns 699/23, niepubl.

Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2024 r., sygn. IX Ns 1190/20, niepubl.

Postanowienie SR w Płocku, V Wydział Gospodarczy z dnia 5 kwietnia 2024 r., sygn. V GC 631/23, niepubl.

Postanowienie SR dla Warszawy – Mokotowa w Warszawie, II Wydział Cywilny z dnia 27 marca 2024 r., sygn. II Ns 43/24, niepubl.

Postanowienie SR w Białej Podlaskiej, I Wydział Cywilny z dnia 19 marca 2024 r., sygn. I Ns 127/24, niepubl.

Postanowienie SR w Rzeszowie, XI Wydział Cywilny z dnia 18 marca 2024 r., sygn. XI Ns 78/24, niepubl.

Postanowienie SR w Olsztynie Sąd Gospodarczy, V Wydział Gospodarczy z dnia 18 marca 2024 r., sygn. V GC 355/24, niepubl.

Postanowienie SR w Słupsku, I Wydział Cywilny z dnia 28 lutego 2024 r., sygn. I Ns 26/24, niepubl.

Postanowienie SR w Busku – Zdroju, I Wydział Cywilny z dnia 5 lutego 2024 r., sygn. I Ns 16/24, niepubl.

Postanowienie SR w Jaśle, I Wydział Cywilny z dnia 24 stycznia 2024 r., sygn. I Co 912/23, niepubl.

Postanowienie SR Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, IX Wydział Cywilny z dnia 22 stycznia 2024 r., sygn. IX Ns 72/22, niepubl.

Postanowienie SR dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie, II Wydział Cywilny z dnia 4 stycznia 2024 r., sygn. II Ns 556/21, niepubl.

Postanowienie SR w Trzciance, Wydział I Cywilny z dnia 4 grudnia 2023 r. sygn. I Ns 477/23, niepubl.

Postanowienie starszego referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Koszalinie, V Wydział Gospodarczy z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. V GNc 1546/23, niepubl.

Postanowienie SR w Świeciu, I Wydział Cywilny z dnia 27 listopada 2023 r., sygn. I Ns 740/23, niepubl.

Postanowienie SR dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 14 listopada 2023 r., sygn. I Ns 249/23, niepubl.

Postanowienie SR Gdańsk – Północ w Gdańsku, XIII Wydział Cywilny z dnia 10 października 2023 r., sygn. XIII Ns 9/23, niepubl.

Postanowienie SR w Piszu, I Wydział Cywilny z dnia 20 września 2023 r., sygn. I Ns 369/23, niepubl.

Postanowienia SR w Siemianowicach Śląskich, I Wydział Cywilny z dnia 1 września 2023 r., sygn. I Ns 417/23, niepubl.

Postanowienie SR dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie, I Wydział Cywilny z dnia 28 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 687/22/K, niepubl.

Postanowienie SR w Ostrowie Wielkopolskim, I Wydział Cywilny z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 530/23, niepubl.

Postanowienie SR w Bytomiu, I Wydział Cywilny z dnia 4 sierpnia 2023 r., sygn. I Ns 593/23, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 6 lipca 2023 r., sygn. I Ns 265/23, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego w SR w Sosnowcu, I Wydział Cywilny z dnia 24 maja 2023 r., sygn. I Ns 361/23.

Postanowienie SR w Krasnymstawie, I Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2023 r., sygn. I Ns 144/23, niepubl.

Postanowienie SR w Słupsku, IX Wydział Cywilny z dnia 14 kwietnia 2023 r., sygn. IX Ns 60/23, niepubl.

Postanowienie SR Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, III Wydział Cywilny z dnia 5 kwietnia 2023 r., sygn. III Ns 684/22, niepubl.

Postanowienie SR w Kłodzku, I Wydział Cywilny z dnia 30 marca 2023 r., sygn. I Ns 183/23, niepubl.

Postanowienie SR w Gdyni, VII Wydział Cywilny z dnia 27 marca 2023 r., sygn. VII Ns 261/23, niepubl.

Postanowienie SR w Łańcucie, I Wydział Cywilny z dnia 21 marca 2023 r., sygn. I Ns 11/21 niepubl.

Postanowienia SR w Przasnyszu, I wydział Cywilny z dnia 19 stycznia 2023 r, sygn. I Ns 610/22, niepubl.

Postanowienie SR w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 19 października 2022 r., sygn. I Ns 455/22, niepubl.

Postanowienie SR dla Krakowa – Podgórza w Krakowie, XII Wydział Cywilny z dnia 12 października 2022 r., sygn. XII Ns 228/22/P, niepubl.

Postanowienie SR dla m. st. Warszawy w Warszawie, I Wydział Cywilny z dnia 4 października 2022 r. sygn. I Ns 477/22, niepubl.

Postanowienie SR w Rzeszowie, XI Wydział Cywilny z dnia 2 września 2022 r., sygn. XI Ns 646/22, niepubl.

Postanowienie SR w Miliczu, I Wydział Cywilny z dnia 18 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 82/21, niepubl.

Postanowienia SR w Tomaszowie Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 489/22, niepubl.

Postanowienie referendarza sądowego w SR dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny z dnia 17 sierpnia 2022 r., sygn. III Ns 106/22, niepubl.

Postanowienie SR w Gliwicach, I Wydział Cywilny z dnia 29 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 737/22, niepubl.

Postanowienia SR w Siemianowicach Śląskich, I Wydział Cywilny z dnia 24 sierpnia 2022 r., sygn. I Ns 429/22, niepubl.

Postanowienie SR w Rzeszowie, I Wydział Cywilny z dnia 18 lipca 2022 r., sygn. I Ns 382/22 niepubl.

Postanowienie SR w Strzelcach Krajeńskich, I Wydział Cywilny z dnia 7 lipca 2022 r., sygn. I Ns 226/22, niepubl.

Postanowienie SR w Piszu, I Wydział Cywilny z dnia 13 czerwca 2022 r., sygn. I Ns 197/22, niepubl.

Postanowienie SR w Tomaszowie Lubelskim, I Wydział Cywilny z dnia 25 maja 2022 r., sygn. I CO 427/22, niepubl.

Postanowienie SR w Dębicy, I Wydział Cywilny z dnia 17 maja 2022 r., sygn. I Ns 104/22, niepubl.

Postanowienie SR w Grójcu, Wydział I Cywilny z dnia 10 maja 2022 r., sygn. I Ns 177/22, niepubl.

Postanowienie SR w Tomaszowie Mazowieckim, I Wydział Cywilny z dnia 19 kwietnia 2022 r., sygn. I Ns 559/21, niepubl.

Postanowienie SR w Kole, I Wydział Cywilny z dnia 31 marca 2022 r., sygn. I Ns 154/22, niepubl.

Postanowienie SR w Trzciance, Wydział I Cywilny z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. I Ns 813/21, niepubl.

Postanowienie SR w Lubaczowie, I Wydział Cywilny z dnia 11 stycznia 2022 r., sygn. I Ns 3/22, niepubl.

Postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, XIV Wydział Cywilny z dnia 22 grudnia 2021 r., sygn. XIV Ns 424/21, niepubl.

Postanowienie SR w Śremie, I Wydział Cywilny z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. I Ns 625/21, niepubl.

Postanowienie SR w Rawiczu, I Wydział Cywilny z dnia 26 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 216/21, niepubl.

Postanowienie SR w Przemyślu, I Wydział Cywilny z dnia 13 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 401/21, niepubl.

Postanowienie SR w Piszu, I Wydział Cywilny z dnia 11 sierpnia 2021 r., sygn. I Ns 247/21, niepubl.

Postanowienie SR w Kłodzku, I Wydział Cywilny z dnia 28 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 386/21, niepubl.

Postanowienie SR w Krotoszynie, I Wydział Cywilny z dnia 22 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 249/21, niepubl.

Postanowienie SR w Piotrkowie Trybunalskim, V Wydział Gospodarczy z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. V GNc 2282/20, niepubl.

Postanowienie SR w Piotrkowie Trybunalskim, V Wydział Gospodarczy z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. V GNc 2271/20, niepubl.

Postanowienie SR dla Wrocławia – Fabrycznej we Wrocławiu, I Wydział Cywilny z dnia 7 czerwca 2021 r., sygn. I Ns 230/21, niepubl.

Postanowie referendarza sądowego w SR w Przasnyszu, I Wydział Cywilny z dnia 3 marca 2021 r., sygn. I Ns 95/21, niepubl.

Postanowienie SR w Łowiczu, Wydział I Cywilny z dnia 22 grudnia 2020 r., sygn. I Ns 226/20, niepubl.

Wykaz źródeł internetowych

Domagalski M., *Zarząd sukcesyjny nie jest popularny*, https://legalis.pl/zarzad-sukcesyjny-nie-jest-popularny/ [dostęp: 24.01.2024].

https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3622 [dostęp: 24.01.2024].

https://legislacja.gov.pl/projekt/12392502 [dostęp: 15.10.2025].

Horbaczewski R., *Firmy pod zarządem sukcesyjnym bez pomocy covidowej*, https://www.prawo.pl/biznes/zarzad-sukcesyjny-firmy-pozbawione-covidowej-pomocy,507706.html [dostęp: 24.01.2024].

Kowalczyk J., *Zarząd sukcesyjny nadal u nielicznych*, https://grantthornton.pl/publikacja/zarzad-sukcesyjny-nadal-u-nielicznych/ [dostęp: 24.01.2024].

Lewandowska A., *Zarządca sukcesyjny to „plan awaryjny”*, https://www.ibrpolska.pl/baza-wiedzy/zarzadca-sukcesyjny-to-plan-awaryjny/ [dostęp: 24.01.2024].

Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Sukcesja firm jednoosobowych. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Praktyczny poradnik*, file:///C:/Users/krzys/Downloads/broszura_Praktyczny_Poradnik_o_sukcecji_firm_jednoosobowych.pdf [dostęp: 24.11.2024].

Pakiet 100 zmian dla firm; https://mf-arch2.mf.gov.pl/documents/764034/5123672/100_zmian_dla_firm.pdf [dostęp: 24.01.2024].

Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321366 [dostęp: 24.01.2024].

Projekt założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej, https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//1/12286850/12360708/12360709/dokument227632.pdf [dostęp: 24.01.2024].

Spis polskich firm, https://www.coig.com.pl/spis-polskich-firm_katalog_polskich_firm.php [dostęp: 10.02.2024].

Spółki cywilne w Polsce 2021, https://spolkicywilne.pl/article-4/spolki-cywilne-w-polsce-2021 [dostęp: 10.02.2024].

Sukcesja w czasach koronawirusa, https://glc.pl/sukcesja-w-czasach-koronawirusa/ [dostęp: 24.01.2024].

Ustawa o zarządzie sukcesyjnym – blisko 30 tys. wyznaczonych zarządców sukcesyjnych, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/ustawa-o-zarzadzie-sukcesyjnym--blisko-30-tys-wyznaczonych-zarzadcow-sukcesyjnych [dostęp: 24.01.2024].

W dobie COVID19 zarządca sukcesyjny zyskuje na znaczeniu, https://availo.pl/blog/2022/02/17/w-dobie-covid19-zarzadca-sukcesyjny-zyskuje-na-znaczeniu/ [dostęp: 24.01.2024].

Zarząd sukcesyjny wciąż nie jest popularny, https://firma.rp.pl/prawo-i-podatki/art36448821-zarzad-sukcesyjny-wciaz-nie-jest-popularny [dostęp: 24.01.2024].

Zarządcy sukcesyjni mogą korzystać z dofinansowania pensji pracowników, https://www.rp.pl/finanse/art35742891-zarzadcy-sukcesyjni-moga-korzystac-z-dofinansowania-pensji-pracownikow [dostęp: 24.01.2024].

2 lata ustawy o zarządzie sukcesyjnym – blisko 2 tys. działających zarządców sukcesyjnych, https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/2-lata-ustawy-o-zarzadzie-sukcesyjnym--blisko-2-tys-dzialajacych-zarzadcow-sukcesyjnych [dostęp: 24.01.2024].

Pozostałe źródła

Dane uzyskane z Ministerstwa Rozwoju i Technologii na podstawie złożonego dnia 27 marca 2025 r. wniosku o udostępnienie informacji publicznej, znak pisma: BM-II.015.265.2025.

Dodatkowe sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji o rządowym projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Druk nr 2454-A.

Głosowanie nr 73 na 63. posiedzeniu Sejmu dnia 07-06-2018 r. o godz. 20:44:51. Głosowanie nad przyjęciem w całości projektu ustawy w brzmieniu z druku nr 2454, wraz z przyjętymi poprawkami.

Interpretacja Ogólna Nr PT3.8101.1.2020 Ministra Finansów w sprawie braku zastosowania art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług w odniesieniu do towarów pozostałych w momencie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego ze względu na wykorzystanie tych towarów przez właścicieli przedsiębiorstwa w spadku bezpośrednio do dalszego prowadzenia działalności opodatkowanej (Dz. Urz. MF 2020, poz. 77).

Margoński M., *Uwagi do projektu założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej*, Słubice 2016.

Opinia Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. dotycząca skutków przygotowanego przez Ministra Rozwoju projektu założeń do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku, z sukcesja przedsiębiorstwa osoby fizycznej.

Opinia o projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, Rada Legislacyjna przy Prezesie Rady Ministrów, 22 września 2017 r., sygn. RL-0303-31/17.

Pismo z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie przekazania do konsultacji publicznych projektu założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej, sygn. DDR-VI-0210-3/7/16.

Pismo z dnia 6 lipca 2016 r. Krajowej Izby Biegłych Rewidentów, sygn. R-20160706-001.

Pismo z dnia 15 lipca 2016 r. Polskiej Izby Paliw Płynnych.

Pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej, L. dz. 1221/2016.

Pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Inicjatywy Firm Rodzinnych.

Pismo z dnia 20 lipca 2016 r. Stowarzyszenia Geodetów Polskich, L. dz. 10/82/2016.

Pismo z dnia 21 lipca 2016 r. Federacji Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia „Porozumienie Zielonogórskie", sygn. BFPZ/466/07/2016.

Pismo z dnia 21 lipca 2016 r. Krajowej Izby Doradców Restrukturyzacyjnych.

Pismo z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zaproszenia na konferencję uzgodnieniową projektu założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej (numer w wykazie prac Rady Ministrów ZD4), sygn. DDR-VI-0210-3/8/16.

Pismo z dnia 28 sierpnia 2017 r. w sprawie zaproszenia na konferencję uzgodnieniową projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD190), sygn. DDR-III.0210.18.2017.

Pismo z dnia 20 marca 2019 r. w sprawie informacji o udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (numer w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów: UD494) wraz z uzasadnieniem oraz oceną skutków regulacji do konsultacji publicznych, sygn. DDR-V.0210.1.3.2019.

Pismo z dnia 1 sierpnia 2022 r., wydane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0115-KDIT3.4011.488.2022.1.JG.

Pismo z dnia 9 lutego 2023 r., wydane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 0113-KDIPT2-1.4011.876.2022.1.KD, Rozliczenie straty wygenerowanej w trakcie funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku.

Poselski projekt ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, Druk nr 1458.

Projekt z dnia 14 lipca 2017 r. ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, nr w wykazie prac UD 190.

Projekt z dnia 9 września 2025 r. ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji, nr projektu UD 80

Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (UD 190) z dnia 11 października 2017 r.

Rządowy projekt ustawy - Prawo przedsiębiorców. Druk nr 2051.

Rządowy projekt ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o statusie osoby najbliższej w związku i umowie o wspólnym pożyciu, Druk 2111.

Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji o rządowym projekcie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej z dnia 12 kwietnia 2018 roku. Druk nr 2454.

Sprawozdanie Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji o uchwale Senatu w sprawie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Druk nr 2691.

Sprawozdanie Stenograficzne z 60. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 marca 2018 r. (pierwszy dzień obrad), Warszawa 2018.

Sprawozdanie Stenograficzne z 62. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 maja 2018 r. (drugi dzień obrad), Warszawa 2018.

Uchwała Rady Ministrów nr 14/2016 z dnia 16 lutego 2016 r.

Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. ,,Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju" (SOR) (nazywana ,,Planem Morawieckiego").

Uchwała Senatu RP w sprawie ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Druk nr 2685.

Uwagi dotyczące założeń projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z sukcesją przedsiębiorstwa osoby fizycznej, PM Doradztwo Gospodarcze sp. z o.o.

Uzasadnienie do projektu ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji, nr projektu UD 80

Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej. Druk nr 2293.

Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych. Druk nr 3622.

Załącznik do uchwały nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), M.P. 2017, poz. 260.

Załącznik do uchwały nr 14/2016 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2016 r.

Zestawienie uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, Warszawa, dnia 13 września 2017 r.,

Zestawienie uwag zgłoszonych po wyznaczonym terminie w ramach uzgodnień oraz konsultacji publicznych do projektu ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, Warszawa, dnia 4 października 2017 r.,

Załącznik nr 1

Kwestionariusz ankiety nr 1.
Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw

Szanowna Pani Rejent/Szanowny Panie Rejencie!

Nazywam się Krzysztof Świątczak i jestem doktorantem na UMK w Toruniu. Obecnie odbywam również aplikację notarialną w Izbie Notarialnej w Poznaniu. Przygotowuję rozprawę doktorską dotyczącą problematyki ustawy z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw. W ramach prowadzonych badań poddaję analizie m.in. czynności notarialne związane z ww. instytucją. Uprzejmie proszę Panią Rejent/Pana Rejenta o wypełnienie poniższej ankiety, której wyniki zostaną przeze mnie przedstawione w poszczególnych rozdziałach przygotowywanej rozprawy doktorskiej. Za wszystkie wypełnione ankiety oraz wszelkie udzielone rady z góry Państwu dziękuję.
Z wyrazami szacunku
Krzysztof Świątczak

P.S. Niniejsza ankieta skierowana jest do wszystkich notariuszy, emerytowanych notariuszy oraz zastępców notarialnych w całej Polsce.

1. Uprzejmie proszę o zaznaczenie Pani/Pana obecnego stanowiska:
   a) Notariusz
   b) Zastępca notarialny
   c) Emerytowany notariusz

2. Uprzejmie proszę Panią Rejent/Pana Rejenta o wpisanie nazwy izby do której Pani/Pan przynależy lub przynależał:

PROTOKÓŁ POWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO
I
AKT POWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 10 i art. 12 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w związku z art. 95zc i 95zd Prawa o notariacie).

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej praktyki spisał(a) Pan(i) protokół powołania zarządcy sukcesyjnego?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) spisał(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

2. Czy w trakcie swojej dotychczasowej praktyki sporządzał(a) Pan(i) akt powołania zarządcy sukcesyjnego?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę

3. Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące zakresu treści protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego wyszczególnionego przez prawodawcę w art. 95zc. § 1 Prawa o notariacie?
   a) Uważam, że treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ma charakter sztywny, tym samym protokół może zawierać tylko elementy wskazane w treści art. 95zc. § 1 Prawa o notariacie.
   b) Uważam, że treść protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zc. § 1 Prawa o notariacie.

4. Jaki jest Pana(-i) pogląd dotyczący dopuszczalności spisania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego i sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez różnych notariuszy?
   a) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania zarządcy sukcesyjnego i akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzany tylko i wyłącznie przez tego samego notariusza.
   b) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania zarządcy sukcesyjnego i akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzany przez różnych notariuszy w każdym przypadku.
   c) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania zarządcy sukcesyjnego i akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzany przez różnych notariuszy tylko w nagłych sytuacjach losowych np. śmierć notariusza bądź

niemożność sporządzenia przez niego aktu powołania zarządcy sukcesyjnego po sporządzeniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.

5. Zgodnie z art. 95zc § 1 pkt 1 Prawa o notariacie podstawowym elementem protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego inicjującym całą procedurę jest żądanie sporządzenia aktu powołania zarządcy sukcesyjnego złożone przez wyszczególnioną osobę uprawnioną do powołania zarządcy sukcesyjnego (wskazaną w art. 12 ust. 1 albo 2 u.z.s.). W doktrynie wskazano, że już w treści żądania powinno się wyraźnie wskazać przedsiębiorstwo, dla którego będzie powoływany zarządca sukcesyjny poprzez wyszczególnienie jego danych. Jakie dane zmarłego przedsiębiorcy zamieścił(a) / zamieściłby(-łaby) Pan(i) w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego. Proszę o zaznaczenie odpowiedzi (można zaznaczyć więcej niż jedną) ewentualnie dodatkowo o dopisanie niewymienionych danych:
   a) Imię i nazwisko zmarłego przedsiębiorcy.
   b) PESEL zmarłego przedsiębiorcy.
   c) Adres zamieszkania zmarłego przedsiębiorcy.
   d) Firmę (nazwę) zmarłego przedsiębiorcy.
   e) NIP zmarłego przedsiębiorcy.
   f) REGON zmarłego przedsiębiorcy.
   g) Adres miejsca wykonywania przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej.
   h) Datę śmierci przedsiębiorcy.
   i) Miejsce śmierci przedsiębiorcy.
   j) Inne dodatkowe dane (uprzejmie proszę o ich wymienienie):

6. Na podstawie art. 95zc § 1 pkt 2 lit. a Prawa o notariacie protokół powołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego złożone przez uprawnioną do tego osobę (nie mylić z wyrażeniem zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego). Prawodawca posługuje się przy tym wyrażeniem w liczbie pojedynczej – „oświadczenie osoby". Jakie jest Pana(-i) stanowisko w kwestii dopuszczalności składania oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez więcej niż jedną osobę?
   a) Stoję na stanowisku, iż oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego może złożyć tylko jedna osoba.
   b) Stoję na stanowisku, iż pomimo użycia przez prawodawcę wyrażenia w liczbie pojedynczej należy dopuścić możliwość złożenia oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez więcej niż jedną osobę.

7. Czy Pana(-i) zdaniem wyżej wymienione oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego złożone przez uprawnioną do tego osobę może zostać złożone przez pełnomocnika?
   a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
   b) Uważam, że jest to niedopuszczalne.

8. Czy w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego/akcie powołania zarządcy sukcesyjnego zamieszczał(a) Pan(i) informację o linii i stopniu pokrewieństwa/powinowactwa, relacji łączącej zarządcę sukcesyjnego ze zmarłym przedsiębiorcą?
   a) Nie sporządzałem(-am) dotychczas protokołu ani aktu powołania zarządcy sukcesyjnego.
   b) Nie zamieszczałem(-am) takiej informacji.
   c) Informację o relacji łączącej zarządcę sukcesyjnego ze zmarłym przedsiębiorcą zamieszczałem(-am) jedynie w wybranych protokołach/aktach powołania zarządcy sukcesyjnego.
   d) Informację taką zamieszczałem(-am) we wszystkich przypadkach.

   Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź C albo D, proszę o krótkie wyjaśnienie, jeżeli to możliwe z czego wynika taka praktyka (np. czy taka była wola stron, czy opisywał(a) Pan(i) relację tylko w przypadku występowania stopnia pokrewieństwa/powinowactwa itp.). …….

   Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź C albo D proszę o zaznaczenie, kto został powołany na zarządcę sukcesyjnego tzn. jaki był jego stosunek do zmarłego przedsiębiorcy, a także podanie ilości takich przypadków (można zaznaczyć więcej niż jeden wariant odpowiedzi).

   a) Na zarządcę sukcesyjnego został powołany zstępny przedsiębiorcy (syn/córka)
      Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków
   b) Na zarządcę sukcesyjnego został powołany współmałżonek przedsiębiorcy (mąż/żona)
      Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków
   c) Na zarządcę sukcesyjnego został powołany inny krewny przedsiębiorcy.
      Proszę o wskazanie jaki był to krewny
      Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków
   d) Na zarządcę sukcesyjnego został powołany pracownik/współpracownik przedsiębiorcy/kierownik/menadżer danego przedsiębiorstwa
      Proszę o wskazanie jaką funkcję pełniła dana osoba
      Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków
   e) Na zarządcę sukcesyjnego została powołana osoba niezwiązana z przedsiębiorcą trudniąca się profesjonalnie świadczeniem usług pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego
      Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków

9. Zgodnie z art. 95zc § 1 pkt 3 Prawa o notariacie w przypadku powoływania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku powołujący muszą złożyć także zgodnie z dyspozycją art. 95zc § 1 pkt 3 p.n. oświadczenie o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także znanych im testamentach spadkodawcy lub

braku takich testamentów. Jakie jest Pana(-i) stanowisko na temat zakresu wskazanych oświadczeń, które musi złożyć osoba powołująca?

a) Uważam, że wskazany zakres jest wystarczający i nie ma potrzeby poszerzania go o dodatkowe elementy.
b) Uważam, że wskazany zakres oświadczeń powinien on zostać uzupełniony o dodatkowe elementy.

Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) wariant B uprzejmie proszę o wskazanie, względnie także dopisanie oświadczeń jakie dodatkowo wskazał(a) / wskazałby(-łaby) Pan(i) w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego w ramach art. 95zc § 1 pkt 3 p.n. (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):

a) Oświadczenie, z którego wynika że skład spadku po przedsiębiorcy wchodzi przedsiębiorstwo stanowiące w chwili śmierci mienie przedsiębiorcy w całości lub jego i jego małżonka, a jeśli zmarły był wspólnikiem spółki cywilnej, także jej oznaczenie.
b) Oświadczenie o obywatelstwie i miejscu zwykłego pobytu przedsiębiorcy w chwili śmierci.
c) Oświadczenie, czy zmarły przedsiębiorca dokonał wyboru prawa właściwego dla spadku po nim.
d) Oświadczenie, czy zostało wydane orzeczenie dotyczące niegodności dziedziczenia.
e) Oświadczenie, czy były zawierane ze spadkodawcą umowy zrzeczenia się dziedziczenia.
f) Oświadczenie, czy zawarta została przez przedsiębiorcę umowa darowizny na wypadek śmierci, której przedmiotem jest przedsiębiorstwo lub udział w nim.
g) Oświadczenie, czy zawarte zostały przez spadkobierców lub zapisobierców windykacyjnych umowy, na podstawie których doszło do przeniesienia przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie na inne osoby.
h) Oświadczenie o ustroju majątkowym małżeńskim panującym pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem.
i) Oświadczenie, czy pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem została orzeczona separacja, lub został złożony pozew o rozwód.
j) Oświadczenie, czy toczy się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku, a jeśli zostało wydane prawomocne postanowienie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku, czy też został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, czy nie toczy się postępowanie o ich uchylenie.
k) Oświadczenie o niepowołaniu przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego za życia.
l) Oświadczenie o niespisaniu dotąd protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.
m) Oświadczenie o nieogłoszeniu upadłości przedsiębiorcy.
n) Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po przedsiębiorcy.
o) Inne oświadczenia (proszę o wymienienie tych oświadczeń):

10. Zgodnie z art. 95zc § 1 pkt 4 Prawa o notariacie osoby, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100 składają oświadczenie o

wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego. Jakie jest Pana(-i) stanowisko na temat ww. zakresu oświadczeń składanych przez osoby wyrażające zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego?

a) Uważam, że wskazany zakres jest wystarczający i nie ma potrzeby poszerzania go o dodatkowe elementy.
b) Uważam, że wskazany zakres oświadczeń powinien on zostać uzupełniony o dodatkowe elementy.

Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) wariant B uprzejmie proszę o wskazanie, względnie także dopisanie oświadczeń jakie dodatkowo wskazałby (-łaby) Pan(i) w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego w ramach art. 95zc § 1 pkt 4 p.n. (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)?

a) Oświadczenie o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi.
b) Oświadczenie o znanych im testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów.
c) Oświadczenie, że w skład spadku po przedsiębiorcy wchodzi przedsiębiorstwo stanowiące w chwili śmierci mienie przedsiębiorcy w całości lub jego i jego małżonka, a jeśli zmarły był wspólnikiem spółki cywilnej, także jej oznaczenie.
d) Oświadczenie o obywatelstwie i miejscu zwykłego pobytu przedsiębiorcy z chwili śmierci.
e) Oświadczenie, czy zmarły przedsiębiorca dokonał wyboru prawa właściwego dla spadku po nim.
f) Oświadczenie, czy zostało wydane orzeczenie dotyczące niegodności dziedziczenia.
g) Oświadczenie, czy były zawierane ze spadkodawcą umowy zrzeczenia się dziedziczenia.
h) Oświadczenie czy zawarta została przez przedsiębiorcę umowa darowizny na wypadek śmierci, której przedmiotem jest przedsiębiorstwo lub udział w nim.
i) Oświadczenie czy zawarte zostały przez spadkobierców lub zapisobierców windykacyjnych umowy, na podstawie których doszło do przeniesienia przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie na inne osoby.
j) Oświadczenie o ustroju majątkowym małżeńskim panującym pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem.
k) Oświadczenie, czy pomiędzy zmarłym przedsiębiorcą a jego małżonkiem została orzeczona separacja, lub został złożony pozew o rozwód.
l) Oświadczenie, czy toczy się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku, a jeśli zostało wydane prawomocne postanowienie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku, czy też został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, czy nie toczy się postępowanie o ich uchylenie.
m) Oświadczenie o niepowołaniu przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego.
n) Oświadczenie o niespisaniu dotąd protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.
o) Oświadczenie o nieogłoszeniu upadłości przedsiębiorcy.
p) Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po przedsiębiorcy.
q) Inne oświadczenia (proszę o wymienienie tych oświadczeń):

11. Jakie jest Pana(-i) stanowisko nt. wyrażonego w doktrynie poglądu, aby *de lege ferenda* osoby składające na podstawie art. 95zc § 1 pkt 4 Prawa o notariacie oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego musiały składać obligatoryjnie analogiczne do osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego oświadczenia wymienione w art. 95zc § 1 pkt 3 Prawa o notariacie tzn. oświadczenie o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także znanych im testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów?
    a) Nie podzielam tego poglądu. Uważam, że byłyby to zbyteczne elementy protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.
    b) Nie podzielam tego poglądu. Uważam, że oświadczenia takie powinny być składane co najwyżej fakultatywnie przez wyrażających zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego.
    c) Podzielam ten pogląd. Uważam, że wzmocniłoby to gwarancyjną funkcję protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.

12. Jednym z elementów protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego jest zgodnie z treścią art. 95zc § 1 pkt 5 Prawa o notariacie oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym (chyba że wskazane oświadczenie zostało złożone w odrębnym akcie notarialnym). Czy przy składaniu wskazanego oświadczenia przez osobę powołaną do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego żądał(a) / żądałby(-łaby) Pan(i) okazania względnie przedłożenia zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności?
    a) Nie żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) okazania ani przedłożenia do wskazanego protokołu zaświadczenia z KRK o niekaralności.
    b) Żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) przy sporządzaniu wskazanego protokołu okazania zaświadczenia z KRK o niekaralności.
    c) Żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) przy sporządzeniu wskazanego protokołu przedłożenia zaświadczenia o niekaralności.

13. W protokole powołania zarządcy sukcesyjnego zamieszcza się również na podstawie art. 95zc § 1 pkt 7 Prawa o notariacie wzmiankę o pouczeniu przez notariusza o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń. W którym miejscu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zamieścił(a) / zamieściłby(-łaby) Pan(i) wskazaną wzmiankę?
    a) Wzmiankę o pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) pod koniec protokołu tzn. po oświadczeniach stron (zgodnie z kolejnością wskazaną w art. 95zc § 1 Prawa o notariacie).
    b) Wzmiankę o pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) na początku protokołu, tj. przed właściwymi oświadczeniami stron.

14. Jakie przepisy wskazałby(-łaby) Pan(i) w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego w pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)?
    a) Nie wskazywałbym treści przepisu a jedynie pouczył o odpowiedzialności karnej.
    b) Art. 95zc § 1 pkt 7 Prawa o notariacie
    c) Art. 233 Kodeksu karnego
    d) Art. 12 ustawy o zarządzie sukcesyjnym
    e) Inny przepis (proszę wymienić jaki):

15. Art. 95zc § 2 Prawa o notariacie wskazuje jakie dokumenty notariusz załącza do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego. Są to zgodnie z pkt 1 ww. przepisu odpis aktu zgonu spadkodawcy w przypadku powoływania zarządcy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku, a po potwierdzeniu praw do spadku zgodnie z pkt 2 ww. przepisu odpowiednio odpis prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo wypis zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia, albo europejskiego poświadczenia spadkowego, a ponadto jeżeli oświadczenia osób wyrażających zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego albo oświadczenia osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego zostały złożone wcześniej należy przedłożyć także wypisy aktów notarialnych obejmujących wskazane oświadczenia. Jaki jest Pana(-i) pogląd na temat kompletności wynikającego z art. 95zc § 2 Prawa o notariacie katalogu załączników do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego?
    a) Uważam, że wskazany katalog jest katalogiem zamkniętym, w związku z tym do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego można dołączyć tylko wymienione w nim dokumenty.
    b) Uważam, że wskazany katalog jest katalogiem otwartym wskazującym dokumenty stanowiące jedynie niezbędne minimum, tym samym notariusz może zażądać przedłożenia lub okazania dodatkowych dokumentów.

16. Przedłożenia bądź okazania jakich dodatkowo dokumentów wymagał(a) Pan(i) (jeżeli sporządzał(a) Pan(i) protokół/akt powołania zarządcy sukcesyjnego) albo wymagałby(-łaby) Pan(i) (jeżeli sporządzałby(-łaby) Pan(i) protokół/akt powołania zarządcy sukcesyjnego) poza dokumentami wymienionymi w art. 95zc § 2 Prawa o notariacie? Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.
    a) Nie wymagałem(-łam) / wymagałbym(-łabym) przedłożenia ani okazania żadnych dodatkowych dokumentów.
    b) Odpis aktu małżeństwa, jeżeli zmarły przedsiębiorca pozostawał przed śmiercią w związku małżeńskim.
    c) Odpis aktu stanu cywilnego potwierdzającego pokrewieństwo.
    d) Wypis bądź odpis testamentu – w przypadku dziedziczenia testamentowego.
    e) Protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu – w przypadku dziedziczenia testamentowego.
    f) Oświadczenie o przyjęciu spadku lub zapisu windykacyjnego.

g) Umowa nabycia udziału w przedsiębiorstwie w spadku – jeżeli taka umowa została zawarta.
h) Wypis postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zarejestrowaniu aktu poświadczenia dziedziczenia albo wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego – jeżeli zostały wydane/sporządzone.
Proszę wskazać, których z ww. dokumentów miałyby zostać okazane:
Proszę wskazać, których z ww. dokumentów miałyby zostać przedłożone:
i) Żądałem/łam żądałbym/łabym okazania/przedłożenia innych dokumentów (proszę wymienić jakich):

Jeżeli w poprzednim pytaniu znaczył(a) Pan(i), któryś z dokumentów proszę o wskazanie, które z nich miałyby zostać przedłożone, a które jedynie okazane. Można to zrobić w następujący sposób: b – przedłożone, c – okazane itd.

17. W przypadku spisywania protokołu powołania zarządy sukcesyjnego przed potwierdzeniem praw do spadku do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego notariusz zobowiązany jest obligatoryjnie załączyć odpis aktu zgonu spadkodawcy. Jakiego rodzaju odpisu żądał(a) / żądałby(-łaby) Pan(i) przy spisywaniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego?
a) Uważam, że wystarczający jest odpis skrócony aktu zgonu, chyba że zaistniałyby szczególne okoliczności, wtedy wymagałbym(-łabym) dostarczenia odpisu zupełnego.
b) Preferowałbym(-łabym) dostarczenie odpisu zupełnego aktu zgonu.
c) Bezwzględnie wymagałbym(-łabym) dostarczenia odpisu zupełnego aktu zgonu.

18. Zgodnie z art. 95zc § 2 pkt 3 do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego notariusz załącza m.in. wypisy aktów notarialnych obejmujących oświadczenia wskazane w art. 95zc § 1 pkt 4, czyli oświadczenia osób, którym łącznie przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku większy niż 85/100 o zgodzie na powołanie zarządcy sukcesyjnego, jeżeli oświadczenia te nie zostały zawarte w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego? Czy zdarzyło się Panu(-i) w swojej karierze sporządzać w odrębnym akcie notarialnym wskazane oświadczenia?
Tak Nie

Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

19. Jakie Pana(-i) zdaniem elementy w treści zawierał (jeżeli Pan(i) sporządzał(a) taki akt) albo powinien zawierać (jeżeli nie sporządzał(a) Pan(i) takiego aktu) akt notarialny ze złożenia wyżej wymienionych oświadczeń (oprócz elementów wynikających z art. 92 § 1 pkt 1-4, 7-9 Prawa o notariacie) (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).
a) Oznaczenie przedsiębiorstwa w spadku.
b) Wskazanie tytułu powołania do współwłasności przedsiębiorstwa w spadku.
c) Wyrażenie zgody na powołanie oznaczonej osoby na zarządcę sukcesyjnego.

d) Wskazanie osoby uprawnionej do powołania zarządcy sukcesyjnego.
e) Oświadczenie wyszczególnione w art. 95zc § 1 pkt 2 lit. b (oświadczenie o przysługującym jej udziale w przedsiębiorstwie w spadku oraz o znanych jej osobach, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku).
f) Oświadczenia wyszczególnione w art. 95zc § 1 pkt 3 (oświadczenia o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby razem z nimi oraz o znanych jej testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów).
g) Inne elementy (proszę wskazać jakie):

20. Proszę wskazać (można podać tylko litery), które z wyżej wymienionych elementów są Pana(-i) zdaniem bezwzględnie obligatoryjne, a które są fakultatywne, ale zamieściłby(-łaby) je Pan(i) we wskazanym akcie notarialnym?

21. Czy Pana(-i) zdaniem wskazane oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego można złożyć z zastrzeżeniem terminu początkowego?
    a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
    b) Uważam, że jest do niedopuszczalne.

22. Czy Pana(-i) zdaniem wskazane oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego można złożyć pod warunkiem?
    a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
    b) Uważam, że jest to niedopuszczalne.

23. Czy Pana(-i) zdaniem wskazane oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego można złożyć przez pełnomocnika?
    a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
    b) Uważam, że jest do niedopuszczalne.

24. Zgodnie z art. 95zc § 2 pkt 3 do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego notariusz załącza m.in. wypisy aktów notarialnych obejmujących oświadczenia wskazane w art. 95zc § 1 pkt 5, czyli oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, jeżeli oświadczenie to nie zostało zawarte w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego? Czy zdarzyło się Panu(-i) w swojej karierze sporządzać w odrębnym akcie notarialnym wskazane oświadczenie?
    Tak Nie

    Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

25. Jakie Pana(-i) zdaniem elementy w treści zawierał (jeżeli Pan(i) sporządzał(a) taki akt) albo powinien zawierać (jeżeli nie sporządzał(a) Pan(i) takiego aktu) akt notarialny ze złożenia wyżej wymienionych oświadczeń (oprócz elementów

wynikających z art. 92 § 1 pkt 1-4, 7-9 Prawa o notariacie)? Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

a) Oznaczenie przedsiębiorstwa w spadku.
b) Oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji.
c) Oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.
d) Inne elementy (proszę wskazać jakie):

26. Proszę wskazać (można podać tylko litery), które z wyżej wymienionych elementów są Pana(-i) zdaniem bezwzględnie obligatoryjne, a które są fakultatywne, ale zamieściłby(-łaby) je Pan(i) we wskazanym akcie notarialnym?

27. Czy przy składaniu wskazanego oświadczenia w odrębnym akcie notarialnym przez osobę powołaną na podstawie art. 95zc § 1 pkt 5 Prawa o notariacie żądał(a) / żądałby(-łaby) Pan(i) okazania względnie przedłożenia zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności?
    a) Nie żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) okazania ani przedłożenia do wskazanego aktu notarialnego zaświadczenia z KRK o niekaralności.
    b) Żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) przy sporządzaniu wskazanego aktu notarialnego okazania zaświadczenia z KRK o niekaralności.
    c) Żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) przy sporządzeniu wskazanego aktu notarialnego przedłożenia zaświadczenia o niekaralności.

28. Czy Pana(-i) zdaniem notariusz przy odbieraniu oświadczenia osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego zarówno do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i w odrębnym akcie notarialnym o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym powinien mieć *de lege ferenda* możliwość uzyskania odpowiednich danych bezpośrednio z Krajowego Rejestru Karnego?
    a) Nie mam zdania na ten temat.
    b) Uważam, że notariusz powinien mieć możliwość uzyskania odpowiednich danych z KRK.
    c) Uważam, że notariusz nie powinien mieć możliwości uzyskania danych z KRK.

29. Czy Pana(-i) zdaniem oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarówno składane do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i złożone w odrębnym akcie notarialnym można składać przez pełnomocnika?
    a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
    b) Uważam, że jest to niedopuszczalne.

30. Czy Pana(-i) zdaniem wskazane oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarówno składane do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i złożone w odrębnym akcie notarialnym można złożyć z zastrzeżeniem terminu początkowego?
    a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
    b) Uważam, że jest do niedopuszczalne.

31. Czy Pana(-i) zdaniem wskazane oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarówno składane do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i złożone w odrębnym akcie notarialnym można złożyć pod warunkiem?
    a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
    b) Uważam, że jest to niedopuszczalne.

32. Jak Pana(-i) zdaniem należy zaklasyfikować akt powołania zarządcy sukcesyjnego sporządzany na podstawie art. 95zd Prawa o notariacie?
    a) Uważam, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego jest aktem notarialnym.
    b) Uważam, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego jest szczególnego rodzaju aktem notarialnym.
    c) Uważam, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego stanowi odrębną czynność notarialną, która nie jest ani aktem notarialnym ani protokołem.

33. Zgodnie z dyspozycją art. 95zd § 1 pkt 7 Prawa o notariacie notariusz musi w treści aktu powołania zarządcy sukcesyjnego zamieścić powołanie uprzednio spisanego protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego. Jakie dane dotyczące protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zamieścił(a) zamieściłby(-łaby) Pan(i) w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego powołując się na wskazany protokół (w jaki sposób powołał(a) powołałby(-łaby) Pan(i) protokół powołania zarządcy sukcesyjnego w akcie? Można zaznaczyć więcej niż jeden wariant).
    a) Datę spisania protokołu.
    b) Miejsce spisania protokołu.
    c) Imię i nazwisko notariusza spisującego protokół.
    d) Repertorium A aktu notarialnego obejmującego protokół.
    e) Informację o tym, kto zgodnie z treścią protokołu został powołany na zarządcę sukcesyjnego.
    f) Inne dane (proszę podać jakie):

34. Zgodnie z art. 95zd § 1 pkt 8 Prawa o notariacie akt powołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać adnotację o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W jaki sposób wypełnił(a) / wypełniłby(-łaby) Pan(i) wskazany obowiązek?

a) Najpierw dokonałem(-łam) / dokonałbym/(-łabym) zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie sporządziłem(-łam) sporządziłbym(-łabym) akt powołania zarządcy sukcesyjnego zawierający adnotację o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG.
b) Sporządziłem(-łam) / sporządziłbym(-łabym) akt powołania zarządcy sukcesyjnego bez adnotacji o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie dokonałem(-łam) dokonałbym(-łabym) zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Po dokonaniu wskazanego zgłoszenia zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego adnotację o dokonaniu zgłoszenia do CEIDG.
c) Sporządziłem(-łam) sporządziłbym(-łabym) akt powołania zarządcy sukcesyjnego zawierający wzmiankę o chęci dokonania zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie dokonałem(-łam) dokonałbym(-łabym) zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Po dokonaniu wskazanego zgłoszenia zamieściłem(-łam) / zamieściłbym (-łabym) w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego adnotację o dokonaniu zgłoszenia do CEIDG.

Inne rozwiązanie (jeżeli postąpiłby(-łaby) Pan(i) inaczej proszę opisać w jaki sposób wypełniłby(-łaby) Pan(i) wskazany obowiązek):

PROTOKÓŁ ODWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO
I
AKT ODWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 55 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w związku z art. 95zf i 95zg Prawa o notariacie).

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) protokół odwołania zarządcy sukcesyjnego?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

2. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) akt odwołania zarządcy sukcesyjnego?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę

3. Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie każdego zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy?

a) Uważam, że odwołać można każdego zarządcę sukcesyjnego w tym zarządcę sukcesyjnego powołanego przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.
b) Uważam, że odwołać można każdego zarządcę sukcesyjnego z wyjątkiem zarządcy sukcesyjnego powołanego przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

4. Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w trakcie trwania postępowania sądowego w sprawie o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia swoich obowiązków (wszczęte na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym)?
   a) Uważam, że dopuszczalne jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego w trakcie trwania ww. postępowania, gdyż odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd, a odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy stanowią dwa odrębne tryby.
   b) Uważam, że niedopuszczalne jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego w trakcie trwania ww. postępowania.

5. Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie po śmierci przedsiębiorcy w trybie art. 55 ustawy o zarządzie sukcesyjnym tzw. zarządcy zapasowego

(powołanego przez przedsiębiorcę za jego życia na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym)?

a) Uważam, że dopuszczalne we wskazanym trybie jest odwołanie jedynie zarządcy sukcesyjnego.
b) Uważam, że dopuszczalne we wskazanym trybie jest odwołanie także tzw. zarządcy zapasowego.

6. Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest udzielenie pełnomocnictwa co do złożenia oświadczenia o wyrażeniu zgody na odwołanie zarządcy sukcesyjnego?
   a) Uważam, że jest to dopuszczalne.
   b) Uważam, że jest to niedopuszczalne.

7. Czy w przypadku spisywania przez Pana(-nią) protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego zdarzyło się, aby przy jego spisywaniu stawił się/był obecny sam odwoływany zarządca sukcesyjny?
   a) Nie spisywałem(-łam) protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego.
   b) Zdarzało się to w niektórych przypadkach.
   c) Zdarzało się to w każdym bądź niemal każdym przypadku.

   Jeżeli na poprzednie pytanie odpowiedział Pan(i) b lub c proszę o podanie liczby przypadków, kiedy odwoływany zarządca sukcesyjny stawił się/był obecny przy spisywaniu protokołu jego odwołania? …….

8. Czy w przypadku spisywania protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego zamieszczał(a) / zamieszczałby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynach jego odwołania?
   a) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieszczałbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zf Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   b) Zamieściłem(-łam) / Zamieściłbym(-łabym) taką informację na prośbę stawających bądź z innego powodu.

   Jeżeli w poprzednim pytaniu wybrał Pan(i) wariant „b" i spisał Pan(i) w swojej karierze protokół odwołania zarządcy sukcesyjnego proszę o zaznaczenie lub napisanie jakie przyczyny odwołania zarządcy sukcesyjnego wskazano we wniosku (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):
   a) Niewykonywanie przez zarządcę sukcesyjnego swoich obowiązków bądź niewykonywanie ich w sposób należyty.
   b) Chęć wygaszenia zarządu sukcesyjnego w odniesieniu do danego przedsiębiorstwa.
   c) Problemy zdrowotne zarządcy sukcesyjnego.
   d) Brak chęci zarządcy sukcesyjnego do dalszego wykonywania wskazanej funkcji.
   e) Inny/e powód/powody (proszę wymienić jakie):

9. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego osoby odwołujące ani notariusz nie mają obowiązku informować

zarządcy sukcesyjnego o jego odwołaniu? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie?

a) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania zarządcy sukcesyjnego o jego odwołaniu.
b) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby odwołujące zarządcę sukcesyjnego obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego.
c) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt odwołania zarządcy sukcesyjnego obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

10. Jakie jest Pana(-i) stanowisko w zakresie spisania protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego z zastrzeżeniem warunku lub terminu?
    a) Uważam, że niedopuszczalne jest zastrzeżenie warunku ani terminu.
    b) Uważam, że dopuszczalne jest zastrzeżenie warunku, a niedopuszczalne jest zastrzeżenie terminu.

PROTOKÓŁ ZE ZŁOŻENIA PRZEZ ZARZĄDCĘ SUKCESYJNEGO OŚWIADCZENIA O REZYGNACJI

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury zrezygnowania przez zarządcę sukcesyjnego z pełnionej funkcji po śmierci przedsiębiorcy (art. 57 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w związku z art. 95zi Prawa o notariacie).

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) protokół ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

2. Czy Pana(-i) zdaniem każdy zarządca sukcesyjny może po śmierci przedsiębiorcy złożyć do protokołu przed notariuszem oświadczenie o rezygnacji (na podstawie art. 95zi Prawa o notariacie)?
   a) Uważam, że każdy zarządca sukcesyjny może złożyć takie oświadczenie.
   b) Uważam, że oświadczenia takiego nie może złożyć zarządca sukcesyjny powołany przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

3. Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące zakresu treści protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji?
   a) Uważam, że treść protokołu ma charakter sztywny, tym samym protokół może zawierać tylko elementy wskazane w treści art. 95zi. § 2 Prawa o notariacie.
   b) Uważam, że treść protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zi. § 2 Prawa o notariacie.

4. Czy w protokole ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji zamieścił(a) zamieściłby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynie rezygnacji?
   a) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zi Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   b) Zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) taką informację na prośbę stawającego.

5. Jeżeli sporządzał Pan(i) w swojej karierze protokół ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji i zamieścił Pan(i) informację o przyczynie rezygnacji bardzo proszę o wskazanie względnie także napisanie przyczyny rezygnacji?
   a) Przyczyny zdrowotne leżące po stronie zarządcy sukcesyjnego.
   b) Niechęć do dalszego sprawowania funkcji zarządcy sukcesyjnego.
   c) Inne przyczyny (proszę napisać jakie):

6. Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest złożenie przez zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy oświadczenia o rezygnacji przez pełnomocnika?
   a) Uważam, że jest to dopuszczalne i sporządziłbym wtedy protokół.
   b) Uważam, że zarządca sukcesyjny powinien stawić się wyłącznie osobiście i tylko wtedy sporządziłbym stosowny protokół.

7. Jeżeli sporządzał Pan(i) w swojej karierze protokół ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji to czy zdarzyło się Panu(-i), aby stawili się bądź byli obecni przy jego sporządzaniu także właściciele przedsiębiorstwa w spadku?
   a) Nigdy nie zdarzyło się, aby właściciele przedsiębiorstwa w spadku stawili się bądź byli obecni przy jego sporządzaniu.
   b) Zdarzało się to w niektórych przypadkach.
   c) Zdarzało się to w każdym bądź niemal każdym przypadku.

   Jeżeli na poprzednie pytanie odpowiedział Pan(i) b lub c proszę o podanie liczby przypadków, kiedy właściciele przedsiębiorstwa w spadku stawili się/byli obecni przy spisywaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji? ……

8. Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Informację o tych osobach oraz ich adresach zamieszkania notariusz czerpie z oświadczenia zarządcy sukcesyjnego stanowiącego na podstawie art. 95zi § 2 pkt 4 p.n. niezbędny element protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Czy Pana(-i) zdaniem notariusz może w zakresie ustalenia adresu(-ów) zamieszkania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku czynić własne ustalenia, zwłaszcza w sytuacji, gdy rezygnujący zarządca sukcesyjny nie przekaże informacji o adresie tych osób, przekaże informacje niekompletne albo ma wątpliwości, co do aktualności wskazanych danych?
   a) Uważam, że notariusz nie ma uprawnień ani obowiązku do czynienia w tym zakresie własnych ustaleń i co do zasady polega na informacjach przekazanych przez zarządcę sukcesyjnego.
   b) Uważam, że notariusz może, ale nie musi poczynić takich ustaleń.
   c) Uważam, że notariusz ma obowiązek podejmowania ustaleń w zakresie osób uprawnionych do przedsiębiorstwa w spadku i aktualnych adresów ich zamieszkania.

9. Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Jakie jest Pana(-i) stanowisko w zakresie realizacji ww. obowiązku w przypadku, gdyby przy sporządzaniu protokołu

ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji stawił(-li) się bądź była(-li) obecna(-ni), osoby którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku?

a) Pomimo ich obecności bądź stawiennictwa przesłałbym tym osobom protokół ze złożenia rezygnacji zarządcy sukcesyjnego, tak jak stanowi art. 95zi §3 Prawa o notariacie.
b) Wydałbym wypisy osobie(-om), którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, a które stawiła(-ły) się była(-ły) obecna(-ne) przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji.

10. Jak postąpiłby(-łaby) Pan(i) w przypadku, gdyby osoba(-y) obecna(-i) przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku zrezygnowała(-ły) z chęci otrzymania wypisu?
    a) Uznałbym(-łabym), że skoro były obecne przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji znają jego treść i odstąpiłbym(-łabym) od obowiązku wskazanego w art. art. 95zi §3 Prawa o notariacie.
    b) Pomimo ich obecności bądź stawiennictwa przesłałbym tym osobom protokół ze złożenia rezygnacji zarządcy sukcesyjnego, tak jak stanowi art. 95zi §3 Prawa o notariacie.

11. Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. W doktrynie wyrażono pogląd, iż m.in. ze względu na czasochłonność wysyłki pocztowej (zwłaszcza wysyłki zagranicznej) informacji o złożonej rezygnacji może dodatkowo udzielić uprawnionym osobom sam notariusz za pomocą środków komunikowania się na odległość (telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy). Jak zapatruje się Pan(i) na tego rodzaju praktyki?
    a) Nie stosowałem(-łam) / stosowałbym(-łabym) tego rodzaju praktyk, a jedynie wypełniłem(-łam) / wypełniłbym (-łabym) wynikający z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązek wysłania wypisu.
    b) Stosowałem(-łam) / stosowałbym(-łabym) tego rodzaju praktykę obok wypełnienia wynikającego z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązku wysłania wypisu tylko w wyjątkowych przypadkach np. przy wysyłce wypisu za granicę.
    c) Stosowałem(-łam) / stosowałbym(-łabym) tego rodzaju praktykę obok wypełnienia wynikającego z art. 95zi §3 Prawa o notariacie w każdym bądź niemal każdym przypadku.

12. Czy Pana(-i) zdaniem wynikający z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego osobom, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku jest obligatoryjny w przypadku, gdy dana osoba

zostałaby wcześniej poinformowana za pomocą środków komunikowania się na odległość (telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy)?

a) Uważam, że wskazany obowiązek ma charakter obligatoryjny i nie zrezygnowałam(-łem) / zrezygnowałbym(-łabym) z niego nawet po poinformowaniu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku o fakcie rezygnacji zarządcy sukcesyjnego za pomocą środków komunikowania się na odległość.
b) Uważam, że od tego obowiązku mimo wszystko można odstąpić, jeżeli np. zarządca sukcesyjny, bądź notariusz poinformuje osoby, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego za pomocą środków komunikowania się na odległość.

13. Jakie jest Pana(-i) stanowisko na temat zakresu treści protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji?
    a) Uważam, że wskazany zakres jest wystarczający i nie ma potrzeby poszerzania go o dodatkowe elementy.
    b) Uważam, że wskazany zakres oświadczeń powinien on zostać uzupełniony o dodatkowe elementy.

14. Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź b proszę o wskazanie względnie napisanie jakie dodatkowe elementy/oświadczenia zamieścił(a) /zamieściłby(-łaby) Pan(i) w we wskazanym protokole (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)
    a) Oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o tym, że nie złożył on wcześniej przed innym notariuszem oświadczenia o rezygnacji z tej funkcji.
    b) Inne oświadczenie (proszę wymienić jakie):

15. Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące postulatu, aby *de lege ferenda* obligatoryjnym elementem treści protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji było również oświadczenie zarządcy sukcesyjnego o tym, że nie złożył on wcześniej przed innym notariuszem oświadczenia o rezygnacji z tej funkcji?
    a) Nie mam zdania w tym zakresie.
    b) Uważam, że postulat ten jest słuszny.
    c) Nie popieram wskazanego postulatu.

PROTOKÓŁ WYKAZU INWENTARZA PRZEDSIĘBIORSTWA W SPADKU (NA PODSTAWIE ART. 28 USTAWY O ZARZĄDZIE SUKCESYJNYM)

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) protokół wykazu inwentarza przedsiębiorstwa w spadku?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

Miejsce na wolne wnioski (jeżeli macie Państwo jakieś zastrzeżenia, wątpliwości, co do treści tej części ankiety uprzejmie proszę o ich wskazanie):

PROTOKÓŁ POWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA
I
AKT POWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury powołania tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie (art. 60a-60j, a w szczególności art. 60e ustawy o zarządzie sukcesyjnym w związku z art. 95zl Prawa o notariacie).

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery spisał(a) Pan(i) protokół powołania tymczasowego przedstawiciela?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) spisał(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

2. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) akt powołania tymczasowego przedstawiciela?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

3. Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące zakresu treści protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela (art. 95zl Prawa o notariacie i stosowane odpowiednio wyszczególnione tam przepisy)?
   a) Uważam, że treść protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela ma charakter sztywny, tym samym protokół może zawierać tylko elementy wskazane w art. 95zl w zw. z art. 95zc § 1 Prawa o notariacie.
   b) Uważam, że treść protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w art. 95zl w zw. z art. 95zc § 1 Prawa o notariacie.

4. Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź b, proszę o wskazanie jakie jest Pana(-i) stanowisko na temat treści protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela (na podstawie art. 95zl w zw. z art. 95zc § 1 Prawa o notariacie):
   a) Uważam, że wskazany zakres jest wystarczający i nie ma potrzeby poszerzania go o dodatkowe elementy.
   b) Uważam, że wskazany zakres oświadczeń powinien zostać uzupełniony o dodatkowe elementy.

5. Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) wariant b uprzejmie proszę o wskazanie, względnie także dopisanie oświadczeń jakie dodatkowo wskazał(a) / wskazałby(-łaby) Pan(i) w protokole powołania tymczasowego przedstawiciela (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):

a) Oświadczenie o obywatelstwie i miejscu zwykłego pobytu zmarłego małżonka przedsiębiorcy w chwili śmierci.
b) Oświadczenie, czy zmarły małżonek przedsiębiorcy dokonał wyboru prawa właściwego dla spadku po nim.
c) Oświadczenie, czy zostało wydane orzeczenie dotyczące niegodności dziedziczenia.
d) Oświadczenie, czy były zawierane ze spadkodawcą umowy zrzeczenia się dziedziczenia.
e) Oświadczenie, czy zawarta została przez przedsiębiorcę umowa darowizny na wypadek śmierci, której przedmiotem jest przysługujący mu udział w przedsiębiorstwie.
f) Oświadczenie, czy zawarte zostały przez spadkobierców lub zapisobierców windykacyjnych umowy, na podstawie których doszło do przeniesienia przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie na inne osoby.
g) Oświadczenie o ustroju majątkowym małżeńskim panującym pomiędzy przedsiębiorcą a jego zmarłym małżonkiem.
h) Oświadczenie, czy pomiędzy przedsiębiorcą a jego zmarłym małżonkiem została orzeczona separacja, lub został złożony pozew o rozwód.
i) Oświadczenie, czy toczy się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku, a jeśli zostało wydane prawomocne postanowienie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku, czy też został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, czy nie toczy się postępowanie o ich uchylenie.
j) Oświadczenie o nieogłoszeniu upadłości przedsiębiorcy.
k) Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zmarłym małżonku przedsiębiorcy.
l) Oświadczenie co do objęcia udziału w przedsiębiorstwie zarządem sprawowanym przez wykonawcę testamentu (ponieważ tymczasowy przedstawiciel na podstawie art. 60f pkt 5 u.z.s. przestaje pełnić funkcję z dniem ogłoszenia testamentu, w którym spadkodawca powołał wykonawcę testamentu, jeżeli jego umocowanie obejmuje zarząd udziałem małżonka w przedsiębiorstwie).
m) Oświadczenie potwierdzające fakt wykonywania przez przedsiębiorcę (małżonka spadkodawcy) działalności gospodarczej przy wykorzystaniu przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.
n) Oświadczenie, z którego wynika, że zmarły małżonek przedsiębiorcy w chwili śmierci nie był przedsiębiorcą wykonującym działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG.
o) Oświadczenie o niesporządzeniu dotychczas protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela.
p) Inne oświadczenia (proszę podać jakie):

6. Jeżeli sporządzał(a) Pan(i) protokół powołania/akt powołania tymczasowego przedstawiciela czy zamieszczał(a) Pan(i) informację o linii i stopniu pokrewieństwa/powinowactwa, relacji łączącej tymczasowego przedstawiciela z przedsiębiorcą bądź jego zmarłym małżonkiem?

a) Nie zamieszczałem(-łam) takiej informacji.
b) Informację o relacji łączącej tymczasowego przedstawiciela z przedsiębiorcą bądź jego zmarłym współmałżonkiem zamieszczałem(-łam) jedynie w wybranych protokołach/aktach powołania zarządcy sukcesyjnego.
c) Informację taką zamieszczałem(-am) we wszystkich przypadkach.

Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(-a) Pan(i) odpowiedź b albo c, proszę o krótkie wyjaśnienie, jeżeli to możliwe z czego wynika taka praktyka (np. czy taka była wola stron, czy opisywał Pan(i) relację tylko w przypadku występowania stopnia pokrewieństwa/powinowactwa itp.).

Jeżeli spisał(a) Pan(i) protokół powołania tymczasowego przedstawiciela proszę o zaznaczenie, kto został powołany na tymczasowego przedstawiciela tzn. jaki był jego stosunek do zmarłego małżonka przedsiębiorcy, a także podanie ilości takich przypadków.

a) Na tymczasowego przedstawiciela został powołany zstępny zmarłego małżonka przedsiębiorcy (syn/córka).
   Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków:
b) Na tymczasowego przedstawiciela został powołany sam przedsiębiorca (mąż/żona).
   Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków:
c) Na tymczasowego przedstawiciela został powołany inny krewny zmarłego małżonka przedsiębiorcy.
   Proszę o wskazanie jaki był to krewny:
   Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków:
d) Na tymczasowego przedstawiciela został powołany pracownik/współpracownik przedsiębiorcy/kierownik/menadżer danego przedsiębiorstwa.
   Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków:
e) Na tymczasowego przedstawiciela została powołana osoba niezwiązana z przedsiębiorcą trudniąca się profesjonalnie świadczeniem usług pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego/tymczasowego przedstawiciela.
   Proszę o podanie dokładnej liczby takich przypadków:

7. Jaki jest Pana(-i) pogląd dotyczący dopuszczalności spisania protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela i sporządzania aktu powołania tymczasowego przedstawiciela przez różnych notariuszy?
   a) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany tylko i wyłącznie przez tego samego notariusza.
   b) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany przez różnych notariuszy w każdym przypadku.
   c) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany przez różnych

notariuszy tylko w nagłych sytuacjach losowych np. śmierć notariusza bądź niemożność sporządzenia przez niego aktu powołania tymczasowego przedstawiciela po sporządzeniu protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela.

8. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku powołania tymczasowego przedstawiciela osoby powołujące go ani notariusz nie mają obowiązku informować przedsiębiorcy tym fakcie. Jeżeli zatem przedsiębiorca nie jest współuprawniony do powołania tymczasowego przedstawiciela, może on dowiedzieć się o tym dopiero po pewnym czasie np. od samego tymczasowego przedstawiciela legitymującego się aktem powołania? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie nałożenia obowiązku informowania przedsiębiorcy niebiorącego udziału w powołaniu tymczasowego przedstawiciela o tym fakcie?
   a) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania przedsiębiorcy o fakcie powołania tymczasowego przedstawiciela.
   b) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby powołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego.
   c) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt powołania tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

9. *De lege lata* tymczasowy przedstawiciel udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie nie podlega ujawnieniu w CEIDG. Jakie jest Pana(-i) zdanie dotyczące braku możliwości i obowiązku ujawnienia tymczasowego przedstawiciela w CEIDG?
   a) Uważam, że obecna regulacja jest zasadna i nie należy jej zmieniać.
   b) Uważam, że tymczasowy przedstawiciel powinien podlegać fakultatywnemu ujawnieniu w CEIDG tj. po wyrażeniu przez osoby powołujące takiej woli.
   c) Uważam, że tymczasowy przedstawiciel powinien podlegać tak jak zarządca sukcesyjny obligatoryjnemu ujawnieniu w CEIDG.

PROTOKÓŁ ODWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA
I
AKT ODWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury odwołania tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie (art. 60a-60j, a w szczególności art. 60g ustawy o zarządzie sukcesyjnym w związku z art. 95zl Prawa o notariacie).

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery spisał(a) Pan(i) protokół odwołania tymczasowego przedstawiciela?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) spisał(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

2. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) akt odwołania tymczasowego przedstawiciela?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę

3. Czy w przypadku sposywania przez Pana(-nią) protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela zdarzyło się, aby przy jego spisywaniu stawił się/był obecny sam odwoływany tymczasowy przedstawiciel?
   a) Nie zdarzył mi się taki przypadek.
   b) Zdarzało się to w niektórych przypadkach.
   c) Zdarzało się to w każdym bądź niemal każdym przypadku.

   Jeżeli na poprzednie pytanie odpowiedział Pan(i) b lub c proszę o podanie liczby przypadków, kiedy odwoływany tymczasowy przedstawiciel stawił się/był obecny przy spisywaniu protokołu jego odwołania?

4. Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące zakresu treści protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela?
   a) Uważam, że treść protokołu ma charakter sztywny, tym samym protokół może zawierać tylko elementy wskazane w treści art. 95zl w zw. z art. 95zf Prawa o notariacie.
   b) Uważam, że treść protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zl w zw. z art. 95zf Prawa o notariacie.

   Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył Pan(i) odpowiedź b proszę o zaznaczenie względnie dopisanie jakie dodatkowo oświadczenia odebrał(a) / odebrałby(-łaby

Pan(i) w przypadku spisywania protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)?

a) Nie odebrałem(-łam) / odebrałbym(-łabym) żadnych dodatkowych oświadczeń.
b) Oświadczenie o obywatelstwie i miejscu zwykłego pobytu zmarłego małżonka przedsiębiorcy w chwili śmierci.
c) Oświadczenie, czy zmarły małżonek przedsiębiorcy dokonał wyboru prawa właściwego dla spadku po nim.
d) Oświadczenie, czy zostało wydane orzeczenie dotyczące niegodności dziedziczenia.
e) Oświadczenie, czy były zawierane ze spadkodawcą umowy zrzeczenia się dziedziczenia.
f) Oświadczenie, czy zawarta została przez przedsiębiorcę umowa darowizny na wypadek śmierci, której przedmiotem jest przysługujący mu udział w przedsiębiorstwie.
g) Oświadczenie, czy zawarte zostały przez spadkobierców lub zapisobierców windykacyjnych umowy, na podstawie których doszło do przeniesienia przysługujących im udziałów w przedsiębiorstwie na inne osoby.
h) Oświadczenie o ustroju majątkowym małżeńskim panującym pomiędzy przedsiębiorcą a jego zmarłym małżonkiem.
i) Oświadczenie, czy pomiędzy przedsiębiorcą a jego zmarłym małżonkiem została orzeczona separacja, lub został złożony pozew o rozwód.
j) Oświadczenie, czy toczy się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku, a jeśli zostało wydane prawomocne postanowienie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku, czy też został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, czy nie toczy się postępowanie o ich uchylenie.
k) Oświadczenie o nieogłoszeniu upadłości przedsiębiorcy.
l) Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zmarłym małżonku przedsiębiorcy.
m) Oświadczenie co do objęcia udziału w przedsiębiorstwie zarządem sprawowanym przez wykonawcę testamentu (ponieważ tymczasowy przedstawiciel na podstawie art. 60f pkt 5 u.z.s. przestaje pełnić funkcję z dniem ogłoszenia testamentu, w którym spadkodawca powołał wykonawcę testamentu, jeżeli jego umocowanie obejmuje zarząd udziałem małżonka w przedsiębiorstwie).
n) Oświadczenie potwierdzające fakt wykonywania przez przedsiębiorcę (małżonka spadkodawcy) działalności gospodarczej przy wykorzystaniu przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55^1 k.c.
o) Oświadczenie, z którego wynika, że zmarły małżonek przedsiębiorcy w chwili śmierci nie był przedsiębiorcą wykonującym działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG.
p) Oświadczenie o niesporządzeniu dotychczas protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela.
q) Oświadczenie osób biorących udział w spisywaniu protokołu, że tymczasowy przedstawiciel nie przestał pełnić swej funkcji z przyczyn innych niż jego odwołanie, określonych w art. 60f u.z.s.

r) Oświadczenie osób biorących udział w spisywaniu protokołu, że nie zaszły wskazane w art. 60h u.z.s. okoliczności powodujące wygaśnięcie umocowania do pełnienia tejże funkcji.
s) Inne oświadczenia (proszę o ich wymienienie):

5. Czy w przypadku spisywania protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela zamieszczał(a) / zamieszczałby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynach jego odwołania?
   a) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieszczałbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zl Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   b) Zamieściłem(-łam) / Zamieściłbym(-łabym) taką informację na prośbę stawających bądź z innego powodu.

   Jeżeli w poprzednim pytaniu wybrał Pan(i) wariant „b" i spisał Pan(i) w swojej karierze protokół odwołania tymczasowego przedstawiciela proszę o zaznaczenie lub napisanie jakie przyczyny odwołania tymczasowego przedstawiciela wskazano we wniosku (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):
   a) Niewykonywanie przez tymczasowego przedstawiciela swoich obowiązków bądź niewykonywanie ich w sposób należyty.
   b) Problemy zdrowotne tymczasowego przedstawiciela.
   c) Brak chęci tymczasowego przedstawiciela do dalszego wykonywania wskazanej funkcji.
   d) Inny/e powód/powody (proszę wymienić jakie):

6. Art. 95zl w zw. z art. 95zf § 2 Prawa o notariacie wskazuje jakie dokumenty notariusz załącza do protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela. Są to wypisy aktów notarialnych obejmujących oświadczenia osób, którym łącznie przysługuje udział w udziale zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie większy niż 1/2, jeżeli oświadczenia osób wyrażających zgodę na odwołanie tymczasowego przedstawiciela nie zostały zawarte w protokole odwołania tymczasowego przedstawiciela. Poza ww. dokumentami ww. przepisy nie wymagają załączania żadnych dodatkowych dokumentów. Jaki jest Pana(-i) pogląd na temat kompletności wynikającego z art. 95zl w zw. z art. 95zf § 2 Prawa o notariacie katalogu załączników do protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela?
   a) Uważam, że wskazany katalog jest katalogiem zamkniętym, w związku z tym do protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela można dołączyć tylko wymienione w nim dokumenty.
   b) Uważam, że wskazany katalog jest katalogiem otwartym wskazującym dokumenty stanowiące jedynie niezbędne minimum, tym samym notariusz może zażądać przedłożenia lub okazania dodatkowych dokumentów.

7. Przedłożenia bądź okazania jakich dodatkowo dokumentów wymagał(a) Pan(i) (jeżeli sporządzał(a) Pan(i) protokół/akt odwołania tymczasowego przedstawiciela) albo wymagałby(-łaby) Pan(i) (jeżeli sporządzałby(-łaby) Pan(i) protokół/akt odwołania tymczasowego przedstawiciela) poza dokumentami wymienionymi w art.

95zl w zw. z art. 95zf § 2 Prawa o notariacie. Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź:

a) Nie wymagałem(-łam) / wymagałbym(-łabym) przedłożenia ani okazania żadnych dodatkowych dokumentów.
b) Wypis aktu powołania tymczasowego przedstawiciela.
c) Żądałem/łam żądałbym/łabym okazania/przedłożenia innych dokumentów (proszę wymienić jakich):

8. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku odwołania tymczasowego przedstawiciela osoby odwołujące go ani notariusz nie mają obowiązku informować przedsiębiorcy tym fakcie. Jeżeli zatem przedsiębiorca nie jest współuprawniony do odwołania tymczasowego przedstawiciela, może on dowiedzieć się o tym dopiero po pewnym czasie np. od osób, które dokonały odwołania? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie nałożenia obowiązku informowania przedsiębiorcy niebiorącego udziału w odwołaniu tymczasowego przedstawiciela o tym fakcie?
   a) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania przedsiębiorcy o fakcie odwołania tymczasowego przedstawiciela.
   b) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby powołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego.
   c) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt powołania tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

9. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku odwołania tymczasowego przedstawiciela osoby odwołujące ani notariusz nie mają obowiązku informować tymczasowego przedstawiciela o jego odwołaniu? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie?
   a) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania tymczasowego przedstawiciela o jego odwołaniu.
   b) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby odwołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego.
   c) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt odwołania tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

PROTOKÓŁ ZE ZŁOŻENIA PRZEZ TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA OŚWIADCZENIA O REZYGNACJI

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury złożenia przez tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie oświadczenia o rezygnacji (art. 60a-60j, a w szczególności art. 60g ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym w związku z art. 95zl Prawa o notariacie).

1. Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) protokół ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji?
   Tak Nie

   Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)

2. Jakie jest Pana(-i) stanowisko dotyczące zakresu treści protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji (na podstawie art. 95zl Prawa o notariacie i odpowiednio stosowanego art. 95zi Prawa o notariacie)?
   a) Uważam, że treść protokołu ma charakter sztywny, tym samym protokół może zawierać tylko elementy wskazane w treści art. 95zl w zw. z art. 95zi. § 2 Prawa o notariacie.
   b) Uważam, że treść protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji ma charakter minimalny, tym samym protokół może zawierać także inne elementy niewymienione w treści art. 95zl w zw. z art. 95zi. § 2 Prawa o notariacie.

3. Czy w protokole ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji zamieścił(a) / zamieściłby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynie rezygnacji?
   a) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zl w zw. z art. 95zi Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   b) Zamieściłem(-łam) / Zamieściłbym (-łabym) taką informację na prośbę stawającego.

4. Jeżeli sporządzał Pan(i) w swojej karierze protokół ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji i zamieścił Pan(i) informację o przyczynie rezygnacji bardzo proszę o wskazanie względnie także napisanie przyczyny rezygnacji:
   a) Nie sporządzałem dotychczas protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji.
   b) Przyczyny zdrowotne leżące po stronie tymczasowego przedstawiciela.
   c) Niechęć do dalszego sprawowania funkcji tymczasowego przedstawiciela.
   d) Inne przyczyny (proszę napisać jakie)

5. Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest złożenie przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji przez pełnomocnika?
   a) Uważam, że jest to dopuszczalne i sporządziłbym wtedy protokół.
   b) Uważam, że tymczasowy przedstawiciel powinien stawić się wyłącznie osobiście i tylko wtedy sporządziłbym stosowny protokół.

6. Jeżeli sporządzał Pan(i) w swojej karierze protokół ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji to czy zdarzyło się Panu(-i), aby stawili się bądź byli obecni przy jego sporządzaniu także właściciele udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie?
   a) Nie sporządzałem dotychczas protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji.
   b) Nigdy nie zdarzyło się, aby właściciele udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie stawili się bądź byli obecni przy jego sporządzaniu.
   c) Zdarzało się to w niektórych przypadkach.
   d) Zdarzało się to w każdym bądź niemal każdym przypadku.

   Jeżeli na poprzednie pytanie odpowiedział Pan(i) c lub d proszę o podanie liczby przypadków, kiedy właściciele udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie stawili się/byli obecni przy spisywaniu protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji?

7. Jakie jest Pana(-i) stanowisko na temat zakresu treści protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji?
   a) Uważam, że wskazany zakres jest wystarczający i nie ma potrzeby poszerzania go o dodatkowe elementy.
   b) Uważam, że wskazany zakres oświadczeń powinien on zostać uzupełniony o dodatkowe elementy.

   Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź b proszę o wskazanie względnie napisanie jakie dodatkowe elementy/oświadczenia zamieścił(a) /zamieściłby(-łaby) Pan(i) we wskazanym protokole (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):
   a) Oświadczenie tymczasowego przedstawiciela o tym, że nie złożył on wcześniej przed innym notariuszem oświadczenia o rezygnacji z tej funkcji.
   b) Inne oświadczenie (proszę wymienić jakie):

8. Jakie jest Pana(i) stanowisko dotyczące postulatu, aby *de lege ferenda* obligatoryjnym elementem treści protokołu ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji było również oświadczenie tymczasowego przedstawiciela o tym, że nie złożył on wcześniej przed innym notariuszem oświadczenia o rezygnacji z tej funkcji?
   a) Nie mam zdania w tym zakresie.
   b) Uważam, że postulat ten jest słuszny.
   c) Nie popieram wskazanego postulatu.

Miejsce na wolne wnioski (jeżeli macie Państwo jakieś zastrzeżenia, wątpliwości, co do treści tej części ankiety uprzejmie proszę o ich wskazanie):

Załącznik nr 2

Kwestionariusz ankiety nr 2.
Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (ankieta dot. zarządu sukcesyjnego)

Szanowna Pani Rejent/Szanowny Panie Rejencie!

Nazywam się Krzysztof Świątczak i jestem doktorantem na UMK w Toruniu. Obecnie odbywam również aplikację notarialną w Izbie Notarialnej w Poznaniu. Przygotowuję rozprawę doktorską dotyczącą problematyki ustawy z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw. W ramach prowadzonych badań poddaję analizie m.in. czynności notarialne związane z ww. instytucją. Uprzejmie proszę Panią Rejent/Pana Rejenta o wypełnienie poniższej nowej, skróconej wersji ankiety, której wyniki zostaną przeze mnie przedstawione w poszczególnych rozdziałach przygotowywanej rozprawy doktorskiej.
Wskazana ankieta składa się z 24 pytań i została podzielona na 4 sekcje:
- INFORMACJE WSTĘPNE (2 PYTANIA),
- PROTOKÓŁ POWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO I AKT POWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO (10 PYTAŃ),
- PROTOKÓŁ ODWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO I AKT ODWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO (6 PYTAŃ),
- PROTOKÓŁ ZE ZŁOŻENIA PRZEZ ZARZĄDCĘ SUKCESYJNEGO OŚWIADCZENIA O REZYGNACJI (6 PYTAŃ).

Za wszystkie wypełnione ankiety oraz wszelkie udzielone rady z góry Państwu dziękuję. Zachęcam Państwa również do wypełnienia drugiej mojej ankiety dotyczącej uregulowanej w art. 60a-60j ustawy o zarządzie sukcesyjnym instytucji tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie.
Z wyrazami szacunku
Krzysztof Świątczak

P.S. Niniejsza ankieta skierowana jest do wszystkich notariuszy, emerytowanych notariuszy oraz zastępców notarialnych w całej Polsce.

INFORMACJE WSTĘPNE (Ilość pytań w tej sekcji - 2)

1. **Uprzejmie proszę o zaznaczenie Pani/Pana obecnego stanowiska:**
   d) Notariusz
   e) Zastępca notarialny
   f) Emerytowany notariusz

2. **Uprzejmie proszę Panią Rejent/Pana Rejenta o wpisanie nazwy izby do której Pani/Pan przynależy lub przynależał:**
   a) Izba Notarialna w Białymstoku
   b) Izba Notarialna w Gdańsku
   c) Izba Notarialna w Katowicach
   d) Izba Notarialna w Krakowie
   e) Izba Notarialna w Lublinie
   f) Izba Notarialna w Łodzi
   g) Izba Notarialna w Poznaniu
   h) Izba Notarialna w Rzeszowie
   i) Izba Notarialna w Szczecinie
   j) Izba Notarialna w Warszawie
   k) Izba Notarialna w Wrocławiu

PROTOKÓŁ POWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO
I
AKT POWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury powołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 10 i art. 12 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w związku z art. 95zc i 95zd Prawa o notariacie, ilość pytań w tej sekcji – 10).

1. **Jaki jest Pana(-i) pogląd dotyczący dopuszczalności spisania protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego i aktu powołania zarządcy sukcesyjnego przez różnych notariuszy?**
   d) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania zarządcy sukcesyjnego i akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzany tylko i wyłącznie przez tego samego notariusza.
   e) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania zarządcy sukcesyjnego i akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzany przez różnych notariuszy w każdym przypadku.
   f) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania zarządcy sukcesyjnego i akt powołania zarządcy sukcesyjnego może być sporządzany przez różnych notariuszy tylko w nagłych sytuacjach losowych np. śmierć notariusza bądź niemożność sporządzenia przez niego aktu powołania zarządcy sukcesyjnego po sporządzeniu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.

2. **Na podstawie art. 95zc § 1 pkt 2 lit. a Prawa o notariacie protokół powołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego złożone przez uprawnioną do tego osobę (nie mylić z wyrażeniem zgody na pełnienie funkcji zarządcy sukcesyjnego). Prawodawca posługuje się przy tym wyrażeniem w liczbie pojedynczej – „oświadczenie osoby". Jakie jest Pana(-i) stanowisko w kwestii dopuszczalności składania oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez więcej niż jedną osobę?**
   c) Stoję na stanowisku, iż oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego może złożyć tylko jedna osoba.
   d) Stoję na stanowisku, iż pomimo użycia przez prawodawcę wyrażenia w liczbie pojedynczej należy dopuścić możliwość złożenia oświadczenia o powołaniu zarządcy sukcesyjnego przez więcej niż jedną osobę.

3. **Czy Pana(-i) zdaniem wyżej wymienione oświadczenie o powołaniu zarządcy sukcesyjnego złożone przez uprawnioną do tego osobę może zostać złożone przez pełnomocnika?**
   c) Uważam, że jest to dopuszczalne.
   d) Uważam, że jest to niedopuszczalne.

4. **Czy w protokole powołania zarządcy sukcesyjnego/akcie powołania zarządcy sukcesyjnego zamieszczał(a) Pan(i) informację o linii i stopniu pokrewieństwa/powinowactwa, relacji łączącej zarządcę sukcesyjnego ze zmarłym przedsiębiorcą?**
   e) Nie spisałem(-am) dotychczas protokołu ani aktu powołania zarządcy sukcesyjnego.
   f) Nie zamieszczałem(-am) takiej informacji.
   g) Informację o relacji łączącej zarządcę sukcesyjnego ze zmarłym przedsiębiorcą zamieszczałem(-am) jedynie w wybranych protokołach/aktach powołania zarządcy sukcesyjnego.
   h) Informację taką zamieszczałem(-am) we wszystkich przypadkach.

5. **Jakie jest Pana(-i) stanowisko nt. wyrażonego w doktrynie poglądu, aby *de lege ferenda* osoby składające na podstawie art. 95zc § 1 pkt 4 Prawa o notariacie oświadczenie o wyrażeniu zgody na powołanie zarządcy sukcesyjnego musiały składać obligatoryjnie analogiczne do osoby powołującej zarządcę sukcesyjnego oświadczenia wymienione w art. 95zc § 1 pkt 3 Prawa o notariacie tzn. oświadczenie o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi, a także znanych im testamentach spadkodawcy lub braku takich testamentów?**
   d) Nie podzielam tego poglądu. Uważam, że byłyby to zbyteczne elementy protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.
   e) Nie podzielam tego poglądu. Uważam, że oświadczenia takie powinny być składane co najwyżej fakultatywnie przez wyrażających zgodę na powołanie zarządcy sukcesyjnego.
   f) Podzielam ten pogląd. Uważam, że wzmocniłoby to gwarancyjną funkcję protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego.

6. **Jednym z elementów protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego jest zgodnie z treścią art. 95zc § 1 pkt 5 Prawa o notariacie oświadczenie osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego o wyrażeniu zgody na pełnienie tej funkcji oraz braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym (chyba że wskazane oświadczenie zostało złożone w odrębnym akcie notarialnym). Czy przy składaniu wskazanego oświadczenia przez osobę powołaną do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego żądał(a) / żądałby(-łaby) Pan(i) okazania względnie przedłożenia zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności?**
   d) Nie żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) okazania ani przedłożenia do wskazanego protokołu zaświadczenia z KRK o niekaralności.
   e) Żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) przy spisywaniu wskazanego protokołu okazania zaświadczenia z KRK o niekaralności.
   f) Żądałem(-łam) / żądałbym(-łabym) przy spisywaniu wskazanego protokołu przedłożenia zaświadczenia o niekaralności.

7. **W protokole powołania zarządcy sukcesyjnego zamieszcza się również na podstawie art. 95zc § 1 pkt 7 Prawa o notariacie wzmiankę o pouczeniu przez notariusza o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń. W którym miejscu protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego zamieścił(a) / zamieściłby(-łaby) Pan(i) wskazaną wzmiankę?**
   c) Wzmiankę o pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) pod koniec protokołu tzn. po oświadczeniach stron (zgodnie z kolejnością wskazaną w art. 95zc § 1 Prawa o notariacie).
   d) Wzmiankę o pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) na początku protokołu, tj. przed właściwymi oświadczeniami stron.

8. **Czy Pana(-i) zdaniem notariusz przy odbieraniu oświadczenia osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego zarówno do protokołu powołania zarządcy sukcesyjnego, jak i w odrębnym akcie notarialnym o braku prawomocnie orzeczonych wobec niej zakazów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym powinien mieć *de lege ferenda* możliwość uzyskania odpowiednich danych bezpośrednio z Krajowego Rejestru Karnego?**
   d) Nie mam zdania na ten temat.
   e) Uważam, że notariusz powinien mieć możliwość uzyskania odpowiednich danych z KRK.
   f) Uważam, że notariusz nie powinien mieć możliwości uzyskania danych z KRK.

9. **Jak Pana(-i) zdaniem należy zaklasyfikować akt powołania zarządcy sukcesyjnego sporządzany na podstawie art. 95zd Prawa o notariacie?**
   d) Uważam, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego jest aktem notarialnym.
   e) Uważam, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego jest szczególnego rodzaju aktem notarialnym.
   f) Uważam, że akt powołania zarządcy sukcesyjnego stanowi odrębną czynność notarialną, która nie jest ani aktem notarialnym ani protokołem.

10. **Zgodnie z art. 95zd § 1 pkt 8 Prawa o notariacie akt powołania zarządcy sukcesyjnego powinien zawierać adnotację o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W jaki sposób wypełnił(a) / wypełniłby(-łaby) Pan(i) wskazany obowiązek?**
   d) Najpierw dokonałem(-łam) / dokonałbym/(-łabym) zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie sporządziłem(-łam) sporządziłbym(-łabym) akt powołania zarządcy sukcesyjnego zawierający adnotację o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG.
   e) Sporządziłem(-łam) / sporządziłbym(-łabym) akt powołania zarządcy sukcesyjnego bez adnotacji o zgłoszeniu powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie dokonałem(-łam) dokonałbym(-łabym) zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Po dokonaniu wskazanego zgłoszenia zamieściłem(-

łam) / zamieściłbym(-łabym) w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego adnotację o dokonaniu zgłoszenia do CEIDG.

f) Sporządziłem(-łam) sporządziłbym(-łabym) akt powołania zarządcy sukcesyjnego zawierający wzmiankę o chęci dokonania zgłoszenia powołania zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, a następnie dokonałem(-łam) dokonałbym(-łabym) zgłoszenia zarządcy sukcesyjnego do CEIDG. Po dokonaniu wskazanego zgłoszenia zamieściłem(-łam) / zamieściłbym (-łabym) w akcie powołania zarządcy sukcesyjnego adnotację o dokonaniu zgłoszenia do CEIDG.

Inne rozwiązanie (jeżeli postąpiłby(-łaby) Pan(i) inaczej proszę opisać w jaki sposób wypełniłby(-łaby) Pan(i) wskazany obowiązek):

PROTOKÓŁ ODWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO
I
AKT ODWOŁANIA ZARZĄDCY SUKCESYJNEGO

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury odwołania zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy (art. 55 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w związku z art. 95zf i 95zg Prawa o notariacie, ilość pytań w tej sekcji – 6).

1. **Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie każdego zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy?**

c) Uważam, że odwołać można każdego zarządcę sukcesyjnego w tym zarządcę sukcesyjnego powołanego przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

d) Uważam, że odwołać można każdego zarządcę sukcesyjnego z wyjątkiem zarządcy sukcesyjnego powołanego przez sąd na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym.

2. **Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy w trakcie trwania postępowania sądowego w sprawie o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia swoich obowiązków (wszczęte na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym)?**

c) Uważam, że dopuszczalne jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego w trakcie trwania ww. postępowania, gdyż odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez sąd, a odwołanie zarządcy sukcesyjnego przez następców prawnych zmarłego przedsiębiorcy stanowią dwa odrębne tryby.

d) Uważam, że niedopuszczalne jest odwołanie zarządcy sukcesyjnego w trakcie trwania ww. postępowania.

3. **Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest odwołanie po śmierci przedsiębiorcy w trybie art. 55 ustawy o zarządzie sukcesyjnym tzw. zarządcy zapasowego (powołanego przez przedsiębiorcę za jego życia na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym)?**

c) Uważam, że dopuszczalne we wskazanym trybie jest odwołanie jedynie zarządcy sukcesyjnego.

d) Uważam, że dopuszczalne we wskazanym trybie jest odwołanie także tzw. zarządcy zapasowego.

4. **Czy w przypadku spisywania protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego zamieszczał(a) / zamieszczałby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynach jego odwołania?**

c) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieszczałbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zf Prawa o notariacie nie wymaga tego.

d) Zamieściłem(-łam) / Zamieściłbym(-łabym) taką informację na prośbę stawających bądź z innego powodu.

5. **Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku odwołania zarządcy sukcesyjnego osoby odwołujące ani notariusz nie mają obowiązku informować zarządcy sukcesyjnego o jego odwołaniu? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie?**
   d) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania zarządcy sukcesyjnego o jego odwołaniu.
   e) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby odwołujące zarządcę sukcesyjnego obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego.
   f) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt odwołania zarządcy sukcesyjnego obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

6. **Jakie jest Pana(-i) stanowisko w zakresie spisania protokołu odwołania zarządcy sukcesyjnego z zastrzeżeniem warunku lub terminu?**
   c) Uważam, że niedopuszczalne jest zastrzeżenie warunku ani terminu.
   d) Uważam, że dopuszczalne jest zastrzeżenie warunku, a niedopuszczalne jest zastrzeżenie terminu.
   e) Uważam, że niedopuszczalne jest zastrzeżenie warunku, a dopuszczalne jest zastrzeżenie terminu.
   f) Uważam, że dopuszczalne jest zastrzeżenie zarówno warunku jak i terminu.

PROTOKÓŁ ZE ZŁOŻENIA PRZEZ ZARZĄDCĘ SUKCESYJNEGO OŚWIADCZENIA O REZYGNACJI

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury zrezygnowania przez zarządcę sukcesyjnego z pełnionej funkcji po śmierci przedsiębiorcy (art. 57 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w związku z art. 95zi Prawa o notariacie, ilość pytań w tej sekcji - 6).

1. **Czy w protokole ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji zamieścił(a) zamieściłby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynie rezygnacji?**
   c) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zi Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   d) Zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) taką informację na prośbę stawającego.

2. **Czy Pana(-i) zdaniem dopuszczalne jest złożenie przez zarządcę sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy oświadczenia o rezygnacji przez pełnomocnika?**
   c) Uważam, że jest to dopuszczalne i sporządziłbym wtedy protokół.
   d) Uważam, że zarządca sukcesyjny powinien stawić się wyłącznie osobiście i tylko wtedy sporządziłbym stosowny protokół.

3. **Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Informację o tych osobach oraz ich adresach zamieszkania notariusz czerpie z oświadczenia zarządcy sukcesyjnego stanowiącego na podstawie art. 95zi § 2 pkt 4 p.n. niezbędny element protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Czy Pana(-i) zdaniem notariusz może w zakresie ustalenia adresu(-ów) zamieszkania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku czynić własne ustalenia, zwłaszcza w sytuacji, gdy rezygnujący zarządca sukcesyjny nie przekaże informacji o adresie tych osób, przekaże informacje niekompletne albo ma wątpliwości, co do aktualności wskazanych danych?**
   d) Uważam, że notariusz nie ma uprawnień ani obowiązku do czynienia w tym zakresie własnych ustaleń i co do zasady polega na informacjach przekazanych przez zarządcę sukcesyjnego.
   e) Uważam, że notariusz może, ale nie musi poczynić takich ustaleń.
   f) Uważam, że notariusz ma obowiązek podejmowania ustaleń w zakresie osób uprawnionych do przedsiębiorstwa w spadku i aktualnych adresów ich zamieszkania.

4. **Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. Jakie jest Pana(-i)**

stanowisko w zakresie realizacji ww. obowiązku w przypadku, gdyby przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji stawił(-li) się bądź była(-li) obecna(-ni), osoby którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku?

c) Pomimo ich obecności bądź stawiennictwa przesłałbym tym osobom protokół ze złożenia rezygnacji zarządcy sukcesyjnego, tak jak stanowi art. 95zi §3 Prawa o notariacie.
d) Wydałbym wypisy osobie(-om), którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, a które stawiła(-ły) się była(-ły) obecna(-ne) przy sporządzaniu protokołu ze złożenia przez zarządcę sukcesyjnego oświadczenia o rezygnacji.

5. **Na podstawie art. 95zi §3 Prawa o notariacie na notariuszu ciąży obowiązek poinformowania osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, o tym, że zarządca sukcesyjny złożył rezygnację poprzez przesłanie im wypisów protokołu rezygnacji zarządcy sukcesyjnego. W doktrynie wyrażono pogląd, iż m.in. ze względu na czasochłonność wysyłki pocztowej (zwłaszcza wysyłki zagranicznej) informacji o złożonej rezygnacji może dodatkowo udzielić uprawnionym osobom sam notariusz za pomocą środków komunikowania się na odległość (telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy). Jak zapatruje się Pan(i) na tego rodzaju praktyki?**

d) Nie stosowałem(-łam) / stosowałbym(-łabym) tego rodzaju praktyk, a jedynie wypełniłem(-łam) / wypełniłbym (-łabym) wynikający z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązek wysłania wypisu.
e) Stosowałem(-łam) / stosowałbym(-łabym) tego rodzaju praktykę obok wypełnienia wynikającego z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązku wysłania wypisu tylko w wyjątkowych przypadkach np. przy wysyłce wypisu za granicę.
f) Stosowałem(-łam) / stosowałbym(-łabym) tego rodzaju praktykę obok wypełnienia wynikającego z art. 95zi §3 Prawa o notariacie w każdym bądź niemal każdym przypadku.

6. **Czy Pana(-i) zdaniem wynikający z art. 95zi §3 Prawa o notariacie obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego osobom, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku jest obligatoryjny w przypadku, gdy dana osoba zostałaby wcześniej poinformowana za pomocą środków komunikowania się na odległość (telefonicznie, mailowo, faksem bądź poprzez komunikator internetowy)?**

c) Uważam, że wskazany obowiązek ma charakter obligatoryjny i nie zrezygnowałam(-łem) / zrezygnowałbym(-łabym) z niego nawet po poinformowaniu osób, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku o fakcie rezygnacji zarządcy sukcesyjnego za pomocą środków komunikowania się na odległość.
d) Uważam, że od tego obowiązku mimo wszystko można odstąpić, jeżeli np. zarządca sukcesyjny, bądź notariusz poinformuje osoby, którym przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku o rezygnacji zarządcy sukcesyjnego za pomocą środków komunikowania się na odległość.

Miejsce na wolne wnioski

Jeżeli macie Państwo jakieś zastrzeżenia, wątpliwości, co do treści ankiety uprzejmie proszę o ich wskazanie poniżej.

Załącznik nr 3

Kwestionariusz ankiety nr 3.
Ankieta dotycząca zagadnień uregulowanych w ustawie z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (ankieta dot. instytucji tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie).

Szanowna Pani Rejent/Szanowny Panie Rejencie!

Nazywam się Krzysztof Świątczak i jestem doktorantem na UMK w Toruniu. Obecnie odbywam również aplikację notarialną w Izbie Notarialnej w Poznaniu. Przygotowuję rozprawę doktorską dotyczącą problematyki ustawy z dnia 5 lipca 2018 roku o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw. W ramach prowadzonych badań poddaję analizie m.in. czynności notarialne związane z ww. instytucją. Uprzejmie proszę Panią Rejent/Pana Rejenta o wypełnienie poniższej nowej, skróconej wersji ankiety, która stanowi drugą część wypełnianej przez Państwa wcześniej ankiety dotyczącej zarządu sukcesyjnego, której wyniki zostaną przeze mnie przedstawione w poszczególnych rozdziałach przygotowywanej rozprawy doktorskiej. Wskazana ankieta dotyczy uregulowanej w art. 60a-60j ustawy o zarządzie sukcesyjnym instytucji tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie.

Wskazana ankieta składa się z 20 pytań i została podzielona na 4 sekcje:
- INFORMACJE WSTĘPNE (2 PYTANIA),
- PROTOKÓŁ POWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA I AKT POWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA (8 PYTAŃ),
- PROTOKÓŁ ODWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA I AKT ODWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA (7 PYTAŃ),
- PROTOKÓŁ ZE ZŁOŻENIA PRZEZ ZARZĄDCĘ SUKCESYJNEGO OŚWIADCZENIA O REZYGNACJI (3 PYTANIA).

Za wszystkie wypełnione ankiety oraz wszelkie udzielone rady z góry Państwu dziękuję.
Z wyrazami szacunku
Krzysztof Świątczak

P.S. Niniejsza ankieta skierowana jest do wszystkich notariuszy, emerytowanych notariuszy oraz zastępców notarialnych w całej Polsce.

INFORMACJE WSTĘPNE (Ilość pytań w tej sekcji – 2)

1. **Uprzejmie proszę o zaznaczenie Pani/Pana obecnego stanowiska:**
   g) Notariusz
   h) Zastępca notarialny
   i) Emerytowany notariusz

2. **Uprzejmie proszę Panią Rejent/Pana Rejenta o wpisanie nazwy izby do której Pani/Pan przynależy lub przynależał:**
   l) Izba Notarialna w Białymstoku
   m) Izba Notarialna w Gdańsku
   n) Izba Notarialna w Katowicach
   o) Izba Notarialna w Krakowie
   p) Izba Notarialna w Lublinie
   q) Izba Notarialna w Łodzi
   r) Izba Notarialna w Poznaniu
   s) Izba Notarialna w Rzeszowie
   t) Izba Notarialna w Szczecinie
   u) Izba Notarialna w Warszawie
   v) Izba Notarialna w Wrocławiu

PROTOKÓŁ POWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA
I
AKT POWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury powołania tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie (art. 60a-60j, a w szczególności art. 60e ustawy o zarządzie sukcesyjnym w związku z art. 95zl Prawa o notariacie, ilość pytań w tej sekcji – 8).

1. **Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery spisał(a) Pan(i) protokół powołania tymczasowego przedstawiciela?**
   Tak Nie

2. **Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) spisał(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)**

3. **Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) akt powołania tymczasowego przedstawiciela?**
   Tak Nie

4. **Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)**

5. **Jeżeli sporządzał(a) Pan(i) protokół powołania/akt powołania tymczasowego przedstawiciela czy zamieszczał(a) Pan(i) informację o linii i stopniu pokrewieństwa/powinowactwa, relacji łączącej tymczasowego przedstawiciela z przedsiębiorcą bądź jego zmarłym małżonkiem?**
   d) Nie zamieszczałem(-łam) takiej informacji.
   e) Informację o relacji łączącej tymczasowego przedstawiciela z przedsiębiorcą bądź jego zmarłym współmałżonkiem zamieszczałem(-łam) jedynie w wybranych protokołach/aktach powołania zarządcy sukcesyjnego.
   f) Informację taką zamieszczałem(-am) we wszystkich przypadkach.

6. **Jaki jest Pana(-i) pogląd dotyczący dopuszczalności spisania protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela i sporządzenia aktu powołania tymczasowego przedstawiciela przez różnych notariuszy?**
   d) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany tylko i wyłącznie przez tego samego notariusza.
   e) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany przez różnych notariuszy w każdym przypadku.
   f) Stoję na stanowisku, iż protokół powołania tymczasowego przedstawiciela i akt powołania tymczasowego przedstawiciela może być sporządzany przez różnych notariuszy tylko w nagłych sytuacjach losowych np. śmierć notariusza bądź

niemożność sporządzenia przez niego aktu powołania tymczasowego przedstawiciela po sporządzeniu protokołu powołania tymczasowego przedstawiciela.

7. **Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku powołania tymczasowego przedstawiciela osoby powołuje go ani notariusz nie mają obowiązku informować przedsiębiorcy tym fakcie. Jeżeli zatem przedsiębiorca nie jest współuprawniony do powołania tymczasowego przedstawiciela, może on dowiedzieć się o tym dopiero po pewnym czasie np. od samego tymczasowego przedstawiciela legitymującego się aktem powołania? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie nałożenia obowiązku informowania przedsiębiorcy niebiorącego udziału w powołaniu tymczasowego przedstawiciela o tym fakcie?**
   d) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania przedsiębiorcy o fakcie powołania tymczasowego przedstawiciela.
   e) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby powołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego.
   f) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt powołania tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

8. ***De lege lata*** **tymczasowy przedstawiciel udziału zmarłego małżonka w przedsiębiorstwie nie podlega ujawnieniu w CEIDG. Jakie jest Pana(-i) zdanie dotyczące braku możliwości i obowiązku ujawnienia tymczasowego przedstawiciela w CEIDG?**
   d) Uważam, że obecna regulacja jest zasadna i nie należy jej zmieniać.
   e) Uważam, że tymczasowy przedstawiciel powinien podlegać fakultatywnemu ujawnieniu w CEIDG tj. po wyrażeniu przez osoby powołujące takiej woli.
   f) Uważam, że tymczasowy przedstawiciel powinien podlegać tak jak zarządca sukcesyjny obligatoryjnemu ujawnieniu w CEIDG.

PROTOKÓŁ ODWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA
I
AKT ODWOŁANIA TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury odwołania tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie (art. 60a-60j, a w szczególności art. 60g ustawy o zarządzie sukcesyjnym w związku z art. 95zl Prawa o notariacie, ilość pytań w tej sekcji – 7).

1. **Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery spisał(a) Pan(i) protokół odwołania tymczasowego przedstawiciela?**
   Tak Nie

2. **Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) spisał(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)**

3. **Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) akt odwołania tymczasowego przedstawiciela?**
   Tak Nie

4. **Jeśli tak to ile takich aktów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę**

5. **Czy w przypadku spisywania protokołu odwołania tymczasowego przedstawiciela zamieszczał(a) / zamieszczałby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynach jego odwołania?**
   c) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieszczałbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zc Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   d) Zamieściłem(-łam) / Zamieściłbym(-łabym) taką informację na prośbę stawających bądź z innego powodu.

6. **Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku odwołania tymczasowego przedstawiciela osoby odwołujące go ani notariusz nie mają obowiązku informować przedsiębiorcy tym fakcie. Jeżeli zatem przedsiębiorca nie jest współuprawniony do odwołania tymczasowego przedstawiciela, może on dowiedzieć się o tym dopiero po pewnym czasie np. od osób, które dokonały odwołania? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie nałożenia obowiązku informowania przedsiębiorcy niebiorącego udziału w odwołaniu tymczasowego przedstawiciela o tym fakcie?**
   d) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania przedsiębiorcy o fakcie odwołania tymczasowego przedstawiciela.

e) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby odwołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego.
f) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt odwołania tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania przedsiębiorcy o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

7. **Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami w przypadku odwołania tymczasowego przedstawiciela osoby odwołujące ani notariusz nie mają obowiązku informować tymczasowego przedstawiciela o jego odwołaniu? Jakie jest Pana(-i) stanowisko w tym zakresie?**
   d) Uważam, że należy zachować obecną regulację w tym zakresie i nie nakładać na nikogo obowiązku informowania tymczasowego przedstawiciela o jego odwołaniu.
   e) Uważam, że należałoby nałożyć na osoby odwołujące tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego.
   f) Uważam, że należałoby nałożyć na notariusza sporządzającego akt odwołania tymczasowego przedstawiciela obowiązek poinformowania osoby odwołanej o fakcie dokonania tego np. poprzez obowiązek wysłania wypisu aktu notarialnego.

PROTOKÓŁ ZE ZŁOŻENIA PRZEZ TYMCZASOWEGO PRZEDSTAWICIELA OŚWIADCZENIA O REZYGNACJI

Poniższe pytania dotyczą m.in. procedury złożenia przez tymczasowego przedstawiciela udziału małżonka przedsiębiorcy w przedsiębiorstwie oświadczenia o rezygnacji (art. 60a-60j, a w szczególności art. 60g ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym w związku z art. 95zl Prawa o notariacie, ilość pytań w tej sekcji – 3).

1. **Czy w trakcie swojej dotychczasowej kariery sporządzał(a) Pan(i) protokół ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji?**
   Tak Nie

2. **Jeśli tak to ile takich protokołów Pan(i) sporządził(a): …….. (proszę podać dokładną liczbę)**

3. **Czy w protokole ze złożenia przez tymczasowego przedstawiciela oświadczenia o rezygnacji zamieścił(a) / zamieściłby(-łaby) Pan(i) informację o przyczynie rezygnacji?**
   c) Nigdy nie zamieściłem(-łam) / zamieściłbym(-łabym) takiej informacji, ponieważ art. 95zl w zw. z art. 95zi Prawa o notariacie nie wymaga tego.
   d) Zamieściłem(-łam) / Zamieściłbym (-łabym) taką informację na prośbę stawającego.